

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Fatma ÇAKMAK

21. YÜZYILDA TERÖR VE TERÖRÜN MEDYADA TEMSİLİ: ANKARA VE PARİS
SALDIRILARININ TÜRK VE FRANSIZ BASININDA SUNUMU

İletişim Ana Bilim Dalı
Doktora Tezi

Antalya, 2017

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Fatma ÇAKMAK

21. YÜZYILDA TERÖR VE TERÖRÜN MEDYADA TEMSİLİ: ANKARA VE PARİS
SALDIRILARININ TÜRK VE FRANSIZ BASININDA SUNUMU

Danışman

Prof. Dr. Ahmet AYHAN

İletişim Ana Bilim Dalı

Doktora Tezi

Antalya, 2017

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Fatma ÇAKMAK'ın bu çalışması jürimiz tarafından İletişim Ana Bilim Dalı Doktora Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Emine Yavaşgel (İmza)

Üye (Danışmanı) : Prof. Dr. Ahmet AYHAN (İmza)

Üye : Doç. Dr. Şadiye Deniz (İmza)

Üye : Yrd. Doç. Dr. Onur Öksüz (İmza)

Üye : Yrd. Doç. Dr. Yeşim Çelik (İmza)

Tez Başlığı: 21. Yüzyılda Terör ve Terörün Medyada Temsili: Ankara ve Paris Saldırılarının Türk ve Fransız Basınında Sunumu

Onay : Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi :23/06/2017

Mezuniyet Tarihi :20/07/2017

(İmza)
Prof. Dr. İhsan BULUT
Müdür

AKADEMİK BEYAN

Doktora Tezi olarak sunduğum “21. Yüzyılda Terör ve Terörün Medyada Temsili: Ankara ve Paris Saldırılarının Türk ve Fransız Basınında Sunumu” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımda yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

...../...../ 2017

İmza

Fatma ÇAKMAK

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Fatma Çakmak
Öğrenci Numarası	20135243001
Enstitü Ana Bilim Dalı	İletişim
Programı	Doktora
Programın Türü	() Tezli Yüksek Lisans (X) Doktora () Tezsiz Yüksek Lisans
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Prof. Dr. Ahmet Ayhan
Tez Başlığı	21. Yüzyılda Terör ve Terörün Medyada Temsili: Ankara ve Paris Saldırılarının Türk ve Fransız Basımında Sunumu
Turnitin Ödev Numarası	806456327

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 400 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 05/07/2017 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

alıntılar hariç % 13

alıntılar dahil % 15'tir.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(X) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.

() Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdelerle sınırların aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

11/07/2017

(İmza)
Prof. Dr. Ahmet Ayhan

İÇİNDEKİLER

TABLolar LİSTESİ	v
GRAFİKLER LİSTESİ	vii
KISALTMALAR LİSTESİ	ix
ÖZET	xiii
SUMMARY	xiv
ÖNSÖZ	xv
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TERÖR VE TERÖRİZM KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1 Terör ve Terörizm Olgusu	7
1.2 Teröre Kuramsal Yaklaşımlar	10
1.3 Terörün Nedenleri	19
1.3.1 Politik Nedenler	20
1.3.2 Ekonomik Nedenler	21
1.3.3 Sosyo-Kültürel Nedenler	21
1.3.4 Psikolojik Nedenler	23
1.4 Küreselleşmenin Teröre Etkileri	24
1.5 Terörün Amaçları	27
1.6 Terörün Özellikleri	27
1.7 Terörün Çeşitleri	28
1.7.1 Devlet Terörü	28
1.7.2 Devlet Destekli Terör	29
1.7.3 Devlete Karşı Terör	29
1.7.4 Etnik Terör	30
1.7.5 Siber Terör	30
1.7.6 İç (Ulusal) Terör	31
1.7.7 Uluslararası Terör	32
1.7.8 Uluslararası Terör	33
1.7.9 Narko Terör	34
1.7.10 Medyatik Terör	34
1.8 Türkiye’de Terör	35
1.9 Uluslararası Terör Örgütleri	48

1.9.1	Uluslararası Terörün Yeni Yüzü	58
1.9.1.1	DAEŞ/DEAŞ/DAESH/İŞİD (ad-Dawlah al-Islamiyah fil-‘Iraq wa ash-Sham/ Irak ve Şam İslam Devleti).....	58
1.9.1.2	Fethullahçı Terör Örgütü (FETÖ).....	65

İKİNCİ BÖLÜM

TERÖRÜN MEDYADA TEMSİLİ

2.1	Terör Örgütlerinin İletişim Stratejileri.....	78
2.1.1	Psikolojik Operasyonlar	82
2.1.1.1	Psikolojik Savaş	82
2.1.1.2	Propaganda.....	85
2.1.1.3	Beyin Yıkama Stratejisi	87
2.1.2	Algı Operasyonu	90
2.1.3	Dini Kullanma Stratejisi.....	91
2.2	Terör Örgütleri ve İletişim Araçları.....	95
2.2.1	Yüz Yüze İletişim.....	97
2.2.2	Medya.....	97
2.2.2.1	Gazete, Dergi ve Dernek.....	98
2.2.2.2	Kitap.....	104
2.2.2.3	Televizyon ve Radyo	106
2.2.2.4	Sinema	109
2.2.2.5	Dijital Medya	110
2.2.2.5.1	Sosyal Medya	113
2.2.2.5.2	Web Siteleri.....	115
2.2.2.5.3	Online Gazeteler.....	116
2.2.2.5.4	Bireysel İletişim Sistemleri	117
2.2.3	Terör Örgütlerinin Eylem Stratejileri.....	121
2.3	Medya, Söylem ve İdeoloji.....	125
2.4	Medya, Söylem ve İdeolojiye Kuramsal Yaklaşımlar	128

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
ANKARA VE PARİS SALDIRILARININ İÇERİK VE ELEŞTİREL SÖYLEM
ANALİZLERİ

3.1	Araştırmanın Amacı.....	140
3.1.1	Araştırmanın Hipotezleri.....	142
3.2	Araştırmanın Örneklemi	142
3.2.1	Araştırma İçin Seçilen Gazetelerin Künyeleri	142
3.2.1.1	Sabah Gazetesi	142
3.2.1.2	Cumhuriyet Gazetesi.....	143
3.2.1.3	Yeni Akit Gazetesi.....	143
3.2.1.4	Hürriyet Gazetesi	143
3.2.1.5	Le Monde	143
3.2.1.6	Libération.....	144
3.2.1.7	Le Figaro.....	144
3.2.2	Araştırma İçin Seçilen Haberlerin Belirlenme Kriterleri	144
3.2.3	Araştırmanın Sınırlılıkları	144
3.3	Araştırmanın Yöntemi	145
3.3.1	İçerik Analizi.....	145
3.3.2	Teun van Dijk'ın Eleştirel Söylem Analizi.....	148
3.4	Bulgular	154
3.4.1	İçerik Analizinin Bulguları.....	154
3.4.1.1	10 Ekim 2015 Ankara Saldırısı Haberlerinin İçerik Analizi	154
3.4.1.1.1	13 Kasım 2015 Paris Saldırısı Haberlerinin İçerik Analizi.....	178
3.4.2	Eleştirel Söylem Analizinin Bulguları	202
3.4.2.1	10 Ekim 2015 Ankara Saldırısı Haberlerinin Eleştirel Söylem Analizi	202
3.4.2.1.1	Ankara Saldırısının Sabah Gazetesi'ndeki Söylemi.....	202
3.4.2.1.2	Ankara Saldırısının Cumhuriyet Gazetesi'ndeki Söylemi	230
3.4.2.1.3	Ankara Saldırısının Yeni Akit Gazetesi'ndeki Söylemi	277
3.4.2.1.4	Ankara Saldırısının Hürriyet Gazetesi'ndeki Söylemi.....	302
3.4.2.1.5	Ankara Saldırısının Le Monde Gazetesi'ndeki Söylemi.....	331
3.4.2.1.6	Ankara Saldırısının Libération Gazetesi'ndeki Söylemi.....	336
3.4.2.1.7	Ankara Saldırısının Le Figaro Gazetesi'ndeki Söylemi.....	339
3.4.2.2	Paris Saldırısı Haberlerinin Eleştirel Söylem Analizi.....	341
3.4.2.2.1	Paris Saldırısının Sabah Gazetesi'ndeki Söylemi	341

3.4.2.2.2 Paris Saldırısının Cumhuriyet Gazetesi'ndeki Söylemi	353
3.4.2.2.3 Paris Saldırısının Yeni Akit Gazetesi'ndeki Söylemi	371
3.4.2.2.4 Paris Saldırısının Hürriyet Gazetesi'ndeki Söylemi.....	381
3.4.2.2.5 Paris Saldırısının Le Monde Gazetesi'ndeki Söylemi	392
3.4.2.2.6 Paris Saldırısının Libération Gazetesi'ndeki Söylemi	406
3.4.2.2.7 Paris Saldırısının Le Figaro Gazetesi'ndeki Söylemi	412
SONUÇ	423
KAYNAKÇA.....	435
ÖZGEÇMİŞ	448

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 3.1 Ankara Saldırısı Haberlerinin Gazetelerdeki Dağılımı	154
Tablo 3.2 Ankara Saldırısı Haberlerinin Gazetelerde Bulunma Yeri.....	155
Tablo 3.3 Ankara Saldırısı Haberlerinin Manşette Sunumunun Gazetelerdeki Dağılımı	156
Tablo 3.4 Ankara Saldırısı Haberlerinin İlk Sayfada Sunumunun Gazetelerdeki Dağılımı ..	157
Tablo 3.5 Ankara Saldırısı Haberlerinin İç Sayfalarda Sunumunun Gazetelerdeki Dağılımı	158
Tablo 3.6 Ankara Saldırısı Haberlerinin Sunumu	159
Tablo 3.7 Fotoğraflı Verilen Ankara Saldırısı Haberlerinin Gazetelerdeki Dağılımı	160
Tablo 3.8 Fotoğrafsız Verilen Ankara Saldırısı Haberlerinin Gazetelerdeki Dağılımı	161
Tablo 3.9 Ankara Saldırısı Haberlerinin Konu Dağılımı	162
Tablo 3.10 Ankara Saldırısı Haberlerinin Sabah Gazetesi'ndeki Konu Dağılımı.....	163
Tablo 3.11 Ankara Saldırısı Haberlerinin Cumhuriyet Gazetesi'ndeki Konu Dağılımı	164
Tablo 3.12 Ankara Saldırısı Haberlerinin Yeni Akit Gazetesi'ndeki Konu Dağılımı.....	165
Tablo 3.13 Ankara Saldırısı Haberlerinin Hürriyet Gazetesi'ndeki Konu Dağılımı.....	166
Tablo 3.14 Ankara Saldırısı Haberlerinin Le Monde Gazetesi'ndeki Konu Dağılımı	167
Tablo 3.15 Ankara Saldırısı Haberlerinin Libération Gazetesi'ndeki Konu Dağılımı	168
Tablo 3.16 Ankara Saldırısı Haberlerinin Le Figaro Gazetesi'ndeki Konu Dağılımı.....	169
Tablo 3.17 Diğer Terör Konulu Haber Sayısının Gazetelerdeki Dağılımı.....	170
Tablo 3.18 Diğer Terör Konulu Haberlerin Gazetelerde Bulunma Yeri.....	171
Tablo 3.19 Diğer Terör Konulu Haberlerin Manşette Sunumunun Gazetelerdeki Dağılımı .	172
Tablo 3.20 Diğer Terör Konulu Haberlerin İlk Sayfadaki Sunumunun Gazetelerdeki Dağılımı	173
Tablo 3.21 Diğer Terör Konulu Haberlerin İç Sayfalarda Sunumunun Gazetelerdeki Dağılımı	174
Tablo 3.22 Diğer Terör Konulu Haberlerin Sunumu	175
Tablo 3.23 Fotoğraflı Verilen Diğer Terör Konulu Haberlerin Gazetelerdeki Dağılımı	176
Tablo 3.24 Fotoğrafsız Verilen Diğer Terör Konulu Haberlerin Gazetelerdeki Dağılımı	177
Tablo 3.25 Paris Saldırısı Haberlerinin Gazetelerdeki Dağılımı	178
Tablo 3.26 Paris Saldırısı Haberlerinin Gazetelerde Bulunma Yeri	179
Tablo 3.27 Paris Saldırısı Haberlerinin Manşette Sunumunun Gazetelerdeki Dağılımı.....	180
Tablo 3.28 Paris Saldırısı Haberlerinin İlk Sayfada Sunumunun Gazetelerdeki Dağılımı	181
Tablo 3.29 Paris Saldırısı Haberlerinin İç Sayfalarda Sunumunun Gazetelerdeki Dağılımı .	182
Tablo 3.30 Paris Saldırısı Haberlerinin Sunumu	183

Tablo 3.31 Fotoğraflı Verilen Paris Saldırısı Haberlerinin Gazetelerdeki Dağılımı.....	184
Tablo 3.32 Fotoğrafsız Verilen Paris Saldırısı Haberlerinin Gazetelerdeki Dağılımı.....	185
Tablo 3.33 Paris Saldırısı Haberlerinin Konu Dağılımı	186
Tablo 3.34 Paris Saldırısı Haberlerinin Sabah Gazetesi'ndeki Konu Dağılımı	187
Tablo 3.35 Paris Saldırısı Haberlerinin Cumhuriyet Gazetesi'ndeki Konu Dağılımı	188
Tablo 3.36 Paris Saldırısı Haberlerinin Yeni Akit Gazetesi'ndeki Konu Dağılımı	189
Tablo 3.37 Paris Saldırısı Haberlerinin Hürriyet Gazetesi'ndeki Konu Dağılımı.....	190
Tablo 3.38 Paris Saldırısı Haberlerinin Le Monde Gazetesi'ndeki Konu Dağılımı.....	191
Tablo 3.39 Paris Saldırısı Haberlerinin Libération Gazetesi'ndeki Konu Dağılımı	192
Tablo 3.40 Paris Saldırısı Haberlerinin Le Figaro Gazetesi'ndeki Konu Dağılımı	193
Tablo 3.41 Diğer Terör Konulu Haberlerin Gazetelerdeki Dağılımı	194
Tablo 3.42 Diğer Terör Konulu Haberlerin Gazetede Bulunma Yeri	195
Tablo 3.43 Diğer Terör Konulu Haberlerin Manşette Sunumunun Gazetelerdeki Dağılımı .	196
Tablo 3.44 Diğer Terör Konulu Haberlerin İlk Sayfada Sunumunun Gazetelerdeki Dağılımı	197
Tablo 3.45 Diğer Terör Konulu Haberlerin İç Sayfalarda Sunumunun Gazetelerdeki Dağılımı	198
Tablo 3.46 Diğer Terör Konulu Haberlerin Sunumu	199
Tablo 3.47 Fotoğraflı Verilen Diğer Terör Konulu Haberlerin Gazetelerdeki Dağılımı	200
Tablo 3.48 Fotoğrafsız Verilen Diğer Terör Konulu Haberlerin Gazetelerdeki Dağılımı	201

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 3.1 Ankara Saldırısı Haberlerinin Gazetelerdeki Dağılımı	154
Grafik 3.2 Ankara Saldırısı Haberlerinin Gazetelerde Bulunma Yeri.....	155
Grafik 3.3 Ankara Saldırısı Haberlerinin Manşette Sunumunun Gazetelerdeki Dağılımı	156
Grafik 3.4 Ankara Saldırısı Haberlerinin İlk Sayfada Sunumunun Gazetelerdeki Dağılımı .	157
Grafik 3.5 Ankara Saldırısı Haberlerinin İç Sayfalarda Sunumunun Gazetelerdeki Dağılımı	158
Grafik 3.6 Ankara Saldırısı Haberlerinin Sunumu	159
Grafik 3.7 Fotoğraflı Verilen Ankara Saldırısı Haberlerinin Gazetelerdeki Dağılımı	160
Grafik 3.8 Fotoğrafsız Verilen Ankara Saldırısı Haberlerinin Gazetelerdeki Dağılımı.....	161
Grafik 3.9 Ankara Saldırısı Haberlerinin Konu Dağılımı	162
Grafik 3.10 Ankara Saldırısı Haberlerinin Sabah Gazetesi'ndeki Konu Dağılımı	163
Grafik 3.11 Ankara Saldırısı Haberlerinin Cumhuriyet Gazetesi'ndeki Konu Dağılımı	164
Grafik 3.12 Ankara Saldırısı Haberlerinin Yeni Akit Gazetesi'ndeki Konu Dağılımı	165
Grafik 3.13 Ankara Saldırısı Haberlerinin Hürriyet Gazetesi'ndeki Konu Dağılımı.....	166
Grafik 3.14 Ankara Saldırısı Haberlerinin Le Monde Gazetesi'ndeki Konu Dağılımı.....	167
Grafik 3.15 Ankara Saldırısı Haberlerinin Libération Gazetesi'ndeki Konu Dağılımı.....	168
Grafik 3.16 Ankara Saldırısı Haberlerinin Le Figaro Gazetesi'ndeki Konu Dağılımı.....	169
Grafik 3.17 Diğer Terör Konulu Haber Sayısının Gazetelerdeki Dağılımı.....	170
Grafik 3.18 Diğer Terör Konulu Haberlerin Gazetelerde Bulunma Yeri.....	171
Grafik 3.19 Diğer Terör Konulu Haberlerin Manşette Sunumunun Gazetelerdeki Dağılımı	172
Grafik 3.20 Diğer Terör Konulu Haberlerin İlk Sayfadaki Sunumunun Gazetelerdeki Dağılımı	173
Grafik 3.21 Diğer Terör Konulu Haberlerin İç Sayfalarda Sunumunun Gazetelerdeki Dağılımı	174
Grafik 3.22 Diğer Terör Konulu Haberlerin Sunumu	175
Grafik 3.23 Fotoğraflı Verilen Diğer Terör Konulu Haberlerin Gazetelerdeki Dağılımı	176
Grafik 3.24 Fotoğrafsız Verilen Diğer Terör Konulu Haberlerin Gazetelerdeki Dağılımı	177
Grafik 3.25 Paris Saldırısı Haberlerinin Gazetelerdeki Dağılımı.....	178
Grafik 3.26 Paris Saldırısı Haberlerinin Gazetelerde Bulunma Yeri	179
Grafik 3.27 Paris Saldırısı Haberlerinin Manşette Sunumunun Gazetelerdeki Dağılımı.....	180
Grafik 3.28 Paris Saldırısı Haberlerinin İlk Sayfada Sunumunun Gazetelerdeki Dağılımı ...	181
Grafik 3.29 Paris Saldırısı Haberlerinin İç Sayfalarda Sunumunun Gazetelerdeki Dağılımı	182

Grafik 3.30 Paris Saldırısı Haberlerinin Sunumu.....	183
Grafik 3.31 Fotoğraflı Verilen Paris Saldırısı Haberlerinin Gazetelerdeki Dağılımı.....	184
Grafik 3.32 Fotoğrafsız Verilen Paris Saldırısı Haberlerinin Gazetelerdeki Dağılımı.....	185
Grafik 3.33 Paris Saldırısı Haberlerinin Konu Dağılımı	186
Grafik 3.34 Paris Saldırısı Haberlerinin Sabah Gazetesi'ndeki Konu Dağılımı	187
Grafik 3.35 Paris Saldırısı Haberlerinin Cumhuriyet Gazetesi'ndeki Konu Dağılımı	188
Grafik 3.36 Paris Saldırısı Haberlerinin Yeni Akit Gazetesi'ndeki Konu Dağılımı	189
Grafik 3.37 Paris Saldırısı Haberlerinin Hürriyet Gazetesi'ndeki Konu Dağılımı.....	190
Grafik 3.38 Paris Saldırısı Haberlerinin Le Monde Gazetesi'ndeki Konu Dağılımı	191
Grafik 3.39 Paris Saldırısı Haberlerinin Libération Gazetesi'ndeki Konu Dağılımı	192
Grafik 3.40 Paris Saldırısı Haberlerinin Le Figaro Gazetesi'ndeki Konu Dağılımı	193
Grafik 3.41 Diğer Terör Konulu Haberlerin Gazetelerdeki Dağılımı	194
Grafik 3.42 Diğer Terör Konulu Haberlerin Gazetede Bulunma Yeri	195
Grafik 3.43 Diğer Terör Konulu Haberlerin Manşette Sunumunun Gazetelerdeki Dağılımı	196
Grafik 3.44 Diğer Terör Konulu Haberlerin İlk Sayfada Sunumunun Gazetelerdeki Dağılımı	197
Grafik 3.45 Diğer Terör Konulu Haberlerin İç Sayfalarda Sunumunun Gazetelerdeki Dağılımı	198
Grafik 3.46 Diğer Terör Konulu Haberlerin Sunumu	199
Grafik 3.47 Fotoğraflı Verilen Diğer Terör Konulu Haberlerin Gazetelerdeki Dağılımı	200
Grafik 3.48 Fotoğrafsız Verilen Diğer Terör Konulu Haberlerin Gazetelerdeki Dağılımı	201

KISALTMALAR LİSTESİ

AA	: Anadolu Ajansı
AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AFP	: Agence France Presse (Fransız Basın Ajansı)
AKP/Ak Parti	: Adalet ve Kalkınma Partisi
AOL	: America OnLine
AP	: Associated Press
ARGK	: Artêşa Rizgariya Gelê Kurdistan (Kürdistan Halk Kurtuluş Ordusu)
ASALA	: Armenian Secret Army for the Liberation of Armenia (Ermenistan'ın Kurtuluşu için Ermeni Gizli Ordusu)
ASKON	: Anadolu Aslanları İş adamları Derneği
ATO	: Ankara Ticaret Odası
BBC	: British Broadcasting Corporation (Britanya Yayın Kuruluşu)
BBP	: Büyük Birlik Partisi
BDP	: Barış ve Demokrasi Partisi
BEKSAV	: Bilim, Eğitim, Estetik, Kültür ve Sanat Vakfı
Bianet	: Bağımsız İletişim Ağı
BİMER	: Başbakanlık İletişim Merkezi
BM	: Birleşmiş Milletler
BOP/GOP	: Büyük Ortadoğu Projesi/Genişletilmiş Ortadoğu Projesi
CDU	: Christlich Demokratische Union (Hristiyan Demokrat Birliği)
CEO	: Chief Executive Officer (Üst Düzey Yönetici)
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
COP 21	: Paris Climate Conference 21 (Paris İklim Konferansı 21)
DA'ESH	: al-Dawla al-Islamiya fi al-Iraq wa al-Sham
DAESH	: al-Dawla al-Islamiya fi al-Iraq wa al-Sham
DAEŞ	: al-Dawla al-Islamiya fi al-Iraq wa al-Sham
DDK	: Devlet Denetleme Kurulu
DEAŞ	: al-Dawla al-Islamiya fi al-Iraq wa al-Sham
DEHAP	: Demokratik Halk Partisi
DHA	: Doğan Haber Ajansı
DHKP-C	: Devrimci Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi
DİSK	: Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu

DNA	: Deoksiribo Nükleik Asit
Dr.	: Doktor
DTP	: Demokratik Toplum Partisi
Eğitim-Sen	: Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası
EKD	: Emekçi Kadınlar Derneği
El Kaide	: Kuruluş
EMEP	: Emek Partisi
ESP	: Ezilenlerin Sosyalist Platformu
ETA	: Euskadi Ta Askatasuna (Bask Yurdu ve Özgürlük)
FBI	: Federal Bureau of Investigation (Federal Soruşturma Bürosu)
FETÖ	: Fethullahçı Terör Örgütü
FKÖ	: Filistin Kurtuluş Örgütü
GÖP	: Gazetecilere Özgürlük Platformu
GYİAD	: Genç Yönetici ve İş Adamları Derneği
HADEP	: Halkın Demokrasi Partisi
HAMAS	: Harakat al-Muqawama al-Islamiya (İslami Direniş Hareketi)
HD	: Hilafet Devleti
HDP	: Halkların Demokratik Partisi
HEP	: Halkın Emek Partisi
Hizbullah	: Allah'ın Hizbi (Allah'ın Partisi) (Allah'ın Taraftarı)
HRK	: Hêzên Rizgariya Kurdistan (Kürdistan Kurtuluş Güçleri)
ICQ	: I seek you (Seni Arıyorum)
IFOP	: Institut Français D'opinion Publique (Fransız Kamuoyu Araştırma Enstitüsü)
İİD	: Irak İslam Devleti
IMF	: İnternational Monteray Fund (Uluslararası Para Fonu)
IRA	: Irish Republican Army (İrlanda Cumhuriyet Ordusu)
IS	: The Islamic State (İslam Devleti)
ISIL	: The Islamic State of Iraq and the Levant
ISIS	: The Islamic State of Iraq and al Sham
İŞİD	: Irak ve Şam İslam Devleti
İBDA/C	: İslami Büyük Doğu Akıncıları/Cephesi
İD	: İslam Devleti
İHH	: İnsani Yardım Vakfı
İTO	: İstanbul Ticaret Odası
KCK	: Koma Civakên Kurdistan (Kürdistan Topluluklar Birliği)
KDP	: Partîya Demokrata Kurdistan (Kürdistan Demokrat Partisi)

KESK	: Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu
km	: Kilometre
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
KOBİDER	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler Derneği
KOMELA	: Komalay Shoreshgeri Zahmatkeshani Kürdistanî İnan (İnan Kürdistan Devrimci Emekçiler Örgütü)
LÖB	: Liseli Öğrenciler Birliği
MHP	: Milliyetçi Hareket Partisi
MİT	: Milli İstihbarat Teşkilatı
MKYK	: Merkez Karar Yönetim Kurulu
ML	: Marksist Leninist
MLKP	: Marksist Leninist Komünist Parti
MLKP/K	: Marksist Leninist Komünist Parti/Kuruluş
MOSSAD	: Ha-Mossad le-Modi'in u-le-Tafkidim Meyuhadim (İstihbarat ve Özel Operasyonlar Enstitüsü)
MÜSİAD	: Müstakil Sanayici ve İş Adamları Derneği
NSA	: National Security Agency (Ulusal Güvenlik Ajansı)
OHAL	: Olağanüstü hâl
ORC	: Objective Research Center
PDY	: Paralel Devlet Yapılanması
PKK	: Partiya Karkerên Kurdistanê (Kürdistan İşçi Partisi)
PKK/KONGRA-GEL	: Partiya Karkerên Kurdistanê/Halk Kongresi
PNR	: Passenger Name Record (Yolcu İsmi Kaydı)
PNV	: Partido Nacionalista Vasco (Milliyetçi Bask Partisi)
PRK/RIZGARÎ	: Partîya Rizgarîya Kurdistan (Kürdistan Kurtuluş Partisi)
PRNK	: Partiya Rizgariya Netevveyiya Kürdistan
PSŞK	: Peşmerge Sore Şoreşa Kürdistan (Kürdistan Devrimci Kızıl Peşmergeleri)
PŞK	: Partiya Şoreşa Kurdistan (Kürdistan Devrim Partisi)
PYD	: Partiya Yekîtiya Demokrat (Demokratik Birlik Partisi)
RAPT	: Régie Autonome des Transports Parisiens (Fransa Toplu Taşıma İşletmecisi)
RTÜK	: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
SES	: Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası
SGDF	: Sosyalist Gençlik Dernekleri Federasyonu
SNCF	: Société Nationale Des Chemins De Fer (Fransa Demiryolu Şirketi)

SP	: Saadet Partisi
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCÖ	: Tevhid ve Cihad Örgütü
TDKP	: Türkiye Devrimci Komünist Parti
TESK	: Türkiye Esnaf ve Sanatkârları Konfederasyonu
TİİKP	: Türkiye İhtilalci İşçi Köylü Partisi
TİKB	: Türkiye İhtilalci Komünistler Birliği
TİKKO	: Türkiye İşçi Köylü Kurtuluş Ordusu
TİM	: Türkiye İhracatçılar Meclisi
TKİH	: Türkiye Komünist İşçi Hareketi
TMMOB	: Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
TMSF	: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
TNT	: Trinitrotoluen
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TÖHÖB	: Tüm Özel Halk Otobüsleri Birliği
TSK	: Türk Silahlı Kuvvetleri
TTB	: Türk Tabipleri Birliği
TÜMSİAD	: Tüm Sanayici ve İş Adamları Derneği
TÜRKONFED	: Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu
TÜSİAD	: Türk Sanayici ve İş Adamları Derneği
YNWA	: You'll Never Walk Alone (Asla Yalnız Yürümeyeceksin)
YAŞ	: Yüksek Askeri Şura
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu

ÖZET

Medya bugün tüm dünyada dördüncü güç olarak, olup bitenleri egemen güçlerin ideolojisi etrafında şekillendirerek kitlelerin tüketimine sunmaktadır. Bu çerçevede medyanın tarafsız olmasını beklemek mümkün değildir. Dolayısıyla medya, egemen ideolojilerin amaçlarına hizmet eden bir yapıda haber söylemi geliştirebileceği gibi, ana akımın dışında bir ideoloji benimseyerek bu doğrultuda haber üretiyor da olabilir. Daha da önemlisi medya haber vermenin ötesine geçerek gerçeği yeniden üretmektedir. 21. yüzyılda medyanın gücünü farkedenden egemen güçler, yayın organlarını kıskaçı altına almaya başlamıştır. Böylece medya, Herman ve Chomsky'nin propaganda modelinde olduğu gibi, haber içeriklerini oluştururken bazı süzgeçlere takılarak, egemen güçlere hizmet etmek zorunda kalmıştır. Hangi durumda olursa olsun medya, toplumu oluşturan bireylere, olayları kendi istedikleri gibi göstermekte ve aynı yönde düşündürme yoluna gitmektedir.

Bu doğrultuda, haber, söylem ve ideolojinin birbiriyle etkileşimini ve dolayısıyla gerçeği yeniden üretme sürecini ortaya çıkarmayı ve terör eylemlerinin medyada nasıl temsil edildiğini tespit etmeyi amaçlayan bu çalışmada, uluslararası terör örgütü DAESH tarafından 10 Ekim 2015 tarihinde gerçekleştirilen Ankara saldırısı ve 13 Kasım 2015 tarihinde gerçekleştirilen Paris saldırısı haberleri analiz edilmiş, Türk ve Fransız basını karşılaştırılmıştır.

Klasik çözümleme yöntemlerinin tek başına yetersiz kalması ve çalışmanın temelini eleştirel kuramlardan doğan propaganda modeline dayanıyor olması nedeniyle, araştırmaya dâhil edilen Sabah, Cumhuriyet, Yeni Akit, Hürriyet, Le Monde, Libération ve Le Figaro gazetelerinde, ana yöntem olarak van Dijk'ın eleştirel söylem analizi kullanılmış, çalışmada nesnellikten uzak kalmamak ve haberlerde yer alan içeriklerin niceliksel durumlarını da tespit edebilmek adına içerik analizi uygulanmıştır. Bu kapsamda; araştırmanın birinci bölümünde, terör ve terörizm konusu kavramsal olarak ele alınmış, ikinci bölümünde terörün medyada temsili üzerinde durulmuştur. Son bölüm ise Ankara ve Paris saldırıları haberlerinin içerik ve eleştirel söylem analizlerinin yapıldığı uygulama bölümünden oluşmaktadır.

Sonuç olarak Türk ve Fransız basınının aynı terör saldırılarını anlamlı derecede birbirinden farklı haberleştirdiği, Fransız basınının ulusal değerleri ve çıkarları daha üstte tuttuğu ve her gazetenin bazı ideolojiler doğrultusunda haberciliği bir propaganda aracına dönüştürdüğü tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Terör, Medya, Ankara Saldırısı, Paris Saldırısı, Türk Basını, Fransız Basını, Haber Söylemi, İdeoloji, İçerik Analizi, Eleştirel Söylem Analizi, van Dijk.

SUMMARY

**TERROR AND THE REPRESENTATION OF TERROR ON MEDIA IN
21.CENTURY: THE PRESETATION ANKARA AND PARIS ATTACKS
ON TURKISH AND FRENCH PRESS**

Today, media as a forth power, presents the goings-on which is all over the world, by forming around it's ideology, to crowd of people consumption. In this context, it's not possible to hope that media should be objective. Therefore; media can develop news discourse in a serving form to ideologies and administrative power and also, by adopting an ideology except for accustomed, media can be produce news in this direction. What is more to the point, media reproduces the truth by going beyond informing. In 21.century, dominant powers, which recognized the power of media, tries to take hold of the media. Thereby, it has to serve to dominant powers by is attached some filters, while media creates the contents of new, like Herman and Chomsky's propaganda model. But media unconditionally shows the events to individual who create to society, like they wanted and make people think in the same direction.

This studying aims to find out the interaction of news, discourse and ideology and accordingly aims to reveal the process of reproduction, and aims to determine how terrorist actions are represented in media. In this survey Ankara attack which was made real by internation terror organisation DAEŞ in October 10, 2015 and Paris attack was made real in November 13, 2015 news are analyzed, Turkish and French press are compared.

Since the analysis method is inadequate alone and the basis of studying is based upon propaganda model which is created from critical hypothesis, Sabah, Cumhuriyet, Yeni Akit, Hürriyet, Le Monde, Libération and Le Figaro newspapers are attached to investigate and van Dijk's critical discourse analysis is used. In addition content analysis is also used not to keep away from the objectivity and to determine the quantitative situations which takes part in the news. In this context in the first section of the studying, terror and terrorism are handled as a cognitive and in the second part the representation of terror in media is emphasized. As to the last part consists of application section which includes Ankara and Paris attack news and their content and critical discourse analysis.

Consequently, it is established that Turkish and French press make logically different news about the same terror attacks, French press more cares about national values and interests then Turkish press, and every newspaper make journalism turns to a propaganda tool in the direction of some ideologies.

Keywords: Terror, Media, Ankara Attack, Paris Attack, Turkish Press, French Press, News Discourse, Ideology, Content Analyse, Critical Discourse Analyse, van Dijk.

ÖNSÖZ

“Anlayabildiğimiz kadarıyla insan varlığının tek amacı, saf varoluş karanlığında bir anlam ışığı yakabilmektir” diyen Carl Gustav Jung’un ifade ettiği gibi, benim de anlam ışığı yakabilmem için bana katkıda bulunan birbirinden değerli insana teşekkür etmeliyim.

Öncelikli olarak danışman hocam olduğu için kendimi çok şanslı hissettiğim ve doktora sürecimin başından bu yana yardımını ve desteğini hiç esirgemeyen, bilgisi, tecrübesi ve bakış açısıyla bana daima ışık tutan, saygıdeğer danışman hocam Prof. Dr. Ahmet Ayhan’a teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim. Ayrıca değerli hocalarım Prof. Dr. Emine Yavaşgel ve Yrd. Doç. Dr. Onur Öksüz’e nitelikli bir çalışma ortaya çıkarabilmem için çalışmanın başından son anına kadar verdikleri tüm önerileri ve değerli katkıları için çok teşekkür ederim. Ayrıca diğer jüri hocalarım Doç. Dr. Şadiye Deniz ve Yrd. Doç. Dr. Yeşim Çelik hocalarıma da kıymetli katkıları için çok teşekkür ederim.

Doktora tezimin uygulama aşamasında ulusal gazetelerin arşivlerini temin etmem konusunda hiç düşünmeden yardımına koşan değerli arkadaşım Öğr. Gör. Selda Tezören ve Hürriyet Gazetesi Sorumlu Müdürü İzzet Doğan’a, Fransız gazetelerinin arşivlerini Paris Milli Kütüphanesi’nden temin etmemi sağlayan ve çevirilerde yardımını esirgemeyen Talel Zahaf ve kardeşi Menel Ben Aissa’ye, ayrıca çevirilerin revize edilmesi konusunda yardımcı olan Nejla Ülker ve kardeşim Duygu Yayla’ya ve SPSS verilerinin oluşturulmasında bana yardımcı olan mesai arkadaşım Öğr. Gör. Hatice Cenger’e içtenlikle teşekkür ederim.

Şimdiye kadar hiç teşekkür etme fırsatı bulamadığım ve yüksek lisansa henüz başlamadan önce nasıl bir yön çizmem konusunda bana ışık tutan ve sektör tecrübesi kazanmamı sağlayan çok değerli hocam Doç. Dr. Aşina Gülerarslan ve yüksek lisans boyunca bana daima yol gösteren kıymetli danışman hocam Doç. Dr. Kadir Canöz’e teşekkür ederim.

Hayatımda büyük bir yere ve değere sahip olan, lisans hayatımın başında tanıdığım ve bu zamana kadar bana hep inanan, güvenen, yol gösteren ve her konuda hiçbir yardımı esirgemeyen, henüz bir lisans öğrencisiyken beni bu yol için cesaretlendiren ve daima beni destekleyen, Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Sekreteri Baki Kırışık’a ve akademik hayata katılmamda haklarını ödeyemeyeceğim saygıdeğer hocalarım Prof. Dr. Başak Solmaz ve Prof. Dr. Bilgehan Gültekin’e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca, hayatım boyunca hep yanımda olan ve doktora sürecimde de aile hayatıma destek olarak beni ayakta tutan, tüm kahrımı çeken sevgili anneme ve babama teşekkür ederim. Son olarak, daima yanımda olduğunu hissettiğim, varlığıyla bana güç veren, beni destekleyen, doktora sürecim boyunca hiçbir yardımı esirgemeyen ve sonsuz sabır gösteren

değerli eşim Op. Dr. Uğur Çakmak'a ve daima bana şans getiren, onun dünyama girmesiyle aynı zamanda başlayan doktora sürecimi daha değerli kılan, onunla hikâyeler biriktirdiğim, hayatıma anlam katan ve doktora sürecimin başından bu yana gece gündüz, onun o küçücük ve kocaman dünyasından çaldığım zamanları affetmesini dilediğim, biricik ve canım kızım Duru Masal'a sonsuz teşekkür ederim...

Fatma ÇAKMAK
Antalya, 2017

GİRİŞ

Medyanın 21. yüzyılda sahip olduğu imkânlar ve elindeki güç tüm dünyada yadsınamaz bir gerçektir. Özellikle ideolojilerini yayma ve toplumlara hükmetme noktasında egemen güçler, geçmişten bu yana medyayı efektif olarak kullanmaktadır. Tarih, medyanın olanakları sayesinde kazanılan zaferler veya gücünün dikkate alınmaması nedeniyle kaybedilenlerle doludur.

Tüm dünyada yaşanan küreselleşmenin getirdiği değişimler, olumsuzluklar ve gelişmeler, doğal olarak medyayı da şekillendirmiştir. Geçmişte sadece yazılı basın olarak karşımıza çıkan medya, ardından işitsel ve görsel kitle iletişim araçlarına ve günümüzde son olarak da internetle hayatın vazgeçilmezi durumuna gelen yeni medya çağını açmıştır. Bugün internet medyasının sunduğu, sosyal medya araçları, online haberler, kurumsal web siteleri, bloglar ve forum sayfaları iletişimi, haberleşmeyi ve bilgi alışverişini kesintisiz kılmakta ve dünyada istenilen her yere ulaşılabilirlik sunmaktadır.

Küreselleşmenin siyasal, ekonomik ve sosyo-kültürel olmak üzere her alanda yaşanması, medyayı da tüm bu açılardan etkilemiştir. Bunun sonucu olarak medya; siyasal mesajları iletirken yöneten egemen güçlerin, bir taraftan da ekonomiyi şekillendiren güçlerin ve sermayedarların gücünün baskısına maruz kalmıştır. Diğer taraftan da tüm bu oluşumlarla sosyo-kültürel hayatı şekillendirmektedir.

Siyasal ve ekonomik güçlerin, medyanın lokomotif rolünün farkında olmasıyla, medya üzerinde oluşturmak istedikleri etki de artmış, hatta bunun da ötesine geçerek yayın organlarının bizzat sahibi olmayı hedeflemişlerdir. Şüphesiz yayın organlarına sahip olmayı isteme noktasında medyanın ticari boyutu ve ekonomik olarak kazandırdıkları da cazip görünmektedir. Bu sayede egemen güçler kendi yayın organlarıyla haber vermenin ötesine geçerek, medyayı hem bir ticari araç hem de ideolojilerini yayma noktasında bir propaganda aracı olarak kullanmaya başlamıştır. Böylece 21. yüzyılda medya, yayıncılığın temel prensipleri olan tarafsızlık, şeffaflık, doğru ve nesnel bilgiyi verme gibi unsurları geride bırakarak, egemen güçlere hizmet eden araçlar haline dönüşmüştür. Ancak buna rağmen haberlerin doğal görünüşleri ve medyanın her şeye rağmen özerk olduğu kanaatinin hüküm sürmesi nedeniyle medya iletileri meşrulaştırılarak iletildiği hedef kitleler tarafından tüketilmekte ve toplumlar medyanın manipülasyonuna maruz kalmaktadır. Öyleyse bugün medya dördüncü güç olarak, kitleleri istediği ya da kendisinden istendiği gibi yönlendirmekte ve gerçeği yeniden üretmektedir.

Medyanın haber içerikleriyle ideolojileri yansıttığı noktasında, ideolojinin ne olduğu ve neyi temsil ettiği de önemli hale gelmektedir. van Dijk'a göre (2003: 21) ideolojiler, bir grubun kimliği, toplumdaki yeri, ilgileri ve amaçları, diğer gruplarla olan ilişkileri, yeniden üretimleri ve doğal ortamları gibi karakteristik özellikleriyle ilişkili olan, toplumsal olarak paylaşılan inançlardır. Stuart Hall ise medyanın en önemli işlevinin, anlamın toplumsal inşasında üstlendiği ideolojik işlev olduğunu ileri sürer. Medyanın ideolojik işlevi dikkate alınmadığında toplumsal süreçteki rolü tam olarak anlaşılammamaktadır. Hall'a göre (1997: 93); yapı, anlama ve iktidar oyunu dışında işleyen güçsüz ve sınırsız iletişim modeli artık dikkate alınmamalıdır. Bu noktada sosyal bilimlerde kullanılan klasik çözümleme yöntemleri artık yetersiz kalmaktadır ve haberlerde yer alan gizli oluşumları göz önüne serebilmek için eleştirel çözümleme yaklaşımlarının dikkate alınması gerekmektedir.

Eleştirel yaklaşım, Marksizmin temel ilkelerinden hareketle iktidarın toplumdaki seçkinlerin elinde bulunduğunu varsayar. Maddi güce sahip olanların entelektüel gücü de elinde bulundurarak zihinlere hükmedeceğini savunur ve medyayı bu grupların çıkarlarını korumak, ilerletmek için kullanılan bir araç olarak görür. Sınıf tahakkümüne dayalı kapitalist toplumda medya farklı sınıfsal görüşlerin birbiriyle mücadele ettiği ideolojik alanın bir parçasıdır. Medyanın yapısı ve içeriği ekonomik ve politik güçler ve üretim ilişkilerince belirlenir. (Curran, 1999: 399). Marksist düşüncedeki maddi gücü yöneten sınıfların entelektüel gücü de yöneteceği, maddi üretim araçlarına sahip olanların zihinsel üretim araçlarını kontrol edebileceği ve dolayısıyla medya içeriğinin son kertede toplumdaki ekonomik ilişkiler tarafından belirleneceği şeklindeki görüş, ekonomi politik yaklaşımın temel dayanağını oluşturmaktadır. Ekonomi politikçiler medyanın güç sahipleriyle organik bağ içinde olduğunu ve dolayısıyla egemenler tarafından doğrudan kontrol edildiğini savunurlar. Bu yaklaşımın temel araştırma konusu servet ve iktidar eşitsizliğinin haberlerin seçimindeki etkisidir. Muhafif düşünceler dışlanırken, hükümet ve egemen çıkar çevrelerinin halka sınırsızca ulaşmasını sağlayan yapı incelenir (Herman ve Chomsky, 1999: 21- 35).

Liberal anlayışa dayanan haber üretimi araştırmalarında, haber medyasına gerçekleri aktaran, yansıtan bir işlev biçilirken, eleştirel yaklaşımlarda medyanın gerçekleri yansıtmadığı aksine çarpıttığı savunulmuştur. Çağdaş haber üretimi yaklaşımında ise medyanın gerçekleri yansıtmaya veya çarpıtmanın ötesinde yeniden inşa ettiği görüşü benimsenmiştir. Bu inşa sürecinde medya, toplumsal güç ilişkilerinden bağımsız olmadığından, olayları habere dönüştürme süreci toplumdaki iktidar mücadelesinde merkezi bir konumdadır (Şeker, 2009: 89). Liberal yaklaşım demokratik toplumlarda çeşitlilik bulunduğuna ve iktidarın rakip çıkar

grupları arasında dağıtıldığına inandığından, iktidar ve ideolojiyi bir sorun olarak ele almamıştır (Shoemaker ve Reese, 2014: 107).

Eleştirel yaklaşımın önemli bir kolu olan kültürel çalışmalar yaklaşımı ise hegemonya kavramına vurgu yapar. Gramsci tarafından ortaya atılan bu kavrama göre; medya kurumları sürekli ve tutarlı bir ideolojiyle yönetilen sınıfın tahakküm altına alınmalarına kendi rızalarıyla katılmalarını sağlayan, bu sayede toplumsal yapıyı yeniden üreten ve haklılaştıran bir dizi ortak duygusal değerler ve mekanizmalar üreten hegemonyacı bir işlev görür. Medyada yer alan haberlerdeki hegemonyacı değerler, doğal görünüşleri ve zorla yerleştirilmedikleri düşünüldüğü için ortak duyuyu yaymada oldukça etkilidir (Shoemaker ve Reese, 2014: 116). Bu yönde düşünüldüğünde yayın organları, ideolojik, sosyal, siyasal ve ekonomik alanlarda biçimlenerek toplumsal pratiklere gerçek etkilerde bulunur ve dolayısıyla özerk olmayan bir yapıyla varlığını sürdürür. Özellikle medya okuryazarlığı konusunda gelişmemiş toplumlarda, medya aracılığıyla kurulmaya çalışılan bu hegemonyacı düzen, kitle iletişim araçlarının iktidar, güç ilişkilerindeki rolünün önemini ortaya koymaktadır. Nitekim her çağın içinde barındırdığı teknolojik imkânlar doğrultusunda hedef kitlelerin doğal olarak ikna edilmesi konusunda başat rolü oynayan kitle iletişim araçlarıdır.

Dolayısıyla kültürel yaklaşımcular habere ilişkin araştırmalarında egemen söylemin metinlerde nasıl kurulduğunu ve farklı egemen grupların haber söylemi ile egemenlik mücadelesini nasıl sürdürdüğünü ortaya çıkarmaya çalışırlar. Toplumdaki siyasal, ekonomik, askeri ve sembolik seçkinlerin söylemi, haberin söylemine yansır. Gazeteciler haber kaynaklarına mesleki pratikler nedeniyle bağlı olmaktan öte, ideolojik yapı nedeniyle bağlıdırlar. Özellikle ana akım gazeteler, resmi ideolojiyi yeniden üretir. Egemen söylemler haberin söylemi içinde doğallaştırılarak sunulurken, statükoyu tehdit edebilecek açıklamalar dışlanır (Şeker, 2009: 94- 95).

Medya egemen ideolojileri söylemler üzerinden yeniden üretir. Söylem ise Foucault'cu bir yaklaşımla, her yerdedir. Söylem, günlük pratiklerimizde, tükettiğimiz her yerde karşımıza çıkar. Yani ideolojiler aslında dil aracılığıyla oluşturulan söylemlerle hayata geçer. Söylem; insanları, şeyleri ve hatta bilgi ve soyut düşünce sistemlerini betimlemenin, tanımlamanın, sınıflandırmanın ve onlar hakkında düşünmenin bir yolu olarak düşünülebilir. Foucault, söylemlerin hiçbir zaman iktidar ilişkilerinden bağımsız olmadığını ileri sürmüştür. Söylem kavramı, "ideoloji" kavramıyla birlikte gelen, entelektüel yükten serbest olan kültüre ve iktidara ilişkin bir düşünme yolu sağladığı için büyük öneme sahiptir (Smith, 2007: 170-171). Söylemimizin birçoğu, özellikle de grupların üyeleri olarak konuştuğumuzda, ideolojik temelli görüşlerimizi ifade eder (van Dijk, 2003: 18). Sancar (2014: 7- 8) bütün toplumsal

ilişkilerin ancak dil aracılığıyla gerçekleştiğini düşünerek, toplumsal düşünce, değer ve anlamların oluşumu ve sabitlenmesi açısından söylem kavramının önemine dikkat çeker. Dolayısıyla ideoloji beraberinde, yanlış bilinç, egemen ideoloji ve söylem kavramlarıyla ele alınmalıdır.

Hall'a göre ideolojik söylemler, kendi anlatı sistemleri içindeki "zaten bilinen"e gönderme yapma işlemiyle hem kendi kendilerini toplumun ortak bilgi deposunda onaylanmakta, hem de bu bilgi deposunu seçmecî bir şekilde yeniden üretmektedir. İdeolojik söylemler, dünyayı kendi temsil etme tarzlarına, dili zaten kullanmakta olan öznelere katabilirler. Bu nokta, ideolojinin dilde ve söylemde dile getirilişini, dil ve söylem aracılığıyla eklemlenişini ele almanın zorunluluğunu göstermektedir (Hall, 1999: 107- 115).

Haberî, temelde içinde barındırdığı ideolojiyi anlamak üzere söylem olarak incelemenin yanında, haber söyleminin gazeteciliğin günlük pratikleri içinde oluşması, zamansal ve mekânsal sınırlılıkların belirleyici olması, haber söyleminin ticarî bir işletme olan ve tekelleşen yapılara dönüşen medyada gelişen gazetecilik normları, haberin söyleminin üretildiği zaman kesitinde var olan tarihsel koşullar, siyasal, ekonomik, iktidar ilişkilerinden etkilenmesi, kâr kaygısı ve daha fazla kişiye ulaşma çabası gibi ekonomi politik öncelikler nedeniyle de haberler söylem olarak ele alınmalıdır. Dolayısıyla haberde yeniden kurulan söylemin çözümlenebilmesi öncelikle haberî bir söylem olarak görmeye, dil ve söylem yoluyla oluşturulan metni, üretim sürecini, toplumsal ve ideolojik bağlamını ele alarak çözümlenmeye bağlıdır (İnal, 1996: 95). Ancak bu yolla haberlerin ardında yatan gizli- örtük yapılar, güç- iktidar oluşumları, hegemonik yapılar ve ekonomi- politik kaygılar ortaya çıkarılabilir.

Herman ve Chomsky'nin "propaganda modeli", medyanın ideolojilerin taşıyıcısı ve aktarıcısı olma noktasında önemli bir yere sahiptir. Herman ve Chomsky ise propaganda işlevinin medyanın bütün hizmetleri içerisinde çok önemli bir yere sahip olduğuna inanmaktadırlar. Neyin haber olduğunu tanımlayarak haberleri biçimlendiren, medyayı belli bir düzen içinde tutmak üzere olumlu girişimlerde bulunan ve güdümü sağlayanlar; hükümet, iş dünyasının önde gelen isimleri, önemli medya kuruluşlarının sahipleri ve üst düzey yöneticileri ve yapıcı girişimlerde bulunmaları uygun görülen çeşitli kişiler veya gruplar öne çıkmaktadır. Dolayısıyla medya, bu kişi veya grupların baskısı altında haber üretmektedir. Bu sebeple de medyanın bir konuda kimi gerçeklere yer vermesi o konunun yeterli veya doğru biçimde işlendiğini gösteremez. Kitle iletişim araçları birçok gerçeği gizler. Ancak bu bağlamda gerçeği gizlemekten çok daha önemli bir nokta, gerçeğin nereye yerleştirildiği, tonu, tekrarlanıp tekrarlanmadığı, hangi çözümlenme çerçevesi içinde sunulduğu ve onunla

birlikte verilerek ona anlam kazandıran veya onu anlaşılabilir hale getiren ilişkili olguların ne olduğudur (Herman ve Chomsky, 1998: 12- 18).

Medyanın dışında, terör kavramı ve dünyayı saran terörize eylemler ise hem tüm dünyada verilen haberlerin büyük oranını oluşturması açısından hem de her anlamda siyasalın ve toplumsalın yönünü değiştirerek büyük etkiler bırakan bir olgu olması nedeniyle, üzerinde düşünmeye ve haber olarak incelenmeye değer teşkil etmektedir. Ayrıca medyanın böylesine bir güce sahipken, terör gibi önemli ve geçmişten bu yana bitmeyen bir olgu olmasından dolayı haber içeriklerinin büyük bir kısmını kapsayan bir konuda, toplumlara nasıl mesajlar verdiği, ne gibi yönlendirmeler yaptığı, hangi ideolojilere ve kimlere hizmet ettiği de merak edilmesi gereken bir sorudur. Ayrıca, 21. yüzyıl, medyaya getirdiği değişimlerin yanında, terör örgütlerinde ve eylemlerinde de birçok değişimler yaşanmasına sebep olmuştur. Küreselleşmeyle ortadan kalktığı varsayılan sınırlarla ve emperyalist bakış açısının devam etmesiyle bugün neyin terör, neyin savaş ve neyin işgal anlamına geldiği konularında bilim insanlarını kuramsal olarak düşünmeye zorlarken, medyanın terörü nasıl temsil ettiği ve siyasal olarak egemen güçlerin bu konularda medya aracılığıyla nasıl propaganda yaptığı incelenmelidir. Bunun dışında medyayı iletişim stratejisi olarak, örgüte sempati kazandırmak, üye toplamak, eylemlerini meşrulaştırmak, güçlerini kanıtlamak ve korku psikolojisi yaratmak gibi amaçlarla terör örgütleri tarafından da vazgeçilmez olarak kullanıldığı dikkate alınınca medyaya biçilen görevler misliyle artmakta ve medyayı korkulması gereken bir güç haline getirmektedir.

Propaganda modeli tam da bu noktada çalışmanın dayanağını oluşturmaktadır. Nitekim çalışma “medyanın yayın politikalarında ideolojik yapılanma vardır ve medya, kitleleri istediği yönde manipüle eder” ana varsayımını ve bunun uzantıları olan yan hipotezleri sorgulamak üzerine yapılandırılmıştır. Bu doğrultuda, Herman ve Chomsky’nin de belirttiği gibi medyanın haberi/bilgiyi nasıl şekillendirdiği ve kitlelerin tüketimine sunduğu önem kazanmaktadır. Çalışmada Herman ve Chomsky’nin kitle iletişim araçlarının gerçeği gizlediği ve daha da önemlisi gerçeği nasıl ve nereye yerleştirdiği ve şekillendirdiği de çalışmanın ana yöntemi olan van Dijk’in eleştirel söylem analizi ile tespit edilmiştir. Eleştirel söylem analizyle haber içeriklerindeki açık ve gizli yapılar, tekrarlar, kelime seçimleri, olumlu ve olumsuz yanların sunumu, imâlar, cümlelerin etken veya edilgen kullanılması, açık veya karmaşık oluşturulması ve nedensel ilişkiler ortaya çıkarabilmekte, medyanın propaganda aracılığıyla belirli güçlerin ideolojilerini nasıl yaydığı ve kitleleri nasıl manipüle ettiği tespit edilebilmektedir. Çalışmanın ana yöntemi olan eleştirel söylem analizinin yanında, niceliksel olarak var olan durumu ortaya koyabilmek adına içerik analizi de

uygulanmıştır. Böylece çalışmanın uygulama aşamasında, eksik bir değerlendirmenin kalmaması ve bilimsel nesnelliğin oluşturulması sağlanmıştır.

Tüm bu gerçekler ışığında bu çalışmada, medyanın gerçekleri nasıl inşa ettiği, kitleleri nasıl manipüle ettiği, hatta haber vermenin ötesine geçerek propagandaya nasıl dönüştüğünü incelemek üzere, tüm dünyada yankı uyandıran ve aralarında yaklaşık bir ay süre bulunan Ankara ve Paris saldırıları, Türk ve Fransız basınında karşılaştırmalı olarak incelenerek, iki ayrı ülkenin terörü medyada nasıl temsil ettiği analiz edilmiştir.

Bu doğrultuda çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; terör ve terörizm konusu kavramsal olarak ele alınmış, teröre kuramsal yaklaşımlar, terörün nedenleri, amaçları, özellikleri, çeşitleri, küreselleşmenin teröre etkileri ile Türkiye’de ve dünyada terör örgütleri açıklanmıştır. İkinci bölümde; terörün medyada temsili kapsamında, terör örgütlerinin iletişim stratejileri, iletişim araçları, eylem stratejileri, medya, söylem ve ideoloji ile ilgili kuramsal yaklaşımlar açıklanmıştır. Üçüncü bölümde ise Ankara ve Paris saldırıları haberlerinin içerik ve eleştirel söylem analizleri yapılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TERÖR VE TERÖRİZM KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1 Terör ve Terörizm Olgusu

Tarihsel süreç içerisinde terör ve terörizm kavramlarına ilişkin çok farklı tanımlamalar yapılmıştır ancak, uluslararası boyutta teröre bakış açılarının farklılığından dolayı, ortak bir tanım yapılamama sorunu yaşanmıştır.

Terör aslen Latince bir kelime olup, “terrere” kökünden gelmektedir (Juergensmeyer, 2003: 5). Fransızca karşılığı “terreur” şeklindedir. Fransızca Petit Robert sözlüğü (2006) kelimeyi; bir toplumda bir grubun halkın direnişini kırmak için yarattığı ortak korku şeklinde tanımlamaktadır. İngilizce karşılığı da “terror” ifadesidir. Türkçeye Fransızca’dan geçen terör kavramının Türk Dil Kurumu’nun Türkçe sözlüğünde karşılığı (2005: 1961); yıldırma, cana kıyma ve malı yakıp yıkmak, korkutma, tedhiş olarak açıklanmaktadır. “Tedhiş” kavramı aynı zamanda terörün Arapça karşılığıdır (TDK, 2005: 1930). T.C. Anayasası’nın Terörle Mücadele Kanunu’nda (1991) ise terör; baskı, cebir ve şiddet, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasa’da belirtilen Cumhuriyet’in niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzenini değiştirmek, Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devleti’nin ve Cumhuriyeti’nin varlığını tehlikeye düşürmek, devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü eylemlerdir.

Nerede, ne zaman ve nasıl ortaya çıkacağı kestirilemeyen terör, hak ve hukukun çiğnendiği, canlı ve cansız her şeyin zarar görebildiği bir dehşet ortamını ifade eder (Can, 2010: 1). Terör terimi, dehşet ve korkuyu belirtirken terörizm, bu kavrama süreklilik ve siyasal içerik katmaktadır. Terörizm, topluma karşı siyasal amaçlı şiddet kullanımını ifade eder. Terörizmin, yaratılan kaos ortamından maddi çıkar sağlamaya çalışmak yanında, hedeflerinden biri de devletin siyasal olarak dönüştürülmesi ve yok edilmesidir (Baysoy, 2011: 98).

Terör kelimesi bugünkü anlamında, ilk defa Fransa’da, Fransız Devriminden sonra kullanılmıştır. Devrimden sonra 1793’ten 1794’e kadar süren dönem “terör rejimi” veya “terör dönemi” (reign of terror- regime de le terreur) olarak adlandırılmıştır. Robespierre’in iktidardan düşüşüne kadar bu kavram kullanılmış, 27 Temmuz 1794 tarihinden sonra da “terörizm” kelimesi kullanılmaya başlanılmıştır. Robespierre’in iktidarda iken “terör” belirli bir siyasi düzeni korumak için, halka uygulanan baskıyı ifade eden bir kavram olarak

kullanılmıştır. Bu şekliyle “terör” kavramına ilk defa, siyasi unsur eklenmiştir. Terör yerine kullanılan “terörizm” kavramı, Robespierre’nin iktidarının sona ermesinden sonra, siyasi cebir ve şiddet eylemlerinin sürekliliğini ifade etmek için kullanılmaya başlanmıştı (Zafer, 1999: 13-16).

Chomsky’e göre (2013: 48); terörizmin, çıkış noktası gereği siyasi, dini ve ideolojik olan amaçlara baskı, gözdağı verme ve korku telkin etme yoluyla ulaşmak için planlanmış şiddet kullanımı ve vahşet tehlikesi şeklindeki klasik tanımı işe yaramaz ve gerçeği yansıtmamaktadır.

Chomsky’nin ifadesiyle (2013: 57); kural; yalnızca bize yapılırsa terörizmdir. Biz ötekilere bunun kat kat kötüsünü de yapsak, bu, terörizm olmaz. Örneğin İsrail işgali altındaki bölgelerde yaşananlar Birleşik Devletler destekli olduğu için terörizm sayılmamaktadır ya da Amerika’nın yarattığı yeni Hitler, Saddam Hüseyin gibi sebepler ya da Vietnamlıları Vietnamlılardan korumak gibi gerekçelerle açılan savaşlar terörizm olarak görülmemektedir. (2013: 18-24). Nitekim yeni yüzyılda yeni boyutlarla tüm dünyayı tehdit eden uluslararası terör örgütleri, arkasındaki devlet güçleriyle ilerlemekte hatta güçlü devletler tarafından yaratılan korku unsurlarıyla ve kendilerini haklı gösterecek varsayımlarla istedikleri güçsüz ülkelere saldırabilmekte ve gerekçesi siyasi, ideolojik, dini olmasına ve binlerce insanın ölmesine sebep olmasına rağmen bunun adı terör olmamaktadır. Yani terör ve terörizm kavramları teorik olarak tanımlanabilmekte ancak eyleme geçme, bunları yürütme ve medya aracılığıyla göz önüne serilme noktasında tam bir gizem mevcuttur.

1980’lerin ortasından beri, birilerinin terörizmi tanımlama sorununu çözüp çözemeyeceğini anlamak için, Birleşmiş Milletler konferansları ve toplantılarıyla bir bilimsel endüstri geliştirilmiştir. Herkese açık bilimsel yayın organlarında onlarca farklı tanım ve çözümleme vardır ve kimse bunlarla başa çıkamaz. Bunun nedeni gayet açıktır, ancak kimse bu nedeni dile getiremez. Onlara karşı bizim uyguladığımız terörü dışlayan ve onların bize karşı uyguladıkları terörü içeren bir tanım bulmanız gerekmektedir. Eylemin ideolojik, dinsel, siyasal ya da bir kolektifi etkilemek amacıyla, esas olarak sivil hedeflere karşı tehdit ya da güç kullanımı olması gerekir (Chomsky, 2007: 20-23). Dolayısıyla güçlü devletler, “terör” kavramını istedikleri gibi ve kendi girişimlerini aklayacak yönde şekillendirmek istemektedir. Yapılan terörizm tanımlamalarıyla işgal girişimleri bir anda temize çıkarılacaktır.

Avrupa Birliği’nin Haziran 2002 tarihli tanımı; *“Bir Hükümet’in ya da bir kamusal hizmetin... Kamusal bir mekânın ya da özel mülkiyetin... Büyük bir iktisadi kayıpla sonuçlanması muhtemel kapsamlı yıkımına neden olmak veya böyle bir yıkım ‘tehdidinde bulunmak’”* gibi ifadeleri içermektedir. Dolayısıyla bu tanım küresel adalet, çevreci ya da

köylü protestocuların, söz gelimi, bir McDonald's restoranına ya da genetik olarak değiştirilmiş organizmaların ya da buna benzer bir şeylerin üretildiği deneysel bir tarım alanına karşı gerçekleştirecekleri eylem türlerini kapsayabilir ve dolayısıyla bu eylemler terörizm kategorisine sokulabilir. Bu, tanımlamanın vahim ve tehlikeli biçimde genişletilmesidir. En genel anlayışa göre, terörizm, hükümetlerin ya da diğer kolektiflerin belirli bir tarzda davranmalarını sağlama girişimleriyle bağlantılı amaçlara ulaşmak için sivillerin hedef alınmasıdır (Chomsky ve Achcar, 2007: 20-22).

BM, ABD, AB gibi uluslararası camianın üzerinde anlaşmaya vardığı bir terör tanımı ise şöyledir; herhangi bir kişi veya grubun, örgütlü, sistemli ve önceden planlı olarak ve siyasi bir amaçla; hedef ülkenin toprak bütünlüğünü, devletin temel (Anayasal) kuruluşlarını ve politik, ekonomik ve sosyal yapısını değiştirmek veya tahrip etmek, devletin politikalarını ve icraatını etkilemek ve zaafa uğratmak amacıyla; baskı, şiddet, korkutma, yıldırma, sindirme ve tehdit yöntemlerinin tümünü veya bir kısmını kullanarak; halka gözdağı vermesi, halkın korku içine girmesine sebep olması, kişi veya kişilerin ölümüne veya yaralanmasına kamu ve/veya özel mülke ait, gayrimenkul ve taşınabilir mal ve altyapı tesislerinde hasara sebebiyet verilmesidir (http://www.tasam.org/tr-TR/Icerik/849/terorizmin_psikolojisi). Bu çerçevede terörün kavram olarak kapsamının genişletildiği görülmektedir.

Terörün tarihsel gelişimine bakıldığında, terörizm Habil'in, kardeşi Kabil'i öldürmesine ya da Alamut Kalesi'nde Hasan Sabbah'ın yaptıklarına kadar geri götürülebilir. Bu kadar eski olmasının yanında, tarihten terör olayları hiç eksik olmamıştır. Bunların en önemlilerinden birisi de Avusturya İmparatorluğu veliahdı Arşidük Franz Ferdinand'ın Bosna'da öldürülmesidir. Ayrıca, İslam tarihinde de terör fazlasıyla yer almıştır. Hz. Ali'nin öldürülmesi, İslam dininin mezheplere bölünmesine yol açmıştır (Başeren, 2003: 58). Bilinen terörist hareketlerin en eski örneklerinden biri, SCARİİ hareketidir. SCARİİ Filistin'de (M.Ö. 73-66) yüksek düzeyde örgütlenmiş kişilerden kurulu bir dinsel tarikattır. Bu tarikatın faaliyetlerini anlatan kaynaklara göre, SCARİİ'ler katı kurallara bağlı olmayan taktikler kullanmakta, düşmanlarına gündüz ve özellikle kalabalık tatil günlerinde saldırmaktadır. Terörizm literatüründe, Fransız İhtilali'nin bir dönüm noktası olarak yorumlandığı görülmektedir. Hemen hemen bütün araştırmacılar, modern terörizmin Fransız İhtilali sonrası doğduğunu kabul etmektedir (Korkmaz, 1999: 20-22). 1789 Fransız İhtilali'ni izleyen 1793 Konvansiyon döneminde Jakoben yönetimce uygulanan sistematik şiddet politikası, siyaset ve hukuk alanlarında terörizm kavramlarının doğmasına yol açmıştır. Terörün vatanperverlikle eş anlamlı tutulduğu bu dönem boyunca, binlerce Fransız giyotinle idam edilmiş ve binlercesi

de hapsedilerek işkenceden geçirilmiştir. Terör dönemi sona erdiğinde, bu kelime artık utanç ve rezaleti çağrıştırır bir konuma gelmiştir (Saraçlı, 2007: 1051).

19. Yüzyıl ortalarındaki Rusya’da sol kanat hareketler, günümüz sistematize terörizminin izlerini bulduğumuz örneklerdir. Hükümetleri ve sosyal müesseseleri yıkmak için kişisel ve kolektif şiddeti kullanmanın en hareketli savunucuları paradoks bir şekilde 19. Yüzyılın ikinci yarısındaki “Rus Anarşistleri” olmuştur (Korkmaz, 1999: 23).

Terörizm geçmişten bugüne değişmekle birlikte 20. yüzyıldan itibaren, sadece ulusal sınırlar içerisinde değil, uluslararası düzeyde de sarsıcı bir boyut kazanmış ve siyasi açıdan yeni gelişmeleri şekillendirmiştir (Saraçlı, 2007: 1053). 20. Yüzyılın sonlarına kadar terörist eylemlerin hedefi genellikle devlet adamlarıydı. 1. Dünya Savaşı’nın kıvılcımı olan Ferdinand’ın öldürülmesi, Fransız Dışişleri Bakanı Louis Barthou ve Yugoslavya Kralı Aleksandr’ın 1934 yılında öldürülmesi ve ABD Başkanı John F. Kennedy’den Hindistan Başbakanı Indira Gandhi’ye kadar daha pek çok devlet adamının hayatını kaybettiği suikastlar, 20. yüzyıl terörizminin karakteristiğini yansıtmaktadır (Yalçiner, 2006: 102). Dolayısıyla 20. yüzyılda devlet adamlarına karşı girişilen terör eylemleri, 21. yüzyılda birçok değişime bağlı olarak, boyut değiştirmiş, küresel bir yapıya bürünmüştür. Teknolojinin gelişmesi ve internetin medyaya yeni bir boyut kazandırması, terör eylemlerinin küresel boyutta gerçekleştirilmesine sebep olmuş, terör örgütlerinin yapısını, eylemlerini, stratejilerini ve medyada temsilini büyük oranda değiştirmiştir.

Günümüzde terörizm, özellikle 11 Eylül 2001 tarihinde ABD’deki Dünya Ticaret Merkezi ve Pentagon’a düzenlenen saldırılardan sonra üzerinde en çok konuşulan, tartışılan ve çözüm yolları üretilmeye çalışılan sorunlardan biri haline gelmiştir (Alkan, 2003: 1). Terörizm özellikle son 100 yılda dönüştüğü şekil itibariyle incelendiğinde, eylem metotları ve mücadele yöntemleri olarak başladığı noktadan bir hayli uzaklaşmış ve çok büyük tehlike arz etmeye başlamış olup, küresel bir tehdide dönüşmüştür (Gül, 2012: 14).

1.2 Teröre Kuramsal Yaklaşımlar

Terör teorilerini kapitalist sistem içi ve kapitalist sistem dışı yaklaşımlar şeklinde ikiye ayırmak mümkündür. Sistem dışı yaklaşım kapitalist toplum ve devlet modelini eleştiren bir değerlendirme biçimi olarak kapitalist sistem dışında, Marksist, dini ya da bir başka biçimde kendini kuran alternatif model tercihlerini ifade etmektedir (Aydınalp, 2011: 86). Sistem içi yaklaşım, kapitalist toplum ve devlet modelini öne çıkaran bir değerlendirme tarzı olup kapitalist sistem dışında, Marksist ya da dini alternatif model tercihlerini daima tehdit olarak algılayan bir yaklaşımı ifade etmektedir (Erdem, 2001: 15).

Edward S. Herman'a göre; "İdeolojik propaganda, kültür endüstrisi ve denetim aracı olarak terörizm" kavramsallaştırmalarıyla öne çıkmaktadır. Terör, bir denetim ve propaganda aracı olarak Batı tarafından kullanılmaktadır (Herman ve O'Sullivan, 1999: 50). Hukuk ve özgürlük söylemleriyle terörizm karşıtı pozisyonunu meşrulaştıran Batı, buna karşın, uluslararası sistemde oynadığı rollerle üstlendiği teröre karşı olma misyonunu ihlal etmektedir. İsrail'in rehberliği ve gözetimi altında, Hıristiyan Falanjistler tarafından Sabra ve Şatilla kamplarında 3500 civarında Filistinli'nin katledilmesi olayı bir örnek olarak sunulmaktadır (Herman ve O'Sullivan, 1999: 57-70). Devlet terörü şeklinde karşımıza çıkan bu durumun yanında bugün dünyada güçlü devletler terörü siyasi ya da ekonomik olarak da desteklemektedir. Silah sanayisiyle ABD başta olmak üzere, Rusya ve İngiltere gibi güçlü ülkeler en büyük silah üreticileridir ve ekonomilerini de bu sayede güçlendirmekte, bunun devamı için de açık veya gizli olarak terörü desteklemektedirler.

Garry O'Sullivan'a göre; "Terörizm bir kültür ve endüstri haline getirilmiştir. Terörizm endüstrisi, terör konusunda belli bir bilgilendirme ve özel bir bakış açısı sunan bilgi, çözümlenme ve fikirler üretmekte; bunları işlemekte ve dağıtmak üzere paketleyerek piyasaya sürmektedir. Bu endüstri içinde siyasetçiler, özellikle silah ve savunma sanayi tarafından desteklenen özel ve resmi düşünce kuruluşları, medya, bilim dünyası ve karşı terör yapılanmalar terör anlambiliminin çıktığı ve sonuçlarını, entelektüel fazilet ve popüler üstünlükler halinde markalaştırmaktadırlar (Herman ve O'Sullivan, 1999: 184). Bu bağlamda medya, önemli bir yer teşkil etmektedir. Terörün medyada nasıl temsil edildiği, medyanın teröre karşı tutumunu gösterdiği gibi, bazen de kendi isteği dışında, ekonomik kaygılarla terörün ekmeğine yağ sürebilmekte ya da bizzat terörün ideolojisini yaymaya hizmet de edebilmektedir.

Sistem dışı yaklaşımın önemli temsilcilerinden bir diğeri de Alexander George' dur. George, Batının terörle ilgili tartışmaların çerçevesini değiştirdiğini ve her sonucu kendi görüşlerini destekleyecek şekilde yorumladığını ileri sürmektedir. Batı bunu, George'un "terörizm bilimi" dediği "nesnellik" ve "bağımsızlık" gibi ifadelerle süslenen bilimsel araştırmalar ve çözümlenmeler yoluyla yapmaktadır. El Salvador'da bir devletin kendi vatandaşlarına karşı uyguladığı bir kitle terörizmi söz konusu olmuştur. George, El Salvador devlet ve ordusuna ABD, İngiltere ve diğer bazı devletlerin destek verdiğini ortaya koymaktadır. El Salvador'da 1980'lerden itibaren 70.000 civarında insan kendi hükümeti tarafından katledilirken yaşanan terör eylemleri, Batıda, "gerillalara karşı yürütülen bir savaş" şeklinde tasvir edilmiştir (George, 1999: 105-109). Böylece söylemlerin bir durumu tasvir etmede veya tanımlamadaki önemi devreye girmektedir. Bazen bir terör eylemi, gerilla eylemi

olarak ya da terör örgütü üyeleri, özgürlük savaşçısı veya işgal girişimi, demokrasi mücadelesi olarak tanımlanarak yapılan katliamlar, söylemler aracılığıyla boyut değiştirmektedir.

Noam Chomsky ise; “Amerikan müdahaleciliği” üzerinde durmakta ve özellikle devlet terörizmine dikkat çekmektedir. Amerikan yönetiminin bu vizyonunu yeryüzünün fethi olarak niteleyen Chomsky, Amerika’nın pozisyonunu “yeni sömürgecilik”, “gayri resmi imparatorluk”, “serbest ticaret emperyalizmi” gibi kavramlarla açıklamaktadır (Chomsky, 1995: 183). 1986’da Uluslararası Adalet Komisyonu tarafından Nikaragua’ya saldırmak ve kontra gerillalara yardım kararını onaylayarak yasa dışı güçlere itibar etmekle suçlanan Amerika, Reagan döneminde El Salvador’da katledilen 50.000, Guatemala’da katledilen 100.000 civarında kişinin ölümünde doğrudan veya dolaylı müdahil olarak görülmektedir (Chomsky, 1991: 17).

ABD’ nin egemenliğini, merkezinde demokrasi ve serbest piyasanın olduğu yenedünya düzeni söylemi içinde devam ettirme çabasında olduğunu ifade eden Chomsky, serbest piyasanın Amerikan öncülüğünde yaygınlaştırılması projesinin, bir anlamda, yeni dünya düzeni olarak sunulduğunu ileri sürmektedir. Chomsky, yeni dünya düzenini, bağımsız çalışanları uysal ücretli emekçilere dönüştürmek ve sistemin güvenliği açısından başkaldırmamaları için onları eğitmek şeklinde özetlenebileceğini ifade etmektedir (Chomsky, 1995: 13-18). ABD’nin bu noktada siyasi ve ekonomik çıkarlarıyla amaçlarını gerçekleştirmek için, uygun kılıflar bulduğu ve sistemli şekilde ideolojisini yaydığı dikkat çekmektedir.

Düşman ve katil seçerken Amerika’nın titiz davranmadığını belirten Chomsky, 11 Eylül 2001 saldırılarından sonra, dini köktencilik ve teröre karşı, Bin Ladin ve El- Kaide’yle bayraklaşan bir savaşın başlatıldığını anlatmaktadır. ABD, bugün savaş başlattığı dini fanatiklere, Afganistan’ı işgal eden Rusya’ya karşı, CIA aracılığıyla Pakistan istihbaratı üzerinden askeri ve mali destek vermiştir diyen Chomsky, bölgede “CIA harekete geçirebileceği en fanatik ve zalim savaşçıları tercih etmiştir” diyerek Amerikan politikasında gerçekleşen kısa dönemli değişikliklere işaret etmektedir (Chomsky, 2002: 15-16).

“*Her özgürleşme, iyilikler kadar kötülükler de üretmektedir*” diyen Jean Baudrillard’a göre geleneklerin, zihinlerin, hukukun ve zevklerin özgürleşmesi, bir bakıma, cinayetlerin ve felaketlerin özgürleşmesi anlamına gelmektedir (Baudrillard, 1995: 103). Kontrolsüz ve hiçbir belirgin hedefe odaklanmadan düzensiz büyümeyi sürdüren toplum, sebeplerin yok olmasıyla birlikte sonuçların yığıldığı, aşırı işlevsellik ve doyumun had safhaya ulaştığı toplum haline gelmiştir. Hızla çoğalan, aşırı şişen; fakat doğuramayan bir dünyada, zıvanadan çıkma,

kendinden geçme ve bir şaşkınlık evresi yaşanmaktadır (Baudrillard, 1995: 33-35). Baudrillard gibi özgürleşmeye tüketim çerçevesinden bakıldığında, bu aşırı özgürleşme ve tüketimle toplumlar terörize olmaktadır.

Bu toplumsal zemin üzerinde Baudrillard, terörizmin zincirleme tepkisini, AIDS' in, mali yağmacıların ve bilgisayar korsanlarının zincirleme tepkisine benzetmektedir. Terörün de dâhil olduğu denetlenemeyen zincirleme tepkiler, tüm sistemi terörist haline getirmektedir (Baudrillard, 1995: 40-43).

İkincil, kural dışı bir şiddet türü olarak terörizm, Baudrillard tarafından anlaşma salgınından, büyüyen bir politik lösemi ve yozlaşmadan, devletin görülmez şeffaflığından koruyan bir kurum olarak resmedilmektedir (Baudrillard, 1995: 64-65). Modern şiddet aşırı çağdaşlığın ürettiği bir terördür. Şiddete yüklenmek istenen politik, sosyolojik ve psikolojik gerekçelendirmeleri çok daha modern bir biçime dönüştüren medya, terörist şiddeti özellikle çağdaşlaştırmaktadır. Şiddet, televizyonun zihinlerde açtığı oyuk aracılığıyla fiilen ekranın boşluğunda dolaşmaktadır (Baudrillard, 1995: 73-74). Medya bu anlamda, terörü kitlelere iletmektedir. Bir yandan terörün kirli yüzünü göstermekte, bir yandan da bu şiddeti sıradanlaştırarak, meşrulaşmasına hizmet etmektedir. Terör örgütlerinin kendi yayın organları ise örgütün bütün amaçlarına bizzat hizmet eder.

Baudrillard'a göre, önemli bir şiddet biçimi devlet terörüdür. İktidarlar “prens hâkimiyeti ve halkın kurban edilmesine” dayandığından, kimi modern devletler, kendi yurttaşlarını proveke ederek nüfusunun bütün kategorilerini neredeyse intiharın eşliğine itecek kadar umutsuzluğa düşürmektedir ve adeta kendi elleriyle “canavar yaratmaktadırlar” (Baudrillard, 1995: 75-76).

Kapsamayı, dışlamayı, kabullenmeyi ve ayrımcılığı eşsüremli içeren bir farklılık söylemine sahip, şiddete dayalı kökten ötekilik biçimi de Baudrillard'a göre bir terör kaynağıdır. Genelde öteki, öteki olduğunda; yabancı, yabancı kaldığında problem olmamakta, ancak öteki, öteki olmaktan, yabancı yabancı kalmaktan çıktığında tehlikeli biçimler almaktadır. Tam da bu noktada ötekini uzakta tutma sevdası, ötekini yok etmeye yönelik bir terör yaratmaktadır (Baudrillard, 1995: 121-122). Özellikle günümüzde bireylerin ayrıştırıldığı, kitlelerin ırk, cinsiyet, dil, din açısından ötekileştirildiği ve böylece farklı toplumların birbirine düşman edildiği görülmektedir.

Baudrillard terörizmi sessiz yığınlar olarak nitelendirdiği kitle bağlamında değerlendirmektedir. Modernliğin belirgin bir özelliği olarak sunulan kitle, Baudrillard tarafından sosyolojik tanımlamaların ötesinde “toplumsalın içinde kaybolduğu karanlık bir delik” olarak tasvir edilmektedir. Kitle ne yazabileceği bir tarihe, ne özgürleştirebileceği bir

enerjiye, ne de yerine getirmek istediği arzulara sahiptir. Sessizlikleri emerek her şeyi duyarsızlaştıran güncel gücü, diğer bütün güçleri bünyesinde eritmektedir (Baudrillard, 1991: 8-9).

Baudrillard'a göre terörizm, kapitalist emperyalizmi hedef aldığını söylemekte, ancak kapitalin düşmanı olan toplumsala saldırmaktadır. Yasa ve baskı yerine model enjekte eden, şiddet yerine ikna/caydırma yöntemleriyle iş gören bir hiper gerçeğe karşı, terörizm, karşı hiper gerçek olarak cevap vermektedir. Terörün aynadaki görüntüsü kendisinin tarihi uzantısı değildir. Aynadaki görüntü, kökeninden kopmuş, boşlukta yüzen ve iletişim araçları tarafından öyküleştirilmiş biçimler olarak belirmektedir. Terör markalaştırılarak şeffaflaştırılmış ve adeta bir ses dalgasına dönüştürülmüştür (Baudrillard, 1991: 36-39).

Terörizmin anlaşılması noktasında Lawrence C. Hamilton'un terörizm teorileri önemlidir. Hamilton beş başlık altında ortaya koyduğu teorilerinde şu tespitlerde bulunmaktadır (akt., Dilmaç, 2011: 20-21).

Teori 1: Sefalet ve zulüm her türlü sivil kargaşanın nedeni olarak kabul edilmekte, ayaklanmacı terör de bunlardan biri olarak gösterilmektedir. Bu teoriye göre terör eylemleri ile güvenlik güçleri karşı sert önlemler geliştirmesi için provoke edilir. Güvenlik güçlerinin aldığı karşı önlemler/mücadele yöntemlerinin baskısıyla teröre başvuran kitleler gösteri yapamaz, konuşma yapamaz, gazete basamaz hale gelirler ve bu nedenle faaliyetlerini, kendilerini deşifre etmeden ve tutuklanmamak için kalabalıklar içerisinde siyasal provokasyonlarda bulunmak suretiyle ortaya koyarlar.

Teori 2: Bu teoride de sefalet ve zulüm her türlü sivil kargaşanın nedeni olarak kabul edilmektedir. Bir kere ortaya çıktığında, yönetimlerin, yoğun baskı yöntemlerine başvurmaları noktasında provoke edici olmaktadır. Gelişen olaylara bağlı olarak zaman içerisinde halkın terör örgütüne olan sempatisinin artması yönetimleri daha da provoke edici rol oynamaktadır.

Teori 3: Bu teoride de sefalet ve zulüm her türlü sivil kargaşanın nedeni olarak kabul edilmektedir. Bir kere terör hareketleri ortaya çıktığında, teröre neden olan koşulların düzeltilmesi için hükümeti gerekli reformları yapma konusunda teşvik edici olmaktadır. Özellikle hükümetin baskıcı uygulamalarını azaltmasına neden olmaktadır. Teoriye göre baskının azalması, terörizmin azalmasına, terörizmin azalması da baskının azalmasına neden olacaktır. Eğer baskı azalmazsa terörizm, gerekli reformların yapılması veya yönetimin devrilmesine kadar artarak devam edecektir.

Teori 4: Bu teoride terörizm tipik olarak işsiz, fakir ve kandırılmış kişilerden kaynaklanmaz, özellikle öğrenci ve aydınlardan oluşan elitlerden kaynaklanır. Şeffaf, demokratik ve liberal yönetimlerde daha fazla etkin olmaktadır. Refah ve özgürlükler terörizmi üretmekte, teşvik

etmektedir. Muhtemel bir askeri darbe ihtimalini arttırmaktadır. Bu teoriye göre baskıcı önlemler terörizmin azalmasına, önlenmesine imkân sağlayacaktır.

Teori 5: Beklentilerin elde edilemeyişinin neden olduğu hüsrân, şiddetin faydacılığının haklılığı ile birleşmesi ve normatif haklılık, ayaklanmacı şiddetin temel dayanağını oluşturmaktadır. Bu teoriler incelendiğinde günümüzde yaşanan terör olaylarına büyük ölçüde cevap bulunması için yeterli bir tasnif olarak görülmektedir. Ancak değerlendirme yaparken teorilerde yer alan durumları bir bütün olarak ele almak daha isabetli olacaktır. Çünkü birçok durumda terörizm yapılan ayırımların hepsini veya bir kısmını içermektedir. Nedeni ne olursa olsun terörizm kavramının tartışıldığı ortamlarda büyük ölçüde kastedilen, siyasal nedenlere bağlı olarak ortaya çıkan şiddet hareketlerinin doğurduğu terörizm ve buna bağlı gelişen ve birçok yazar tarafından siyasal terörizm olarak açıklanan terörizm türleridir.

Samuel Huntington'a göre, Soğuk Savaş sonrasında dünya, ilk defa çok kutuplu ve çok medeniyetli bir hal almıştır. Bu durum, aynı zamanda medeniyetler arası güç dengesi değişimini işaret etmekteydi. Batı, görelî olarak gerilerken Asya medeniyetleri, askeri, ekonomik ve politik olarak güçlerini arttırmaktadır. İslam ise özellikle demografik yapısı ile "istikrarsızlaştırıcı" bir olgu olarak Batı için "tehdit" olarak görülmektedir. Bu yeni sistemik yapıda, temel aktör veya unsur medeniyettir. Kültürel açıdan ortaklıklara sahip toplumlar medeniyet şemsiyesi altında bir araya gelecekler, böylelikle medeniyetler arası kamplaşma söz konusu olacaktır. Bu kamplaşmalar ise "Fay Hattı Savaşları"na neden olacaktır. Bu durum özellikle Müslümanlar ile Müslüman olmayanlar arasında cereyan edecektir. Huntington, Amerikalılar için, "Batılı" kimliksel vurgunun stratejik olduğunu işaret eder. Buna göre, Batı medeniyetinin evrensel bir medeniyet olmadığı ve yeni tehditlere karşı korumacı ve yenilikçi bir çizginin izlenmesi gerektiğini vurgular (Huntington, 2004: 23). Medeniyetler Çatışması paradigmasının temel argümanı, Batı Medeniyeti ile İslam Medeniyeti arasında gerçekleşeceği öngörülen kültürel ve dinsel çatışmaya dayanmaktadır. Soğuk Savaş sonrası karşılaşılabilecek olan "Medeniyetler Çatışması", farklı medeniyetlerdeki insanlar arası etkileşimin artması, Batılı olmayan devletlerdeki seçkinlerin Batılılaşması ve yerelleşmesi, ekonomik bölgeselleşmenin artmasıyla medeniyet bilincinin yükselmesi, devlet odaklı ve yerel kimliklerin azalarak dinsel kimliklerle yer değiştirmesi gibi faktörlerden kaynaklanacaktır. Bunlarla birlikte demografik ve ekonomik değişim ile birlikte küresel düzlemde değişen güç dengesinin altı çizilmektedir. Asya ve İslam devletlerinin güçlenmesinin Batı'ya meydan okuyacak seviyeye geleceği işaret edilmektedir (Yılmaz, 2003: 23-36). Dolayısıyla dünya, hangi yüzyılda gerçekleşeceği bilinmeyen büyük bir savaşa hazırlanmaktadır.

Huntington, “İslamın sınırları kanlıdır, içleri de” sonucuna varmıştır. Böylece onun toptancı yargısı İslami köktencilğin ötesine geçerek İslam’ın kendisine yönelmiştir (Esposito, 2003: 157). Tüm dünyanın din temelli terör deyince çoğunlukla İslam bölgelerini hatırlamalarının nedeni İslam ülkelerinin hem belli ölçülerde dünya zenginliklerini ellerinde bulundurmaları hem de buna paralel olarak dünya siyasetinde söz sahibi olmamalarından doğan dengesizliklerdir (Arıboğan, 2005). Bu durumu fırsat bilen Batı, bir “islamofobi” yaratmakta ve bu yönde algı yönetimi yapmaktadır.

Huntington’un “Medeniyetler Çatışması” tezine göre; emperyalist güçlerce uygulanmaya çalışılan stratejinin, yeni dünyada kavgalarının ana hareket noktasının öncelikle ideolojik ve ekonomik olmayacağı, insanlar arasındaki bölünmelerin ve egemen kavga nedeninin kültürel olacağı yönündedir. Ulus devletler dünyadaki olayların yine en güçlü aktörleri olacak, küresel politikanın temel kavgaları farklı medeniyetlere ait grup ve uluslararası gelişecektir. Medeniyetler arasındaki fay hatları geleceğin savaş hatlarını oluşturarak bu savaş, çağdaş dünyadaki kavganın evriminde son aşama olacaktır (Huntington, 2005: 22-49).

Huntington (2004: 318) İslam medeniyeti hakkında şunları ifade etmiştir:

“İslam nükleer silahlanmanın, terörizmin ve Avrupa’da istenmeyen göçmenlerin kaynağı olarak görülüyor. Bu kaygılar hem halklar hem de liderler tarafından paylaşılıyor. Örneğin Kasım 1994’te dış politikayla ilgilenen 35.000 Amerikalının katılımıyla yapılan ankette, “İslam’ın dirilmesinin ABD’nin Orta Doğu’daki çıkarları açısından bir tehlike arz edip etmediği sorulduğunda, katılımcıların yüzde 61’i bu soruya evet yanıtını verirken yüzde 28’i hayır yanıtını vermişlerdir. Bir yıl öncesinde, hangi ülkenin ABD açısından en büyük tehlike yarattığı sorusu sorulduğunda kamuoyunu temsilen seçilen tesadüfi bir örnekleme katılımcıların verdiği yanıt sonucu, ilk üç ülke, İran, Çin ve Irak olmuştur.”

Huntington’un bu teorisinden yola çıktığında, her ne kadar medeniyetler çatışmasının ekonomik olmayacağı belirtilse de ABD’nin Ortadoğu’daki zengin petrol kaynaklarına ulaşmak için böyle bir kamuflaj kullanıldığını ve girişimlerini meşrulaştırmak ve kendini haklı çıkarmak için de “İslamofobi”yi öne sürdüğü açıkça görülmektedir.

Huntington (2004: 275); terörizmle İslam’ı ve doğuyu şu şekilde ilişkilendirmektedir: *“Birkaç terörist, büyük çaplı şiddet ve kitlesel yıkım üretebilecek güce sahip olacaktır. Terörizm ve nükleer silahlar, birbirinden bağımsız olarak, Batılı olmayan güçsüzlerin silahlarıdır. İki birleşecek olduğunda veya birleştiğinde, Batılı-olmayan zayıflar da güçlü konumuna gelecektir.”*

Edward W. Said’e göre; 19. yüzyıldan itibaren İngiliz ve Fransız siyasal söylemleri başta olmak üzere, Batı’nın Doğu üzerinde kurmaya çalıştığı emperyalist çaba açıkça ortadadır. Batı’ya göre Doğu egzotik, mistik, zayıf, duygusal, rasyonel olmayan ve yönetilmeye muhtaç bir kadın, Batı ise rasyonel, güçlü, sert ve yöneten bir erkektir olarak

resmedilmektedir. Doğu kendi başına medeniyete ulaşabilecek bir yer olmayıp, ataletin, zevk ve sefanın, acının, yenilginin, hüznün adresidir. Said'in düşüncesinde "Doğu" bu şekliyle, Batı tarafından inşa edilmiş, hayali bir kavramdır ve Batı nedeniyle doğululaştırılmıştır (Ömerci, 2008). Said'e göre (1999), Avrupa sadece şekil olarak ele aldığı alçaltılmış ve saptırılmış bir Doğu kavramı ile kendi kültürünü belirlemekte ve güçlendirmektedir. Said'in bu tasvirinde olduğu gibi, özellikle Ortadoğu ve Afrika'da yaşanan emperyalist girişimlere bakıldığında, Batı'nın bu yönde bir ideolojiyi yaydığı açıkça görülmektedir. Yaratılan bu resmin dünyaya böyle sunulmasındaki en büyük rol ise şüphesiz medyanındır.

Günümüzde kullanılan hali ile "İslam" teriminin, tek bir anlama sahipmiş gibi görünse de, kısmen kurmaca, kısmen ideolojik yafta, kısmen de İslam diye anılan bir dinin içeriği en aza indirgenmiş göstergesi olduğudur. Günümüz Batı haberlerinde "İslam", sarsıcı haber demektir ancak, başta Afrika ve Asya olmak üzere milyonlarca metrekarelik alanı, onlarca toplumu, devleti, coğrafyayı ve kültürü içinde barındıran İslam dünyasındaki muazzam çeşitlilik gösteren yaşam ile Batı'da yaygın olarak kullanılan "İslam" arasında kayda değer bir örtüşmeden bahsetmek mümkün değildir. "İslam" Batı'nın gözünde daima bir tehlike olarak yer almıştır. İslam'dan başka hiçbir din ya da kültürel grup, Batı medeniyeti için bir sorun ya da tehlike teşkil etmemiştir. Aslında Avrupa'nın özlem duyduğu şey Avrupa ordularının Hint yarımadasından Kuzey Avrupa'ya kadar neredeyse tüm İslam dünyasına hükmettiği eski günlerdir. Körfez Bölgesi'nin o dönemde yeniden işgalini savunan ve bu iddialarına gerekçe olarak da İslam'ın barbarlığını gösteren ünlülerin, dergilerin ve kitapların ciddi okur kitlelerine ulaşmaları ve sevimleri tesadüf değildir (Said, 2008: 52-54). Bu noktada İslam'ın farklı kültürlerde farklı algılanarak yaşanması ve İslami ideolojili terör örgütlerinin de İslam dinini saptırarak, çıkarlarına alet ederek terörize etmesi büyük etkidir. Nitekim bugün Müslüman olan birçok ülkenin dini algısı ve yaşam şekli farkı ortadadır. İran, Suudi Arabistan ve Türkiye gibi ülkeler göz önüne alındığında bu fark açıkça görülmektedir. DAESH gibi dini ideolojisiyle öne çıkan terör örgütleri nedeniyle, Müslümanların Batı tarafından ötekileştirilmesi ise Müslüman ülkelerin zayıflatılarak, özellikle Ortadoğu'daki petrole ulaşmak gibi Batı'nın çıkarlarına hizmet etmesinden kaynaklanmaktadır.

Said'e göre (2008: 78-82); İslam dinine olan saldırılar ve çizilmeye çalışılan olumsuz resim, roman, çizgi roman, televizyon dizileri, filmler, çizgi filmler, okullarda öğrenim gören öğrencilerin tarih ders kitapları aracılığı ile oluşturulmaktadır. Müslümanlar karikatürlerde, sık sık petrol üreticisi, terörist ve kana susamış bir toplum olarak anlatılmaktadır. Said şöyle bir varsayımdan bahseder; Batı moderndir; kendi parçalarının toplamından daha büyüktür; kendini zenginleştiren çelişkilerle dolu olmasına dolu ama kültürel kimlik olarak her zaman

“Batılı”dır. Oysa İslam dünyası, yüzeysel olarak Batı’daki kadar çok çelişki ve deneyim çeşitliliği barındırmasına rağmen, az sayıda değişmez niteliğe indirgenebilen “İslamdan” öte bir şey değildir. Medya Müslüman ülkelerin “batılıları” ve mevcut yaşam biçimlerini tehdit edişinden söz edilirken, binaları havaya uçurmak, ticari hava yollarını sabote etmek, şehir suyuna zehir katmak gibi komplo teorilerine başvurur. Gazetecilerin İslam ve Müslümanlık üzerine yazdığı yazılar da bu bilincin oluşumunu destekler niteliktedir. Bu yorumların medya tarafından işlenmesi ve zaman zaman da abartılması bu dine karşı bir önyargı oluşumuna olanak sağlamaktadır. “Köktendincilik-fundamentalizm” tamamen İslâm’la bağdaştırılmaktadır. Buna ek olarak “radikalizm” ve “aşırıçılık” sözcükleri de Müslümanlarla bağdaştırılan diğer kavramlardır (Said, 2008: 13-18).

Said, Batılı medyanın İslam hakkında neden hep indirgeyici argümanlara başvurduğunu, ortaya olumsuz, İslam konulu bir görüş atıldığında neden hiç sorgulanmadan benimsendiğini, neden İslam hakkında sorumsuz nitelendirmelerde bulunan ABD hükümetinin “terörizm” sözcüğünü İslam için kullandığını, bunu uygulamadaki amacı ve hevesini; ABD’nin ekonomik hegemonyasını diğer büyük kültürel gruplar kabul ederken, karalı bir direnişin işaretlerinin hala güçlü olduğu tek yerin İslam dünyası olmasına bağlamaktadır. Bu yüzden, dünya siyasetçileri arasında da korkuların, endişelerin, tehditlerin tümü İslam’a çıkmaktadır. İsrail’in ilk başbakanı Ben Gurion; “*İslam’dan başka hiçbir şeyden korkmuyoruz*”, İsrail’in 5. başkanı İzak Rabin; “*İslam dini bizim tek düşmanımızdır*”, İsrail’in 9. Cumhurbaşkanı Şimon Perez; “*İslam kılıcını kınına sokmadıkça bizler güvende olamayız*” sözleri İslam’la ilgili korkularını sergilemektedir. SSCB’nin yıkılışının ardından ABD için yeni tehdit İslam’dı ve Bush hükümetinden bir yetkili; “*İslamla uğraşırken 30-40 yıl önce komünizmle uğraşırken olduğundan daha akıllı davranmalıyız*” demiştir (2008: 30-31). Görüldüğü gibi İslam, Batı için büyük bir korku yaratmakta ve bu yüzden de sindirilmeye çalışılmaktadır.

Terörün medyada nasıl temsil edildiğinin bu kadar önemli olduğu günümüzde Türkiye’de ve dünyada farklı uygulamalarda bulunulduğu büyük bir kitle tarafından fark edilememekteyken, demokrasileri ve eğitim düzeyleri gelişmiş toplumlarda doğru bir medya okuryazarlığıyla görülebildiğini belirtmekte yarar vardır. Anadolu Ajansı aynı doğrultuda terör olaylarının nasıl haberleştirileceği ve medyada nasıl ele alınacağı konularını içeren ve demokrasisi gelişmiş ülkelerdeki medya uygulamalarına uygun şekilde “10 Başlıkta Terör Haberleri Nasıl Yapılır?” isimli bir kitapçık hazırlamıştır. Kitapçıkta, teröristin en büyük silahının propaganda olduğunun unutulmaması, terör olaylarıyla ilgili haberlerde rekabet, reyting ve tiraj değil yayıncı sorumluluğunun öne çıkması gerektiği, “Demir Lady” unvanlı

eski İngiltere Başbakanı Margareth Thatcher'ın, "Propaganda terörün oksijenidir" sözüne vurgu yapılarak medyanın bu konudaki önemi ortaya konmuş, terör örgütlerinin kitle iletişim araçları üzerinden propaganda yapmaması için medyanın öz denetim mekanizmasını devreye sokması, belirleyici ve kesin ilkelerle habercilik yapması gerektiğine dikkat çekilmiştir. Bu noktada kanunların, Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun (RTÜK) ve mahkeme kararlarının yönlendireceği bir süreçten ziyade, medyanın bizzat kendisinin terör örgütlerinin örtülü propagandasına alet olmadan ve reyting tuzaklarına düşmeden sorumlu yayıncılık hassasiyetiyle hareket etmesinin, sağlıklı iletişim sürecinin temelini oluşturması gerektiği belirtilmiştir. AA Yönetim Kurulu Başkanı ve Genel Müdürü Şenol Kazancı'nın açıklamasına göre Türkiye'nin son yıllarda terör saldırılarına maruz kalmasıyla, Türk halkının moral ve motivasyonu yıpratılmış, ülke ekonomisi zarar görmüş ve medya da habercilik kaygısıyla terör örgütlerinin amacına hizmet eden yönde haberler yapmıştır. Bu haberlere halktan gelen tepkiler nedeniyle bu kitapçık yayınlamış, Türk medyasında teröre karşı farklı bir hassasiyet oluşturmak amaçlanmıştır. Kitapçıkta terör olayları haberleştirilirken dikkat edilmesi gerekenler; duyuma dayalı bilgilerle flaş veya son dakika haberi yayınlamamak, terör örgütlerinin amacına hizmet etmemek, terör haberlerinde reyting ve tiraj kaygısı gütmemek, ölü ve yaralı görsellerine yer vermemek, terör örgütlerinin terminolojisini kullanmamak, ölenlerin kimliklerini açıklamak için acele etmemek, terör örgütü veya elebaşlarının açıklamalarını haberleştirmemek, sosyal medyada yer alan bilgi ve görsellere dikkat etmek, terör örgütlerinin algı operasyonlarına karşı dikkatli olmak, teröre karşı operasyon hazırlıklarını önceden duyurmamak maddelerinden oluşmaktadır (<http://aa.com.tr/tr/kurumsal-haberler/.aadan-10-baslikta-teror-haberleri-nasil-yapilir-kitapciği/847222>). Dolayısıyla teröre doğrudan destek vermek amacıyla kurulmuş yayın organları dışında, doğru bir yayın prensibi ve meslek etiği yerleşmemesi nedeniyle, terör propagandasına araç olarak dolaylı şekilde teröre destek olan medyanın, var olma nedenini ve kime hizmet ettiğini gözden geçirerek, demokratik öğretiye uygun bir habercilik anlayışı geliştirmesi gerekmektedir.

1.3 Terörün Nedenleri

Terörün sebepleriyle ilgili olarak yıllar içerisinde birtakım değişiklikler meydana gelmiştir. Terörün çok boyutlu bir eylem olduğu göz önünde bulundurularak, genel anlamda politik, ekonomik, sosyo-kültürel ve psikolojik unsurlara bağlı olarak ortaya çıkan nedenlerin teröre etkileri zaman içinde değişmiştir. Örneğin eğitimsizlik kişilerin teröre çekilmesine neden olurken günümüz modern insanı da eğitimin, bilgi almanın kolaylığı ve teknolojik

imkânlar sayesinde teröre daha kolay ulaşabilmektedir. Bunu dışında ekonomik yetersizlikler kişileri teröre yöneltirken, ekonomik imkânlardaki iyileşme de terörün daha kolay yaygınlaşmasına neden olabilmektedir.

Terörü besleyen ortam, makro düzeyde, bizzat uluslararası sistemin kendisi olarak görülebilir. Aktör devletler ve temsil ettikleri değerler arasında yaşanan rekabet ve çatışma süreci, terörizmi, uluslararası sistemin bir parçası haline getirmektedir. Bu anlamda terör, olayların gerçek yüzünü saklayan bir örtü olarak görülmekte ve arkasında, özellikle hedef toplum ve ülkeyi belli bir yöne sevk etmek isteyen devlet ya da devletlerin olduğu ifade edilmektedir (Kaynak, 2004: 17). Dolayısıyla, terörün nedenlerini tespit edebilmek için resme makro bakmak, görünenin ardındaki gizli destekleri dikkate almak gerekir.

1.3.1 Politik Nedenler

Terörün siyasi yönü, bir inancın, ideolojinin ya da ortak bir kimliğin çatışmacı dışa vurumu veya siyasi bir amaca yönelik benzer taleplere sahip, ortak bir kimliği paylaşan kişilerin örgütlenmesi ve şiddete başvurmalarını içerir (Yıldırım, 2010: 33). Terör örgütlerinin en çok kullandıkları argüman şüphesiz mevcut siyasi akımlara bir alternatif olduklarını savunmaları veya hakkını savundukları halkların siyasi haklarının gasp edildiği propagandasıdır (Öztürk, 2009: 92).

Güçlü iktidar duygusunun ortaya çıkardığı siyasi kutuplaşma, başarısız dış politika, gelir dağılımındaki eşitsizlik, toplumsal yapıya uymayan yasal sistem, aşırı bürokratik yapılanma, yolsuzluk, rüşvet ve kayırmacılık, vatandaşların devletle ilişkilerinde formal/normal yollara duyduğu güvensizlik, eğitim politikalarındaki istikrarsızlık ve yanlış uygulamalar, bilimsel araştırmaların uygulamaya geçirilmemesi, sonuçlarına kayıtsız kalınması, demokrasi geleneğinin oluşmaması, meselelerle ilgili kamuoyu oluşturacak toplumsal bilincin genel olarak düşüklüğü terörün nedenleri arasındadır (Gündüz, 1995: 52).

Terörün doğmasını, gelişmesini ve eylemde bulunmasını kolaylaştıran faktörlerden bir diğeri de demokratik hak ve hürriyetlerin sağladığı geniş özgürlük alanıdır. Konut dokunulmazlığı, fikrini ifade etme ve yayma hakkı, kişilik haklarının garanti altına alınması, oturma ve seyahat hürriyeti, bağımsız basın-yayın araçları, dernekleşme, toplantı ve yürüyüş yapma gibi temel haklar terör hareketleri tarafından istismar edilmeye daima açıktır. Bu bakımdan demokratik toplumlar, terörü önlemekle demokrasiyi korumak arasında bir ikilem içinde yer almaktadırlar (Yayla, 1990: 116-117). Günümüzde özellikle internet medyasının yaygınlaşması ve sosyal medya sitelerinin ABD merkezli olması nedeniyle, bir denetleme ve kontrol mekanizması uygulanamamakta, paylaşımlar çoğunlukla düşünce özgürlüğü

çerçevesinde değerlendirilmektedir. Böylece terör örgütleri rahatlıkla propagandalarını yapabilmekte, örgütlerine sempati duyulmasını ve üye kazandırmayı sağlayabilmektedir.

1.3.2 Ekonomik Nedenler

Üretim ilişkileri ve mülkiyet dağılımıyla terör arasında genelde doğru bir ilişki kurulmaktadır. Sosyal konular üzerinde düşünme geleneğinin en eski temsilcilerinden itibaren, eşitsizlik ve adaletsizlikler, toplumsal dengeleri altüst eden temel dinamikler olarak görülmüştür. Gelir dağılımındaki eşitsizliklere paralel olarak, sosyal/siyasal şiddet ve anti-sosyal davranışların artması, temel sosyolojik öngörülerden birisi olmaktadır (Türkdoğan, 1996: 346).

Terörün temel nedenleriyle ilgili tartışmada fakirlik ve girişimcilik yetersizliğinin muhtemelen terörist hareketliliğin kritik belirleyicileri olduğu ileri sürülmektedir. Terör örgütlerinin en çok fakirlik, yoksulluk, ezilmişlik gibi konuları istismar ederek propaganda yaptıkları tespit edilmiştir (Öztürk ve Çelik, 2009: 91). Ülkelerde yaşayan vatandaşlar arasındaki ekonomik açının artması, gelişmişlik seviyesindeki azalmanın göstergelerinden biridir ve dünyada en gelişmiş ülkelere bakıldığında zenginle fakir arasındaki bu aç daralmaktadır. Ekonomik dengesizlikler ve eşitsizlik gelişimi de yavaşlattığı gibi, terörü de provoke etmektedir.

Terör nedeniyle bölgelere yeterli yatırım yapılamaması nedeniyle meydana gelen işsizlik, zamanla kısır döngü şeklinde terörü besleyen en önemli kaynaklardan biri haline gelmiştir. Ekonomik sıkıntılar nedeniyle gelir dağılımında oluşan dengesizlikler, geçim sıkıntısı yaşayan, işsiz ve alım gücü düşük bir kitleyi de beraberinde getirmektedir. Terör örgütleri bu noktada devreye girerek memnun olmayan kitleleri kendi yöntemleri ile işleyerek örgütlerine eleman olarak kazandırmaktadırlar. Böylece bu tür küskün ve kaybedecek bir şeyi olmayan insanlar terör faaliyetlerinde piyon olarak kullanılabilir (Alkan, 2000: 34). Öyleyse ekonomik kalkınmadaki yaşanan yetersizlikler terörü besleyen nedenlerden biridir.

1.3.3 Sosyo-Kültürel Nedenler

Sosyal yapılarıdaki çelişkilere beslenen terör ve şiddet olayları, tarihi şartlar, sosyo-ekonomik gelişim çizgisi ve jeopolitik yapıyla da ilgili olmaktadır. Türkdoğan (1996: 405-407), kuşaklar arası kültür farklılıklarını, eğitim sistemindeki bozuklukları, burjuva sorununu, ideolojik bir iktisadi yapılanmayı, tarihsel ve kültürel şuurdaki farklılaşmaları öne çıkartmaktadır.

Aile yapısında görülen bozukluklar terör hareketlerini etkileyen sosyo-kültürel faktörlerden bir diğeridir. Aile içi şiddetin olduğu, aşırı geçimsiz, anne ve babanın rollerini

oynamadığı, sorumluluklarını yerine getirmediği, karşılıklı sevgi, saygı ve güvenin olmadığı, anne ya da babanın alkolik olduğu aile ortamlarında yetişen çocukların çevrelerindeki bölücü ve yıkıcı cereyanlara daha çabuk kapıldıkları dikkat çekmektedir (Karakaya, 1998: 93). Ailenin, sosyal yapının temeli olduğu göz önünde bulundurulduğunda, olumsuz aile yapısı, bireylerin bir kaçış olarak ya da bilinçsizce, terör örgütlerine kaymalarına neden olabilmektedir.

Eğitim de terörü tetikleyen önemli faktörlerdendir. Eğitim imkânlarından yoksun kalmış insanlar istismar edilmeye daima açıktırlar. Kendisine inanacağı tutarlı bir dünya görüşü verilmeyen gençlik, karşısına çıkacak ilk ideoloji ya da ideale kapılma potansiyeline sahiptir. Eğitim sürecinin sağladığı avantajlardan faydalanamayan, dolayısıyla modern dünyanın kendisine sunduğu imkânlardan asgari düzeyde bile yararlanacak şartları oluşturamayan, beklentileri düşük olduğu için kaybedecekleri de önemsizleşen bireyler, içlerindeki kin ve düşmanlığı topluma yöneltmekten çekinmemektedirler (Macit, 1995: 21). Bir ülkede eğitimsizlik, her türlü olumsuzluğa davetiye çıkarmakla birlikte, terör örgütleri tarafından da insanların rahatlıkla kandırılabilmesine veya beyinlerinin yıkanabilmesine neden olmaktadır.

Gençlerin milli değerlerle yeterince donatılmaması, terör örgütlerinin dışardan desteklenmesi, partizanlık, iktidar muhalefet çatışmaları, Atatürk ilkeleri ve Cumhuriyet anlayışından uzaklaşılması, teröristlere yapılan vaatler, bürokratik ve idari çözülme, değişime ayak uyduracak yeni kurumların oluşturulamaması, eksik/hatalı/yanlış müeyyideler, toplumda korku ve huzursuzluk ortamının canlı tutulması, sosyal kontrolü sağlayacak kişi ve kurumların yıpratılması/sindirilmesi, ulusal ya da uluslararası terör örgütlerinin aralarındaki işbirliği, özellikle iktisadi ve sosyo-kültürel yapının zayıflaması anarşi ve terörün sosyo-kültürel sebepleri olarak karşımıza çıkmaktadır (Şüküroğlu, 1994: 86).

Gündüz'e göre (1995: 53-54); kır-kent kültürü, laik-İslami değerler arasındaki karşıtlıklar, feodal toplum yapısının egemenliği, şiddet kullanımının yer yer sempatik karşılayan toplumsal değerler, nesnel talepleriyle öznel beklentileri arasında uyum sağlayamayan insanların saldırganlığı, aşırı önyargularla düşünme ve tartışmayı çatışma biçimi olarak algılama, uğrunda ölümün göze alındığı sembollerle dolu bir toplum ve değerler kümesi gibi faktörler terörün nedenleri arasında dikkat çekmektedir. Tüm bunların yanında; göç, gecekondulaşma, hızlı nüfus artışı, moral değerlerin zayıflaması gibi sosyo-kültürel nedenler, beraberinde ürettiği sorunlar terör örgütlerinin faaliyet alanlarını genişletmiş, ezilmişlik, dışlanmışlık ve hizmetin az gelişi gibi gerekçeleri istismar ederek, özellikle gençleri saflarına çekmeyi başarmaktadır (Öztürk ve Çelik, 2009: 92). Sosyo-kültürel açıdan, özellikle

küreselleşme ve yaşanan savaşlarla çözülen sosyolojik yapı da kozmopolitleşmeye neden olmakta ancak, ötekileştirmeler ve kültürlerin çatışmasıyla uyum sağlamanın zorlaşması, toplumların ayrışmasına, zamanla da kutuplaşarak saldırganlaşmasına neden olmaktadır.

1.3.4 Psikolojik Nedenler

Terör, altında psikolojik faktörlerin de etkili olduğu bir karşı koyma tipidir. Terörist, kimlik arayışında olan, olmayan gerçeklere kendisini inandıran, vesveselerle içindeki düşmana karşı savaş açan, kişiliği incinmiş, öz saygısı yaralanmış, benliği hasar görmüş, saldırgan, heyecanlı ve aksiyoner bir tip olarak tasvir edilmektedir (Post, 1994: 26-27). İlgisizlik, uyumsuzluk ve aradığını bulamamanın oluşturduğu yabancılık, giderek, ilk önce düzene karşı, daha sonra ideolojik güdülerle devlete karşı kin ve nefrete dönüşmektedir (Türkdoğan, 1996: 343). Ayrıca, terör örgütleri üyelerine çoğunlukla psikolojik açıdan hükmedebilmekte, beyinlerini yıkayarak, her türlü komuta koşulsuz itaat eden adeta birer makineye dönüştürmektedir.

Terörizmin psikolojisini konu edinen bilim insanlarının çoğu terörist eylemlere en sık çaresizlik duygusunun yol açtığını belirtmektedirler. Bilim insanlarına göre teröristler durumlarını dramatik olarak görmelerine yol açan herhangi bir koşul karşısında oluşan psikolojik rahatsızlıkları sonucu eyleme geçmektedirler. Teröristler arasında dengesiz, kendini keşfedememiş ama aynı zamanda liderliğin, kendinden söz ettirmenin, şöhret olmanın bir yolunu arayan insanlara rastlanmaktadır. Terörist gruplarda çoğunluğu oluşturan gençler için bu tür faaliyetler özgüven kazanmak, yalnızlıktan kurtulmak açısından hoş görülmektedir. Terörist gruplar gençlere kahraman olma şansı tanımakta, yaşananların macera olarak algılanması gençleri çekmektedir. Genç teröristler, önemli bir amaç uğruna hizmet ettikleri inancıyla tatmin olmaktadır. Bazen bir inanç uğruna ölecek şehit olma imkânı da güçlü bir motivasyon kaynağı olabilmektedir. Çoğu araştırmacıya göre terörizme başvuranın bir diğer nedeni manevi değerlerini paylaşan bir gruba ait olma isteğinden ileri gelmektedir. Özgüveni olmayan ve kişiliği oturmamış insanlar için bu tür gruplar bir kurtuluş olarak görülmektedir. Grubun içinde belirtilen kural ve ilkeler onların hayat tarzını şekillendirmektedir. Yapılan araştırmalar dünyadaki teröristlerin tümünün ortak noktasının bir gruba ait olma ihtiyacı olduğunu göstermektedir (http://www.tasam.org/tr-TR/Icerik/849/terorizmin_psikolojisi). Bir gruba ait olma güdüsü, insanın sosyal bir varlık olmasından kaynaklanmakla birlikte, birey olmayı başaramamış kişiler için de bir gruba ait olarak arkalarına bir güç alma ve kendilerini var etme ihtiyacından kaynaklanmaktadır. Böylece terör örgütleri psikolojik olumsuzluklar yaşayan insanları ya da üyeleri etkileyebilecek yapıda olanları özellikle örgüte çekmektedir.

1.4 Küreselleşmenin Teröre Etkileri

Küreselleşme teriminin isim babası Ronald Roberts'in, bu kelimeyi; “*dünyanın tek bir mekân olarak belirginleşmesi ve bir bütün olduğu bilincinin artması*” şeklinde tanımlar (King, 1998: 11). Küreselleşme kavramının semantik açıdan; siyasal, ekonomik, teknolojik ve sosyokültürel nitelikli değişim ve dönüşüm sürecine koşut olarak, evrensel ölçekte ortaya çıkan ve kompleks ilişkiler ağını yönlendirme potansiyeline sahip tüm olay ve olguların, Yeni Dünya Düzeni çerçevesinde radikal kopuşlarla yeniden ele alınmasına yol açan bir fenomen olarak açıklandığını söylemek mümkündür. Doğası gereği dünyadaki sınırların ortadan kalkmasını, ekonomik, siyasal ve sosyokültürel anlamda tek bir dünya devleti olacak şekilde evrensel bütünleşmeyi içermekte ve dünyayı teknoloji ve tüm bu alanlarda hızlı bir değişim trendine sürüklemekte ve gün geçtikçe somut etkileriyle hayatımıza yön vermektedir (Göksel vd. 2008: 1- 2). Küreselleşme kimilerine göre ekonomik bütünlük, bazılarına göre kitle iletişim araçlarının etkisiyle ortak kültüre yönelik bir süreç, bazılarına göre ise emperyalizmin yeni adı olarak değerlendirilmektedir. Tek boyutlu değil, birbirine bağlı olan ve birbirini destekleyen ilişkiler içerisindeki olgular bütünüdür. Bir değişim rüzgârı olarak nitelendirilebilecek olan bu kavram, teknoloji devriminin meydana getirdiği haberleşmede yaşanan hızlanma ve ulaşılabilen alanların genişlemesiyle birçok alanda sayısız değişimlere yol açmıştır (Kazgan, 2000: 21). Küreselleşmenin olumsuz yanları sistemselsel olarak, kitleleri mücadelesi zor bir dünyaya sürüklerken, olumlu yanlarıyla bugün, bilgi ve haber alma gibi birçok ihtiyacın karşılanmasını sağlamaktadır. Ancak, şu bir gerçektir ki; ekonomik, siyasi, sosyo-kültürel küreselleşme, dünyayı yöneten büyük güçlerin çıkarlarına hizmet etmektedir.

Küreselleşme sürecinin en önemli karakteristiğini, farklı kültürlerin birbirleriyle karşılaşma sıklığını arttıran birçok iletişim platformunu ortaya çıkarması oluşturmaktadır (Göksel vd. 2008: 1). Terör örgütleri açısından bakıldığında da küreselleşme ile terör örgütleri, gelişen bilgi teknolojileri ve bunun diğer imkânlarından yararlanmakta ve bunu kendi çıkarlarına yarayacak şekilde kullanmayı öğrenmeye devam edip bu yolla yeni strateji ve yöntemler üretmektedir. Bu yüzden bilgi teknolojileri terörizmin değişiminde hem niteliksel hem de örgütsel bakımdan etkili olmuştur. Organizasyon yapılarında değişiklikler meydana gelmiş, yapılan eylemlerin nitelikleri değişmiştir. Kitle imha silahlarını elde edebilmekte, medya ile dünyaya ulaşabilmektedirler. Karmaşık haberleşme ağları sayesinde elektronik sinyaller şeklindeki paralar, devletlerce takibi zor olduğundan terör ve organize suç grupları bu finansal ağlara yoğun ilgi göstererek devamlılıklarını ve etkinliklerini sürdürülebilir hale gelmişlerdir. (Cronin, 2004: 42).

Diğer taraftan, 1990'lı yıllarla birlikte kapitalizm, küreselleşme adıyla pazarlanmıştır. Küreselleşmenin önemli kuramcılarında biri Francis Fukuyama'dır. 1989 yılında kaleme aldığı ve büyük tartışma yaratan "Tarihin Sonu" adlı denemesinde 20. yüzyılın ekonomik ve siyasal liberalizmin zaferiyle sona erdiğini öne sürer. Diğer medeniyetlerin batı medeniyeti potasında eriyip gideceğini öne süren Fukuyama, Batı medeniyeti dışında medeniyet kalmayacağını da ileri sürmektedir. Fukuyama, 2005 yılında "Devletin İnşası" adıyla yayımlanan kitabıyla küreselleşme bağlamında ulus devletlerin zayıflatılmasının insanlığı felakete götüreceğini, insan ve uyuşturucu kaçakçılığı, terör ve yoksulluk gibi üç küresel sorunla başa çıkmakta uluslararası örgütlerin yetersiz kaldığını ve insanlığın bu sorunlarla ancak ulusal devlet yapısı çerçevesinde mücadele edebileceğini savunmuştur (Bulut, 2007; Kongar, 2005'ten akt. Ayhan, 2007: 203). Dolayısıyla küreselleşme adı altında hissettirmeden kitleleri yönlendiren Batılı güçler emperyalist amaçlarını da yine küreselleşme ile gerçekleştirmeye çalışmakta, bu çerçevede ulus devlet yapısını, kültürü oluşturan dil, yaşam tarzı gibi birçok kendine has unsuru, siyasi veya ekonomik olarak da deformasyona uğrayarak kaybeden ülkeler daha açık tehdit haline gelmektedir.

Düne kadar uluslararası terör kavramını kullanıyorken, 11 Eylül saldırılarından hemen sonra küresel terör kavramı kullanılmaya başlanmıştır. Esasen terörizm endüstrisinden faydalanan büyük bir kesimin çıkarları için, bir söylemle ve bir günde terör küreselleştirilmiştir (Cirhinlioğlu, 2004: 89-124). Hâl böyle iken, izlediğiniz sinema salonuna bir bomba konulmayacağını, beklediğiniz bir tren istasyonunda kimyasal bir gaz ile zehirlenmeyeceğinizin, bindiğiniz uçağın bir gökdelene çakılmayacağını teminatı yoktur. Küresel dünyada ülkeniz, bir gecede terörist ilan edilebilir. Böylelikle bu belirsiz dünyada saldırıya veya işgale uğramayacağınızın, bombalanmayacağınızın, aç ve susuz bırakılmayacağınızın garantisi yoktur (Salur, 2009: 262). Kendilerine karşı terörist yöntemler kullanan devletler kendilerini korumak için aynı yöntemlere başvurunca terörizm bir anlamda küreselleşmektedir. Yani hem bireysel terör hem de devlet terörü birbirini destekleyen bir sarmal halinde tırmanmaktadır (Kongar, 2002: 31). Terörü küreselleştirenler, her türlü oyunu türlü kılıflar ve söylemler aracılığıyla kuranlar, dünyaya hükmetmeye çalışan Batılı sömürgeci güçlerdir.

Chomsky'e göre (2007: 26); Whashington'un yapmakta olduğu şey potansiyel hasımlarının terörist bir sistem ve nükleer silahlar geliştirmesini istemektir. Irak'ta ABD, eğitimli terörist yaratmakta olan bir ayaklanmaya yol açarak, orada halka terörizm eğitimi sağlanmaktadır. Ayrıca, bazı yabancılar terörizm eğitimi almak için oraya gitmekte ve aslında CIA'nın ve diğerlerinin savaş sonrası değerlendirmelerine bakılırsa, bu savaş bütün dünyaya

yayılarak beraberinde terörizmi taşıyacak profesyonelleşmiş teröristlere eğitim alanları sağlamaktadır.

Achcar'a göre; bir devleti terörizmden korumanın imkânsızlığını ve İsrail'in bunun başlıca örneği olduğunu ifade etmektedir. Ona göre hiçbir devlet terörü önlemek için İsrail'in aldığı önlemlerin ötesine geçemez. ABD ve Avrupa düzeyinde bu türden koruma önlemlerinin alınması kesinlikle imkânsızdır. Bunun sebeplerinden biri iktisadidir. Çünkü son çeyrek yüzyılda yaşanan neoliberal dönüş ile terörizm olarak nitelenen bu şiddet biçimlerinde ya da genel olarak kent şiddetinde görülen artış arasında gayet belirgin bir karşılıklı ilişki vardır. Neoliberal küreselleşme toplumsal dokunun ve sosyal güvenlik ağlarının parçalanmasına yol açmıştır. İnsanlar giderek bir kargaşa ve toplumsal endişe yaşamaya başlamışlar ve bu da şiddet yoluyla "kimlik" edinmeye, dinsel, siyasal ya da başka türlü, aşırılığa ya da fanatizme yol açmaktadır. Dolayısıyla küreselleşen ekonomik, sosyal ve siyasal yapılar nedeniyle insanlar uluslararası sınırları aşan bir örgütlenmeye girişebilmekte ve dahası bunu devletler isteyebilmekte ve dolaylı yollarla desteklemektedir. Böylece terörizmle tırmanan şiddet içinden çıkılmaz bir kaosa sürüklenmektedir (Chomsky ve Achcar, 2007: 29).

Chomsky'e göre; geride kaldıklarını hisseden bölgeler, ülkeler ve gruplar gittikçe derinleşen bir iktisadi durgunluk, siyasal iktidarsızlık ve kültürel yabancılaşmayla yüz yüze gelecek, bunlar genellikle şiddetin eşlik ettiği, siyasal, etnik, ideolojik ve dinsel aşırılığı besleyecektir. Clinton dönemi çalışmalarına bakılacak olursa, onlar da aynı şekilde uzayı askerileştirmemiz gerekeceğini söylerler, çünkü bütün dünyadaki iktisadi süreçler, yani küreselleşme, sahip olanlar ile sahip olmayanlar arasında giderek daha da keskinleşen bir bölünmeye yol açmaktadır ve dolayısıyla, sahip olmayanlar nükleer silahlar ya da buna benzer başka araçlar geliştirebilirler ve bizim de alınmakta olan uluslararası önlemlerin kestirilebilir etkilerinden kendimizi korumamız için yeni silahlara ihtiyacımız olacaktır. Burada Chomsky, küreselleşmenin, şiddeti ve terörü nasıl tırmandırdığına dikkat çekmekte ve oluşturduğu kısır döngüyü vurgulamaktadır (Chomsky ve Achcar, 2007: 31-32).

Aslında ABD II. Dünya Savaşı'na kadar küresel bir güç haline gelmemiş ancak Ortadoğu en erken yer almaya çalıştığı bölge olmuştur. Kuzey Amerika 1970'lerin sonuna kadar dünyanın başlıca petrol üreticisiyken Ortadoğu petrolüne ulaşmak istemesinin sebebi, dünya hâkimiyetinin bir aracı olduğu için denetlemek istemesidir. Avrupa'yı bağımlı tutmanın bir yolu onu petrole bağımlı hale getirmek ve petrolü de denetim altında tutmaktır. Bu toplumların muhtaç oldukları petrolü denetim altında tutarak, bu toplumları bütün diğer konularda sizin kararlarınıza bağımlı olmalarını sağlamak ise jeopolitik denetimdir. Ancak ABD, Irak'ı işgaline petrol yerine daha başka gerekçelerle haklı çıkarmak zorundaydı, çünkü

petrol kamuoyunu yeterince ikna edemezdi ve büyük bir tepki oluşurdu. Dolayısıyla stratejik dokümanlarda ABD kendisini, sadece kendi çıkarlarını değil, her türlü tehdide karşı ortaklarının ve müttefiklerinin çıkarlarını da koruyan bir ülke olarak göstermektedir (Chomsky ve Achcar, 2007: 99-104). Görüldüğü gibi, küreselleşme esas itibariyle ABD başta olmak üzere diğer büyük güçlere hizmet etmektedir. Sınırların ortadan kalkmasını da ifade eden küreselleşmeyi büyük güçler, kapitalizmi yerleştirmek ve emperyalist çıkarlarına hizmet etmesi için postmodern çağın en büyük aldaticısı olarak kullanmaktadır.

1.5 Terörün Amaçları

Terör örgütlerinin öncelikli amacı propaganda yaparak davalarının varlığını ortaya koymaktır. Nihai amacı ise, terör eylemlerini kitle hareketine dönüştürerek devlete karşı bir isyan oluşturmak ve devleti yıkmaktır (Zafer, 1999: 96). Terör eylemlerinin gerçekleştirilmesiyle ayrıca, toplumda korku kültürünün yaygınlaştırılması da amaçlanmaktadır. Terör eylemlerinin bu temel amacını yanında; varlığında haberdar etme, sesini duyurma ve gücünü gösterme, taraftarlarına ve işbirlikçilerine moral sağlama, toplumu sindirme, mevcut yönetimin otoritesini sarsma, devleti halka baskı oluşturmaya zorlama, örgüt üyelerini eğitime, örgüt üyeleri üzerinde otorite kurma ve disiplin sağlama, karmaşa yaratarak ilgi uyandırma ve dikkat çekme amaçları da bulunmaktadır (Saran ve Bitirim, 2010: 92). Bu amaçlara ulaşabilmek adına, terör örgütleri her türlü kanlı eylemi vahşice gerçekleştirmekte, çocuk, yaşlı demeden masum insanları katletmektedir.

1.6 Terörün Özellikleri

Günümüzde terör söz konusu olduğunda, bir örgütün cebir ve şiddet kullanması veya kullanacağına ilişkin güncel bir tehdit oluşturması gerekmektedir. Mevcut siyasi durum ne olursa olsun, bu yapıyı değiştirmek veya ortadan kaldırmak amacıyla uygulanır. Terörü diğer şiddet eylemlerinden ayıran cebir ve şiddet fiili, siyasi bir amaçla işlenmiş olmasıdır. Olaylarla herhangi bir ilişkisi bulunmayan kişilere zarar verilmesi veya tehditte bulunulmasıyla, bu kişilerin korkutulması, yıldırılması, sindirilmesidir. Terörist beklenmeyen bir anda ve beklenmeyen bir yerde, suçsuz kişi ya da kişileri “vurup kaçmaya” çalışır. Kişilere kullanılan, cebir ve şiddet veya buna ilişkin yapılan tehdit, süreklilik gösterir (Döner, 2005: 2). Teröre bu temel özelliğinin yanında, 21. yüzyılda farklı özellikler de eklenmiştir. Bunların en başında terör örgütlerinin medyayı kullanmalarının zorunlu ihtiyaç haline gelmesidir.

1.7 Terörün Çeşitleri

1.7.1 Devlet Terörü

Devlet otoritesine karşı direnen veya rejimi sarsmaya/yıkmaya çalışan ya da öyle davrandıkları farz edilen kişi ve gruplara yönelik terör uygulanması anlamına gelmektedir. Devlet terörü, bizzat devletin bir kuruluşu ya da elemanı tarafından yapılabileceği gibi, devlet dışında bulunan; fakat doğrudan veya dolaylı, devletle ilişkisi bulunan kişi ve gruplarca da yapılabilmektedir. Devletle dolaylı olarak dahi ilişkisi bulunmayan kişi ve gruplara, devlet tarafından eğitim, bilgi, silah, para, sığınak gibi lojistik destek sağlanması halinde de devlet terörü söz konusudur (Yayla, 1990: 360). Devletin kendi vatandaşlarına uyguladığı sistematik yıldırma, tutuklama, öldürme ve diğer baskı araçlarıyla terör uygulaması ve insan hakları ve uluslararası kuralların, yoğun yaygın ve sistematik bir şiddet kullanımı ile ihlal edilmesidir. Söz konusu suçlar, devlet politikasının bir parçası olarak işlenir ve bu nedenle terörizm olarak nitelendirilmez. Sovyetler Birliği'nde özellikle Lenin ve Stalin, İtalya'da Mussolini ve Almanya'da Hitler kendi vatandaşlarına karşı kapsamlı bir devlet terörü uygulamışlardır. Her üç ülkede de pek çok kişi etnik kimliklerinden veya politik görüşlerinden dolayı sistematik bir şekilde katliama maruz kalmış, sürgüne veya çalışma kamplarına gönderilmiştir (Topal, 2004: 45-46). Bugün Suriye'de yaşananlar ve İsrail'in Filistin'de gerçekleştirdiği de devlet terörü niteliğindedir. Devlet terörü devletin sadece bizzat kendi halkına karşı uyguladığı bir terör değildir. ABD'nin Irak'ı işgalindeki gibi başka bir devlet tarafından da uygulanabilmektedir.

Terörizmin devletlerarasında örtülü bir dış politika aracı olarak kullanıldığı da dikkat çekmektedir. Devletlerarasında ilan edilmemiş bir savaş olduğunda, bu durum daha da geçerli olmaktadır (Cirhinlioğlu, 2004: 146).

Devletin şiddete başvurmasının; gözdağı vermek, baskı ile değiştirmek ve bir sınıf, etnik ya da dinsel grubun tümünü ideolojik gerekçelerle yok etmek şeklinde üç şekli vardır. Hükümetler, medya ve polis gücünü kullanarak, kendileri gibi düşünmeyenlerin cesaretini kırarlar, doğrudan ya da dolaylı tehdit edebilmektedir. Özellikle Sovyetler Birliği ve İran'da olduğu gibi, devrim sonrası görülen baskı ile değişim, hükümetlerin bir ulusun hayat nizamını baştanbaca değiştirme gayretlerinde açıkça ortaya çıkmaktadır. Üçüncü şekilde devlet terörüne soykırım denilmektedir. Nazi Almanya'sı, Stalin dönemi Rusya'sı, yakın dönemde Ruanda ve Osa'da gerçekleştirilen kitlesel katliamlar, ayrıca Afrika ve Amerika'da Avrupalılar tarafından gerçekleştirilen sindirme hareketleri birer soykırım örneği olarak sunulmaktadır (Cirhinlioğlu, 2004: 136-137). Devlet terörü bir ülkenin tarihine geçen belki de en kara lekedir.

Özellikle baskıcı rejimler tarafından, gerçekleştirilen devlet terörünün 20. yüzyıl boyunca 70 milyon kişinin ölümüne yol açtığı tahmin edilmektedir. Aynı dönemde ideolojik amaçlarla harekete geçen küçük gruplar tarafından gerçekleştirilen terörist eylemlerde ise 100.000 kişilik bir can kaybının olduğu belirtilmektedir. Devlet terörünün ne derece acımasız olduğunu açık bir şekilde gösteren bu rakamlar, devletler ve bireyler arasındaki kuvvet dengesinden kaynaklanmaktadır (Topal, 2004: 47). Dolayısıyla yönetenlerin elindeki güç ve bu gücü bugün demokrasiyle bizzat kendisi veren kitlelerin önemi bir kez daha ortaya çıkmakta, diktatörlüklerde ise insanlık dışı vahim tablolar yaşanmaktadır.

1.7.2 Devlet Destekli Terör

Devlet destekli terör kavramı 1980'li yıllarda kullanılmaya başlanmıştır. Bu dönemlerde bazı devletler, başka devletlerin istikrarını bozmak amacı ile terörizmi dış politika aracı ve pazarlık unsuru olarak kullanmışlardır. Bu durum da devlet destekli terörizmin doğmasına sebep olmuştur (Yeniçeri, 2003: 22). Bir devletin; doğrudan terörist faaliyetleri içerisinde yer alması, başka devlete karşı terörist faaliyetlerde bulunan bir örgütü desteklemesi, bu örgütleri kendi toprakları içerisinde istihdam etmesine devlet destekli terör denmektedir (Aydın, 2009: 61-62).

Bugün yine birçok terör örgütü üyesinin ABD'ye ve Avrupa'ya serbestçe girip çıkması, kendi ülkesinden kaçıp onlara sığınabilmesi, devlet destekli terörle, destekleyen devletlerin çıkarları doğrultusunda olanak bulmaktadır.

1.7.3 Devlete Karşı Terör

Genellikle mevcut sosyal, siyasal ve ekonomik sistemi yıkıp yeni bir siyasal ve toplumsal düzen kurmak şeklinde “devrimci terör” veya muayyen bir bölgeyi devlet egemenliğinden kopartıp müstakil bir devlet kurmak şeklinde “ayrılıkçı-bölücü-etnik terör” biçiminde ortaya çıkmaktadır (Aydınalp, 2011: 60).

Bölücü terörde amaç belirli bir bölgeyi bağlı olduğu ülkeden ayırarak bağımsızlık kazandırmak şeklinde belirlemektedir. Burada sömürge karşıtı hareketlerle bölücü terörü birbirine karıştırmamak gerekmektedir. Zira bölücü terör, ulusal sınırlar içinde mevcut devlet otoritesini kabul etmeyerek muayyen bir bölgede bağımsızlık kazanma arzusuyla ilgilidir (Yayla, 1990: 365-367). Sömürgelelere karşı verilen bağımsızlık savaşları ise canı, ırzı, namusu, malı tehdit altında olan bir ulusun topyekün özgürlük kazanma mücadelesi anlamına gelmektedir (Çınar, 1997: 213). Bu ayırım oldukça önemli olmakla birlikte, bölücü teröre, Türkiye’de yaklaşık 40 yıldır varlığını sürdüren PKK bölücü terör örgütü verilebilir. PKK’nın geçmişten bu yana, Türkiye Cumhuriyeti Devleti’ni, dilini ve bayrağını reddederek, Türkiye

Cumhuriyeti sınırları içerisinde kendilerine bir bölge ayırarak, teröristbaşı, bebek katili Abdullah Öcalan'ı lider kabul edip, özerklik saplantılarıyla, asker, polis, çocuk, yaşlı demeden katliamlarını sürdürmüşlerdir. Bunun dışında Türkiye'de devlete karşı terör niteliğinde ve daha yakın tarihte terör örgütü olduğu ilan edilen bir diğer örgüt, FETÖ'dür. ABD tarafından da desteklendiği açıkça ortada olan FETÖ, Türkiye Cumhuriyeti Devletini ve yıkmayı hedefleyen bir terör örgütü olarak tanımlanmaktadır.

1.7.4 Etnik Terör

Dünyanın hemen her bölgesinde, etnik azınlık olarak tanımlanabilecek grupların varlığı, özellikle 1900'lü yılların ikinci yarısından itibaren etnik temele dayalı terör olaylarının artmasına neden olmuştur. Ayrıca bazı devletlerin terör gruplarını kendi dış politika amaçları doğrultusunda kullanmaya başlamaları sonucu, özellikle Türkiye'nin bulunduğu bölgede, etnik temele dayalı terör olayları daha da yaygınlaşmıştır (Baharççek, 2000: 13-14).

Soğuk savaş sonrası dönemde, dünyanın bazı bölgelerinde ortaya çıkan yeni etnik temele dayalı çatışmalarda yeni şiddet türlerinin ortaya çıktığı görülmektedir. Sırplar, uyguladıkları etnik temizlik politikasının gerçekleşmesi için diğer etnik gruplara karşı her türlü şiddeti kullanmaktan kaçınmamışlardır. Dolayısıyla etnik temele dayalı terör diğer terör çeşitlerine göre daha fazla şiddet içeren yöntemler kullanmakta ve daha acımasızca uygulanmaktadır. Etnik terör ideolojik, dini ve maddi temele dayalı şiddet hareketlerinden ayrılır. Etnik teröristler çoğu kez ülkenin tamamı yerine kendi bölgelerini etkilemeye çalışırlar ve devlet tarafından sunulan kimlik yerine farklı olduğunu düşündükleri etnik kimliklerini ön plana çıkarırlar. Dünyanın neredeyse her yerinde etnik teröre rastlamak mümkündür. Sri Lanka'da Tamil, Türkiye'de PKK, Kuzey İrlanda'da IRA ve İspanya'da ETA, yine Ermeni terör örgütü ASALA bu gruplara örnek olarak gösterilebilir (Baharççek, 2000: 14). Ancak, bunların içinde PKK, etnik kimliğiyle ön plana çıksa da, eylemlerini kendi etnik kökenindeki insanlara karşı da uygulamakta, en az Türk halkı kadar Kürt halkını da zulme uğratmakta, zorla paralarına, mallarına el koymakta, çocuklarını dağa kaçırmakta ve acımadan Kürt halkını da katletmektedir.

1.7.5 Siber Terör

Terörün diğer türlerinden farklı olarak fiziki güç yerine bilgiyi kullanır. 20 yüzyılın sonlarına doğru doğan siber terör, ilk olarak "Synergy" lakaplı bir genç tarafından kullanıldığında henüz 14 yaşındaydı. Robert Morris ile devam eden bu süreç daha sonra hackerlere ve istihbarat örgütlerine esin kaynağı olmuş ve bunlar tarafından yaygın şekilde

kullanılmıştır (Bal, 2003: 55-60). Siber terörün vereceği zarar bazen silahlı propagandanın vereceği zarardan fazla olabilmektedir. Sanal ortama yayılan bir virüs veya hacklenen bir devlet kurumuna milyonlarca Euro zarar verebilmektedir. Öte yandan son zamanlarda özellikle internet üzerinden istenilen yerin, şehrin, alanın uydu fotoğrafları bulunabilmektedir. Her türlü insan, uyuşturucu ve silah pazarıyla yakından ilişki kurulabilmekte ve hatta her türlü silahın bombanın yapımı bu yolla rahatlıkla sağlanabilmektedir (Salur, 2009: 96-97).

Son zamanlarda, Türkiye’ de 50 milyon Türk vatandaşının her türlü kimlik bilgilerinin hackerlar tarafından ele geçirildiği haberleri gündeme damgasını vurmuştur. Kimlik bilgileri ile kişilerin her türlü banka bilgisine ulaşılabilir olması siber terörün tehlikelerini bir kez daha gözler önüne sermektedir. Ayrıca, internet üzerinden ve cep telefonları sinyalleriyle, kişilerin buldukları yerlerin rahatlıkla tespit edilebilmesi, devlet adamlarına veya ilerigelen kişilere suikast riskini artırmaktadır.

Küreselleşme, kitle iletişim ve ulaşım imkânları terör örgütlerinin eylem alanını dünya çapında genişletmiş ve doğal olarak etkilerini de bu boyutta büyütüştür. Teknolojik gelişmeler; cep telefonları, bilgisayar ve internet sistemleri insanların hayatını kolaylaştırdığı kadar teröristlerinkini de kolaylaştırmakta ve terörün yeni boyutunu ortaya çıkarmaktadır. Siber dalga bilgisayar teknolojilerini ve internet sistemlerini kullanarak kurumların ve ülkelerin güvenliğini tehdit edebilmektedir. Bu sistemler aracılığıyla devletlerin gizli ve stratejik bilgileri ele geçirilebilir, askeri ve güvenlik sistemleri felç edilebilir. Hayatın büyük bir bölümünün bilgisayar sistemleriyle düzenlendiği bir ortamda, ekonomik işlemler, finans dünyası, ulaşım ağı, telekomünikasyon sistemleri, sağlık sistemleri gibi bilgisayar ağlarının çökmesi çok ciddi ve onarılması zor tehlikeler yaratabilir (Bilge Adamlar Kurulu Raporu, 2015: 12-13).

1.7.6 İç (Ulusal) Terör

Ulusal terörizm, tek bir devlet içinde sınırlı kalan yabancı bir unsur, ilişki veya katılımın söz konusu olmadığı sistematik şiddettir. Ulusal teröristler eylemlerini bir ulusun vatandaşlarına karşı yöneltirler (Taşdemir, 2006: 34). Bir terör eyleminin iç ya da uluslararası olup olmadığını belirleyen bazı kriterler bulunmaktadır. Bunlar; eylemi gerçekleştiren kişi veya grupların eylemin yapıldığı ülkeden olup olmaması, hedefin saldırının yapıldığı ülkenin bir parçası ya da uyuşu olup olmaması, gerekli, silah, eğitim, istihbarat desteklerinin nereden sağlandığı (Altuğ, 1995: 378).

Uluslararası ilişkilerin yoğunlaştığı, mesafelerin geleneksel anlamını yitirdiği, coğrafyanın engelleyici etkisinin giderek kaybolduğu bir dünyada, mevcut teknolojik

imkânlar göz önüne alındığında, terörizm tamamen mahalli sınırlar içinde düşünülemeyecek bir olgu olmaktadır (Altuğ, 1995: 378). Dolayısıyla özellikle de küreselleşmeyle, bir terör örgütünün sadece ulusal terör olarak kalması mümkün değildir. Dünyada egemen güçlerin, sömürgeci ve işgalci zihniyetleri doğrultusunda da terör eylemleri bugün tek bir ulusla kalmamakta, aynı durum İslami ideolojiye sahip terör örgütlerinin de Batılı güçlere karşı birleşme ideali nedeniyle söz konusu olamamaktadır.

Ulusal terörizm devletin hukuki düzenini hedef almaktadır. Bu tür terörizmi önlemek ve sorumlularını cezalandırmak her devletin kendi iç meselesi olup devletler evrensel hukuk kurallarına bağlı kalarak diğer organize suçlar gibi terörizmle mücadele etme hakkına sahiptir (Topal, 2004: 55).

1.7.7 Uluslararası Terör

Uluslararası terör olgusu, kullandığı araçlar veya amaçları itibariyle geçmişe göre çok daha tehlikeli bir boyuta ulaşmıştır. Ayrıca, sadece siyasal ideolojilerle gerçekleştirilen bir olay olmaktan da uzaklaşan uluslararası terörizm, giderek şekil değiştirmiş ve diğer organize suç biçimleri ile iç içe geçmiştir. Dolayısıyla, giderek daha da “uluslararasılaşan” ve hatta “küreselleşen” bir suç biçimi olarak uluslararası terörizm, sınır tanımaksızın ve ayırt etmeksizin tüm dünya uluslarını tehdit eder bir hal almıştır (Kaya, 2005: 31). Şüphesiz uluslararası terör örgütleri arkalarına bazı ülkelerin güçlerini de alarak ancak eylemlerini gerçekleştirebilmektedir.

Fransa’ya göre uluslararası terörizm, bir yabancı kişi ya da kişiler tarafından üçüncü bir ülkenin topraklarında, kendi vatandaşı olmayan kişilere karşı, ülke içi uyuşmazlık sorunu olmayan bir durumla ilgili olarak, baskı yapmak amacıyla işlenen barbarlık eylemidir (Zafer, 1999: 38).

Uluslararası terörizm, uluslararası hukukun alanına giren bir uluslararası hukuk konusudur. Uluslararası terörist eylemler, uluslararası diplomasi ya da savaş kurallarının kabul edilen normları dışında kalan şiddet eylemleridir. Uluslararası gerçekler ışığında; bir uluslararası terörist grup, yabancı ülkelere ekonomik, lojistik ya da siyasi destekle, silah temin etmeye çalışabilmekte, terör örgütü üyeleri ve liderleri ülke dışında güvenli bölgeler bulabilmekte ya da yabancı devletler ve terörist gruplarla işbirliği kurabilmektedir (Taşdemir, 2006: 44-45). 21. Yüzyıl terör örgütlerinin yapısı, içinde yaşanan kapitalist postmodern dünyada çoğunlukla uluslararası terör örgütü niteliğindedir.

Modern teknolojinin tüm imkânlarını kullanan, faaliyet alanını ulusal sınırları aşarak tüm dünyaya yayan, insan hayatını, ekonomik yaşamı, siyasi istikrarı ve uluslararası ilişkileri

etkileyebilme gücü kazanan uluslararası terörizm, yönelttiği tehdit ve buna karşı verilen cevaplar bakımından ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeyde önemli etkileri olan uluslararası bir sorun haline gelmiştir (Topal, 2004: 78). 11 Eylül'den önceki terör kitaplarında Fransız İhtilali bu açıdan bir dönüm noktası olarak kabul edilirken, 11 Eylül tüm terörizm algısını değiştirmiştir (Gül, 2012: 31). Dolayısıyla küreselleşen dünyada terörizmi tek bir unsura bağlı kalarak anlayabilmek ve açıklayabilmek mümkün olmamakla beraber, yapısı ve işleyişi de olabildiğince değişen terör örgütlerinin eylemlerini tek bir terör çeşidine yerleştirebilmek de mümkün olamamaktadır.

1.7.8 Uluslarötesi Terör

Küreselleşme süreci ile birlikte devlet dışı aktörlerin uluslararası ilişkilerde daha fazla rol almaları beraberinde, özellikle 1970'li yıllarda, bu aktörlerin uluslararası düzeydeki şiddet eylemlerine karışmaları gerçeğini de getirmiş ve bu gerçeklik "uluslarötesi terörizm" kavramı ile ifade edilmiştir. Buna göre uluslarötesi terörizm, herhangi bir şekilde devletin bir müdahalesi olmaksızın devlet dışı aktörler tarafından gerçekleştirilen terörist eylemlerdir. Uluslararası terörizmden ayıran en önemli fark, terörist örgütler tarafından gerçekleştirilen operasyonların herhangi bir devlet tarafından yönetilmemesi ya da kontrol edilmemesidir (Saraçlı; 2007: 1057).

Silahlı güç kullanabilen devlet-dışı aktörler; kolektif şiddet gerçekleştirebilen ve modern uluslararası ilişkilerde devlet statüsüne sahip olmayan aktörlerdir. Bu aktörler devlet otoritesine rağmen silahlı güce başvururlar. Bugün silahlı güç kullanan devlet-dışı aktörler altı grupta toplanabilir. Bunlar; otoritesi altında silahlı bir grup bulunduran ve çoğunlukla iç savaşlar esnasında ortaya çıkan savaş beyleri, Belirli bir kabilenin veya etnik grubun kendi güvenliklerini kurmak amacıyla oluşturdukları milis kuvvetler, terör örgütleri, silahlı isyan grupları, deniz korsanları ve şiddete özellikle para kazanmak hedefiyle başvuran ulusötesi suç örgütleridir. Özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemden itibaren, bu altı kategoride sınıflandırılan devlet-dışı aktörler devletin silahlı güç kullanımındaki tekeline meydan okumaktadır. Şili'de Manuel Rodriguez Yurtsever Cephesi (FPMR/D), Arjantin' de Montoneros Cephesi, Uruguay'da Tupamaros hareketi (MLN), İtalya'da Kızıl Tugaylar (BR), ABD'de Weather Yeraltı (WU) Örgütü, silahlı güç kullanabilen devlet dışı örgütlerden bazılarıdır. Orta Afrika'da Tanrı'nın Direnişi Ordusu (LRA); Uganda'da, Sudan'da, Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde ve Orta Afrika Cumhuriyeti'nde varlık göstermekte ve eylemler yapmaktadır. Soğuk Savaş sonrası dönemde, başarısız devlet olgusu ve küreselleşmenin etkisiyle, organize şiddet gerçekleştirebilen ulusötesi oyuncular haline

gelmiştir. 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren özellikle Afrika, Doğu Avrupa, Asya ve Ortadoğu gibi otorite boşluğu olan coğrafyalarda ortaya çıkmışlardır. Silahlı gruplar uyuşturucu ticareti, silah kaçakçılığı, diaspora toplumlarının desteğini sağlamak ve devlet desteği olmadan silah ve patlayıcı madde temin edebilme gibi imkânlarla varlıklarını daha bağımsız bir şekilde sürdürmeye başlamıştır. Küreselleşme ve teknolojiyle birlikte artan ve kolaylaşan haberleşme imkânlarıyla organizasyonel ve operasyonel kabiliyetleri güçlenen silahlı gruplar daha profesyonel saldırılar gerçekleştirmeye başladılar (<http://www.bilgesam.org/incele/937/-silahli-guc-kullanabilen-devlet-disi-aktorlere-karsi-uluslararası-isbirliği--devletler-sisteminin-direnci>).

1.7.9 Narko Terör

Narko terör ilk olarak 1983'te, Peru narkotik polislerine yöneltilen terörist eylemler ve uyuşturucu tacirlerinin devlet politikalarını veya toplumu etkilemek amacıyla yaptıkları eylemleri tanımlamak için, eski Peru Devlet Başkanı Fernando Belaunde Terry tarafından, kullanılmıştır. Günümüzde değişerek daha da geniş bir boyut kazanmıştır (Doğan, 2007: 45-46).

Yakalanan terör örgütü mensuplarının ve uyuşturucu kaçakçılarının ifadeleri, terör örgütleri ile bağlantılı olay tutanakları, örgüte ait hücre evlerinde ele geçirilen uyuşturucu maddeler ve ele geçirilen belgelerdeki para kayıtları PKK/KONGRA-GEL, DHKP-C, TKP-ML, DEVSOL ve ASALA gibi terör örgütlerinin uyuşturucudan finansman sağladıklarını açıkça ortaya koymaktadır (Gül, 2012: 44). Uyuşturucu piyasasının sağladığı finansman nedeniyle, terör örgütleri tarafından uluslararası ticareti yapılmaktadır. Bunun dışında uyuşturucu maddeler, özellikle günümüzde tırmanan canlı bomba eylemlerinin gerçekleştirilmesini sağlamak ve üyeleri örgüte bağımlı kılmak üzere de kullanılmaktadır.

1.7.10 Medyatik Terör

21. Yüzyılda kitle iletişim araçlarında teknoloji sayesinde meydana gelen gelişmenin sonucu olarak, terörizmin medyada yansımaları da incelenmeye başlanmıştır. Medyatik terörizm kavramı çoğunlukla “terörizmin medya araçlarında yer almasının sonuçları” ile ilgilidir. Bunun dışında terör örgütleri tarafından kurulan ya da himaye edilen yayın organları da bulunmaktadır. Medya terör ilişkisinde literatürde değinilmeyen konu, terör örgütleri tarafından kurulan ya da himaye edilen medyanın yarattığı etkidir. Bunun nedeni ise büyük ölçüde “terörizm” konusunda yaşanan tanımsal sıkıntıdır. Örneğin, terörizm olarak tanımlanan eylem bir diğerine göre özgürlük savaşıdır. Dolayısıyla, terör örgütünün propagandasını yapan ve isteklerini yerine getiren bir televizyon kanalı, ezilen bir halkın

meşru hakkı olarak görülebilmektedir. Türkiye'nin Roj-TV ile yaşadığı süreç buna en belirgin örnektir (Doğan, 2007: 27-29).

Medya ve terörizm arasındaki önemli bağ, medyanın teröre destek vermesi anlamından ziyade, yanlı veya terör örgütü tarafından kurulan ya da finanse edilen medya hariç olmak üzere, diğer medya kuruluşları ile terörizm arasında ortak bir yaşam ilişkisi olduğudur. Bu ilişkinin medya açısından değerlendirilmesinde medya, terör örgütünün değerlerini değil demokrasinin ve özgür toplumun temelindeki değerleri yani “haber alma” özgürlüğünü kullanır (Wilkinson, 1997: 51-64).

Medyanın genel olarak uyması gereken doğruluk, şeffaflık, tarafsızlık gibi temel ilkeleri vardır. Medya, yayınlarında özel çıkarları koruyan, özel yaşamı deşifre eden, dil, din, renk, ırk, cinsiyet ayrımcılığı yapan, olumsuz tutumlara özendirilen, gizli kalması gereken bilgileri deşifre eden bir felsefeyi asla benimsememeli, özellikle bu etik kurallara titizlikle uymayı prensip edinmiş bir kültüre sahip olmalı, iftira veya küçük düşürmeye yönelik yalan haber yapmaktan ısrarla kaçınmalıdır. Ancak, o zaman bir medya kuruluşu için doğruluktan ve tarafsızlıktan bahsedilebilir. Medyanın kitleleri manipüle etme özelliğini göz önünde bulundurduğumuzda bu kurallar daha da önemli hale gelmektedir. Dolayısıyla bir medya kuruluşu kendi benimsediği bir ideolojiyi yaymaya başladığında hedef kitleler de bu ideoloji etrafında çevreleneceklerdir. Medya bu gücü kullanarak kitlelerin örgütlenme, eyleme geçme dahası terörize olmalarına uygun ortamlar hazırlayabilmektedir.

İdeolojik çerçeveden bakıldığında tüm bunlara dolaylı olarak hizmet etmelerinin yanında bir de doğrudan terör örgütleri himayesinde kurulmuş ve onlar tarafından yönetilen medya kuruluşları da vardır. Bu konu detaylı olarak terör örgütleri ve iletişim stratejileri başlığı altında ele alınacaktır.

1.8 Türkiye’de Terör

Türkiye’de Cumhuriyet’in kurulmasından bu yana, yıllar içerisinde birbiriyle bağlantılı veya birbirinden bağımsız, değişik ideolojik unsurlara hizmet eden birçok terör örgütü faaliyette bulunmuştur. Bunlardan bazıları bölücü terör örgütü, bazıları sol terör örgütleri, bazıları ise din kaynaklı, bazıları da etnik kökenli terör örgütleridir. Bu terör örgütlerinin bir kısmıyla etkili bir şekilde mücadele edilebilmiş ve yıllar içerisinde izleri silinmişken, bir kısmı ise farklı birçok nedenden ötürü sonlandırılmamıştır. Bunların başında ise PKK terör örgütü gelmektedir. PKK terör örgütü başta olmak üzere, Türkiye’de eylemlerini gerçekleştiren bazı terör örgütlerine bu başlık altında değinilmiştir.

PKK terör örgütü 1970'li yılların başından itibaren terör örgütü olma yolunda ön hazırlıklar yapmaya başlamış, bağımsız bir Kürt Devleti kurmak için kurulacak örgüte katılacak gönüllüler bulmak için bilhassa Öcalan tarafından öğrenci evlerinde ve yurtlardaki öğrencilerle, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerindeki aileler ve akrabaları ikna edilmeye çalışılmıştır. Bunu gerçekleştirmenin tek yolunun gizli bir örgüt ile olabileceğine inandırılmaya çalışılmışlardır.

1974 yılına gelindiğinde Abdullah Öcalan, Kesire Yıldırım, Haki Karaer, Cemil Bayık, Kemal Pir Ankara'nın Tuzluçayır semtinde yapılan bir toplantıyla PKK terör örgütünün ilk temelini atmışlardır (Bal, 2003: 84). 1975 yılında ise Abdullah Öcalan ve Mehmet Hayri Durmuş, terör örgütünün program taslağı niteliğindeki 68 sayfalık "Kürdistan Devriminin Yolu" isimli çalışmayı yazmışlardır (Tekin, 1999: 108).

Abdullah Öcalan, CAPOS İstihbarat raporlarına göre, 1947'de Şanlıurfa'nın Halfeti İlçesi Ömerli Köyü'nde doğmuş, annesi Türk, babası ise Suriye'li bir Ermeni'dir. Gerçek adı Antin Aposyan olan Öcalan bu adı kullanmamış sonradan da ismini değiştirmiştir. Öcalan 1969'da Tapu Kadastro Meslek Lisesi'ni bitirmiş, önce Diyarbakır ardından İstanbul Tapu Müdürlüğü'ne atanmıştır. İstanbul'a geçtikten sonra İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesine kayıt yaptırmış, böylece askerliği ertelenmiştir. Buradan da aynı yıl Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne yatay geçiş yapmış ve Ankara'da yaşamaya başlamıştır (Tuğ, 2010: 53-55).

PKK ilk etapta bölge halkının sempatisini kazanmak, ideolojik ve politik çalışmalarla kadroların savaşacak duruma getirilmesi, gerilla savaşı ile Kürdistan'ın tanımlanmasını sağlamak amaçlanmıştır. Örgütün görüşlerini, "Serxwebun (Bağımsızlık, Diriliş)" ve "Doğru Yolu Kavrayalım" isimli yayın kuruluşları yayınlanmıştır. Örgütün kayıtlara geçen ilk saldırısını 1979'da Siverek'te Adalet Partisi milletvekillerinden ve bölgenin önemli ağalarından Mehmet Celal Bucak'a gerçekleştirmiştir. Celal Bucak hafif yaralanmış, 8 yaşındaki oğlu ölmüştür (Birand, 1992: 92-109). Örgütlenme yolunda Ankara'da yapılan toplantılardan sonra Öcalan'a bağlı teröristler, 1977'de Gaziantep Akbank Şubesi'ni soymuş, karakolları bombalamış, MHP'ye savaş ilan etmiş ve bazı vatandaşları da öldürmüşlerdir. Urfa'da Bucak ailesinin yanında, Hilvan'da Süleymanlı ailesine de savaş açmışlardır. Başlangıç yıllarında Öcalan, THKP-C'nin lideri olan Mahir Çayan'a hayranlık duymuş ve onların uyguladığı gerilla yöntemlerinin birleştirilmesi gerektiğini düşünerek şehir ve kır gerillasını birlikte yürütmüşlerdir (Tuğ, 2010: 55-57).

PKK'nın kuruluş aşamasındaki birçok toplantıdan sonra son toplantıyı Diyarbakır'ın Lice İlçesi'nin Fis Köyü'nde Seyfettin Zuhurlu'nun evinde yapmış, toplantıya 25 kişi katılmış

böylece, Kürdistan İşçi Partisi (Partiya Karkeren Kürdistan-PKK) kurulmuş ve bu toplantı örgütün birinci kongresi olarak kabul edilmiştir. Bu kongrede alınan kararlar doğrultusunda; devletin güvenlik kuvvetlerine ve istihbarat kaynaklarına, Türk milliyetçisi teşkilatlara, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'daki nüfuzlu kişilere, milletvekillerine, belediye başkanlarına ve aşiretlerin ileri gelenlerine savaş ilan edilmiştir (Tuğ, 2010: 55-58). PKK terör örgütünün asıl amacı, Türkiye'de mevcut Kürdistan mücadelesinin yürütülmesi, İran, Irak, Suriye himayesindeki Kürt topraklarının o bölgede yaşayan Kürtler tarafından ele geçirilmesi, Türkiye'de Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde Marksist-Leninist ilkelere dayalı Bağımsız Birleşik Kürdistan Devleti kurmaktır (Denker, 1997: 63).

PKK'nın temel yapılanması; parti, cephe ve ordu üzerine kuruludur. Parti; hedefleri belirlenen örgütün oluşturduğu, siyasal ve ideolojik yapıdır ve örgüte öncülük eder. Örgüt bunu PKK-Kürdistan İşçi Partisi olmak üzere oluşturmuştur (Aydın, 1992: 164). Cephe; 1985 yılında kurulan ERNK (Eniya Rızgariya Netawiya Kürdistan-Küedistan Halk Kurtuluş Ordusu) bütün halkın temsil edildiği ve yönetildiği siyasi organizasyondur. ERNK kitlelere yönelik çalışmalar yaparak, kitle başkaldırısının sağlanmasını hedeflemiştir. ERNK'nın yurtiçi ve yurtdışı faaliyetleri olduğu gibi din ve mezhep istismarına dayalı faaliyetleri de olmuştur. KİH (Kürdistan İslam Hareketi), KAB (Kürdistan Aleviler Birliği) ve KUM (Kürdistan Ulusal Meclisi) gibi yapılanmalarla, insanları kendine çekmeyi sağlamıştır. Bu oluşumlarla İslam motifleriyle, Aleviliğin öne çıkarıldığı yapılarla veya terörist kimliğini maskeleyerek Kürt kimliğini öne çıkarmak suretiyle faaliyetlerini sürdürmüştür. Ordu ise; 1984'te ilk aşama olarak HRK (Hezen Rızgariya Kürdistan-Kürdistan Kurtuluş Birliği) ve 1986'da ikinci aşama olarak ARGK (Arteşe Rızgariya Gele Kürdistan-Kürdistan Halk Kurtuluş Ordusu) olarak kurulmuştur (Tuğ, 2010: 64-71). Terör örgütü, hemen ayaklanmak yerine, uzun süreli halk savaşını seçmiştir. Uzun süreli halk savaşı ile siyasal şiddet ve sözde gerilla mücadelenin temel tarzı olarak benimsetilmiştir (Özcan, 2007: 72).

PKK'nın dönün noktalarından ve daha da güçlenerek tehlikeli bir yapı oluşturmasında 12 Eylül 1980 darbesi dönüm noktalarından biri olmuştur. Darbe sonucu Öcalan ve yaklaşık 200 kişilik örgüt üyesi Suriye'ye kaçmış ve oradan Lübnan'daki Bekaa Vadisi'ne yerleşmişlerdir. Burada Filistin Kurtuluş Örgütü'nün desteğinde, daha sonra adı Mahsun Korkmaz Askeri Akademisi şeklinde değişecek olan Helve Kampı kurulmuş, Öcalan, Filistin Kurtuluş Örgütü ve ASALA yönetimleriyle işbirliği çerçevesinde PKK'lılar eğitilmiş ve Türkiye'ye karşı saldırı planlarını burada hazırlamışlardır. 1984'e gelindiğinde PKK ve ASALA liderleri bir karar almışlar ve artık ASALA terör olaylarından çekilecek ve yerini PKK alacaktı (Tuğ, 2010: 59-61).

Öcalan bu dönemde hem Ortadoğu ile hem de Sovyetler Birliği, Bulgaristan ve Kübalılar ile temasa geçmiştir. Talabani'nin bu görüşmelerin sağlanmasında büyük katkısı olmuştur. Ayrıca Suriye Devlet Başkanı Hafız Esad'ın kardeşi ve Suriye'nin Kürt hareketleriyle ilişkilerinden sorumlu Cemil Esad ve diğer kardeşi Rıfat Esad da Öcalanla görüşmelere başlamış böylece, Suriye'de eğitim kamplarının kurulmasına ve bürolar açılmasına izin verilmiştir. Bu sayede PKK devletler düzeyinde ilişkiler geliştirmeye ve uluslararası bir terör örgütü olmaya başlamıştır (Kurubaş, 2004: 98).

PKK terör örgütü'nün 15 Ağustos 1984'te Eruh ve Şemdinli ilçelerinde silahlı saldırıda bulunarak gerçekleştirdiği eylemle örgüt olarak başlattıkları silahlı mücadele başlamış ve 22 Şubat 1999'e kadar 6.036 saldırı, 388 gasp suçu işlemiş, 1.046 kişiyi de kaçırmıştır. Aynı dönemde 4.472 sivil vatandaşı katletmiş, 5.620 sivil vatandaşı yaralamış, terör örgütlerinin katliamına karşı mücadele eden 3.874 asker, 1.225 geçici köy korucusu, 247 polis şehit edilmiş, 8.178 asker, 1.665 korucu, 909 polis yaralanmıştır (Tuğ, 2010: 139-140). 1999 yılına kadar insanların hunharca öldürülerek bu sayılara ulaşan katliam günümüze kadar da devam etmiştir. Uluslararası arenada kendine destek bularak katliamlarına devam eden PKK'ya birçok terör örgütü daha eklenerek, binlerce masum vatandaş, siyasi ve ekonomik oyunlara feda edilmektedir. Düzenlediği eylemlerin tamamında insanları hedef alan PKK terör örgütünün acımasız ve katil ruhu saldırıdığı her yerde genç, yaşlı, çocuk hatta bebek demeden kurşuna dizmesiyle tarihe geçmiştir. Liderlerinin "bebek katili" olarak tanımlanması ve akıllara bu şekilde kazınması da PKK terör örgütünün vahşi ve cani yönünü bir kez daha ortaya koymaktadır.

PKK 1980'li yıllardan itibaren, yüzlerce yerleşim yeri baskınları ile insanları, aileleri kurşuna dizerek, tarayarak, molotof kokteylli, bombalı şehir eylemleri yaparak, yol kesip insanları gasp edip, tarayıp yakarak, ekonomik hedeflerle önde gelen yer altı ve yerüstü zenginliklerin işletildiği yerleri basıp, yakıp yıkıp insanları katlederek, orman yangınlarıyla zararlarına yeni boyutlar katarak ve günümüzde yaygınlaşan intihar eylemleriyle toplu ölümlere sebep olarak katliamlarını gerçekleştirmiş ve Türkiye'nin kara lekesi olarak eylemlerine bugün de arkasındaki kirli oyunlarla devam etmektedir.

PRK/Rızgari (Partiya Rizgariya Kürdistan/Kürdistan Kurtuluş Partisi) Rızgari Örgütü; 1943'te Irak yönetimine karşı isyan eden Barzanilerin, İngilizlerin desteğini alan Irak ordusu tarafından bastırılmasıyla, Mustafa Barzani önderliğinde 10 bin kişiyle birlikte Kasım 1945'te İran'a sığınması sonucu buradaki KOMELA örgütünün Irak Kürdistanı'ndaki kolu olarak kurulmuştur. 1939'da Şeyh Mahmut Berzenci'nin yardımcısı Refik Hilmi öncülüğünde Süleymaniye'de kurulan ve KOMELA ile işbirliği antlaşması yapmış olan Hêwî örgütü de

kendisini feshederek Rizgarî'ye katılmıştır. 1974 yılında, Rizgarî hareketinin temellerini atan kararlar alınmıştır. Buna göre Kürt sorununun kamuoyunda tartışılması, sosyalist ve demokratlara benimsetilmesi ve asıl olarak da ulusal demokratik muhalefetin ideolojik-teorik olarak tahkim edilmesi gibi amaçlarla yayın faaliyeti örgütlenmesi; mücadelenin kitleselleştirilmesi için de DDKO tarzında legal kitle örgütlerinin oluşturulması gibi kararlar alınmıştır (Maraşlı, 2010: 72). Kürt halkının var olduğu, ezildiği ve sömürüldüğü gerekçesiyle 1971 Sıkıyönetiminde DDKO davasında direnen gruptan Ruşen Aslan, Şerafettin Kaya, İbrahim Güçlü, Mümtaz Kotan, Orhan Kotan, Firkat Şahin, Mehmet Uzun, Hatice Yaşar ve İkrâm Delen tarafından kurulmuştur. Örgütün kurucuları arasındaki avukatlar sayesinde gizli faaliyet göstermeyi başarmış, yasalardaki boşluklardan faydalanarak adli soruşturmalardan kurtulmuşlardır. En çok da Basın Kanunu'ndaki boşluklardan yararlanmıştır. Örgütün üst düzey yöneticilerinin yüksek tahsilli olmaları sayesinde de amaçlarına uygun faaliyetlerde bulunabilmişlerdir. Bu çekirdek ekip 1975'te Ankara'da Komal basım dağıtım bürosunu kurmuştur. 21 Mart 1976 günü Rizgari adlı derginin birinci sayısını yayınlamak için 1974 affından sonra kurdukları illegal örgütün adını ortaya koymuşlardır (Kısacık, 2015: 99-100). Örgütün faaliyet alanı geniş ölçüde, örgütün talimatlarını içeren Komal yayınlarının dağıtılması ve okutulması olmuştur.

Örgütün içerisindeki görüş ayrılıkları nedeniyle ve bir grubun diğer grubun hâkimiyeti altında kalması nedeniyle örgüt dağılmış ve bu dağılmadan Ala Rızgari Örgütü doğmuştur. Örgütün tabanı ve amaçları Rızgari örgütüyle aynıdır. Rızgari örgütünde olduğu gibi daha çok taraftar kazanmaya yönelik olup, bildiri dağıtma, afiş, pankart asma gibi eylemlerde bulunmuştur. Örgüt; merkez komite, bölge komiteleri, il, ilçe ve semt komiteleri, sorumlular ve birimler olmak üzere yapılanmıştır (Kısacık, 2015: 146-149).

Rızgari Örgütünün amacı; Türkiye Cumhuriyeti Devletinin hâkimiyeti altında bulunan topraklardan bir kısmını devlet idaresinden ayırıp bu topraklar üzerinde, Marksist ve Leninist teoriye dayalı bağımsız sosyalist Kürdistan Devleti kurmaktır. Bu amaç doğrultusundaki ilk aşama; yayın yolu ile geniş bir taban oluşturarak, gençler, işçiler ve köylüler örgütlenecek, istenilen başarı elde edildiğinde de ikinci aşama olan; halk ihtilali ile bağımsız bir Kürt devleti kurulacaktır. Ancak Rızgari örgütü ikinci aşamaya hiç geçememiştir (Kısacık, 2010: 103-108).

Sol örgütler, ideolojik olarak aynı tarafta yer almalarına rağmen, kuruluş, işleyiş, liderlik tarzı ve eylem stratejileri bakımından birbirinden ayrılmaktadır. Tarihsel süreç içerisinde yaşanan görüş ayrılıkları nedeniyle yeni oluşumlar gerçekleştirmişlerdir. Geçmişte sol örgütlerin sayıları artmış olsa da zamanla militan sayıları azalmıştır. Günümüz

Türkiye’inde sol terör örgütleri çoğunlukla provokatif eylemlerle karşımıza çıkmaktadır (Çiftçi ve Sevinç, 2016: 135). Türkiye’de sosyalist düşüncenin doğuşunu; sınıf mücadelesinden duyulan korku, uluslararası gelişmelerin tetiklediği ve her zaman gündemin başına yerleştiren yarı-aydın duyarlılığı, Türkiye’nin uluslararası konumu ve ülke olarak potansiyeli şekillendirmiştir (Çulhaoğlu, 2002).

Türkiye’de yıkıcı sol faaliyetler alanında ön plana çıkan ilk örgüt ise Türkiye Komünist Partisi’dir (TKP). 10 Eylül 1920 tarihinde Azerbaycan’ın başkenti Bakü’de kurulan TKP örgütünün Genel Başkanı Mustafa Suphi, Genel Sekreteri Ethem Nejat seçilmiştir (Unsur, 2003: 36). Tarihsel süreçte TKP’yi önemli kılan üç ana unsurdan bahsedilebilir. Bunlar; Türkiye’deki ilk sosyalist hareket olması, sosyalist düşüncenin kitlelere açılımını sağlaması ve daha sonraki yıllarda ortaya çıkan terör örgütlerinin ideolojik açıdan temelini teşkil etmesidir (Tunçay, 2000). Önceleri yasal bir nitelik taşıyan TKP, 1925 yılında meydana gelen Şeyh Sait Ayaklanmasının ardından çıkarılan Takrir-i Sükûn yasası ile Kurtuluş Savaşı döneminde, yasadışı bir örgüt olarak ilan edilmiş ve 1927 yılında TKP’ye yönelik gerçekleştirilen tutuklamalar, harekete büyük bir darbe vurmuştur (Aslan, 1997). Birinci Dünya Savaşı’ndan 1960’lı yıllara kadar, dönemin tek organize hareketi olan TKP gerek uluslararası konjonktür gerekse Türkiye içindeki baskılar nedeniyle fazla gelişme alanı bulamamıştır. Yıkıcı terörist faaliyetler yerine legal alanda, özellikle üniversite gençliği içerisinde dernekler aracılığı ile sanat ve fikir hareketi olarak kamufle olarak sempatan toplama gayreti içerisinde olmuştur (Aydınöğlü, 2007). Ancak özgürlükçü içeriği ile çok konuşulan 1961 Anayasası’nın yürürlüğe girmesi ile birlikte ülkedeki devrimci ve yıkıcı faaliyet yapan örgütler tekrar toparlanma sürecine girmiştir. Legal alanda TKP içerisinde faaliyet yürüten unsurların katkısıyla, siyasi parti olarak günümüzde de etkisini sürdüren Türkiye İşçi Partisi (TİP), işçi kuruluşu olarak Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK), öğrenci örgütü olarak da Fikir Kulüpleri Federasyonu (FKF) ve daha sonra Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu (DEV-GENÇ), öğretmen örgütü olarak da Türkiye Öğretmenler Sendikası (TÖS) kurulmuştur (Aydınöğlü, 2007).

1961’de kurulan TİP, Aybar’ın öncülüğünde sosyalist aydınların katılımı ile 1962’den itibaren sol bir kimlik kazanmıştır. 1960’lar Türkiye’inde sosyalizmin tanıtılması ve legal düzeyde kitleselleşmesinde oldukça etkili olmuştur. Bazı Kürt aydınları, din hocaları ve köylüler TİP’e sempati duymuşlar, sorunlarının çözümüne bu solcu hareketteki insanlarla birlikte çözüm aramalarının gerekliliğine inanmışlardır. 60’lı yılların görece özerk, demokratik ortamı içinde Türkiye’de 1960’lı yılların iki güçlü örgütü; öğrenci gençlik arasında Fikir Kulüpleri Federasyonu (FKF), siyasette de Türkiye İşçi Partisi (TİP)’dir. Daha sonra ayrılarak

ulusalcı Kürt örgütlerini kuracak olan pek çok isim bu dönemde bu örgütlenmeler içinde yer almıştır(http://scholar.google.com.tr/scholar?q=related:UmRCNq5I3JkJ:scholar.google.com/&hl=tr&lr=lang_tr&as_sdt=0,5).

TİP, 1969 seçimlerinde, 1965 seçimlerine göre daha az oy almış ve bu seçimler birçok TİP taraftarı ve sempatzanı için dönüm noktası olmuştur. Seçimdeki başarısızlık nedeniyle TİP taraftarları, resmi demokratik süreçler içerisinde bir değişimin mümkün olmadığı sonucuna varmışlar, sosyal ve ekonomik gelişim için tek yolun anti-kapitalist politikalar izlenmesi olduğuna karar verilmiştir. Bu çerçevede, bazı TİP taraftarları “işçi devrimleri politikası” nı benimsemiş ve silahlı mücadeleye başlamıştır (Bal ve Laçiner, 2001).

1960’lı yıllar sonrası Cumhuriyet tarihi boyunca solun yaşadığı en serbest dönem olmakla birlikte radikalleşme eğilimleri de bu dönemde ortaya çıkmış ve bir süre sonra gittikçe radikalleşen aşırı sol unsurlar silahlı eylemlere başlamıştır. 1960 sonrası sol hareketi belirleyen üç temel karakteristik etmen vardır. Bunlardan ilkinin, Türkiye Komünist Partisi’nin mirasını o günkü şartlara uyarlayarak formüle eden Mihri Belli liderliğindeki Milli Demokratik Devrimciler oluşturur. Özellikle Türk Solu dergisinde yayınladıkları yazılar ve geliştirdikleri tezlerle dönemin sol görüşlü gençleri arasında hatırı sayılır bir taraftar kitlesi kazanan hareket, bünyesindeki gençleri yasal alanda tutmayı başaramamış ve MDD’den ayrılan gençler THKO, THKP-C ve TKP/ML gibi terör örgütlerini kurmuşlardır. 1960 sonrası sol hareketinin diğer bir dinamiği ise Türkiye İşçi Partisi (TİP) oluşturmaktadır. 1961 yılında bir grup sendikacı tarafından kurulan TİP, kendisinden sonra kurulan birçok sol örgüte de kaynaklık etmiştir. TİP, barışçıl yollardan sosyalist bir yönetime ulaşmayı istemekteydi. Bu nedenle de daha radikal sol gruplar tarafından pasiflikle suçlanmıştır (Işık, 2013: 23).

Türkiye’de terör örgütü olarak faaliyet gösteren sol kuruluşlar ve terör örgütlerinin diğeri de Devrimci Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi (DHKP-C) gelmektedir. DHKP-C terör örgütü, Marksist-Leninist ideolojiyi benimsemiş, Türkiye’de sol eğilimli, terörün tarihi kadar eski bir geçmişi olan, Türkiye’yi hedef alan bir örgüt olmasına rağmen bazı Avrupa ve Ortadoğu ülkelerinde de faaliyetlerini sürdüren, Türkiye’de var olan rejimi şiddet içeren bir devrim ile yıkarak yerine Marksist-Leninist ideolojinin prensiplerine dayalı bir sistem oluşturmayı amaçlayan bir örgüttür. Örgütün 1970 yılında Mahir Çayan önderliğinde kurulan THKP-C’den 1978 yılında Dursun Karataş’a bağlı bir grubun ayrılarak Dev-Sol ismi ile faaliyetlerine devam etme kararı aldığı, 1990’lı yılların başında da örgüt içerisinde baş gösteren iktidar mücadelelerinin neticesinde 1994 yılında tekrar Dursun Karataş’ın liderliğinde DHKP-C ismini kullandığı ve günümüze kadar da bu isim altında faaliyetlerini sürdürdüğü görülmektedir (Sevinç ve Halıcıoğlu, 2016: 86).

DHKP-C, Mahir Çayan'ın tezlerini uygulayarak THKP-C'nin izlerinden yürümektedir. Buna paralel olarak temel mücadele yöntemi ve stratejisi, çerçevesi ve prensipleri bir ölçüde Mahir Çayan tarafından ortaya konmuş Politikleşmiş Askeri Savaş Stratejisidir (PASS). Nihai hedefi; “sınıfsız, sömürsüz, bir düzen ve dünya yaratmak” olan DHKP-C örgütü bugün için “emperyalizme ve oligarşiye karşı tüm halk güçlerinin iktidarı olarak” tanımladığı “devrimci halk iktidarını” kurmayı hedeflemektedir. Bu hedefe ulaşmanın yolu ise Türkiye'deki üretici güçlerin gelişmesini engellemekle suçladığı emperyalizm ve oligarşiye karşı “anti-kapitalist, anti-oligarşik” bir devrim yapmaktan geçmektedir. Örgüte göre Türkiye “emperyalizmin ekonomik, politik, hegemonyasındaki çarpık kapitalizmin egemen olduğu faşist devlet biçimi ile yönetilmektedir” ve seçimle iktidarın bu niteliğini değiştirmek mümkün değildir. Bu iktidarda bir değişim yaratmak ancak halkın silahlı savaşıyla mümkün olabilir (Işık, 2013: 41-43).

Fikir Kulüpleri Federasyonu (FKF); 1970 sonrası sol hareketler, 1970 öncesinde etkili olan TİP, Yön Dergisi ve Milli Demokratik Devrim akımının etkisi altında kalarak şekillenmiş fakat 1970 sonrasında Latin Amerika ve Güney Asya'daki devrimci hareketlerin etkisiyle bunlardan uzaklaşarak silahlı eylemlere yönelmiştir. Bu radikalleşmede Fikir Kulüpleri Federasyonu anahtar rolü oynamış ve kendisinden sonraki tüm aşırı sol hareketler bu yapı içinde şekillenmiştir. FKF bir anlamda kendisinden sonra gelen tüm aşırı sol örgütlere ve gruplara kaynaklık etmiştir (Mengüç, 1998: 53'ten akt. Işık, 2013: 32).

Fikir Kulüpleri Federasyonu'nun adı 9-10 Ekim 1969 tarihinde yapılan 4. Kongresinde, Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu (Dev-Genç) olarak değiştirilmiştir. Büyük şehirlerin yanında, taşra üniversitelerinde de var olan güçlü bir örgüt olan Dev-Genç, Türkiye sosyalist hareketinin, Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu (THKO), Türkiye Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi (THKP-C) ve Türkiye İşçi Köylü Kurtuluş Ordusu (TİKKO)'nun temelini olmuştur. Bu nedenlerle Türkiye sosyalist hareketi açısından önemli bir yere sahiptir (Kara, 2012: 39).

Devrimci Doğu Kültür Ocakları (DDKO) ise; Kürtler'in, Türk solundan ayrılıp, Kürt kimliği temelinde bağımsız bir Kürt örgütü ortaya çıkarmasına neden olmuştur. 1950'li ve 1960'lı yıllardaki kırdan kente göç dalgasının zaman içerisinde yarattığı toplumsal dönüşümün yanında, 1958 yılında Molla Mustafa Barzani'nin Rusya'dan Irak'a dönmesi, genel olarak Türkiye solunda ve TİP'te bir ayrışmanın yaşanması, 1960'lı yıllarla beraber üniversitelerdeki siyasallaşmış atmosfer ve Doğu mitingleri gibi çeşitli faktörlerin etkisiyle gelişen Kürt siyasallaşması ile Kürtler, Türk solundan ayrılmış ve 1969 yılından itibaren Devrimci Doğu Kültür Ocakları (DDKO)'lar, kurulmaya başlanmıştır (Doğanoğlu, 2016:

941-943). Kentleşmenin de etkisiyle siyasallaşmış olan Kürtler (aydınlar ve gençlik hareketi), genel olarak iki ana kanat şeklinde var olmuşlardır. Bunlar; TİP'e eklenen sosyalist kanat ve illegal bir parti olan Türkiye Kürdistanı Demokrat Partisi'nin etrafında konumlanan milliyetçi kanattır (Özer, 2010: 568). 21 Mayıs 1969 yılında önce Ankara DDKO'nun kurulmasından sonra, 27 Mayıs tarihinde İstanbul DDKO kurulmuştur. Ardından 6 Ekim 1970 tarihinde Diyarbakır'da, 13 Ekim 1970 tarihinde Ergani'de, 9 Kasım 1970 tarihinde Silvan'da, 18 Kasım 1970 tarihinde Batman'da, 28 Ocak 1971 tarihinde Kozluk'ta DDKO'lar kurulmuştur (Özer, 2010: 573-575). DDKO'ların amaç ve faaliyetlerinde; "Kürtçülük" açıkça ön plandadır. Genel olarak Kürt sorununun ne olduğu, nereden kaynaklandığı, Kürtlerin devletle yaşadığı güncel sorunlar ile ilgilenmişlerdir. DDKO'lar sadece sol görüşlü Kürtlerin toplandığı bir yapılanma olmamış, farklı ideolojik düşüncede olan Kürtlerin de içerisinde yer aldığı bir çatı niteliği taşımıştır. Bu noktada DDKO'ların temel önemi, Kürtleri farklı ideolojik yaklaşımlara rağmen aynı çatı altında birleştirebilmesindedir (Doğanoğlu, 2016: 952). 12 Mart 1971 Muhtırası'ndan kısa bir süre sonra, 26 Nisan 1971 tarihinde DDKO'lar kapatılmış ve yöneticilerinin büyük bir çoğunluğu tutuklanmıştır (Tan, 2009: 353). 1974 affıyla DDKO'luların cezaevinden çıkmasıyla, daha önce başlayan ayrışma, daha da derinleşmiş ve DDKO geleneğinden, Rızgari, DDKD, KAWA gibi daha çok bağımsızlığı savunan örgütlenmeler ortaya çıkmıştır. DDKO'lar legal bir yapılanmayken ve silahlı mücadeleyi dıştalarken, DDKO'ların kapatılması sonrası yaşanan ayrışmada ortaya çıkan KAWA gibi örgütler silahlı mücadeleye geçmiştir (Özer, 2010: 583).

KAWA Örgütü; Doğu ve Güneydoğu Bölgelerinde 1980 öncesi kurulan çok sayıda Kürtçü örgütten biridir. PKK'nın o dönemdeki adıyla Apocular ile birlikte silahlı eylemlere başlamış ve ilk etapta Diyarbakır, Bingöl, Mardin, Siirt, Tunceli, Van, Hakkâri, Muş'tan 33 kişi ile kurulmuştur. Örgüt bir taraftan silahlı propaganda eylemlerine ağırlık verirken, diğer taraftan da parasal kaynak bulma yönünde eylemler yapmıştır (Kısacık, 2010: 30). Kuyumcu soygunu gibi gasplar, Gümrük Müdürlüğü aracının soyulması, polis Yusuf Ziya ve Astsubay Mustafa Kaya'nın çocuğuyla birlikte öldürülmesi gibi katliamlar gerçekleştirmişlerdir.

1977 yılında Türkiye sol parti ve hareketlerinin içinde aydınlık grubunun ortaya attığı üç dünya teorisi tartışılmaya başlanmıştır. KAWA örgütü de bu teorinin reddi veya kabulü ile ilgili görüş ayrılığı yaşanarak örgüt, Denge KAWA ve Red KAWA olarak ikiye ayrılmıştır. Üç dünya teorisini kabul eden Denge KAWA, aynı isimle kurdukları dergi aracılığıyla faaliyetlerini yürütmeye çalışmış ancak, sıkıyönetimin ilanı, ideolojik ve siyasal platformda mücadeleden uzaklaşma, maddiolanaksızlıklar, siyasi tecrübesizlik, propaganda eksikliği nedeniyle örgüt pasifize olmuştur. PKK örgütünden kopan kesimle İstanbul DDKO'dan

ayrılan grup üç dünya teorisinin karşı devrimci bir teori olduğunu, birleşik bağımsız Kürdistan'ın kurulması gerektiğini savunarak, Red KAWA'yı oluşturmuşlardır. Faaliyetlerini KAWA Yayınevi üzerinden çıkardığı yayınlarla sürdürmüştür. 1980'de teoriyi reddeden Red KAWA'da da bir bölünme meydana gelmiş ve Kürdistan Devrimci Kızıl Peşmergeleri (PSSK-Peşmerge Sore Şoreşa Kürdistan) olarak ayrılmıştır. PSSK, KAWA'nın savunduğu sömürgecilik, sosyal emperyalizm, bağımsız örgütlenme ve üç dünya teorisinin reddi ilkelerine bağlı kalmıştır (Kısacık, 2010: 193-200). KAWA'nın diğer terör örgütlerinden farklı olarak yaptığı eylemleri üstlenmemesi nedeniyle eylemler güçle sonuçlanmıştır. 12 Eylül darbesiyle eylemleri bitmiştir (Kısacık, 2010: 43-55).

THKP-C'nin temelleri, Milli Demokratik Devrim (MDD) hareketinin kurucusu olan Mihri Belli'nin yasal sınırlar dışında bir mücadeleye karşı çıkması sebebiyle ondan ayrılmaya karar veren Mahir Çayan ve arkadaşları İrfan Uçar, Münir Aktolga, Ulaş Bardakçı, Yusuf Küpeli, Hüseyin Cevahir tarafından 1969'da atılmıştır. İlk gerçekleştirilen eylem Ziraat Bankası Ankara Şubesinin soyulması olmuş, onu İstanbul Selamiçeşme Akbank Şubesinin soyulması, Mete Has ve o dönemin büyük toprak sahiplerinden Talip Aksoy'un fidye karşılığı kaçırılması ve yine İsrail Başkonsolosu Efraim Elrom'un kaçırılması gibi eylemler izlemiştir. THKP-C'liler isteklerinin yerine getirilmemesi üzerine kaçırdıkları Elrom'u öldürmüşlerdir. Bunun üzerine güvenlik kuvvetlerince düzenlenen operasyonlarda Hüseyin Cevahir ölü, Mahir Çayan yaralı olarak yakalanmıştır. 1971'de Çayan ve THKO militanları tutuklu buldukları cezaevinden firar etmiş ve birinci görev olarak Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan ve Yusuf Aslan'ın idamını engellemeyi benimsemişlerdir (Işık, 2013: 33-35).

1972 yılında Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'ın idamlarını engellemek amacıyla, üç İngiliz teslim teknisyenini kaçıran Mahir Çayan ve arkadaşlarına yönelik 30 Mart 1972 tarihinde Tokat'ın Niksar ilçesine bağlı İkizdere Köyü'nde askeri güçler tarafından düzenlenen operasyon, "Kızıldere olayları" olarak tarihe geçmiştir (Temizkan, 2014: 229). Kızıldere olayında THKP-C'li militanlar öldürülmüş, ardından Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'ın idam edilmesiyle birlikte THKP-C'nin lider kadroları fiili olarak yok edilmiş, çeşitli fraksiyonlara ayrılarak dağıtılmışlardır (Işık, 2013: 35).

1975'ten sonra THKP-C'den arta kalan unsurlar 1974 affından sonra cezaevinden çıkan yandaşlarıyla birlikte yeniden toparlanma faaliyetlerine girişerek 1976'da Devrimci Gençlik Dernekleri Federasyonu'nu kurmuşlar, 1977'de Dev-Genç adıyla devam eden federasyon görüş ayrılıkları sonucu Ankara ve İstanbul kesimleri olarak ikiye ayrılmış; bunlardan Ankara kesimi Devrimci Yol, İstanbul kesimi ise Devrimci Sol adını alarak merkezi İstanbul olmak üzere Devrimci Gençlik Federasyonunu kurmuştur. Devrimci Yol ağırlıklı

olarak gençlik içinde örgütlenmiş, merkezi otoriteye alternatif olarak düşündüğü direniş komiteleri aracılığıyla özellikle büyük kentlerdeki gecekondu mahallelerinde alternatif yerel iktidar organları kurmaya çalışmıştır (Işık, 2013: 36).

1975 sonrası kargaşa ve istikrarsızlık ortamında temelleri atılan Dev-Sol, kuruluşundan hemen sonra silahlı eylemlere başlamış ve iki yıl gibi kısa bir süre içinde Türkiye'nin en kanlı terör örgütlerinden birisi durumuna gelerek 12 Eylül 1980'e kadar geçen dönemde aralarında Gümrük ve Tekel eski Bakanı Gün Sazak ve Eski Başbakan Nihat Erim'in de bulunduğu, 35 emniyet mensubu, 23 asker ve 240 sivil vatandaşı öldürmüştür (Akkoç, 1996: 114).

12 Eylül sonrasında Dev-Sol aldığı ağır darbeler sonucu yasal alan örgütlenmesine ağırlık vermiş ve 1985 yılı sonlarında illegal alandan "ricat" (geri çekilme) kararı almıştır. 1987 yılına kadar üniversite gençliği kesiminde siyasi propaganda faaliyetlerini sürdüren Devrimci Sol, çok sayıda gasp ve soygun eylemi gerçekleştirerek planladığı silahlı propaganda faaliyetleri için gerekli maddi kaynağı sağlamıştır. 1988 yılından itibaren başta Dursun Karataş olmak üzere, üst düzey birçok Dev-Sol terör örgütü mensubu cezaevlerinden firar ederek yurt dışına kaçmışlardır. 1990'dan itibaren silahlı saldırı eylemlerine artan bir yoğunluk kazandıran örgüt, silahlı kuvvetleri emniyet, MİT mensubu çalışmalarına engel gördükleri her türlü kişi ve kuruluşu eylem hedefi olarak belirlemişlerdir. 1992'de güvenlik kuvvetleri tarafından yapılan baskınlar sonucunda birçok üst düzey yönetici ve örgüte ait birçok doküman ele geçirilmiştir (Işık, 2013: 38).

Türkiye'de halen aktif olarak faaliyet gösteren sol terör örgütleri arasında bulunan Marksist Leninist Komünist Partisi (MLKP), 10 Eylül 1994 tarihinde Garbis Altınoğlu önderliğinde kurulmuştur. MLKP örgütü ilk olarak, kendilerini Marksist-Leninist birer hareket olarak nitelendiren, amaçlarını genel olarak diğer sol örgütlerle birleşme ve partileşme sürecine geçme olarak belirleyen TKP/ML Hareketi ile Türkiye Komünist İşçi Hareketi (TKİH) örgütlerinin birleşmesi ile Marksist Leninist Komünist Parti-Kuruluş (MLKP/K) adı altında kurulmuştur (Aykol, 2010).

Türkiye Devrimci Komünist Partisi (TDKP), Türkiye'de faaliyet gösteren yasa dışı siyasi partidir. 2 Şubat 1980'de İzmir'de toplanan I. (Kuruluş) Kongresi'yle Halkın Kurtuluşu hareketinin partileşmesi sonucu kurulmuştur. Türkiye'deki yönetimi faşist diktatörlük olarak tanımlayan TDKP bu nedenle partinin yasa dışı temele sahip yasal bir örgüt olarak inşa edemeyeceğini düşünür. Parti örgütünün tamamen yasa dışı olması ve yasa dışı örgütlerin organik bir toplamı olmasını temel almıştır

(https://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye_Devrimci_Kom%C3%BCnist_Partisi).

Türkiye İhtilalci İşçi Köylü Partisi (TİİK); Genel Başkanı Doğu Perinçek olan parti 21 Mayıs 1969'da Aydınlik çevresi tarafından kurulmuştur. 1970'li yıllardan başlayarak Çin Komünist Partisi'nin görüşlerini savunmuş, 1975 yılından sonra Çin Halk Cumhuriyeti'nin rotasının izlemişlerdir. Dış politikada SSCB'yi baş düşman olarak gördüler ve SSCB'ye karşı 4 Ordu'nun SSCB sınırına kaydırılmasını önerdiler. İç politikada Bülent Ecevit reformizminin hâkim sınıfların yedek lastiği olduğunu savunuyorlardı. Reformizmin faşizmin ekmeğine yağ sürdüğünü ileri sürüyorlar ve ülkedeki faşist diktatörlüğü ancak şiddet yoluyla yıkılacağını belirliyorlardı(http://wikisosyализm.org/T%C3%BCrkiye_%C4%B0htilalci_%C4%B0%C5%9F%C3%A7i_K%C3%B6yl%C3%BC_Partisi). TİİK'nin 9-10 Eylül 1977'de yapılan parti kongresinde yasal parti kurma kararının alınmasından sonra partinin adı Türkiye İşçi Köylü Partisi olarak değiştirilmiştir. 1970'li yıllarda Filistin Demokratik Halk Kurtuluş Cephesi ile temasa geçip, Filistin'e gönderilecek parti mensuplarının askeri eğitim görmeleri hususunda anlaşmaya vardı. TİİK bu anlaşmaya dayanarak Filistin'e çeşitli gruplar halinde militanlarını göndermiştir

(https://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye_%C4%B0htilalci_%C4%B0%C5%9F%C3%A7i_K%C3%B6yl%C3%BC_Partisi).

Türkiye İhtilalci Komünistler Birliği (TİKB); 1979'da, THKO'nun bölünmesinden sonra yapılan kongreyle kurulmuştur. Kurucuları arasında Yaşar Ayaşlı, Osman Yaşar Yoldaşcan, Mehmet Fatih Öktülmüş, İsmail Cüneyt gibi isimler bulunmaktadır. TİKB, 12 Eylül darbesini faşist olarak nitelendirerek silahlı direniş kararı almıştır. 1989 bahar eylemlerini "işçi sınıfının yeniden yükselişi" olarak kabul edip, bu sürecin de getirdiği avantajları da kullanarak, yasal yönde sözü edilen bir noktaya geldi. Bellibaşlı üyelerini yurtdışına çekerek yasal konumunu güçlendirdi. 1996 Mayıs ayında Türkiye cezaevlerinde başlayan ölüm oruçlarına, cezaevlerinde bulunan tüm üyeleri ile süresiz açlık grevi kararıyla katıldılar. TİKB, 12 Mart 2016 tarihinde Halkların Birleşik Devrim Hareketi bileşenleri ile birleşerek Türkiye'de faaliyet yürüten bazı komünist ve Marksist-Leninist silahlı örgütlerle ortak bir cephe oluşturmuştur

(https://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye_%C4%B0htilalci_Kom%C3%BCnistler_Birli%C4%9Fi).

MLKP, ilk saldırısını 18 Mart 1995 tarihinde İstanbul Bağcılar ilçesinde bulunan bir Polis Karakoluna Law silahı kullanarak yapmıştır. Ancak örgüt adını Türk kamuoyuna, 1995 yılı Mart ayında İstanbul Gaziosmanpaşa ilçesinde başlayıp İstanbul'un diğer bölgelerine yayılan, Türkiye genelinde bir mezhepsel (Alevi-Sünni) çatışma çıkarmayı amaçlayan ve "Gazi Olayları" olarak bilinen olayların organizatörü olarak duyurmuştur. MLKP terör

örgütünün temel amacı, Türkiye’deki mevcut anayasal düzeni silahlı halk ayaklanması ile yıkıp yerine Marksist-Leninist ilkelere dayalı sosyalist bir düzen tesis ederek nihayetinde komünizmi gerçekleştirmektir (Çiftçi ve Sevinç, 2016: 139).

MLKP örgütü, Türkiye’nin bir iç savaşa (Sünni-Alevi, Türk-Kürt çatışması gibi) doğru gittiği tezini savunarak, bu dönemde kitleleri ayaklandırmak, onlara önderlik edebilmek amacıyla silahlı mücadele hazırlıklarının (eğitim, psikolojik ve lojistik hazırlık gibi) biran önce yapılmasını hedeflemektedir (Demirel, 2001). MLKP terör örgütü kendini birleştirici bir örgüt olarak görmüş ve diğer sol örgütlerden farklı bir çizgide hareket etmiştir. Propagandalarında bunu sıklıkla dile getiren örgüt, tüm sol örgütlerin amacının aynı olmasına rağmen çok sayıda olmaları ve bugüne kadar birleşmemeleri nedeni ile diğer örgütleri eleştiren bir üsluba sahiptir. Silahlı faaliyetlerini şehirlerden kırlara doğru yayarak halkı düzene karşı ayaklandırma ve düzenli halk orduları kurmak suretiyle yönetimi ele geçirme örgütün temel stratejisini oluşturmaktadır (Çiftçi ve Sevinç, 2016: 139-140).

2013 yılı Mayıs ayında İstanbul Taksim’de başlayarak tüm Türkiye’ye yayılan ve hükümet karşıtı protestolara ve şiddet eylemlerine dönüşen Gezi Parkı olaylarının kışkırtıcı yasadışı örgütlerinden biri olarak adını duyuran MLKP Örgütü, Türkiye’de eylem gücü yüksek terör örgütleri arasında olduğunu bir kez daha göstermiştir (Çiftçi ve Sevinç, 2016: 145).

İBDA/C (İslami Büyük Doğu Akıncıları Cephesi); örgütün lideri olan, Salih Mirzabeyoğlu ismiyle tanınan Salih İzzet Erdiş’in öncülük ettiği 1975-1978 yılları arasında “Gölge” dergisini çıkaran ve 1978’de “Akıncı Güç” dergisi etrafında toplanan bir grup tarafından 1975 yılında kurulmaya başlanmıştır. Türkiye’de Marksist-Leninist terör örgütlerinin çıkış kaynağı olan THKP-C’nin devrimci Marksist-Leninist çizgisini benimsemişlerdir. İBDA-C’nin örgütsel anlamda ilk eylemi 1990 yılında kendilerinin organize ettiği Kocatepe Camisi önünde sloganlar eşliğinde “İslamcı Gençlik” imzalı bildiri dağıtma eylemidir (Dilmaç, 1997).

Örgütün amacı; Türkiye Cumhuriyeti’ndeki mevcut anayasal sistem ve düzeni eylemler ve silah zoruyla değiştirerek, yerine Ortadoğu ülkelerini de içine alacak şekilde, dini esaslara dayalı, Başyücelik Devleti adı altında Federatif bir İslam devleti kurmaktır. İBDA-C, ideoloji ve birbirinden bağımsız hücrelere sahip yapısı itibarıyla El-Kaide terör örgütüne benzerken, aşırı sol örgütler ile birçok ortak slogana sahip olması ve sürekli devrim anlayışını benimsemiş olması yönüyle komünizme yaklaşmaktadır (Işık, 2013). Örgütün ana omurgası, kendinden zuhur diyalektiğini benimseyen cephelerden olurken, örgüt eylem kararlarını, örgüt

liderinin dergi ve internet sitesindeki mesajlarını “gereken yerde gereğini yapmak” anlamına gelen kendinden zuhur diyalektiği çerçevesinde almaktadır (Çam ve Taşgın, 2016: 158-159).

İdare Kurulu, Baş Yüce Genel Başkan, Eğitim Kurulu, Aydınlar Aristokrasisi, Eyalet Kurulu şeklinde örgütlenen İBDA-C'nin İslami Kısas Kıtaları, İslami Kısas Timi, İslami Gerilla Ordusu gibi eylem birimleri bulunmaktadır. Örgüt tarafından birçok silahlı ve bombalı saldırı içerisinde, İstanbul'da 28 Mayıs 1994 günü, Fener Rum Patrikhanesi'ne 3 bomba yerleştirilmiş, polis tarafından etkisiz hale getirilmesi, örgütün Ankara İl Sorumlusu Abdurrahman Metin Öngür'ün üzerinde, Amasya'daki Sultan Beyazıt Kütüphanesinden çalışılan Hz. Osman'ın kendi el yazısıyla yazdığı orjinal Kur'an ele geçirilmesi, Prof. Dr. Toktamış Ateş'in kitap imzaladığı, Beşiktaş'daki bir kitap evine bomba konulması gibi eylemler sayılabilir. Ayrıca, kilise, sinagog, banka, birahane, tekeli bayii gibi birçok yeri ve Atatürk büstlerini de bombalamışlardır. Örgütün 2004 sonrasında etkinliği kalmamıştır (<http://www.terororgutleri.com/ibda-c-islami-buyuk-dogu-akincilar-cephesi/>).

Türkiye'de meclis tarafından “terör örgütleri listesi” yayınlanmamıştır. Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan Türkiye'de faaliyetlerine devam eden başlıca terör örgütleri listesi şu şekildedir: Devrimci Halk Kurtuluş Partisi/Cephesi (DHKP/C), Maoist Komünist Partisi (MKP), TKP/ML – Konferans, Marksist Leninist Komünist Parti (MLKP), Kürdistan Halk Kongresi-KHK (PKK/KONGRA-GEL), Kürdistan Devrim Partisi (PŞK), Kürdistan Demokrat Partisi/Bakur (PDK/Bakur), Hizbullah, Hilafet Devleti (HD), İslami Büyük Doğu Akıncılar Cephesi (İBDA/C), Tevhid Selam (Kudüs Ordusu), El-Kaide Terör Örgütü Türkiye Yapılanması. Bu terör örgütlerine, Türkiye Cumhuriyeti tarihinde günümüze en yakın zamanda terör örgütü olarak ilan edilen ve 15 Temmuz 2016'da Türkiye'de, Türkiye Cumhuriyeti'ni ele geçirmek amacıyla darbe girişiminde bulunan Fethullahçı Terör Örgütü de eklenmiştir.

1.9 Uluslararası Terör Örgütleri

Ortadoğu, Avrupa, Latin Amerika, Afrika ve Asya-Uzakdoğu' da 200'den fazla terör örgütü bulunmaktadır. Bunlardan en öne çıkan terör örgütleri; HAMAS, FKÖ, ASALA, Taliban, Hizbullah, El-Kaide, PİK, IRA, ETA, İBDA/C ve Boko Haram'dır. Bunlardan bazıları uluslararası terör örgütü olduğu gibi dini nitelikleriyle de öne çıkmaktadır.

HAMAS, Harakat al-Muqawama al-Islamiya-İslami Direniş Hareketi'nin kısa adıdır. İslami Direniş Hareketi olan HAMAS örgütünü Şeyh Ahmed Yasin, Müslüman Kardeşler Cemaati'nin Filistin sahasında faaliyet gösteren Dr. Abdülaziz Er Rantisi, Dr. Mahmud Ez Zehhar ve diğer üyeleriyle birlikte kurmuştur. Filistin'de başka isimler altındaki varlığı 1948

öncesi döneme kadar dayanan HAMAS hareketi bu isimle 1987 yılında kurulmuştur. HAMAS kendisini Mısır'da 1928 yılında kurulan Müslüman Kardeşler Cemaati'nin uzantısı olarak görmektedir. HAMAS'ın önemli amaçlarından biri, Filistin'den Yahudileri çıkarmaktır. İsrail ile aralarındaki sorunu; “sınır çekişmesi değil, var oluş çekişmesi” olarak görmektedir. İsrail'e, Filistinlileri kendi vatanlarından çıkarmayı ve Arap dünyasının birliğini parçalamayı amaçlayan; “Batılı Siyonist emperyalizm” projesinin bir parçası olarak bakmaktadır. HAMAS, dini, siyasi ve sosyal bilinçlenme içinde aktif çalışmaktadır. HAMAS hareketinin askeri çalışması kendi ifadesiyle “kapsamlı bir Arap ve İslam özgürlük projesinin yokluğunda Siyonist proje ile mücadele etme amaçlı” stratejik bir eğilimi temsil etmektedir. ABD, Filistin içinde İsrail işgaline yönelik yaptığı ulusal direnişi terör eylemi olarak görerek Hamas'ı terör listesine eklemiştir. HAMAS 2006'daki Filistin parlamento seçimlerini büyük çoğunlukla kazanmış, bu başarıyla uzun yıllar tek başına Filistin sahnesinde yer alan Fetih hareketini uzaklaştırmış ve İsmail Haniye başkanlığında bir hükümet kurmuştur. Kendisi ile Fetih hareketi arasında Gazze Şeridi'nin kontrolü altına girmesiyle son bulan kanlı çekişmeler patlak vermiş, İsrail, HAMAS'ın askeri eylemlerini gerekçe göstererek Gazze'yi abluka altına almıştır. 2007 yılından bu yana HAMAS'ın askeri eylemlerine, hava bombardımanlarıyla cevap vermektedir (<http://www.aljazeera.com.tr/dosya/islami-direnis-hareketi-hamas>).

Filistin Kurtuluş Örgütü'nün kuruluşu, Filistinlilerin topraklarından sürülmesiyle başlamıştır. Birleşmiş Milletler (BM) Filistin topraklarında, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, 29 Kasım 1947'de iki ayrı devlet kurulmasını kararlaştırmıştır. Bu devletlerden biri Yahudi olan İsrail, diğeri ise Arap olan Ürdün'dür. İsrail 1967'de Arap topraklarının önemli bir bölümünü ele geçirmiş, 1980'de, Kudüs'ü başkent yapmıştır (Demirel, 2006: 17). Yaser Arafat, 1952 yılında Filistin Öğrenciler Derneği Başkanlığı'na seçilmiştir. Filistin Kurtuluş Örgütü'nde yer alan ilk birim olma özelliğine sahip “El Fetih” hücresi 1959 yılında Kuveyt'te kurulmuştur. FKÖ ise 1964 yılında Kudüs'de toplanan Arap Zirve Konferansı'nı takip eden günlerde kurulmuştur. Örgüt kurucuları Siyonistlerle emperyalist güçleri Filistin halkının düşmanı olarak görmektedir. El Fetih'le başlayan örgütlenme, zamanla çeşitli Arap ülkelerince desteklenerek Filistin Kurtuluş Örgütü'ne dönüşmüştür. Arap ülkelerinin yardımlarının yanı sıra çeşitli Batı ülkelerindeki şirketler vasıtasıyla maddi gelir sağlayan FKÖ'nün ana gayesi, Filistin topraklarında bağımsız bir devlet kurmaktır. Bu amaçla, FKÖ Merkez Konseyi, örgüt lideri Yaser Arafat'ı, Kasım 1988'de ilan edilen kısmi özerk Bağımsız Filistin Devleti'nin başkanlığına getirmiştir (Demirel, 2006: 18).

FKÖ, Lübnan'da bulunduğu dönemde Hizbullah ile işbirliği yaparak İsrail'e karşı silahlı mücadele vermiştir. Ancak, Suriye ve Ürdün'ün desteği ile Lübnan'daki Filistinliler,

bu topraklardan kovulmuştur. Bu sürgüne neden olarak, Arafat yanlısı El Fetih örgütünün Hizbullah ile eylem birliği yapması gösterilmekle beraber, 1982 yılında İsrail uçaklarının Lübnan'a saldırılarının da büyük payı vardır. Çünkü bu saldırıda FKÖ, tarihinin en büyük darbelerinden birini yemiştir. FKÖ gerilaları ise ilk eylemlerini 1967 yılındaki Arap-İsrail savaşında, Güney Lübnan topraklarındaki İsrail askerlerine saldırarak başlatmıştır. Günümüzde silahlı saldırılarına son verdiği gözlenen FKÖ'nün kamplarında yetişen gerillalar, İsrail askerlerine karşı yıllarca savaş vermiş ve dünyanın çeşitli yerlerindeki Yahudilere ait kuruluşlara karşı saldırı düzenlemiştir. Filistinliler, İsrail uçaklarını kaçırarak, olimpiyatları basarak (Münih olimpiyatlarında 11 İsrailli sporcu öldürüldü) sansasyon yaratacak eylemlerle ismini duyurmuştur. FKÖ, 1979'da Ankara'daki Mısır Büyükelçiliği'ni basarak 4 kişiyi öldürmüştür. Ayrıca Türkiye-İrak petrol boru hattını ve ABD Konsolosluğu'nu havaya uçurmak, Türkiye'yi o dönemde ziyaret eden ABD'nin İstanbul eski başkonsolosu Daniel Newberri'yi öldürmek gibi eylemlerde bulunmuştur (Demirel, 2006: 19-20).

Kısa adı ASALA olan Ermenistan'ın Kurtuluşu İçin Ermeni Gizli Ordusu (Armenian Secret Army for the Liberation of Armenia-Hayasatani Azatagrut'yan Hay Gaghtni Banak), 20 Ocak 1975'te Lübnan'da kurulmuştur. Liderliğini Agop Agopyan yapmıştır. Örgüt ilk saldırısını 20 Ocak 1975 tarihinde Dünya Kiliseleri Konseyi Bürosu'na yapmıştır. Marksist-Leninist, devrimci bir ideolojiyi savunan örgüt, Türkiye ile müttefiklerini düşmanı olduğunu ilan etmiş ve 22 Ekim 1975'te Viyana'da Türkiye'nin Avusturya Büyükelçisi Danis Tunalıgil'i öldürmüştür. ASALA'nın, 1915'te vuku bulan tehcir olayını Soykırım olarak kabul ettirmek ve Türkiye'yi bu sebeple tazminat ödemeye mahkûm ettirmek gibi önemli bir amacı bulunmaktadır. Demokratik, sosyalist ve devrimci şekilde Büyük Ermenistan Devleti'ni kurmak amacıyla bazı devletlerin ve örgütlerin desteğiyle Türkiye'ye ve Türklere yönelik eylemler gerçekleştiren ASALA, 1979 yılında Paris'te düzenlenen Ermeni Konferansı'nda Fransa'daki Ermeni teröristlerle irtibata geçerek, örgüte yeni militanlar kazanmıştır (İşeri, 2008: 46-49). Eylemciler 21 ülkede, 38 şehirde, 39'u silahlı, 70'i bombalı, biri de işgal şeklinde olmak üzere toplam 110 silahlı saldırı gerçekleştirmiştir. Bu saldırılarda Türkiye'nin 42 diplomatı ile 4 yabancı uyruklu kişi hayatını kaybederken, 15 Türk ve 66 yabancı uyruklu kişi de yaralanmıştır (Şimşir, 2000). ASALA, başta Sovyetler Birliği olmakla, Yunanistan, Suriye, Lübnan, Fransa, ABD, İran, Kanada gibi devletlerden destek alarak rahatlıkla faaliyet göstermiş, Türkiye'yi yıpratmak amacıyla terör eylemlerinde bulunmuştur (Tosun, 2009: 43).

20. Yüzyılda Ermeni diasporasının, etkili olabildiği ülkelerde sözde Ermeni Soykırım Yasasını kabul ettirmek için girişimlerde bulunması, özellikle Amerika ve Fransa'da bu

konudaki çalışmaların yoğunluğuna neden olmuştur. Bilindiği gibi, farklı tarihlerde ABD'nin bazı eyaletlerinde ve 7 Ekim 2000 tarihinde de Fransa'da Ermeni iddialarına dayalı olan kanun kabul edilmiştir. Bir taraftan, Ermeni teröristleri kadar, kabul eden ülkelerin de yüzkarası niteliğini taşıyan karar daha fazla ülkede kabul ettirilmeye çalışılmaktadır (Tosun, 2009: 47).

“Öğrenci” anlamına gelen Taliban, medrese öğrencilerinden oluşan ve halkı silahsızlandırmak ve şeriatı uygulamak sloganları ile ortaya çıkmış, mücahit grupların amaçlarıyla, bitmeyen kanlı mücadeleden bıkmış Afgan halkının taleplerinin örtüşüyor olması nedeniyle güçlenmiş ve hızla büyümüştür. Taliban örgütünün 1996'da Kabil'i ele geçirmesi “kurtarıcılar” olarak görülmüş ancak, Taliban'ın BM koruması altında olan ve komünist rejimde cumhurbaşkanı olan Necibullah'a önce işkence edip, ardından asarak idam etmeleri üzerine çok sayıda Kabilli ile tüm dünya Taliban Hareketi'nin de diğer mücahit gruplardan farklı olmadığını öğrenmiştir (Raşid, 2001: 7). Taliban hareketi Afganistan'ın güneyinde eşkıya tarafından zorla para almak için oluşturulan geçiş noktalarının kaldırmasıyla ve 1994'te Pakistan hükümetinin isteğiyle Pakistan'dan Orta Asya'ya giden otuz araçlık ticaret konvoyunu yağmalanmaktan kurtararak göz doldürmüş, kendisine itibar kazandırmıştır. Bir ay sonra ise Afganistan'ın en önemli şehirlerinden Kandahar'ı ele geçirmiştir. Bu yeni oluşumun en önemli askeri başarısı, Hizb-i İslami'nin güçlü yöneticilerinin bulunduğu Çarasyab'ı ele geçirerek elde etmiş olmasıdır. Çarasyab'ı ele geçirmesi sadece Taliban askeri gücünü artırmakla kalmamış aynı zamanda Hikmetyar kuvvetlerinin de yenilgisi olmuştur. Çarasyab'ın alınması Eylül ayında Şindend Havaalanı'nın ve Eylül 1995'te Herat'ın alınması takip etmiş, Taliban 27 Eylül 1996'da Kabil'i ele geçirerek Afganistan'ın fiili hâkimi olmuştur (Ahmetbeyoğlu, 2002: 343-344).

Taliban, Pakistanlı araştırmacı gazeteci yazar Ahmed Raşid'e göre; Komboçya'daki Kızıl Kemer rejiminden sonra dünyanın en esrarengiz sır hareketidir. Taliban için kendilerini tanıtmaktan ziyade gizli olmak önemlidir. Dolayısıyla medya gibi organlara hiç önem vermez. Ayrıca, hâkimiyetleri altındaki bölgelerde televizyon izlemek de yasaktır. Örgüt, kitap ya da herhangi bir yazılı yayın da çıkarmamaktadır. Örgütün anlaşılması Kandahar'da bulunan çok geçici yönetim konseyi Yüksek Şura sayesinde gerçekleşmektedir (Ahmadi, 2011: 33). Taliban hareketinin görünürdeki lideri Emir'ülmüminin lakaplı ve Kandahar'da bulunan Molla Muhammed Ömer'dir. En yetkili yönetim organı on kişilik bir Kabil Şura'sı, ikincisi ise Askeri Şura'dır (Raşid, 2001: 367). Yönetimde oldukları dönemde “*bizim anayasamız Kur'an-ı Kerim'dir, Şeriat'tır anayasaya ihtiyacımız yoktur*” diyerek, 2005 yılında Afganistan İslam Emirliği'nin Düsturu ya Usul-ü Esasi'si diye adlandırdıkları anayasayı yayın yaptığı

internet sitesi yoluyla yayınlamıştır. Bu anayasada, Afganistan yönetim şeklini İslami Emirlik, Devletin dinini İslam, resmi mezhebinin Hanefilik ve bütün kanunlarının temelini Kuran'ın olduğu ve hiçbir kanun ve kuralın İslam Şeriatına aykırı olamayacağı belirlenmiştir (Ahmadi, 2011: 45).

Taliban önceleri iktidarda hak iddia etmek yerine, hukukun ve düzenin yeniden kurulması ve yönetimi "iyi Müslümanlar"dan meydana gelen bir hükümet kurulmasını istese de 1994'ten Kabil'in ele geçirildiği 1996 yılına kadar Taliban'ın kararında radikal bir değişiklik olmuş ve merkezileşmiş, son derece gizlilik esasına dayanan, diktatoryal ve erişilmesi neredeyse imkânsız bir liderlik anlayışı oluşturulmuştur (Raşid, 2001: 155).

Hizbullah terör örgütü; Allah'ın Hizbi-Allah'ın Partisi anlamına gelmektedir. 1980 yılında Hüseyin Velioğlu ve Fidan Güngör tarafından Diyarbakır'da kurulmuş ve örgüt ilk on yılını kadrolaşma faaliyetleri şeklinde geçirmiştir. Örgüt ilk yıllarında, İlim ve Menzil grupları adlarıyla anılmıştır. Menzil grubunun lideri Fidan Güngör'ün terör stratejisini benimsememesi, örgütte ayrılığa yol açmış ve İlim grubu lideri Hüseyin Velioğlu 1990'ların başından itibaren Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde PKK ve Menzil grubuna karşı terör eylemlerinde bulunmuştur. Etkisini kısa sürede bölgede hissettiren İlim (Hizbullah) grubu korku stratejisini, PKK terör örgütüyle birlikte, kendi söylemlerine muhalif din görevlilerine, bölgede etkili tarikat, cemaat önderlerine ve iş adamlarına da yöneltmiş ve 800 kadar kişi öldürülmüştür (Bal, 2006: 25-26).

Hizbullah-İlim dünya üzerinde selefi akımlardan etkilenmiş diğer örgütlerden farklı olan, kendine özgü bir ideolojisi bulunan, Şia ideolojisini taşımamakla beraber onları kardeş gören, İslami prensiplere bağlılığını belirtmesine rağmen, geçmişte Müslüman kimliği ile tanınan birçok insanın, hatta farklı dini grupların ileri gelenlerinin öldürülmesi eylemlerini gerçekleştirmiş olan bir örgüttür (Halıcıoğlu ve Sevinç, 2016: 110). Neredeyse bütün dini istismar eden terör örgütlerinde olduğu gibi, Hizbullah-İlim örgütünün de finans kaynaklarının başında legal alanda örgüt mensubundan toplanan aidatlar, zekâtlar, fitre ve infaklar ve vatandaşlardan vergilendirme adı altında topladıkları paralar gelmektedir. Özellikle örgütün merkezi Velioğlu tarafından İstanbul'a taşındıktan sonra, örgüt elindeki silahlı güçten istifade ederek, kara para trafiğine dâhil olmak istemiş, bu süreçte bir bakıma organize suç örgütü gibi eylemler gerçekleştirmiştir (Sözer ve Eski, 2011).

Hizbullah terör örgütü, Türkiye merkezli ve Lübnan merkezli olmak üzere iki farklı terör örgütüdür ve birbirleriyle arasında bir bağ bulunmamaktadır. Lübnan Hizbullah'ı Şii ideolojiye sahiptir ve İsrail'in Lübnan topraklarını işgal etmesine karşı mücadele etmek amacıyla kurulmuştur. Lübnan'daki İsrail etkisi ile birlikte, Batının Lübnan ve Ortadoğu'daki

etkinliğini azaltmayı amaçlamaktadır. Lübnan Hizbullah'ı Avrupa, Kuzey ve Güney Amerika ve Afrika'da faaliyet gösteren uluslararası bir örgüt niteliğindedir. Modern tarihte intihar saldırılarını ilk kullanan terör örgütüdür (Pape, 2005).

Türkiye tarihinin üzerinde en çok tartışılan, konuşulan ve yazılan örgütü, hiç şüphesiz 2000 yılında İstanbul Beykoz'da gerçekleştirilen bir polis baskınıyla çökertilen Hizbullah olmuştur. Türk Hizbullahı 1990'ların başında PKK'ya karşı silah ve satırlı saldırılar düzenleyerek ismini duyurmuştur. Gonca Kurişi, İzzet Yıldırım, Fidan Güngör gibi aynı hareket içerisinden gelen kimseleri bile domuz bağı yaparak işkenceyle öldüren Hizbullah terör örgütü, diğer dini motifli örgütlerden farklı olarak basın yayın faaliyetlerine önem vermemiş dergi, gazete, kitap, broşür basmamıştır. 17 Ocak 2000 tarihinde başlayan ve uzun süre devam eden operasyonlarla üst üste darbeler yiyen Hizbullah, bir süre sessiz kalmış ve bu sessizliğini Diyarbakır Emniyet Müdürü Gaffar Okkan'a 24 Ocak 2001'de suikast düzenleyerek bozmuştur (Nugent, 2004; Özgeren, 2006 ve Çakır, 2007'den akt. Işık, 2013: 66-67).

Türkçe karşılığı "Kuruluş" olan El-Kaide; 11 Eylül 2001'de dört yolcu uçağı füze şeklinde kullanarak, ABD Dünya Ticaret Merkezi ile Pentagon olarak bilinen Amerikan Savunma Bakanlığı'na çarpmasıyla dünyada tüm gözler El-Kaide'ye çevrilmiştir. Bu eylemin sorumlusu olarak merkezi Afganistan'da bulunan ve dünyanın 60'tan fazla ülkesinde kendini gösteren, İslam dinini referans alan Sünni El-Kaide örgütü olarak belirtilmiştir. El-Kaide 11 Eylül 2001 saldırısının sorumlusu olarak geçen altı yılda dünyanın değişik bölgelerinde, büyük çaplı silahlı saldırı eylemleri gerçekleştirmiş, birbirinden bağımsız ve farklı ülkelerde bulunan, âdem-i merkezîyetçi örgüt yapısına sahip, Sünni radikal dinci terör örgütüdür. Liderliğini Yemen doğumlu zengin bir Suudi aileden gelen Usame bin Ladin' in yürüttüğü düşünülen bu örgüt dünyanın birçok ülkesine yayılmış çok sayıda hücrelerden oluşmaktadır. El-Kaide örgütünde ilk olarak Usame bin Ladin akla gelse de örgütü sadece yönetmemektedir (Sökmen, 2009: 122).

Esposito'ya göre (2003: 17-25); 1988 yılında Usame bin Ladin tarafından Sovyet birlikleri ile savaşmak için Afganistan'da kurulan örgütün gücü, Soğuk Savaş sonrası denetlenemez duruma gelmiştir. Usame bin Ladin aslında, kraliyet ailesiyle yakın ilişkiler içinde ve oldukça varlıklı bir Suudi ailenin çocuğu olarak, küresel bir terörist olabilecek bir geçmişe sahip değildir. Varlıklı bir hayatın sunduğu olanaklar yerine Afganistan mağaralarına ve askeri eğitim kamplarına gitmeyi seçmesi oldukça düşündürücüdür. Afganistan'daki komünist iç tehdit ve Rus dış tehdidi karşısında Arap Afgan direnişçilerin lideri olarak görülmektedir.

11 Eylül 2001’de, 19 El-Kaide eylemcisi dört yolcu uçağını ele geçirmiş; bunlardan ikisiyle Dünya Ticaret Merkezi’ne, birisiyle Pentagon’a çarpmış, dördüncü uçak da yolcuların hava korsanlarına karşı ayaklanmasından sonra Pensilvanya’daki bir tarlaya indirilmiştir. 11 Eylül saldırılarında yaklaşık üç bin kişi ölmüştür (Byers, 2007: 84).

ABD’ye yönelik 11 Eylül saldırılarıyla uluslararası ilişkiler boyut değiştirmiş, bu saldırılarla Taliban rejimi sona yaklaşmıştır. ABD saldırılardan sorumlu tuttuğu El-Kaide örgütünün Afganistan’da bulunan lideri Usame bin Ladin’in iadesini ve tüm El-Kaide örgütünün de teslim edilmesini ya da sınır dışı edilmesini istemiştir. Washington yönetiminin tüm ısrarlarına rağmen Taliban’ın Ladin’i teslim etmemesiyle başlayan kriz Kabil yönetimini bir anda terörizmin savunucusu konumuna getirmiştir (Örnek, 2012: 108). Şüphesiz 11 Eylül saldırıları tüm dünyada yankı uyandırmış, hakkında onlarca kitap yazılmış, araştırma yapılmıştır. Ancak, bu saldırıların nasıl gerçekleştiğinin arkasındaki komplo teorileri aydınlatılamamıştır. Özellikle Ortadoğu’nun şekillenmesinde kritik role sahip olan 11 Eylül 2001 tarihi, oldukça sancılı yepyeni bir sürecin başlangıcı olarak tarihe geçmiştir.

PİK (Partiya İslamiye Kürdistan-Kürdistan İslam Partisi) 11 Aralık 1979’da ABD’de, Kürtlerin yaşadığı dört ülke topraklarında İslamı yaymak ve yaşatmak için her türlü eylemin meşru olduğunu düşünen İslami esaslara dayalı bağımsız bir Kürt İslam Devleti kurmak amacıyla Parti Genel Başkanı Prof. Dr. Muhammed Salih Mustafa olmak üzere kurulmuştur. Türkiye’de Malatya merkez olmak üzere Doğu ve Güneydoğu illerinde ayrıca, İstanbul ve Ankara’da faaliyet gösterirken, Almanya, Kanada ve ABD’de de faaliyetlerine devam etmiştir. Örgüt hedeflerini gerçekleştirmek için, İslam Devleti’nin kuruluş aşamalarından olan tebliğ, davet, sohbet ve cemaat aşamalarını kullanarak propaganda vasıtasıyla gerçekleştirdikten sonra cihad aşamasını gerçekleştirmek silahlanarak, devlet yönetimindeki kişilere suikast türü eylemlerle ülkeyi kargaşaya sürüklemek ve silahlı halk ayaklanmasıyla anayasal düzeni yıkarak yerine teokratik düzene dayalı bir Kürt İslam Devleti kurulmasını benimsemiştir (Kısacık, 2010, 213-214).

IRA (Irish Republican Army-İrlanda Cumhuriyet Ordusu); 1919 yılının Ocak ayında İrlanda Cumhuriyeti’nin ilanı sırasında İrlanda gönüllülerinden oluşturulan milliyetçi silahlı eylem hareketidir. Kurulduktan sonra yapısında bazı değişimler ve parçalanmalar olmakla birlikte IRA’yı genel olarak, İngiltere’ye bağlı Kuzey İrlanda’yı bağımsızlığa kavuşturmak için hem cephede, hem de politik arenada savaşan örgüt olarak tanımlamak mümkündür. Gerilla savaşını kırsaldan şehirlere taşımışlardır. Dünyada şehir terörünü ve bombalama eylemlerini sistematik hale getiren örgütün IRA olduğu söylenebilir. IRA’nın siyasi kanadı olan Sinn Fein ise aslında, 1907’de kurulmuştur. 1970’lerde ikiye ayrılmış, bir bölümü İşçi

Partisi olarak yasal yoldan siyasi mücadelesine devam ederken, diğer bölümü Sinn Fein adıyla IRA'nın siyasi kolu haline gelmiştir. Sinn Fein, Kuzey İrlanda'nın İngiltere ile birleşmesine karşı çıkmış, Serbest İrlanda'yı savunmuştur (Gürses, 2003, 30-32 ve Bal, 2006, 109-111).

1969 yılından itibaren IRA, güvenlik güçlerine karşı gerilla savaşı, sanayiye karşı ekonomik saldırıları ve Protestan milislere karşı savaşı olmak üzere üç farklı yönde saldırılarını gerçekleştirmiştir (Ataman, 2004: 214). Örgüt 1970 yılındaki kongreyle kuzeyde Provisional Irish Republican Army (PIRA) ve güneyde Official Provisional Irish Republican Army (OIRA) olarak ikiye bölünmüştür. OIRA resmi IRA konumunda olup, örgütü genellikle entelektüel kişiler oluşturmuş, OIRA ise geçici IRA olmakla beraber çoğunlukla eğitimsiz ve işsizlerden oluşmuştur. Böylece PIRA'yı Katolik kilisesi etkisi altına başlarken, OIRA da komünist olarak algılanmaya başlanmıştır (Şenocak, 2006: 80). 1972'de sivil hakların sağlanması amacıyla Derry'de düzenlenen bir yürüyüşte İngiliz askerlerinin kalabalığa ateş açması sonucu 13 Katolik sivilin ölmesi üzerine "Kanlı Pazar" olarak nitelendirilen bu günden sonra Kuzey İrlanda içişlerinde görece özerk olmasına rağmen 1979 yılına kadar doğrudan İngilterenin yönetimine girmiştir (Eriş, 2000: 340; Şenocak, 2006: 81).

PIRA ve OIRA 1975'ten 1977'ye kadar çatışma halindeydi. Farklı tarihlerde birkaç kez ateşkes ilanı ve ateşkesin kaldırılması şeklinde faaliyetlerine devam eden IRA'nın son olarak 25 Eylül 2005'te Bağımsız Denetçiler Komisyonu tarafından silah bıraktığı açıklanmış ve bu durum uluslararası kamuoyunda IRA'nın dağılması olarak yorumlanmıştır (Şenocak, 2006: 94-95).

1952 yılında Bilbao'da üniversite çevresinde çıkarılan EKIN adlı dergi ile kısa sürede Bask hareketinde önemli bir yer kazandı. Franco rejiminin sıkı güvenlik önlemleri nedeniyle Milliyetçi Bask Partisi (PNV) dergiyi oluşturan gençlerle işbirliğine geçemedi ve 1959'da Txillardegi Euskadi ta Askatasuna (Bask Anayurdu ve Özgür İnsan) ETA'yı kurmuştur (Höke, 2000: 387). ETA'nın kurulmasında; dil, kültür ve siyasi özgürlüklerinin bastırılması nedeniyle rejime karşı fanatik direniş hareketlerinin gelişmesi ve bu görüşlerin destek bulması etkili olmuştur. Bask bölgesi, birçok ayrılıkçı terör akımının ortaya çıktığı bölgelere göre ekonomik açıdan çok gelişmiş bir bölgedir ve İspanya'nın en çok sanayileşmiş bölgesini oluşturmaktadır (Clutterbuck, 1990: 95-96). Ekin-ETA grubu laik bir anlayış içinde olmasına rağmen Bask halkının Katolik kilisesine bağlılığını daima göz önünde bulundurmıştır. Beşinci Meclise sunulan "Yeşil Kitap" ile sosyalizm, örgütün resmi ideolojisi olmuştur (Höke, 389). 1964 yılında ETA, "Bask'ın Muhafazası" manifestosu ile silahlı mücadeleyi

başlatmış, ilk kanlı eylemini 1968’de gerçekleştirmiş ve 800 insanı öldürerek Bask ayrılıkçı terörünü başlatmıştır (Öztürk, 2004: 222).

İspanyol Meclisi 1979’da yerel özerkliklere yönelik yasa tasarısını kabul etti ve ETA’nın üzerinde hak iddia ettiği dört eyaletten Navarra dışındakilere özerklik vermiştir ancak, ETA bunu İspanyol hükümetinin Bask bölgesini sömüreceği şeklinde algılayarak şiddetli eylemler gerçekleştirmiştir. ETA da IRA gibi birkaç kez ateşkes ilan edip ardından eylemlerini tekrar başlatmıştır. 11 Eylül sonrasında ETA ABD tarafından terör örgütü olarak tanımlanmış, AB tarafından da 28 Aralık 2001’de kabul edilen “Ortak Terör Örgütleri” listesinde yer almıştır (Öztürk, 2004: 224-228).

Özellikle IRA ve Latin Amerika ülkelerindeki terör örgütleri ile bağlantıları bulunan ETA, bu örgütlerden eğitim ve sığınma konularında yardım almıştır. Bununla birlikte, özellikle 1986’da Jacques Chirac’ın Fransa Başbakanı olmasına kadar Fransa’yı eylemlerini gerçekleştirdikten sonra bir kaçış ve sığınma alanı olarak kullanmıştır. En önemli mali gelirlerini ise fidyeler, banka soygunları ve haraçlar oluşturmaktadır. (Clutterbuck, 1990: 98-100).

BOKO HARAM; Resmi adı, Cemaat es-Sulh Sünnet Li Dava Vel Cihad-Dava ve Cihad İçin Barış ve Sünnet Cemaati’dir. Nijerya’nın tamamına şeriat getirilmesi amacıyla 2002’de kurulan ve kuruluş yılı birçok terör örgütüne göre yakın tarihli olan BOKO HARAM, ülkenin Borno eyaletinde Muhammed Yusuf tarafından kurulmuştur. Örgüt, radikal İslamcı ve yasadışı silahlı bir örgüttür. Binlerce insanı öldürme, kent ve kiliseleri yakma, genç kızları dini gerekçelerle kaçırıp satma gibi pek çok yasadışı eylemle gündeme gelmektedir. Örgüt, Nijerya’nın kuzeyinde yoksullara yardım eden ve bedava dini eğitim veren yönleriyle bilinmektedir. BOKO HARAM’ın bu durumu, yerel hükümetlerin yolsuzluğunu ve gelir dağılımındaki adaletsizliği oldukça iyi kullanarak militan toplamayı başarmıştır. BOKO HARAM’ın en büyük düşmanları; kadınlar ve Batılı eğitimidir. Örgüt bu kapsamda Batı kültürünü yaymakla suçladığı okulları hedef almıştır. Aynı zamanda bu kültürle yetiştirildiğini düşündüğü kadınlar da örgütün hedefindedir. Daha önce birçok eylemle yüzlerce küçük kız kaçırılmalarıyla gündeme gelmişlerdir

(<http://tr.euronews.com/2015/04/02/boko-haram-nedir-boko-haram-kimdir>).

BOKO HARAM lideri Muhamed Yusuf 30 Temmuz 2009 tarihinde yakalanmış, Nijerya polisi tarafından iki polis arabasının ortasında kurşunlanarak öldürülmüştür. Örgüt üyeleri liderlerinin ölümünden sonra misilleme eylemlere başlamış, okulları, polisleri ve kamu binalarını hedef alarak Hristiyanlara, gazetecilere ve “sahte Müslümanlar” dediği Müslümanlara yönelik de eylemler yapmıştır. Bu doğrultuda, 2009’da Nijerya’nın kuzeyinde

700'ü aşkın insan BOKO HARAM tarafından öldürülmüştür. Binlerce insan da bu olaylar sonrasında göç etmek zorunda kalmıştır. Örgüt 26 Ağustos 2011'de ülkenin başkentinde bulunan Birleşmiş Milletler binasına bombalı araçla saldırı düzenleyerek 18 kişinin hayatını kaybetmesine neden olmuştur. BOKO HARAM Temmuz 2007-Haziran 2014 tarihleri arasında 5 binden fazla insanı öldürmüştür (<http://tr.euronews.com/2015/04/02/boko-haram-nedir-boko-haram-kimdir>).

ABD'deki Maryland Üniversitesi'nin oluşturduğu küresel terörizm veritabanı baz alınarak hazırlanan rapora göre; 2014 yılında dünya ölçeğinde üstlenilmiş terör saldırılarının %51'ini DAESH ve DAESH'e bağlılığını açıklayan Nijerya merkezli terör örgütü BOKO HARAM gerçekleştirmiştir. Geçtiğimiz yıl toplam 6 bin 644 kişinin ölümüne sebep olan BOKO HARAM dünyanın en kanlı terör örgütü olarak kayıtlara geçerken, DAESH'te bu sayı 6 bin 73 olarak belirtilmiştir. Terörden en çok etkilenen ülke 3 bin 370 saldırı sonucu 9 bin 929 ölümle Irak olmuştur. Bu sayı tek bir ülkedeki en çok terör eylemi ve en çok ölüm vakası olarak kayıtlara geçmiştir. BOKO HARAM örgütünün faaliyette olduğu Nijerya ise terör kaynaklı ölümlerin bir yıl içinde en çok artış gösterdiği ülke olmuştur. 2014'te bu artış yüzde 300 olarak gösterilirken, ülkede bu yıl terör olayları sonucu ölen kişi sayısı 7 bin 512'dir (Sabah Gazetesi, 18.11.2015).

Burada terörün medyada temsilinin önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Medya bugün, kitlelere sadece kendi istediğini iletmekte, bunu şekillendirirken de egemen güçlerin filtresine takılarak gerçekleştirmektedir. BOKO HARAM dünyada en çok kişinin ölümüne sebep olan terör örgütü olarak, gündemden hiç düşmeyen DAESH gibi terör örgütlerinin yanında neredeyse adı hiç anılmamaktadır. Bu noktada devreye giren sebeplerden biri Chomsky'nin "değerli/değersiz kurban" yaklaşımıdır. Nijerya Afrika'da bulunan bir ülke olması sebebiyle, bugün dünya devi olan ülkeler ve Ortadoğu'daki petrol kaynaklarına sahip ülkelerin yanında "değersiz" bir yere konumlandırılmış ve medya tarafından dikkate alınmamıştır. Daha da önemlisi hiç şüphesiz, BOKO HARAM'ın katliamlarını, kendileri gibi Müslüman olan Nijerya halkına karşı gerçekleştirmiş olması, Amerika'da veya Avrupa'da baş göstermemesi ve dolayısıyla kurbanlarının "değersiz" sayılması nedeniyle medyada yer almamaktadır. Aynı durum yıllardır Filistin'de öldürülen ve Müslüman'ların başına gelmesi sıradan ve normal bir durummuş gibi kanıksanan binlerce Müslüman'ın katliamı için de geçerlidir.

1.9.1 Uluslararası Terörün Yeni Yüzü

1.9.1.1 DAESH/DEAŞ/DAESH/İŞİD (ad-Dawlah al-Islamiyah fil-'Iraq wa ash-Sham/ Irak ve Şam İslam Devleti)

İŞİD'in gelişim süreci Ebu Musab el-Zerkavi'nin 2000 yılında Afganistan'da kurduğu Tevhid ve Cihad Örgütü (TCÖ-Cemaat el-Tevhid vel-Cihad) ile başlamıştır. ABD'nin Afganistan'ı işgal etmesinin ardından, önce İran'a daha sonra Irak'a geçmiştir. ABD'nin Irak'ı işgal etmesi üzerine, örgüt koalisyon güçlerine yönelik mücadelesini artırarak etkinlik kazanmış, büyümüş ve 2004'te "Tanzim Kaidat el-Cihad fi Bilad el-Rafıdayn" adını almış ve daha çok "Irak el-Kaidesi" olarak bilinmeye başlamıştır. 2006 yılında Zerkavi'nin öldürülmesinden sonra örgütün başına Ebu Eyub el-Mısri geçmiş, bazı gruplarla birleşerek Mücahid'in Şura Konseyi adını almış ve daha sonra örgüt "Irak İslam Devleti" (İİD) olarak değiştirmiştir. İç savaş nedeniyle merkezi otoritenin zayıflamasını fırsat bilen örgüt varlığını Suriye toprakları içine taşımış, kontrol ettiği bölgeyi genişletmiş ve adını 2013'te "Irak Şam İslam Devleti (İŞİD)" olarak bir kez daha değiştirmiştir. 9 Haziran'da Musul'u işgal ettikten sonra Temmuz 2014'te isminin sadece İslam Devleti olduğunu açıklamıştır (Güller, 2014: 114, Bilge Adamlar Kurulu Raporu, 2015: 16).

DAEŞ terör örgütünün adı ile ilgili yaşanan karmaşaya 06.11.2014 tarihli Milliyet Gazetesi'nin internet haberinde de yer verilmiş ve haberde tek örgüt olmasına rağmen 10 farklı isim ile bilindiğine dikkat çekilmiştir. Habere göre DAEŞ için; İŞİD, İD, ISIS, ISIL, IS, DAİŞ, DAEŞ, DAESH, DA'ESH, DEAŞ isimleri dünyanın farklı ülkelerinde kullanılmaktadır. Bu bağlamda; Irak Şam İslam Devleti, İslam Devleti, Irak ve Suriye İslam Devleti, Irak ve Levant İslam Devleti, Arapça'da "Al Devlet-Al-Islamiya Fil Irak Wel Şam" şeklindeki adı, İngilizce, Fransızca ve Almanca gibi Batı dillerine de çoğunlukla "DAESH" bazen de "DA'ESH" diye bir kullanımla geçmiştir. Ayrıca Kürtler örgüt için "DAİŞ" kısaltmasını kullanırken, İngilizce karşılığı "Islamic State" de kullanılmaktadır (<http://www.milliyet.com.tr/isid-tek-orgut-10-farkli-isim/dunya/detay/1965988/default.htm>).

Örgütün lideri Ebu Musab Zerkavi 2006'da ve ardından sonraki liderler sırasıyla Ebu Ayyub el-Masri, Ebu Abdullah el-Rashid Bağdadi ve Ebu Ömer Bağdadi öldürülünce, İŞİD'in başına şimdiki lideri Ebu Bekir el-Bağdadi geçmiştir. Ebu Bekir el-Bağdadi Pentagon'un resmi verilerine göre Şubat-Aralık 2004 döneminde tutuklu olduğu ancak, hapisane eski müdürüne göre ise 2009'a kadar hapiste olduğu ardından Irak yönetimine teslim edildiği bilinmektedir. 2009'dan sonra da el-Bağdadi'nin İŞİD'deki hızlı yükselişi başlamıştır (Güller, 2014: 115).

DAEŞ terör örgütünün nasıl ortaya çıktığını anlayabilmek için yakın tarihe ve özellikle Ortadoğu'da yaşananlara değinmek gerekmektedir. Bu noktada Mısır ABD için Ortadoğu'daki en önemli ülkelerin başında gelmektedir ve 30 yıldır iktidarda olan Mısır Devlet Başkanı Hüsnü Mübarek, ABD için oldukça önemliydi. Aynı şekilde Tunus lideri Zeynel Abidin Bin Ali de 33 yıldır iktidardaydı ve o da ABD için önemliydi. Mübarek halk hareketinin karşısında devrilmiş ve Müslüman Kardeşler'in daha organize ve ABD destekli olması ayrıca, dini kullanma stratejisi nedeniyle İhvan'ın (Müslüman Kardeşler) adayı Muhammed Mursi Mısır Devlet Başkanı olmuş ancak, bir yıl sonra yeniden yükselen halk hareketiyle o da devrilmiştir. Böylece Mübarek'i yıkan 2011 Ocak-Şubat devrimi birinci dalga, Mursi'yi yıkan 2013 Haziran-Temmuz devrimi de ikinci dalga olarak nitelendirilmiştir. Mısır ordusu ise, Mübarek ve Mursi'ye karşı halkla birleşmiş ve halkla birlikte devrim yapmıştır (Güller, 2014: 105-108). Diğer taraftan Tunus ve Mısır'dan sonra Bahreyn, Birleşik Arap Emirlikleri ve Ürdün'de de halk ayaklanmaları başlamıştır ve Ortadoğu'daki tüm bunlar ABD'nin aleyhine gelişmelerdir. Bunların üstüne bir de Libya ve Suriye'de kalkışmalar başlamıştır. Buralarda yaşananların kalkışma olmasının sebebi, halk ayaklanması olmaması ve Batı desteğiyle silahlı grupların harekete geçmesidir. Libya ve Kaddafi NATO'nun da desteğiyle kolaylıkla düşmüştür ancak, Suriye köklü bir devlet olduğu için kolaylıkla yıkılamamıştır. Ayrıca Suriye'nin ABD için Basra'dan Akdeniz'e, adına Kürt koridoru denen bir koridor olması ve amacın Irak'ın kuzeyindeki Barzani Devleti'ni Suriye'nin kuzeyinden Akdeniz'e açarak Kürdistan'ı yaşatmak olması nedeniyle önemi çok büyüktür (Güller, 2014: 109-110).

ABD'nin Arap dünyasında Büyük Ortadoğu Projesini gerçekleştirmek için kullandığı başlıca araç ılımlı İslam'dır. İhvanı Müslimin (Müslüman Kardeşler) de ılımlı İslam kavramını dolduran önemli araçlardan biridir. Bu doğrultuda ABD 2011'de Mısır'da İhvan ile İhvan'ı iktidara taşıma anlaşmasını yaptıktan sonra, Libya'da Muammer Kaddafi yönetimini ve Suriye'de Beşar Esad yönetimini terör, örtülü savaş ve gerekirse dış askeri müdahale yoluyla yıkmaya başlamıştır. Büyük Ortadoğu Projesi'nin iç içe geçmiş iki aşamalı ve iki önemli hedefi bulunmaktadır. Nihai hedefi; omurgasını Çin, Rusya ve Hindistan'ın oluşturduğu Avrasya'yı güneyden ve batıdan kuşatmak, ikinci hedefi ise Ortadoğu'da İsrail'i güçlendirmektir. İsrail Ortadoğu'da zaten nükleer silah sahibi tek ülke olarak askeri bakımdan üstünken, buna bir de Suriye, Lübnan, Ürdün ve Sina cephelerinde yeni toprak parçaları katılır ve enerji kaynaklarına hâkim olursa İsrail, bölgenin hâkim gücü olacaktır. Bu iki aşamalı BOP, ABD'nin Çin'le kapışmasının stratejisidir. Irak işgaliyle başlayan, "Arap Baharı" ve Suriye'nin direnişi birinci aşamanın yansımalarıdır (Güller, 2014: 18-20).

Arap Baharının halk iradesinden ziyade terör hareketine çevrilmesinde rejimlerin işini kolaylaştıracak olması düşünülmüştür. Bu nedenle de kurulu rejimler halk baskısından kurtulmak için barışçı devrim çizgisini bir biçimde IŞİD'e havale etmiş ve terör hareketine çevirmiştir. Halk iradesini bloke etmek ve tesirsiz hale getirmek için IŞİD gibi hareketler cezaevlerinde üretilmiş, biçimlendirilmiş ve önleri açılmıştır. Bucca, Taci ve Ebu Gureyb hapisaneleri IŞİD' in hayat bulduğu mekânlar olmuştur. Kurtarıcı olarak işlevsel rollerin ortaya çıkması için Amerikalılar IŞİD üzerinden yaratıcı kaos modelini denemişlerdir. Böylece Irak'a yeniden girme imkânı elde etmişlerdir. IŞİD üzerinden İslam âlemine yönelik yeniden hamle gücü kazanmışlardır. Yerel tiran veya zorba rejimler de bu gibi Vandal hareketler üzerinden kaybettikleri meşruiyetlerini yeniden temin etme ve sağlama derdine düşmüşlerdir. IŞİD'e Amerikalılar, Nuri Maliki ve Beşar Esad rejimleri alan açmışlardır (Özcan ve Özcan, 2015: 8-9).

IŞİD bu süreçte ismini duyurmuştur. Önceleri El Kaide'nin bir türeviyken sonra, El Kaide'nin Suriye kolu olan en-Nusra ile güç mücadelesine girmiştir. Suriye direndikçe aralarında çatışma yaşanmış, Suriye Ulusal Koalisyonu'nun bayrağı altında olan gruplar dağılmış ve her örgüt kendi bulunduğu yerde otorite kurmaya ve o coğrafyaya hâkim olmaya başlamıştır. PKK'nın Suriye kolu olan PYD de üç bölgeyi kanton ilan ederek kendisi yönetmeye çalışırken, sonunda IŞİD ile karşı karşıya gelmiştir. IŞİD'le kesiştikleri noktalar arttıkça aralarındaki çatışma da şiddetlenmiştir. IŞİD kısa sürede etkin olmaya, öne çıkmaya ve esas kuvvet olmaya başlamıştır. Gazeteler, televizyonlar IŞİD'in insanlık dışı cinayetlerini duyurmaya başlamış, bu haberlerle örgüt daha da güçlenmiş, diğer örgütlerden kopanlar güçlü buldukları için IŞİD'e katılmaya başlamıştır (Güller, 2014: 112-114). Bu noktada medyada neredeyse hergün yer bulan IŞİD yaptıkları katliamlarla kitlelere korku salmaya ve tüm dünyanın kâbusu haline gelmeye başlamıştır. Dolayısıyla zaten uzun süredir karmaşa içinde olan ve birçok örgütün etkisi altında kalan Ortadoğu'da birçok kafası karışık genç için yeni bir kapı haline gelmiştir. Nereye gideceğini bilemeyen ve son derece kısıtlı imkânlarla hayatta kalmaya çalışan gençler için güçlü gördükleri ve korkulan IŞİD bir anlamda sığınma ve mücadele etme olanağı sağlamıştır.

IŞİD'in ideolojisi ise temelde Selefiliktir. Kökleri 9. Yüzyıla kadar dayanan Selefilik, İslam'ın dört ana kaynağı olan Kur'an, Sünnet, İslam âlimlerinin aynı hükümde birleşmesi anlamına gelen İcma ve hükmü hakkında ayet ya da sünnet bulunmayan konuları sebep sonuç ilişkisiyle bağlama anlamına gelen Kıyas'tan sadece Kur'an ve Sünnet'i esas almaktadır. Selefiler, ilk dönem Müslümanları gibi yaşamaya çalışmakta ve o dönemin dışındaki her şeye karşı çıkmaktadır (Güller, 2014: 121-122). Vehhabilik veya geniş açılımlı ismiyle Selefilik ise

Hanbeli anlayışa dayansa da mezhebi bir özellikten ziyade harekete dönüşen bir akımı temsil etmektedir. İŞİD cihatçı selefler arasından çıkmış Kaide'den kopan ve bir nevi onun devamı olan bir harekettir. İŞİD'i ortaya çıkaran fikri dinamiklerden ziyade sosyal ve siyasi dinamikler ve çalkalanmalardır. Fikri hareket olarak filizlenmesi veya böyle bir boyutunun varlığı konjonktürle temasın bir sonucudur (Özcan ve Özcan, 2015: 15-16). 9. Yüzyıldan bu yana bugün altıncı döneme giren Selefilğin bu döneminde ABD, cihatçı örgütleri Ortadoğu'da ve Afrika'nın bazı bölgelerinde değerlendirmeye başlamıştır. Radikal Seleflerin kolayca Müslüman kanı dökebilmelerinde; Kur'an'ın mecazi yorumlarını reddetmeleri, lafzi yorumunu esas almaları, Hz. Muhammed'den sonra hiç kimsenin sözünü delil olarak kabul etmemeleri ve farzları yerine getirmeyenleri kafir olarak ilan etmeleri yatmaktadır. Sahip oldukları bu anlayış İŞİD'in kafa kesme cinayetlerinin de kaynağıdır. Ayrıca bu cinayetler, Batı'da istenildiği gibi bir "İslami terör" algısı oluşturmakta ve ABD'nin müdahale etmesine kendi kamuoyunda haklılık kazandırmaktadır (Güller, 2014: 124). Dolayısıyla Batı, İŞİD gibi terör örgütleri sayesinde cihat anlayışını yanlış yorumlamakta ve İslamı terörle eşleştirmektedir. Dahası, durumu bu şekilde algılamak ve tüm dünyaya yansıtmak Hıristiyan dünyasının işine gelmekte, böylece oluşturmak istedikleri İslamofobi amaca ulaşmaktadır. Maalesef İŞİD gibi taşeron örgütler de Batı'nın ekmeğine yağ sürmektedir.

İŞİD 2004 yazında 100 günlük bir sürede Ortadoğu siyasetini kökten değiştirmiştir. Cihat savaşçıları dinsel fanatizm ile askeri uzmanlığı birleştirerek, Irak, Suriye ve Kürt güçlerine karşı görkemli ve beklenmedik zaferler kazanmıştır. Dönüm noktasını oluşturan tarih, İŞİD' in Irak'ın kuzeyindeki büyük şehri Musul'u dört gün süren bir savaştan sonra ele geçirdiği 10 Haziran 2014 tarihidir (Cocburn, 2014: x). İŞİD'in Musul'u işgal etmesiyle batı ajansları hızla İŞİD'in vahşi bir örgüt olduğunu, kafa kesip ciğer yiyen üyeleri bulunduğunu, kimi görüntülerle dünyaya servis etmeye başlamıştır. Diğer taraftan da batının internet gazetelerinde İŞİD'in arkasında Esad'ın, İran'ın, hatta BAAS rejiminin (Arap Sosyalist Diriliş Partisi) olduğu yönünde özel haberler yayınlamaya başlamışlardır. Bir taraftan da birtakım yorumcularla da desteklenmeye çalışılmış ve PKK'nın Suriye kolu olan ve Suriye'nin kuzeyinde özerklik kuran Demokratik Birlik Partisi (PYD) Esad'ın taşeronları olarak gösterilmiştir (Güller, 2014: 25-26). 23 Eylül'de ABD, cihatçıların genişlemesini önlemek amacıyla hava gücüne başvururken Suriye'yi de hedefleri arasına eklemiştir. Bu iki olayı birbirinden ayıran 105 günde İŞİD, sayıca kendisinden daha kalabalık ve daha iyi teçhizatlı olduklarında bile düşmanlarını rahatça yenilgiye uğratarak, Irak ve Suriye'yi dehşete boğmaya başlamıştır. İki hafta içinde kuzey ve batı Irak'ın Kürtlerin kontrol ettiği bölgenin dışındaki kısımları İŞİD' in eline geçmiştir. Haziran ayı sona erdiğinde bu grup, Irak-Suriye

sınırına hâkim olan bölgede halifelik ilan etmiştir. IŞİD lideri Ebu Bekir el-Bağdadi, “Arap’la Arap olmayanın, beyaz adam ile siyah adamın, doğulu ile batılının hep birlikte kardeş oldukları bir devlet” ten bahsetmekte, “Suriye Suriyelilerin, Irak Iraklıların değildir. Yeryüzü Allah’ındır” anlayışına sahiptir (Cocburn, 2014: xi).

Ocak 2014’te IŞİD, Bağdat’ın yalnızca kırk mil yakınındaki, ABD deniz piyadelerinin on yıl önce kuşatıp baskın düzenlemeleriyle tanınmış bir şehir olan Felluce’nin yönetimini ele geçirmiştir. Birkaç ay içerisinde Musul ve Tikrit’ı da ele geçirerek, Haziran 2014’ te orta ve kuzey Irak’ta düzenledikleri çabuk ve çok kollu saldırılarla IŞİD militanları, dünyada en kuvvetli ve en etkin cihatçı grup olarak El-Kaide’nin yerini almıştır. Bu gelişmeler Batı’daki birçok insanı şoka uğratmıştır (Cocburn, 2014: 1-2).

IŞİD, geniş bir coğrafi alanın denetimini sürdürmesi, kendisini devlet olarak ilan etmesi, askeri gücünü strateji ve taktik esaslar çerçevesinde kullanarak askeri kuvvetlerle çatışmalara girmesi gibi özellikleri nedeniyle birçok terör örgütünden farklılıklar göstermektedir. IŞİD, Müslümanların yaşadığı birçok ülkede ağ bağlantıları ve hücreler oluşturmuştur. Türk istihbarat birimlerinin son raporlarına göre IŞİD tarafında savaşan 600-700 Türk olduğu düşünülmektedir (Bilge Adamlar Kurulu Raporu, 2015: 29-30).

Gürcan IŞİD’in, bir ideoloji değil, daha çok bir zihniyet olduğunu söylemektedir. Gittiği her yere göre şekil alabildiğini, her yerdeki boşluğa göre davranabildiğini ifade etmektedir. Fransa’da Cezayir’in tarihi kültürel arka planını, Uygura gittiği zaman Çin karşıtlığını alabildiğini ve IŞİD’in hem yüzdeyüz bir batı üst aklı tarafından yaratılmadığını hem de yüzdeyüz organik yerel bir oluşum da olmadığını ifade etmektedir. IŞİD gri bir duruşa sahiptir. Kendine çektiği ve topladığı insanların birbirinden çok farklı yapılara sahip olması da bunun bir göstergesidir (<http://haberturk.tv/program/diger/simdi-ve-burada/202341>). Bugün IŞİD’e katılan yüzlerce kişinin kadın, erkek, çocuk denecek yaşta gençlerden ve diğer taraftan Avrupa, Türkiye veya Ortadoğu vatandaşıdan oluşan kozmopolit yapısı nedeniyle örgütün anlaşılması daha da karmaşıklaşmaktadır.

IŞİD’in örgütlenmesini, RAND düşünce kuruluşundan Howard Shatz; en iyi şekilde “bürokrasi” ile açıklanabileceğini ileri sürmüştür. Tepedeki Ebu Bekir el-Bağdadi’den aşağıya doğru hiyerarşik bir yapısı bulunmakta, en tepede bir kabine, finans emiri, idari işler emiri, güvenlik emiri, askeri emir, şariat emiri ve kabineye bağlı çalışan aynı yapıda bölgesel kabineler bulunmaktadır. Ayrıca örgüt, bütün üyelerine maaş vermekte, ailesi olanlara sağlık ve kira yardımı olarak ek ödemeler yapmaktadır. Dahası, örgüt üyesi yakalanır veya öldürülürse, yakınlarına bu ödemeleri yapmaya devam etmektedir. Dolayısıyla bir tür sosyal güvenlik sistemi kurmuşlardır. Örgütün gelirinin ise sadece yüzde 5’i bağışlardan gelirken,

kalanı, gasp edilen malların satışı, Şiilerden alınan haraçlar ve petrol kaçakçılığı ile elde edilmektedir (Güller, 2014: 125-126). IŞİD'in oluşturduğu bu sosyal olgu, örgüte kolaylıkla eleman bulabilmesini sağlamaktadır. Bir süredir çatışma ve hatta savaş içinde olan Irak ve Suriye'de işsizlik için çözüm olarak dahi görülmektedir. Savaş nedeniyle halkın iyice fakirleşmesi, kitleleri çaresizce IŞİD'e üye olmaya itmektedir.

Die Welt Alman İstihbaratı'na göre ise IŞİD'in en tepesinde Halife ve Başkomutan Ebu Bekir el-Bağdadi bulunmaktadır. Bağdadi'ye bağlı yedi kişilik bir kabine ile Irak ve Suriye vekilleri bulunmakta, kabine; genel yönetici, mahkum, güvenlik, finans, eyalet, mücahit ve askeri sorumlulardan oluşmaktadır. Ayrıca, Irak ve Suriye vekillerine bağlı savaş ofisi, liderlik ve şura konseyi olmak üzere ve üç bölüm bulunmaktadır. Savaş ofisinin altında; ekipman, saldırı ve şehit işleri birimi, liderlik konseyinin altında; finans, askeri, hukuk, avcı destek, güvenlik, istihbarat ve medya birimleri, şura konseyinin altında ise; din işleri ile askeri işler birimleri bulunan oldukça geniş bir örgütlenme modeli bulunmaktadır. IŞİD bu model ve alan hakimiyeti yöntemiyle benzer örgütlerden ve bir dönem kendisini alt örgüt olarak gördüğü El Kaide'den oldukça farklıdır. Toplamda 10, el-Bağdadi liderliğinde 5 yıl geçmişi olan bu örgütün bu kadar kısa sürede, geçmişi oldukça uzun örgütleri geride bırakmasında şüphesiz arkasında bir devlet aklı olduğunu göstermektedir. Güller'in ifade ettiğine göre ise o akıl ilk zamanlar IŞİD'i kendi amacı için kullanmaya çalışan BAAS'ın İzzet İbrahim ed-Duri koluyken, sonrasında el-Bağdadi ile örgütü kendi amaçları için değerlendirmeye başlayan CIA'dır (Güller, 2014: 126-127).

ABD'li Cumhuriyetçi Senatör Rand Paul, Esad'ı devirmek amacıyla IŞİD'in silahlanmasına ABD'nin yardım ettiğini CNN televizyonunda ifade etmiştir. İran Genelkurmay Başkanı Hasan Firuzabadi, IŞİD'in İsrail'in etrafında bir güvenlik çemberi oluşturabilmesi için emperyalizm ve Siyonizm tarafından kurulmuş bir örgüt olduğunu ifade etmiştir. Eski CIA sorumlusu ve ABD'nin Kürt planlarının mimarlarından Graham Fuller; ABD'nin IŞİD'i yaratmak gibi bir niyeti olmadığını ancak, Ortadoğu'daki yıkıcı müdahalelerin ve Irak savaşının IŞİD'in oluşmasında temel nedenler olduğunu belirtmiştir. CIA ve NSA ajanı Edward Snowden ise; IŞİD'in bölgede İsrail'in güvenliğini sağladığını ve ABD, İngiltere ve İsrail istihbaratlarının dünyadaki bütün terörü “eşek arısı yuvası” adlı bir stratejiyle bir araya getirmeye çalıştığına dikkat çekmiştir. Snowden'e göre MOSSAD bir yıl boyunca IŞİD lideri el-Bağdadi'yi yoğun bir askeri eğitime tabi tutmuş ve konuşma becerisi kursları vermiştir. IŞİD'in maddi destekçesi olarak ise ABD'nin Sünni müttefikleri olan Kuveyt, Katar ve Suudi Arabistan gösterilmektedir. Ürdünlü bazı yetkililer tarafından IŞİD'in üst düzey üyelerinin 2012'de Ürdün'deki gizli bir kampta CIA ve ABD özel kuvvetleri

tarafından eğitildiği belirtilmiştir. IŞİD, 2004'te Irak'ta kurulurken de, 2013'te el-Bağdadi yönetiminde Esad'ı devirmek için çalışırken de, 2014'te Musul'u işgal ederken de pratikte ABD'nin yarattığı bir sorundur. ABD için IŞİD, Irak'tan Suriye'ye bir köprüdür ve Irak'a ve Suriye'ye müdahale edebilmenin gerekçesidir. Prof. Michel Chossudovsky'e göre; IŞİD bağımsız bir varlık değildir ve Batı askeri ittifakının istihbaratına ait bir varlıktır. Irak'ı istikrarsızlaştırmak ve Suriye içinde bir ayaklanma yürütebilmek için kullanılmaktadır. ABD Irak'ı işgal etmeseydi ve sonrasında Suriye'yi bölmek için hamle yapmasaydı IŞİD diye bir örgüt olmayacaktı (Güller, 2014: 188-202).

Tüm bunlar gösteriyor ki IŞİD, tek taraflı ele alınacak bir örgüt değildir. Akılları karıştıran oluşumu, aniden sahneye çıkışı ve tüm dünyada yarattığı korkuyla diğer terör örgütlerinden farklı olduğunu ve kesin olarak kanıtlanamasa da arkasında çok daha büyük güçlerin olduğunu düşündürmektedir. IŞİD bugün, Ortadoğu'da ortaya çıkmış bir terör örgütü olmasına rağmen eylemlerini Avrupa'da da gerçekleştirmekte, bu yönüyle de medyada geniş ölçüde yer kaplamakta ve büyük bir korku yaratmaktadır. ABD için korkulacak bir terör örgütü olmadığının ABD tarafından açıklanması ve Ortadoğu'daki işgalleri gerçekleştiren büyük gücün ABD olması ve çıkan savaşların en çok ABD'ye yarıyor olması da IŞİD'in arkasındaki devletin ABD olduğu ihtimalini pekiştirmekte dolayısıyla, örgütün nasıl durdurulacağı konusunda da daha büyük ve yeni endişeler yaratmaktadır.

Avrupa ülkeleri Paris terör saldırılarından sonra IŞİD'e karşı savaşa aktif katılım için parlamentolarından art arda kararlar çıkartmaktadırlar. Ayrıca, bölgeye harp gemileri, savaş uçakları, hava savunma sistemleri, istihbarat, elektronik harp, lojistik gemileri ve uçakları göndermeleri de Avrupalılar'ın, Paris terör saldırıları ve mülteci akını ile terörün geldiği yeni boyutu gördüklerini ve etkilerini algıladıkları anlaşılmaktadır. Terör Avrupa'dan çok uzak değildir ve en güvenli olarak görülen Paris'in merkezinde dahi insanları vurabilmektedir. Mülteci akını sınırlara dayanmış, güvenlik, refah ve zenginliklerini tehdit eder duruma gelmiştir. Ayrıca, Rus yayılcılığı Gürcistan ve Ukrayna'dan sonra Doğu Akdeniz ve Suriye'ye genişlemiştir. Rusya'nın Suriye'deki askeri varlığını artırması ve Esad güçlerine destek vermesi sadece IŞİD'le mücadele için değildir. Rusya bu sayede sıcak denizlere inmiş ve Batı çıkarlarını tehdit etmeye başlamıştır. Rusya, İran ile ilişkilerini geliştirerek Merkezi Irak yönetimini ve PYD'yi kendi yanına çekmeye çalışmaktadır. Rusya IŞİD'le mücadele yerine Özgür Suriye Ordusu ve Türkmen Tugaylarına, Türk ve NATO hava sahasını ihlal ederek, hava saldırıları düzenlemektedir. Bu saldırılar esnasında NATO ve Türkiye'nin caydırıcı açıklamalarına rağmen bir Rus savaş uçağı ihlalde bulunmuş ve Türkiye tarafından düşürülmüştür (<http://www.bilgesam.org/IcerikAra/atilla%20sand%c4%b1kl%c4%b1/>).

1.9.1.2 Fethullahçı Terör Örgütü (FETÖ)

FETÖ olarak bilinen oluşum,1960'lı yılların ortalarından itibaren öncelikle Türkiye'de, 1990'lı yıllardan itibaren 100'ü aşkın ülkede faaliyet gösteren ve 19 Aralık 2014 tarihinden itibaren ilk kez "terör örgütü" olarak tanımlanan bir terörist oluşumdur.

FETÖ'cü yapılanmanın ilk tohumları, 1970'lerde devlet içerisindeki "ulusal solcu" grupların tasfiyesi sonrası atılmıştır. 1980 darbesinin akabinde ise, FETÖ devlet içerisinde "ulusal sağ" bir yapılanma olarak boy göstermeye başlamıştır. Bu noktada, ABD öncülüğündeki Batı bloğunun, SSCB'ye karşı Türkiye'nin kendi güdümünde kalmasına dönük müdahaleleri belirleyici bir mahiyette olmuştur. FETÖ yapılanmasının amaçları ve yöntemleri göz önünde bulundurulduğunda Batı güdümünde bir hareket olduğu anlaşılmaktadır. FETÖ'nün kuruluşundan, bir darbe girişiminde bulunmasına kadar Batı'nın koordine edici pozisyonu açık bir şekilde görülmektedir. Dolayısıyla "arka plandaki üst aklın" kimliği net olarak belirginleşmektedir. FETÖ, devlet mekanizmasının temel direkleri olduğunu düşündüğü ordu, yargı ve emniyet teşkilatlarına yönelik yıllar süren "sızma" operasyonları gerçekleştirmiş ayrıca, toplumsal meşruiyet ve sempati kazanmak adına ve toplum üzerindeki derin tesirleri sebebiyle kendisini "dinî" bir yapı mahiyetinde göstermiş, eğitim alanında geniş düzlemde çalışmalar yapmıştır

(<http://www.stratejidusunce.org/Detay/Haber/1001/amaclari-ve-neticeleriyle-15-temmuz-darbe-girisimi.aspx>).

FETÖ'nün deşifre edilmesinde önemli yer tutan ve uzun yıllar Gülen Cemaati'nde aktif çalıştıktan ve Gülen'in sağ kolu olarak hizmet verdikten sonra kendi isteğiyle örgütten ayrılan ve kendisini örgütün kirliliğini ortaya çıkarmaya adanmış Nurettin Veren, örgütün nasıl kurulduğunu, 2006'da henüz cemaatin eline geçmeyen "Kanaltürk" televizyonunda Merdan Yanardağ'ın programlarında deşifre etmeye başlamış, Veren'in bu açıklamaları Yanardağ'ın kitabında şu şekilde yer bulmuştur (Yanardağ 2016: 35): Başlangıçta örgütün, Fethullah Gülen, İlhan İşbilen ve Nurettin Veren, 14 kişiyle bir araya gelerek, bir dernek, kuruluş şeklinde ve öğrencilere yardım niyetiyle kurulması düşünülmüştür. Ardından 1970 yılında yazılı bir metin oluşturularak, hizmet hedefleri, görev taksimi, parasal kaynaklar gibi organizasyonlar belirlenmiş, en önemlisi bu organizasyonun halktan ve devletten gizli tutulması kararlaştırılmıştır. Ayrıca geriye dönüşü olmayan bir yeminle Kur'an'ın üzerine "Vallah billah" kasemleri ile "Kur'an'a el basarak bu oluşum halktan saklanacak" diye karar alınmıştır. Bu yeminden çıkma şansını kimsenin kullanmayacağını, layenkati kefaretle, oruçla, sadakayla bozulmayan bir yemin olduğunu ve metne, "Yemininizden hiçbir şekilde kefaretle kurtulamazsınız" şeklinde bir ibare de eklenmiştir. Veren, açıklamasında örgütün

her kurum ve kuruluşta barındırdığı üyeler vasıtasıyla, yani avukatların avukatlarla, emniyetçilerin emniyetçilerle iletişim kurarak örgütlendiğini, Gülen'in ilişkisinin kesinlikle tespit edilemediğini, fikirleri, vilayet imamları, şehir imamları, bölge imamları ve semt imamlarının taşıdığı ve yönettiği, hatta kıtaların, Asya imamı, Amerika imamı gibi imamları olduğunu ifade etmiştir. Piramidin tepesinde Fethullah Gülen'e bağlı olup, tıpkı tapınak şövalyeleri ile masonik teşkilatların yaptığı gibi kendi ritüelleri içerisinde özel sistemleri bulunmakta, Da Vinci şifresinde olduğu gibi karmaşık ve gizli bir şekilde, çok esrarengiz, çok kutsal imamlar vasıtasıyla hareket etmekte, örgüte mensup kişilerin gelecekleri ile ilgili kararları tamamen Gülen tarafından söylenmekte ve onun iradesine teslim olmuş bir yapılanma bulunmaktadır (Yanardağ, 2016: 36).

Nurettin Veren'in açıklamasına göre; Gülen, cemaatine, *“Siyasetten, şeytandan Allah'a sığındığınız kadar uzak olunuz”* demektedir ancak, örgütün yandaşları hiçbir partiye üye olmayıp, Gülen'in bir işaretiyle seçimlerden önce bir partiye anında destek vermekte, Gülen de bütün partilere yakın durmayı benimsemiştir. Gülen, bir an gelir devletten yanadır, bir an gelir Müslümanlıktan yana, bir an Türklük ve Türkçülük en öndedir, bir an da askerin kutsiyesinden bahsetmekte ve bir an da gelir, *“ABD dünya gemisinin kaptanıdır, ona itaat edin”* demektedir (Yanardağ, 2016: 48). Yani Gülen, hiçbir ilkesi olmayan, duruma göre davranan ve amaca giden yolda her şeyi mübah gören biri olarak dikkat çekmektedir.

Fethullahçı Cemaat, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra bir yerlerden düğmeye basılmışçasına özellikle İngiltere, Amerika ve Avrupa'da “küresel bir olgu olarak” ortaya çıkan ve 1970'li yıllarda yoğunluklu olarak artan dini ya da dini görünümlü, ironik bir şekilde İzmir'de özellikle eğitilmiş insanlara hitap eder şekilde doğup gelişmeye başlamıştır. Bu dönemde “Işık Evleri” şeklinde bir örgütlenmeyle ilk gençlik çağındakilere dini propaganda da bulunuyorlardı (Çalışır, 2016: 187).

Fethullah Gülen'in arkasındaki üst aklın ABD olduğu, FBI, CIA ve Vatikan'ın etkisiyle hareket ettiği geçmişten yana söylenmektedir ve Veren, bazı yaşananların bunu kanıtladığını ileri sürmüştür. Yanardağ'ın kitabında (2016: 52-61); Gülen'in 1988 yılında Bornova'daki bir vaazında, *“Çok yakında Rusya'nın gümbür gümbür yıkıldığını göreceksiniz”* dediği ve gerçekten beş, altı ay içerisinde S.S.C.B.'nin yıkıldığı ve bu durumun cemaatte, *“Fethullah Gülen keramet sahibi, 10-15 yıl sonra olacakları dahi bilecek kadar kutsal bir insan”* kanaati oluşturduğu belirtilmiştir. 28 Şubat 1997 olayları döneminde devlet içindeki bütün gelişmeleri, adamları sayesinde öğrenmiş ve bu istihbaratlarla kendisine bir rota çizerek, ABD'yi ve Vatikan'ı güvenli bir liman olarak arkasına almıştır. Bunu da, *“ABD olmasın da Çin veya Rusya mı olsun dünyanın tek hâkimi!”* şeklinde kullanmıştır (Yanardağ,

2016: 68). Bununla ilintili olarak Fethullah Gülen'in 1960'lı yıllarda Erzurum'da Komünizmle Mücadele Derneği'nin kurucuları arasında olduğu, bir soğuk savaş örgütü olan bu derneğin, solun gelişmesini önlemek için Türkiye'de CIA'in kurdurduğu ve Gülen'in böyle bir geçmişten geldiği de önemli bir ayrıntıdır. Bu yüzden iş birliğine yatkın, uzun vadeli, sabırlı, sinsi, planlı, ilkeleri olmayan ve oportunist bir örgütlenme yapısına sahiptirler (Yanardağ, 2016: 150).

İstanbul Organize Suçlarla Mücadele ve Kaçakçılık Şube Müdürlüğü eski müdürü ve aynı zamanda hukukçu olan Adil Serdar Saçan, 2001 yılında Fethullahçı örgütlenmeyle ilgili bir araştırma yapmak için DGM Başsavcılığı'ndan izin almış ve daha sonra da Ergenekon davasında yargılanan kumpas mağdurlarından biri olmuştur. Saçan'a göre (Yanardağ, 2016: 91-113); emniyet içindeki Fethullahçı örgütlenme 70'li yıllarda başlamıştır. Saçan, o yıllardan itibaren sınıf komiserleri tarafından öğrencilerin "ışık evleri"ne götürüldüklerini, polis okullarından mezun olan polislerin, subayların, doktorların ve avukatların sadakatlerini göstermek üzere ilk maaşlarını kendi elleriyle getirip Gülen'e verdiklerini, bölge imamları, ser rehber, talebe sorumlusu, yurt müdürü, esnaf imamı ve "Yüksek İstişare Konseyi" olarak nitelendirilen üst kurulu olan bir örgütlenme yapısının olduğunu, bölge istişare konseyinin ayda bir, onun altında bölge sorumlularının 15 günde bir ve ev sorumlularının da ayda bir toplanarak faaliyetlerini yürüttüğünü açıklamaktadır.

Fethullah Gülen, örgüt üyeleri tarafından kuralları değiştirme ve yeni kurallar koyma yetkisine sahip bir âlim olarak görülmektedir. ABD'nin radikal İslamcılara karşı alternatif olarak geliştirmeye çalıştığı "İlımlı İslam" projesinin, kendi hedeflerine ulaşmak için önemli bir fırsat sunduğunu fark eden Gülen, Hıristiyan ve Yahudi kültürüyle uyumlu, emperyalizmle işbirliğine açık ve Batı'yla çatışmayacak bir İslam anlayışının geliştirilmesine aday olmuştur. İstihbarat örgütü CIA tarafından korunan Gülen, İslam coğrafyasına yönelik yeni emperyalist hedeflerin önemli bir unsuru ve taşıyıcısı olarak öne çıkmaktadır. Büyük ya da Genişletilmiş Ortadoğu Projesi'nin (BOP/GOP) ideolojik ve dinsel arka planının oluşturulmasında stratejik bir rol oynayan, gizli bir örgütlenme politikası izleyen bu örgüt, doğrudan ve dolaylı olarak yüz milyar dolara yakın bir parasal gücü kontrol eden, televizyonları, radyoları, gazeteleri, banka ve sigorta şirketleri ve hastaneleri olan bir örgüttür (Yanardağ, 2016: 15-22).

Yanardağ'a göre (2016: 125-137); hiçbir rejim sadece askeri ve siyasal zorla ayakta kalamamaktadır ve bu durum, siyasal ve sosyolojik bir olgu, daha da önemlisi tarihsel derslerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla asgari bir toplumsal destek oluşturulmadan hiçbir baskıcı yönetim ya da diktatörlük sürdürülemezdir. Baskı ve onay

birlikte gelişmekte ve birbirini tamamlamaktadır. Yani diktatörlükler hegemonya ile tamamlanmak zorundadır. Hegemonya ise gücünü, toplumsal ölçekte üretilen ideolojik, siyasal, kültürel, dinsel ve entelektüel onaydan almaktadır. Aynı şey askeri işgaller ve sömürgecilik için de geçerlidir. Bunların sürdürülebilmesi için etkili bir işbirlikçi sınıf ve asgari bir toplumsal destek ya da en azından toplumsal bir kayıtsızlık gereklidir. Sonuç olarak yerel halk içinden rıza üretmek gerekir. Bunlar yapılmadan sadece silah gücüyle toplumlar yönetilemez. Dolayısıyla BOP da Batı kültürüyle uyumlu bir yerel kültürel-politik iklim yaratma girişimi şeklinde ifade edilebilir. Diğer taraftan Gülen açık bir Amerikan propagandası da yapmaktadır. ABD'nin dünya denemelerinin kaptanı olduğu, Amerika'yla çatışarak değil, uzlaşarak ve birleşerek ilerlenebileceğini vaaz etmiş bu nedenle de Irak işgaline ve İsrail'in Lübnan'a ve Filistin'e saldırısına açıkça karşı çıkmamıştır.

Gülen'in bir cemat yapılanmasıyla başlayıp, terör örgütü olmaya kadar giden süreçte örgüt lideri olarak böylesine etkinlik kazanmasında bazı özellikleri ve misyonları dikkat çekmektedir. Muhammed Fethullah Gülen 27 Nisan 1941'de Erzurum Pasinler'de doğmuştur. Eski imam, vaiz ve yazardır. 23 Temmuz 2016 tarihli KHK/667 karar sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurum ve ilgili tüm platformlarının faaliyetlerine yasal olarak son verilene kadar, Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı'nın da kurucuları arasında ve vakfın onursal başkanlığını yürütmüştür. 1999 yılı Mart ayında 28 Şubat sürecindeki Türkiye'nin içinde bulunduğu siyasi atmosfer sebebiyle Amerika Birleşik Devletleri'ne giden Gülen, o tarihten bu yana Pensilvanya eyaletindeki Saylorsburg kasabasında yaşamaktadır. Arapça, Farsça ve Osmanlı Türkçesi bilen Gülen'in 50'yi aşkın kitabı, çeşitli dergilerde makaleleri ve birçok vaazı yayımlanmıştır. Fethullah Gülen, İslam'ın Sünni-Hanefi görüşlerini Said Nursi'nin görüşleri ve kitapları Risale-i Nur ışığında günümüze göre tekrar yorumlayarak Gülen Hareketi'nin fikrî önderi olmuştur. Eğitim ve dinler arası diyalog konusundaki uygulama ve fikirleri nedeniyle aralarında filozof ve sosyal bilimcilerin de bulunduğu kişiler tarafından çağdaş İslam düşüncesine yön veren bir düşünür olarak kabul edilmiş olan Gülen, 28 Ekim 2015'ten beri, Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı tarafından yayımlanan "en çok aranan teröristler" listesinin kırmızı kategorisinde yer almakta, Fethullahçı Terör Örgütü (FETÖ) ve Paralel Devlet Yapılanması (PDY) lideri olmakla suçlanmaktadır (<http://www.yenisafak.com/terorist-fethullah-gulen-kimdir-feto-nasil-bir-orguttur-h-2497582>).

Cemaatin ilk sıçrama yılı 12 Eylül Askeri Darbesi olmuştur. Gülen, bu darbeden sonra Cemaat tarafından çıkartılan "Sızıntı" Dergisi'nde cuntaya övgüler yağdırmış, "...işte şimdi binbir ümit ve sevinç içinde asırlık bekleyişin ümit ışığı saydığımız, bu son dirilişi, son

karakolun varlık ve bekasına alamet sayıyor; ümidimizin tükendiği yerde, Hızır gibi imdadımıza yetişen Mehmetçik'e bir kere daha selam duruyoruz” demiş, bunun yanında Kenan Evren'e de kol saati hediye etmiş, böylece cemaatinin önünün açılmasını sağlamıştır. 90'lı yıllara gelindiğinde siyasi partilerden koparttıkları tavizlerle bir sonraki aşamaya ulaşmak için, toplumsal kendi stratejileri doğrultusunda değiştirmeyi amaçlayarak “toplumsal bir hareket” oldukları savını işlemeye başlamışlardır. Bu aşamanın en belirgin özelliği ise, dinden çok sosyal bir yaşam tarzı iddiası kapsamında “hizmet hareketi” şekline bürünmüşlerdir. Böylece elde ettikleri parasal kaynakları ve toplumsal zeminin sonucunda kendilerini “Tanrı'nın çocukları”, kendilerinden olmayanları da “şeytanın çocukları” olarak görmeye başlamışlardır. 2000'li yıllarda ise sahip oldukları medya kuruluşları aracılığıyla olağanüstü algı operasyonları yaparak başka bir sıçrama noktasına erişmişlerdir (Çalışır, 2016: 188-189). 2010 yılında HSYK'nın yapısı değiştiğinde daha da güçlenmişler ve adeta bir yargı darbesi kalkışmasında bulunmuşlar, kendileri için tehdit olarak gördükleri güçlere karşı acımasızca kumpaslar kurarak birçok kişinin yaşamını karartmışlardır. Aynı yıllarda politik güç istenciyle mevcut siyasal iktidarla çatışmaya başlamış, 17-25 Aralık 2013 yargı operasyonları ve MİT Tırları'na yönelik operasyonlarla cemaat-siyasal iktidar çatışması had safhaya ulaşmıştır. Bundan sonra iktidar tarafından özellikle, yargı, polis teşkilatı, iş dünyası, medya gibi alanlardaki uzantılarına yönelik adli operasyonlar yapılmış, Yüksek Askeri Şura'da ihraç edileceklerini anlayan Fethullahçı subaylar son çare olarak düşündükleri “askeri darbeyi” erkene alarak darbeye kalkışmışlardır (Çalışır, 2016: 191).

Hıristiyan emperyalizminin Müslüman coğrafyaları sömürmesinin, yani dini küreselleşmenin bir aracı olarak kurgulanan ve adına Hıristiyan dünyanın küresel misyonerlik çalışması da denilebilen “dinlerarası diyalog” çalışmasını Gülen'e havale ederek taşeron örgüt olarak görevlendirmesi, Amerika ve Vatikan'ın Gülen'le aralarındaki karanlık ilişkilerin bir yansımasıdır. Fethullahçı okullar da bu nedenle emperyalist misyonerliğin okullarına dönüşmüş, İngilizce eğitim yapılmasının da kolaylığıyla bu okullarda “ABD devlet görevlisi pasaportu” taşıma yetkisine sahip Amerikalıların öğretmen olması sağlanarak CIA ajanları bu ülkelerde rahatlıkla bulunmaya başlamıştır (Çalışır, 2016: 189).

Fethullahçı Terör Örgütü yıllar içerisinde, diğer terör örgütlerinde karşılaşılmayan yöntemlerle kendisine üye toplamıştır. Bunların en başında insanların dini duygularının sömürülmesi ve ekonomik yetersizliklerinin istismar edilmesi gelmektedir. Çoğunlukla, dini öğretilerden mahrum kalmaması için, başlangıçta cemaat şeklinde faaliyet gösteren FETÖ'ye aileleri tarafından emanet edilen çocuklar, uzun yıllar içerisinde, öncelikle her türlü ihtiyaçları karşılanarak, sonra örgütün kendi kuralları ve sistemi içerisinde eğitilerek, “biat” kültürüne

uyumlandırılarak beyinleri yıkanmış, devletin önemli imkânları da kullanılarak her türlü kuruma yerleştirilmiş, iş, güç ve meslek sahibi yapılmış ve cemaate karşı ömür boyu sürecek bir minnet duygusunun gelişmesi sağlanmıştır. Özellikle emniyet ve ordu içerisindeki Fethullahçı yapılanmayı sağlayabilmek için askeri okullara ve polis okullarına bazen taşradaki zeki çocukları alarak bazen de soruları ele geçirme veya farklı hilelerle kendi öğrencilerini usulsüzce yerleştirmiş, bunun yanında bu okullardaki kendilerinden olmayan başarılı ve gelecek vaadeden öğrencileri de arka planda bırakmak için her türlü mobbingi uygulamışlardır. Çekirdekten yetiştirdiği ve ülkenin güvenlik güçlerine yerleştirdiği üyelerine bir de yargıyı ekleyerek devletin en önemli kurumlarını içten kuşatmaya başlamıştır. Yerleştirdikleri üyeler de bu minnet duygusu ve bağlılıkla tamamen örgüte hizmet eder hale gelmişlerdir. Bu öyle bir şartsız koşulsuz bağlılıktır ki örgüt lideri Fethullah Gülen, üyeleri için adeta peygambere eş görülmüş ve kabul edilmiştir.

Örgüt küçük yaşlarda eğitim adı altında yanına aldığı çocuklarla kalmayıp, onların aileleri ve zamanla birçok sektörde faaliyet gösteren Gülen Cemaati kurumlarında çalışan kişileri de sömürmüştür. “Himmet” adı altında topladığı, bağış veya zekât niteliğinde ancak zorunlu tutulan kurban veya paraları yıllar boyunca kendisine sermaye edinmiştir. Yine aynı şekilde birçok insanın duygularını sömürerek kendi kurumlarında ve diğer Müslüman ülkelerde ücretsiz şekilde gönüllü olarak çalıştırmış, böylece örgütün etkinliğini artırmış ve büyümesini sağlamıştır. “Üst akıl olarak” nitelendirilen yurt dışı merkezli yönlendirmelerle de devletin tüm kurumlarına sızmış, binlerce kişi hipnozlanmışçasına kendisine esir olmuştur.

Özellikle darbe girişiminin ardından tamamen deşifre olan örgütün detaylı araştırılmaya başlanmasıyla basına yansıyan bilgiler ve görüntüler adeta insanların kanını dondurmuştur. FETÖ’nün okullarında ortaya çıkarılan gizli işkence odaları, maddi ve manevi büyük değere sahip eşyaların bulunması, emniyet ve ordunun yatılı okullarında cemaate karşı duran çocuklara eziyet edildiği bilgileri, Gülen’e adeta taparcasına, ağzını sildiği peçetenin üyeleri tarafından yutulmaya çalışılması gibi sapkınca görüntüler ve bilgilerle örgütün etkinliği ve tehlike boyutları ortaya çıkmıştır. Örgüt, Türkiye’yi siyaseten çökertme hedefleriyle birçok siyasiye yasadışı dinleme ve görüntülerle şantaj girişiminde bulunmuş, darbe girişiminden sonra da kirli yüzü tamamen deşifre olmuştur. Sosyal hayatın içerisinde de kendilerini gizlemek için dini kurallarla dahi oynayan Gülen, örgüt üyelerine bazen alkol tüketmek, faiz almak ve vermek, bazen üst üste 3 Cuma namazına gitmemek, bazen kadınların tamamen örtünmeleri bazen de tersine açılmaları gibi emirler vererek, üyelerinin tüm hayatlarını yönlendirmiştir. Öyle ki özel hayatlarında da tek söz sahibi olmuş, kimin kiminle evleneceğine karar veren, çocuklarının isimlerini koyan bir örgüt lideri olarak,

üyelerini tümüyle esareti altına almıştır. Gülen üyelerine, bu entrika ve hilelerin, “Dar-ül Harp”te yani İslam için savaşılan yerde yapılabileceğine inandırmıştır.

Dini bir kimlik ibrazında bulunması ve eğitim gibi ihtiyaç duyulan bir alanda faaliyet göstermesi, FETÖ’nün toplum nezdinde gerçek yüzünün anlaşılmasına engel teşkil etmiştir. Erdoğan ve AK Parti iktidarıyla FETÖ’nün ters düştüğü ilk konu, “Mavi Marmara hadisesi” olmuştur. FETÖ, İsrail yanlısı yüzünü açığa vurmuş ve hükümeti eleştirmiştir. Ardından Erdoğan’ın ameliyat olacağı gün, “Oslo Görüşmeleri” nedeniyle MİT Müsteşarı Hakan Fidan’ı gözaltına almaya çalışmıştır. Burada esas hedef Erdoğan’ı görüşmelerde “emir veren” sıfatıyla tutuklayıp devre dışı bırakmaktır. Ardından FETÖ hükümet içerisinde bazı kimselerin yolsuzluğa bulaşmasını istismar ederek hükümete yönelik saldırıya geçmiştir. Doğrudan yine Erdoğan’ı hedef alan “17-25 Aralık 2013” tarihinde gerçekleştirilen girişim sonucunda FETÖ’nün, bütün kirli yüzünü ifşa eden bir süreç başlamıştır (<http://www.stratejidusunce.org/Detay/Haber/1001/amaclari-ve-neticeleriyle-15-temmuz-darbe-girisimi.aspx>).

Amerika’da yaşayan Gülen hakkında İstanbul 1. Sulh Ceza Hâkimliği’nin 19 Aralık 2014 tarihli kararı ile “Silahlı Terör Örgütü Kurma veya Yönetme” suçundan “yakalama emri” çıkartılmıştır. Emniyet, Fethullah Gülen’in liderliğindeki örgütü, “Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması” “FETÖ/PDY” olarak tanımlamıştır. Bu tanımlama bu karar ile ilk kez yapılmıştır. İstanbul Emniyet Müdürlüğü’nün hazırladığı ek fezleke İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı’na sunularak, “Yasa dışı dinleme, casusluk, özel hayatın gizliliğini ihlal, kişisel verilerin hukuka aykırı olarak kaydedilmesi, resmi belgede sahtecilik, terör örgütü kurmak, yönetmek, üyesi olmak, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti’ni ortadan kaldırmaya veya görevini yapmasını engellemeye teşebbüs” iddiasıyla suçlanmıştır. Nihai hedef olarak; Türkiye Cumhuriyeti Devleti Başbakanı’nı, Bakanlarını ve Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarını sözde Kudüs Ordusu Terör Örgütü soruşturması kapsamında gözaltına almayı planladıkları ve bu sayede Türkiye Cumhuriyeti Devleti Hükümeti’ni ortadan kaldırmaya veya görevlerini yapmasını engellemeye teşebbüs ettikleri Fetullah Gülen liderliğindeki Fetullahçı Terör Örgütü güdümünde yeni bir hükümet veya anayasal düzen kurmayı amaçlamışlardır

(<http://web.archive.org/web/20160506234755/http://www.aydinlikgazete.com/turkiye/fethulla-h-gulen-terror-orgutu-cinsel-icerikli-konusmalari-baski-amacli-arsivlediler-h63543.html>).

Birçok kumpas olayından sonra FETÖ 15 Temmuz 2016 günü TSK’nın içine yıllar içerisinde sızan örgüt elemanlarıyla bir darbe girişiminde bulunarak Türkiye Cumhuriyeti’ne karşı en

büyük saldırısını gerçekleştirmiş, bu tarihten itibaren ülkedeki tüm oluşumlar yeniden şekillenmiştir.

15 Temmuz akşamı, ordu içinde TSK üniforması giymiş ve Cemaat'in emrindeki bir grubun yaptığı darbe girişimi özellikle Genelkurmay Başkanı Orgeneral Hulusi Akar'ın yaveri Yarbay Levent Türkkan'ın Cumhuriyet Savcılığı'ndaki savunmasında, Paralel Yapı üyesi olduğunu, Cemaat'e yıllarca hizmet ettiğini, cemaat ağabeylerine itaat ettiğini ve onlardan gelen emirlere harfiyen uyduğunu itiraf etmesiyle ortaya çıkmıştır (Çalışır, 2016: 185).

15 Temmuz 2016 günü gerçekleştirilen FETÖ darbe girişimi, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin içerisinde yapılan ve kendilerini “Yurtta Sulh Konseyi” olarak tanımlayan bir grup asker tarafından, 22.29'da İstanbul'da Boğaziçi ve Fatih Sultan Mehmet Köprülerinin tek yönlü olarak kapatılmasıyla kendini göstermeye başlamıştı. Birçok televizyon kanalı aynı dakikalarda İstanbul'da belirsiz bir kargaşanın yaşandığını, asker üniformalı kişilerin ellerinde silahlarla ve bir kısmının da tanklarla caddelerde dolaşmaya başladığını haber olarak aktarmıştır. Bu kargaşa durumu 23.02'de Başbakan Binali Yıldırım'ın; yaşananların silahlı kuvvetler içerisindeki bir kalkışma hareketi olduğunu açıklamasıyla şekillenmiştir. Saat 23.50'de TRT binasına gelen darbeci askerler tarafından Spiker Tijen Karaş'a silah zoruyla korsan bildiri okutulmuş ve ardından yayın kesilmiştir. Saatler 00.25'i gösterdiğinde, CNN Türk kanalında Doğan TV Ankara temsilcisi Hande Fırat canlı yayında, o sırada Marmaris'te bulunan Cumhurbaşkanı Erdoğan'la “face time” üzerinden görüntülü bir görüşme gerçekleştirmiştir. Erdoğan bu görüşmede;

“Silahlı kuvvetlerinin içindeki bir kalkışma hareketidir ve bu malum yapıya ait Paralel yapılanmanın teşvik ettiği üst akıl olarak onların kullandığı bir harektir. Ülkemizin birliği, beraberliği, bütünlüğüne yönelik bu harekete karşı inanıyorum ki milletçe vereceğimiz güzel bir cevapla bunlar gerekli olan cezayı alacaklardır. Şu anda bu milletin imkânlarıyla ortaya konmuş olan tankı, topu, uçağını, helikopterini kullanarak milletin üzerine gelmenin bedelini bunlar çok ağır ödeyeceklerdir. Bu konuda gerek Cumhurbaşkanı olarak, gerek Başbakanımız gerek hükümetimiz olarak bizler atılması gereken adımlar neyse dik durmak suretiyle bu adımı atacağız. Bunun bedelini asla bizler farklı bir şekilde yorumlayamayız ve meydanı da onlara bırakamayız. Şu anda yapmış oldukları işgali de çok kısa zamanda ortadan kaldıracığımıza inanıyorum, kararlı bir şekilde de bu işin üzerine gideceğimizi özellikle bildirmek istiyorum. Bu konudaki kararlılığımı da kimsenin test etmeye gücü yetmeyecektir. Bu arada da tabi milletime bir çağrı yapıyorum o da şudur: milletimizi illerimizin meydanlarına davet ediyorum, havalimanlarına davet ediyorum ve milletçe meydanlarda, havalimanlarında toplanalım ve bunların o azınlık grubu tanklarıyla, toplarıyla gelsinler, ne yapacaklarsa halka orada yapsınlar. Halkın gücünün üstünde bir güç ben tanımadım bugüne kadar, bundan sonra da zaten böyle bir şey tanımamız söz konusu değil” (<https://www.youtube.com/watch?v=Dd1DvDrv3EQ>)

şeklindeki tarihi açıklamasını yapmıştır. Cumhurbaşkanı'nın bu çağrısı üzerine 10 binlerce kişi sokaklara dökülmüştür. Tüm bu açıklamalara ilaveten;

“Kesinlikle burada emir komuta zinciri çalışmamaktadır, şunda emir komuta zinciri tamamiyle askıya alınmıştır, çiğnenmiştir ve emir komuta zinciri içerisinde olanlar şu anda ne yazık ki altın üste yönelik burada atılmış adımlar söz konusudur zaten bu ülkede Cumhurun başı olarak, ben Cumhurbaşkanıym ve Başkomutanım aynı zamanda, başkomutan olarak benim haberimin olmadığı böyle bir adımı atanlara da yargı zaten hemen cevabını verdi gereği neyse bunun da zaten yapacağız yapılacaktır bunda kimsenin endişesi olmasın... Kesinlikle bunun bedelini yargı önünde çok ağır ödeyeceklerdir ve bu şunda demokrasiye inananların işini de kolaylaştıracaktır ama onlara da bunun bedelini çok ağır ödettirecektir... Ben de şimdi milletime çağrı yapıyorum; meydanlara gelin, meydanlardan bunlara gereken cevabı hep birlikte verelim, ben de Cumhurbaşkanı olarak meydana geliyorum. Ben kesinlikle bu darbecilerin başarılı olacağına inanmıyorum, tarih bıyunca darbeciler başarılı olamamışlardır, er veya geç onlar yok olmuşlardır, bunu da böyle bilmeniz lazım...”
(<https://www.youtube.com/watch?v=Dd1DvDrv3EQ>)

şeklinde açıklamalarda bulunmuş ve çağrısını yinelemiştir. Böylece meydanlarda, Boğaziçi Köprüsü'nde ve Atatürk Havalimanı'nda yoğunluklu olarak toplanan vatandaşlarla, FETÖ'cü askerler arasında yoğun çatışmalar yaşanmış, vatandaşların direnişi tüm gücüyle devam etmiştir. Bu sırada Genelkurmay Başkanlığı ve TBMM'nin üzerinde gezen helikopterlerden ateş açılmış, aynı zamanda TRT binasına da saldırıda bulunulmuştur. Bu sırada MİT Basın Müşaviri Nuh Yılmaz, Jandarma Harekât Daire Başkanı Arif Çetin, Başbakan Binali Yıldırım, Milli Savunma Bakanı Fikri Işık gibi isimler canlı yayınlara bağlanarak bunun, ordunun içindeki azınlık bir grup tarafından gerçekleştirilen bir kalkışma hareketi olduğunu duyurmuştur. Aynı sıralarda Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral Bülent Bostanoğlu, CNN muhabirine telefonla ulaşarak; *“Bir komuta kademesi olarak kesinlikle bu girişimin tarafı değiliz, tamamen karşısındayız, Türk Silahlı Kuvvetleri bu girişimi önlemek için çalışmaya başladı”* şeklinde bir açıklamada bulunarak endişeleri gidermeye çalışmıştır. Kalkışma sırasında Ankara'da aralarında, Gölbaşı Havacılık Dairesi, Gölbaşı Özel Harekât Daire Başkanlığı, Ankara İl Emniyet Müdürlüğü, TBMM, TÜRKSAT, Cumhurbaşkanlığı Sarayı Köprülü Kavşağı 13 kez bombalanmıştır. TBMM, Cumhuriyet tarihinde ilk kez bu kalkışmayla bombalanmıştır. Saatler 03.25'i gösterirken CNN Türk'ün İstanbul Haber Merkezi'nin bahçesine bir helikopter inmiş ve bir grup FETÖ'cü asker binaya girmiştir. Haberciler askerleri engellemeye çalışmış, askerler ise aldıkları emri yerine getirdiklerini söyleyerek girişimlerine devam etmişlerdir. Askerler ayrıca o sırada canlı yayın yapan spiker Başak Şengül'ü masadan kaldırıp yayını kesmiştir. Askerler tarafından bina boşaltılırken, dışarıda direnen vatandaşlar binaya girmiş, FETÖ'cü askerlerle arbede yaşamaya

başlamışlardır. Polisin de gelerek askerleri gözaltına almasıyla 50 dakika içinde yayın geri alınmıştır.

16 Temmuz sabahı, Türk Silahlı Kuvvetleri ve Emniyet Genel Müdürlüğü personelinin gerçekleştirdiği operasyonlar sonucunda darbe girişimi bastırılmış ve FETÖ'cü askerler silahları ile birlikte teslim olmuştur. Olaylar sonucunda 104'ü darbe yanlısı asker olmak üzere 300'den fazla kişi hayatını kaybetmiş, 1491 kişi yaralanmış, farklı rütbelerden 8036 asker gözaltına alınmıştır. Yargı ve sivil siyaset mensupları dâhil olmak üzere toplam gözaltı sayısı 22 Temmuz tarihi ile birlikte 10 bini bulmuştur. Bunun yanı sıra askerî, idari ve adli kurumlarda birçok kişi görevden alınmıştır

(tr.wikipedia.org/wiki/2016_T%C3%BCrkiye_asker%C3%AE_darbe_giri%C5%9Fimi)

15 Temmuz darbe girişimi Batı'nın İslâm dünyasında önemli bir güç olarak gördüğü Türkiye'nin, Batı'dan bağımsızlaşma eğilimine yönelik gerçekleştirilmiştir. Bu girişimin başarısız olmasında ve FETÖ ile mücadelede, 2013 yılından itibaren temizlenmeye çalışılan Polis teşkilatının Erdoğan'ın yanında durması ve darbeye-FETÖ'cü bazı unsurlar dışındakarşı halkın yanında aktif bir müdahalede bulunması önem arz etmektedir. TBMM'nin, valilerin ve siyasi partilerin güçlü bir şekilde darbeyi kınaması, iletişim teknolojilerinin gelişmesi ve haberleşme ağlarının nicelik ve nitelik açısından çeşitlilik arz etmesi etkili olmuştur. Zira önceki darbelere TRT'nin ele geçirilmesi yeterli olmasına rağmen, 15 Temmuz darbe girişiminde medyanın -hamleler yapılmasına rağmen-kontrol altına alınamaması darbecilerin emellerine ulaşmalarını engellemiştir. Medyanın özgür kalması, darbenin mahiyetinin doğru bir şekilde idrak edilmesine ve toplumun darbe karşıtlığında bazı alanlara kanalize edilebilmesine imkân sağlamıştır

(http://www.stratejidusunce.org/Detay/Haber/1001/amaclari-ve-neticeleriyle-15-temmuz-darbe-girisimi.aspx).

Kalkışmadan iki gün sonra 17 Temmuz 2016 günü, Güvenlik Politikaları Uzmanı Mete Yazar, CNN Türk Kanalı'nda "Türkiye'nin Nabzı" programında yaptığı değerlendirmede; kalkışmayla TSK'nın ve Cumhurbaşkanı'nın ele geçirilmesinin amaçlandığını, ele geçirilmek istenen kişilerin en yakınına örgütten kişilerin yerleştirilmesiyle kalkışmanın gerçekleştirilebildiğini ifade etmiştir. Yazar; bütün komutanların, emir verildiği gerekçesiyle karargâhta toplanıp rehin alındığını, direnen astsubayların şehit edildiğini, o sırada Özel Kuvvet Karargâhı, Akıncı Üssü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Genelkurmay Başkanlığı'nın ele geçirilmiş durumda olduğu ve eş zamanlı olarak Cumhurbaşkanı'nın da ele geçirilmeye çalışıldığını ifade etmiştir. Değerlendirmesinde; FETÖ'cülerin telsiz konuşmasında "inlerimize gireceklerdi, inlerine girmeye gidiyoruz" cümlesinin istihbarat

dinlemesine takılmasıyla, Cumhurbaşkanı'na doğru hareket edildiğinin anlaşıldığını ve böylece Cumhurbaşkanı'nın Koruma Müdürü'nün aranarak bölgeyi terk etmelerinin istendiğini ve bu sayede Cumhurbaşkanı'nın ele geçirilmesinin önlendiğini belirtmiştir. Aramayla FETÖ'cülerin gelmesinin arasındaki 15 dakika ile Cumhurbaşkanı'nın kurtulduğu ifade edilmiştir. Kalkışmanın yapıldığı gece önceden planlandığı üzere karargâha örgütten kişiler nöbetçi olarak yerleştirilmiş ve bu şekilde karargâha el koyulmuş ve TSK'nın araçları dışarı çıkarılmıştır. Aslında sabaha karşı 5'te yapılması planlanırken planın 1. Ordu Komutanı tarafından deşifre edilmesiyle akşam saatlerinde kalkışma başlamak zorunda kalmıştır. Kalkışmanın Ankara ve İstanbul ile sınırlı kalmasının sebebinin de deşifreden kaynaklandığı ve bu girişimin 8 ay önce Pensilvanya'da planlandığı yönündeki tespitlerini aktarmıştır (https://www.youtube.com/watch?v=KZaXfH_4Pbl).

26 Temmuz 2016'da CNN Türk'te yayınlanan "Tarafsız Bölge" programında, daha önce FETÖ'cülerin kumpaslarıyla yine yargıya sızmış FETÖ'cü savcı ve hâkimler tarafından yargılanan Emekli Sat Komando Binbaşı Levent Bektaş'ın yaptığı değerlendirmeye göre; bu örgütün içinde en merkezde "hainler" olarak adlandırdığı çekirdek grup bulunmaktadır. Onlar kökten FETÖ'cü olup her türlü emri direkt olarak sorgulamadan uygulayanlardır. Bunların dışında örgütte devşirilenler, gafiller ve kararsızlar bulunmaktadır. Bir de bunlardan ayrı bir grup olan, bu yapıya karşı duran "direnenler" bulunmaktadır. Devşirilenler; sempati duyup sonradan bu sisteme girmiş ve bu kalkışmayla geri çekilmiş kişilerdir. Gafiller; hiçbir şeyden haberi olmayanlar, kararsızlar; durumdan vazife çıkarmak için bekleyenler olup, direnenler ise; kalkışma gecesini emirlere direnen, birliğine gidip bulduğu silahlarla FETÖ'cü askerlerin karşısında duran ve halkın yanında onlarla beraber direnen askerlerdir. Aynı programda Emekli Tümamiral olan ve daha önce FETÖ'cülerin kumpaslarından biri olduğu ortaya çıkan "Balyoz Davası"nda yargılanan Semih Çetin, FETÖ ile ilgili olarak şu değerlendirmelerde bulunmuştur: Amerika'da askerlere, üzerinde Amerikan Deniz Piyadeleri'nin amblemi olan ve askerlerin yanında taşıdığı metal sikke (coin) verilmektedir ve bu metal para, Amerikan Deniz Piyadeleri'ne tam itaat ve bağlılığı, Amerika'ya sadakati ve bir başarı elde edildiğinde en üst makam tarafından ödül olarak verilmek üzere 3 şeyi simgelemektedir. Aynı şekilde FETÖ'cülerin üst yetkili generallerinin üzerinden de 1 Dolar metal paranın ve alt grupların üzerinden ise 1 Dolar kâğıt para çıkmıştır. Bir kimlik gibi üzerlerinde taşıdıkları bu paraların Amerikan Doları olmasıyla; FETÖ'cülerin kendi örgütüne bağlılıklarının yanında, arkalarında Amerika'nın olduğunu ve Türkiye'de çıkardıkları siyasi, askeri, ekonomik ve sosyal kaoslardaki başarılarının ödülü olarak verildiğini simgelemektedir. Semih Çetin'in bir diğer önemli değerlendirmesi; George Friedman tarafından kurulan, dünyanın değişik yerlerindeki

olayları değerlendirip istihbarat üreten think tank düşünce kuruluşu Stratfor'un, Türkiye'deki kalkışma ile ilgili ilk tweet'i Tekxas saatiyle 13.02'de yolladığı ve bunun Türkiye saatiyle 21.02'ye tekabül ettiğidir. Dolayısıyla Türkiye'de saat 21.02 sularında henüz bu kalkışmayla ilgili hiçbir girişimin başlamadığı ve kimsenin bilgisinin henüz olmadığı saatlerde Texas'ta bu kuruluş "*İstanbul ve Ankara'da askeri hareketlenme var*" ve "*Cumhurbaşkanı Erdoğan Almanya'dan sığınma hakkı istedi*" şeklinde tweet'ler paylaşmıştır. Bu tweet'leri de ABD Savunma Bakanlığı yetkililerinden aldıkları bilgiye göre yayınladıklarını duyurmuşlardır. Böylece Türkiye'de bir kaos ortamı oluşmasına zemin hazırlamışlardır. Aynı haberi bu kez, TRT'de korsan bildiri yayınlanır yayınlanmaz, bilgiyi Amerikan askeri makamlarından aldıklarını belirttikleri; "TSK Türkiye'de yönetime el koymuştur" şeklindeki haberi yayınlamışlardır. Ayrıca Cumhurbaşkanı'nın uçağının Atatürk Havalimanı'na inene kadar her 5 dakikada bir konumunu bildirmişlerdir. Burada anlamlı olan ise Cumhurbaşkanı'nın Marmaris'ten İstanbul'a uçuşunda, herhangi bir olası suikast girişimini önlemek için, gizli bir bilgi olan, uçağın kodunun değiştirildiğini ve yolcu uçağı koduyla geldiğini, Cumhurbaşkanı'nın ticari uçağın içinde olduğunu biliyor olmaları ve biliyor olsalar dahi neden 5 dakikada bir konum bildirdikleridir. Çetin'in değerlendirmesine göre uçak açıkça hedef gösterilmiştir. Kalkışma hareketi başarısızlıkla sonuçlanınca da sözü ABD yetkililerine bırakmış, Obama'nın Türkiye'de demokrasiye bağlı oldukları yönündeki açıklamalarına yer vermişlerdir. Dolayısıyla Türkiye aslında mikro değil, FETÖ aracılığıyla küresel bir gücün tehdidindedir (<https://www.youtube.com/watch?v=emYbnO5vkgc>).

2 Ağustos 2016 tarihinde Habertürk Kanalında yayınlanan "Teke Tek" programında, daha önce FETÖ'nün kumpaslarından biri olduğu ortaya çıkan Balyoz Davası'nda yargılanan Emekli Jandarma Albay Mustafa Önsel'in ise kalkışmanın uluslararası boyutu ile ilgili yaptığı değerlendirmesine göre; kalkışmanın TSK'ya mal edilerek bir taraftan Türkiye askeri imkânlar bakımından güçsüzleştirilmeye çalışılırken, diğer taraftan imajı düşürülmeye çalışılmaktadır. Askeriye çökertilerek Türkiye'nin dış saldırılara açık hale getirilmeye çalışıldığı, bunun bir emperyalist test olduğu, emperyalist güçlerin Türkiye'yi bu işgal girişimiyle ölçtüğü ancak Türk halkının tankların altına yatma pahasına yaptığı direnişle karşılaştıkları ifade edilmiştir. Bunun yanında bu kalkışma girişimiyle ülkeyi kaosa sürükledikleri, halkla devlet kurumlarının arasını açtıkları, TSK'yı tamamen FETÖ'cü gibi göstererek itibarsızlaştırdıkları, bu sürece ise Ergenekon ve Balyoz davalarıyla başlayarak, askerle polisi birbirine düşürüp yargının çökmesine neden olduklarına dikkat çekmiştir (<https://www.youtube.com/watch?v=LrUGH9biquw>).

Fetullah Gülen'e bağlı bir örgüt olan PDY (Paralel Devlet Yapılanması) 15 Temmuz darbe girişiminden kısa bir süre önce Erzincan'daki "Ergenekon" davasının gizli tanıklarının hapis cezasına çaptırılmasına hükmeden mahkeme kararının gerekçesinde, yargı teşkilatında 1990'lı yıllardan itibaren örgüt evlerinde yetişen elemanların hâkim ve savcılığa yönlendirilmeye başlandığına işaret edilen kararda; *"Emniyet ve yargıya yerleştirdiği örgüt üyeleri ile ülkenin yargı sistemini tamamen kendisine hizmet eder hale getirdiği, adeta devlet içinde paralel bir yargı ve polis teşkilatı kurduğu, bu kurumları vasıtasıyla iş adamlarının sahte soruşturmalarla sindirildiği, askerler ve bürokratların tutuklandığı, insanların özel görüntüleri ve konuşmalarının usulsüz olarak elde edildiği ve örgütün medya kanallarında servis edilerek bir korku imparatorluğu kurulduğu bilinen bir gerçektir"* tespitlerine yer verilmiştir (<http://www.sabah.com.tr/gundem/2016/08/23/pdy-nedir>).

İzmir'de, FETÖ'nün 15 Temmuz 2016'da gerçekleştirdiği darbe girişimi ile ilgili yürütülen soruşturma kapsamında İzmir Cumhuriyet Savcısı Berkant Karakaya tarafından hazırlanan bin 300 sayfalık iddianame, Fetullah Gülen'in "birinci sanık" ve "örgütün elebaşı" olarak aralarında bulunduğu sanıklara "anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs, silahlı terör örgütüne üye olma, Türkiye Büyük Millet Meclisini ortadan kaldırmaya veya görevini yapmasını engellemeye teşebbüs" suçlamaları yöneltilmiştir (<http://www.sabah.com.tr/gundem/2017/02/14izmirde-fetonun-darbe-girisimine-iliskin-dava>).

Türkiye Cumhuriyeti tarihinde, tüm bu yaşananlarla şimdiye kadar devletin önemli kurumlarına sızan, insanların duygularını, maddi ve manevi olanaklarını sömüren Fethullahçı Terör Örgütü, kalkıştığı darbe girişimiyle, tarihe kara bir leke olarak damgasını vurmuş, Türkiye'de ise yani bir sayfanın açılmasına sebep olmuştur.

İKİNCİ BÖLÜM

TERÖRÜN MEDYADA TEMSİLİ

2.1 Terör Örgütlerinin İletişim Stratejileri

Terör örgütleri, kendilerine destek verecek kitlelere ulaşabildikleri sürece varlıklarını devam ettirebilmektedir. İdeolojilerini ve eylemlerini düşünsel veya davranışsal olarak onaylayan, örgütlerine doğrudan veya dolaylı olarak eleman sağlayan, kitlelere ulaşmak ve faaliyetleri için finansman bulma gibi konularda halkın desteğini almak ve kamuoyu oluşturmak zorundadır. Bunu yapabilmek için en önemli araçlar hiç şüphesiz kitle iletişim araçlarıdır. Zaman içerisindeki teknolojik gelişmelere bağlı olarak, gazete, dergi, radyo, televizyon ve günümüzde de internet medyası başta olmak üzere tüm kitle iletişim araçları terör örgütlerinin birincil olarak kullandığı araçlardır. Doğrudan terör örgütlerine hizmet eden yayın organları olduğu gibi, tersine bu terör örgütlerinin hainliklerini ve katliamlarını göz önüne sermek için de kitle iletişim araçları farklı kesimlerce daimi şekilde kullanılmaktadır. Günümüzde geçmişten bu yana var olan veya yeni ortaya çıkan terör örgütlerinin varlıklarını ve eylemlerini yürütmeleri küreselleşmenin etkisiyle tüm dünyadaki politik, ekonomik ve sosyo-kültürel birçok unsura bağlı durumdadır. Dolayısıyla tüm bu dinamiklerin ortaya çıkarılması ve halkın haberdar edilmesi kitle iletişim araçlarına bağlıdır. Medyanın manipülasyon gücü dikkate alındığında, terör örgütlerinin varlıklarını sürdürebilmeleri veya yok edilebilmeleri noktasında da kitle iletişim araçlarının rolünün büyüklüğü yadsınamaz bir gerçektir.

Kitle iletişim araçlarının kullanılması vasıtasıyla kendilerine sempatan veya örgüt elemanı temin etmenin yanı sıra, terör örgütleri akraba veya arkadaş yoluyla özendirme, ikna etme, kandırma ya da doğrudan kaçırma gibi yollarla da kendilerine örgüt üyesi sağlayabilmektedir. Özellikle PKK terör örgütünün 13-14 yaşlarındaki çocukları kandırarak dağa kaçırması, terör örgütlerinin genel olarak kendilerine örgüt üyesi kazanmak için kullandıkları yöntemlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir dönemler bunu daha çok silah zoruyla yapan PKK sonraki yıllarda çocukları kandırmak suretiyle kendilerine çekmiştir. PKK dışında küresel bağlamda eylemlerini acımasızca sürdüren ve son yıllarda kendini daha çok gösteren DAESH terör örgütü de aynı yöntemlerle örgüte üye çekmektedir.

Geçmişte daha çok dergi, gazete ve televizyon üzerinden stratejilerini gerçekleştiren, örgüte sempati ve üye kazandırmaya çalışan küresel terör örgütleri, iletişim stratejilerini günümüzde çoğunlukla internet üzerinden sosyal medya ve bireysel iletişim sistemleri aracılığıyla gerçekleştirmeye başlamışlardır. Sosyal medyanın “düşünce özgürlüğü”

kapsamında çok fazla denetlenebilir ve engellenebilir olmaması da bu gibi araçların kontrolsüzce kullanılmasına neden olmaktadır. Buna hizmet eden sosyal medya hesapları ve bu hesaplar üzerinden açılan bireysel forum sayfaları Terörle Mücadele Şubeleri tarafından takip edilmekte ancak, cinayeti teşvik eden ya da çocuk istismarı gibi konular dışında paylaşılan terör örgütleri ile ilgili “kişisel görüş” benzeri paylaşımlara müdahale edilememektedir. Facebook ve Twitter gibi sitelerin ABD merkezli olması da bu sitelerin kontrol altına alınmasını zorlaştırmaktadır. Böylece terör örgütleri terör propagandalarını yapmak ve özellikle genç nüfusa etki etmek için en çok sosyal medyayı tercih etmektedir.

Bir başka strateji ise etnik terörizmde kullanılan ve sömürülen en önemli duygular mağdurluk ve kurban edilmişlik hissinin kullanılmasıdır. Birçok terörist, kendi aileleri, herhangi bir grup ya da başka etnik gruplar tarafından mağdur edilmekte, dolayısıyla aslında kendileri, terörün mağduru olmaktadır. Kişisel sınırların ihlal edilmesi, ensest ilişkiler, taciz, ırza geçme, alkol veya uyuşturucu madde bağımlısı ya da saldırgan babalar, güvenlik güçlerinin yanlış uygulamaları, bireyin hem kendine olan güvenini zedelemekte hem de güvenilecek başka unsurların olmadığını düşündürebilmektedir (Çevik, 2010: 99). Bu noktada kişisel mağdurluk ve ezilmişlik çocuk veya genç yaştakilerin terör örgütüne katılmalarında önemli bir etkidir (Ördek, 2014: 80). Etnik teröristler kendi etnik topluluklarında kabul gören “biz” grup kimliğini ve “bizden olmayanlar”ı birbirinden ayırmaktadır. Başka bir deyişle etnikliğin psikolojisi teröristlerin eylemlerini onaylamakta ve onların suçluluk duygularını bastırmaktadır. Etnik olmak bir anlamda savunma mekanizmasını geliştirmelerine neden olmakta ve böylece vicdan azabı duymadan ve rahatlıkla terör eylemlerini gerçekleştirebilmektedirler (Çevik, 2010: 104). PKK terör örgütü mensubu yetişkin ve çocuk teröristler eylemlerini gerçekleştirirken bu bölünme mekanizmasından faydalanmaktadır. İnsanlık dışı eylemler gerçekleştirirken de farklı zamanlarda da rahat davranmakta ve normal bir bireymiş gibi görünmektedirler (Ördek, 2014: 82).

PKK terör örgütü özellikle çocukları ve gençleri örgüte çekerken, grup dinamiği ve grup kimliğini öne sürerek kendisine bağlamaktadır. Örgüt yapısı içerisinde teröristlerin, tüm fizyolojik, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanması da doğal olarak bu ortak aidiyet bilincini desteklemektedir (Alkan, 2012: 193-202). Terör örgütleri, örgüte eleman kazanmada ayrıca, akrabalık unsurlarından çoğunlukla faydalanmaktadır. Daha önce örgüte katılanların akrabalık ilişkileri kullanılarak örgüte üye kazanmaya çalışılmaktadır. Bu sayede birbirlerini etkileyerek örgüte katılım sürecini hızlandırmaktadırlar (Başbüyük vd, 2012). Başbüyük ve arkadaşları (2012) güvenlik kuvvetlerine teslim olan bir teröristin ifadesini şöyle aktarmaktadır:

“Akrabalarımın propagandaları neticesinde örgütün dağ kadrosuna katılmaya karar verdim. Akrabalarımın terör örgütünde herkesin kardeş olduğu, Kürt sorununun çözülerek özgürlük ve barışın getirileceği propagandalarına inanarak örgüte katıldım. Bir defaya mahsus gidip görmek istedim fakat geri dönemedim.”

Alkan, güvenlik kuvvetlerine teslim olan bir bayan teröristin ifadesini ise şu şekilde aktarmaktadır (2012: 189):

“Benden önce iki amcamın oğlu katılmıştı. Onların da biraz etkileri oldu benim katılmamda. Ailemizden ilk katılan ikisiydi çünkü. Düğün vb. etkinliklere o dönemlerde giderdim. İşte o süreçte Mehmet diye biriyle tanıştım. Kendisi akrabamız olduğunu söylüyordu. Önceleri bana işte dağa gider misin diye bir teklifte bulunmadı. Bir gün bana pikniğe gideceğiz, istersen sen de gel. Orada eğlenirsin, oyun falan oynarsın arkadaşlarıyla dedi. Ben de hemen kabul ettim. Ailemiz dağıldığı için zaten sahip çıkanım da yoktu. Ben pikniğe gidiyoruz diye bir otobüse bindim, akrabamız olduğunu söyleyen Mehmet bizi PKK'ya götürdüğünü arabada söyledi. Benim daha önceden amca çocuklarım örgütte olduğu için sesimi çıkarmadım.”

Bu ifadelerde görüldüğü gibi örgüt, kendisine sempatiyle bakmayan ve destek vermeyen ailelerin çocuklarını kandırmayı tercih ederken, kendisine sempati duyan kesimi ise ikna etmeye çalışmaktadır. Başlıbüyük ve arkadaşları (2012) eski örgüt mensuplarının ifadelerini şöyle aktarmaktadır:

“Kaçak yollardan girdiğim İran'ın Urumiye şehrinde bir inşaatta elektrik işi yapıyordum. Ancak İran'da kaçak olduğumuz için tedirgin biçimde çalışıyorduk. Burada tanıştığım Hüseyin adlı bir arkadaş Irak'ın Süleymaniye şehrine beni götürebileceğini söyledi. Orada inşaat işlerinde çok para olduğunu, hem de daha güvenli şartlarda çalışabileceğimi söyledi. Teklifi kabul ettim ve kısa süre içerisinde yola çıktık. İran-Irak sınırına geldiğimizde geçiş yapabilmek için PKK'lılardan yardım isteyeceğimizi söyledi. Beni PKK'lı gruba teslim ettikten sonra arkadaşım ayrıldı. O dakikadan sonra tuzaga düşürüldüğümü anladığımda artık her şey için çok geçti.”

Bu ifadelerde ise PKK'nın kandırma ve adam kaçırma yöntemini rahatlıkla kullandığı görülmektedir.

Özellikle kalabalık ailelerde, karşılarında bir rol model göremeyen, evlerinde kendilerine bir birey olarak bakılmayan, ebeveyn ilgisinden ve sevgisinden yoksun çocuk ve gençlerde bu duygu, örgüt tarafından istismar edilmekte ve bu gençlerin örgüte katılmasında önemli rol oynamaktadır. Bu süreçte terör örgütünün yazılı ve görsel yayınlarla yaptıkları propaganda faaliyetleri ise bu durumu pekiştirmekte önemli işleve sahiptir. Öte yandan, örgüte katılmak özellikle kendini gerçekleştirememiş bazı bireyler için adeta bir itibar ve statü sağlamaktadır. Bu duruma örnek teşkil eden ve teslim olan bir başka teröristin ifadesi ise şöyledir:

“Hakkâri'den birçok kişinin örgüte katıldığını duyuyordum. İsim olarak hepsini tanımasam da tanıdığım da birçok insan örgüte gidiyordu. Çevremdeki insanlar örgüte katılanların arkasından

kahramanmış gibi konuşuyorlardı. Ben de bu duruma çok imreniyordum. Sonradan ben de örgüte katılmaya karar verdim.” (Başbüyük vd, 2012).

PKK'nın, çocukları yasadışı sokak eylemlerinde kullanmasında eleman kazanma sürecinde yeni adayların hazırlanması amaçlanmaktadır. Çocuklar bu tür eylemlerde bir anlamda pişirilerek gelecekte dağ kadrosunda görev yapabilecek hale getirilmek istenmektedir. Ayrıca birçok çocuk örgüte siyasi olarak destek veren partilerden de etkilenmektedir. Buna örnek olarak ise bir teröristin ifadeleri şu şekildedir;

“İstanbul’da tekstil işinde çalışıyordum. İşyerindeki birçok arkadaşım o dönemki adıyla DEHAP’a üyeydi. Ben de onların telkiniyle partiye gidip gelmeye başladım. Özellikle sık olarak DEHAP’ın açmış olduğu folklor kursuna gidip geliyordum. Burada partinin gençlik kollarında çalışan bir arkadaş bana canlı kalkan eylemi yapılacağını, benim de buna katılmam gerektiğini söyledi. ‘Ne asker ne de dağdakiler ölmesin’ şeklinde konuşması beni çok etkilemişti. Ben de insan ölümlerine dur demek için bu eyleme katılmaya karar verdim. Bu süreç sonunda örgüte katıldım.” (Başbüyük vd, 2012).

Terör örgütleri çocukları ve gençleri silahlı kadrolarında taktiksel ve stratejik olarak kullanmaktadır (Singer, 2006). Singer makalesinde (2006); “Gerçek IRA” terör örgütünün barış görüşmeleri sürecinde, doksanlı yılların sonunda örgüte katılımdaki yaşanan düşüş üzerine, çocukları örgüte çekmeye çalıştığını, örgütün bu sayede sabıkası olmayan çocukları eylemlerde kullanarak İngiliz istihbaratının takibinden kurtulmayı amaçladığını belirtmiştir. Ayrıca, İngiliz istihbaratının, yetişkinleri örgüte sızmada kullanırken, çocukları kullanmaması nedeniyle istihbarat servislerinin örgüte sızmasının da önüne geçilmiştir. Filistinli direniş gruplarının da çocukları sokak eylemlerinde kullandıkları görülmüştür. İsraili güvenlik kuvvetlerine taş ve molotof kokteyli atan çocuklar, dünya televizyonlarında sıklıkla gösterilmiş ve “dünya kamuoyunun dikkatini Filistin’e çekmek” olan stratejik hedefe ulaşılmıştır. İsrail askerlerinin iç hukuklarından kaynaklanan, 12 yaş altındaki çocuklara gerçek mühimmat kullanamama kısıtlaması, çocukların eylemlerde kullanılmasının taktik sebebini oluşturmaktadır. Bu anlamda çocuklar eylemlerde aslında kalkan olarak kullanılmıştır. Çocukların terörist olarak kullanılması ve özelde canlı bomba olarak kullanılması, güvenlik kuvvetlerinde “çocuklar bile tehditse, demek ki herkes tehdittir” düşüncesinin oluşmasına sebep olmaktadır.

Terör örgütleri tarafından çocuklar özellikle provokasyonlarda aktif olarak kullanılmaktadır. Yasadışı eylemlerde taş, sopa, molotof kokteyl gibi araçlarla çocukların eylemlere katılması, polis, asker veya sivillere saldırması hedeflenmektedir. Ayrıca terör örgütlerinin çocukları hiç acımadan canlı kalkan olarak kullanması da terörün acımasızlığını bir kez daha göstermektedir. Çoğu zaman neyi neden yaptığını bile bilmeden, sadece kıskırtıldıkları için bu yolla eylemlere katılan birçok çocuk bulunmaktadır.

2.1.1 Psikolojik Operasyonlar

2.1.1.1 Psikolojik Savaş

Psikolojik savaş; klasik anlamdaki savaş kazanıldığında savaştan sonra da üstünlüğün devam etmesi için ya da savaşın kazanılabilmesi için savaştan önce, kaybedildiği durumda ise savaştan sonra olumsuzlukları çözmek adına, insanların ruh halini etkilemeyi amaçlayan durumdur. Psikolojik savaştaki ilk adım, hasmını ve kendini iyi tanımaktır. İkinci adımı ise, baskı ve ikna yöntemlerini ustaca kullanarak karşı tarafı psikolojik çöküntüye uğratmaktır. Psikolojik savaş, savaşta veya barışta, insanların duygu, düşünce ve davranışlarını değiştirmek amacıyla bilinçli olarak bilginin kullanılmasıyla gerçekleştirilir (Tarhan, 2014: 15-20). Tarhan'a göre (2014: 23-24) psikolojik savaşın, toplumda itaat duygusunu arttırmak, uluslararası kamuoyunu ve komutanları yanıltmak, halkla yönetimin arasını açmak ve kültür değişimini sağlamak gibi taktiksel hedefleri vardır.

Terörizmin kendi amacına ulaşmak için kullandığı unsurlar; korkutmak, yıldırma, sindirmek, panik yaratmak, mevcut rejim ve sisteme güveni yok etmek, bireyleri ve toplumlara doğrularla yanlışlar arasında kararsızlığa iterek yön duygularını kaybetmesine neden olmak, bireylerin ve toplulukların sağlıklı düşünme ve karar verme yetilerini erozyona uğratmak, toplumda çözülme yaratarak önlerine konulan dayatmaları kabul etmelerini sağlamak ve onları pasifleştirerek mücadele güçlerini tüketmek, sorgulama, irdeleme ve araştırmaya yönelik zihinsel faaliyetleri bloke etmek ve teslimiyetçi bir toplum yaratmak olarak özetlenebilir. Bütün bunlar göz önüne alındığında terörizmin ulaşmak istediği sonucun daha çok psikolojik ağırlıklı olduğu ortaya çıkmaktadır. Psikolojik savaşın bir diğer adı ise pasif terördür (Çitlioğlu, 2006: 67-68). Bu çerçeveden bakıldığında psikolojik savaşın etkileri, klasik anlamdaki savaşın etkileri kadar yoğundur. Hatta uzun vadede psikolojik savaşla toplumlar tamamen çökertilebilir veya ele geçirilebilir.

Bilinen ilk ve en önemli psikolojik savaş örneği Hasan Sabbah olayıdır. Haşhaşi tarikatı olarak bilinen bu örgütlenmede, kişiler kullandıkları haşhaşın etkin maddesi eroinle keyif duygusuna ve cennet inancına şartlandırılmış, Hasan Sabbah'a itaat ederlerse hep böyle yaşayacaklarına inandırılmış ve bu inançla intihar saldırılarını zevkle yapmaları sağlanmıştır (Tarhan, 2014: 62). Günümüzde de benzer yöntemlerle intihar saldırıları gerçekleştirilmeye devam edilmektedir.

Psikolojik savaşın içerisinde en çok kullanılan yöntemlerden biri korku yaratma stratejisidir. Korku yaratma stratejisi ile söz konusu terör örgütleri kendi güçlerini insanları korkutarak bu korkuyu bilinçaltlarına yerleştirir. Tehditkâr bir dil kullanarak ve meydan okuyucu eylemler gerçekleştirerek, asıp kesen bir tarz ile insanları kendilerine mecbur

bırakırlar. İnsanlar da bilinçaltlarına yerleşen korkuyla kendilerini koruma psikolojisiyle ikna olmuş bireyler haline gelir.

İnsanları İslamiyet'in kendine özgü ve mezhepçi biçimine itaat ettirmekte acımasız davranan IŞİD, "dönek", "çoktanrılı", diye yaftaladığı ve kendi egemenliğine karşı olan kim varsa herkesi öldürmüş ya da kaçmak mecburiyetinde bırakmıştır. IŞİD liderleri, Irak ve Suriye'de on yıl süren bir savaşın ürünü olarak intihar bombacılığıyla bilerek şehit olmak, askeri taktiklerinin temel ve belirleyici bir özelliğidir. Şaşırtıcı olmayan bir şekilde, kazandıkları zaferleri Allah'ın iradesine bağlamaktadırlar. Bunun dışında stratejik IŞİD, korku salmakta uzmandır. Örneğin grubun Şii askerlerle kamyon şoförleri infaz edilirken kendisinin çektiği görüntüler, Musul'un ve Tikrit'in ele geçirildiği sırada Şii askerleri korkutup morallerini bozmakta önemli bir rol oynamıştır. Yine internette yükselen, IŞİD' in Ağustos ayında Kürdistan Bölge Yönetimi'nin peşmergelerini kovaladığı videolarda korkunç sahneler vardır. Fakat aynı korku, önceden birbirlerine düşman olan geniş bir yelpazedeki IŞİD-karşıtlarını bir araya gelmeye de sevk etmiştir. Yeni ilan edilen halifelikte yaşayan Sünnilerin pek çoğu yeni efendilerinden hoşlanmamasına rağmen Irak ordusundan, Irak'taki Şii milislerle Kürtlerden, Suriye'deki Suriye ordusu ile Esad yanlısı milislerden daha fazla korktukları için IŞİD'i tercih etmektedir. Birleşmiş Milletler'in Suriye Araştırma Komisyonu Suriyeli isyancıların; "bu adamlar kuvvetli, bu adamlar savaşlar kazanıyorlar, bu adamlar para buluyorlar, bizi eğitebilirler" diyerek daha çok IŞİD' e geçtiklerini bildirmişlerdir (Cockburn, 2014: ix -xviii).

Psikolojik operasyonlardan bir diğeri olan propaganda da, uygulayıcısının toplumun neredeyse tüm kesimlerinde korku yaratarak destek almayı ve amaca ulaşmayı benimsediği bir yöntemdir. Bu teknik, genellikle aşırı ideolojik yapılanmalarda görülmektedir. Terör örgütlerinin silahlı propaganda yaptıklarında da sonuç bir korkuya başvurma yöntemi olarak değerlendirilebilir. Örneğin I. ve II. Körfez Savaşları öncesinde ABD çıkışlı; "Saddam'ın füzeleri Ankara'yı vuracak, vurabilir" ya da "Saddam'ın bin beş yüz kilometre menzilli füzeleri var" gibi başlıkların o dönemlerde medyada yer alması; Türk kamuoyunda korku ve panik yaratarak kamuoyu oluşturma ve kitleleri inandırma çabası olarak korkuya başvurma tekniği örneğidir (Ayhan, 2007: 54-55). Silahlı propaganda korkuyu, yıldırma ve öldürmeyi yöntem olarak seçen, özellikle ideolojik ya da etnik kökenli terör örgütlerince yapılan, genellikle de örgütün kan kaybetmeye başladığı dönemlerde veya medyada bu yönde yer alan haberleri tekzip edercesine varlığını ispatlama amacı taşıyan eylemlerle gerçekleştirilir. Silahlı propagandanın en önemli amacı, propagandayı yapan örgütün bu yolla kazanım elde edileceğine inandırmak için kendisine yandaş, sempatizan, milis ve militan toplamaya

çalışmasıdır. Etnik kökenli terör, dar bir bölgede silahlı propagandaya başvurduğunda geçici bir süre başarılı olmuş gibi görünse de gerçekte meşru otorite nezdinde kazanım elde etmesi olası değildir (Ayhan, 2007: 70). Dolayısıyla psikolojik operasyonlarda korkunun büyük oranda kullanılması kısa vadede örgütlere başarı getirirse de uzun vadede sağlıklı bir gelecek oluşumunu engellemekte, hatta örgüte karşı düşmanlık geliştirilmesine neden olabilmektedir. Çünkü korku psikolojisi, bireyleri ve toplumları iradeleri dışında harekete geçirdiği için zorunluluktan kaynaklanan anlık davranışlar olarak kalabilmektedir. Dolayısıyla ileri görüşlü bir lider için korku yayarak aidiyet yaratmaya çalışmak özellikle 21. yüzyılda etkili bir yol olarak görünmemektedir.

Chomsky (2001: 21), düşmanları korkutarak denetim altına almanın ABD'nin en önemli dış politikası olduğunun altını çizmektedir. Richard Nixon'ın "deli adam kuramı" diye tanımlanan; "*düşmanlarımız, emrimizde olağanüstü yıkıcı bir güçle bizim çıldırması ve ne yapacağı öngörülemez olduğumuzu anlamalıdır, bu durumda korkuyla irademize boyun eğeceklerdir*" ifadesini anımsatarak, ABD yönetiminin son derece açık ve pervasızca uyguladığı politikayı vurgulamaktadır. Lipmann'ın; "*Onları sürekli korku halinde tutmalısınız, çünkü içeriden, dışarıdan, her yerden gelip onları mahvedecek şeytanlardan adamakıllı korkmazlar ve dehşete düşmezlerse, düşünmeye başlarlar ki bu, düşünme yetisinden yasal anlamda mahrum oldukları için, çok tehlikeli olabilir.*" şekilde ifade ettiği gibi şaşkın sürü olarak tanımladığı halk kitlelerinin kükremesi ve düzene karşı gelmesi engellenmelidir. Bu nedenle, dikkatlerini başka yönlere çekmek ve olayların merkezinden uzaklaştırmak önemlidir. Halkı ürkütür, terörize eder, ona gözdağı verirsiniz; o da öyle bir siner ki seyahat edemeyecek kadar korkar. İşte o zaman, ne olduklarına bakma zahmetine bile girmeden alt edebileceğiniz Grenada, Panama ya da başka korunmasız üçüncü dünya ülke ordularına karşı muhteşem zaferler kazanırsınız (Chomsky, 2013: 12-24). Chomsky ve Lippmann'ın burada manidar şekilde vurguladığı korku psikolojisinde dikkati halka çekmektedir. Halkın güçleri bir güç olarak kullanırken, halkın bunu öngörüp düşünmesi ve sorgulaması gerektiğini vurgulamışlardır. Ancak o zaman toplum bilinçli hale gelmekte ve egemen güçlerin maşası olmaktan kurtulabilmektedir.

Batı medyasının savaşları tasvir edişi ve aktarışında çoğunlukla aşırı derecede alışıldık unsurlar bulunmaktadır. Birinci aşama; kriz, ikinci aşama; düşman liderinin canavarlaştırılması, üçüncü aşama; onlar şeytan biz ilahi, onlar kötü biz iyi gibi düşmanın bireyler düzeyinde canavarlaştırılması, dördüncü aşama ise; zulüm ve gaddarlık hikâyeleridir. Bu aşamada işgal edilecek ülkenin liderlerinin kendi halkına yaptığı işkence ve zulümden sıklıkla söz edilmeye başlanmıştır (Knightley, 2001: 350). Bu sayede Batılı güçler gözlerini

diktiği her toprağa, bu aşamaları kitlelerin beynine medya aracılığıyla yerleştikten sonra rahatlıkla işgal için girebilmektedir.

2.1.1.2 Propaganda

Siyasal iletişimin en önemli uygulaması olan propaganda ideolojik ve politik bağlamda söylemi çoğunlukla vülgarize eden bir uç nokta, sözcükler, simgeler ve görsellik bütünüdür. Propaganda totaliter, baskıcı, faşist ve komünist sistemlerde yönetim eliyle sistemli ve sürekli olarak kullanılır (Ayhan, 2007: 43-50). Totaliter bir rejimde sapanın gördüğü işlevi demokrasilerde de propaganda görür (Chomsky, 1995: 36). Özgürlük döneminde güç odakları, gücü ellerinde tutabilmek için, baskı, tehdit ve korkutma yöntemleri yerine, daha çok propagandayı kullanmaya başlamışlar bu yolla kitleleri ikna etmeyi başarmışlardır (Tarhan, 2014: 21).

Oligarşik sistemlerde, ikna etme geçerli olmakla birlikte demokrasilerdeki temel özelliğin çok seslilik olması nedeniyle Bernays “demokratik sürecin özünün, ikna etme ve öneride bulunma özgürlüğü, kendi deyişiyse ‘rızanın üretilmesi’ olduğunu açıklamaktadır” (Chomsky, 2002: 26). Rızanın üretilmesi, demokrasi içerisinde geniş toplum kesimlerinin onayını almak için, zora ve şiddete başvurmadan, gerekirse gerçekleri profesyonelce çarpıtarak, etkili iletişim sürecinde olabildiği kadar farklı kanalları da kullanarak ikna etme sürecidir (Erdoğan, 2006: 92). Yani rızanın üretilmesiyle baskıcı ve zorla kabul ettirme yönteminden uzaklaşmış ve yerine kitleleri ikna etme stratejisi yerleşmiştir.

Günümüzde propaganda eskiye oranla ve politik propagandaya göre daha profesyonel yöntem ve araçlarla, kültür ve bilgi birikimi olan kesimlerin bile propaganda yapıldığını bazen çözemediği bir tarzda yapılmaktadır. Dünya nüfusu artarken McLuhan’ın o meşhur aforizmasındaki gibi “küresel köy” le tanışalı epey zaman geçmesine karşın bilgi akışının inanılmaz ölçülerde hızlandığı ve beraberinde o oranda bir kirliliğin yaşandığı günümüzde var olan ve teknolojik devinimle yeni bir boyut kazanan farklı propaganda oluşturma tekniklerinin kullanımının da gündeme gelmesi, kitlelerin manipülasyonunu daha da kolaylaştırmıştır. Örneğin, düşman bir ülkeye yönelik kitle iletişim araçlarıyla yapılan propaganda aracılığıyla, o ülke halkının sokağa dökülüp eylem yapması, anarşi çıkarması, hükümeti ve siyaseti istikrarsızlaştırması hedeflenerek propaganda amacına ulaşmaktadır (Ayhan, 2007: 52-53).

Medyanın haber değeri taşıdığına inandığı olaylara yer vermesi terör örgütlerinin elde edebileceği en önemli kazanımdır. Çünkü silahlı propaganda yapan terör örgütlerinin ses getiren eylemler gerçekleştirerek ağırlıklı olarak görsel medyada yer bulması arzu edilen bir tablodur. 1984 yılından bu yana Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde yaşanan bölücü

terör örgütünün silahlı/silahsız her eyleminin medyada yer alma oranı yapılmak istenen silahlı propagandanın istenilen ve beklenen sonucudur. Uçak-gemi kaçırma, bomba koyma ve bombalı araç patlatma, canlı bomba, araç tarayarak sivil ve askerleri katletme, asker ve sivilleri kaçırma eylemleri silahlı propagandadır. Terör örgütü bu tür eylemleri yaparak hem medyada isminin sürekli yer almasını, hem de televizyon ve gazetelerde sözde bayrağı, sözde haritası, liderleri gibi görsellik içeren unsurların yansımaları hedeflerken halkta korku ve panik oluşturarak devlete olan güveni zayıflatmaya çalışmaktadır. Terör eylemlerinin görsel ve yazılı medyada sıkça yer bulması sonucunda toplumsal psikolojinin bozulması ve yasadışı örgütlerin kamuoyu gözünde güçlü görünmesi amaçlanır. Bu bağlamda yayıncılık anlayışının sorumluluk kavramı çerçevesinde gerçekleştirilmesi, üniter yapının korunmasında önemli rol oynamaktadır. 2006 yılında Fransa’da polisin aralarında bir Türk gencinin de ağır yaralandığı Kuzey Afrika kökenli gençlere uyguladığı şiddet sonrası patlak veren ve günlerce süren iş yeri tahrip etme ve geceleri binlerce otomobili ateşe verme olaylarını haber olarak ekranlarına taşıyan Fransız televizyon kuruluşlarından bazıları ilerleyen günlerde yakılan otomobil sayısını şiddete başvuranların ekmeğine yağ sürmemek amacıyla duyurmayacağını açıklamışlardır. Benzer bir araç yakma eylemi de 2007 yılının son günlerinde özellikle İstanbul’da terör örgütü tarafından gerçekleştirilmiştir. Hem kamu yöneticileri, hem de gazeteciler ne kadar araç yakıldığının sayısını medyada sıkça yinelemiştir (Ayhan, 2007: 70-72).

Lipmann; “demokrasi sanatında devrim” olarak tanımladığı şeyin “rıza üretimi” için, yani propagandanın yeni yöntemlerini uygulayarak halkın istemediği bir şeyi halka kabul ettirebileceğini savunmaktadır. Bunun sadece iyi bir fikir değil aynı zamanda da bir gereklilik olduğunu düşünmektedir. Demokrasi sanatındaki yeni devrim; rızanın üretimi ile medya, okullar ve popüler kültür bölünmeli, siyasi sınıf ve karar verenler için uygun inançları aşılama yükümlü olmalarının yanı sıra, hoş görülebilir bir gerçeklik duygusu da sağlamalıdır (Chomsky, 2013: 3-6).

Tarihe bakıldığında, yazılı propagandayı en iyi kullanan lider Hitler’dir. Alman ırkının üstün olduğuna, üstün ve güçlü hâkim olabilmesi için zayıf olanın yok edilmesi gerektiğine halkı inandırmıştır. Bunun dışında çarpıcı şekilde, ABD’nin II. Dünya Savaşı’nda Japonların Pearl Harbor baskını sırasında, kasten tedbir alınmadığını ve karşı koyulmadığını düşünenler ve bunu da ABD’nin kamuoyuna savaşa girmeyi onaylatmak için yaptığı şeklinde yorumlayanlar bulunmaktadır. Nitekim Vietnam ve Somali örneklerinde olduğu gibi, kamuoyunun desteklemediği savaşlarda ABD başarılı olamamıştır (Tarhan, 2014: 19). Burada

da görüldüğü gibi, kitleleri zorla, uzun vadede kazanmak mümkün değildir. Bunun yerine kamuoyunun oluşturulması ve bunun da ikna ile yapılması gerekmektedir.

Chomsky' nin vurguladığı üzere propagandacı yaklaşımın bir ürünü olarak medya, bugün psikolojik savaşın en önemli aracıdır. Bu yaklaşım tarzı özellikle batılı sanayi demokrasilerindeki medya ile bilim çevrelerinde büyük oranda kabul görmüştür (Chomsky, 1999: 7). Bu amaçla da Batı terörün sorumluluğunu, elinde bulundurduğu medya aracılığıyla, kurbanlarının üzerine yıkmaya konusunda oldukça başarılıdır (Herman& O'Sullivan, 1999: 55). Dolayısıyla propagandanın insanlar üzerindeki gücü küçümsenmemelidir. Bu çerçevede enformasyon araçları ve medya bugün psikolojik savaşın en önemli silahları olduğu unutulmamalıdır (Chomsky, 2002: 209-273).

2.1.1.3 Beyin Yıkama Stratejisi

Beyin yıkama uzmanlık gerektiren, bir o kadar da gizlilik içerisinde yürütülüp geliştirilen yöntemlerden birisidir. II. Dünya Savaşı yıllarında Naziler ve Sovyetler Birliği tarafından kullanılmaya başlanmış ve daha sonra ABD tarafından uygulanan hem psikolojik, hem de bilinçaltına dışarıdan müdahale edilen bir savaş yöntemi olarak devam etmiştir (Ayhan, 2007: 215-216).

Hitler, "*insanın düşünmemesi, yöneticiler için ne büyük şans*" ifadesi bağlamında Bernays'ın önerdiği rızanın üretimi kavramı yumuşatılmış, tepki çekmeyen, insanların düşünmemesi gerektiğini ilke olarak kabul eden bir anlayışın ürünüdür. Yüzyıldan fazla bir süredir Amerikan zihin yönlendiricilerine göre; "nüfusu ahmak tutmanın pek çok yararı var; kişi ne kadar az zeki olursa dışarıdan kontrole karşı o kadar dayanıksız olur" anlayışı hâkimdir ve rızanın yönetimi de bu amaçla devreye girmektedir (Keith, 2006: 32). Beyin yıkamanın başlangıç sürecinde geniş yığınların hedef seçilirken bu özelliklere sahip olması ya da bu yönde yığınlar oluşturulması için çaba harcanmaktadır. Kitleleri uyutmak, eblehleştirmek, siyasal yaşam içerisinde edilgenleştirmek, istenilen yöne kanalize etmek rızanın üretimi olarak benimsenen genel bir tanımlamadır. Diğer taraftan "beyin yıkama", rızanın üretimi önerisini önemseyen ve bu doğrultuda strateji geliştirilmesine önem veren, özen gösteren ve hatırı sayılır finansal ve altyapı kaynakları ayıran Amerikan yöneticilerinin benimsediği daha bilimsel ve genellikle gizli bir tekniktir. Bu tekniğin özelliği psikolojik ve tıbbi yöntemlerle doğrudan insana müdahale etme temeline dayanır ve ciddi riskler içeren ve uzmanlık gerektiren boyutuyla genel geçer ve biçimsel propaganda kavramından farklıdır (Ayhan, 2007: 216). Dolayısıyla rızanın üretilmesi, beyin yıkama yöntemine göre daha

yumuşatılmış ve rızaya dayalı daha masum bir yöntem olarak görünse de kitleleri pasifleştirerek beyinlerinin yıkanmasına hazır hale getirmektedir.

Beyin yıkama veya zihin kontrolü üzerine araştırmalar ve geliştirilen tekniklerin başarısı için Amerika'da medyanın kamuoyunun dikkatini başka yöne kanalize etmek gibi önemli işlevi daha vardır. Medya bu amacı gerçekleştirirken “popüler kültür ve yarasız haberlerin yayılmasıyla kamunun dikkati yoksulluk, insan hakları ihlalleri, zenginliğin eşit paylaşımı, çoğunluğun politik temsili ve medyanın elitler tarafından denetlenmesi gibi daha önemli noktalardan uzaklaştırılır. Bu özünde seks, şiddet ve uyarılmış sosyal etkileşim takviyesinde bulunan, ‘yararlı’ uyuşturucu kusan bir propaganda kutusu olan televizyonun temel işlevlerindedir” (Keith, 2006: 50-51). Medyanın hizmet ettiği bu alan kitlelerin gerçekte üzerinde düşünmeleri gereken konulardan uzaklaşmasını, algılarının yönlendirilerek, uyuşmasını sağlamakta ve zihinlerinin kolaylıkla kontrol altına alınmasına neden olmaktadır. Şüphesiz bu amaca yayın organları olmadan ulaşmak mümkün değildir.

Alman soy gelişim çalışmaları, bir aile şirketi olan Rockefeller ve onun ilaç, endüstri ve politikadaki müttefiklerince örgütlenip finanse edilmekte ve Münih'teki Antropoloji, Soy Gelişim ve İnsan Soyu Kayser Wilhelm Enstitüsü'nün bağışlarıyla desteklenmektedir (Keith, 2006: 21). Rockefeller Vakfı, I. ve II. Dünya Savaşı yıllarında başlayan kapsamlı propaganda ve beyin yıkama operasyonlarında önemli rol oynamıştır. Psikolojik savaş ve beyin yıkama operasyonlarının başlangıcında savaşın İngiliz askerleri üzerindeki etkilerini araştırmak amacıyla Londra'da kurulan Tavistock İnsan İlişkileri Enstitüsü Rockefeller Vakfı'nın 1946 yılında yaptığı bağışlarla görev alanı genişletilerek yeniden yapılandırılmıştır. Kore Savaşı'nda ilk kez denenen kitlesel beyin yıkama teknikleri Tavistock tarafından geliştirilmiş, bu teknikler kitlelerin kontrol yöntemleri gizli ve tepkilerini çekmeyecek bir biçimde Amerikan halkı üzerinde de uygulanarak onların psikolojik tepkileri ölçülmeye çalışılmıştır. Tavistock ve Amerikan vakıflarının bütün teknikleri, aile birliğini zayıflatmak, din, onur, milliyetçilik, seksüel davranışları çökerterek halkın psikolojik gücünü kırmak üzere yoğunlaşmaktadır. Beyin yıkama operasyonlarına tabi tutulmuş insanlar da istenen amaca yönelik olarak programlanabilmektedir (Bilbilik, 2007: 17-22).

1950'li yıllarda MKULTRA projesi uygulamaya sokulmuştur. MKULTRA, CIA tarafından yürütülen bilinç denetimi, beyin yıkama, hipnoz gibi gizli çalışmaların kod adıdır (Keith, 2006: 71-72). MKULTRA kapsamında içinde pek çok uzmanın görev aldığı on binlerce insanın kullanıldığı araştırma ve deneyler yapılmıştır. Bu araştırmalara bakıldığında; beyin ameliyatları, elektroşok ve kimyasal şokun kullanımı, stresin insan üzerindeki açlık, korku, yorgunluk, baskı ve şiddet gibi etkileri, uyuşturucu analizi, sorgulama teknikleri,

konuşmaya ve hafıza kaybına yol açan uyuşturucular, duyu yoksunluğu ve elektro uyku, radyasyon, gen yapıştırma ve mutasyon yaratımı gibi genetik araştırmalar, kişilik değerlendirmesi, fahişelerin ajan olarak kullanımı, hormonal ürünler ve salgı ürünleri, uyuşturucu spreyleyler, anfetamin, morfin, eroin, kokain gibi uyuşturucular gibi çeşitli uygulamalarla karşılaşılır (Keith, 2006: 76).

Zihin kontrolü deneylerinde ilk kullanılan madde LSD'dir. Bu maddeyi alan kişi halüsinasyonlar görmeye başlar, canlı ve neşeli olur, güçlü olma duygusu taşır, ardından farklı düşünce ve davranışlar içerisine girer. Bu madde beynin ön bölgesinde, Dopamin adı verilen zevk maddesini aşırı salgılanmasını sağlamaktadır. Bu maddeyi alan bir kişi, inandırıldığı konuda olağanüstü eylemler gerçekleştirebilmekte, kolay intihar edebilmekte ve kolaylıkla insan öldürebilmektir. İkinci Dünya Savaşı'nda hem Hitler hem de Amerikan ordusu "Amfetamin" isimli uyarıcı kimyasal askerlere kullanılarak onların savaş gücünü artırmayı hedeflemişlerdir. Son yıllarda insana elektronik implantlar yerleştirilerek kişinin beynini, uzaktan kumanda ile yönetme çabaları başlamıştır. Fransa'da "her doğan çocuğa kimliğini belirtir elektronik parça yerleştirerek ömür boyu nerede olduğunu izleyebiliriz" tezi bile ortaya atılmıştır (Tarhan, 2014: 62-65).

Beyin yıkama yöntemleriyle gerçekleştirilen müdahalelerin sonucunu ABD yönetimi doğrudan olmasa da üstü kapalı bir biçimde kabullenmiş, Tavistock stratejilerinden birisinin uyuşturucu haplar kullanılması olduğu ve CIA'nın MKULTRA programı kapsamında şüphe edilen CIA ajanlarının deşifre edilmesi amacıyla LSD verildiği, kobay olarak kullanılan ajanların tepkilerinin incelendiği yazılmıştır (Bilbilik, 2007: 19).

Beyin yıkama yoluyla günümüzde insanların canlı bomba olmaya ikna edildikleri görülmektedir. İntihar saldırılarının nedenleri ve saldırganların psikolojisi üzerine çalışan dünyada sayılı uzmanlarından biri olan Robert Pape'nin bir insanın intihar bombacısına dönüştüğü sürecinin ortaya konulması için 482 intihar bombacısı üzerinde derinlemesine bir çalışma yaptığı ve sonuçta canlı bombaların 5 ortak özelliğine ulaşmıştır. Bu maddelere göre canlı bombalar, fakir ve işsiz olmayan, genç ve eğitilmiş olan ve işgal psikolojisinde olan kişilerden oluşmaktadır. Ayrıca intihar bombacılarının uyuşturucuların etkisiyle intihar saldırısı gerçekleştirmesinin, daha önce de belirtildiği gibi, 11. yüzyıla kadar gittiği, 11. yüzyılda Haşhaşiler (Hasan Sabbah grubu) ve 2. Dünya Savaşı'ndaki Japon kamikazelerde de aynı şekilde uyuşturucu etkisi altında oldukları belirtilmiştir (Cumhuriyet Gazetesi; 14.10.2015: 15). Böylece geçmişten bu yana kullanılan beyin yıkama stratejisinin insanları ne kadar tehlikeli bir boyuta getirdiği görülmektedir. Hiç düşünmeden kendi canına kıyan ve

beraberinde birçok insanı da katledebilen caniler yaratmakta, bu kişiler de terör örgütleri ile onları yöneten güçler tarafından stratejik olarak kullanılmaktadır.

2.1.2 Algı Operasyonu

Düşüncelerini kendisine ait zanneden ancak, başkasının istediği gibi düşünen kişi en büyük esaretin içinde yaşayan kişidir. Ancak, tarih boyunca da insanların büyük bölümü “düşüncelerini kendilerine ait zanneden” kişilerden oluşmuştur. İnsanların düşüncelerini kendine ait zannetmesi yani algısının yönetilebilmesi, başarılı bir propagandaya, psikolojik savaşa, örtülü operasyona veya enformasyon savaşına maruz kalmasıyla gerçekleşir. Algı yönetiminin amacı, insanların en güçlü organları olan beyinlerine nüfuz ederek onların dış dünyayı “istenilen şekilde” algılamalarını ve böylece yargılarının da istenilen yönde şekillenmesini sağlamaktır (Özdağ, 2014: 14-15). Hiç şüphesiz bunu gerçekleştirme işlevi medyanındır. Medya kendi ideolojisi çerçevesinde algı operasyonu yapabildiği gibi, hizmet etmek zorunda kaldığı güçlerin uygulamak istediği algı yönetimini de, uyumlandığı haber söylemleri üzerinden gerçekleştirmektedir.

Algı yönetimi, bilimsel bir stratejidir. Sorunlar yüzünden iradesi çözülen insan ve toplumlar, algı virüsüne karşı tamamen korumasız ve çaresiz kalarak, bağımlı hayatı özgürlüğüne değişmeye, istenilenleri yapmaya hazır hale getirilmektedir. Bu yönetimle; kötü alışkanlıklardan sağlıklı yaşama, ekonomiden milli güvenliğe her şeyi pozitif veya negatif idare etmek mümkündür. Algı oluşturma; tamamen bilinçaltı kurguya dayanmaktadır. Küresel reklam ve film sektörü algı oluşturmaya en iyi örneklerdendir. Reklam ve filmler, bilinçaltı tekniklerini kullanarak, geleceğin küresel algısını oluşturmaktadır. Kanlı ve acımasız savaşlar, kıyamet sahneleri, soygun, hırsızlık, tecavüz ve insanlık dışı ne varsa hepsi sıradan olaylar gibi zihinlere işlenmektedir. Burada beyinlere kazınan gerçek ve hayal birbirine karıştırılmış algı ile insanlık vicdanını yok edip, insanları vahşet dolu kötü olan her şeyle beraber yaşamaya alıştırmak amaçlanmaktadır. Algı yönetimi, bilinçaltı savaş yöntemi olarak kullanıldığında, kalabalıklar, özgürlük ve demokrasi için en büyük tehdit sayılır. Çünkü algıyı ele geçiren, algı sahibine ait olanları da ele geçirmiştir. Medya ise göze, kulağa ve zihinlere hitap eden her şeyi, algımızı ve yaşantımızı şekillendirmektedir (Kınacı, 2011: 60). Algı yönetimi günümüzde özellikle siyasi açıdan ve medya üzerinden yoğun olarak gerçekleştirilmektedir. Zaten düşünmekten yosun olan kitleler de kolaylıkla bu yönlendirmelere maruz kalmakta, olayları ve olguları onlardan istenildiği şekilde algılamaktadır. Algı yönetimi ile herhangi bir şey, olduğundan çok farklı şekilde

gösterilebilmekte, var olan bir şey gizlenebilmekte ve var olmayan da varmış gibi algılanabilmektedir.

2.1.3 Dini Kullanma Stratejisi

Yeryüzündeki bütün dinler, iyiliği işaret etmekte ve insanın yapısında var olan kötü duyguların tümünü yok etmeye davet etmekte ve bunları önlemeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda dinler insanlara, inanç ve düşünceleriyle, tavır ve davranışlarında kendisini mutluluğa ve kurtuluşa iletecek yolu izlemesini önerirler. İslam sözcüğü ise barış ve emniyet anlamına gelen selam ile aynı kökten türemiştir (Salur, 2009: 237). Birçok dinin temel kaynaklarında kişinin kendisi için istemediği şeyi bir başkası için de istememesi ilkesine ağırlıklı yer verilir. Bu ilke kendisi kadar başkalarını düşünmesini, başkalarının da hak ve değerlerine saygılı olmasını öngörür (Gündüz, 2002: 22). Kofüçyüs M.Ö. bu ideali, “*sana yapılmasını sen de başkalarına yapma*” sözüyle tarihe geçirmiştir (Öztürk ve Başpınar, 2014: 39). Dinler böylesine önemli amaçlar üzerine kuruluyken, terör örgütlerinin bir taraftan bebek, büyük demeden insanları katletmeleri, diğer taraftan da dinleri bu caniliklerine alet etmeleri büyük bir çelişkidir.

Bazen asayişsizliğe dini bir kisve giydirilmiş ve bunun sonucu Haricilik gibi akımlar doğmuştur. Haricilik İslam anlayışında tahrif ve sapma ile uğruluk ve yağmacılığa geri dönüştür. Bu anlayışta dini anlama ve uygulamada dengesizlik de ortaya çıkmaktadır. Haricilik kabalık ve idraksizlik veya kıt idrak anlayışdır. Terör örgütlerinden IŞİD fikren selefi bir hareket olarak sayılsa bile eylem ve hareket bazında Harici olarak nitelendirilmektedir. Hariciler tarihte uyuyan hücreler gibidirler. Uygun ortamlar bulurlarsa fişkirir ve yeşerirler. Peygamberimiz Haricilerin model karakteri olarak Zülhuvaysire’yi gösterir. Hem hilkat hem de huy olarak kabalılığıyla maruf olan bu adam Hazreti Peygamberin adaletine razı olmamış ve onu sorgulamaya kalkışmıştır. Peygamberimiz de onun neslinden gelecek olan zümrelerin gece gündüz Kur’an okuyacaklarını lakin okuduklarının boğazlarından geçmeyeceğini; okun hedefinden çıktığı gibi dinlerinden çıkacaklarını duyurmuş ve haber vermiştir (Özcan ve Özcan, 2015: 17-26). Bu noktada IŞİD ve onun gibi dini kullanmaya kalkan terör örgütlerinin bu kategoriye girdiği görülmektedir.

Amerika Dışişleri Bakanlığı’nın 1980’deki terör örgütleri listesi hiçbir dinsel grubu kapsamazken, 1994’te 49 terör grubundan 16’sı dini kökenli terör örgütü olarak nitelendirilmiştir. Ardından 56 örgütten 26’sı bu kategoriye yerleştirilmiş ve Dışişleri Bakanı Madeleine Albright 1998’de dünyanın en tehlikeli 30 terör örgütünü yarısının ideolojik temelini dinden aldığını açıklamıştır (Karlsson, 2005: 180). ABD’nin hâlihazırda savaşta

olduğu 22 ülkeden biri hariç diğerlerinin tümünün İslam ülkeleri olmasıyla ilgili, ABD'nin gerçekten terörle mi yoksa İslam diniyle mi mücadele ettiği sorgulanmaktadır (Dursunoğlu, 2005: 12-13). Ayrıca özellikle İslam diniyle özdeşleştirilen bu terör örgütlerinin nasıl ve kimler tarafından türetildiği de ayrı bir sorgulama konusudur.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte ortadan kalkan komünizm tehdidinin ardından ABD kendisine kimliği İslam'la örtüşen devletleri ya da kişileri yeni düşman olarak kuşkusuz çok daha önceden belirlemiştir. Ancak yeni düşmanın adını telaffuz ederken muhtemel bir olağanüstü durumda hem diğer Hıristiyan ülke ve devlet adamlarının desteğini almak, hem de müttefik ve dost Müslüman ülke yönetimleri ve halklarının tepkisini çekmemek adına doğrudan ve yalın İslam sözcüğünü telaffuz etmektense suçlayıcı sıfatlar içeren; “radikal İslam”, “köktenci İslam”, “İslamcı militanlar veya teröristler”, “İslamcı terör” gibi terimlerle İslam'ı terörle ilintilendiren ve özdeşleştiren kullanımları yeğleyerek propaganda yapılmıştır. Bu yolla dünya kamuoyunun bilinçaltında bu sıfatla uygun kim varsa şüpheli ve potansiyel tehlike gösterilmeye çalışılmıştır (Ayhan, 2007: 213). Ortaylı (2002: 9); “...laik tutumu dolayısıyla bir Türk vatandaşı, İslam'ın terörist ve kavgacı bir din olduğunu söyleyebiliyor. Bu bir bumerangdır, bir müddet sonra üzerinden kazıyamayacağı kimliği dolayısıyla kendisi bu önyargının kurbanı olacaktır.” şeklindeki ifadeyle Batı tarafından oluşturulmaya çalışılan İslamofobinin tehlikesinin farkında olunmadığına dikkat çekmeye çalışmıştır.

Genel anlamda; “dini inancın onayladığı, emrettiği ya da ilahi emirle gelmiş bir amacı yerine getirmek maksadıyla gerçekleştirilen şiddet” faaliyetleri anlamına gelen dini terör, farklı dini ve mistik geleneklerde görülen köktenci fanatizmin ürünü olarak sunulmaktadır. Kutsal metinler ya da bir din veya kült liderinin onayıyla meşruiyet kazanan dini terörde ölme ve öldürme davranışı, aşkın bir anlam evreni içinde, kendini kurban etme, ulvi bir fedakârlık ve ilahi güce kendini sunma şeklinde anlaşılmaktadır (Lerner and Lerner, 2006: 187). Bu bakış açısının yerleştirilmesiyle de terör örgütleri kolaylıkla örgüt elemanlarını kurban edebilmektedir.

“Şiddet en başta ve her şeyden önce kutsal bir eylem, herhangi bir ilahi istek veya emre karşılık gerçekleştirilen kutsal bir vazifedir” diyen Hoffmann, dini terörün değer sistemleri, farklı meşrulaştırma/haklılaştırma mekanizmaları, moralite anlayışları ve alternatif dünya görüşleriyle, seküler terörden daha ölümcül bir şiddet türü olduğu ileri sürülmektedir (Hoffmann, 1998: 87). Din ya da kült eylemi meşrulaştıran, eylemciyi kutsayan çok kuvvetli bir mekanizma olarak belirmektedir. Dini terörde, düşmanı insan olma vasfından çıkararak şeytanlaştırıcı bir terminoloji devreye girmektedir. Grup dışındaki toplulukların sıklıkla

“kâfirler”, “köpekler”, “şeytanın çocukları”, “pislik halk” gibi tabirlerle anılması bu anlayışın bir göstergesi olurken, sistemin eksik ya da hatalı taraflarında düzeltme aramamakta, sistemin tümünü inkâr ederek yeni bir inşa etmeye çalışmaktadır (Hoffmann, 1998: 94-95). Juergensmeyer (2000: 158), bu yeni terörizmin sadece Orta Doğu’ daki intihar bombacılarına indirgenemeyeceğini, İsrail’deki Yahudi radikallerden, Japonya’daki Budist eylemcilere, Hindistan’daki radikal Hindu ve Sihlerden Amerika’daki Hıristiyan militanlara dini terörün benzer motivasyonlara sahip olduğunu ifade etmektedir.

İslam dininin terörde özellikle zikredilmesinin altında ise Ortadoğu ve özellikle jeopolitik konumu nedeniyle Türkiye’nin de içinde bulunduğu ülkeler üzerinde farklı amaçları olan dünya güçlerinin uyguladığı algı yönetimi yatmaktadır.

Özellikle daha etkili olması ve daha fazla uygulama alanı bulması nedeniyle intihar eylemleri bu döneme ait bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır. İntihar eylemlerinin bu dönemde ortaya çıkmasında en büyük etkenlerden birinin dini retorik olduğu söylenebilir (Bilge Adamlar Kurulu Raporu, 2015: 12). Dinin stratejik olarak kullanılmasıyla terör örgütü üyeleri intihar eylemlerini hiç sorgulamadan yapabilmekte, hatta bunu din adına yaptıkları düşüncesiyle kendilerine cennetin vaat edildiğine inanmaktadırlar.

Diğer taraftan El Kaide’nin yükselişi ve geri dönüşünde Suudi Arabistan’ın taşıdığı önem genellikle yanlış kavranmış ve küçümsenmiştir. Suudi Arabistan’ı böylesine önemli bir oyuncu haline getiren şey tek başına mali kaynakları değildir. Suudi Arabistan’ın, İslamiyet’in fundamentalist 18.yüzyıl versiyonu olan ve şeriat yasalarını dayatıp kadınların ikinci sınıf yurttaş konumuna indiren, Şii ve Sufi Müslümanları, Hıristiyanlar ve Musevilerle birlikte yok edilmesi gereken dönemler ve kafirler sayan Vehhabiliği yaymasıdır. El-Kaide’nin ve İŞİD’in ideolojisinde Vehhabilğin büyük payı vardır. Müslüman dünyasının başka yerlerinden gelip İslamiyet’teki bu yeni eğilimi eleştirenler fazla yaşamazlar; ya kaçmaya mecbur edilir ya da öldürülürler (Cockburn, 2014: 5-6).

Taslaman’a göre (2016: 58-60); Kuran ayetlerinde, Peygamber’e düşmanlık edenlerle bile antlaşma yapıldığı ve Müslümanların bu antlaşmanın şartlarına uyduğu görülmektedir. Zorunlu hallerde savaş ilanı ancak Kuran’daki temel prensiplerin uygulamasıyla mümkün olabilmektedir. Fakat Peygamber’in dönemindeki savaş ilanlarında Tanrısal bir vahiy bulunması nedeniyle, savaşın gerekli olduğunu iddia eden kişisel yorumlardan tamamen farklıdır. Kuran’ın tamamlanmasıyla Müslümanlara gelen vahiy kesildiğine göre, artık hiçbir cihad ilanı Peygamber’in dönemindeki cihad ilanı gibi tartışmaüstü değildir. Dolayısıyla savaşın gerekli olduğunu savunanlara karşı eleştirel bir bakış açısı geliştirilmelidir. Bu bakış açısı, siyasal ve şahsi menfaatler uğruna dini kavramların retorikleştirilerek kullanılmasını

önleyebilmek için son derece önemlidir. Anlaşma yapma, “öteki” ile dil aracılığıyla temas kurma, “öteki”nin “öteki” olarak kalmasını kabul etme, “öteki”nin farklı ontolojisine ve epistemolojisine rağmen uzlaşmak ve uzlaşılan hususlara sadık kalmak demektir. “Ötekilerle” antlaşma yapılabileceğinin Kuran’da vurgulanmış olması özellikle önem taşımaktadır.

İslam dini bu perspektiften bakıyorken, terör örgütlerinin, kişileri ve kitleleri böylesine radikalce ötekileştirmesi ve bu ideolojinin arkasına İslam dinini alması şaşılacak bir durumdur.

Afganlılar bu anlayışa uygun toplumlardandır. Geleneksel olarak diğer Müslüman mezheplerine, başka din mensuplarına ve modern hayat tarzlarına tarih boyunca hoşgörülü olmuştur. Afganlı mollalar hiçbir zaman İslamiyet’i baskı aracı olarak kullanmamıştır. Afgan toplumunda son zamanlardaki gibi mezhepçiliğin siyasal bir sorun haline geldiği de neredeyse hiç görülmemiştir. 1992’ye kadar Hindular, Sihlar ve Yahudiler Afgan ekonomisinin gelişiminde önemli rol oynamışlardır. Hatta Afgan kralları savaşa gittikleri zaman genellikle bu insanlardan ödünç para almışlardır. Fakat Sovyetler Birliğinin işgalinden sonra 1992’de patlayan iç çatışmalar, Afganlıların eski çağlara dayalı tasavvufi, hoşgörülü ve uzlaşmacı din anlayışını kaldırarak Taliban gibi terörü içinde barındıran, aynı zamanda İslamcı bir hareket olduğunu iddia eden bir örgütün ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır (Raşid, 2001: 134).

Taliban ise dini kullanma noktasında, ABD’nin askeri müdahalesinden sonra halka karşı daha yumuşak davranmaya özen göstermiş, artık halkın değerleriyle çatışmamaya çalışmıştır. Taliban’daki bu değişimi kadife devrimi olarak nitelendiren ve Taliban’ın hakim olduklarını bölgelerde halkla görüşen El-Cezire Kanalının Afganistan ve Pakistan muhabiri Ahmed Muvaffak Zeydan “Taliban’ın Yükselişi” adlı kitabında, Taliban’ın geçmişte yaptıkları hataların farkında olduğunu ve halihazırda insanların giyim, kuşam, saç, sakalına karışmadıklarını ve dini kurallarını da halka dayatmadıklarını belirtmiştir (Zeydan, 2010: 91-101).

Her ne şekilde olursa olsun geçmişten günümüze, özellikle de 21. yüzyılda din, terör örgütlerinin ideolojilerinin temel dayanağı olabilmıştır. İnanılan dinin esas niteliğini göz ardı edip, bazen beyinleri yıkanarak, bazen de kendi inanışları çerçevesinde dini, örgüt üyeleri stratejik olarak kullanmaktadır. Günümüzde en çok gündeme gelen küresel terör örgütlerinin İslam dini mensubu olması ve daima bu terör örgütlerinin medyada yer bulmasının arkasında ise İslamofobinin oluşmasının amaçlayan dünya güçlerinin desteği bulunmaktadır.

2.2 Terör Örgütleri ve İletişim Araçları

Terör örgütlerinin tümü kuruluş, amaç ve strateji belirleme, bunları kamuoyuna duyurma, sempati kazanma ve örgüte üye toplama gibi amaçlarla birtakım iletişim araçlarını titizlikle kullanmışlardır. Bazı terör örgütleri daha kuruluş aşamasında varlıklarını yazılı, basılı iletişim araçlarıyla meşru kılarken, örgütlenmenin sağlanabilmesi ve eylemlerinin gerçekleştirilmesi için ise yüz yüze iletişim neredeyse kaçınılmaz olmuştur. Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelere paralel olarak da zamanla daha teknolojik ve profesyonel araçlara başvurmuşlardır. İnternet aracılığıyla kullanılan sosyal medya ve bireysel paylaşım siteleri bunların başında yer almaktadır.

Terör örgütlerinin gerçekleştirdikleri eylemlerin nedenlerini ve iddialarını aktarabileceği bir araca ihtiyaç duyması, terörün amacına ulaşmasını kolaylaştıran bir unsurdur. Ancak, terör örgütleri kitle iletişim araçlarını sadece propagandalarını yapmak için kullanmamakta, propagandanın yanında eğitim, haberleşme ve bilgi toplama amacıyla da kullanmaktadırlar. Bütün bu faaliyetleri mevcut ulusal veya uluslararası medya araçlarıyla gerçekleştirmeleri mümkün olmadığından, kendi yayın organlarını oluşturarak hiçbir sansüre maruz kalmadan yayın faaliyetlerinde bulunmaktadırlar. Bu amaçla neredeyse bütün örgütlerin legal ya da illegal bir dergisi, gazetesi, televizyonu ya da internet sitesi vardır. Bunun yanında bu araçlar maddi imkânlar çerçevesinde kullanılmaktadır. Kitapevleri ve buralarda basılan yayınlarla da propaganda ve eğitim faaliyetleri sürdürülmektedir.

PKK terör örgütü kurulduğundan bu yana, basın-yayın ve propaganda faaliyetlerine büyük önem vermiş ve kuruluş şemasında bu faaliyetlerden sorumlu bir birimin bulunmasına özen göstermiştir. Günümüzde de bu faaliyetleri, “propaganda-ajitasyon çalışmalarının yürütülmesinden ve süreklileştirilmesinden” sorumlu olan “İdeolojik Alan Merkezi”nin alt komitesi durumundaki “Basın Yayın Komitesi” eliyle yürütmektedir. Öncelikli olarak ulusal ve uluslararası basını yanlış bilgilendirme ve yönlendirmeler yoluyla alternatif bir medya kanalı oluşturmaya çalışan örgüt, ilk olarak kendi gazete ve dergilerini çıkarmış, daha sonra radyo ve televizyon yayıncılığında internete uzanan geniş bir ağ yaratmıştır. Fırsatını buldukça yasal, yasaklanınca da yasa dışı yollarla yayınlarını sürdüren PKK, bu yayınlarında taraftar toplamak, eylemlerini meşrulaştırmak ve devleti kötülemek hedeflerini gerçekleştirmeye çalışmaktadır (Laçiner, 2002: 119-120).

Günümüzde en yakın zamanda terör örgütü olarak kabul edilen FETÖ ilk başlarda algı operasyonları yapmıştır. Kendisine bağlı örgütün medya kolunu oluşturan örgüt üyeleri ise yürütülmesi muhtemel ya da yürütülmekte olan soruşturmanın içeriğiyle ilgili paralel bir çalışmanın içerisinde bulunduğu, bu kapsamda örgütün yayım ve yayın organları ile köşe

yazarlığı yapan örgüte bağlı kişilerin kamuoyunda algı çalışması yaparak, halkın tepki ve duygularının yönetiminde aktif rol aldıkları görülmektedir

(<http://web.archive.org/web/20160506234755/http://www.aydinlikgazete.com/turkiye/fethulla-h-gulen-teror-orgutu-cinsel-icerikli-konusmalari-baski-amacli-arsivlediler-h63543.html>).

Terör örgütlerinin hedeflerine ulaşmada kullandığı stratejilerin en başında, yaptığı saldırılar aracılığıyla, hedefinde olan bütün kitlelerce bir iletişim aracı biçiminde algılanmasını sağlamak ve şiddet unsuru taşıyan mesajlar doğrultusunda eylemlerini geliştirmek, çeşitlendirmek ve uygulamak gelmektedir (Ross ve Miller, 1997). Teröristlerin önem sıralaması içindeki hedef kitlelerin başında ise öncelikle masum geniş halk kitleleri gelmektedir. Demokratik ülkelerde güvenlik güçleri de teröre karşı başarılı ve etkin olabilmeleri için büyük ölçüde halk desteğine ihtiyaç duymaktadırlar. Bu açıdan değerlendirildiğinde, terör örgütleri ile güvenlik güçleri arasındaki mücadele, bir anlamda karşılıklı “alan kazanma stratejisi” olarak da nitelenebilir (Wilkinson 1986). Bunu gerçekleştirebilmek ve geniş halk kitlelerine ulaşabilmek ise ancak kitle iletişim araçları ile mümkündür.

Bal (2006: 30), bu noktada yaptığı bir araştırmada şu soruya yanıt aramıştır: “Acaba bir terör örgütü güvenlik güçlerini nasıl izlemekte, onlara ne tür mesajlar vermekte ve bu dolaylı-dolaysız iletişimden nasıl yararlanmaya çalışmaktadır?” Ona göre, eylem üstünlüğünü ilk başlarda elinde bulunduran terör örgütü, yapmış olduğu acımasız ve gerçekten vahşice eylemlerinden hemen sonra saklanır ve hedef olarak gördüğü bütün grupların tepkilerinin neler olacağını gözlemeye çalışır. Böyle bir terör eyleminin sonrasında; medya kuruluşları yapılan bu eylemi çarpıcı bir şekilde halka duyururlar. Dolayısıyla medya büyük ve sessiz halk yığınlarının terör eylemi karşısında korku duymasına neden olur (Bal, 2006: 28-31). Sonuç olarak, teröristler yaptıkları bilinçli eylemlerle çeşitli gruplara mesajlar verirler. Bu doğrudan veya dolaylı olarak verilen mesajların birincil adresleri de güvenlik güçleridir. Terör örgütleri güvenlik güçlerine karşı geliştirdikleri bu iletişim çerçevesinde, güvenlik güçlerinin eylemler sonrasında hazırlıksız yakalanmalarını, provoke edilecek hareketlerde bulunmalarını ve güvenlik birimlerinin yurttaşlara karşı gereğinden fazla güç kullanmasını arzularlar (Bal, 2006: 34). Bu doğrultuda medyanın yayın içeriklerini, meslek etiğine uygun ve hassasiyetle oluşturması gerekmektedir ancak var olan durum hiç de olması gerektiği gibi değil, aksine hizmet ettiği güçlerin ekmeğine yağ sürecektir.

2.2.1 Yüz Yüze İletişim

Her ne kadar teknoloji ve kitlesel iletişim gelişse de geleneksel yöntem ve ortamların vazgeçilmez uygulamalar olduğu kuşku götürmez. Zira bu tür ortam ve yöntemlerin en önemli avantajı eş zamanlı iletişimle geri bildirim almak ve çözüm üretebilmeyi kolaylaştırmasıdır. İkna etmenin en etkili yollarının başında da interaktif iletişim ortam ve yöntemlerinin önemi yadsınamaz (Ayhan, 2015: 100).

Terör örgütlerinin kurulmaya başladığı yıllarda ise teknolojik gelişmeler henüz şimdiki kadar yoğun olmadığı için örgütlenmeler çoğunlukla yüz yüze yapılan görüşmeler ve toplantılarla sağlanmıştır. Zaten etkileyici karakterlerden oluşan örgüt liderleri ile de özellikle gençler üzerinde ikna edici iletişim şekilleri kullanılmıştır. Yıllar geçtikçe özellikle haberleşme, örgütlenme ve organize olmak için daha hızlı olmayı sağlayan internet kullanılmaya başlandıysa da yüz yüze iletişim her çağda insanlar için en pratik, en kolay ve hayatımızda en çok yer kaplayan iletişim şekli olmuştur.

2.2.2 Medya

Terörün tanımı üzerinde mutabakata varılmamış oluşu medyanın da bu kavrama farklı açılardan yaklaşmasına zemin hazırlamaktadır. Aynı terörist hareket bazen “aşşağılık”, bazen “doğruluğu açıklanabilir bir mücadele yolu”, “acımasız teröristlerin şeytani hareketleri” ya da “özgürlük savaşçıların hareketleri” olarak tanımlanmaktadır (Bilir, 2009: 43). Teröristlerin medyada gerilla olarak adlandırılması, politik şiddet hareketi ortaya koyan bu kişileri negatif bir anlam taşıyan “terörist” kavramı ile ifade etmek istememekten de kaynaklanmaktadır. Bu tür bir yaklaşım söz konusu politik şiddet eylemlerini ve faillerini meşrulaştırmak anlamına gelebilmektedir (Bilir, 2009: 40). Dolayısıyla medyanın kullanacağı söylemler oldukça önem taşımaktadır. Terör örgütleri de bunun farkında olarak kendilerini göstermek istedikleri gibi aktaracak yayın organlarına sahip olarak istedikleri yönde yayın içerikleri oluşturmaktadır.

Bunların başında PKK terör örgütü'nün sahip olduğu; 2 gazete, 4 televizyon kanalı, 13 radyo kanalı, 19 dergi, 3 basımevinin ve çok sayıda internet sitesi gelmektedir. Bu medya araçlarıyla hem örgütün propagandası yapılmakta hem de şifreli mesajlar örgüt mensuplarına iletilerek eylem talimatları verilmektedir (Aykın ve Gümüşay, 2008: 353-354).

Başbüyük ve arkadaşları tarafından, teslim olan bir örgüt mensubunun ifadesi şöyle aktarılmaktadır (2012):

“Lise ikinci sınıftan sonra okul arkadaşlarımla birlikte örgütü anlatan internet sitelerine girmeye başladım. Ayrıca ROJ TV ve Mezopotamya FM de dinliyordum. Buralarda gördüğüm gerillalardan, duyduğum haberlerden çok etkileniyordum. Özellikle kadın gerillaların halkları uğruna savaşması beni

çok etkiliyordu. Dayımın kızı ile sürekli bu meseleleri konuşuyorduk ve sonunda birlikte örgüte katılmaya karar verdik.”

Başka bir örgüt mensubunun ifadesine ise Alkan (2012: 186-188) şu şekilde yer vermiştir:

“PKK'nın ismini ilk liseye giderken duymuştum. Ağabeyi örgüte katılan bir arkadaşla tanışmıştım sınıfımızda, onun vasıtasıyla duymuştum. Biz üç dört arkadaşlık sürekli beraber gezen ve hepimiz Kürt'tük. Okul dışında da görüşüyorduk bu arkadaşlarımla. Ama PKK'ye katılmak gibi bir düşüncem yoktu. PKK'ye katılma sürecim üniversiteyi kazandığımda başladı. Aynı sınıfta olduğum bir arkadaşım vasıtasıyla önce Özgür Halk Dergisi'nin bürosuna gidip gelmeye başladım. Ben liseden itibaren sürekli okuyan biriydim. Örgütün yayınlarını okudukça bende PKK'ye katılma isteği uyandı. Zaten arkadaş ortamında ister istemez psikolojik bir ortam oluşuyor. Arkadaşlarıma konuyu açtığımda benim örgüte gidişimi organize ettiler”.

Kurulduğu yıllarda film çekmeyi, televizyon izlemeyi yasaklayan ve basına önem vermeyen Taliban ise, medyanın önemini sonradan anlamıştır. Artık Taliban bir basın merkezine, Afganistan ve İslam dünyası ile ilgili güncel haberleri farklı dillerde veren internet sitesine ve resmi sözcüye sahiptir. Taliban hareketinin eski Enformasyon Bakanı Kudrettullah Cemal “Es-Sumut” dergisine verdiği bir röportajda konuyla ilgili şunları dile getirmiştir: *“Taliban hareketinin basın kolu aktiftir. İsteyen her gazeteci herhangi bir olayı Taliban'a teyit ettirmek için Thuraya uydu telefonu vasıtası ile dakikalar içinde Taliban'ın sözcüsüne ulaşabilir”* (Zeydan, 2010).

Rûdaw Medya Grubu, Kürdistan Bölgesi'nin başkenti Erbil (Hewlêr) merkezli bağımsız bir medya grubu olarak, takipçilerine görsel, işitsel, yazılı ve dijital/ elektronik ortamda haber aktarmaktadır. Rûdaw Medya Grubu yayınlarının daha geniş kitlelere ulaşmasını temel hedef olarak belirlediklerini ifade etmektedir. Bugüne kadar Kürt medyasının ulaşamadığı her yere ulaşarak, daha çok kişiyi gelişmelerden haberdar etmeyi ve etkilemeyi amaçlamaktadır (<http://rudaw.net/turkish/about>). Medya içinde; gazete, dergi, radyo, televizyon, internet gibi birçok yazılı, görsel, işitsel ve bilişsel kitle iletişim aracını barındırarak bugün tüm dünyayı yönlendirmekte ve hiçbir güç, medyayı kullanmadan amacına ulaşmamaktadır.

2.2.2.1 Gazete, Dergi ve Dernek

Gazete ve dergiler en eski iletişim araçlarındandır. Çok çeşitli amaçlarla çıkarılabilen gazete ve dergiler belli kesimler tarafından kendi ideolojilerini yaymaya hizmet etme noktasında ilk sırada gelmektedir. Bazen ücretsiz dağıtılabilirdikleri gibi bazen de örgüte maddi destek sağlaması amacıyla da çıkartılabilmektedir. Bunun dışında, terör örgütleri eleman toplayabilmek, örgütlenmeyi sağlayabilmek ve yasal bir görünüm elde etmek için gazete,

dergi ve derneklerden fazlasıyla yararlanmaktadır. Özellikle sempatican toplayabilmek için kendi bünyelerinde çıkardıkları gazete ve dergilerden yararlanırken, yasal bir görünüm elde etmek için de derneklerden faydalanmaktadırlar.

İdeolojilerin benimsetilebilmesi açısından yazılı kitle iletişim araçları, radyo ve televizyon gibi görsel/ işitsel kitle iletişim araçlarına göre daha elverişlidir. Görsel/ işitsel kitle iletişim araçlarında verilen haberlerin insana etkisi ve zihinlerde kalıcılığı geçici olabilirken, yazılı kitle iletişim araçlarında verilen mesajlar uzun yıllar muhafaza edilebilmekte ve zihinlerde bırakacağı etki sürekli olabilmektedir. Dolayısıyla geniş halk kitlelerine verilecek olan mesajların kalıcılığı yazılı kitle iletişim araçları ile daha kolay sağlanmaktadır (Çeşme, 2005: 240).

1960'lı yıllar boyunca 1961 Anayasası'nın sağlamış olduğu özgürlük ortamında çeşitli sol ve Marksist klasikler Türkçe'ye çevrilmiş ve okunmaya başlanmıştır. Ayrıca Yön, Ant, Türk Solu gibi dergiler önemli tirajlara ulaşmış ve bu eserler çoğunlukla üniversitelerde öğrenim gören gençler tarafından okunduğundan en büyük etkiyi de onlar üzerinde yapmıştır (Işık,2013: 24).

PKK terör örgütünün en uzun süreli yayını Serxwebun dergisi, Parti-Merkez yayın organı olarak örgütün kuruluşunun ilanından hemen sonra, 1979 yılında, Almanya'da yasadışı olarak çıkarılmaya başlamıştır. 1981 yılından itibaren yayınları yasal hale getirilerek çıkarılmaya devam edilmiştir (Işık, 2009: 63). PKK terör örgütü, 22 Nisan 1990 tarihinde Halk Gerçeği isimli gazeteyi çıkarmaya başlamıştır. Mahkeme kararıyla kapatılan Halk Gerçeği'nin yerini üç sayı sonra, Yeni Halk Gerçeği isimli haftalık gazete almıştır. Bu gazeteyi ise Yeni Ülke izlemiştir. Haftalık çıkarılan Yeni Ülke'nin, örgütün ihtiyaçlarını karşılamamaya başlaması üzerine, 31 Mayıs 1992 tarihinde Özgür Gündem günlük olarak yayın hayatına başlamıştır. Özgür Gündem'in yayımlanan toplam 580 sayısının 486'sı hakkında dava açılmış, toplam 20 davada kapatma kararı çıkmıştır. Gazetenin tamamen kapatılmasının ardından, 28 Nisan 1994'te Özgür Ülke ismiyle yayın hayatına devam etmiştir. Bu gazetenin de toplam 247 sayıdan 220 sayısı hakkında toplatma kararı verilmiş ve Özgür Ülke, 2 Şubat 1995 tarihinde, Özgür Gündem'in devamı olduğu gerekçesiyle kapatılmıştır. 13 Nisan 1995'te, dört ay gibi kısa bir süre içerisinde kapatılacak olan Yeni Politika yayına başlamıştır. Bu gazetenin yerini ise 7 Ekim 1995'te haftalık olarak yayımlanmaya başlayan Özgür Yaşam almış ve 12 Aralık 1996 tarihinde yerini günlük olarak yayımlanan Demokrasi Gazetesi'ne bırakmıştır. Demokrasi Gazetesi de diğerleri gibi 3 Mayıs 1997'de kapatılmıştır. 7 Temmuz 1997'de Ülkede Gündem Gazetesi yayına başlamıştır. Bu gazete de 23 Ekim 1998 tarihinde İstanbul DGM tarafından kapatılmıştır. Bu gazetenin yerini ise 18 Nisan 1999'dan

itibaren çıkarılmaya başlanan Özgür Bakış Gazetesi almıştır. 27 Mayıs 2000’de Yeni Gündem Gazetesi yayın hayatına başlamış ve o da çeşitli kapatma cezalarına çarptırılarak yerini 23 Nisan 2001’de yayına başlayan Yedinci Gündem gazetesine bırakmıştır. 2 Eylül 2003’te Yeniden Özgür Gündem, 1 Mart 2004’te Ülkede Özgür Gündem, 16 Kasım 2006’da Toplumsal Demokrasi, 17 Ocak 2007’de Gündem, 19 Mart 2007’de Güncel, 9 Mart 2007’de Yaşamda Gündem, 5 Kasım 2007’de Yedinci Gün, 1 Aralık 2007’de Haftaya Bakış, 19 Mayıs 2008’de Alternatif, 30 Eylül 2008’de Özgür Ülke, 3 Ekim 2008’de Gerçek Gazetesi gibi birbiri ardına yayımlanmaya başlamış ve her biri örgüt propagandası yaptıkları veya bir öncekinin devamı oldukları gerekçesiyle kapatılmıştır Günümüzde de Günlük, Rojev, Özgür Görüş gibi günlük ve haftalık gazeteler yayımlanmaktadır (Aykol, 2009).

DHKP-C tarafından da PKK’da olduğu gibi örgütlenmeyi ve eylemlerini gerçekleştirmek için özellikle dergi ve dernekler yaygın olarak kullanılmaktadır. Ekmek ve Adalet Dergisi, Gençlik Gelecektir Dergisi bunlardandır. Anadolu Halk Kültür Derneği (AHKD) ismiyle faaliyet gösteren kuruluşlar birleştirilerek, Anadolu Halk Kültür Dernekleri Federasyonu oluşturulmuştur. Yasal alanda; Kültür ve Sanatta Tavır (İstanbul), İşçi Hareketi (İstanbul), Özgür Karadeniz (Trabzon), Özgür Çukurova (Adana), Haklar ve Özgürlükler Bülteni (İstanbul), Memur Gerçeği Dergisi (İstanbul), Sosyalist Feminist Kaktüs (İstanbul), Zafer Yolunda Kurtuluş (İstanbul) ve illegal alanda; DHKP/DHKC Haber Bülteni (Almanya), Devrimci Sol Haber Bülteni (Almanya), Yurtdışı Mücadele Dergisi (İngiltere) yayımları mevcuttur. Örgütün öğrenci gençliğine yönelik Devrimci Gençlik isimli bir legal yayın organı da mevcuttur. Türkiye Öğrenci ve Gençlik Dernekleri Federasyonu (TÖDEF); örgütün özellikle üniversite gençliği içerisindeki yasal olmayan örgütlenmesi olup, üniversite öğrenci derneklerini merkezi bir çatı altında toplamak amacıyla oluşturulmuştur. Örgütle ilgili haberler ya da duyurular Yürüyüş isimli internet sitesi ya da aynı isimli dergide ve Halkın sesi tv internet sitesinde yayımlanmaktadır (<http://yuruyus.info/2015/01/dhkc-aciklama-439-tarih-9-ocak-2015/>).

Rızgari örgütünün çekirdeğini oluşturan ekip ise 1975 yılında Ankara’da Komal basım yayım dağıtım bürosunu kurmuştur. 21 Mart 1976’da Nevruz günü, Komal bürosu Rızgari adlı derginin ilk sayısını yayımlayarak örgütlerine de aynı adı vermişlerdir. Bu dergide derginin çıkış nedeni; *“Kürt halkının ulusal demokratik taleplerinin seçilmesi, belirlenmesi ve araştırılması gerçeği yeni bir yayının yapılmayan görevleri en azından yerine getirmek yolunda çıkarılmasını zorunlu kılmıştır”* şeklinde açıklanmıştır. Örgütle ilgili propagandalarını Basın Kanunu’nun boşluklarından yararlanıp, basın yasasına uygun olarak çıkarılan Rızgari Dergisi’nin arkasına gizlemişlerdir (Kısacık, 2015: 91-95).

Rızgari örgütü tarafından yurt dışına kaçan örgüt militanlarınca 1982 yılında İsveç'te Denge Komal Dergisi, 1986 yılında ise Kürdistan Press isimli gazete ile Rızgari Dergisi yayın hayatına sokulmuştur. Örgütün Avrupa'da zaman zaman Rızgariye Kürdistan isimli dergiyi çıkardığı bilinmektedir. Avusturya ve Batı Almanya'da az bir potansiyeli bulunan Kürdistan Kızıl Partizanları, Viyana Kürt İşçi Derneği ve Avrupa Merkez Komitesi vasıtasıyla faaliyetini sürdürmektedir. 1970'lerin sosyal, siyasal gelişmelerin yaşandığı dinamik ortamında Rızgarî dergisi aracılığıyla tartışılmaya başlanan hususlar kısa zamanda taraftar toplamış ve birtakım örgütsel biçimler kendiliğinden ortaya çıkmıştır. Böylece siyasal hareketlilik ve örgütsel talepler, teorik tartışmaların ve ideolojik-siyasal inşa sürecinin önüne geçmiştir. Kürdistan'ın belirli kentlerinde, metropollerde Kürt örgenci gençliğinin, medrese kökenli Kürt aydınlarının ilgi gösterdiği bir siyasal hareket gelişmiştir. Çeşitli sendika ve meslek örgütlerinde “anti-sömürgeci muhalefet” grupları oluşmuştur. Birçok yerde sonradan gençler arasında ASDK (Anti Sömürgeci Demokratik Kitle) olarak değişecek olan ASDKD'ler ya da (ASDK-DER) (Anti-Sömürgeci Demokratik Kültür Dernekleri) kurulmuştur. Bu dernek, Ergani, Diyarbakır, Tatvan, Bitlis ve Siverek'te faaliyetlerini sürdürmüştür (Kısacık, 2015: 109-136). Rızgari Dergisi'nin 9 sayısı çıkmış, ardından da Rızgari Özel ek şeklinde 10 yayın daha çıkarılmıştır. Rızgari'nin bölünmesiyle oluşan Ala Rızgari Örgütü de Van ve Ergani'de ASDK-DER olarak faaliyetlerini sürdürmüş ve Ala Rızgari Özel Sayısı şeklinde 2 yayın çıkarmış, bunlara da 5 kez özel ek ilave etmiştir (Kısacık, 2015:149-154).

Rızgarî Dergisi 9. sayı ve özel ek 10. sayılarda bu örgütlenme perspektifinin ana başlıkları da açılmıştır. “*Kürdistan'da komünist öncünün örgütlenerek savaş alanındaki yerini alması, kapitalist köleliğe karşı Marksist-Leninist mücadele ve Kürdistanlı sosyalist siyasal güçlerin birliği*” çağrıları bu açılımın sonuçlarıdır. Rızgarî Dergisi'nin 9. sayısında yayınlanan, egemen solun faşizm ve Kemalizm tahlillerinin, antifaşist mücadele taktiklerinin eleştirildiği yazılara yer verilmiştir. Bu tahliller Rızgarî'nin Stalinist merkez sol çizgiyle, III. Enternasyonal pratiğinin eleştirildiği bir ideolojik kopuşa neden olmuştur. Kürt sosyalist hareketi içinde Stalinizme en popüler olduğu bir süreçte alınan bu karşı tavır, kısmi olarak Troçki'nin, Gramsci veya Luxemburg'un Marksist kaynaklar olarak referans gösterildiği radikal bir teorik konumlanmadır. Böylece Rızgarî hem Troçkist hem Kürt milliyetçisi olarak suçlanıp, antifaşist cephenin dışında atılmaya çalışıldığı bir tepkiyle karşılaşmıştır (Maraşlı, 2010: 80-84).

Partiya İslamiya Kürdistan'nın (PİK), Federal Almanya'da Kürtçe ve Türkçe olarak yayınlanan “Cudi” adlı yayın organı bulunmakta ve bu yayın organında da PİK Tüzüğü yer almaktadır. 1960'larda Kürt aydınları, değişik dergi ve gazete çevrelerinde Kürt kimliğiyle

düşünce ve siyasette üretmeye çalışmışlardır. Denge Dergisi, Yeni Akış Gazetesi, Dicle-Fırat Dergisi çevresinde yer alan Kürt aydınları mevcuttur

(http://scholar.google.com.tr/scholar?q=related:UmRCNq5I3JkJ:scholar.google.com/&hl=tr&lr=lang_tr&as_sdt=0,5).

Devrimci Doğu Kültür Ocakları (DDKO)'lar esas olarak Kürt sorununun teşhir edilmesini, Kürt kültürünün araştırılmasını ve elbette ulusal bilincin işlenmesi ve gelişmesini amaç edinmişlerdir. Bu amaçlar doğrultusunda aylık bültenler çıkarmaya başlamışlardır. Bu bültenlere bakıldığında ulusal sorun, ulusal mücadele hareketleri gibi konuların işlendiğini görülmektedir. Örneğin, o dönemde Filistin meselesini ve Bask mücadelesini konu edinen bültenlere rastlanmaktadır (DDKO Dava Dosyası, 1975: 523, 568).

DEV-GENÇ tarafından yayınlanan İLERİ dergisinde çıkan yazıları ile dikkat çeken Atilla Sarp “devrimci mücadeleye katılabilecek militanları seferber etmek gerektiğini, gençlerin amatör devrimcilikten profesyonelliğe geçmek zorunda olduğunu” vurgulamıştır (Unsur, 2003). Örgütler bu yayınlarla kendilerine sempatican kazanmayı, ideolojilerini yaymayı ve amaçlarını gerçekleştirmeyi hedeflemişler.

Marksist-Leninist Komünist Parti (MLKP) de militan kimlik inşa sürecini, benimsemiş olduğu ilkeler doğrultusunda, bağımsız hareket eder izlenimi veren, çeşitli etnik, mezhep veya meslek kollarına göre örgütlenmiş ya da basın-yayın işlevi gören (hareket, birlik, dernek, oluşum, dergi vb.) açık legal alanlardaki farklı oluşumlar vasıtası ile gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Bu oluşumlardan bazıları; Sosyalist Gençlik Dernekleri Federasyonu (SGDF), Ezilenlerin Sosyalist Platformu (ESP), Bilim, Eğitim, Estetik, Kültür ve Sanat Vakfı (BEKSAV), Emekçi Kadınlar Derneği (EKD), Liseli Öğrenciler Birliği (LÖB)'dür. (Aykol, 2010).

Türkiye İhtilalci İşçi Köylü Partisi (TİİKP) önce Aydınlik Yayınlarını kurup TİİKP Savunması'ni yayınlamışlardır. Daha sonra 12 Mart Darbesi döneminde kapatılan PDA (Proleter Devrimci Aydınlik) dergisi yerine 1974'te haftalık Aydınlik dergisini çıkarmaya başlamışlardır. Aydınlik dergisinin kapanması üzerine 1975-1978 yılları arasında Halkın Sesi dergisi çıkarılmıştır. Sıkıyönetimin kaldırılmasından sonra aylık Aydınlik dergisi aylık teorik dergi olarak yeniden çıkmaya başlamıştır. Ayrıca, Saçak isimli yayını satın alıp yayın organı olarak kullanmışlar, sonra da Halkın Sesi Dergisi'ni yayınlamışlardır

(http://wikisosyalizm.org/T%C3%BCrkiye_%C4%B0htilalci_%C4%B0%C5%9F%C3%A7i_K%C3%B6yl%C3%BC_Partisi).

KAWA örgütü varlığını, İstanbul'da bulunan KAWA Yayınevi aracılığıyla kitlelere duyurmaya çalışmış, yayınevini sahibi Mehmet Polat yayınevini örgütün amaçları için kullanmıştır. Örgüt ayrıca, birlik anlamındaki illegal YEKBUN dergisini çıkarmış ve bu dergi aracılığıyla örgütün siyasi, ideolojik ve örgütsel birliğini sağlamış ve geliştirmişlerdir. KAWA

örgütü bunun dışında, Halk Kültür Dernekleri (HKD), İşçi Köylü Dayanışma Derneği (İKDD) gibi legal örgütlenmeler de gerçekleştirmişlerdir. KAWA örgütündeki görüş ayrılıkları nedeniyle Denge KAWA olarak bölünen grup da 1979 yılında aynı isimle bir dergi çıkarmıştır (Kırsacık, 2010: 192).

1978 ve 1979 yıllarında Red KAWA ideolojik yapılanmaya ağırlık vererek, bu amaçla bildiri, dergi, propaganda çalışmalarına ağırlık vermiştir. Bu doğrultuda, Red KAWA “Yeni durum ve görevlerimiz” adlı bir teksir çıkararak sıkıyönetim şartlarında örgütün izleyeceği yol ile ilgili bilgilendirmede bulunmuştur (Kırsacık, 2010: 199).

Tavır Dergisi 1986’da İBDA-C örgütünde bir hareketlilik meydana getirmiştir. Öfke, Adam, Kare, Son Karar dergilerinin bir kısmı kendiliğinden kapanmıştır. Ak-Doğuş, Ak-Zuhur, Akın Yolu, Taraf, Akademya ve Tahkim dergileri de yayımlanan İBDA-C terör örgütü ayrıca; Beklenen Yeni Nizam, Aylık Dergi, Baran, Furkan dergileriyle oldukça radikal ve sert bir tutum sergilemiş, Türkiye’deki geleneksel dini gruplara ve liderlerine yönelik saldırgan bir tavır ortaya koymuştur (Dilmaç, 1997: 195).

İrlanda Kurtuluş Ordusu (IRA) kuruluşundan itibaren propaganda faaliyetlerine büyük önem vermiş, çeşitli tarihlerde farklı isimlerle birçok dergi ve yayın çıkarmıştır. Ocak 1970’de Dublin’de yayınlanmaya başlayan “An Phoblacht”, aynı tarihlerde Belfast’ta çıkarılan “Republican News”, “Iris: The Republican Magazine” dergisi ve New York’ta Kuzey İrlanda Yardım Komitesi tarafından çıkarılan ve amacı IRA’ya fon sağlamak olan “The Irish People” dergileri bu terör örgütünün yayınlarındandır (Kingston, 1995: 206).

15 Temmuz darbe girişiminden sonra incelemeye alınan yüzlerce yayın kuruluşundan FETÖ ile bağlantısı olduğu tespit edilen birçok yayın kuruluşu kapatılmıştır. Bu doğrultuda; “Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler ile Bazı Kurum ve Kuruluşlara Dair Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” Resmi Gazete’nin mükerrer sayısında yayımlanmıştır. Buna göre; Adana Haber Gazetesi, Adana Medya Gazetesi, Akdeniz Türk, Şuhut’un Sesi Gazetesi, Kurtuluş Gazetesi, Lider Gazetesi, İscehisar Durum Gazetesi, Türkeli Gazetesi, Antalya Gazetesi, Yerel Bakış Gazetesi, Nazar, Batman Gazetesi, Batman Postası Gazetesi, Batman, Doğu Gazetesi, Bingöl Olay Gazetesi, İrade Gazetesi, İskenderun Olay Gazetesi, Ekonomi, Ege’de Son Söz Gazetesi, Demokrat Gebze, Kocaeli Manşet, Bizim Kocaeli, Haber Kütahya Gazetesi, Gediz Gazetesi, Zafer Gazetesi, Hisar Gazetesi, Turgutlu Havadis Gazetesi, Milas, Feza Gazetesi, Türkiye’de Yeni Yıldız Gazetesi, Hakikat Gazetesi, Urfa Haber Ajansı Gazetesi, Ajans 11 Gazetesi, Yeni Emek, Banaz Postası Gazetesi, Son Nokta Gazetesi, Merkür Haber Gazetesi, Millet Gazetesi, Bugün Gazetesi, Meydan Gazetesi, Özgür Düşünce Gazetesi, Taraf, Yarına Bakış, Yeni Hayat,

Zaman Gazetesi, Today's Zaman gazeteleri kapatılmıştır. Ayrıca; Akademik Araştırmalar Dergisi, Aksiyon, Asya Pasifik Dergisi, Bisiklet Çocuk Dergisi, Diyalog Avrasya Dergisi, Ekolife Dergisi, Ekoloji Dergisi, Fountain Dergisi, Gonca Dergisi, Gül Yaprağı Dergisi, Nokta, Sızıntı, Yağmur Dergisi, Yeni Ümit, Zirve Dergisi kapatılmıştır (<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/07/20160727M2-1..pdf>).

Gazete, dergi ve dernek gibi oluşumlar geçmişte terör örgütleri tarafından en yaygın iletişim araçları olarak kullanılmıştır. Yasal olmadığı gerekçesiyle kapatılan yayınlar isim değişikliği yapılarak yeniden çıkarılmış, böylece yasaklara rağmen yayınların devam etmesi sağlanmıştır.

2.2.2.2 Kitap

Terör örgütlerinin kendi liderleri tarafından yazılan yüzlerce kitap bulunmaktadır. Bu kitaplar özellikle örgüt üyelerinin beyinlerinin yıkanmasında oldukça işlevsel bir role sahiptir. Terör örgütlerine ait kitaplar örgüte sempati duyulması ve davalarını haklı kılmasına da hizmet etmektedir. Kitap basımı şüphesiz kapsamlı bir çalışmayı ve bir yayınevini gerektirdiği için dergi ve gazeteye göre daha zor bir iştir. Bu nedenle her terör örgütünde aktif şekilde çıkarılamamıştır. Elbette terör örgütleri hakkında yazılan yüzlerce kitap bulunmaktadır ancak, bizzat terör örgütlerine ait olan kitaplar ancak uzun yıllardır varlığı devam eden PKK ve FETÖ gibi örgüt liderleri tarafından yazılabilmektedir. Bölücü terör örgütü lideri Abdullah Öcalan'a ait 20 den fazla kitap bulunmaktadır. Bunlardan bazıları; Kürdistan Devriminin Yolu (Manifesto) (1993), Politik Rapor (1993), Kürdistan'da İşbirlikçilik - İhanet ve Devrimci Direniş (1993), Kürt Sorununda Demokratik Çözüm Bildirgesi (1999), Sosyalizmde Israr İnsan Olmakta Isrardır (1999), Barışa Doğru (2000), Tarih Günümüzde Gizli ve Biz Tarihin Başlangıcında Gizliyiz (2000), Sümer Rahip Devletinden Demokratik Uygarlığa (AİHM Savunmaları) (2002), Sanat Edebiyat ve Kürt Aydınlanması (2003), Bir Halkı Savunmak (2004), Barış Umudu (2005), Sosyal Devrim ve Yeni Yaşam (2005), Demokratik Toplum Manifestosu (2009), Demokratik Uygarlık Manifestosu (2009), Kürt Aşkı (2011), Demokratik Konfederalizm (2011), Kürt Sorunu ve Demokratik Ulus Çözümü (2015).

Terör örgütü elebaşlarından Fethullah Gülen'e ait yüzlerce yayın, kitap, CD ve DVD, piyasadan toplatılmıştır. Abdullah Öcalan'ın kitapları ise piyasada mevcuttur. Fethullah Gülen'e ait yüzlerce kitaptan bazıları ise şöyledir; İnancın Gölgesinde (1991), Sonsuz Nur (1995), Dinler Arası Diyalog: Bir İslami Perspektif (2000), Ölçü veya Yoldaki Işıklar (2005), Ruhumuzun Heykelini Dikerken (2016). Fethullah Gülen'e ait, Kur'an tefsirleri, dua,

tasavvuf, vaaz kitapları ve onlarca denmeler mevcuttur. Terör örgütleri liderleri tarafından yazılan bu kitaplar özellikle gençleri kendi peşlerinden sürüklemek için yıllardır kullanılmaktadır.

TİKB örgütü, 1989 yılında çıkarılan Adressiz Sorgular adlı kitapta direnenlerin anlatımları yayınlanmıştır. 1975 yılının sonlarına doğru yayına başlayan Komal yayınevi o günün koşullarında birçok tabuyu yıkan yayınların çıkmasında öncü olmuştur. DDKO savunması, İsmail Beşikçi'nin Bilim Yöntemi'nin Türkiye'de uygulanışı, Kemalizmi, Türk resmi tarih ve resmi ideolojisini yoğun olarak eleştirdiği, Kürt sorununun çeşitli boyutlarını inceleyen eserleriyle Dr. Sıvan'ın Kürt Millet Hareketleri gibi eserleri yayınlanmıştır. Yayınlar Kürt, Kürdistan gibi tedirginlik yaratan kavramları korkusuzca kullanılmıştır. Kitapların önsözlerinde geniş siyasi değerlendirmeler yapılması, perspektifler açılması da diğer bir özelliğidir. Komal Yayınevi bu yayın çizgisi ve siyasal destek sayesinde Kürdistan'da hızlıca etki yaratmış ve kitlelerin sempatisini toplamıştır. Koçgiri Halk Hareketi kitabının önsözünde Kürt ulusal hareketini sosyalist siyasal mücadelenin bir parçası olarak yeniden tanımlama çabası görülmektedir. Dönemin yazınsal referanslarına uygun olarak Politzer'in ya da Mao'nun kategorileştirdiği “baş çelişki, temel çelişki” bağlamında Kürt halkının baş çelişmesinin merkezi otorite ile olduğu, uydu-aracı ağa, mütegalibe, eşraf gibi sınıflarla Kürt halkı arasındaki çelişmenin ise ikincil bir çelişme olduğu tespiti yapılmaktadır. İkincil çelişkinin kutupları ise “baş çelişki'nin çözümünde hedef değil engeldirler” denilmektedir. Koçgiri kitabının önsözünü Kürt ulusal demokratik hareketinin ideolojik-siyasal yazın açısından önemli kılan yanlarından biri de, baş/temel çelişkide hedefe oturtulan Merkezi Otorite yani Türk Devleti'nin “...emperyalist dünya sistemine bağımlı, alt emperyalist bir birim ve sömürgeci bir devlet” olarak tanımlanmasıdır (akt. Maraşlı, 2010: 78). Komal basım, yayım, dağıtım ilk olarak “Devrimci Doğu Kültür Ocakları Dava Dosyası-1” adlı kitabı basmıştır. Ayrıca, araştırma dizisi ve tarih dizisi şeklinde çeşitli yayınlarla da örgütün amaçlarına ulaşmasına katkı sağlamaya çalışmıştır (Kısacık; 2010: 62-64).

15 Temmuz darbe girişiminden sonra incelemeye alınan yüzlerce yayın kuruluşundan FETÖ ile bağlantısı olduğu tespit edilen birçok yayın kuruluşundan FETÖ ile ilişkili olduğu tespit edilen birçok yayınevi de kapatılmıştır. Buna göre; Altınburç Yayınları, Burak Basın Yayın Dağıtım, Define Yayınları, Dolunay Eğitim Yayın Dağıtım, Giresun Basın Yayın Dağıtım, Gonca Yayınları, Gülyurdu Yayınları, GYV Yayınları, Işık Akademi, Işık Özel Eğitim Yayınları, İklim Basın Yayın Pazarlama, Kaydırak Yayınları, Kaynak Yayınları, Kervan Basın Yayıncılık, Kuşak Yayınları, Muştı Yayınları, Nil Yayınları, Rehber Yayınları, Sürat Basım Yayın Reklamcılık Eğitim Araçları, Sütun Yayınları, Şahdamar Yayınları, Ufuk

Basın Yayın Haber Ajans Pazarlama, Ufuk Yayınları, Waşanxaneya Nil, Yay Basın Dağıtım, Yeni Akademi Yayınları, Yitik Hazine Yayınları, Zambak Basın Yayın Eğitim Turizm yayınevleri kapatılmıştır (<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/07/20160727M2-1..pdf>).

2.2.2.3 Televizyon ve Radyo

Radyo ve televizyon teknolojik devinime koşturularak özellikle siyasal propaganda amacına hizmet eden iletişim araçlarının başında gelmektedir. Her ne kadar çoğu tarafsız yayın yapma prensibine sahip oldukları yönünde bir algı yaratmaya çalışsa da kendi ideolojilerini yayma hedefinden uzaklaşmamaktadır. Bunun dışında bir de özellikle belli bir örgüte hizmet etmek amacıyla kurulmuş ve yayın yapan radyo ve televizyon kuruluşları mevcuttur. Bunların başında yıllardır Türkiye’de mücadelesi sürdürülen PKK terör örgütüne ait kuruluşlar gelmektedir.

PKK tarafından Roj Radyo, Radyo Denge Mezopotamya, Radyo Nawa, MMC Radyo gibi uydu üzerinden yayın yapan radyolara ek olarak, Kürd FM, Radyo Denge Med gibi internet üzerinden yayın yapan radyolar da kurulmuştur. Terör örgütü, bu faaliyetlerin yanında bazen merkezi Kuzey Irak’ta bulunan radyo istasyonları üzerinden dağdaki militanlarına yönelik yayınlar yapmaktadır. Dağdaki militanlara moral vermek amacıyla yapılan bu yayınlarda, müzik dışında bölgede yaşanan çatışmalarla ilgili haberlere de yer verilmektedir. Bazen de ölen militanların anısına “yürütülen kirliliğin haklılığına ve zindanlarda işkencenin açtığı yaralara” hitaben derlenmiş türkü ve ağıtlar çalınmaktadır (Demirkıran, 2001: 384)

1995’ten 1999’a kadar yayınlarına devam eden ve PKK yanlısı yayın yapmayı hedefleyen Med-TV direkt olarak PKK propagandası yapma amacı güderek ve daha geniş bir kitleye ulaşabilme hedefiyle Türkçe, Kürtçe, İngilizce, Arapça, Süryanice gibi dillerde yayınlar yapmıştır. PKK Med-Tv’ye ciddi bir bütçe ayırmıştır. Med Tv, kuruluşundan dört yıl sonra, 17 Kasım 1999’da Türk Hükümeti’nin yaptığı girişimler sonucunda, İngiltere Bağımsız Televizyon Komisyon’u tarafından kapatılmıştır. Kapatılma ihtimalinin belirmesi üzerine yapılan toplantıda üç ayrı kanal üzerinden ve farklı ülkelerden, farklı zaman dilimlerinde yayın yapılması önerisi kabul görmüştür. Buna göre Cultural Television veya örgüt üyeleri arasındaki adıyla Cudi TV (CTV) gece yayın yaparken, Medya TV gündüz saatlerinde yayınlarını sürdürecekti, başka bir ülke ve uydu üzerinden de üçüncü bir kanal, Mezopotamya TV (METV) sabahın erken saatlerinde yayın yapacaktı. Daha Med Tv kapatılmadan, önce Vatikan tarafından da desteklenen CTV 12 Mayıs 1999’da İngiltere merkezli olarak; ardından

da Medya Tv, 30 Temmuz 1999'da Fransa merkezli olarak yayına başlamıştır. Vatikan'dan sağladığı verici sayesinde yayınlarını sürdüren CTV, bir süre daha yayınlarına devam ettikten sonra Türkiye'nin girişimlerine gerek kalmaksızın -Medya TV'nin oturmasıyla- birlikte Temmuz ayında yayınlarına ara verdi ve yerini tamamen Medya Tv'ye bıraktı. Bu arada 17 Haziran 2000'de, Medya Tv'nin yedek kanalı Mezopotamya Tv yayına başlamıştır (Laçiner, 2003: 363-367).

2004 yılında Danimarka'dan aldığı lisansla yayın yapan Roj TV'nin terör örgütü propagandası yaptığına dair mahkeme kararı verilmesi üzerine bu kanalın ekranı karartılmıştır. Uydu yayını kesilen Roj TV'nin yerine, yayın lisansını Norveç'ten alan ve 2009 yılından sonra bir süre test yayını yapan Sterk TV uydu yayınına başlamıştır. Sterk TV yayına başlarken, "Televizyonumuz Kürdistan'daki farklılıkları, renkleri, kültürel zenginlikleri, ülkemiz ve dünyadaki güncel gelişmeleri değişik program ve bültenlerle ekrana taşıyacak" şeklinde bir açıklama yapmıştır. Uydu aracılığı ile Kürtçe ve Türkçe yayın yapan Sterk TV'yi, 24 saat Kürtçe-Türkçe haber ve tartışma programı yayını yapan Nüçe TV izlemiştir. Sterk TV ve Nüçe TV ardından aynı frekanstan PKK'nın Suriye ve İran'daki kollarına yönelik dönüşümlü yayın yapan Newroz TV adlı ayrı televizyon kanalı açılmıştır. Yakın zamana kadar yayına devam eden ve terör örgütü PKK'nın propagandasını yapan İMC TV ve Hayatın Sesi kanalları RTÜK ekipleri tarafından 2016 yılı içerisinde mühürlenmiştir. (<http://www.milliyet.com.tr/pkk-propagandasi-yapan-5-tv-kanali-gundem-1574306/>).

Olağanüstü Hal (OHAL) kapsamında 668 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kapsamında "milli güvenliğe tehdit olduğu tespit edilen yapı, oluşum ve gruplar ile terör örgütlerine aidiyeti, iltisakı ve irtibatı belirlenen kanallar"ın kapatılmasına karar verilmiştir. (<http://www.ntv.com.tr/turkiye/12-tv-kanali-kapatildi,TiPHW-GLTECh0zT8RoAxNQ>). Bu kapsamda kapatılması kararlaştırılan; İmc Tv, Hayat Tv, Özgür Gün Tv, Van Tv, Van Genç Tv, Tv 10, Jiyan Tv, Azadi Tv, Zarok Tv, Denge Tv, Mezopotamya Tv gibi televizyon kanalları ile Rengin Radyo, Özgür Radyo, Ses Radyo, Radyo Karacadağ, Özgür Güneş, Yön Radyo, Patnos Fm, Dünya Radyo'dur (<http://www.abcgazetesi.com/iste-kapatilan-televizyon-ve-radyolarin-listesi-29558h.htm>).

PKK terör örgütü, uydudan yayıncılık sayesinde benzerleri (ETA, IRA vd.) ile kıyaslanamayacak bir başarıya imza atmış, belki de propagandası için birden fazla ülkeyi, uluslararası alanı ve hatta uzayı rahatlıkla kullanabilen ilk terör örgütü sıfatını kazanmıştır. Terör aracı olarak uydu yayıncılığı, dünya tarihinde neredeyse ilk kez karşılaşılan bir uygulamadır. Dünya kamuoyunun zaafı ve zayıf noktalarından yararlanan PKK ve destek noktaları, terör aracı olarak televizyon yayıncılığını kullanmaktadır. Birçok ülkede hazırlanan

programlar uyduya gitmekte, böylece ulus devletin sınırları asılmakta ve hiçbir sınır tanımayan sinyaller Türkiye ve diğer ülkelerin topraklarına inmektedir (Laçiner, 2002: 130-131).

Hizbullah terör örgütü ise görüşlerini, Al Ahd Gazetesi, Nour Radyosu ve Al Manar Televizyonu gibi medya kuruluşları yardımıyla yaymaya çalışmakta; internet sitesini ise propagandadan çok örgüt mensuplarının haberleşmesi için kullanmaktadır (Dallal, 2001: 367-368).

2003'te Irak'ta, 2001'de Afganistan'da ve 1999'da Kosova'da Amerika ve Amerikan müttefiki askeri güçler, hasım rejimlerin propaganda makinesi durumundaki medya organlarını bilinçli şekilde hedef almıştır. 1999 yılında, Kosova sorunu sırasında NATO, Sırbistan'ın başkenti Belgrat'tan yayın yapan RTS televizyonunu, Milosevic'in propaganda makinesi olduğunu iddia ederek saldırmış ve 16 medya çalışanı bu saldırıda hayatını kaybetmiştir. Kuzey Lübnan'da yayın yapan LBC ve Al Mustaqbal isimli uydu televizyon kanallarının tahrip edilmesi, İsrail'in, Al Manar televizyona yaptığı saldırılar bir dizi batılı askeri operasyonların devamı niteliğindedir (Exum, 2007: 1-3).

15 Temmuz darbe girişiminden sonra; "Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler ile Bazı Kurum ve Kuruluşlara Dair Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" Resmi Gazete'nin mükerrer sayısında yayımlanmıştır. Buna göre terör örgütü ile bağlantısı bulunan; Barış TV, Bugün TV, Can Erzincan TV, Dünya TV, HİRA TV, Irmak TV, Kanal 124, Kanaltürk, MC TV, Mehtap TV, Merkür TV, Samanyolu Haber, Samanyolu TV, SRT Televizyonu, Tuna Shopping TV, Yumurcak TV kapatılmıştır. Ayrıca, Aksaray Mavi Radyo, Aktüel Radyo, Berfin FM, Burç FM, Cihan Radyo, Dünya Radyo, Esra Radyo, Haber Radyo Ege, Herkül FM, Jest FM, Kanaltürk Radyo, Radyo 59, Radyo Aile Rehberi, Radyo Bamteli, Radyo Cihan, Radyo Fıkıh, Radyo Küre, Radyo Mehtap, Radyo Nur, Radyo Şemşik, Samanyolu Haber Radyosu, Umut FM, Yağmur FM radyolarının yayınlarına son verilmiştir. Cihan Haber Ajansı, Muhabir Haber Ajansı, SEM Haber Ajansı ise kapatılan haber ajanslarındandır

(<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/07/20160727M2-1..pdf>).

Terör örgütlerinin propagandasını yapan ya da direkt olarak bir terör örgütü tarafından kurulan ve yayın yapan televizyon ve radyolar, bir taraftan engellenmeye çalışılmakta, diğer taraftan da yenileri eklenmektedir. Nitekim 21. yüzyılda kitle iletişim araçlarını kullanmadan terör örgütlerinin amaçlarını gerçekleştiremeyeceği bugün tüm dünyada bilinmektedir. Terör örgütlerinin böylesine fazla sayıda yayın organına sahip olması ve daima bunlara yenilerinin eklenmeye çalışılması da bunun göstergesidir.

2.2.2.4 Sinema

Sinema başlı başına en büyük endüstrilerden biridir ve sinemaya siyasal anlamda çok fazla misyon atfedilmektedir. Özellikle ABD gibi film endüstrisi devi ülkeler sinema sektörünü bir propaganda ve ideoloji aracı olarak son derece profesyonelce kullanmaktadır. Ülkeleri ile ilgili yaratmak istedikleri algıyı, film endüstrisi üzerinden kolaylıkla yaymaktadırlar.

Amerika'nın terör eylemleri ile ilgili kendi ideolojisini yaymak için kullandığı birçok filmi bulunmaktadır. Bunların bir kısmı terör eylemlerinin gerçekleştirilmesinden sonra perdeye aktarılan filmler olmakla birlikte, bir kısmı hikâyesi bakımından da tamamen kurgu niteliğinde olup ancak, islamofobiyi güçlendiren mesajların yer aldığı, çoğunda da teröristle mücadele eden, güçlü, kahraman Amerika algısı yaratmaya hizmet eden filmlerdir.

Yeşil Bereliler, Olağanüstü Cesaret, Kıyamet, Vahşi Belde gibi filmler 60'lı yılların sonuna doğru çekilmeye başlamış, 80'li yıllarda kaynağında Vietnam Savaşı olan Rambo serisi filmlerle sürmüştür. 1968 yılında çekilmiş Yeşil Bereliler filmi Amerikan ordusunun Vietnam'da komünizme karşı yürüttüğü savaşa övgüler dizen bir yapımdır. Ayrıca Ateş Altında Cesaret, Zafer, Er Ryan'ı Kurtarmak, Vur Emri, Üç Kral, Bir Zamanlar Askerdik, Kara Şahin Düştü gibi daha pek çok Hollywood filmi dünyayı egemenliği altına alarak, güç, özgürlük, demokrasi, teknoloji, silah, varsıllık kavramlarına vurgu yaparak; ABD için dostluk, korku, sempati, hayranlık gibi duyguların harekete geçirilmesine katkı sağlama amacı taşımaktadır (Ayhan, 2007: 240-241).

James Cameron'un "Gerçek Yalanlar" (True Lies) (1994) yapımı filminde Ortadoğulu teröristler dağılan Sovyetler Birliği'nden aldıkları nükleer bomba ile tüm Amerika'yı yok etmekle tehdit eder. Ortadoğulu teröristlerin bu kez ABD büyükelçiliğine saldırdığı "Death Before Dishonor" (1987) ABD, İsrail ortak yapımı filmde teröristler üstünlüğü tartışılmaz Batılı karakterler tarafından öldürülürler. Uçağı Ortadoğulu düşman uçaklar tarafından düşürülen babasının hayatını kurtarmak üzere düşman uçaklarını düşürdüğü "Demir Kartal" (Iron Eagle) (1986), Ortadoğulu teröristler tarafından kaçırılan bir yolcu uçağındaki yüzlerce kişinin ölümüne neden olacak bombayı, Amerikan Hava Kuvvetleri müdahale etmeden zararsız hale getirdiği "Kritik Karar" (Executive Decision) (1996), "The Ambushers" (1967), "Kara Pazar" (Black Sunday), "Operation Thunderbolt" (1977), "Slavers" (1977), "Kudüs Dosyası" (The Jerusalem File) (1973) filmleri ile "Kod Adı Kılıçbalığı" (Swordfish) filminde İsrail Mossad ve CIA'in, Amerika'nın çıkarları için finanse ettikleri terör grubunun gerçekleştirdiği terör eylemi dikkat çekicidir. Bir otobüsle birlikte havalanan helikopterle ikiz kulelere çarparak infilak eder. 11 Eylülde kaçırılan bir uçağın hikâyesini konu alan "Uçuş 93"

(United 93) (2006) ve iki polis memurunun Dünya Ticaret Merkezi'nin enkazı altında kalmasını konu alan "Dünya Ticaret Merkezi" (World Trade Center) (2006) gibi filmlerde önce yaşanan trajedinin doğrudan kendisi konu edilmiştir. 11 Eylül sonrası terör şüphelilerinin keyfi kriterlere göre mahkeme kararı olmadan sorgulanmalarını konu eden "Yargısız İnfaz" (Rendition) (2007), Sovyet işgali altındaki Afganistan'a yaptıkları gizli yardımı anlatan "Charlie Wilson'un Savaşı" (Charlie Wilson's War) (2007) filmleri (Önal ve Baykal, 2011: 112-116) terörü konu alan ve bu yolla algı operasyonu uygulayan önemli filmlerdir.

Bu filmlerle verilmek istenen mesajlar, izleyici kitle farkında olmadan onların zihnine yerleşmekte ve kitleler bilinçsizce, ABD'nin en büyük güç olduğunu, Amerikan askerlerinin kahraman kurtarıcı olduğunu, Amerika'nın yaptığı işgallerin demokrasi ve barış adına yapıldığını, sonuç olarak ABD'nin iyi, diğerlerinin kötü olduğunu düşünmeye başlamaktadır. Film endüstrisinin gücünü kim veya hangi ülke kullanırsa kullansın, filmin izlenme başarısı doğrultusunda yapılan propaganda da başarılı olmaktadır.

2.2.2.5 Dijital Medya

Teknolojik devinime koşut olarak gelişen yeni araçlar bu süreçte yerini almıştır. Propaganda yapanlar açısından bakıldığında bu kadar çeşitliliğin olması oldukça önemli avantajlar sağlamaktadır. Propagandacının hedef kitlelerin tümüne ulaşması son derece hızlı ve kolay gerçekleşebilir bir olgu haline gelmiştir. Çünkü medya ve alternatif medya konusunda teknoloji ve kurgunun gücünden yararlanan propagandacılar yaptıklarının inandırıcı bulunmayacağını bilseler de bundan vazgeçmemekte ve yalan, abartı, manipülatif amaçlı ses ve görüntüler, kitlelerin bilinçaltında bir biçimde yer edinmektedirler (Ayhan, 2007: 157-158).

İnternetin doğası, uluslararası karakteri ve kaotik yapısı, küresel olarak neredeyse sınırsız erişilebilir olması ve sunduğu isimsizlik, terörist örgütlere eylemleri için ideal bir alan sağlamış ve terörist örgütler internet ürünlerini kullanmada hızlı bir şekilde yetenek kazanmışlardır. Terörizmle Mücadele İçin Ulusal Strateji Raporları'na göre internet ve medyanın karmaşık kullanımı teröristlere iletişim, eleman temini, eğitim, destek kazanma ve personel irtibatına gerek olmaksızın propagandalarını yapma gibi imkânlar sağlamaktadır (Işık, 2009:i). Günümüzde diğer tüm kitle iletişim araçlarının yerini internet medyası almıştır. Terör örgütleri propagandalarını artık çok büyük oranda internet medyası üzerinden gerçekleştirmektedir.

Alvin Toffler' in (1992: 148); “içinde bulunduğumuz yüzyılda teröristlerin bir klavye ile bir bombadan çok daha tehlikeli olacağı” gerçeğini doğrulayan pek çok veri vardır. Örneğin bomba yapımından en küçük ayrıntıdan örgütlenme, eylem, provakasyon gibi terör ve anarşi yaratabilecek her tür propaganda faaliyetini yapan ve Türkiye aleyhinde faaliyet gösteren internet sitesi sayısı bugün yaklaşık 8.000 civarındadır. Bu sitelerden 150 tanesi aktif olarak faaliyette olup, her gün ortalama 500-1.000 kişi tarafından ziyaret edilmektedir (akt., Ayhan, 2007: 160).

İnternetin propaganda, haberleşme ve eğitim amaçlı kullanılması, bağımsız hücreler halinde örgütlenen terör örgütlerine büyük bir avantaj sağlayarak tek merkezden farklı ülkelerdeki sempatzan ve militanlara kolay ulaşma imkânını vermiştir. Bu hızlı gelişme El Kaide’de olduğu gibi uluslararası terörizm olgusunun oluşması ve gelişmesine doğrudan etki etmektedir. Özellikle bomba yapımı, molotof kokteyli hazırlanması gibi eğitimler ve medya üzerinden hedef gösterici haberler terörizmin genişlemesine önemli ölçüde etki etmektedir.

El Kaide gibi terör örgütlerini internette takip eden SITE Intelligence Group tarafından ortaya çıkarılan makaleyi, El Kaide’nin kıdemli bomba uzmanlarından Abdullah Dhu al-Bajadin tarafından yazılmıştır. New York Daily News’in haberine göre; “Al Qaeda Airlines” adlı internet dergisinde yer alan ve amacın “cihat” olduğunu belirten al-Bajadin’in makalesinde ayrıca terörist olmak isteyenler için soru cevap kısmı da bulunmaktadır. Makalede El Kaide daha önce de, Arap kaynaklı İngilizce yayın yapan Inspire Dergisi’nde bomba yapım taktikleri hakkında bilgi verilmiştir. Dergi, 2010 yılında ABD hava saldırısında yayıncıyı, eski New York’lu Samir Khan’ı ve radikal Amerikalı lider Imam Anwar al-Awlaki’yi imha edene kadar yayınına devam etmiştir. Ayrıca, aynı dergide Manhattanlı Jose Pimentel tarafından yazılan; “Annenizin Mutfağında Nasıl Bomba Yaparsınız?” adlı makale de yayımlanmıştır (<http://www.turkishny.com/headline-news/2-headline-news/85699-evinizde-nasil-bomba-yaparsiniz>). Bu yayınlar terör örgütlerinin yayın organları üzerinden rahatlıkla ulaşmak istedikleri kitlelere ulaşabildiğini göstermektedir.

PKK’nın ilk video paylaşım sitesi; “www.kurdtube.com”, Haziran 2007’de ilk internet radyosu; “Radyo X-Denge Azadi”, Ekim 2007’de internet üzerinden yayın yapan ve dağlarda çekilmiş görüntüleri yayımlayan ilk Gerilla Televizyonu; “Gerilla Tv” 15 Ağustos 2008’de yayına başlamıştır. Bu yayın organlarıyla terör örgütü bir taraftan hedef kitesini genişleterek daha çok taraftar elde etmeyi amaçlarken, diğer taraftan da mevcut militanlarını ideolojik olarak beslemeyi hedeflemektedir. Ayrıca ABD merkezli AVM Software isimli bir şirketin sahibi olduğu, sesli ve görüntülü sohbet programı “Paltalk”u da etkin olarak kullanan PKK terör örgütü, bu sistem aracılığıyla hem militanlarına faaliyetleri hakkında bilgi vermekte hem

de psikolojik harekât uygulamaktadır. Sistem üzerinde, “Denge Gerilla 1” ve “Denge Gerilla 2” isimli iki farklı bölüm açılmış, bu bölümlerde örgüt yöneticilerine mikrofonla konuşmak suretiyle propaganda olanağı yarattığı gibi sanal konferans ve brifinglerle eğitim imkânlarını da genişletmektedir. Sadece şifreyle girilebilen ve farklı adları bulunan 18 ayrı salonda hem eğitim verilmekte, hem de bazı eylem talimatları ilgili militanlara ulaştırılmaktadır. Bunun yanında “Siyaset Meydanı”, “İlkeli Sohbet Platformu” gibi masum isimler adı altında kurulan odalarda da Türkiye Cumhuriyeti’ne ağır hakaretler yağdırılmaktadır (Işık, 2009: 72).

Özellikle eğitim yetersizliği dikkate alınırsa bilgi paylaşımı ve transferinde çok yararlı olacak bir aracın kötü amaçlara hizmet etmesinin sonuçları sıklıkla medyaya yansımaktadır. Türkiye’de alt gelir grubuna giren insan sayısının çokluğu ve bu kesimlerin çocuklarının kontrolsüz internet kullanıcıları olması onarılması güç sorunlara yol açabilmektedir. Günümüzün tehlikeli hastalığı; televizyon bağımlılığı türünden ve ondan daha olumsuz bir bağımlılık da bilgisayar ve internet bağımlılığıdır. Yapılan araştırmalar internette geçirilen zamanın giderek arttığını doğrular niteliktedir. Yine bu araştırmalardan çıkan sonuçlara bakıldığında ortak kullanım alanlarında (internet kafeler) internetin ağırlıklı olarak oyun, sohbet ve ödev amaçlı kullanıldığı gözlemlenirken, kullanıcıların yaş grubuna göre internette geçirdikleri zaman da günden güne artış gösteriyor (Ayhan, 2007: 160). Bu durum internetten gelebilecek tehlikelere olanak sağlarken, kontrolsüz kullanım ile özellikle internet kullanıcısı olan genç kitleyi teröre yönlendirebilmektedir.

ABD’de George Washington Üniversitesi’ne bağlı İç Güvenlik Enstitüsünce hazırlanan bir raporda, internetin teröristler tarafından propaganda aracı olarak kullanıldığı belirtilmektedir. Raporda parasal destek ve taraftar toplamaya çalışan terör gruplarının internet üzerinden iletilerini yayınladığı, Amerikan hükümetinin buna karşı yeterince mücadele edemediği kaydedilmiştir. İnternette - Google’un sahibi olduğu-video paylaşım sitesi olarak bilinen ve milyonlarca kişi tarafından takip edilen Youtube, terör örgütleri, aşırı sağ ve sol örgütler tarafından propaganda amaçlı kullanılmaktadır. 21 Ekim 2007’de Hakkâri/Dağlıca’da rehin alınan 8 askerin görüntülerinin terör örgütü tarafından bu sitede yayınlanması propaganda amacı taşımaktadır

(<http://www.voanews.com/turkish/archive/04.05.2007/>, akt. Ayhan, 2007: 161).

Terör örgütlerinin haber ajansı, televizyon, radyo, gazete ve dergi gibi yayın organlarına ait siteler örgütün kontrol ettiği internet medyasının önemli bir bölümü teşkil etmektedir. Bu siteler ilgili medyanın yayın içeriğine ait bilgilerin yanında, örgüt yanlı görüşlerin paylaşıldığı platform işlevi de görmektedir. PKK terör örgütünün internet medyası yetenekleri örgütle dolaylı ya da doğrudan ilişkili web siteleri ile sınırlı değildir.

Kullanıcılarına paylaşım platformu sunan pek çok site, örgüt üyeleri ve sempatzanları tarafından istismar edilmektedir. Video paylaşım sitelerine yüklenen propaganda videoları bunun en görünür örneğini oluşturur. Bazı video paylaşım sitelerinde PKK terör örgütünün Türk ordusuna yönelik saldırılarının örgüt üyelerince propaganda amaçlı çekilmiş görüntüleri yayınlanmaktadır. Bu siteler, içerik kurallarına aykırı videoların şikâyet edilmesine imkân tanısa da, ilgili videonun yayından kaldırılmasına yönelik uygulanan prosedürler oldukça yavaş işlemektedir (<http://www.bilgesam.org/incele/1222/-teror-orgutlerinin-medya-siyaseti--pkk-teror-orgutu-ornegi/>).

2.2.2.5.1 Sosyal Medya

Sosyal medya uygulamaları, geleneksel medya gibi genel bir kitleye erişime imkân tanırken, herhangi bir eğitim ve yetenek gerektirmeden, az maliyetle, yenilikçi, kalıcı, son derece dinamik ve özgürlükçü, kolay ölçülebilen reel ve potansiyel hedef kitle olan çoğunluğu “y” kuşağı olarak tanımlanan internet bağımlısı kuşakların en önemli ve uzun zaman geçirdikleri bir mecradır (Ayhan, 2015: 121).

Son yıllarda aktif eylemlerle gündeme gelen birçok terör örgütü sosyal medya ile örgüt faaliyetlerine destek sağlamakta, hedeflerini tüm dünyaya ilan etmekte, eylemlerini deşifre etmekte, kendilerine taraftar toplamakta ve organize olmaktadır.21. yüzyılda terör örgütlerinin çoğu çağa uygun olarak sosyal medyayı kullanırken, özellikle DAEŞ’in diğer terör örgütlerinden farklı olarak internet ve iletişimi çok iyi kullandığı ile ilgili yorumlar medyaya yansıdığı ilk günden itibaren gündeme gelmeye başlamıştır. DAEŞ için internet üzerinden bakıldığında çok güçlü bir devlet izlenimi vermeye çalıştığı söylenmektedir. Özellikle Avrupa’da yaşayan gençleri ve orada ötekileştirilmiş kesimi etkilemek ve kendilerine çekmek için interneti kullandıklarını ve dini de bu sırada devreye soktukları düşünülmektedir. Aslında DAEŞ’in bu yönüyle dini alet eden terör örgütlerinden ayrıştığı ve daha çok devlet zihniyetiyle yaklaştığı, din adına yapıldığı iddia edilen katliam görüntülerini medyaya vererek, uluslararası boyutta kendilerini göstermekte ve korku salmaya çalıştığı yönünde görüşler medyaya yansımıştır. Bu görüntülerin ve tweet’lerin en çok gönderildiği ve takip edildiği ülkelerin ise Amerika, İngiltere ve Avustralya olduğu bilinmektedir. Aslında kendi halkına karşı bu kadar zalim olmadığı aksine ticaret ve birtakım sosyal haklara izin verdiği ve bu sayede insanları kendine çektiği ve elinde tuttuğu düşünülmektedir. Dini değil baas kültürünü referans aldıkları için zulümün devlet otoritesini kurabilmek için kullandıkları ifade edilmektedir. DAEŞ’in kendini devlet mantığıyla sunması, medyayı çok etkili bir şekilde kullanmasına bağlanmaktadır.

Güney'e göre; Avrupa'daki müslümanların Avrupa tarafından hiçbir zaman kucaklanmamış, tersine ötekileştirilmiştir. DAEŞ de kesinlikle bir stratejik akıl kullanarak bu gençleri sosyal medya aracılığıyla yakalamakta, bir kısmı da macera aramak için katılabilmektedir. Sosyal medya üzerinden kendilerine bir cennet vaadedilmekte yeni bir hayat beklentisiyle giden gençler evlenebilmektedir. Bu vaadlere ve güçlü duruşa kanarak DAEŞ'e katılıp onlarla evlenen birçok yabancı gelinin mevcut olduğu bilinmektedir. DAEŞ'in kadrosunda her konunun uzmanı bulunmakta ve katledilen insanların görüntüleri bu profesyonel ellerden çıkmaktadır (<http://haberturk.tv/programlar/video/yeni-bakislar-26-mart-2016-5-bolum/175521>).

Tüm bunların dışında özellikle Arap Baharı'nın başladığı ve yayıldığı Tunus ve Mısır gibi ülkelerden DAEŞ'e katılım oranının yüksek olduğu bilinmektedir. DAEŞ stratejik olarak sosyokültürel, ekonomik, siyasi, özellikle Arap Baharı sonrasında ortaya çıkan bütün boşluklardan faydalanmaktadır. Buradaki gençler tüm dünyada son 15-20 yıldır girilen post modern din algısı içerisinde Müslüman fakat dini bilmeyen, öğrenmek isteyen fakat rehberi olmayan gençlerden oluşmaktadır.

Başbakan Davutoğlu Habertürk'te katıldığı "Şimdi ve Burada Özel Yayını"nda sosyal medyanın terör saldırılarından sonra kapatılmasının nedenini, terör örgütlerinin etki alanlarını daraltmak, sosyal medya üzerinden silahlanma çağrılarını ve örgütlenmeyi engellemek ve saldırılarda hayatını kaybeden vatandaşların görüntülerinin -olayı insani boyutuyla ele alarak- engellenmesini sağlamak şeklinde açıklamış, ancak iletişim ve teknoloji çağında yaşıyor olunması sebebiyle tam bir yasağın söz konusu olmadığını ifade etmiştir. Konuyla ilgili olarak Paris saldırısını örnek vermiş ve Fransa'da saldırıdan sonra hiçbir olumsuz görüntüye yer verilmediğini, dünyanın her yerinde terör örgütlerinin amaçlarına ulaşmalarını engellemek için bu uygulamalara kısıtlı olarak gerek duyulduğunu belirtmiştir (<http://haberturk.tv/program/diger/simdi-ve-burada/202341>).

Facebook'un da terör örgütleri ve özellikle DAEŞ tarafından sıklıkla kullanılan bir sosyal ağ olduğu bilinmektedir. Le Figaro gazetesi'nde yer alan bir haberde; burada rahatlıkla paylaşılan, dünya kullanım kurallarına göre insanları şaşırtan, nefret, tahrik, tehdit ve nedensiz şiddet içeren resim ve video gibi her şeyin kaldırılması gerektiğine ancak, bazen resimlerin amacının bu tür saldırıları kınamak veya tüm dünyaya bildirerek tepki oluşmasını sağlamak amacıyla da paylaşılabilmesine dikkat çekilmiştir. Haberde ayrıca, Twitter'ın da DAEŞ destekçileri arasında popüler bir sosyal ağ olduğu belirtilmiştir. Ancak habere göre, cihatçıların artık bu platform üzerinden paylaşım yapmalarına izin verilmediği, Nisan 2015'te cihatçıların ve destekleyicilerinin video ve fotoğraflarını paylaştığı 10.000 hesabın silindiğine

dikkat çekilmiştir. Ancak, Bataclan'daki saldırıdan hemen sonra konser salonunun içinde çekilen fotoğrafların Twitter'da paylaşıldığı da vurgulanmıştır (Le Figaro, 13.11.2015). Dolayısıyla zaman zaman engellenmeye çalışılsa da Facebook ve Twitter çağa uygun şekilde aktif olarak kullanılmaya devam edilmekte, terör örgütleri hem bu sosyal ağlar üzerinden ideolojilerini yaymakta hem de yaptıkları katliamla korku salmaktadırlar.

2.2.2.5.2 Web Siteleri

Web siteleri kurum ve kuruluşların kimliğini yansıtan ve ziyaretçilerin o kuruma ilişkin öğrenmek istediği her türlü bilgi, belge, görsel ve animasyonu barındıran, gerektiğinde çift yönlü iletişim kurmasına imkân sağlayan belgeler topluluğudur (Ayhan, 2015: 118).

Bugün birçok terör örgütünün ideolojilerini yaymak için kullandığı kendilerine ait web siteleri bulunmaktadır. Bu sitelerde örgütlerin faaliyetlerini, amaçlarını, ideolojilerini, yaptıkları veya yapacakları terör eylemlerini ve bunlara ait görüntüleri iletmekte, örgüt propagandalarını yaparak kendilerine yandaş kazanmaya çalışmaktadır.

Ülkemizde ülke bütünlüğü aleyhine faaliyet gösteren internet sitesi, 8.000 civarındadır ve bunlardan 150 tanesinin genelde Almanya, Hollanda ve diğer batı ülkeleri üzerinden aktif şekilde yayın yaptığı tespit edilmiştir. Bu sitelerin bazıları; “www.pkk.org”, “www.ibda-c.org”, “www.kurtuluşcephesi.com”, “www.afilim.org”, “www.hilafet.org”, “www.hizbuttahrir.org”, “www.hpgonline.com”, “www.ibda.com”, “www.tkpm/.org”, “www.mkp.net”, “www.akademya.up.to”, “www.susaningülleri.com”, “www.özgürlük.org”, “www.yuruyus.com”, “www.yuruyus.info”, “www.cihaderi.net”, “www.teyrenkurdistan.com”, “www.rojaciwan.com”, “www.sehadet.com”, “http://www.nerinaazad.net/”, “http://www.pkkonline.com/”, “http://sendika10.org/tag/pkk/”, “www.kaypakkaya-partizan.org”dur. Söz konusu sitelere çoğu zaman mahkeme kararları ile erişim engellenmektedir. Buna karşı yeni siteler oluşturularak hedef kitlelere ulaşıp propaganda ve diğer faaliyetlere devam edilmektedir. “Cihateri.net” isimli internet sitesinde farklı zamanlarda Irak, Afganistan, Çeçenistan ve Kafkaslarda mücahid olarak nitelendirilen şahıslar tarafından gerçekleştirilen intihar saldırısı, bombalama ve silahlı saldırı türü eylemlerin video gösterileri yayınlanarak diğer militanların bu tür eylemler için cesaretlendirilmesi, sempatizanların militanlaştırılması korku ve paniğin hedef üzerinde etki yaratması amaçlanmaktadır. Hayat, iman, cihad ve şahadet sloganı ile yeni mücahitlerin kendi saflarına katılmaları istenilmektedir.

Sanal ortamda terör örgütünün propagandasını yapan pek çok site bulunmaktadır. İnternetin yaygınlaşmasıyla, site kurma ve işletmenin maliyetinin düşmesiyle, örgüt sempatizanı kişi ve gruplarca işletilen çok sayıda site üzerinden PKK'nın varlığının ve

eylemlerinin meşru olduğu düşünülmektedir. PKK terör örgütünü destekleyen sitelerin dışında örgütün kontrol ettiği ve doğrudan örgütün gündemini yayınlayan internet siteleri de bulunmaktadır. PKK terör örgütünün www.pkkonline.com web sitesi bu niteliktedir. Sitede, Abdullah Öcalan tarafından kaleme alındığı ileri sürülen yazılar yayınlanmakta, liderlik dersleri adı altında örgütteki militanlardan kışkırtıcı söylemler ve ses kayıtları yer almaktadır. Türkiye’den ayrı bir ülkeymiş gibi bahsedilmekte ve Kürdistan diye bir devlet olduğu düşünülerek Türkiye sınırları içindeki illerden “eyalet” olarak söz edilmektedir (<http://www.bilgesam.org/incele/1222/-teror-orgutlerinin-medya-siyaseti--pkk-teror-orgutu-ornegi/>).

Diğer ülkelerden ise, İspanya’daki terör örgütü ETA, propagandasını Gara Gazetesi ile yapmakta ve örgüte ait bildirimler yayınlamaktadır. Sri Lanka’daki Tamil Kaplanları ise televizyon ve internet sitesi gibi organlara sahiptir. Sri Lanka’daki ayrılıkçı terör örgütü Tamil Kaplanları’nın internet sitelerinden bazıları; www.eelamweb.com, www.tamilguardian.com 'dur. Kuzey İrlanda’nın bağımsızlığını savunan IRA terör örgütünün ise propagandasını yapan www.anphoblacht.com isimli web sitesi mevcuttur (<http://www.bilgesam.org/incele/1222/-teror-orgutlerinin-medya-siyaseti--pkk-teror-orgutu-ornegi/>).

2.2.2.5.3 Online Gazeteler

İnternetin yaygınlaşmasıyla birlikte daha çok gündeme gelen online gazeteler, zaten okuma kültürü pek fazla olmayan kitleler tarafından daha çok tercih edilir duruma gelmiştir. Online gazeteler, 7/24 ulaşılabilme imkânı ve ek bir ücret ödememe avantajı sayesinde daha fazla takip edilir durumdadır. Ayrıca tüm gelişmelerin eş zamanlı olarak anında gazetelerin online sürümlerinde yayınlanıyor olması da daha çok ilgi görmesine neden olmaktadır.

Terör örgütlerinin çoğu basılı olarak ya da internet üzerinden yayın yaptıkları gazeteler aracılığıyla, kitleleri etkilemeye ve yönlendirmeye çalışmaktadır. Bunlardan bazıları; FETÖ’nün gazeteleri olan Özgür Düşünce, Yeni Hayat, Yarına Bakış, Meydan ve Bugün gazeteleridir (<http://m.sabah.com.tr/gundem/2016/07/10/teror-orgutu-medyasi-sokta>).

Zaman Gazetesi’ne 4 Mart 2016 tarihinde İstanbul 6. Sulh Ceza Hâkimliği talebiyle Feza Gazetecilik’e kayyum atanması sonucunda Zaman Gazetesi’nin yönetimi değişmiştir. Özgür Düşünce, Yeni Hayat ve Yarına Bakış gazeteleri, Zaman Gazetesi’ne kayyum atanmasından sonra işine son verilen gazeteciler tarafından açılmıştır. Sahibi Ilıcak Holding olan Bugün Gazetesi Koza İpek Holding bünyesinde faaliyet sürdürmüştür. 29 Şubat 2016’da yönetime atanan kayyumlar tarafından yayınına son verilmiştir. Meydan Gazetesi 6 Nisan 2015 tarihinde Feza Gazetecilik A.Ş. çatısı altında Levent Kenez’in yönetiminde yayın

hayatına başlamıştır. 20 Temmuz 2016 yılında mahkeme nedeniyle kapandı ([https://tr.wikipedia.org/wiki/Meydan_\(gazete\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/Meydan_(gazete))). Bu gazeteler de 15 Temmuz 2016 darbe girişimi sonrasında çıkarılan OHAL yasası kapsamında kapatılmış, bir kısmı internet üzerinden yayına devam edeceklerini açıklamıştır.

2.2.2.5.4 Bireysel İletişim Sistemleri

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte günlük hayatta değişikliğe yol açan en büyük gelişmelerden biri, cep telefonları aracılığıyla internet üzerinden gerçekleştirilen bireysel ya da grupsal iletişimdeki değişikliklerdir. Zaman ve mekân zorunluluğunu ortadan kaldıran bu teknolojik kolaylık sayesinde anlık iletişime girilebilmekte, çağımızın ihtiyaçları haline gelen fotoğraf ve video paylaşma hem düşük maliyetle hem de hızlı bir şekilde gerçekleşmeye olanak bulmuştur. Elbette tüm bu değişiklikler sosyo-kültürel olarak da toplumun değişmesini sağlamıştır.

Anında mesajlaşma, iki veya daha fazla kullanıcının elektronik araçlar kullanarak metin veya ses tabanlı mesajları alıp gönderdikleri eşzamanlı elektronik iletişim şeklidir. İlkel mesajlaşma sistemleri uzun yıllar önce kullanılmaya başlanmıştır. Bunlara örnek olarak, 1973 yılında kullanımına başlanan “UNIX Talk” ve 1988 yılındaki “Internet Relay Chat” verilebilir. Son kullanıcı bakış açısıyla bakıldığında zaman, kişilerin aranan kişinin gelen çağrıya cevap verebilecek bir durumda olmasını umduğu kablolu telefon sistemleri gibi çalıştığı görülür. Bu sistemlerde kişilerin o anki durumları ile ilgili herhangi bir ipucu veya bilgi olmadığından durum bilgisi farkındalığı bu sistemlerin bir parçası değildir. Anında mesajlaşmanın bugünkü şekliyle kullanıldığı yıl, ICQ ağının kullanılmaya başlandığı 1996 yılıdır. AOL ve Microsoft gibi firmalar, benzer fakat birbiriyle uyumlu olmayan protokoller kullanarak farklı ağlar geliştirmişlerdir. Giderek popülerliğini arttıran anlık mesajlaşma uygulamaları arasında en çok tercih edilenlerden bazıları WhatsApp, Line, WeChat, Tango, Skype, Viber ve Facebook Messenger. Bunun yanı sıra farklı olarak Twitter DM, BBM, iMessage ve Google Talk, Google Voice ve Google+ gibi hizmetleri bünyesinde bulunduran Hangouts gibi farklı modeller de bulunmaktadır. AppAnnie verilerine göre, Türkiye’de AppStore’da 22 Ağustos 2013 itibarıyla sosyal ağlar kategorisinde en fazla kullanılan anlık mesajlaşma uygulamaları WhatsApp, Line, WeChat, Tango ve Viber olarak sıralanmaktadır. (Yazıcı, 2015: 1340-1341).

Bireysel iletişim sistemlerinden terör örgütleriyle birlikte en çok gündeme gelenler ise; Bylock, Eagle, Tango, WhatsApp ve Telegram gibi sistemlerdir. Whatsapp ve Tango, sıradan halk kitleleri ve özellikle genç nesil tarafından yaygın olarak kullanılmakla birlikte, terör

örgütleri tarafından da Bylock, Eagle ve Telegram, şifreleme yöntemiyle iletişimin sağlanması ve dışarıdan tespit edilmesinin zorluğu gibi nedenlerle tercih edildiği tespit edilmiş ve engellenmiştir.

Bylock Google Play üzerinde bulunan bir uygulamadır. Bylock; Whatsapp veya Tango uygulamalarının şifreli yazışma gerçekleştirebilen versiyonudur. Son zamanlarda FETÖ operasyonlarından sonra ismi duyulmaya başlanan Bylock şifreli mesajlaşmayı sağlayan ve bu mesajlaşmaların başkaları tarafından okunamaması için kriptolu bir şekilde iletişim gerçekleştirebilen alanındaki programlardan biridir. Bylock üzerinden yapılan yazışmaların ele geçirilip okunabilmesi imkânsız gibi görünmektedir. Bu sebeple FETÖ terör örgütü tarafından tercih edilmiştir. Bylock uygulaması, paylaşımların kripto özelliği ile başkalarının erişimini engellemektedir. Parmak izi extreme güvenliği desteği ve parmak izi çağrı şifreleme özelliğine sahip bu uygulama endüstri şifreleme tekniklerini kullanılmaktadır (<http://www.haberalp.com/gundem/fetoculerin-kullandigi-by-lock-nedir-h80333.html>).

FETÖ'nün Bylock adlı hem Android hem iOS tabanlı cihazlara uygun olan kriptolu mesaj uygulamasını kullandıkları ve kendi iç haberleşmelerinde daha çok Tango'yu tercih ettikleri tespit edilmiştir. MIT, 2016 yılı Mayıs ayı itibariyle Bylock uygulamasını kullanan FETÖ üyelerinin isimlerini, yazışmalarını, telefon numaralarını ve lokasyonlarını kısmi olarak çözmeyi başarmıştır (<https://istihbaratveanaliz.wordpress.com/tag/bylock/>). MIT, Bylock programının kriptolarını kırarken, FETÖ'cüler bu arada başka bir programı kullanmaya başlamıştır. Darbe planlarının yüklendiği bu programın adı "Eagle"dır. Bu program laptop'lara ve sabit bilgisayarlara yüklemiş, ancak cep telefonlarına yüklenmemiştir. Bu sistemi kullananlar laptop'larını sabit tutmuş, darbe gecesi sinyal takibinden kurtulmak için bulunduğu alanın dışına çıkarmamışlardır. O nedenle darbe gecesi aralarında WhatsApp ve Tango üzerinden haberleştikleri ortaya çıkmıştır. Eagle sisteminde üç katmanlı şifreleme tekniği ve hayalet insan konsepti kullanıldığı, kendi aralarında da kod ismiyle haberleşen FETÖ'cülerin, Eagle sisteminde de isim, soyisim ve telefon bilgilerini girmek yerine kod adı kullandıkları tespit edilmiştir. Her iki sistem üzerinden 100 milyondan fazla kriptolu mesaj çözüldüğü, 150 bin kullanıcıdan 56 bin FETÖ'cünün kimliğinin tespit edildiği ortaya çıkmıştır. FETÖ'cülerin İstihbarat birimlerine yakalanmamak için, "Bylock" ve "Eagle" programlarını tercih ettikleri, Türkiye kodunun olmadığı sistemleri kullandıkları, darbe gecesi ise imamların WhatsApp üzerinden haberleştikleri bilinmektedir (<https://tr.sputniknews.com/turkiye/201608091024284835-feto-istihbarat-mit-haberlesme-sistemi/>).

İlk gününden bu yana FETÖ'nün irtibat için kullandığı "Bylock" uygulamasına ilişkin basına da yansıyan tespitler şu şekildedir

(<https://istihbaratveanaliz.wordpress.com/tag/bylock/>):

- FETÖ, 1973'ten bu yana bir istihbarat örgütü şeklinde teşkilatlanmış ve haberleşme şeklini buna göre dizayn etmiştir. Ancak klasik istihbarat haberleşme yöntemlerinin yanında teknolojik gelişmeleri takip ederek kripto mesaj uygulamalarını da kullanmıştır.
- Özellikle 17-25 Aralık 2013 sürecinde devlet içine sızmış FETÖ'cülerin başarısız bürokratik darbe girişiminden sonra deşifre olmamak için klasik haberleşme yöntemlerini bırakarak, şifreli mesajlaşma uygulamalarını kullanmaya başladığı görülmüştür.
- FETÖ üyeleri Kasım 2014 itibariyle "Bylock" adlı hem android hem de iOS tabanlı cihazlara uygun olan kriptolu mesaj uygulamasını kullanmaya yönelmiştir.
- Milli İstihbarat Teşkilatı birimleri, FETÖ'cülerin Bylock uygulamasını kullandığını tespit ettikten sonra Türkiye lokasyonlu kullanıcılara hem Türkiye içinden hem de yurt dışından gelen tüm yazışmalar belgelenmiştir.
- Elde edilen yazışmalar kriptolandığı için kriptografi uzmanları şifrelemeyi çözme sürecine başlamış ve süreç içinde örgütün kripto sistemi kısmi olarak çözülmüştür.
- 2016 Mayıs ayı itibariyle Bylock uygulamasını kullanan FETÖ üyelerinin isimleri, lokasyonları, telefon numaraları hakkındaki bilgiler büyük oranda çözüldükçe yazışmaların içerikleri kısmi olarak çözülebilmiş ve onbinlerce isim çalıştıkları kurumlara göre tasnif edilmeye başlanmıştır.
- Bu uygulamayı kullanan FETÖ'cülerin deşifre edilmesiyle beraber Ağustos 2016'da yapılacak olan YAŞ ile ilgili olarak asker içine sızan 600 rütbeli askerin ismi 11 Temmuz 2016'da Milli Savunma Bakanlığı ile paylaşılmıştır.
- Bu 600 FETÖ üyesi rütbeli askerin deşifresi 15 Temmuz 2016'da gerçekleştirilmiş olan başarısız darbe girişiminin YAŞ öncesine çekilmesine neden olmuştur.
- Ayrıca bu uygulamadan elde edilen istihbarat bilgileri sayesinde başta TSK olmak üzere devlet kurumlarına sızan 40.000'ne yakın FETÖ üyesi belirlenmiştir ve devlet makamlarınca Mayıs 2016 ayı itibariyle paylaşılmaya başlanmıştır ve çözümler devam etmektedir.
- Bu belirleme sayesinde başarısız darbe sürecinden sonra devletin gerçekleştirdiği soruşturmalar, gözaltılar çok daha hızlı olmuş ve nokta atışı operasyonlar gerçekleştirilmektedir.

15 Temmuz darbe girişimi öncesinde, girişimi organize eden Gülen yanlılarının kullandığı Bylock iletişim sistemini kullanan kişilerce ilgili, MİT'in yaptığı çalışmalarla referans kullanıcıların verdiği şifrelerin yüklenmesiyle “çok güvenli” biçimde haberleşmeyi sağlayan sistemle ilgili daha önce devlet görevlilerinden oluşan 53 bin kişilik listenin ardından 20 bin kişilik ikinci liste hazırlanmıştır. MİT'teki uzmanlarca hazırlanan listede hemen her devlet kurumundan personelin yer aldığı bildirilmiştir. Bylock iletişim sistemiyle ilgili yapılan araştırmalarda, halen ABD'de bulunan FETÖ lideri Fetullah Gülen'in güvenli iletişimde Bylock kullanılması için özel talimat verdiği belirlenmiştir. Soruşturmalarda, line, WhatsApp, Viber gibi iletişim kanallarının terör örgütüne güvenli bulunmadığı, bu nedenle Bylock'a geçiş yapıldığı anlaşılmıştır. FETÖ lideri Gülen'in bu çerçevede, *“Tüm üyeler Bylock programı üzerinden görüşmeler yapsın, normal telefonla görüşme yapanlar hizmete ihanet etmiş olur”* talimatını verdiği tespit edilmiştir. Bylock kullanıcılarına yönelik araştırmalarda, FETÖ lideri Gülen'den bölge imamlarına, bölge imamları aracılığıyla il ve ilçe imamlarına gelen tüm emir ve talimatların Bylock üzerinden ulaştırıldığı, böylelikle örgüt içindeki gizliliğin en üst seviyede oluşturulduğu belirlenmiştir (<http://www.milliyet.com.tr/bylock-ta-ikinci-dalga-geliyor-siyaset-2316658/>).

WhatsApp ise, 180'den fazla ülkede 1 milyardan fazla kişinin arkadaşlarıyla ve ailesiyle, her zaman ve her yerde iletişim halinde olmak için kullandığı, ücretsiz ve dünyanın her yerindeki telefonlarda kullanılabilen kolay ve güvenilir bir mesajlaşma ve arama hizmeti sunmaktadır. WhatsApp, SMS'e bir alternatif olarak başlamıştır. Sesli aramaya ek olarak, metin, fotoğraf, video, belge ve konum gibi pek çok değişik tipte medyayı alıp göndermeyi desteklemekte, mesajlar ve aramalar uçtan uca şifrelemeyle korunmaktadır. WhatsApp, mesaj göndermek için internet bağlantısını kullanmakta ve böylece SMS ücreti ödenmemektedir. Grup sohbetleriyle tek seferde 256 kişiye kadar mesaj, fotoğraf ve video paylaşılabilir, sesli mesaj kaydedilebilir, 100 MB'a kadar PDF belge, e-tablo, slayt gösterisi gönderilebilmektedir (<https://www.whatsapp.com/features/>).

Terör örgütlerinin bireysel iletişim sistemlerinden “telegram” uygulaması da özellikle Paris saldırısından sonra gündeme gelen ve istihbaratın bu uygulama nedeniyle terör örgütleriyle mücadele etmekte zorlandığı bir sistem olarak gündeme gelmiştir. Le Figaro Gazetesi'nde özellikle yer verilen bu uygulama hakkında; alınan mesajları bir süre sonra kendi kendine imha ettiği, cihazçılar arasında çok popüler olduğu, bu tür uygulamalarda, başka bir kişinin diyalogları görmesine izin verilmediği ve şifreli oluşu belirtilmiştir. Bu iletişim uygulamalarında şifreleme özelliği bulunduğu ve bu nedenle teröristler için çok avantajlı olduğu ifade edilmiştir. Böylece rahatlıkla birbirleriyle konuşabildikleri ve sürekli

irtibat halinde oldukları hatta saldırıları bunun sayesinde rahat bir şekilde bile düzenlemiş olabilecekleri vurgulanmıştır (Le Figaro; 13.11.2015).

Telegram, gizli sohbet özelliği ve kendi kendini yok eden ve sunucularda depolanmadığı iddia edilen mesajlar gibi özellikleriyle dikkat çekmektedir. Geçmişte Reina'ya düzenlenen terör saldırısının zanlısının selfie videosunu da Telegram kullanılarak servis ettiği öne sürülmüştür. Reuters saldırıyı DEAŞ'ın üstlendiğini ve bunu Telegram'dan duyurduğunu yazmıştır. Daha önce de birçok kez benzer nedenlerle gündeme gelen anlık mesajlaşma uygulaması Telegram en güvenli uygulamalar arasında gösterilmektedir. Bu nedenle DEAŞ üyeleri tarafından iletişimde kullanılmaktadır. Nitekim Telegram ise 2016'nın son günlerinde bu hesapları temizlemek için harekete geçmiştir. ABD'de kullanıcıların ilgisini çekmeyi başaran uygulama aylık 70 milyona yakın kullanıcıya ulaşmayı başaran Telegram, 2016'nın başında IŞİD üyelerinin de birbirleriyle irtibat kurduğu bireysel iletişim sistemlerinden biri olarak gündeme gelmiştir. Eylül ayından itibaren hesaplarda temizlik yapan Telegram ise 2 bin 118 IŞİD hesabını silmiştir (<http://www.cnnturk.com/bilim-teknoloji/internet/reina-saldirisi-mesajlasma-uygulamasi-telegrami-gundeme-getirdi?page=1>).

2.2.3 Terör Örgütlerinin Eylem Stratejileri

Terör örgütlerinin kendilerine temel aldıkları ideolojilerin ağırlık olarak, Marksist-Leninist-Maoist felsefe yani Komünizm; Milliyetçilik (etnik), ayrılıkçılık; dini/inanç referanslı ideolojiler olmak üzere üç genel başlık altında toplanması mümkündür. Etnik/milliyetçi temelde hareket eden bazı örgütlerin ideolojik felsefi olarak diğer tasniflerden birini benimsedikleri örnekler de bulunmaktadır. Örneğin, Kürt milliyetçiliği yapan ve ayrılıkçı bir örgüt olan PKK terör örgütü ML ideoloji temelinde kurulmuş bir örgüttür (Wilkinson, 2003: 7). PKK terör örgütü, “uzun süreli halk savaşı” stratejisini benimsemiştir. Bu stratejiye göre, işçi sınıfı önder, köylüler ise temel güçtür. Savaşın temelini kırsal alan oluşturmakta, şehirler de yan alan olmaktadır. Bu stratejideki halk savaşı ise üç safhada gerçekleşir. Birinci safha; silahlı propaganda, gerilla savaşı ve hareketli savaş uygulamaları ile savunma safhasını içermektedir. İkinci safha, düzenli orduya geçmeyi kısmen tamamlama ve böylece güvenlik güçleriyle güç dengesini kurarak stratejik dengeyi oluşturmayı içermektedir. Üçüncü safha halk ayaklanması ve stratejik saldırı konumunu içermektedir (Parmaksız, 2009: 31).

1990 öncesi ML esaslı, 1990 sonrası ise inanç esaslı ideolojiler terörizmde öne çıkmakla beraber, gelecekte terörün ideolojisi tartışılırken, geçmişte olduğu gibi aşırı sağ, aşırı sol ve inanç temelli fikirlerin yanı sıra, bu tasnifin dışında kalan, çevre ve hayvan

hakları, küreselleşme karşılığı gibi konular veya günümüzde etkin olan ve siyasal yapıya yön veren fikir akımlarının tamamen dışında, farklı felsefelerle ortaya çıkabilecek ve zamanla gelişecek çok değişik görüşlerin, gelecekte şiddet içeren örgütlenmelere gerekçe olmasının mümkün olduğu değerlendirilmektedir (Dilmaç, 2011: 151).

Dini ideolojiye sahip görünen IŞİD Batılılar için büyük bir işlev görmektedir. Bunlardan bazıları şunlardır: IŞİD'i kullanarak Suriye'ye müdahale etmek ve İsrail'in arka bahçesini temizlemek ve kollamak, İsrail'in zırhı olarak yeni bir Kürt bölgesi kurmak ve bu bölgeyi İsrail'e yamamak, IŞİD ile PKK'cı Kürtler arasında Türkiye'yi bataklığa sokmak ve gücünü sarsmak ve bölgeyi Batı vizyonu ile ve penceresinden yeniden inşa etmek ve şekillendirmektir. Sonuç itibarıyla Batılılar bölgeyi kontrol etmek ve yeniden şekillendirmek için IŞİD üzerinden kontrollü bir gerginlik ve kriz politikası üretmekte ve uygulamaktadır. Bu çerçevede IŞİD'e bir alan açılmakta ve böylece bölgenin enerjisini tüketerek kendilerine kolay bir müdahale alanı sağlanmaktadır. Bununla birlikte IŞİD'e açtıkları alanı sınırlı tutmakta, sınırlarını aşmasına izin verilmemektedir. Çünkü 11 Eylül sonrasında işgal güçleriyle başaramadıklarını yardımcı güç pozisyonunda başarmak niyetindedirler (Özcan ve Özcan, 2015: 148-149).

Suudi âlimlerinden Ahmet Sebiî bütün İslami hareketlerin kızıl elmasınının, ortak rüyasının hilafeti geri getirmek ve ihya etmek olduğuna dikkat çekmektedir. Hilafeti ihya düşüncesiyle bu hareketlerin gençliği cezp ettiklerini ve kendilerine bağladıklarını ifade etmiştir. Gerçekten de Hizbullah direniş söylemi üzerinden IŞİD ise hilafet söylemi üzerinden gençlerin sempatisini kazanabilmiştir (Özcan ve Özcan, 2015: 162).

IŞİD dini motifli bir terör örgütü olmasına rağmen, stratejik savunma, stratejik denge ve stratejik taarruzdan oluşan, Mao'nun izlediği üç aşamalı stratejiyi uygulamaktadır. Bu strateji, genellikle ayrılıkçı terör örgütleri tarafından uygulanmaktadır. IŞİD 2014 yılında Irak'ta belirli bir bölgeyi kontrol edinceye ve yeterli güce ulaşıncaya kadar stratejik savunmada kalmış, bu tarihten sonra ikinci safha olan stratejik denge safhasına geçmiştir. Bu doğrultuda da Anbar, Felluce, Ramadi ve diğer bazı bölgeleri ele geçirmiştir. Irak ve Suriye'deki hassasiyetler nedeniyle kolaylıkla ve hızlı bir şekilde başarılar elde eden örgüt, stratejik denge yeterince oluşmadan üçüncü aşama olan stratejik taarruza geçmiştir (Bingöl ve Varlık, 2014: 7).

ABD'nin hava gücü cihatçıları ağır silahlı savaşçılarla dolu araç konvoylarıyla (genellikle Irak ordusundan ele geçirilmiş Amerikan Humvee'leriyle) yürütülen yarı-geleneksel savaştan vazgeçmeye yöneltmiştir. IŞİD bunun üzerine gerilla savaşını benimsemiştir ve artık Beşar el-Esad'a, Suriye Kürtlerine ya da Ocak 2014'ten beri aralarında

savaştıkları diğer Suriyeli isyancı gruplara çabuk bir yıkıcı darbe indirme umudu taşımamaktadır (Cocburn, 2014: xii).

IŞİD Müslümanlara yardım pozisyonunda olanları infaz etmektedir. Maalesef IŞİD ölüm makinası gibi çalışmakta ve önüne gelen herkesi öldürmektedir. Hilafet devleti ilan ettikten sonra Kasım 2014 ortalarına kadar birkaç ay zarfında 1500 kişiyi infaz etmiştir. IŞİD saflarında savaşmaya gelen gönüllüler de yağmurdan kaçarken doluya tutulmaktadır. Bir taraftan Batı onları dışlamakta diğer taraftan da IŞİD'in savaş rehinesi haline gelmektedirler (Özcan ve Özcan, 2015: 143).

IŞİD'in en büyük sorunu meşruiyet, fikir ve vizyon sorunudur. Bütün bunları düğümleyen mesele ise istikamet sorunudur. Bununla birlikte IŞİD, taraftarlarını hilafet, cizye, şeriat ve ülkelerin birleştirilmesiyle kandırmaktadır. Hâlbuki bütün yaptıkları İslamın karalamasına ve iptidai (primitif) bir surette gösterilmesine neden olmaktadır. Vaat ettikleri başka yol açtıkları ise acıdır. Bütün bunların ötesinde IŞİD direnişi ve muhalefeti temsil eden gruplara karşı Esat rejimiyle işbirliği yapmakta ve şeriat tahkimine başvurulduğunda bu alanda da keyfi davranmaktan kaçınmamaktadır. IŞİD kendisine muhalefet eden Ebu Huzeyfe, Ebu Şuayb ve Ebu Hümam gibi yargıçlara işkence etmiştir. Kendisine biat etmeyenleri öldürdüğü gibi aynı zamanda Ehl-i sünnet mensubu bayanları da mürtet oldukları bahanesiyle esir muamelesi yapmakta ve namuslarına tasallut etmektedir (Özcan ve Özcan, 2015: 145-146). IŞİD Musul'da ve Diyala'nın Mikdadiye şehrinde topladığı yazma ve matbu her konuya ait binlerce kitabı ateşte infaz etmiştir. Şimdiye kadar Musul'da Merkezi Kütüphaneden veya baskınlarda ve taramalarda ele geçirdikleri altı bin civarında kitabı yakmış bulunmaktadır (Özcan ve Özcan, 2015: 155-156).

El-Kaide ve IŞİD gibi terör örgütleri küresel dengesizliklerden, güç boşluklarından ve çöken devlet sistemlerinden beslenmektedir. IŞİD halktan haraç toplamakta, şirketlerden rüşvet almakta, kaçakçılık, uyuşturucu ve silah ticareti yapmakta, rehineler karşılığında fidye isteyerek kendine finansman sağlamaya çalışmaktadır (Bilge Adamlar Kurulu Raporu, 2015: 27-31).

IŞİD ile ilgili hadiselerde IŞİD'in faaliyet sahası olarak El Cezire bölgesi verilmektedir. El Cezire bölgesi, Suriye, Irak'ın kuzeyi ile Türkiye'nin güneyini kapsayan bölgeye verilen genel addir. Nitekim PKK'nın yerel kolu PYD El Cezire özerk bölgesi kurduğunu ilan etmiştir. Bölge bir taraftan PKK diğer taraftan IŞİD arasında çekişmeye sahne olmaktadır. IŞİD Suriye'de rejimin bölgelerine saldırmak yerine muhaliflerin ve Kürtlerin bölgesine saldırmayı itiyat edinmiştir. Bunun dışında rejim, IŞİD'in Özgür Suriye Ordusu mensuplarına saldırmasını kolaylaştırmak için koridor açmıştır. Irak'ta ise İran'ın kırmızı

çizgisini dikkate almış faaliyet alanı olarak Sünni bölgeyi seçerken taarruz alanı olarak da Kürt bölgesini seçmiştir. Kürt Bölgesi koalisyon uçaklarının da faaliyet alanıdır. ABD burada IŞİD ile havadan mücadele etmekle birlikte kimi değerlendirmelere göre adeta ABD, IŞİD'e El Cezire ile sınırlı bir alan açmıştır. El Cezire'nin ötesine taşmasına müsaade etmemektedir. Erbil'in nerede kaldığı tartışılır olsa da sonuç itibarıyla ABD, IŞİD' in bu alanı aşarak hem Erbil hem de güneye; Bağdat'a yayılmasına izin vermemiştir. El Cezire aynı zamanda PKK planlarının da merkezinde kalmaktadır. Son sıralarda El Cezire'nin merkezini temsil eden mekânlardan birisi olan Cizre'nin PKK'nın fiili kalkışma ve özerklik ilan ettiği alan olması da dikkatlerden kaçmamaktadır. IŞİD'in el-Cezire'nin şehirlerinden Kobani'yi elinde tutamaması örgüt için sonun başlangıcı sayılmaktadır. Örgüt ise imajını korumak için Japon ve Ürdün'lü rehinelere infazına yönelmiştir. Pilot Muaz Kesasibe'yi yakması üzerinden yeniden ses getirmiştir (Özcan ve Özcan, 2015: 179-185).

Diğer terör örgütlerinden MLKP'nin temel stratejisi ise; silahlı faaliyetleri şehirlerden kırlara doğru yayarak halkı düzene karşı ayaklandırma ve düzenli halk orduları kurarak yönetimi ele geçirmektir. Bunu gerçekleştirmek için, Kızıl Müfrezeler, Fakirlerin ve Ezilenlerin Silahlı Kuvvetleri ve Ölüm Orucu tugayları şeklinde silahlı eylem birlikleri oluşturulmuştur. Örgütün finans kaynağını ise; örgüt mensupları ve sempatizanlardan toplanan aidatlar, gasp soygun ve hırsızlıklar, yurt içinde ve yurt dışında bağış adı altında toplanan paralar, örgüte ait yaynevleri ve örgütle ilişkili müzik gruplarının kaset satışları ve konser gelirleri yer almaktadır (Çiftçi ve Sevinç, 2016: 140-144).

Hizbullah terör örgütünün kendine özgü kullandığı terör stratejisi son derece akıllıca ve şaşırtıcı olmuştur. Terörün korku ve panik yaratmak olan temel stratejisi ve terörizmin bu korku üzerinde propaganda yapmak olan stratejisi, Hizbullah açısından önemli bir değişime uğramıştır. Hizbullah terör örgütü, propagandada dar alan ve terör eylemlerinde de üstlenmeme stratejisini geliştirmiştir. Bu stratejinin temel çalışma mantığı, eylemlerin açıktan üstlenilmemesi, ancak hedef kitlenin yapılan eylemi gerçekleştirenleri bilmesi ve böylece terörün baskı, korkutma ve sindirme etkisinden yararlanılmasıdır. İkinci olarak ise devlet güçlerini ve geniş halk kitlelerini doğrudan karşısına almadan, propaganda etkinliğini istediği dar alanla sınırlamasıdır. Hizbullah terör örgütünün gerçekleştirdiği eylemleri üstlenmemesi ve eylemlerde öldürdüğü önemli kişilerin cesetlerini saklaması, Türkiye'de faili meçhul cinayetler tartışmalarını kızıştırmış ve bu cinayetlerin devlet tarafından işlendiği söylentileri ortalıkta dolaşmıştır. Örgüt bu stratejiyle hem gizli ve dar alan propagandasını başarmış hem de eylemlerini devletin gerçekleştirdiği izlenimini vermiştir. Bu durum Hizbullah terör

örgütüne karşı geniş çaplı operasyonların gerçekleştirildiği 2000 yılına kadar devam etmiştir (Bal, 2006: 26).

El Kaide örgütü de değişik alt kültürlerden gelen ve üçüncü dünya ülkelerinde yaşayan Müslümanların mağduriyetlerini, ezilmiş duygularını, kurban psikolojisini kullanarak eleman toplamaya çalışmaktadır. Terörist ağı ile radikal İslam düşüncesini Cihat adı altında tüm dünyaya yaymayı hedeflemektedir. Siyasal İslam'ın Sünni terörizm kolu Usame bin Ladin İslam adına yaptığı savaşı cihatçılık ideolojisini yeniden yorumlayarak yaymaya çalışmaktadır. Bu yeni cihat ideolojisi; cihatçıları gerçek inananlar, onların dışında kalanları kâfir olarak kabul etmektedir. Dar-ül Harb'te bulunan kâfirlerin dine zarar verdikleri için öldürülmelerinin gerektiğini düşünmektedir. Bu savaşın sonunda kalıcı olarak beklenen ve amaçlanan; bir İslami dünyaya yani tüm dünyanın Dar-ül İslam olmasına ulaşmaktır. İslamın küresel olarak egemen olması ile dünya barışı sağlanacaktır. Ladin'in "Benim Cihadım" kitabını temel eğitim kitabı olarak kullanarak, terörizmi dini söylemler ile meşrulaştırmaktadır. Terörist eylemler terör olarak görülmemekte, Allah yolunda cihat yapıldığı düşünülmektedir. El-Kaide terör örgütünün yerel örgütlenmeleri sahip oldukları geçmişleri, etnik yapıları, bölgesel ve ideolojik yapılarındaki homojenlik ile amaçlarda ortaklığı hedeflemiş çok uluslu bir yapı niteliğini ortaya koymaktadır. El-Kaide terör örgütünün etrafında birleştirdiği ortak ideoloji; "cihat"tır. Uzun vadeli hedefi Müslüman topraklardan batılları çıkararak, sınırları kaldırılmış din temeline dayalı tek bir hilafet devleti kurmaktır. Buna "Grand strateji" denmektedir. Bu hedefe ulaşmak için sürekli ABD ve müttefiklerini rahatsız ederek onların İslam devletlerine yönelik politikalarını değiştirmektir. Kısa vadeli hedef öncelikle batılı güçlerin Müslüman topraklarından çıkması, ülke rejimlerinin Ladin görüş açısını benimseyen rejimlere dönüşmesidir. Devrimci bir amaçla yeniden İslam coğrafyasının şekillenmesidir. Bu cihat sonunda belirtilmiş topraklarda bir halifelik kurulacak, İslami esaslara uygun yaşam sürdürülecektir (Sökmen, 2009: 30).

Terör örgütleri eylemlerini, belli bir ideoloji etrafında ve kendilerine özgü stratejilerle gerçekleştirmektedir. Aralarında benzerlikler olduğu gibi, kendilerine özgü stratejiler de geliştirebilmişlerdir. Ancak, hangi strateji uygulanırsa uygulansın terör örgütleri acımasızca katliamlarını gerçekleştirmekte ve korku yayma stratejisini etkili şekilde kullanmaktadır.

2.3 Medya, Söylem ve İdeoloji

Fransızca "ideologie" kelimesinden türetilmiş olan ideoloji Türkçe sözlükte (2005: 936); "Siyasal veya toplumsal bir öğreti oluşturulan, bir hükümetin, bir partinin, bir grubun

davranışlarına yön veren politik, hukuki, bilimsel, felsefi, dini, moral, estetik düşünceler bütünü” olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla ideolojinin bireylere yerleştirilmesiyle, davranışlar yönlendirilebilme ve her alanda ideoloji geliştirilebilmektedir. İdeoloji ile ilgili birçok düşünür ve bilim insanı farklı tanımlamalar yapmış ve ideolojinin toplumların biçimlendirilmesinde önemli bir yere sahip olduğunu savunmuşlardır.

van Dijk’a göre (2003: 109) ideoloji; bir grubun toplumsal olarak nasıl temsil edildiğinin temelidir ve bir grubun kimliğini ifade eden bir çeşit “grup şeması” şeklinde toplumsal bellekte oluşan inançlardır. Bu şemayı dolduran temel önermeler grup bilgi ve tutumlarının, dolayısıyla da grup üyelerinin toplumsal olaylarla ilgili oluşturduğu kişisel modellerin edinimini denetler. Bu zihinsel modeller söylemin üretilmesi ve anlaşılması da dâhil toplumsal pratikleri denetleyen temsillerdir.

Locke’a göre ideoloji, siyaseti, rasyonel argümanlarla destekleme ihtiyacı duymaksızın, belirli bir perspektiften hareketle açıklamaya çalışan doktrin olarak ifade edilmektedir (Toku, 2003: 3-4). İdeolojiyi genel kabulün aksine olumsuz anlamda yorumlayan Marx’a göre, ideolojinin işlevi, kitlelere sahte bilinç yüklemek ve bu yolla kitleleri kontrol altında tutmaktır. Bu nedenle Marx, egemen sınıfın düşüncelerinin, bütün çağlarda egemen düşünceler olduğunu, toplumun egemen maddi gücü olan sınıfın, aynı zamanda egemen zihinsel güç olduğunu ve maddi üretim araçlarını elinde bulunduran sınıfın, aynı zamanda, zihinsel üretim araçlarını da emrinde bulundurduğunu söyleyerek, insanlara yön veren fikirlerin aslında güce bağlı olarak şekillendiğini anlatmaktadır (Marx, 1999: 84). Dolayısıyla Marx’a göre ideoloji, gücü elinde bulunduran kesimin, toplumu yönlendirdiği ve onlarda oluşturduğu yanlış bilinçtir.

Althusser, bir temsil sistemi olarak ifade ettiği ideolojinin, bireylerin gerçek dünya ile kurdukları ilişkiyi, yaşama biçimlerini belirleyen bir temsiller bütünü olduğunu söylemekte ve “hiçbir sınıf devletin ideolojik aygıtları içinde ve üstünde kendi hegemonyasını uygulamadan, devlet iktidarını kalıcı olarak elinde tutamaz” demektedir (Althusser, 2003: 172). Althusser’e göre ideoloji, iktidarı elinde tutmanın aracıdır ve bu hegemonya ile gerçekleşir.

Raymond Williams (1997) ideolojinin üç temel kullanımını belirlemiştir. Bunlar; belli bir sınıf ya da gruba özgü inançlar sistemi, doğru ya da bilimsel bilgiyle çelişebilecek aldatıcı inançlar sistemi, yanlış fikirler ya da yanlış bilinç ve anlam ile fikir üretiminin genel sürecidir (Williams 1977’den akt. Fiske, 2015: 288). Belli bir sınıf ya da gruba özgü inanç kapsamında, tutumların tutarlı bir yapı içinde düzenlenme biçimine gönderme yapmak için “ideoloji” kavramını çoğunlukla psikologlar kullanmaktadır. Williams’a göre birinci ve ikinci kullanım pratikte iç içe geçmiş durumdadır. Böylece ideoloji, yönetici sınıfın işçi sınıfı üzerinde

tahakkümünü sürdürmesini sağlayan yanlısamalar ve yanlış bilinç kategorisi haline gelmektedir. Yönetici sınıf ideolojiyi aktaran ve toplum içinde yayan temel araçları kontrol ettiği için işçi sınıfının kendi ikincil konumunu “doğal” ve dolayısıyla haklı görmesini sağlayabilir. Yanlılık burada yatmaktadır. Bu ideolojik araçlar içinde eğitim sistemi, siyasal sistem, hukuk sistemi ve medya ile yayıncılık yer almaktadır. Üçüncü kullanımında ise ideoloji, anlamın toplumsal üretimini betimlemek için kullanılan bir terimdir. İdeolojiyi bir fikirler dizgesi ya da düşünme yolu olmaktan çok, toplumdaki etkin bir siyasal güç olarak gören bu görüş, ideolojiyi bir anlam üretme yolu olarak, toplumsal ve siyasal bir boyuta taşır. Böylece ideoloji toplumsal bir pratik halini alır (Fiske, 2015: 288-297). Bu tanımlamayla Williams ideolojinin toplumları yanıltan yanlış bilinç olma özelliğini açıklamaktadır. Toplumlar egemen güçler tarafından doğal görünen düşünceleri, ideolojik araçlar vasıtasıyla benimsemektedir. Medya burada önemli bir işleve sahiptir ve ideolojiler medya aracılığıyla söylemler üzerinden topluma ulaşır ve ideoloji, toplum ve egemen güçler iç içe geçer.

Hangi haberin yayınlanacağını seçiminde toplumsal önem ve kamu yararı ilkelerinin temel ölçüt olarak alınması gerektiği halde, çoğu zaman ideolojik tercihler belirleyici olmaktadır. Haberin verilmiş şekli, uzunluğu, ön sayfada yer alıp almaması, başlığın büyüklüğü gibi unsurlar kamuoyunu oluşturan bireylerin, haberin önem derecesini algılamasında etkili olmaktadır (Öksüz, 2007: 70). Gerçekte medya nötr bir iletişim kanalı değil, iletişim üçgeninde bir köşedir. Bu stratejik köşede medya, olayı büyütür ya da küçültür, yayınlar veya dışlar (Nacos, 2002: 11-12’den akt. Bilir, 2009: 81).

Söylemimizin birçoğu, özellikle de grupların üyeleri olarak konuştuğumuzda, ideolojik temelli görüşlerimizi ifade eder. İdeolojik fikirlerimizin çoğunu ailemizden ve yakın çevremizden başlayarak, diğer grup üyelerini dinleyerek ve okuyarak öğrenmekteyiz. Daha sonra ideolojileri bir yığın konu ve metin biçimleri arasından televizyon izleyerek, okulda okutulan kitaplardan, reklamlardan, gazetelerden, romanlardan ya da iş arkadaşlarımız veya dostlarımızla yaptığımız konuşmalardan “öğreniriz” (van Dijk, 2003: 18). Yani ideolojiler söylemler ile hayata geçer. Hayatın her alanında da bildiklerimizi, öğrendiklerimizi, inançlarımızı, düşüncelerimizi kullandığımız için de ideoloji hayatın tümüne yerleşmiştir. Medya ideolojilerin oluşturulmasında ve yayılmasında büyük bir role sahiptir. Özellikle yayın organlarının en azından birkaçından uzak durulmasının mümkün olmadığı günümüzde medya söylemler aracılığıyla ideolojilerin yayılmasında başat rolü üstlenmektedir. Medyanın gücünün farkında olan egemen güçler de bu amaçla medyayı kullanmaktadır.

2.4 Medya, Söylem ve İdeolojiye Kuramsal Yaklaşımlar

Toplumun her alanını kuşatan ideolojiler kitlelere büyük oranda medya aracılığıyla aktarılmakta ve yine bu sayede istenilen şekilde yönlendirilmektedir. Böylesine bir gücü elinde bulunduran medyanın yapısı ve işleyişi de aynı ölçüde önemli hale gelmektedir. Temelde haber ve bilgi vermek amacı taşıyan medya, kendine atfedilen bu güçle birçok işleve daha sahip olmuştur. Medya bugün tüm dünyada belli güçlere hizmet etmek ve kitleleri, onların istediği yönde manipüle etmektedir.

Dünyanın her tarafında medya ve ülke yöneticilerinin arasında ilişkiler her zaman tartışma konusu olmuştur. Kuramsal olarak medya, yönetenle yönetilen kitleler arasında iletişimin sağlıklı olması için vazgeçilmez bir araçtır. Özellikle coğrafi olarak büyükçe alana yayılmış toplumlarda ve her yönüyle yaşanan küreselleşme olgusu içerisinde medyanın rolü ve önemi daha fazla öne çıkar. Bu bağlamda medyanın yansız yayıncılık anlayışını her koşulda sürdürmesi zor ve bir o kadar da önemlidir. Küreselleşme olgusunun içerisinde tüm dünyada kitle iletişim araçları ve medyanın kontrolü belli güç odaklarının eline geçmekle kalmamakta açık ya da kapalı bir biçimde doğrudan veya dolaylı Amerikan güdümlü yayıncılık anlayışı egemen hale gelmekte ya da Amerikan yanlısı sermaye gruplarının kontrolü altına girmektedir (Ayhan, 2007: 221-225).

Chomsky ve Vltchek'in birlikte kaleme aldığı "Batı Terörizmi" kitabında Vltchek (2014: 50-51) batı medyasının yayın politikasını şu şekilde ifade etmektedir; *"Batıdaki insanlar medyamızın çok demokratik bir biçimde işlediği ve olayları demokratik bir biçimde haberleştirdiğine o kadar çok inanıyorlar, alışkanlıkları böyle. Bunun doğru olmadığını bilsek bile, hala bilinçaltımızda 'yine de başka yerlere oranla daha iyiyizdir' diyoruz ama sonra Çin, Türkiye, İran gibi bir ülkede, yayımların bizim ana akım medyamızdakinden çok daha sansüresiz ve dokunulmadan yayımlandığını görünce de şok oluyoruz"*. Bununla ilişkili olarak Chomsky (2014: 50); Pekin'de kendini, BBC kendisiyle röportaj yapmak istediğinde hissettiğinden daha özgür hissettiğini, çünkü BBC'nin daha önce ne söyleyeceğini planladığını tam olarak öğrenmeden konuşmasına bile izin vermediğini ifade etmiştir. Açıklamasının devamında Çin televizyonunda birkaç kez röportaj verdiğini ve konuşmalarının eleştirel konuşmalar olsa bile eksiksiz tercüme edildiğini, İran'da Press Tv'de de rejim hakkında eleştirel olmaya özen gösterdiğini ve programın eksiksiz yayımlandığını ifade etmektedir. ABC, CBS ya da NBC gibi kanalları da örnek vererek, medyanın geliştirdiği bu tekniklere tam olarak sansürcülük denemeyeceğinin, bir şeylerin söylenmesini baştan engellediklerinin altını çizmektedir. Vltchek (2014: 54), BBC gibi kanalların söyleşecekleri konuları elemek konusunda eğitimli bir tabur insanı olduğunu, bu denetçilerin ya da insanların

“eleyen” personelin çok hızlı ve işlerinde çok iyi olması gerektiğini ve Batı’da tüm bunların oldukça normal ve meşru sayıldığını ifade etmektedir. Görüldüğü gibi dünyanın çeşitli yerlerinde medya, farklı uygulamalar yapabilmektedir. Tarafsız gibi gösterilmeye çalışılan yayın organları aslında kitlelere ulaşacak mesajları bazı süzgeçlerden geçirmekte ve istediği şekilde sunmaktadır.

Medya ve ideolojiye kuramsal olarak bakıldığında; Karl Marx genelde anti-kültürel bir kuramcı olarak düşünülür. Marx’ın toplumun temel/üstyapı modeline göre, kapitalist toplumda gerçek itki gücü, maddi gereksinimlerin sağlanmasıyla ilgili üretim tarzı çok kabaca ekonomidir. Marx üretim araçlarının özel mülkiyetini ve üretken emeğin sömürsü etrafında dönen üretim ilişkileri sistemini, bu alanın en önemli yönleri olarak tanımlar. Bu, toplumu mülkiyet sahiplerine ve işçilere bölmüştür. Marx’a göre, sanayi toplumunda kültür bir egemen ideoloji olarak işler. Marx’a göre kendi düşünceleriniz, kendi burjuva üretim ve burjuva mülkiyetinizin koşullarının ürünüden başka bir şey değildir. Bazen yanlış bilinç olarak bilinen bu durum insanların kendi kötü kaderleri ile birlikte mutlu olmalarına izin verir. Marx’ın düşüncesinin büyük gücü, onun kültürü iktidar ve ekonomik yaşam ile sistematik biçimlerde ilişkilendirme becerisidir. Marksist görüşte ekonomi hem kolektif ideolojiyi hem de insan davranışını zorluyormuş gibi görünür (Smith, 2007: 20-22). Marx’ın “yanlış bilinç” olarak ifade ettiği oluşum, insanların ekonomik sistemden dolayı zihinlerine işlenmiş ve yerleşmiş bir ekonomik durum ürünüdür.

Bir pratik olarak ideoloji kuramı Louis Althusser (1971) tarafından geliştirilmiştir. Althusser’in ideoloji kuramı Marx’ın yanlış bilinç olarak ideoloji kuramının ileri bir aşamasıdır ancak, Althusser’in kuramı, azınlığın çoğunluk üzerindeki iktidarının baskıcı-olmayan araçlarla sürdürülmesinde ideolojinin rolünü vurgular. Althusser’in bir pratik olarak ideoloji kuramı, ne yaşantımızın her alanına erişmesi açısından ne de tarihsel olarak, ideolojiye hiçbir sınır tanımaz. Bu kuramın mantıksal sonucu, ideolojiden kaçınmanın mümkün olmadığıdır. Maddi toplumsal deneyimlerimiz bu ideolojiyle çelişse bile, bu deneyimlerimizi anlamlandırmada kullandığımız araçlar daima ideoloji yüklü olacaktır (Fiske, 2015: 297-304). Althusser’e göre yaratılan ideolojik etkinin dayandığı ilke, tanıma/kabul etme, özneleştirme/tâbi kılma ve güvencedir. Bu üç terimin merkezi de, özneleştirme/tâbi kılma (assujettissement). İdeoloji zaten hep özne olan bireyleri, yani beni ve sizleri ‘işletir’. Her özne (ben ve siz), devlet ideolojisinin birliği altında bütünleşmiş olsa bile, görece bağımsız birçok ideolojiye tâbi olmuş durumdadır. Gerçekten de, birden çok ideolojik devlet aygıtı vardır. Her özne (ben ve sizler) aynı anda birden çok sayıda ideolojinin içinde ve etkisi altında yaşamakta ve bu ideolojilerin yarattığı tâbi kılma etkileri de öznenin ritüellerle

belirlenen, pratiklerden ayrılmayan, vb., kendi edimlerinde bir araya gelirler. Dolayısıyla medya da bugün ideolojinin taşıyıcısı ve aktarıcısı konumundadır (Althusser, 2014: 138). Althusser'e (2000) göre; ideolojinin üretiminde ve yeniden üretiminde devletin ideolojik aygıtları devreye girer. Güç sahibi olan devlet bunu bazı aygıtlar aracılığıyla elinde tutar. Bu aygıtlar; devletin baskı aygıtları ve ideolojik aygıtlarıdır. Devletin baskı aygıtları asker, polis, yargı, hükümetin yönetsel güçleri gibi doğrudan baskı araçlarıyken, devletin ideolojik aygıtları ise okul, din, aile, kitle iletişim araçları gibi aygıtlardır. Bu aygıtlar aracılığıyla, gücü elinde tutanlar, bunun devamını sağlamak için, baskı aygıtlarıyla kitlelerik korkutup pasifize ederek, ideolojik aygıtlarla da hissettirmeden, doğal bir oluşumla sağlamaya çalışır. İdeolojik aygıtlar aracılığıyla bireylere egemen ideoloji empoze edilir ve bireyler egemen ideolojiyi kolaylıkla benimserler. İdeolojilerin insanların zihinleri tarafından üretilmedikleri gerekçesiyle Althusser ideolojiyi yanlış bilinç olarak görmemektedir. İdeolojiler, kiliseler, camiler, okullar, sendikalar ve medya gibi devletin ideolojik aygıtları tarafından üretilir. İnsanların nasıl düşüneceğini onlara bu kurumlar öğretmektedir (McLellan, 2012: 50).

Althusser ideolojiyi, insanların beyinlerine hükmeden düşünceler ve temsiller sistemi olarak tanımlar. Bu temsil alanında yalnızca yönetici sınıfların değil, alt sınıfların da temsili söz konusudur. Ancak bu göstermelik bir temsildir. Bağımlı konumdaki insanlar böylece bu alanda temsil edildikleri, hatta mücadele ettikleri sanısına kapılırlar. Egemen kesimler ise toplumdaki bu tür çatışma ve mücadeleleri, demokrasinin gereği olduğu savunusuyla meşrulaştırmaya çalışırken, aslında kendi iktidar konumlarını güçlendirme çabası içerisindeyler (Güngör, 2013: 262-263). Alt sınıf elbette sergilenen oyunun farkında değildir ve demokrasi kavramı sıklıkla kullanılırken içini dolduran uygulamalar yetersiz kalmakta, toplumlar azınlıklar ve çoğunluklar olarak ayrıştırılmaya devam etmektedir.

İdeolojik sistem kapitalizme meşruiyet sağlar ve insanlara kapitalist sistemin yeniden üretimi için gerekli olan rolleri ve kimlikleri sunar (Smith, 2007: 79). Althusser'e göre, ekonomik altyapı üzerinde devletin ve ideolojik yapının yer aldığı bir üstyapı bulunmaktadır. Üstyapı kapitalist üretimin tekrar tekrar üretilmesini sağlayacak sistemi düzenler. Egemen güçler devlet ve hukuk aracılığıyla baskıya dayalı olarak ekonominin işlemlerini sağlar ve böylece sermaye birikimini gerçekleştirir. Kapitalist sistemin de bu süreci meşrulaştıran bir işlevi vardır. Devletin ideolojik aygıtları, insanların içinde yaşadıkları dünya ve toplum hakkında yanlış fikirlere sahip olmalarına neden olur. İdeoloji, bireylerin içinde yer aldıkları gerçek toplumsal koşullarla kurdukları hayali ilişkilerdir. İnsanlar ideolojik aygıtların kendilerine attığı özne konumlarını benimserler. Çünkü ideolojiler insanları öznel olarak çağırır. Bunu yaparak içinde yaşanan koşulları doğallaştırarak meşrulaştırır. Feodal

toplumlarda devletin en önemli ideolojik aygıtı olan kiliselerin yerini, günümüz toplumlarında eğitim kurumları ve medya almıştır. Bu kurumlar sistemle uyumlu işgücünün yeniden üretimini gerçekleştirir (Yaylagül, 2013: 118-119). Özellikle medyanın gücü bugün tüm dünyada kabul görmüş bir gerçektir. Medya kapitalist ve küreselleşen dünyada sistemin egemen ideolojisini isteyerek ya da rekabet şartlarında ayakta kalabilmek için hissettiği zorunlulukla yaymak durumundadır.

Stuart Hall, çalışmalarının merkezine kültürü ve ideolojiyi koymuştur. Bunu da çoğunlukla metin incelemeleri, metin ve okur ilişkisine yönelik çalışmalar biçiminde sürdürmüştür. Onun ideolojik kuramı, yapısalcı kuramların sosyal ve kültürel bağlarıyla çok daha ilişkilidir. Hall'un amacı; ideolojiyi medya kurumları içinde ve onlarla bağlantılı olan anlamlandırmaların politikasını açığa çıkaran bir kavram olarak tanımlamaktır. Medya kurumları ve metinleri dünyaya ilişkin anlamlandırmamız içinde veya yoluyla oluşan önemli ideolojik boyutlardır. Hall medya içeriğinin üretimine ve alımlanmasına ilişkin iletişim yazınına kodlama-kodaçımleme adıyla geçer. Kodlama-kodaçımleme modelini ideoloji kavramıyla birleştirir. Hall'a göre profesyonel kodlar, egemen kodun hegemonik alanında işler. Buna göre medya kurumları kendi ülkelerindeki ya da bölgelerindeki hegemonik güçlerle işbirliği yapma niyetinde olmasalar bile bu işleyişin içerisinde yer almak zorunda kalırlar. Hegemonik ilişkide ideoloji, bireylerin niyetlerine bağlı olarak değil, sosyal yapı ve pratikler içerisinde işlemektedir. Böylece insanlar hegemonik bir ilişkinin içerisinde olduklarını, belli bir egemen ideolojiye maruz kaldıklarını fark etmezler (Güngör, 2013: 266-271). Hall'a göre bir medya haberinin muhtemel birçok "okuması" vardır. Hâkim okuma, amaçlanmış ve hegemonik ideolojileri destekleyen bir okumadır. Burada okuyucu bir medya haberinden Ortodoks, politik olarak tutucu bir mesajı elde eder ve bu mesajlar radyo spikerinin "profesyonel şifresi" içinde aksettirildiği sürece "politik ve askeri seçkinler" in bakış açısını yansıtır. Muhalif okuma, bir mesajın içindeki hâkim kodların farkına varan ve onları reddeden biri tarafından yapılan okumadır. Müzakereci okuma, hâkim okumanın kimi kısımlarını kabul eden, fakat kendisinin gereksinimlerini ve algılarını yansıtan kimi uyarlamaları yapan biri tarafından yapılır (Hall, 1980: 136-138'den akt. Smith, 2007: 215). Böylece Hall, kodlamanın yanında, mesajı alan hedef kitlenin kodaçımına da dikkat çekmiş, iletiye yerleştirilen mesajları, hâkim, muhalif veya müzakereci kodaçımların hangisiyle alımladığının önemine vurgu yapmıştır. Dolayısıyla medyanın kitlelere hegemonyayı hissettirmeden aktarmakta önemli bir işlevi vardır ve Hall'un kodlama-kodaçımleme modelinde görüldüğü gibi ideolojiler, haberlerin içinde kodlanarak kitlelere iletilir ve medya

okuryazarlığında gelişmemiş toplumlarda çoğunlukla egemen/hâkim okumayla bu ideolojiler kitlelere rahatlıkla ulaşır.

Hall'a göre ideolojik söylemler, kendi anlatı sistemleri içindeki "zaten bilinen"e gönderme yapma işlemiyle hem kendi kendilerini toplumun ortak bilgi deposunda onaylamakta, hem de bu bilgi deposunu seçmeci bir şekilde yeniden üretmektedir. İdeolojik söylemler, dünyayı kendi temsil etme tarzlarına, dili zaten kullanmakta olan öznelere katabilirler. Bu nokta, ideolojinin dilde ve söylemde dile getirilişini, dil ve söylem aracılığıyla eklemlenmesini ele almanın zorunluluğunu göstermektedir. İdeoloji yarattığı etkiler gerçek olduğu için gerçektir (Hall, 1999: 107-115). Dolayısıyla dil aracılığıyla ideolojiler, söylemler üzerinden kitlelere iletilmekte ve bu üç olgu birbirinden ayrı düşünülememektedir.

Antonio Gramsci, Marx'ın temel aldığı egemenliğin ekonomiye dayandığı görüşünü yorumlayıcı bir duyarlılıkla yeniden ele alır ve egemenliğin ayrıca önemli siyasal ve kültürel unsurlarının da olduğunu savunur. Gramsci'ye göre devlet, iktidarda hızla büyümekte ve sivil toplumu kuşatmaktadır. Ona göre devlet, tarafsız ve tümüyle tüketici bir bürokrasi değil, aksine sınıf egemenliğinin bir aracıdır. Devlet, özellikle sermayenin ve burjuvazinin çıkarlarını temsil etmektedir. Devlet iktidarının önemli bir unsurunun, fiziksel güç kullanımı kadar (örneğin, polis tarafından), fikirlerin denetimi de olduğu kavrandığında, kültürün önemi ortaya çıkar. Burada öne çıkan kavram "hegemonya"dır. Hegemonya, gücü elinde bulunduran egemen sınıfın, sivil toplum içinde inançları düzenleme yetisidir. Hegemonik inançlar, eşitsizliği güçlendiren ve eleştirel düşünce girişimlerinin önünü kesen, hâkim kültürel motiflerdir. Bunlar, hâkim gruplar için daha da etkili yönetmenin yolunu açarlar (Smith, 2007: 61-63). Nitekim yönetenler açısından kitlelerin boyun eğen ve eleştirel bakmayan bir yapıda olması daima istenilen bir durumdur. Egemen güçler hegemonyalarını kitlelerin üzerinde farklı ideolojik araçlarla yerleştirmeyi amaçlamaktadır ve bunun için fikirleri denetim altına alınması gerekmektedir.

Gramsci, "organik aydınlar" olarak ifade ettiği kitlenin faaliyetlerinin, hegemonik inançların yayılması açısından merkezi bir rol oynadığını düşünür. Bunlar papazlar ve gazeteciler gibi karmaşık felsefi ve siyasal meseleleri günlük dile çeviren ve kitlelere nasıl hareket etmeleri konusunda rehberlik eden insanlardır. Aydınlar ayrıca bir hegemonik blok oluşumunun mümkün kılınmasında rol oynar. Gramsci tipik olarak bu grupların, hegemonik bir ideoloji ile bir arada tutulduklarını öne sürer. Gramsci'ye göre hegemonyayı çözmek organik aydınların dönüştürülmesi ya da sosyalist aydınların oluşturulması ve hâkim olana karşı dayanışmacı blokun ortaya çıkarılması ile başlar (Smith, 2007: 62-63). Dolayısıyla

Gramsci hegemonyanın önlenmesinde aydınların önemine dikkat çekmiş ve kitlelerin uyanışının aydınların topluma yapacağı rehberlik ile sağlanabileceğini önermiştir.

Gramsci'nin hegemonya kavramı medyaya uygulandığında, medya; okuyuculara, izleyicilere ve dinleyicilere egemen sınıfın ideolojilerini aktaran bir araçtır. Medya genel olarak egemen yapıya ve egemen değerlere karşı olan ve bunları tehlikeye atan her türlü olaya karşı durmak ve egemen ideolojiyi temsil etmek durumundadır. Bunun yanında kapitalist üretim ilişkileri doğal düzen kabul edilir. Kapitalist girişim, kâr ve yöneticilerin her türlü girişimi ile uygulamaları, sağduyu ve toplumun çıkarı olarak sunulur. Medya haber değeri olacak olay ve olguları hep egemen sınıfın bakış açısıyla herkesin bildiği bir dünya tasarımı sunar (Yaylagül, 2013: 113-114). Böylece medya, egemen güçlerin hegemonik ideolojilerini hedef kitlelere aktarma işleviyle hegemonyayı yeniden üretir ve hegemonyanın yerleştirilmesinde taşıyıcı rol oynar.

Sonuç olarak Gramsci tarafından geliştirilen hegemonya kavramı aslında egemenliğin günümüzün modern kapitalist dünyasındaki biçiminin adıdır. Hegemonik ilişki ise egemenliğin ideolojiyle aracılanmış, yumuşatılmış, sivil toplum ve demokrasi makyajıyla kamuflajlanmış, yönetilen kitlelerin rızasıyla daha da güçlendirilmiş egemenlik ilişkilerinden başka bir şey değildir (Güngör, 2013: 261).

Michel Foucault, modern toplumda iktidarın nasıl işlediğini, söylemin bu işleyişteki yerini, öznenin merkezleştirilmesini ele alır. Marksist yaklaşımın materyalist bakış açısının yerini Foucault'da söylem alırken, ekonomi indirgemeci anlayıştan metin indirgemeci yaklaşıma doğru bir yönelim gözlenmektedir (Güngör, 2013: 243). Foucault'nun düşüncesindeki söylem belki de temel motiftir. Söylem, insanları, şeyleri ve hatta bilgi ve soyut düşünce sistemlerini betimlemenin, tanımlamanın, sınıflandırmanın ve onlar hakkında düşünmenin bir yolu olarak düşünülebilir. Foucault, söylemlerin hiçbir zaman iktidar ilişkilerinden bağımsız olmadığını ileri sürmüştür. Söylem kavramı, "ideoloji" kavramıyla birlikte gelen, entelektüel yükten serbest olan kültüre ve iktidara ilişkin bir düşünme yolu sağladığı için büyük öneme sahiptir (Smith, 2007: 170-171). İktidar toplumda gücü elinde tutan belli bir kesimin, bir toplumsal sınıfın güdümünde değildir, belli bir yerde merkezlenmemiştir. İktidar her yerdedir. Toplumun bütün dokularına işlemiştir, yaşamın her kesitindedir, gündelik yaşam pratikleri içerisindedir, söylemedir. İnsanlar iktidarın hem üreticisi hem de mağdurudurlar. Çağdaş toplumlarda iktidar örtük ve sinsice işlemektedir. İnsanlar iktidarla kuşatıldıklarının ve iktidarın üretiminde bizzat rol aldıklarının farkında olmaksızın işleyişin içerisinde yer alırlar (Güngör, 2013: 243). Foucault iktidarın ürettiği ve kitlelere iletmek istediği ideolojiyi söylemde arar. Çünkü ideolojiler, söylem aracılığıyla gizli

veya açık biçimde kitlelerin tüketimine gönderilir. Bu işleyişte medyanın oluşturduğu söylem oldukça önem taşır çünkü medya, iktidar ile halk arasında bir köprüdür ve haber söylemleri ile ideolojinin taşıyıcısı konumundadır. Hatta Foucault'nun belirttiği gibi iktidarın her yerde olması, postmodern çağda, çok büyük oranda yayın organları aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Çünkü kitleler yayın organları sayesinde tüm dünyada olup bitenlerden haberdar olmakta, değişimleri takip etmekte ve haber söylemleri üzerinden iletilen ideolojilere farkında olmadan maruz kalmaktadır. Medya olmasaydı, egemen güçlerin amaçlarına ulaşmaları imkânsızlaşırdı.

Foucault iktidarın, toplumsal yaşamın temel ve kaçınılmaz bir boyutu olduğunu ileri sürer ve iktidarı üç başlık altında ele alır. Bunlar; 18. yüzyıl boyunca mutlak monarşiye verilen, işkence ve fiziksel cezalandırmayı içeren egemen iktidar, modern çağda egemen iktidarın yerine geçen, düzenleme, denetleme ve gözetim teknolojileri ile bütünleşik, hapisaneler, okullar ve askeri kışlalar gibi belirli kurumlarda yer alan disiplinler iktidar ve son olarak modern devletlerin nüfus ve cinselliğe ilişkin bir kaygıyı geliştirdikleri biyo-iktidardır (Smith, 2007: 173). Biyo-iktidarla spor, jimnastik, askerlikteki egzersiz vb. yoluyla insanların bedeni üzerinde iktidar oluşturulur. Spor, moda, kozmetik vb. yoluyla bedenlerin belli biçimlere sokulmasıyla insanın kendi bedenini arzulanması sağlanır ki, bu da bir tür iktidardır. Biyo-iktidar insan bedeni üzerinde hem başkalarının hem de insanın kendisinin iktidar uygulamasıdır (Güngör, 2013: 246). Bu bağlamda, içinde bulunduğumuz postmodern çağda, moda ve estetiğin de ihtiyaç haline evrilmesiyle, biyo-iktidar kendine yeni uygulama alanları bulmuştur. Günümüzde insanlar medyanın etkisiyle bedenlerine moda ve estetik kaygısıyla hükmetmeye başlamıştır. İnceoğlu'nun belirttiği gibi (2011: 136) Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde Maslow'u izleyen çağdaş sosyal psikologlar tarafından moda ve estetik, bilme-algılama ihtiyacından sonra yedinci basamağa yerleştirilmiştir. Benzer şekilde Baudrillard (2015: 163), daha çok tüketim çerçevesinde ele almakla birlikte insanın ruhsal ideolojiyi aşarak bedensel ideolojiye saplandığını birçok nesnenin tüketilmesiyle bedenlerine hükmettiklerini vurgular. Bin yıllık püritanizm çağından sonra bedenin yeniden keşfi ve reklamda, modada, kitle kültüründeki, bedenin etrafını kuşatan sağlık, perhiz, tıbbi kültürler, gençlik, zariflik, erillik/dişilik saplantısıyla bedeni kuşatan "Arzu söyleni" oluşmuş, beden bu ideolojik modern işleviyle ruhun yerini almıştır. Medyada yer bulan ve moda haline getirilip, insanlarda ihtiyaç yaratılarak, incelik, form tutmak, geniş omuzlu veya kaslı olmak gibi beklentilerle insan, bedenine hükmetmektedir. Tüm bunların modası geçince de sırada sistemin dayattığı ne varsa onlar tüketilecektir.

Disipliner iktidar içindeki çok önemli ve simgesel bir ikon Foucault'nun panoptikon düşüncesidir. Jeremy Bentham'ın desteklediği panoptikon, merkezi bir kule içinde bir muhafızın çevredeki hücreleri görebildiği, fakat onlar tarafından görünmeyen bir mimari biçimdir. Mahkûmlar, muhafızın yukarıdan bakışlarına tabi olacak, fakat gerçekte izlenip izlenmediklerini asla bilemeyeceklerdir. Bu sayede davranışlarını sürekli olarak denetlemek zorunda kalacak ve iyi davranış sergileyerek, uslandırılmış olacaklardır. Bu tür ısrarlı özdenetimin sapkının normalleşmesine yol açacağını savunur. Panoptikon ilkesinin geniş anlamda tüm toplumda işlediği ileri sürülmektedir. Bu uygulamayla, otoriteye boyun eğen ve toplumsal kontrole karşı yumuşak başlı olan bir uysal beden yaratmak amaçlanmıştır (Smith, 2007: 172-174). Günümüzde de özellikle teknolojinin yaygınlaşmasıyla, insanlar her an takip edilebilmektedir. Bireylerin günlük yaşam pratikleri içerisinde T.C. numaraları, kredi kartı bilgileri, online alışverişler sayesinde veya kurumlar tarafından kayıt altına alınabilmekte, cep telefonları, mobese kameraları ile kurum ve işletmelerdeki güvenlik kameraları gibi sistemlerle insanlar adeta çip takılmış gibi her an izlenebilmekte ve gözetim altında tutulabilmektedir.

Medya ve ideolojiyle ilgili önde gelen kuramlarda görülüyor ki medya bir anlamda iktidarın veya mülkiyet yapılanmasının ideolojisinden ya da ekonomik ve kültürel olarak, aslında bazı ideolojilerin bizzat taşıyıcısı ve aktarıcısıdır. Bu yönüyle medyanın işlevinin sadece bağımsız ve objektif haber iletmek olmadığı rahatça görülebilmektedir. Özellikle küreselleşme nedeniyle iç içe geçmiş toplumlar göz önüne alındığında, güç odaklı ilişkiler, egemenlik mücadeleleri, daha da önemli hale gelmiş ve medyaya bu amaçlara ulaşma konusunda duyulan ihtiyaç, zorunluluğa dönüşmüştür.

Medya ve ideoloji kuramsal olarak ele alındığında, tüm bu kuramların yanında Herman ve Chomsky'nin "propaganda modeli" medyanın ideolojilerin taşıyıcısı ve aktarıcısı olma noktasında önemli bir yere sahiptir. Walter Lipman'ın "rıza imalatı" olarak adlandırdığı olgu içinde propagandanın taşıdığı özel anlam, kamuoyu, propaganda ve toplumsal düzenin siyasal gerekleri konusu üzerinde çalışan Laswell, Bernays, Huntington ve Watanuki gibi yazarlarca öteden beri kabul edilmiştir. Bizzat Lipmann, 1920'lerin başında yazdığı bir yazısında, propagandanın çoktan beri "halk yönetiminin düzenli bir organı" haline geldiğini ve gün geçtikçe gelişip inceldiğini ve önem kazandığını ileri sürmüştür (Lipmann 1932'den akt. Herman ve Chomsky, 1998: 11). Herman ve Chomsky de propaganda işlevinin medyanın bütün hizmetleri içerisinde çok önemli bir yere sahip olduğuna inanmaktadırlar. Neyin haber olduğunu tanımlayarak haberleri biçimlendirerek, medyayı belli bir düzen içinde tutmak üzere olumlu girişimlerde bulunan ve güdümü sağlayanlar; hükümet, iş dünyasının önde gelen

isimleri, önemli medya kuruluşlarının sahipleri ve üst düzey yöneticileri ve yapıcı girişimlerde bulunmaları uygun görülen çeşitli kişilerle, gruplardır. Medyanın bir konuda kimi gerçeklere yer vermesi o konunun yeterli veya doğru biçimde işlendiğini asla göstermez. Kitle iletişim araçları birçok gerçeği gizlerler. Ancak bu bağlamda gerçeği gizlemekten çok daha önemli bir nokta, gerçeğin nereye yerleştirildiği, tonu, tekrarlanıp tekrarlanmadığı, hangi çözümleme çerçevesi içinde sunulduğu ve onunla birlikte verilerek ona anlam kazandıran veya onu anlaşılabilir hale getiren ilişkili olguların ne olduğudur (Herman ve Chomsky, 1998: 12-18). Hâlbuki demokratik öğretisi, medyanın bağımsız olması, kendini hakikati keşfetmeye ve haber yapmaya adanması ve dünyayı yalnızca güçlü grupların algılanmasını istediği gibi değil, olduğu gibi yansıtması gerektiğini ileri sürer (Herman ve Chomsky, 2006: 75). Bu bağlamda bilinen, ancak göz ardı edilen ya da farkına varılmayan bir olgu; görünen ve bilinen gerçekle algılanan gerçek arasında bazen çok önemli ayrımların olduğudur. Kitle medyası günümüzde görünen ve bilinen gerçeği biçimlendiren en önemli araçtır. Medya yalnızca görünenle algılanan gerçeği farklılaştırılmaz aynı zamanda gerçeği istediği gibi manipüle etme gücüne ve yetisine sahiptir (Ayhan, 2007: 223).

Herman ve Chomsky'nin propaganda modeli tam da bu noktada çalışmanın dayanağını oluşturmaktadır. Nitekim çalışma “medyanın yayın politikalarında ideolojik yapılanma vardır ve medya, kitleleri istediği yönde manipüle eder” ana varsayımını ve bunun uzantıları olan yan hipotezleri sorgulamak üzerine yapılandırılmıştır. Bu doğrultuda, Herman ve Chomsky'nin de belirttiği gibi medyanın haberi/bilgiyi nasıl şekillendirdiği ve kitlelerin tüketimine sunduğu önem kazanmaktadır. Çalışmada Herman ve Chomsky'nin kitle iletişim araçlarının gerçeği gizlediği ve daha da önemlisi gerçeği nasıl ve nereye yerleştirdiği ve şekillendirdiği de çalışmanın ana yöntemi olan van Dijk'in eleştirel söylem analizi ile tespit edilmiştir. Eleştirel söylem analizyle haber içeriklerindeki açık ve gizli yapılar, tekrarlar, kelime seçimleri, olumlu ve olumsuz yanların sunumu, imâlar, cümlelerin etken veya edilgen kullanılması, açık veya karmaşık oluşturulması ve nedensel ilişkiler ortaya çıkarabilmekte, medyanın propaganda aracılığıyla belirli güçlerin ideolojilerini nasıl yaydığı ve kitleleri nasıl manipüle ettiği tespit edilebilmektedir.

Propaganda modeli; servet ve iktidar eşitsizliği ile bu eşitsizliğin, medyanın çıkar ve seçimlerine çeşitli düzeylerdeki etkisine odaklanır. Paranın ve iktidarın ne gibi yollarla haberleri eleyip basılmaya uygun olanları seçtiğini, muhalif düşünceleri nasıl kenar sütünlara itip önemsizleştirdiğini, iktidara ya da egemen özel çıkar çevrelerinin mesajlarına nasıl yer verdiğini inceler (Herman ve Chomsky, 1998: 21-22). Bu doğrultuda, Herman ve Chomsky'nin propaganda modeli beş süzgeçten oluşmaktadır: 1. Hâkim kitle medyası

firmalarının büyüklüğü, tekelleşmiş mülkiyet ve kâr yönelimi. 2. Kitle medyasının temel gelir kaynağı olarak reklamcılık. 3. Medyanın, hükümet, iş dünyası ve bu temel kaynakların ve gücün faillerinin finanse ettiği ve onayladığı “uzmanlar”ın sağladığı bilgilere dayanması. 4. Medyayı disiplin altına alan bir araç olarak “tepki üretimi”. 5. Ulusal bir din ve denetim mekanizması olarak “anti-komünizm”. İşlenmemiş ham haberler, geriye yalnızca damıtılmış bir artık kalıncaya kadar süzgeçlerden geçmekte, bu süzgeçler, söylemin ve yorumun öncüllerini, öncelikle neyin haber değeri taşıyıp taşımadığını tanımlamakta ve propaganda kampanyalarına dönüşen süreçlerin temellerini ve işleyişlerini açıklamaktadır. Bu süzgeçlerin işleyişi de son derece doğal şekilde gerçekleşmekte ve medya çalışanları tarafından “objektif” olduklarına inanılmaktadır (Herman ve Chomsky, 2012: 73).

Propaganda modelinin, hâkim kitle medyasının büyüklüğü, mülkiyeti ve kâr yönelimi olan birinci süzgeci; önemli bir tirajı olan yayın organı için çok büyük miktarda yatırımın gerekli olmasını ifade eder ve medya sahiplerine getirdiği kısıtlama bir yüzyıldan daha fazladır, etkisini artırarak devam etmektedir. Medya şirketlerinin birçoğu tamamen piyasayla bütünleşmişlerdir. Medya hisseleri piyasaların gözdesi haline gelince, hissedarlar, şirket yöneticileri ve bankacıların baskısı da artmış, değeri giderek artan medya, büyük bir servet elde etmiştir. Dolayısıyla, egemen medya şirketleri, sahipleri, kâr amacı güden güçler ve yöneticiler tarafından denetlenmektedir (Herman ve Chomsky, 2012: 74-83).

İş yapmak için temel gelir kaynağı olan reklamcılık süzgecinde; reklamverenlerin desteği olmadan gazetelerin ekonomik olarak ayakta kalmasının mümkün olmadığı üzerinde durulmaktadır. Reklam devreye girince, serbest piyasa, son kararı alıcının verdiği tarafsız bir düzen olmaktan çıkar. Çok reklam alan medya araçları, kendilerine fiyat-pazarlama-kalite konularında üstünlük sağlayan bir reklam gelirine sahip olurlar ve bu üstünlük, onların reklam almayan rakiplerinin zayıflamasını sağlar (Herman ve Chomsky, 1998: 49-50). Bu destekçilerin tercihleri medya kuruluşlarının maddi durumunu önemli ölçüde etkiler ve sonuçta, medya, başarıya ulaşmak için William Evan’ın sözleriyle “*kural koyucu başvuru makamları*” haline gelen bu destekçilerin gereksinim ve taleplerini karşılamak zorunda kalır (Evan, 1976’dan akt. Herman ve Chomsky, 1998: 53-54). Dolayısıyla rekabetin yoğun olduğu ve kârlılığın en önde tutulduğu 21. yüzyılda, medya ayakta kalmak için reklamverenlerin desteğinin düşmesini göze alamamakta ve bu nedenle onların beklentilerini karşılamak zorunda kalmaktadır.

Medyanın haber kaynakları olan üçüncü süzgeç ise, medyanın sürekli olarak ihtiyaç duyduğu haber akışını elde etmek için kullandığı veya zorunlu kaldığı durumları ifade etmektedir. Kitle medyası, ekonomik zorunluluk ve karşılıklı çıkarlar yüzünden güçlü

enformasyon kaynaklarıyla sembiyotik bir ilişkiye girmeye zorlanırlar. Ayrıca, güvenilir olduğu varsayılan kaynaklardan enformasyon almak araştırma maliyetlerini de azaltmaktadır. Haber kaynaklarının oluşturulmasında, büyük hükümet ve şirket bürokrasilerinin halkla ilişkiler faaliyetlerinin etkisi de oldukça büyüktür. Hükümet ve iş çevrelerinin basın sorumluları, üstün konumlarını daha da güçlendirmek adına haber kuruluşlarının işlerini kolaylaştırmak için ellerinden geleni yaparlar. Sonuçta güçlülerin dev bürokrasileri kitle medyasını sübvanseder ve medyanın ham haber malzemesi edinme ve haber üretme masraflarını azaltmaya katkı sağlayarak medyada sesini duyurma imkânı kazanır. Medya da kaynaklarını incitmemek ve yakın ilişkilerini zedelememek için şüpheli haberler yayımlamak ve bazı konularda eleştiri yapmamak zorunda kalabilir (Herman ve Chomsky, 2012: 88-92). Bu noktada medyanın bağımsızlığı ortadan kalkar ve medya taraflı yayın yapmak veya gerçeği gizlemek zorunda kalır.

Burada daha önemli olan, günlük haber kaynaklarının, özel bir gündemi ya da çerçeveyi izlemesi konusunda medyayı yönetmek ve manipüle etmek için, medyanın rutin işleyişi ve bağımlılığından düzenli olarak faydalanmasıdır. Bu yönetim sürecinin bir kısmı, bazen belirli bir çizgiyi ya da çerçeveyi medyaya zorla kabul ettirmeye hizmet eden, başka zamanlarda ise istenmeyen hikâyelerin ön sayfalarından ya da medyadan tamamen çıkarılmasına yardımcı olan bir sürü hikâyenin medyaya sokuşturulmasını içerir. Bu strateji, I. Dünya Savaşı sırasında propagandayı koordine etmek için kurulan Halkla İlişkiler Komitesi'ne dek götürülebilir (Herman ve Chomsky, 2012: 93). Böylece haber kaynağı konumundaki güçlü oluşumların ve medyanın karşılıklı çıkarları doğrultusunda haber içerikleri oluşturulmakta bu da haber kaynaklarını tekelleştirmekte ve objektifliğinin sorgulanmasını gerektirmektedir.

Propaganda modelinde dördüncü süzgeç olan tepki üretimi ve zorlayıcı kurumlar, medyanın haber oluşumlarını yönlendirmektedir. Tepki, medyada yayımlanan bir görüş ya da programa olumsuz karşılık vermek demektir. Mektup, telefon, telgraf, dilekçe, dava açma, Kongre'de konuşma yapma ya da Kongre'ye yasa tasarısı sunma gibi yollarla veya çeşitli şikâyet, tehdit ve cezalandırma eylemleri biçiminde dile getirilebilir, bazen de reklamverenler desteklerini çekebilirler. Medya yöneticileri de kuruluş içinde ve dışında, kimi zaman yasama meclislerinde, hatta mahkemelerde tutumlarını savunmak durumunda kalırlar. Dolayısıyla kimi yayın, tepki çekebileceği için yayınlanmasından vazgeçilebilir. Tepki gücü, iktidar ve güçlü şirketlerle doğru orantılıdır. Tepki üreten odaklar sürekli olarak medyaya saldırırsalar da, medya onlara iyi davranır. Bu tepki odakları medyadan ilgi ve saygı görür; tepki üretim merkezlerinin propagandaya yönelik işlevleri ve iş çevreleriyle olan yakın bağlantıları hemen

hemen hiç söz konusu edilmez ve incelenmez (Herman ve Chomsky, 1998: 75-80). Böylece medya bilerek veya zorunlu olarak propagandanın aracı olarak işlev görmeye devam eder. Medya, tepki almamak için ya da gelen tepkileri saf dışı bırakmak için haber içeriklerini bu süzgeçten geçirerek yayımlamak durumundadır.

Herman ve Chomsky'nin propaganda modeli için belirlediği beşinci süzgeç olan bir denetim mekanizması olarak anti-komünizmde komünizm, tüm kötülüklerin kaynağı olarak, mülkiyet sahiplerinin sınıfsal konum ve üstün statülerinin temellerini tehdit ettiği için her zaman onların korkulu rüyası olarak görülmektedir. Komünizmin zaferini, düşünebilecek en kötü sonuç olarak kabul etmek, daha az tehlikeli bir düşman olan faşizmi dış ülkelerde desteklemek için haklı bir neden sayılır. Anti-komünizm denetim mekanizması, sistem aracılığıyla kitle iletişim araçları üzerinde esaslı bir etki sağlar (Herman ve Chomsky, 1998: 83-86).

Sonuç olarak; haber olabilecek içerikler bu beş süzgeçten geçerek haber olma neticesine ulaşabilir. Büyük güçlerin etkisinde kalan medya, propaganda şeklinde kendini gösteren haber üretimlerine göz yummak hatta bizzat taşıyıcısı ve aktarıcısı olmak misyonunu edinir. Dolayısıyla haber içeriklerindeki günevinilirlik, tarafsızlık ve haber değeri taşıyıp taşımaması noktasında birçok tartışma konusu oluştursa da büyük bir kitle bunu görebilecek ve sorgulayabilecek durumda değildir. Oldukça doğal bir görünüm içinde bu haberler, büyük kitle tarafından doğrudan tüketilmektedir. Medyanın 21. yüzyıldaki yapısı ve yadsınamayan gücü sayesinde işlevinin ve içeriğinin değişmesi, iletişim bilimcileri medyayı sorgulamaya yöneltmiştir. Bu durumda çalışma, medyanın işlevlerini propoganda modelindeki süzgeçlerden geçerek gerçekleştirdiği kuramsal temeline dayanarak oluşturulmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ANKARA VE PARİS SALDIRILARININ İÇERİK VE ELEŞTİREL SÖYLEM ANALİZLERİ

3.1 Araştırmanın Amacı

Günümüzde terör hem ülkemizde hem de dünyanın farklı yerlerinde mücadele edilen ancak, birçok nedene bağlı olarak bitmeyen bir olgudur. Bugün terör örgütleri eylemlerinin çoğunu uluslararası boyutta gerçekleştirmekte hatta yine aynı boyutta bir taraftan destek görmekte bir taraftan da engellenmeye çalışılmaktadır. Küresel boyutta sosyo-kültürel, ekonomik ve siyasi süreçler terör olgusunun bu noktaya gelmesinde etkindir. Özellikle bireysel özgürlüklerin ve demokrasiye olan bakış açısının boyut değiştirmesiyle terör olgusu da değişime uğramıştır. Tüm bu etkenlere dini kimliği ön planda olan terör örgütlerinin aktif eylemleri ve sayıca fazlalığı da eklenince tüm dünyada islamofobinin oluşmasına zemin hazırlanmıştır. Öte yandan Türkiye’de tarihsel süreç içerisinde terörle mücadele konusunda, Althusser’in belirttiği polis, asker gibi devletin ideolojik aygıtlarını kullanarak çözmeye çalışma noktasında bir yere varılamadığı düşünülerek, demokrasi bağlamında silahları bırakma ve barış süreci gibi farklı süreçler denense de bir yere varılamamıştır.

Tüm bu oluşumların dışında, dünyanın 11 Eylül saldırısından sonra asla eskisi gibi olmaması, bunu takip eden süreçte Amerika’nın önce Irak’ı sonra da Suriye’yi işgal etmek üzere savaş açması, bu ölçekte IŞİD/DEAŞ/DAESH (Irak ve Şam İslam Devleti/ ad-Dawlah al-Islamiyah fil-‘Iraq wa ash-Sham) terör örgütünün yapılanması ve savaşın gerek terör örgütleri, gerekse de sınırları aşan mülteciler açısından Türkiye’yi etkileyen boyutları, terörün temsili konusunu yeniden değerlendirilmesi gerektiği noktasına getirmiştir.

Terörün medyada temsiline gelince; kitlelerin terör olaylarını medyadan takip ediyor olması, toplumların medya tarafından manipüle edilmesi noktasında özellikle üzerinde durulması gereken bir konudur. Nitekim liberal anlayışın tersine, eleştirel yaklaşımlarda medyanın gerçeği yansıtmadığı, hatta çarpıttığı dahası yeniden ürettiği üzerinde durulmaktadır. Bu durumda terörün medyada nasıl temsil edildiği daha önemli hale gelmektedir. Ayrıca terörün medyada temsili ile ilgili çok fazla çalışmanın yapılmamış olduğu görülmektedir.

Eleştirel yaklaşımın bir kolu olan kültürel çalışmalara göre toplumlar farklı ideolojilerin mücadele ettiği bir alandır. Gramsci’nin hegemonya yaklaşımında, iktidar güçler medya aracılığıyla kitleler üzerinde egemenliklerini kurmakta, Chomsky’e göre medya aracılığıyla halk üzerinde rızanın imalatı yapılmaktadır. Stuart Hall’a göre ise medyanın en

önemli işlevi, anlamın toplumsal inşasında üstlendiği ideolojik işlev olmaktadır. Ekonomi politikçilere göre de medya güç sahipleriyle organik bir bağ içerisindedir ve medyanın içeriği ekonomik gücü elinde tutanlar tarafından şekillenir. Öyleyse medya, iktidar ve ideolojiden ayrı düşünülemez ve söylemler üzerinden kitlelere ulaşır. Dolayısıyla medyanın tarafsız bir şekilde haber ürettiği düşünülemez. Bu çerçevede, “medya ve ideolojiye kuramsal yaklaşımlar” başlığı altında detaylı olarak yer verilen, Herman ve Chomsky’nin “Propaganda Modeli” çalışmanın kuramsal olarak temel dayanağını oluşturmaktadır. Propaganda Modeli’nde yer alan beş süzgeçten geçerek haberlerin yapılandırılması neticesinde medya, büyük güçlerin etkisinde kalmak durumundadır. Medya böylece, propaganda şeklinde kendini gösteren ve büyük güçlerin ideolojilerini yaymaya hizmet eden haberler üretmek zorundadır. Medya üzerinden propaganda aracılığıyla kitlelerin nasıl manipüle edildiğini, yayın organlarının egemen güçlerin ideolojisinin nasıl taşıyıcısı olduğunu tespit etmek amacıyla, çalışmanın uygulama aşamasında ele alınan Ankara ve Paris saldırılarının Türk ve Fransız basınındaki temsili, Heman ve Chomsky’nin “Propaganda Modeli” temeline dayandırılarak, “Medyanın yayın politikalarında ideolojik yapılanma vardır ve medya, kitleleri istediği yönde manipüle eder” ana hipotezine ve bu doğrultuda oluşturulan yan hipotezlere cevap aramak amacıyla analiz edilmiştir. Bu bağlamda çalışmanın ana yöntemi olan van Dijk’in eleştirel söylem analizi ile uyumlu olarak eleştirel kuramlardan geliştirilen Propaganda Modeli temel alınmıştır. Haber söylemleri gerçeğin yeniden üretiminde haber üreticilerinin hizmet ettiği ideolojiler çerçevesinde şekillenir ve van Dijk’a göre söylemler; ardaında yatan bağlamlarıyla birlikte ele alınmalıdır. Ancak bu eleştirel bakış açısıyla söylemlerin altında yatan, doğal bir oluşummuş gibi kitleleri yönlendiren ve hizmet ettiği ideoloji doğrultusunda düşündüren örtük yapılar ortaya çıkartılabilir.

Bu kuramsal temel ve terör olgusunun güncelliğini hiç yitirmeyerek tüm dünyada geldiği nokta, terörün medyada temsili ve terör örgütlerinin medyadan bağımsız hareket edememeleri, 21. yüzyılda daha da önem kazanırken, bu oluşumun klasik çözümleme yöntemleriyle incelenmesi artık yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle çalışmada; terör ve medya konusu ele alınmış, tiraj durumları, ideolojik tercihleri, mülkiyet yapılanmaları ve etkinlik durumları baz alınarak belirlenen 4 Türk, 3 Fransız gazetesinin aynı olayı nasıl haberleştirdikleri incelenmiştir. Terör haberlerinin gazetelerde nicelik olarak dağılımı, nasıl, nerede sunulduğu ve terörle ilgili konu dağılımlarının içerik analizi yapılarak var olan durumu ortaya koymak ve çalışmanın ana yöntemi olan van Dijk’in eleştirel söylem analizi uygulanarak, haber söylemlerinin ötesinde yer alan ideolojileri tespit etmek ve aşağıdaki hipotezlere yanıt aramak amaçlanmıştır.

3.1.1 Araştırmanın Hipotezleri

Bu çalışma “Medyanın yayın politikalarında ideolojik yapılanma vardır ve medya, kitleleri istediği yönde manipüle eder” ana hipotezlerinden yola çıkılarak hazırlanmıştır. Çalışmanın yan hipotezleri ise;

H1: “Fransız medyasından bazı yayın organları kendi ülkeleriyle ilgili terör haberlerinde filtre kullanmaktadır”

H2: “Fransız medyası, Türkiye’de olan terör olaylarını haberleştirirken Türkiye’nin aleyhinde taraflı bir habercilik politikası uygulamaktadır”

H3: “Türk medyasından bazı yayın organları terör haberlerinde haberciliğin ötesinde propaganda yapmaktadır”

H4: “Türk medyasından bazı yayın organları egemen ideolojiyi yansıtmaktadır”

H5: “Türk medyasının bazı yayın organları Fransa saldırısı haberini verirken Fransa aleyhinde, bazıları ise Fransa lehinde söylem oluşturmaktadır” şeklindedir.

3.2 Araştırmanın Örnekleme

Araştırmanın kapsamında yer alan ve uluslararası boyutta ses getiren terör haberlerinin medya temsilinde içerik ve eleştirel söylem analizlerinin uygulanması için, yayın organlarından gazeteler ele alınmış ve birbirinden farklı ideolojilere hizmet ettiği varsayılan Türk gazetelerinden Sabah, Cumhuriyet, Yeni Akit, Hürriyet ve Fransız gazetelerinden de Le Monde, Libération ve Le Figaro gazeteleri örneklem olarak seçilmiştir. Örneklemin oluşturulmasında gazetelerin tiraj durumu, ideolojik tercihleri, mülkiyet yapılanmaları ve etkinlik durumu baz alınmıştır. Türkiye’de ve dünyada terör 21. yüzyılda boyut değiştirmiştir ve küresel düzeyde eylemlerine devam ederek medyanın gündeminden hiç düşmemektedir. 10 Ekim 2015’te Ankara’da “Emek, Barış, Demokrasi Mitingi” esnasında Tren Garı meydanında ve 13 Kasım 2015’te Paris’te Bataclan Konser Salonu, Fransa Stadyumu ile Paris’in birinci, onuncu ve onbirinci bölgelerinde eş zamanlı olarak gerçekleştirilen saldırılar da kapsamı ve etkileri bakımından tüm dünyada yankı yaratan terör olayları olması nedeniyle analiz edilmek üzere çalışmaya seçilmiştir.

3.2.1 Araştırma İçin Seçilen Gazetelerin Künyeleri

3.2.1.1 Sabah Gazetesi

Türkiye’de 22 Nisan 1952’te yayımlanmaya başlanan günlük gazetedir. 2007 yılında TMSF’ye devredilen ve ardından Turkuvaz Medya Grubu’na katılan gazetenin Genel Yayın Yönetmeni Erdal Şafak’tır. Gazetenin yayın politikası, liberal demokrat, merkez sağ olarak ifade edilmektedir. 27.04.2017 tarihli son tirajı; 318.902’dir

(<http://gazetetirajlari.com/2017/04/01/>).

3.2.1.2 Cumhuriyet Gazetesi

Cumhuriyet, 7 Mayıs 1924 tarihinden beri Türkiye’de yayımlanan günlük gazetedir. Cumhuriyet gazetesinin isim babası Atatürk’tür. O sıralarda Kurtuluş Savaşı’nı destekleyen ilk gazete olan Yeni Gün’ü yayımlamaya devam eden Yunus Nadi (Abalıoğlu), 7 Mayıs 1924 tarihinde Cumhuriyet’i iki ortağı Nebizâde Hamdi ve Zekeriya Sertel ile birlikte eski İttihat ve Terakki Fırkası Genel Merkez binasında kurulmuş ve gazeteyi yönetmesi için Zekeriya Sertel’i görevlendirilmiştir. Sahibi Cumhuriyet Vakfı’dır. Yayın politikası, sosyal demokrasi, sekülerizm, solculuktur. 27.04.2017 tarihli son tirajı; 39.315’tir

(<http://gazetetirajlari.com/2017/04/01/>).

3.2.1.3 Yeni Akit Gazetesi

12 Eylül 1993’te Akit adıyla çıkan ve 5 Aralık 2001’de Anadolu’da Vakit, 11 Ekim 2010’da Yeni Akit adını alan gazetedir. Sahibi Ramazan Fatih Uğurlu’dur. Yeni Akit’in kadrosunda eski Refah Partisi Rize milletvekili ve belediye başkanı Şevki Yılmaz, başörtülü olduğu için mecliste yemin ettirilmeyerek milletvekilliği düşen Merve Kavakçı ve eski bakanlardan Hasan Aksay’ın yanında, 312 general hakkındaki yazısı yüzünden yargılanan Asım Yenihaber ve Kenan Alpay gibi isimler yer almıştır. Yayın politikası, köktendinci, İslamcı muhafazakâr, antisemit şeklinde ifade edilmektedir. 27.04.2017 tarihli son tirajı; 50.947’dir (<http://gazetetirajlari.com/2017/04/01/>).

3.2.1.4 Hürriyet Gazetesi

Hürriyet, 1 Mayıs 1948 tarihinde Sedat Simavi tarafından kurulan, günümüzde Doğan Yayın Holding bünyesinde bulunan günlük yayımlanan gazetedir. Yönetim Kurulu Başkanı Vuslat Doğan Sabancı, Genel Yayın Yönetmeni Sedat Ergin’dir. Yayın politikası, ana akım, merkez sol, sekülerizm şeklinde ifade edilmektedir. 27.04.2017 tarihli son tirajı; 316.419’dur (<http://gazetetirajlari.com/2017/04/01/>).

3.2.1.5 Le Monde

Le Monde (Dünya) liberal-sol bir Fransız günlük gazetedir. 1944 yılında Hubert Beuve-Méry tarafından kurulan gazete, Le Figaro ile birlikte Fransa’nın en önemli gazetelerinden birisi olmuştur. 2002 yılında ortalama günlük 400.000 adet basılmıştır. Le Monde’nin yüzde 53’ü kurucularına ve çalışanlarına aittir. Yüzde 47’si ise Danone, die Bank BNP Paribas ve milyarder François Pinault’a aittir. Le Monde gazetesi dolaylı olarak Le Monde diplomatique adlı, sol görüşlü gazete ile ilişkilidir ve Türkçe tercümesiyle de Taraf gazetesiyle birlikte verilir.

3.2.1.6 Libération

Libération (Libé olarak da bilinir) Paris'te 1973 yılında, Jean-Paul Sartre, Pierre Victor olarak da bilinen Benny Lévy ve Serge July tarafından Mayıs 1968'deki protest hareketlerin farkındalığında kurulmuş Fransız günlük gazetedir. Yaklaşık olarak, Libération'ın editorial bakış açısı günümüzde merkez soldur. Orijinalinde solcu olan gazete, özellikle 1980'lerde, 1990'larda ve son yıllarda, Haziran 2005'te Édouard Étienne de Rothschild'in % 37'lik ortaklığıyla, birçok mutasyon geçirmiştir. Serge July'nin, Avrupa Anayasası'nı kabul antlaşması için yapılan referanduma evet kampanyası, sol görüşlü okuyucularının bir bölümüne yabancılaştırmıştır. 2007'de ise, yaklaşık 140.000'lik bir tirajı vardır. Libé aynı zamanda web sitesi olan ilk Fransız günlük gazetesidir.

3.2.1.7 Le Figaro

Le Figaro (Berber), Fransa'da günlük yayınlanan uluslararası etkinliğe sahip gazete. Muhafazakâr, sağ kanada yakın bir çizgi izleyen gazete, 2005 verilerine göre ise 342,445 okuyucu sirkülasyonuna sahiptir. Paris'te yayınlanan Le Figaro, 15 Şubat 1826 yılında haftalık yayınlanan bir gazete olarak kurulmuştur. II. Dünya Savaşı'nın başlamasından sonra Le Figaro Fransa'nın lider gazetesi konumuna gelmiştir. 2004 yılında muhafazakâr politikacı ve iş adamı Serge Dassault'un kontrolüne geçmiştir.

3.2.2 Araştırma İçin Seçilen Haberlerin Belirlenme Kriterleri

Terör haberleri içerisinde analiz için seçim yapma noktasında öncelikle haberin güncel olması kriteri göz önünde bulundurulmuş ve 2015 yılı içerisinde meydana gelen ve aralarında yaklaşık bir ay bulunan; oluşumu, terör örgütlerinin niteliği, katliam boyutu, toplumda ve tüm dünyada yankı bulma hususlarına dikkat edilmiştir. Bu doğrultuda; aynı terör örgütü tarafından, 10 Ekim 2015'te Ankara'da "Emek, Barış, Demokrasi Mitingi" esnasında Tren Garı meydanında gerçekleşen ve 102 kişinin hayatını kaybettiği, 508 kişinin yaralandığı terör saldırısı ile 13 Kasım 2015'te Paris'te Bataclan Konser Salonu, Fransa Stadyumu ile Paris'in birinci, onuncu ve onbirinci bölgelerinde eşzamanlı olarak gerçekleştirilen, 134 kişinin hayatını kaybettiği, 352 kişinin de yaralandığı terör saldırısı haberleri ele alınmıştır.

3.2.3 Araştırmanın Sınırlılıkları

Ankara ve Paris saldırılarının, saldırıların ertesi günü gazetelerde yer aldığı ilk gün olan 11 Ekim 2015 ve 14 Kasım 2015 tarihlerinden itibaren Sabah, Cumhuriyet, Yeni Akit, Hürriyet, Le Monde, Libération ve Le Figaro gazetelerinin bir haftalık süreyle basılı sayılarında yer alan konuyla ilgili tüm haberlerin üzerinde hem içerik hem de eleştirel söylem

analizi yapılmıştır. Bir hafta ile sınırlandırılmasında ise, hem gündemin yoğun olarak değişmesi, gündeme yeni terör saldırılarının geçmesi ve dolayısıyla gazetelerde yer verilme sıklığının azalması etkindir. Ancak Fransız gazetelerinden Le Monde'un Pazartesi günleri, Libération ve Le Figaro gazetelerinin ise Pazar günleri olmak üzere haftada bir gün gazete çıkarmaması nedeniyle 6 günlük gazeteler çalışmaya dâhil edilebilmiştir. Analizlere ayrıca, köşe yazıları, okur yorumları ve konu ile ilgili verilen ilanlar dâhil edilmemiştir.

3.3 Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada ana yöntem olarak Teun A. van Dijk'ın eleştirel söylem analizi uygulanmıştır. Eleştirel söylem analizinde haber söylemleri bağlamlarıyla birlikte ele alınır ve toplumda egemen ideolojilerin haber söylemlerinde nasıl kurgulandığını açıklarken, gerçeği yeniden üretimine eleştirel bir tarzla bakar. Çalışmanın ana yöntemi olan eleştirel söylem analizinin yanında, gazete haberlerinde niceliksel olarak var olan durumu ortaya koyabilmek adına içerik analizi uygulanmıştır. Böylece çalışmanın uygulama aşamasında, eksik bir değerlendirmenin kalmaması ve bilimsel nesnelliğin oluşturulması sağlanmıştır.

Analizlerin yapılabilmesi için Fransız gazetelerinin arşivleri Paris Milli Kütüphanesi'nden PDF dosyaları şeklinde temin edilmiş, analizlere geçmeden önce Fransız gazetelerinde yer alan ve araştırmaya dâhil edilen Ankara ve Paris saldırıları haberleri taranarak, Fransız vatandaşı ve ana dili Fransızca olan ve Türkçe de bilen Talel Zahaf ve hem Fransız hem Türk vatandaşı ve Fransızca'sı da Türkçe'si de ana dili olan Nejla Ülker tarafından Türkçe'ye çevrilmiş, böylece kontrolleri sağlanmış ve hata payı en aza düşürülmüştür. Türk gazetelerinden Sabah, Yeni Akit ve Hürriyet gazetelerinin arşivleri ise Hürriyet Gazetesi Sorumlu Müdürü İzzet Dağan'ın yardımıyla PDF dosyaları şeklinde temin edilmiş, Cumhuriyet Gazetesi'nin arşivi ise Cumhuriyet Gazetesi web sitesi üzerinden abone olunarak PDF sayfaları şeklinde satışı yapıldığı için bu yolla satın alınarak elde edilmiştir.

3.3.1 İçerik Analizi

İletişim biliminde haber metinleri ile ilgili yapılan çalışmalarda iki temel yöntem öne çıkmaktadır. Bunların başında pozitivist bir eğilim olan içerik çözümlemesi ile görünen (açık/manifest) anlam üzerine yoğunlaşmaktadır. Diğeri ise, haberi söylem olarak ele alan eleştirel yaklaşımlardan söylem analizidir (İnal, 1996: 27). İçerik analizini ilk defa sistemleştirerek 1952'deki kitabını yayınlayan Berelson, içerik analizini "iletişimin belirgin içeriğinin objektif, sistematik ve niceliksel tanımlarını yapan bir araştırma tekniği" olarak tanımlamıştır (Gökçe, 2006: 35).

İçerik analizinin temel özellikleri; açık içeriğin çözümlenmesi, sistematik bir araştırma tekniği, nicel betimleme ve nesnelliktir (Geray, 2011: 152). İçerik çözümlemesindeki kategorilerin homojen olması, farklı içeriklerin aynı kategorilerde yer almaması ve oluşturulan kategoriler birbirini dışlamamalıdır. Araştırmanın üretken olabilmesi için kategorilerin net ve açık bir şekilde formüle edilip, incelenen içeriğe iyi bir şekilde uygulanmalıdır (Gökçe, 2006: 57-63). İçerik analizi yöntemiyle çoğunlukla haberlerdeki açık içerik, var olan şekliyle ortaya konulur.

İçerik analizi iletilerin açık, aşikâr içeriğinin nesnel, ölçülebilir ve doğrulanabilir bir açıklamasını yapabilmek amacıyla kullanılmaktadır. İçerik analizi seçmeci olmamalıdır, tüm iletiyi, ileti sistemini ya da uygun biçimde oluşturulmuş bir örnekleme ele almalıdır. İçerik çözümlemesi çalışmaya iletinin belli alanlarını dâhil eden ve diğerlerini dışarıda bırakan metinsel çözümlemenin daha edebi biçimleriyle açık bir karşıtlık içerisindedir. İçerik çözümlemesi bilimsel bir nesnellik iddiasındadır (Fiske, 2015: 248-249). Ancak, çoğu içerik analizinin temel sorunu, birisini “ne olmuş yani?” sorusuyla baş başa bırakmasıdır. Dolayısıyla İçerik analizi spekülatif ve geniş ölçekli sorulara asla yanıt veremez, sadece tartışmayı bir temele oturtabilmek için bazı veriler sağlar (Fiske, 2015: 257). Bu nedenle çalışmada ana yöntem olan eleştirel söylem analizinin yanında içerik analizi de uygulanmış, bir taraftan geniş yorumsayıcı sonuçlara ulaşılırken diğer taraftan da nesnel bilimsel verilere ulaşılması sağlanmıştır.

Dolayısıyla çalışmanın bu bölümünde, seçilen gazetelerin Ankara ve Paris saldırılarına ilişkin haberlerin var olan durumu ortaya koyabilmek adına içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu çerçevede örnekleme dâhil edilen 4 Türk, 3 Fransız gazetesinin, 11-17 Ekim 2015 tarih aralığını kapsayan haftada Ankara saldırısı ve diğer terör konulu haberler ile 14-20 Kasım 2015 tarih aralığını kapsayan haftada da Paris saldırısı ve diğer terör konulu haberler analiz edilmiştir. İlk olarak gazetelerde yer alan ve bu konuları kapsayan haberlerin niceliksel değerleri tarama yöntemiyle tespit edilmiş, bu veriler SPSS 22 istatistik programına eklenerek frekans analizi yapılmıştır. Söz konusu haberlere her bir gazetede kaç kez yer verildiği, gazetenin manşetinde, ilk sayfasında veya iç sayfalarında verildiği ve fotoğraflı veya fotoğrafsız sunulduğuna ilişkin verilerle birlikte, haberin içeriğini oluşturan konulara göre de dağılımı tespit edilmiştir. Konu dağılımına ilişkin haberler incelenirken en çok öne çıkan konular belirlenerek 9 kategori oluşturulmuştur. Haberlerde konu olarak öne çıkan bu kategoriler; saldırıyla ilgili genel bilgi, toplumun tepkisi, ülkeye etkisi ve yaşam şeklindeki değişim, saldırıyı yaşayanların hikâyeleri, ülkenin siyasi liderlerinin açıklamaları, yabancı siyasi liderlerin açıklamaları, güvenlik zafiyeti, yayın yasağı ile diğer ülkelere etkisi ve yaşam

şartlarındaki değişimdir. Bunlardan “yayın yasağı” kategorisinde, terör saldırısından sonra olay anı ile ilgili olarak, terör örgütlerinin amacına hizmet eden vahşet içeren görüntülerin ve korku psikolojisini teşvik eden içeriklerin topluma yansıtılmasını engellemek üzere alınan ve sadece olayla ilgili bilgiler netleşinceye kadar saldırıyla ilgili haber paylaşımına getirilen süreli kısıtlama kararları ifade edilmektedir. Fransız basını bu hassasiyete kendiliğinden dikkat ederek, saldırı sonrası ortaya çıkan pornografik görüntüleri hem saldırıyı yaşayan bireylerin mahremiyetine duyduğu saygıdan hem de terör örgütlerini sevindirmemek için zaten yayınlamazken, birçok açıdan gösterişe ve deşifre etmeye dönen basın anlayışının hâkim olduğu Türkiye’de bu durum ancak geçici yayın kısıtlamasıyla gerçekleştirilebilmektedir. Ancak bu durum çeşitli provokatif kitleler tarafından kullanılarak, bireylerin haber alma özgürlüğü engelleniyormuş gibi bir algı yaratılmaya çalışılabilmektedir. Haberler içeriklerine göre belirtilen konu başlıklarına uygun yerlere dâhil edilmiştir. Bu doğrultuda; saldırının ne zaman, nerede, nasıl ve kim tarafından gerçekleştiğine yönelik haberler; saldırıyla ilgili genel bilgi konu başlığına eklenmiştir. Vatandaşların protestoları, yapılan anma törenleri, saygı duruşu, marşların söylenmesi, karanfil ve mum bırakılması, siyah kurdele takılması ve camilere veya Müslümanlara yönelik protestolar; toplumun tepkisine yönelik konu başlığının altında değerlendirilmiştir. Olağanüstü hal ve yas ilan edilmesi, ekonomik açıdan piyasaya ve turizm gibi sektörler etkilere, mültecilere yönelik etkileri, sosyal hayata etkisi, güvenlik önlemlerinin artırılması; ülkeye etkisi ve yaşam şeklindeki değişim konu başlığının altında değerlendirilmiştir. Saldırıyı yaşayan, yaralanan veya hayatını kaybedenlerin hayat hikâyeleri ve görgü tanıklarının ifadelerine yönelik haberler; saldırıyı yaşayanların hikâyeleri konu başlığının altında değerlendirilmiştir. Saldırının yaşandığı ülkedeki herhangi bir siyasi liderin saldırıya ilişkin açıklamalarına yer verilen haberler; ülkenin siyasi liderlerinin açıklamaları konu başlığına, saldırının yaşandığı ülke dışında, herhangi bir ülkenin siyasi liderlerinin mesajlarını kapsayan haberler; yabancı siyasi liderlerin açıklamaları konu başlığının altında değerlendirilmiştir. Saldırıya ilişkin güvenlik zafiyeti olup olmadığının gündeme getirildiği haberler; güvenlik zafiyeti konu başlığının altına, saldırı sonrası ilan edilen yayın yasağı ile ilgili her türlü haber; yayın yasağı konu başlığının altında ve son olarak, yaşanan saldırıdan dolayı başka ülkelerdeki güvenlik önlemlerinin artırılması, yaşanan başka bomba panikleri, KCK’nın eylemsizlik kararına yönelik haberler, dış politikada alınan yeni kararlar, Suriye savaşına yönelik değişimler, sınır güvenlikleri, mülteci politikalarındaki değişimler gibi haberler; diğer ülkelere etkisi ve yaşam şartlarındaki değişim konu başlığının altında değerlendirilmiştir.

3.3.2 Teun van Dijk'in Eleştirel Söylem Analizi

Eleştirel söylem analizi, Ruth Wodak'ın geliştirdiği yöntemin adıdır. Ancak van Dijk'in uyguladığı çözümleme de söylemin iktidar ilişkileri ve ideolojiler ile olan bağlantısını incelemesi nedeniyle eleştireldir. Bu nedenle literatürdeki pek çok kaynakta van Dijk'in çözümleme yöntemi de "eleştirel söylem analizi" adı altında incelenmektedir (Çomu ve Halaiqa, 2015: 46). Eleştirel söylem analizini daha çok haberler üzerinde gerçekleştiren van Dijk, haberleri bir tür olarak değil, bir söylem olarak ele alır ve toplumdaki egemen söylemlerin bir ürünü olarak görür (İnal, 1996: 67). Dolayısıyla ideolojiler, söylemler aracılığıyla egemen güçler tarafından üretilir ve söylemleri de medya haberleştirerek yeniden üretir ve halka sunar.

Van Dijk' a göre (2003: 17-18) söylem; bir grubun grup üyelerinin toplumsal pratiklerinin de temeli olan ideolojinin yeniden üretiminde vazgeçilmez bir rol oynar. Dil kullanımı ve söylem, ideolojileri nasıl edindiğimiz, öğrendiğimiz ve değiştirdiğimizi etkiler. van Dijk söylemin ancak bağlam içinde anlam kazanabileceğinden hareketle söylemin anlaşılabilmesi için metnin yanı sıra bağlamın da dikkate alınması gerektiğini belirtir. Ona göre bağlam, herkesin kendi zihninde gerçekleşen öznel bir yorumlamadır (Çomu ve Halaiqa, 2015: 46). Bu nokta da kullanılan dil ile nasıl kullanıldığı önemli hale gelirken, bireylerin algılaması ve yorumlaması farklı olduğu için bağlam bilgisi anlamı değiştirir. Yani gerçeğin yeniden üretimi devreye girer.

Söylem, bir meta eylemdir ve ideoloji; bilgi, diyalog, anlatım, beyan tarzı, müzakere, güç ve gücün mübadelesiyle eyleme dönüşen dil pratiklerine ilişkin süreçlerdir. Söylem, sosyal, siyasi, kültürel, ekonomik alanlar gibi, sosyal hayatın tüm yönleri ile ilişkilidir (Sözen, 1999: 102). Michel Foucault'ya göre söylem, insanlar, eşyalar, bilgi ve soyut düşünceler hakkında düşünmenin, onları betimlemenin, tanımlamanın ve sınıflandırmanın bir yoludur (Foucault, 1987'den akt. Selçuk ve Şeker, 2012: 33). Ona göre bireylerin söylemlerinin birbirinden farklı olmasının altında her bireyin farklı olması yatmaktadır. Bu nedenle söylemler, iktidar ilişkilerinden bağımsız düşünülemez ve insan grupları arasındaki iktidar ve bilgi ilişkileri söylemlerin oluşmasındaki temel belirleyicidir (Selçuk ve Şeker, 2012: 33). Söylem, uğruna mücadele edilen ve mücadeleye aracı olan şeydir; söylem ele geçirilecek iktidardır (Foucault, 1981: 52-53'ten akt. Purvis ve Hunt, 2014: 25). Bu noktada söylemin güçlü bir işlevi öne çıkmaktadır. Söylemin içeriğini ideolojilerin oluşturması kaçınılmaz olduğu için, söylem ile güç mücadelesi devreye girer.

van Dijk, eylemlerle söylemler arasında bir ilişki bulunduğunu belirtir. Bu doğrultuda bireylerin eylemlerini kontrol edebilmek için söylemlerini kontrol etmek gerekir. Bu yüzden

toplumda iktidarı kontrol etmenin bir yolu da yalnızca bu tür söylemi ya da eylemi değil, bizim metin ya da konuşma olarak adlandırdığımız spesifik söylem uygulamalarını da denetim altında tutmaktır (van Dijk, 2010: 13). Söylemler, ideolojilerin toplumsal hayatta pratik olarak var olmasını sağlar ve böylece eylemlere dönüşür. Söylemin başlangıcı ise dildir. Bu bağlamda dilin kullanımını önem kazanır. Söylemin gücü ise ideolojilerin oluşturulmasında ve aktarılmasında yatmaktadır. Bu nedenle bireylerin eylemlerini kontrol etmekteki kontrol gücü, metin içinde yer alan konuları kontrol edebilmekle bağlantılıdır. Zihinsel modeller, ideolojilerin biçimlendirilmesinde, söylemlerin alımlama ve yorumlanmasında ve üretilmesinde rol oynamaktadır (Çomu ve Halaiqa, 2015: 46). Öyleyse sahip olunan ideolojilerin, dil vasıtasıyla söylemde hayat bulması ve böylece pratik olarak eylemlere dönüştürülmesi konusunda, egemen güçlerle halk arasında bilgi/haber aktarımını sağlayan medyanın önemini ortaya koymaktadır. Medya haber üretimi noktasında zorunlu olarak ya da isteyerek oluşturduğu haber metinleriyle nesnel olmayan hatta gerçeği yeniden üreten haber içeriklerini halka iletmektedir.

İçinde yaşadığımız dünya hakkında söylenen her söz ve düşünce, dilin dolayımını gerektirdiğinden mutlak bir nesnellik, tarafsızlık imkânsızdır. Haberin genelde gazetecilerin kişisel yorum yazmamayı sağlayamamaları nedeniyle taraflı olduğu düşünülse de sebeplerden biri haberin yaslandığı dilin tarafsız olamamasıdır. Dil hem sosyal olarak inşa edilen hem de sosyali inşa eden bir pratik olarak toplumsal çıkar ilişkilerinden bağımsız değildir (Işık, 2006: 75-76).

Nesne, özne, olay ve insan arasındaki ilişki gerçeğin bilgisinin belirlediği bir ilişkidir ve insanın (örneğin muhabirin) öznelliğinden geçmeksizin ortaya çıkabileceğini söylemek mümkün değildir. Gerçeğe dair bu bilgi ancak bir temsil (gerçekliğin yakalanabilen, kavranabilen bazı öğelerinin bir araya getirildiği pratik) etkinliği ile kendini göstermektedir. Temsil eden (örneğin savaş fotoğrafı) ve temsil edilen şey (savaş) arasında daima farklılık bulunmaktadır. Bu farklılık nedeniyle “gerçekliğin yansıtılması veya çarpıtılması” olarak ifade edilen her şeye eleştirel bakmak gerekmektedir (Dursun, 2003: 65). Bu noktada temsil edenin algılaması, tutumları, ideolojileri, tecrübeleri, çıkarları, kullandığı dilin kendisi, dili kullanma şekli ile temsil edilen şeyle ilgili bilgi birikimi önemli olmakla beraber, haberi/bilgiyi/iletiyi tüketen kitlenin de aynı açılardan durumu önem teşkil etmektedir.

Haber yazımı bir serüven olmalıdır, bu bir saatlik de olabilir, bir günlük de, daha uzun bir sürede de yaşanabilir; yalnızca yüzeysel bilgi vermek habercilik değildir. Her haberin bir yaşam öyküsü vardır ve işte bu haberi yapacakların bu yaşam öyküsünü baştan sona okuyup anlayabilmeleri esastır. Habere konu olan olayın doğuşu, gelişimi, yani seyri ve de sona erişimi

hiçbiri atlanmadan izlenmelidir. Ancak bu şekilde haberin yüzeysel kullanışı engellenmiş olur. Haberler magazin haline dönüştürülmüş olmazlar. Haber yazımında temel ilke haberin izlenmesidir. Bu konuda kaliteli ürün için haberin kaynağına inmek, doğru bilgiler edinmek, bu bilgileri uzmanlara çözümlenmek, söz konusu bu sağlıtımdan sonra haberi yayınlamak gerekir. Görüldüğü üzere, haberde kaliteyi yakalamak son derece külfetli, ciddi, zor bir uğraştır (Yavaşgel, 2014: 139). Bu noktada haberde kaliteyi yakalayabilmek için tarafsızlık ilkesinin de göz ardı edilmemesi önemlidir. Haberde kaliteyi yakalamak, habercilerin temel habercilik ilkelerine de uymalarını gerektirir. Ancak, günümüzde medyanın gücünün anlaşılmasıyla yayın organları, siyasal, ekonomik, kültürel, sosyal her türlü erkin kısılcasına girmiş, onların baskısından bağımsız hareket edemez hale gelmiş ve sermayedarların da ekonomik kârlılık aracına dönüştürülmüştür. Bazı medya kuruluşları zorunluluktan bu erklerin güdümüne girmişken, bazıları da kendi ideolojileri ve çıkarları doğrultusunda kaliteyi elden bırakmıştır.

Kamuoyunun inanç ve desteğinin kazanılması halka doğru bilgi vermekle gerçekleşir. Onurlu çalışma, doğruluk ve güvenilirlik haberciliğin vazgeçilmez ilkeleridir. Doğruluk ilkesinin de gerçeklerden ayrılmamak olduğu açıktır. Halkın aldatılamayacağı, yanıltılamayacağı ve doğru olmayan bilgilerle yönlendirilemeyeceği gerçeği bu konuda uğraş veren herkes tarafından iyi bilinmelidir. Ne yazık ki, mevcut toplumsal formasyonda hem etkileyen hem de etkilenen olarak yaşamı pragmatist bir anlayışla kavrayan ve de üreten medya, dünyada olduğu gibi Türkiye’de de doğru bilgilendirme, yanlış bilgilendirme, eksik bilgilendirme, amaçlı bilgilendirme, amaçlı bilgilendirmeme, amaçlı yönlendirme gibi son derece önemli işlevleriyle gündemimizin ön sıralarını işgal etmektedir (Yavaşgel, 2014: 141-144).

Medya “özgür” kalmak yerine büyük sermaye, çıkar gruplarının ve ideolojilerin kontrolüne girmiştir. Büyük sermaye, çıkar gruplarıyla, ideolojik grupların kendi içlerindeki rekabeti medyayı çeşitlendirmiştir. Bu yüzden günümüzde eğer tek bir medya kuruluşu “gerçeğin olası temsil biçimlerinden birini” veriyorsa bile medya kuruluşlarının çeşitlenmesi nedeniyle ortada tek bir “gerçeklik temsilinin” olamayacağı açıktır. Böylece her medya kuruluşu kadar farklı gerçeklik temsillerinden bahsetmek mümkün olmaktadır. Öte yandan bir medya kuruluşunun basitçe “tarafli” ya da “yanlı” olduğunu söylemek, söz konusu medya kuruluşunun bilerek ve isteyerek “taraf” tuttuğunu ve bu şekilde yayın yaptığını ifade ettiği söylenebilir (Bilir, 2009: 59).

Haber direkt olarak gerçekliğin içinden ortaya çıkan doğal bir oluşum değil, şekillendirilmiş bir üründür. Haber bir endüstri tarafından, ekonomik ve bürokratik yapı ile

medyanın diğer endüstrilerle arasındaki ilişki tarafından biçimlendirilerek üretilir. Bu ilişkilerin en önemlisi ise haber endüstrisinin hükümetle ve diğer politik örgütlerle arasındaki ilişkidir (Fowler, 1991: 222). Kamuoyunun sağlıklı bir şekilde oluşturulabilmesi adına; siyasal aktörlerin, basın özgürlüğünün sağlanması için gerekli yasal düzenlemeyi oluşturması, basın alanındaki tekelleşmeyi engelleyici önlemler alması ve basın üzerinde herhangi bir yönlendirici etkiden kaçınması; basın organlarının ise, bu özgürlüğün halkın doğru bilgiye ulaşması anlamına geldiğini unutmadan, mesleki sorumluluk çerçevesinde, herhangi bir çıkar ilişkisi gözetmeden değişik görüşlere bünyesinde yer vermesi büyük önem taşımaktadır (Öksüz, 2007: 66).

Medyanın sahip olduğu gücün bugün geldiği noktaya bunun tüm dünyada anlaşılması ve dolayısıyla yaşanan dezenformasyon, medyanın güvenilirliğine gölge düşürmekte, haberleriyle sağlıklı ve kaliteli içerikler sunup sunmadığı ciddi tartışmalar yaratmaktadır. Ayrıca ekonomi-politik yaklaşımlarda belirtildiği gibi, medyanın hem ekonomik çıkarlara hizmet etmesinin zorunluluğu hem kendisinin yoğun rekabet ortamında ayakta kalmaya çalışması hem de siyasal açıdan ideolojilerin aktarılmasındaki önemli işlevi nedeniyle, eleştirel yaklaşımlar önem kazanmaya ve medya içerikleri sorgulanmaya başlanmıştır. Klasik çözümleme yöntemleriyle yapılan uygulamaların eksik veya yetersiz kalması, 21. yüzyıl dünyasında gelinen noktada medyaya daha eleştirel bakmayı gerektirmektedir. Bu nedenle, çalışmada van Dijk'in eleştirel söylem analizi ana yöntem olarak kullanılmıştır. Ancak, daha önce de belirtildiği gibi, nesnellikten uzaklaşmamak ve niceliksel verilerle haber içeriklerindeki var olan durumu da ortaya koyabilmek adına çalışmada içerik analizi de uygulanmıştır. Eleştirel söylem analizinde, metinler bağlamıyla birlikte ele alınır ve toplumda egemen ideolojilerin haber söylemlerinde nasıl kurgulandığı açıklanırken, bu ilişkilere eleştirel bir tarzla bakılır.

van Dijk'a göre eleştirel söylem çözümlemesinin kesin hatlarla çizilmiş tek bir yolu yoktur ancak, söylemin bağlamını incelemek, hangi grupların iktidar ilişkilerinin ve ihtilaflarının bulunduğunu çözümlemek, biz ve onlar hakkında olumlu ve olumsuz görüşleri ortaya çıkarmak, önvarsayımları ve ima edilenleri açığa çıkarmak ve kutuplaştırılmış grup kanaatlerini vurgulayan tüm biçimsel yapıyı incelemek noktalarında özen gösterilmesi gerekmektedir (van Dijk, 2009: 92-93'ten akt. Çomu ve Halaiqa, 2015: 50).

van Dijk'in eleştirel söylem analizi Özer'e göre aşağıdaki şekilde uygulanır (2009: 92-93):

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

- a. Başlık/lar
 - b. Haber Girişi
 - i. Spot/lar
 - ii. Spot olmadığında haber metninin ilk paragrafı alınmalıdır. Haber tek paragraftan oluşuyorsa ilk cümle haber girişi olarak alınabilir.
 - c. Fotoğraf
2. Şematik Yapı
- a. Durum
 - i. Ana Olayın Sunumu
 - ii. Sonuçlar
 - iii. Ardalan Bilgisi (önceki olay da dâhil olmak üzere)
 - iv. Bağlam Bilgisi
 - b. Yorum
 - i. Haber Kaynakları
 - ii. Olay taraflarının olaya getirdikleri yorumlar
- B. Mikro Yapı
- 1. Sentaktik Çözümleme
 - a. Cümle yapılarının aktif ya da pasif olması
 - b. Cümle yapılarının basit ya da karmaşık olması
 - 2. Bölgesel Uyum
 - a. Nedensel ilişki
 - b. İşlevsel İlişki
 - c. Referansal ilişki
 - 3. Kelime Seçimleri
 - 4. Haber Retoriği
 - a. Fotoğraf
 - b. İnanırcı bilgiler
 - c. Görgü tanıklarının ifadeleri

Dolayısıyla van Dijk'a göre haber söyleminin analizinde makro yapı incelenirken öncelikle üst başlık, başlık, alt başlık, spot ve haber girişlerinin çözümlendiği tematik çözümleme yapılır. Başlıklarda ve spotlarda verilen bilgilere diğer bilgilerden daha fazla önem atfedilmesi ve bu bilgilerin sonraki bilgiler üzerinde egemen olması söylem açısından önemli veriler içerir. Makro yapı incelemesinin ikinci aşamasında ise şematik çözümleme yapılır. Haberin şematik çözümlenmesi; olaya ve olayın arka planına ilişkin bilgilerin yer aldığı

durum bölümünün incelenmesi ve haber aktörlerinin görüşlerinin alıntılındığı yorum bölümünün incelenmesiyle gerçekleştirilir. Olaya ilişkin bilgilerin tam verilip verilmediği, olayın arka planının ele alınıp alınmadığı ve olayın taraflarının görüşlerinin ne şekilde aktarıldığı söylemin ortaya konmasında değerli verilerdir. Hangi bilgiye önem verildiği ve ilgi gösterildiği olası ideolojik imaları çözümlemeye ipuçları verir. Mikro yapının incelenmesinde ilk aşamada haberin cümle yapıları çözümlenir. Cümlelerin uzunluğu, karmaşıklığı, etken ya da edilgen oluşu, art arda gelen cümlelerin birbirleriyle ilişkisi ele alınır. Haber cümleleri arasındaki ilişki önemlidir. Haber cümlelerinde nedensel değil fonksiyonel ilişkiler bulunur. Fonksiyonel ilişkinin kurulması ise gazeteci ve okuyucu arasındaki ideolojik ve kültürel olarak çerçevenin bulunmasını gerektirir. Diğer aşamada sözcük yapılarının çözümlenmesi gelir. Sözcüklerin taşıdığı ideolojik ve kültürel anlamlar, haberin söylemine ilişkin en çarpıcı verileri oluşturur. Mikro yapı incelemesinin son aşamasında ise haberin retorikğine bakılır. Metinde kullanılan kafiye, çağrışım, anlatım koşutluğu, kıyas, mecaz, abartma, küçümseme, zıtlıkların vurgulanması gibi anlatım özellikleri haberin retorikğini oluşturur. Gazetecinin olayın taraf ve tanıklarından yaptığı alıntılar da haberin ikna ediciliği açısından retoriksel anlamda önemlidir. Alıntılar belli amaçlara göre yapılarak dolaylı bir şekilde yorum yapılmış ve istenilen söylem kurulmuş olur. Metin de kullanılan imalar da önemli ideolojik boyutlara sahiptir. Haberde enformasyonun büyük bir kısmı açıkça ifade edilmeyip üstü kapalı bırakılabilir. İma edilen ve okuyucunun arka plan bilgisiyle anlayabileceği, bilgilerin yani “söylenmeyenlerin” çözümlenmesi van Dijk’a göre bazen söylenenlerin araştırılmasından daha açıklayıcı olabilir (Şeker, 2009: 98).

Medyanın yayın politikalarında ideolojik yapılanma olması ve gerçeğin yeniden üretilmesi işlevinin medyaya sunduğu imkânlarla haberciliğin ötesine geçilerek, medyayı propagandaya hizmet eden en önemli araç haline getirmektedir. Medya ve ideolojiye kuramsal yaklaşımlarda detaylı olarak yer verilen ve eleştirel yaklaşımlardaki Herman ve Chomsky’nin “propaganda modeli”ne dayandırılarak yapılan çalışma yine eleştirel bir yöntem olan van Dijk’ın “eleştirel söylem analizi” yöntemiyle çözümlenmiş ve hipotezlere cevap aranmıştır.

3.4 Bulgular

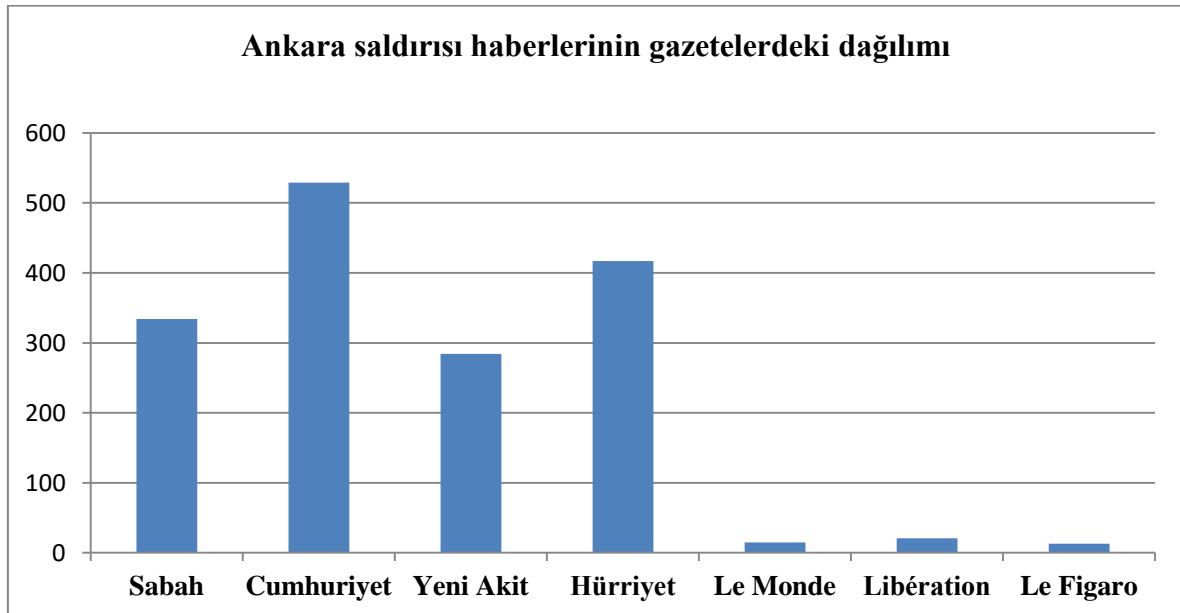
3.4.1 İçerik Analizinin Bulguları

3.4.1.1 10 Ekim 2015 Ankara Saldırısı Haberlerinin İçerik Analizi

Tablo 3.1 Ankara Saldırısı Haberlerinin Gazetelerdeki Dağılımı

		Sıklık	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Sabah	334	20,7	20,7	20,7
	Cumhuriyet	529	32,8	32,8	53,5
	Yeni Akit	284	17,6	17,6	71,1
	Hürriyet	417	25,9	25,9	97
	Le Monde	15	0,9	0,9	97,9
	Libération	21	1,3	1,3	99,2
	Le Figaro	13	0,8	0,8	100
	Total	1613	100	100	

Tablo 3.1’de; Ankara saldırısı haberlerinin sayı olarak gazetelerdeki dağılımı yer almaktadır. Araştırma kapsamında incelenen saldırının gerçekleştiği ertesi günden itibaren 7 günlük süre içerisinde ulusal gazetelerden Ankara saldırısı haberlerine en çok Cumhuriyet Gazetesi yer verirken en az haber Yeni Akit Gazetesi’nde yer almıştır. Fransız gazetelerinde ise en çok yer veren Libération olurken en az Le Figaro Gazetesi’nde yer almıştır.

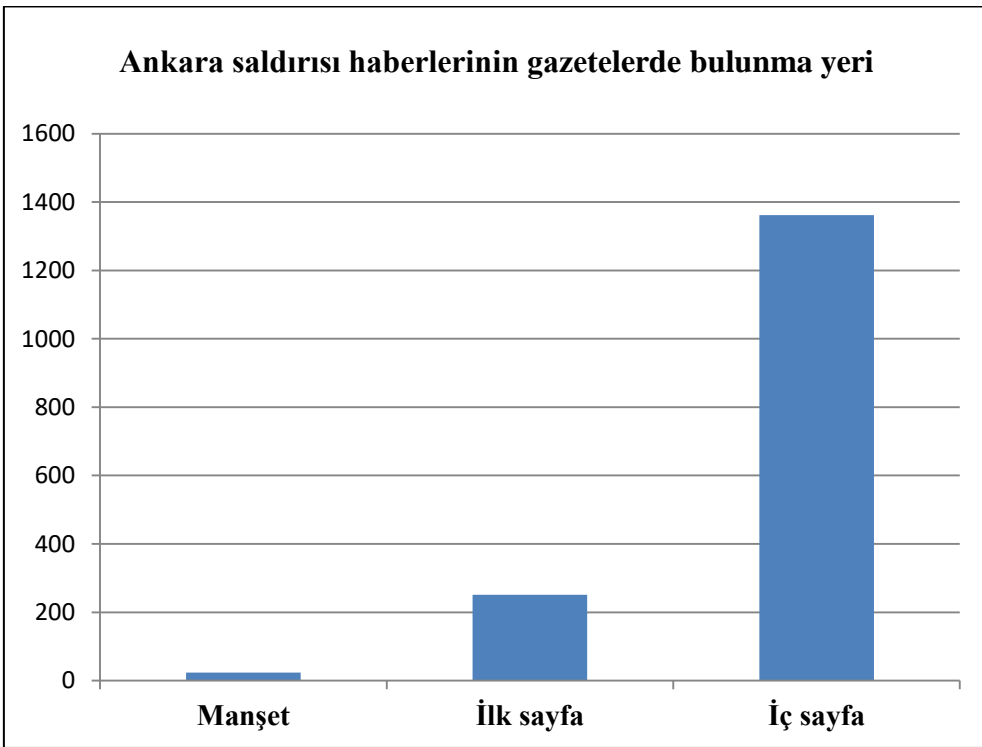
Grafik 3.1 Ankara Saldırısı Haberlerinin Gazetelerdeki Dağılımı

Grafik 3.1’de; Ankara saldırısı haberlerine en fazla Cumhuriyet Gazetesi’nde yer verilirken, en az Le Figaro Gazetesi’nde yer aldığı görülmektedir.

Tablo 3.2 Ankara Saldırısı Haberlerinin Gazetelerde Bulunma Yeri

		Sıklık	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Manşet	24	1,5	1,5	1,5
	İlk sayfa	251	15,3	15,3	16,8
	İç sayfa	1362	83,2	83,2	100
	Total	1637	100	100	

Tablo 3.2’de; Ankara saldırısı haberlerinin gazetelerde bulunma yeri yer almaktadır. Araştırmaya dâhil olan 7 gazetede toplam 7 günde 24 kez ve %1.5 oranında manşetten verilirken, 1362 kez ve %83.2 oranında ise iç sayfalarda bulunduğu görülmüştür.

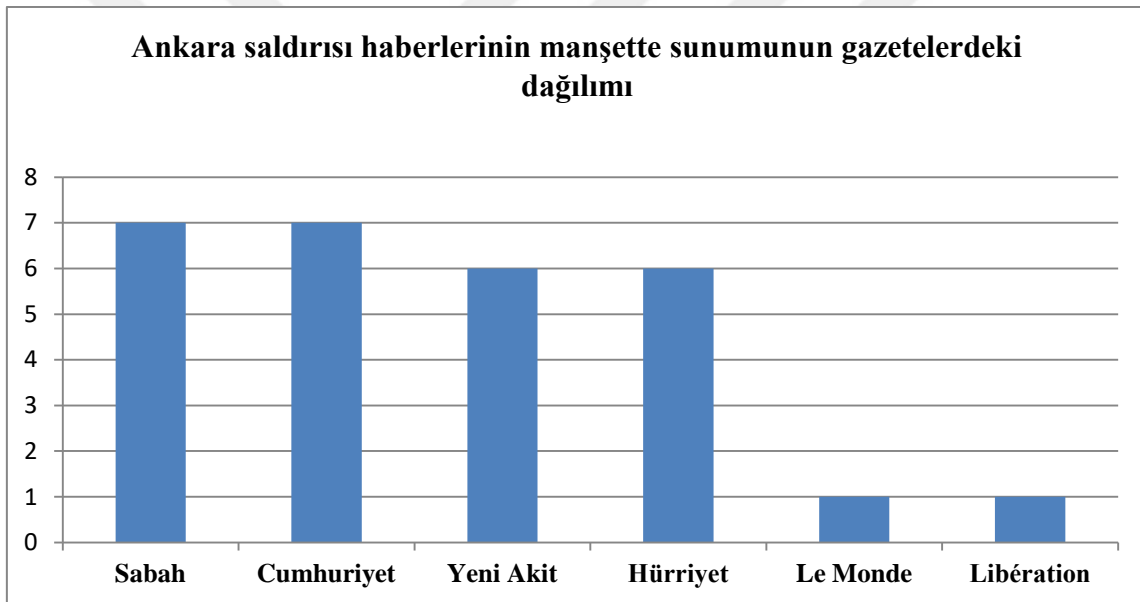
Grafik 3.2 Ankara Saldırısı Haberlerinin Gazetelerde Bulunma Yeri

Grafik 3.2’de; Ankara saldırısı haberlerinin en fazla iç sayfalarda yer kapladığı görülmektedir.

Tablo 3.3 Ankara Saldırısı Haberlerinin Manşette Sunumunun Gazetelerdeki Dağılımı

		Sıklık	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Sabah	7	25	25	25
	Cumhuriyet	7	25	25	50
	Yeni Akit	6	21,4	21,4	71,4
	Hürriyet	6	21,4	21,4	92,9
	Le Monde	1	3,6	3,6	96,4
	Libération	1	3,6	3,6	100
	Total	28	100	100	

Tablo 3.3'te; Ankara saldırısı haberlerinin manşette sunumunun gazetelerdeki dağılımı yer almaktadır. Buna göre Sabah ve Cumhuriyet Gazeteleri nin 7 gün boyunca haberi manşetten verdiği, Le Figaro Gazetesi'nin ise manşette hiç yer vermediği görülmektedir.

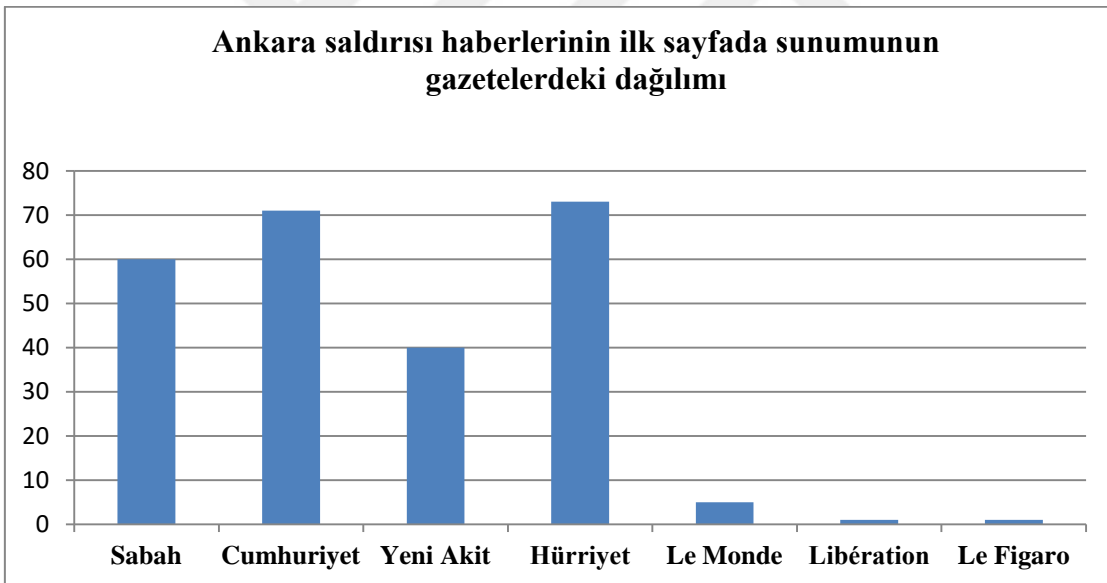
Grafik 3.3 Ankara Saldırısı Haberlerinin Manşette Sunumunun Gazetelerdeki Dağılımı

Grafik 3.3'te; Sabah ve Cumhuriyet'in Ankara saldırısı haberlerini manşetten en yüksek oranda yer veren gazeteler olduğu görülürken, Le Figaro Gazetesi'nde hiç manşette yer almadığı için grafikte görünmemektedir.

Tablo 3.4 Ankara Saldırısı Haberlerinin İlk Sayfada Sunumunun Gazetelerdeki Dağılımı

		Sıklık	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Sabah	60	23,9	23,9	23,9
	Cumhuriyet	71	28,3	28,3	52,2
	Yeni Akit	40	15,9	15,9	68,1
	Hürriyet	73	29,1	29,1	97,2
	Le Monde	5	2	2	99,2
	Libération	1	0,4	0,4	99,6
	Le Figaro	1	0,4	0,4	100
	Total	251	100	100	

Tablo 3.4'te; Ankara saldırısı haberlerinin ilk sayfada sunumunun gazetelerdeki dağılımı yer almaktadır. Buna göre, ilk sayfada en fazla habere yer veren gazetenin %29.1'le Hürriyet olduğu görülmektedir. Ulusal gazetelerde en az sayıda haberle %15.9 oranıyla Yeni Akit Gazetesinde karşılaşılmaktayken, Fransız gazetelerinde ise birer haberle Liberation ve Le Figaro'da yer verildiği görülmektedir.

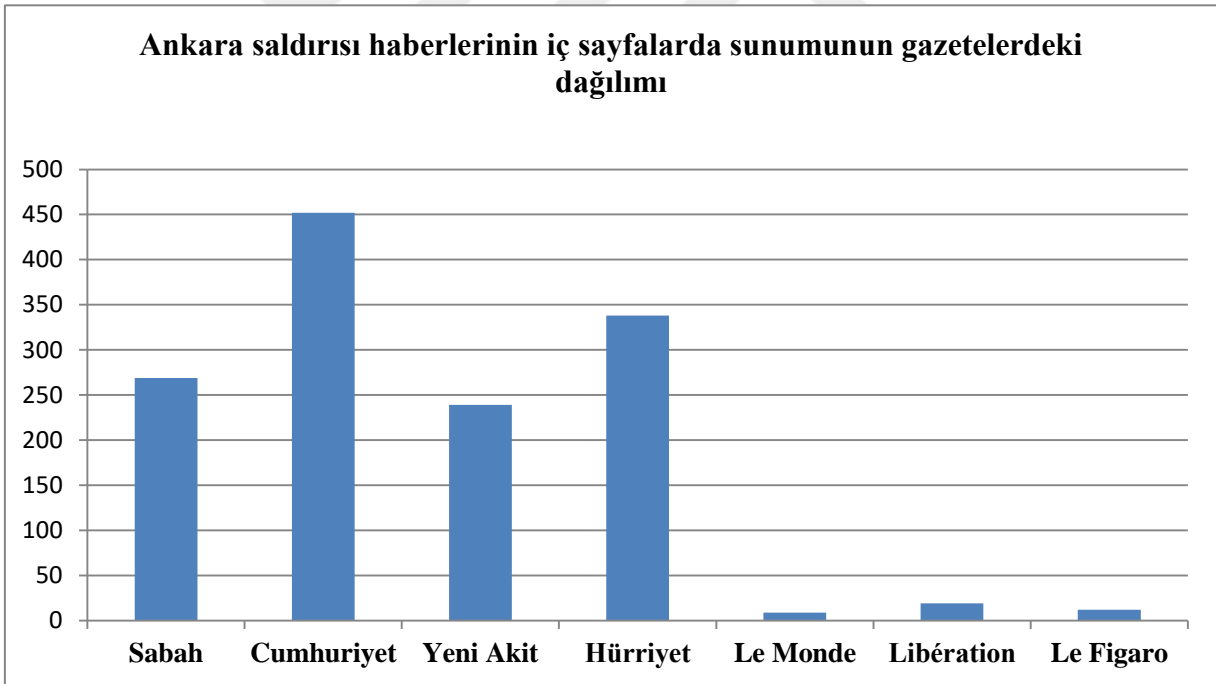
Grafik 3.4 Ankara Saldırısı Haberlerinin İlk Sayfada Sunumunun Gazetelerdeki Dağılımı

Grafik 3.4'te; ilk sayfada en fazla Ankara saldırısı haberine yer veren gazetenin Hürriyet olduğu görülürken, en sayıda ise Libération ve Le Figaro'da yer almaktadır.

Tablo 3.5 Ankara Saldırısı Haberlerinin İç Sayfalarda Sunumunun Gazetelerdeki Dağılımı

		Sıklık	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Sabah	269	20,1	20,1	20,1
	Cumhuriyet	452	33,8	33,8	53,9
	Yeni Akit	239	17,9	17,9	71,7
	Hürriyet	338	25,3	25,3	97
	Le Monde	9	0,7	0,7	97,7
	Libération	19	1,4	1,4	99,1
	Le Figaro	12	0,9	0,9	100
	Total	1338	100	100	

Tablo 3.5'te; Ankara saldırısı haberlerinin iç sayfalarda sunumunun gazetelerdeki dağılımı yer almaktadır. Buna göre; 452 haberle Cumhuriyet Gazetesi en yüksek orana sahipken, ulusal gazetelerden Yeni Akit'te 239 haber yer almaktadır. Fransız gazetelerinde ise en fazla habere %1.4 oranıyla Libération yer verirken, en az sayıda haberin %0.7 ile Le Monde'da yer aldığı görülmektedir.

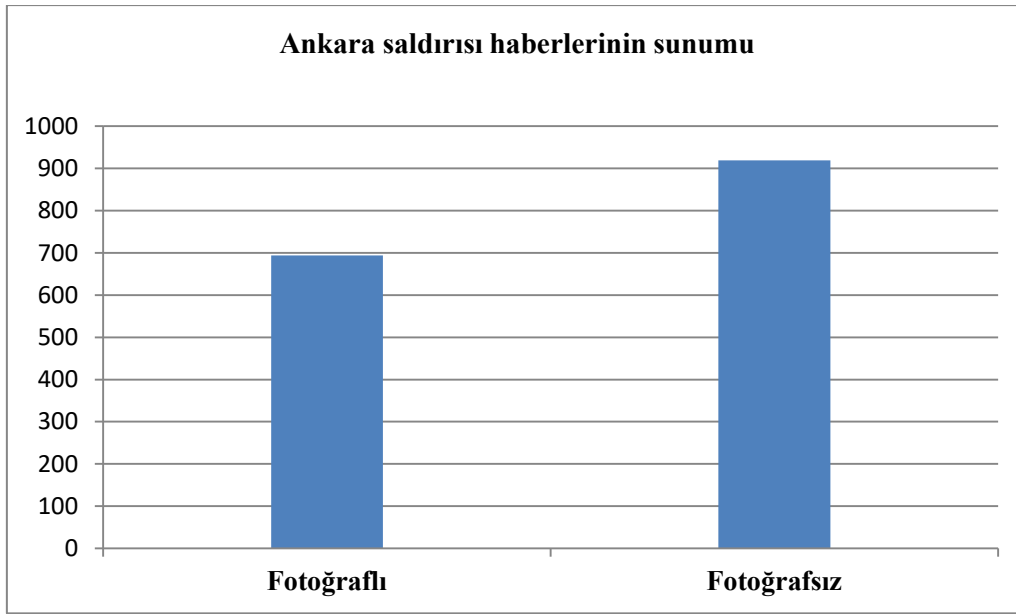
Grafik 3.5 Ankara Saldırısı Haberlerinin İç Sayfalarda Sunumunun Gazetelerdeki Dağılımı

Grafik 3.5'te; Ankara saldırısı haberlerine iç sayfalarda en fazla yer veren gazetenin Cumhuriyet olduğu, en az habere ise; Le Monde Gazetesi'nin yer verdiği görülmektedir.

Tablo 3.6 Ankara Saldırısı Haberlerinin Sunumu

		Sıklık	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Fotoğraflı	694	43	43	43
	Fotoğrfsız	919	57	57	100
	Total	1613	100	100	

Tablo 3.6’da; Ankara saldırısı haberlerinin fotoğraflı ve fotoğrfsız sunumları sayıca yer almaktadır. Haberlerin %43’ünün fotoğraflı şekilde sunulduğu, %57’sinde ise fotoğrafa yer verilmediği görülmektedir.

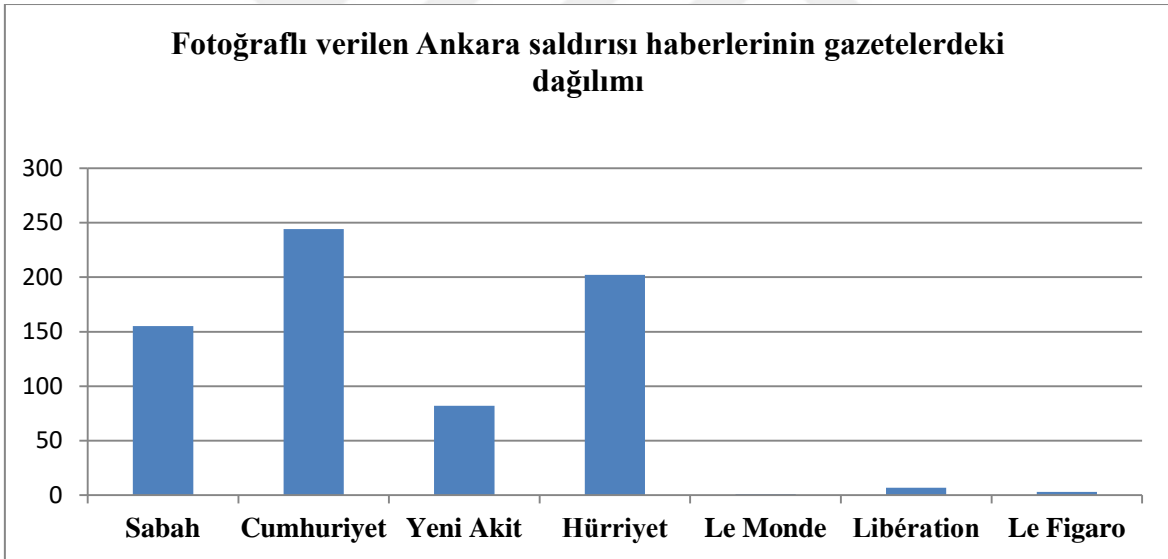
Grafik 3.6 Ankara Saldırısı Haberlerinin Sunumu

Grafik 3.6’da; Ankara saldırısı haberlerinin fotoğrfsız sunumunun daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 3.7 Fotoğraflı Verilen Ankara Saldırısı Haberlerinin Gazetelerdeki Dağılımı

		Sıklık	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Sabah	155	22,3	22,3	22,3
	Cumhuriyet	244	35,2	35,2	57,5
	Yeni Akit	82	11,8	11,8	69,3
	Hürriyet	202	29,1	29,1	98,4
	Le Monde	1	0,1	0,1	98,6
	Libération	7	1	1	99,6
	Le Figaro	3	0,4	0,4	100
	Total	694	100	100	

Tablo 3.7’de; fotoğraflı verilen Ankara saldırısı haberlerinin gazetelerdeki dağılımı yer almaktadır. Fotoğraflı habere en çok %35.2 oranıyla Cumhuriyet Gazetesi’nin yer verdiği, ulusal gazetelerden en az fotoğraflı habere ise %11.8 oranıyla Yeni Akit’in yer verdiği görülmektedir. Fransız gazetelerinden ise Le Monde Gazetesi %0.1 oranıyla en az fotoğraflı habere yer verirken, %1’le Libération’da en fazla fotoğraflı haberin yer aldığı görülmektedir.

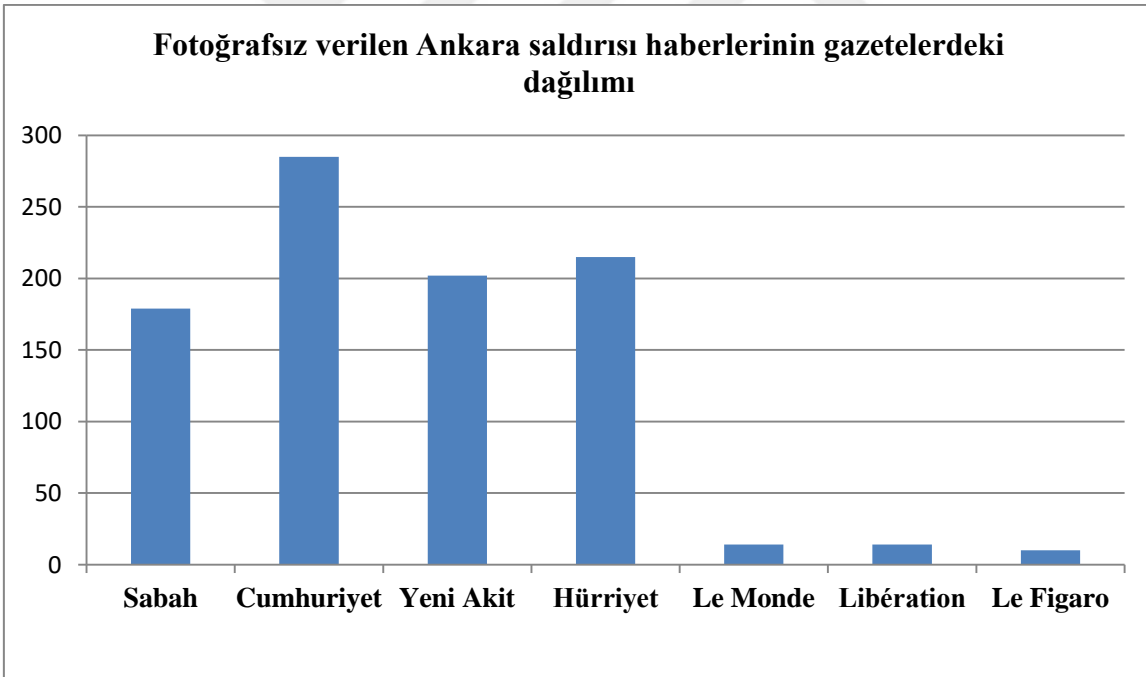
Grafik 3.7 Fotoğraflı Verilen Ankara Saldırısı Haberlerinin Gazetelerdeki Dağılımı

Grafik 3.7’de; Ankara saldırısı haberlerine fotoğraflı şekilde en fazla yer veren gazetenin Cumhuriyet olduğu, Le Monde’da ise; en az fotoğraflı haberin yer aldığı görülmektedir.

Tablo 3.8 Fotoğrafsız Verilen Ankara Saldırısı Haberlerinin Gazetelerdeki Dağılımı

		Sıklık	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Sabah	179	19,5	19,5	19,5
	Cumhuriyet	285	31	31	50,5
	Yeni Akit	202	22	22	72,5
	Hürriyet	215	23,4	23,4	95,9
	Le Monde	14	1,5	1,5	97,4
	Libération	14	1,5	1,5	98,9
	Le Figaro	10	1,1	1,1	100
	Total	919	100	100	

Tablo 3.8’de; fotoğrafsız verilen Ankara saldırısı haberlerinin gazetelerdeki dağılımı yer almaktadır. Buna göre; fotoğrafsız haberler %31 oranıyla en fazla Cumhuriyet Gazetesi’nde yer alırken, ulusal gazetelerden en az fotoğrafsız habere yer veren gazetenin %19.5 oranıyla Sabah olduğu görülmektedir. Fransız gazetelerinden ise fotoğrafsız haberlerin %1.1 oranıyla en az Le Figaro Gazetesi’nde yer aldığı görülmektedir.

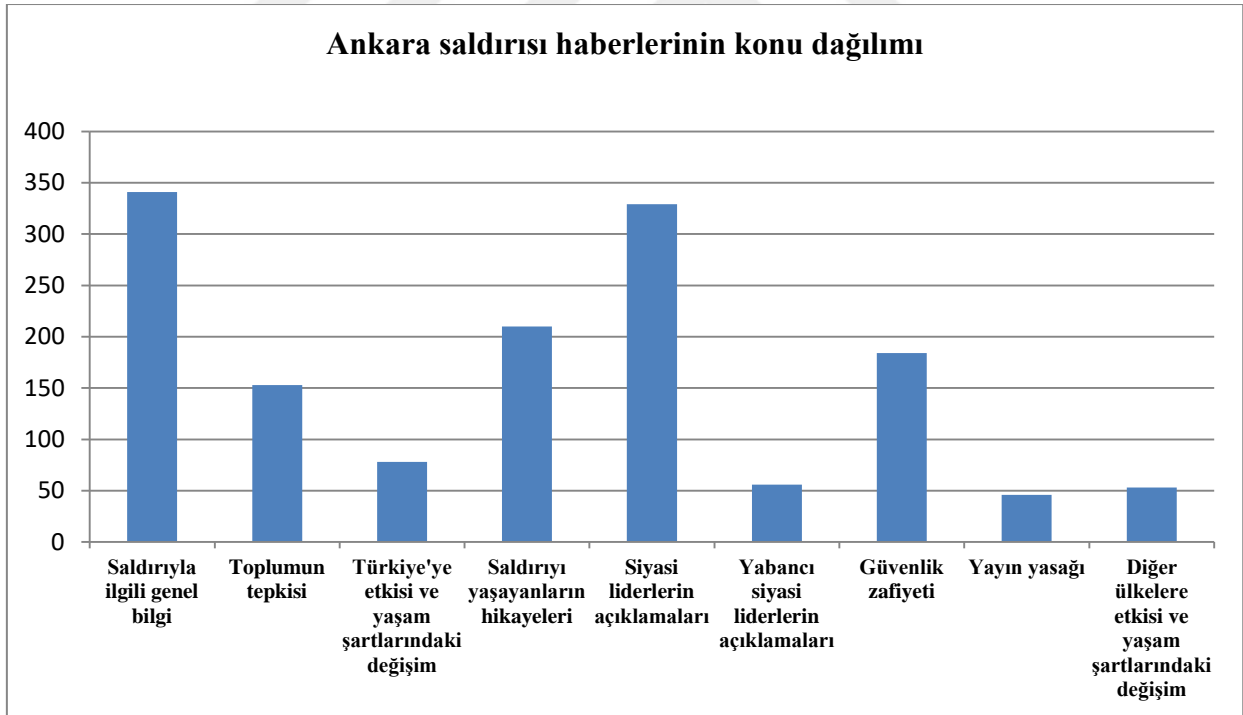
Grafik 3.8 Fotoğrafsız Verilen Ankara Saldırısı Haberlerinin Gazetelerdeki Dağılımı

Grafik 3.8’de; fotoğrafsız haberlere en yüksek oranda yer veren gazetenin Cumhuriyet olduğu görülürken, ulusal gazetelerde en az fotoğrafsız haberin Sabah’ta yer aldığı, buna karşılık Fransız gazetelerinde Le Monde ve Libération’da aynı oranda bulunurken, en düşük oranda yer veren gazetenin ise Le Figaro olduğu görülmektedir.

Tablo 3.9 Ankara Saldırısı Haberlerinin Konu Dağılımı

	Sıklık	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Saldırıyla ilgili genel bilgi	341	23,5	23,5
	Toplumun tepkisi	153	10,6	10,6
	Türkiye'ye etkisi ve yaşam şartlarındaki değişim	78	5,4	5,4
	Saldırılı yaşayanların hikâyeleri	210	14,5	14,5
	Siyasi liderlerin açıklamaları	329	22,7	22,7
	Yabancı siyasi liderlerin açıklamaları	56	3,9	3,9
	Güvenlik zafiyeti	184	12,7	12,7
	Yayın yasağı	46	3,2	3,2
	Diğer ülkelere etkisi ve yaşam şartlarındaki değişim	53	3,7	3,7
	Total	1450	100	100

Tablo 3.9'da; Ankara saldırısı haberlerinin konu dağılımı yer almaktadır. Buna göre; %23.5 oranıyla en fazla saldırıyla ilgili genel bilgilerden oluşan haberlere yer verildiği görülürken, ikinci olarak %22.7 ile siyasi liderlerin açıklamalarına yönelik haberlere yer verilmiştir. En düşük oranda ise %3.2 ile yayın yasağı ile ilgili haberler yer almaktadır.

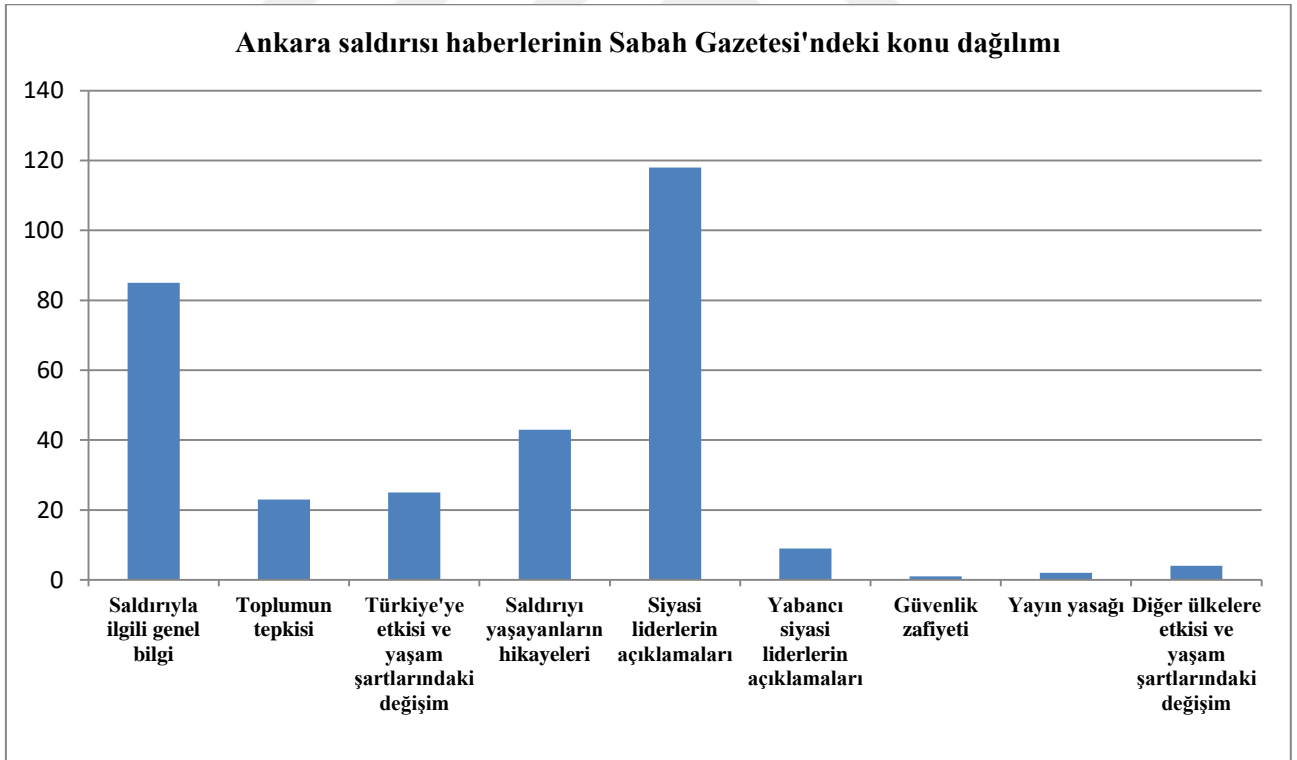
Grafik 3.9 Ankara Saldırısı Haberlerinin Konu Dağılımı

Grafik 3.9'da; Ankara saldırısına ilişkin olarak çoğunlukla saldırıyla ilgili genel bilgilerden oluşan haberlere yer verildiği, en düşük oranda ise yayın yasağı haberlerinin yer aldığı görülmektedir.

Tablo 3.10 Ankara Saldırısı Haberlerinin Sabah Gazetesi'ndeki Konu Dağılımı

		Sıklık	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Saldırıyla ilgili genel bilgi	85	27,4	27,4	27,4
	Toplumun tepkisi	23	7,4	7,4	34,8
	Türkiye'ye etkisi ve yaşam şartlarındaki değişim	25	8,1	8,1	42,9
	Saldırılıya yaşayanların hikâyeleri	43	13,9	13,9	56,8
	Siyasi liderlerin açıklamaları	118	38,1	38,1	94,8
	Yabancı siyasi liderlerin açıklamaları	9	2,9	2,9	97,7
	Güvenlik zafiyeti	1	0,3	0,3	98,1
	Yayın yasağı	2	0,6	0,6	98,7
	Diğer ülkelere etkisi ve yaşam şartlarındaki değişim	4	1,3	1,3	100
	Total	310	100	100	

Tablo 3.10'da; Ankara saldırısı haberlerinin Sabah Gazetesi'ndeki konu dağılımı yer almaktadır. Buna göre Sabah Gazetesi'nin %38.1 oranıyla en fazla siyasi liderlerin açıklamalarına yer verdiği görülürken, %0.3'le güvenlik zafiyetine ilişkin haberlerin en düşük oranda yer aldığı görülmektedir.

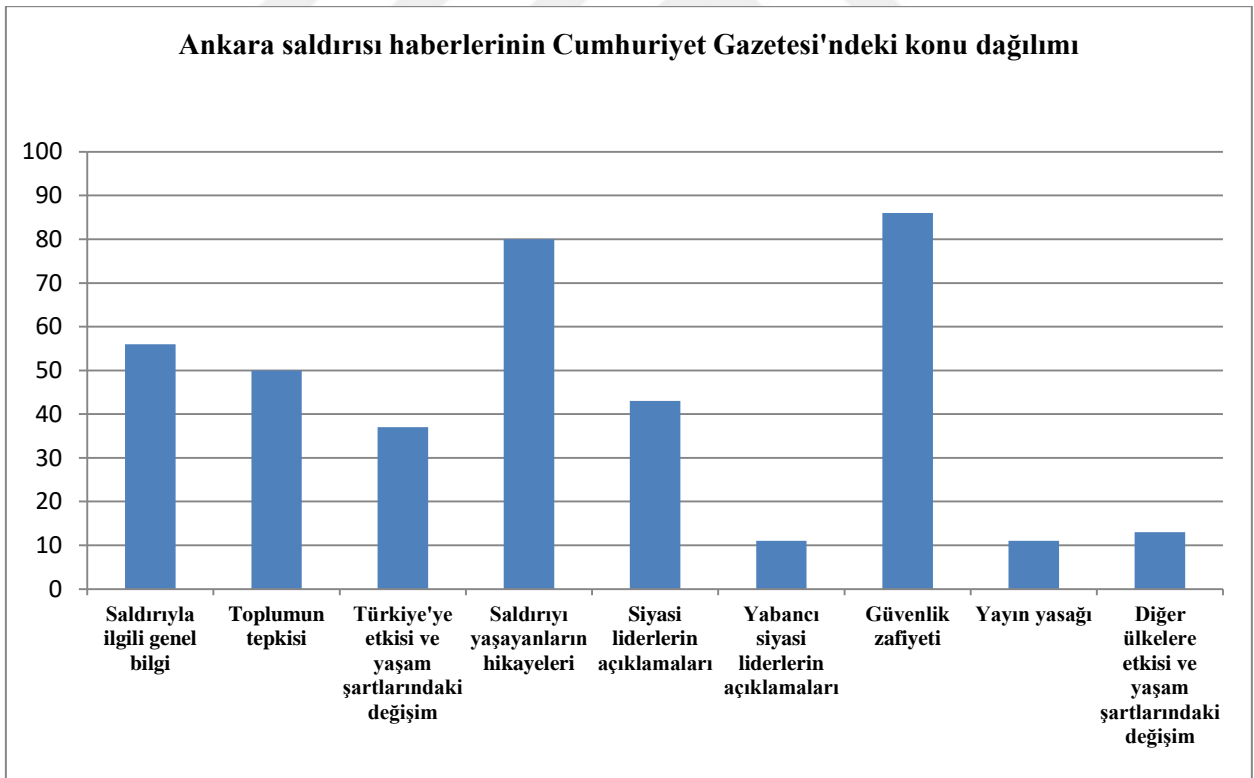
Grafik 3.10 Ankara Saldırısı Haberlerinin Sabah Gazetesi'ndeki Konu Dağılımı

Grafik 3.10'da; Ankara saldırısına ilişkin haberlerin Sabah Gazetesi'nde en büyük oranda siyasi liderin açıklamalarından oluşan haberler olduğu, buna karşılık en düşük oranda ise güvenlik zafiyetine ilişkin haberlere yer verildiği görülmektedir.

Tablo 3.11 Ankara Saldırısı Haberlerinin Cumhuriyet Gazetesi'ndeki Konu Dağılımı

		Sıklık	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Saldırıyla ilgili genel bilgi	56	14,5	14,5	14,5
	Toplumun tepkisi	50	12,9	12,9	27,4
	Türkiye'ye etkisi ve yaşam şartlarındaki değişim	37	9,6	9,6	37
	Saldırığı yaşayanların hikâyeleri	80	20,7	20,7	57,6
	Siyasi liderlerin açıklamaları	43	11,1	11,1	68,7
	Yabancı siyasi liderlerin açıklamaları	11	2,8	2,8	71,6
	Güvenlik zafiyeti	86	22,2	22,2	93,8
	Yayın yasağı	11	2,8	2,8	96,6
	Diğer ülkelere etkisi ve yaşam şartlarındaki değişim	13	3,4	3,4	100
	Total	387	100	100	

Tablo 3.11'de; Ankara saldırısı haberlerinin Cumhuriyet Gazetesi'ndeki konu dağılımı yer almaktadır. Cumhuriyet Gazetesi'nin %22.2 oranıyla en fazla güvenlik zafiyetine ilişkin haberlere yer verildiği görülürken, en düşük oranda ise %2.8 ile yabancı siyasi liderlerin açıklamaları ve aynı oranda yayın yasağı ile ilgili haberlere yer verildiği görülmektedir.

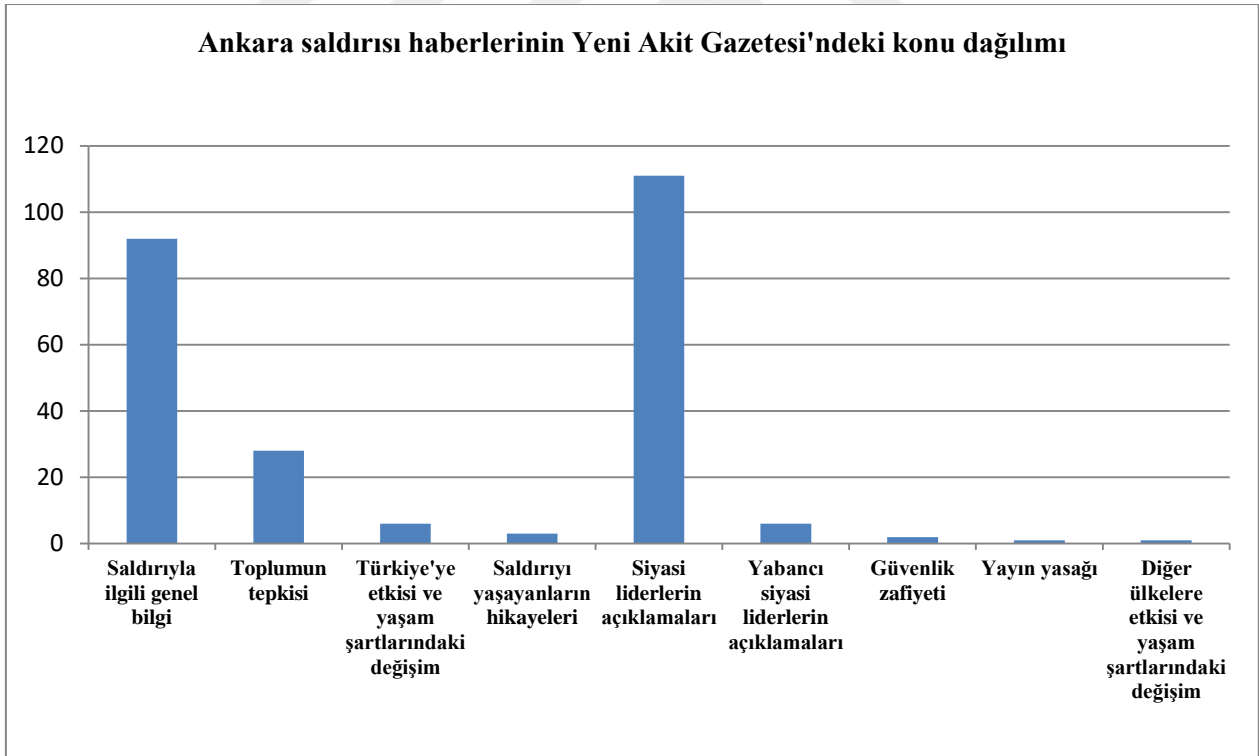
Grafik 3.11 Ankara Saldırısı Haberlerinin Cumhuriyet Gazetesi'ndeki Konu Dağılımı

Grafik 3.11'de; Cumhuriyet Gazetesi'nin Ankara saldırısına ilişkin haberlerden en fazla güvenlik zafiyeti konulu haberlere, buna karşılık yabancı siyasi liderlerin açıklamaları ile yayın yasağı haberlerine ise en düşük oranda yer verildiği görülmektedir.

Tablo 3.12 Ankara Saldırısı Haberlerinin Yeni Akit Gazetesi'ndeki Konu Dağılımı

		Sıklık	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Saldırıyla ilgili genel bilgi	92	36,8	36,8	36,8
	Toplumun tepkisi	28	11,2	11,2	48
	Türkiye'ye etkisi ve yaşam şartlarındaki değişim	6	2,4	2,4	50,4
	Saldırılıya yaşayanların hikâyeleri	3	1,2	1,2	51,6
	Siyasi liderlerin açıklamaları	111	44,4	44,4	96
	Yabancı siyasi liderlerin açıklamaları	6	2,4	2,4	98,4
	Güvenlik zafiyeti	2	0,8	0,8	99,2
	Yayın yasağı	1	0,4	0,4	99,6
	Diğer ülkelere etkisi ve yaşam şartlarındaki değişim	1	0,4	0,4	100
	Total	250	100	100	

Tablo 3.12'de; Ankara saldırısı haberlerinin Yeni Akit Gazetesi'ndeki konu dağılımına yer verilmiştir. Buna göre %44.4 oranıyla siyasi liderlerin açıklamalarına ilişkin haberler ilk sırada yer almaktadır. %0.4 oranıyla ise yayın yasağı ve saldırının diğer ülkelerdeki etkisiyle yaşam şartlarındaki değişim ile ilgili haberlere yer verildiği görülmektedir.

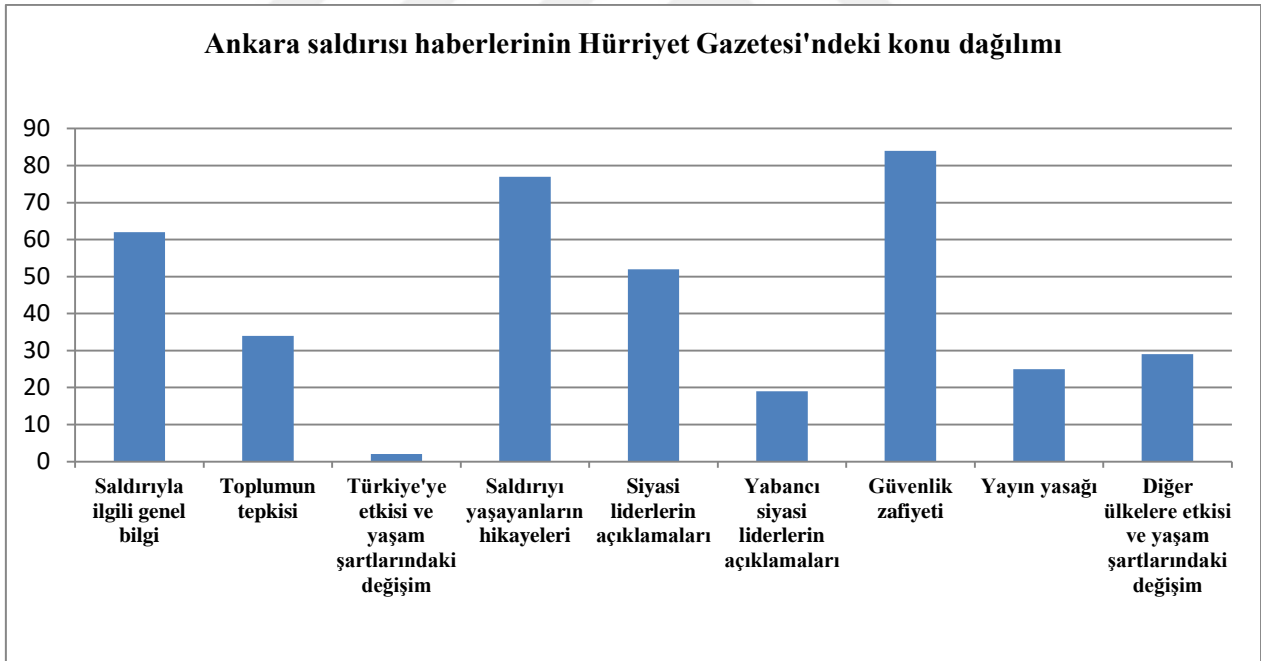
Grafik 3.12 Ankara Saldırısı Haberlerinin Yeni Akit Gazetesi'ndeki Konu Dağılımı

Grafik 3.12'de; Yeni Akit Gazetesi'nde siyasi liderlerin açıklamalarına ilişkin haberlerin en yüksek oranda verildiği, ikinci olarak ise saldırıya ilişkin genel bilgilerin yer aldığı görülmektedir. Buna karşılık yayın yasağı ve diğer ülkelerdeki etkisi ve yaşam şartlarındaki değişime ilişkin haberlere en düşük oranda yer verildiği görülmektedir.

Tablo 3.13 Ankara Saldırısı Haberlerinin Hürriyet Gazetesi'ndeki Konu Dağılımı

	Sıklık	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Saldırıyla ilgili genel bilgi	62	16,1	16,1
	Toplumun tepkisi	34	8,9	8,9
	Türkiye'ye etkisi ve yaşam şartlarındaki değişim	2	0,5	0,5
	Saldırılı yaşayanların hikâyeleri	77	20,1	20,1
	Siyasi liderlerin açıklamaları	52	13,5	13,5
	Yabancı siyasi liderlerin açıklamaları	19	4,9	4,9
	Güvenlik zafiyeti	84	21,9	21,9
	Yayın yasağı	25	6,5	6,5
	Diğer ülkelere etkisi ve yaşam şartlarındaki değişim	29	7,6	7,6
	Total	384	100	100

Tablo 3.13'te; Ankara saldırısı haberlerinin Hürriyet Gazetesi'ndeki konu dağılımı yer almaktadır. Hürriyet Gazetesi'nde %21.9 ile güvenlik zafiyetine ilişkin haberlere en büyük oranda yer verildiği görülürken, en düşük oranda %0.5 ile saldırının Türkiye'deki etkisi ve yaşam şartlarındaki değişim ile ilgili haberlere yer verildiği görülmektedir.

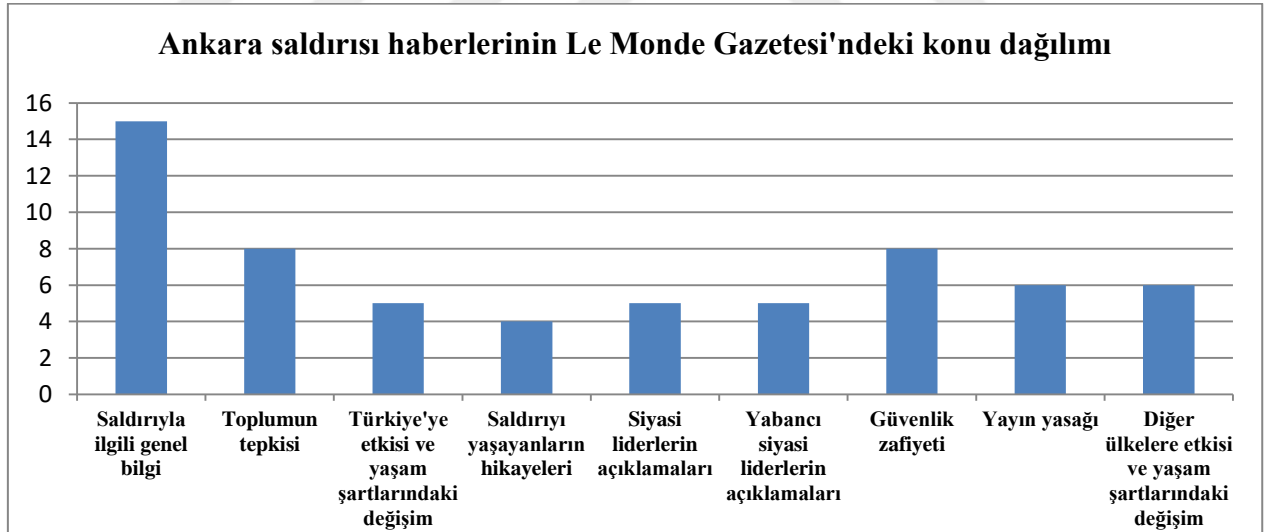
Grafik 3.13 Ankara Saldırısı Haberlerinin Hürriyet Gazetesi'ndeki Konu Dağılımı

Grafik 3.13'te; Ankara saldırısı haberlerinin Hürriyet Gazetesi'ndeki konu dağılımı yer almaktadır. Hürriyet Gazetesi'nde en büyük oranda güvenlik zafiyetine ilişkin haberlere yer verilirken, en düşük oranda ise saldırının Türkiye'deki etkisi ve yaşam şartlarındaki değişim ile ilgili haberlere yer verildiği görülmektedir.

Tablo 3.14 Ankara Saldırısı Haberlerinin Le Monde Gazetesi'ndeki Konu Dağılımı

	Sıklık	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Saldırıyla ilgili genel bilgi	15	24,2	24,2
	Toplumun tepkisi	8	12,9	12,9
	Türkiye'ye etkisi ve yaşam şartlarındaki değişim	5	8,1	8,1
	Saldırılı yaşayanların hikâyeleri	4	6,5	6,5
	Siyasi liderlerin açıklamaları	5	8,1	8,1
	Yabancı siyasi liderlerin açıklamaları	5	8,1	8,1
	Güvenlik zafiyeti	8	12,9	12,9
	Yayın yasağı	6	9,7	9,7
	Diğer ülkelere etkisi ve yaşam şartlarındaki değişim	6	9,7	9,7
	Total	62	100	100

Tablo 3.14'te Ankara saldırısı haberlerinin Le Monde Gazetesi'ndeki konu dağılımı yer almaktadır. %24.2 oranıyla en fazla saldırıyla ilgili genel bilgilerden oluşan haberlere yer verilirken, %6.5 oranıyla saldırılı yaşayanların hayat hikâyelerine ilişkin haberlere yer verildiği görülmektedir. En yüksek ikinci haber konusunun ise; %12.9 oranıyla toplumun tepkisi ve aynı oranda güvenlik zafiyetine ilişkin haberlerden oluştuğu dikkat çekmektedir.

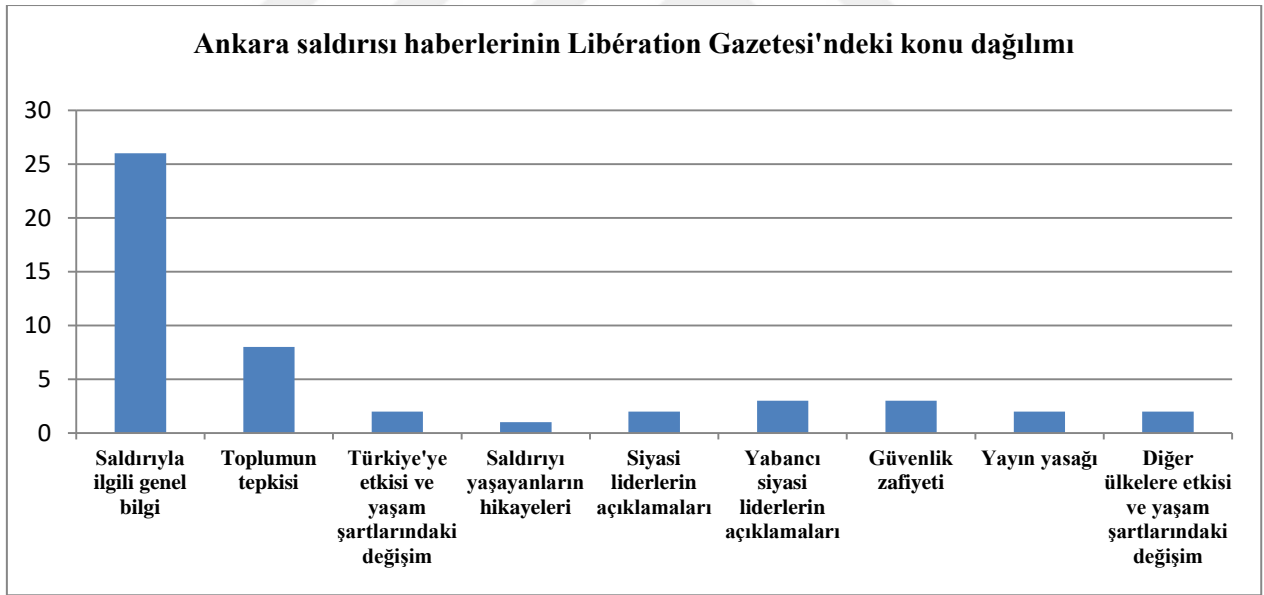
Grafik 3.14 Ankara Saldırısı Haberlerinin Le Monde Gazetesi'ndeki Konu Dağılımı

Grafik 3.14'te; Ankara saldırısı haberlerinin Le Monde Gazetesi'ndeki konu dağılımı yer almaktadır. Grafiğe göre en fazla saldırıyla ilgili genel bilgilerden oluşan haberlere yer verilirken, saldırılı yaşayanların hayat hikâyelerine ilişkin haberlere en düşük oranda yer verildiği görülmektedir.

Tablo 3.15 Ankara Saldırısı Haberlerinin Libération Gazetesi'ndeki Konu Dağılımı

		Sıklık	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Saldırıyla ilgili genel bilgi	26	53,1	53,1	53,1
	Toplumun tepkisi	8	16,3	16,3	69,4
	Türkiye'ye etkisi ve yaşam şartlarındaki değişim	2	4,1	4,1	73,5
	Saldırılı yaşayanların hikâyeleri	1	2	2	75,5
	Siyasi liderlerin açıklamaları	2	4,1	4,1	79,6
	Yabancı siyasi liderlerin açıklamaları	3	6,1	6,1	85,7
	Güvenlik zafiyeti	3	6,1	6,1	91,8
	Yayın yasağı	2	4,1	4,1	95,9
	Diğer ülkelere etkisi ve yaşam şartlarındaki değişim	2	4,1	4,1	100
	Total	49	100	100	

Tablo 3.15'te; Ankara saldırısı haberlerinin Libération Gazetesi'ndeki konu dağılımı yer almaktadır. Libération Gazetesi'nin %53.1 oranıyla en fazla saldırıya ilişkin genel bilgilerden oluşan haberlere yer verdiği görülmektedir. En düşük oranda ise %2 ile saldırılı yaşayanların hikâyelerine yönelik haberlere yer verildiği görülmektedir.

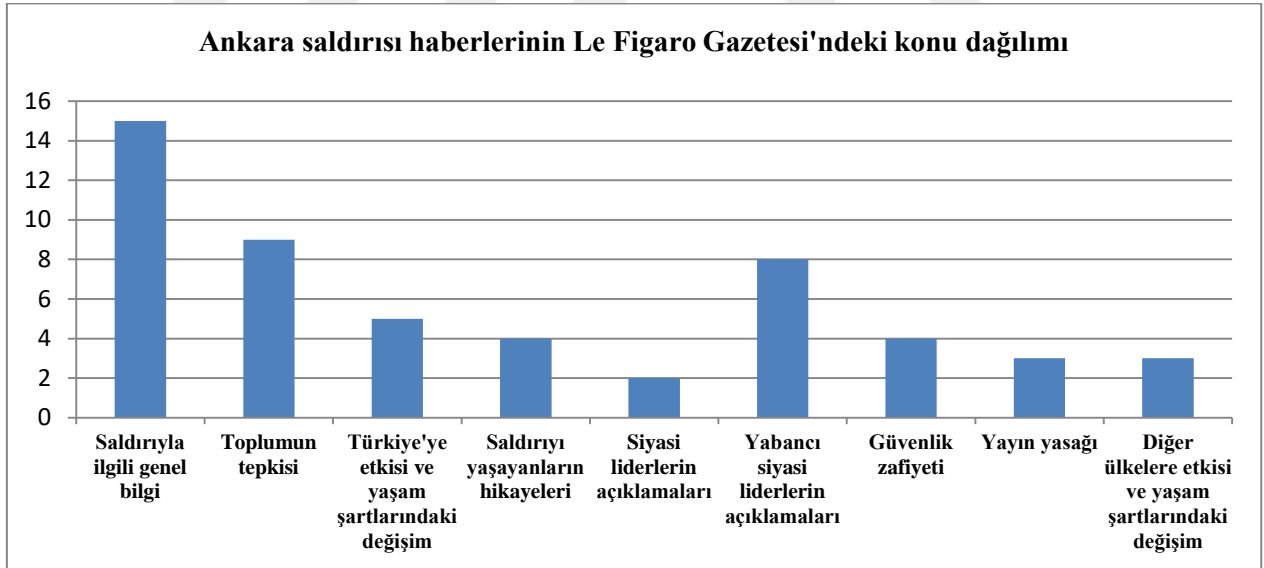
Grafik 3.15 Ankara Saldırısı Haberlerinin Libération Gazetesi'ndeki Konu Dağılımı

Grafik 3.15'te; Ankara saldırısı haberlerinin Libération Gazetesi'ndeki konu dağılımı yer almaktadır. Libération Gazetesi'nin en fazla saldırıya ilişkin genel bilgilerden oluşan haberlere yer verdiği görülmektedir. En düşük oranda ise saldırılı yaşayanların hikâyelerine yönelik haberlere yer verildiği görülmektedir.

Tablo 3.16 Ankara Saldırısı Haberlerinin Le Figaro Gazetesi'ndeki Konu Dağılımı

	Sıklık	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Saldırıyla ilgili genel bilgi	15	28,3	28,3
	Toplumun tepkisi	9	17	45,3
	Türkiye'ye etkisi ve yaşam şartlarındaki değişim	5	9,4	54,7
	Saldırılı yaşayanların hikâyeleri	4	7,5	62,3
	Siyasi liderlerin açıklamaları	2	3,8	66
	Yabancı siyasi liderlerin açıklamaları	8	15,1	81,1
	Güvenlik zafiyeti	4	7,5	88,7
	Yayın yasağı	3	5,7	94,3
	Diğer ülkelere etkisi ve yaşam şartlarındaki değişim	3	5,7	100
	Total	53	100	100

Tablo 3.16'da; Ankara saldırısı haberlerinin Le Figaro Gazetesi'ndeki konu dağılımına yer verilmiştir. Le Figaro'nun %28.3 oranıyla en fazla saldırıyla ilgili genel bilgilerden oluşan haberlere yer verdiği, buna karşılık %5.7 ile en düşük oranda yayın yasağı ve aynı oranda diğer ülkelere etkisi ve yaşam şartlarındaki değişim ile ilgili haberlere yer verildiği görülmektedir.

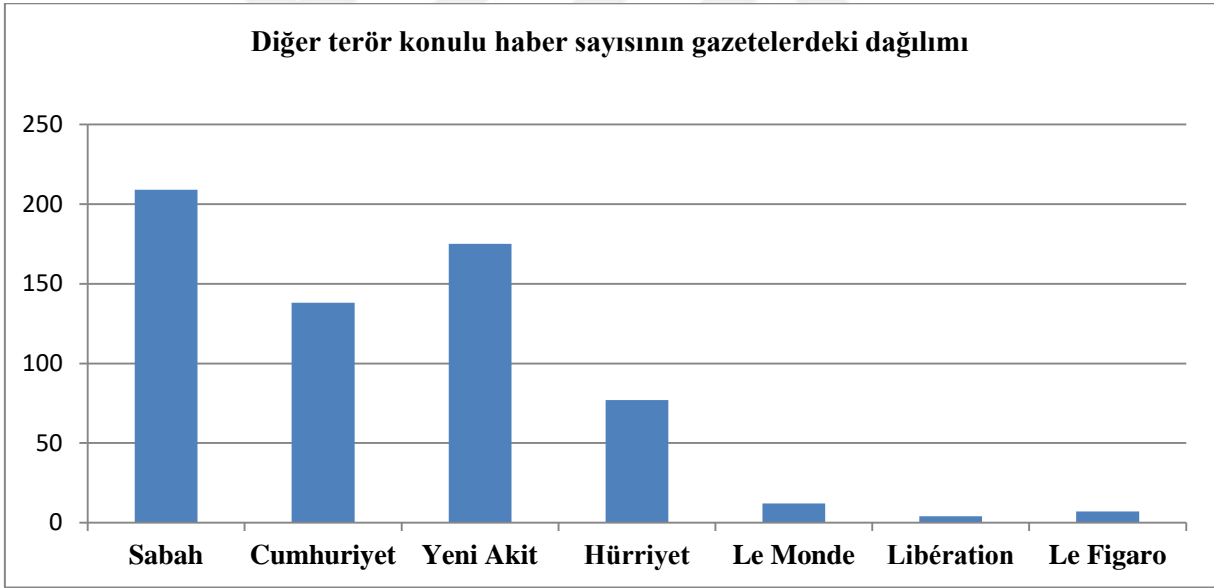
Grafik 3.16 Ankara Saldırısı Haberlerinin Le Figaro Gazetesi'ndeki Konu Dağılımı

Grafik 3.16'da; Ankara saldırısı haberlerinin Le Figaro Gazetesi'ndeki konu dağılımı görülmektedir. Le Figaro'da en fazla saldırıyla ilgili genel bilgilerden oluşan haberlere yer verildiği, buna karşılık yayın yasağı ile diğer ülkelere etkisi ve yaşam şartlarındaki değişime yönelik haberlere en düşük oranda yer verildiği görülmektedir.

Tablo 3.17 Diğer Terör Konulu Haber Sayısının Gazetelerdeki Dağılımı

		Sıklık	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Sabah	209	33,6	33,6	33,6
	Cumhuriyet	138	22,2	22,2	55,8
	Yeni Akit	175	28,1	28,1	83,9
	Hürriyet	77	12,4	12,4	96,3
	Le Monde	12	1,9	1,9	98,2
	Libération	4	0,6	0,6	98,9
	Le Figaro	7	1,1	1,1	100
	Total	622	100	100	

Tablo 3.17’de diğer terör konulu haber sayısının gazetelerdeki dağılımı yer almaktadır. Ankara saldırısı hariç diğer terör konulu haberlere %33.6 oranıyla en fazla Sabah Gazetesi yer verirken, ulusal gazetelerden Hürriyet %12.4 oranıyla en az sayıda yer verdiği görülmektedir. Fransız gazetelerinden ise Libération’un %0.6 ile en düşük oranda diğer terör haberlerine yer verdiği görülmektedir.

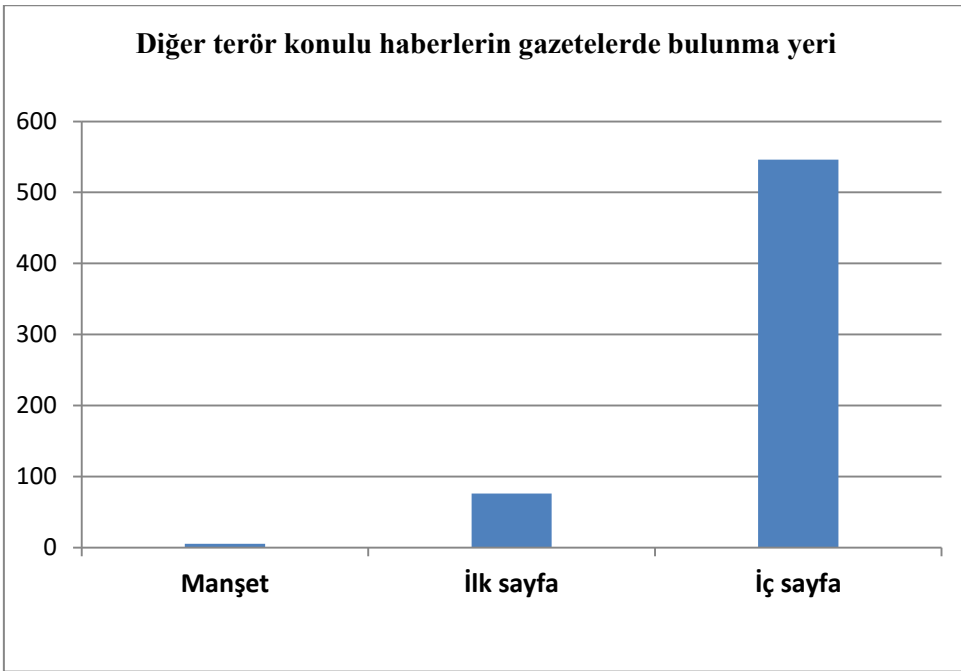
Grafik 3.17 Diğer Terör Konulu Haber Sayısının Gazetelerdeki Dağılımı

Grafik 3.17’de; diğer terör konulu haber sayısının gazetelerdeki dağılımı yer almaktadır. Ankara saldırısı hariç diğer terör konulu haberlere en fazla Sabah Gazetesi’nin yer verdiği, ulusal gazetelerden Hürriyet’in ise en düşük oranda yer verdiği görülmektedir. Fransız gazetelerinden ise Libération’un diğer terör haberlerine en düşük oranda yer verdiği görülmektedir.

Tablo 3.18 Diğer Terör Konulu Haberlerin Gazetelerde Bulunma Yeri

		Sıklık	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Manşet	5	0,8	0,8	0,8
	İlk sayfa	76	12,1	12,1	12,9
	İç sayfa	546	87,1	87,1	100
	Total	627	100	100	

Tablo 3.18’de; diğer terör konulu haberlerin gazetelerde bulunma yeri görülmektedir. %87.1 oranıyla en çok iç sayfalarda yer alırken, %0.8 oranıyla manşette yer almaktadır.

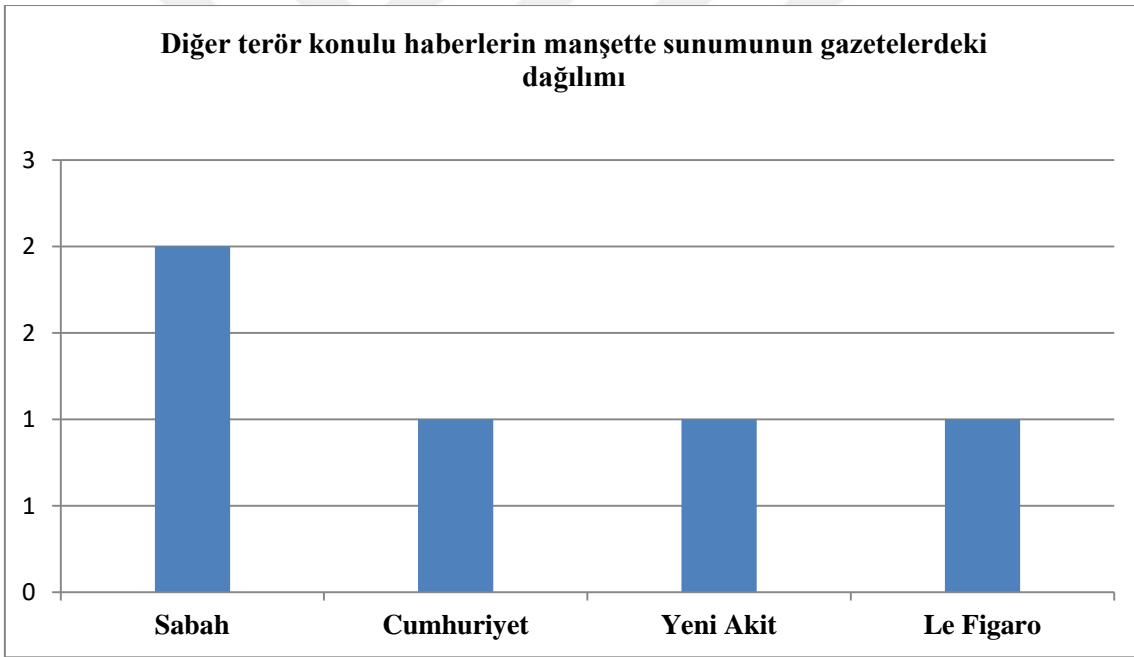
Grafik 3.18 Diğer Terör Konulu Haberlerin Gazetelerde Bulunma Yeri

Grafik 3.18’de; diğer terör konulu haberlerin gazetelerde bulunma yeri görülmektedir. En çok iç sayfalarda yer alırken, manşette ve ilk sayfada da yer aldığı görülmektedir.

Tablo 3.19 Diğer Terör Konulu Haberlerin Manşette Sunumunun Gazetelerdeki Dağılımı

		Sıklık	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Sabah	2	40	40	40
	Cumhuriyet	1	20	20	60
	Yeni Akit	1	20	20	80
	Le Figaro	1	20	20	100
	Total	5	100	100	

Tablo 3.19’da; diğer terör konulu haberlerin manşette sunumunun gazetelerdeki dağılımı yer almaktadır. Buna göre; %40’la en fazla Sabah Gazetesi’nin manşette yer verdiği, Hürriyet’in ise diğer terör konulu haberleri manşette hiç vermediği görülmektedir. Fransız gazetelerinden ise; Le Monde ve Libération’un da manşette terör haberlerine hiç yer vermediği görülmektedir.

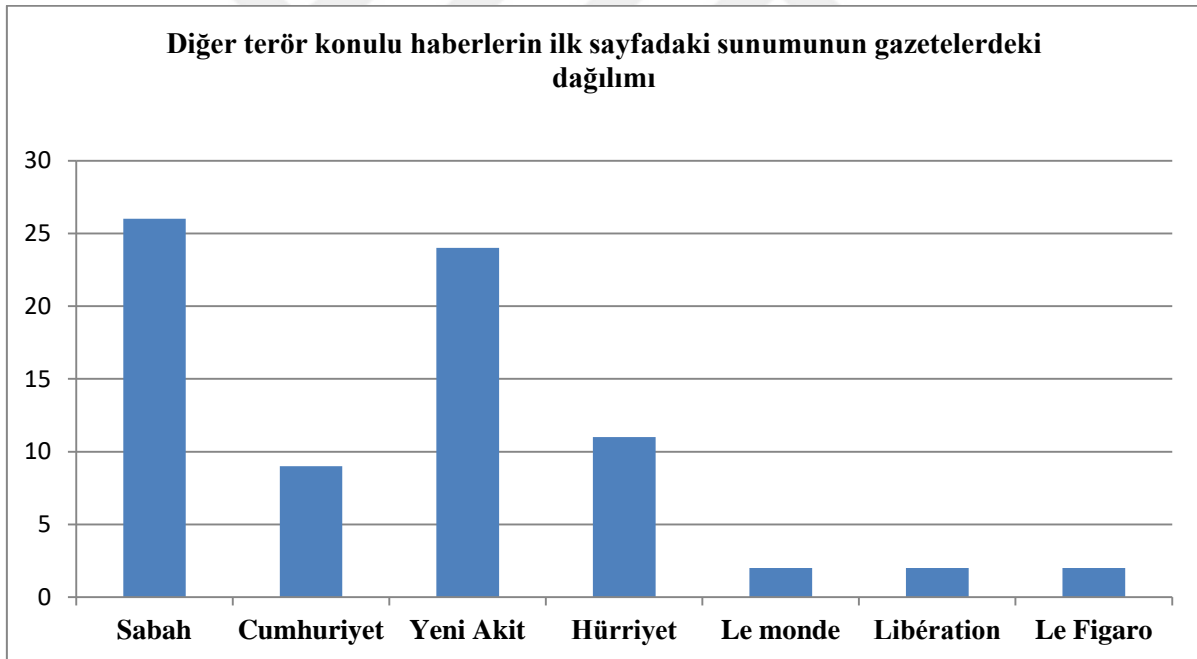
Grafik 3.19 Diğer Terör Konulu Haberlerin Manşette Sunumunun Gazetelerdeki Dağılımı

Grafik 3.19’da; diğer terör konulu haberlerin manşette sunumunun gazetelerdeki dağılımı yer almaktadır. Terör konulu haberlere en fazla manşette Sabah Gazetesi’nin yer verdiği, Hürriyet’in ise manşette hiç vermediği görülmektedir. Fransız gazetelerinden de Le Monde ve Libération manşette terör haberlerine hiç yer vermemiştir.

Tablo 3.20 Diğer Terör Konulu Haberlerin İlk Sayfadaki Sunumunun Gazetelerdeki Dağılımı

		Sıklık	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Sabah	26	34,2	34,2	34,2
	Cumhuriyet	9	11,8	11,8	46,1
	Yeni Akit	24	31,6	31,6	77,6
	Hürriyet	11	14,5	14,5	92,1
	Le monde	2	2,6	2,6	94,7
	Libération	2	2,6	2,6	97,4
	Le Figaro	2	2,6	2,6	100
	Total	76	100	100	

Tablo 3.20’de; diğer terör konulu haberlerin ilk sayfada sunumunun gazetelerdeki dağılımı yer almaktadır. Buna göre Ankara saldırısı hariç, ilk sayfada en fazla terör haberine %34.2 ile Sabah Gazetesi’nin yer verdiği, en az ise %11.8 ile Cumhuriyet Gazetesi’nin yer verdiği görülmektedir. Fransız gazetelerindeki dağılımın ise %2.6 ile eşit oranda olduğu görülmektedir.

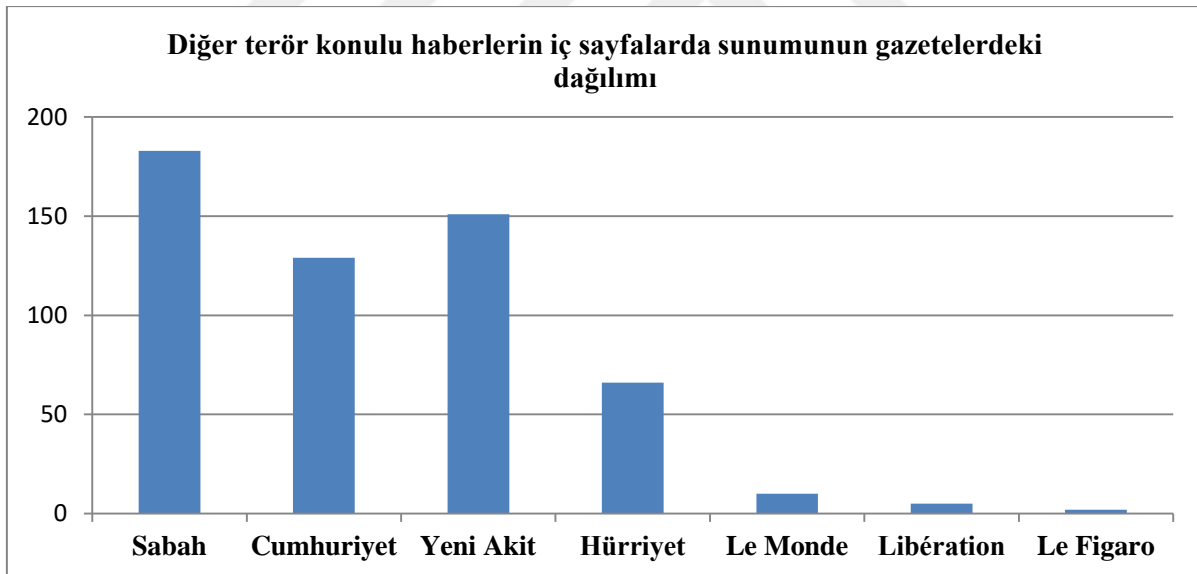
Grafik 3.20 Diğer Terör Konulu Haberlerin İlk Sayfadaki Sunumunun Gazetelerdeki Dağılımı

Grafik 3.20’de; Ankara saldırısı hariç, ilk sayfada en fazla terör haberine Sabah Gazetesi’nin yer verdiği, en az ise Cumhuriyet Gazetesi’nde yer aldığı görülmektedir. Fransız gazetelerindeki dağılımın ise eşit oranda olduğu görülmektedir.

Tablo 3.21 Diğer Terör Konulu Haberlerin İç Sayfalarda Sunumunun Gazetelerdeki Dağılımı

		Sıklık	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Sabah	183	33,5	33,5	33,5
	Cumhuriyet	129	23,6	23,6	57,1
	Yeni Akit	151	27,7	27,7	84,8
	Hürriyet	66	12,1	12,1	96,9
	Le Monde	10	1,8	1,8	98,7
	Libération	5	0,9	0,9	99,6
	Le Figaro	2	0,4	0,4	100
	Total	546	100	100	

Tablo 3.21’de; diğer terör konulu haberlerin iç sayfalarda sunumunun gazetelerdeki dağılımına yer verilmiştir. Burada da Sabah Gazetesi’nin %33.4 oranıyla ilk sırada yer aldığı, Hürriyet’in ise %12.1 ile ulusal gazeteler arasında en düşük orana sahip olduğu görülmektedir. Fransız gazetelerinden ise Le Monde’un %1.8 ile en fazla diğer terör haberlerine yer verdiği, buna karşılık Le Figaro’nun %0.4 ile en düşük orana sahip olduğu görülmektedir.

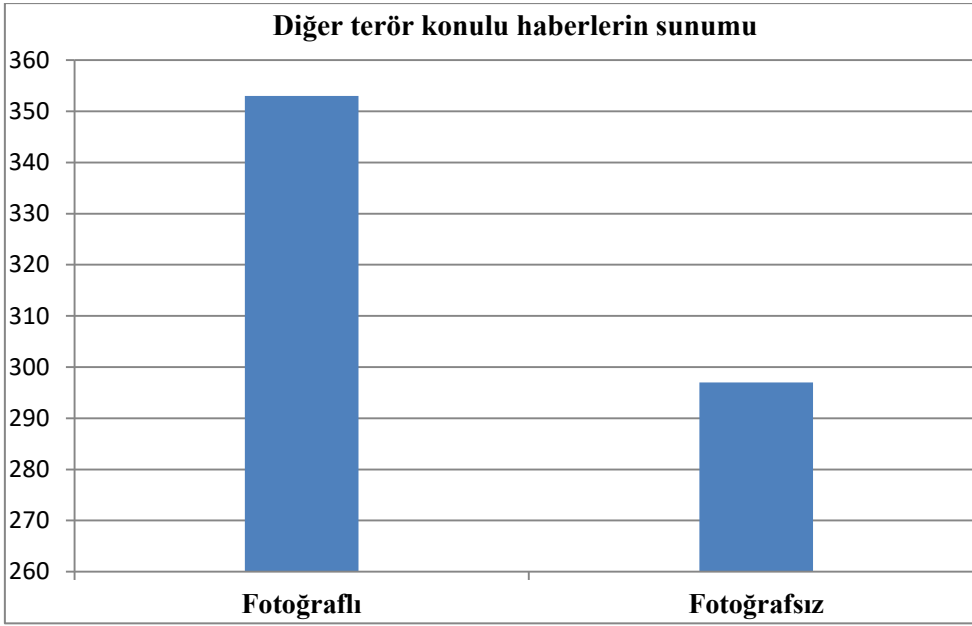
Grafik 3.21 Diğer Terör Konulu Haberlerin İç Sayfalarda Sunumunun Gazetelerdeki Dağılımı

Grafik 3.21’de; diğer terör konulu haberlerin iç sayfalarda sunumunun gazetelerdeki dağılımına yer verilmiştir. Sabah Gazetesi en fazla terör haberin yer vererek ilk sırada yer alırken, Hürriyet’in ulusal gazeteler arasında en düşük orana sahip olduğu görülmektedir. Fransız gazetelerinden ise Le Monde’un en fazla diğer terör haberlerine yer verdiği, buna karşılık Le Figaro’nun en düşük orana sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 3.22 Diğer Terör Konulu Haberlerin Sunumu

		Sıklık	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Fotoğraflı	353	54,3	54,3	54,3
	Fotoğrafsız	297	45,7	45,7	100
	Total	650	100	100	

Tablo 3.22’de; diğer terör konulu haberlerin fotoğraflı ve fotoğrafsız sunumu yer almaktadır. %54.3 oranıyla fotoğraflı haberlerin daha büyük oranda yer aldığı görülürken, %45.7 ile fotoğrafsız haberler ikinci sırada yer almaktadır.

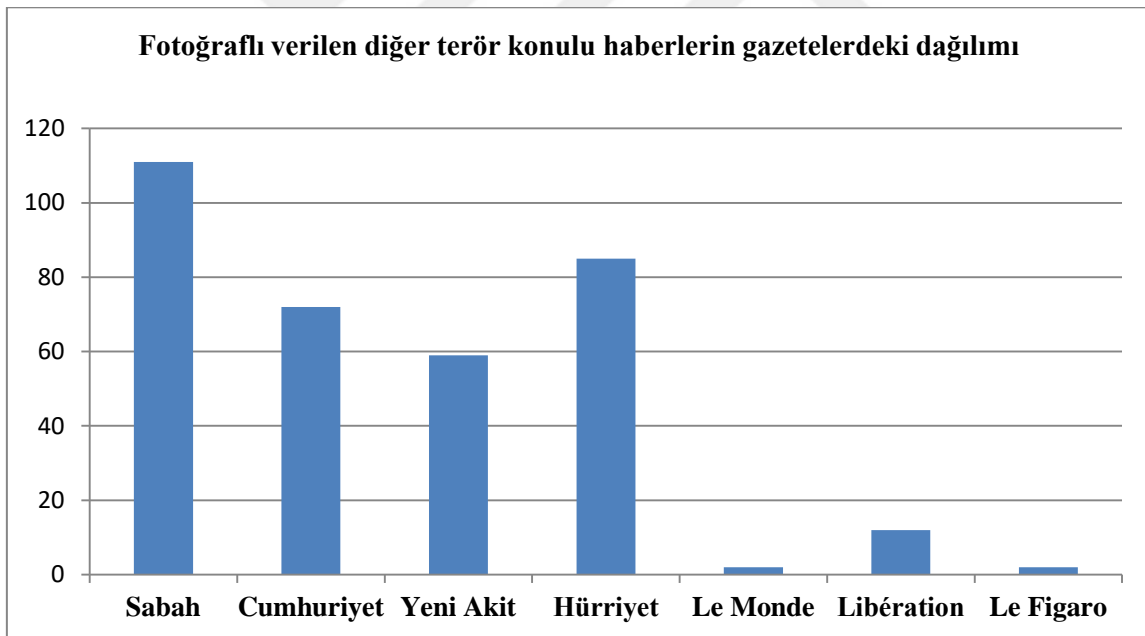
Grafik 3.22 Diğer Terör Konulu Haberlerin Sunumu

Grafik 3.22’de; diğer terör konulu haberlerin fotoğraflı ve fotoğrafsız sunumu yer almaktadır. Fotoğraflı haberlerin daha büyük oranda yer aldığı görülmektedir.

Tablo 3.23 Fotoğraflı Verilen Diğer Terör Konulu Haberlerin Gazetelerdeki Dağılımı

		Sıklık	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Sabah	111	32,4	32,4	32,4
	Cumhuriyet	72	21	21	53,4
	Yeni Akit	59	17,2	17,2	70,6
	Hürriyet	85	24,8	24,8	95,3
	Le Monde	2	0,6	0,6	95,9
	Libération	12	3,5	3,5	99,4
	Le Figaro	2	0,6	0,6	100
	Total	343	100	100	

Tablo 3.23'te; fotoğraflı verilen diğer terör konulu haberlerin gazetelerdeki dağılımı yer almaktadır. Sabah Gazetesi %32.4 oranıyla en fazla fotoğraflı habere yer verirken, Yeni Akit Gazetesi'nde %24.8 ile bunun en düşük oranda olduğu, Fransız gazetelerinde ise Libération'da %3.5 ile en fazla fotoğraflı habere yer verilirken, %0.6 ile Le Monde ve Le Figaro'da eşit oranda yer aldığı görülmektedir.

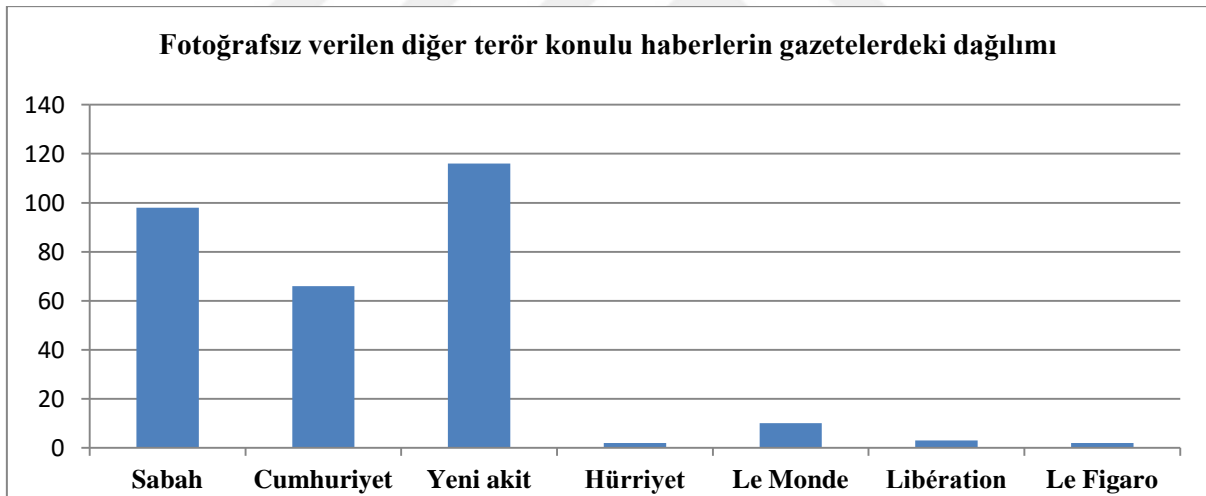
Grafik 3.23 Fotoğraflı Verilen Diğer Terör Konulu Haberlerin Gazetelerdeki Dağılımı

Grafik 3.23'te; fotoğraflı verilen diğer terör konulu haberlerin gazetelerdeki dağılımı yer almaktadır. Sabah Gazetesi en fazla fotoğraflı habere yer verirken, Yeni Akit Gazetesi'nde bunun en düşük oranda olduğu, Fransız gazetelerinde ise Libération'da en fazla fotoğraflı habere yer verilirken, Le Monde ve Le Figaro'da eşit oranda yer aldığı görülmektedir.

Tablo 3.24 Fotoğrafsız Verilen Diğer Terör Konulu Haberlerin Gazetelerdeki Dağılımı

		Sıklık	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Sabah	98	33	33	33
	Cumhuriyet	66	22,2	22,2	55,2
	Yeni Akit	116	39,1	39,1	94,3
	Hürriyet	2	0,7	0,7	94,9
	Le Monde	10	3,4	3,4	98,3
	Libération	3	1	1	99,3
	Le Figaro	2	0,7	0,7	100
	Total	297	100	100	

Tablo 3.24'te; fotoğrafsız verilen diğer terör konulu haberlerin gazetelerdeki dağılımı yer almaktadır. Buna göre Yeni Akit Gazetesi'nin %39.1 oranıyla fotoğrafsız haberlere en fazla yer veren gazete olduğu buna karşılık ulusal gazetelerden Hürriyet'in %0.7 ile en düşük oranda fotoğrafsız diğer terör konulu haberlere yer verdiği, Fransız gazetelerinden %3.4 ile Le Mond ilk sırada yer alırken, Le Figaro'nun %0.7 ile Hürriyet'le eşit oranda fotoğrafsız terör haberine yer verdiği görülmektedir.

Grafik 3.24 Fotoğrafsız Verilen Diğer Terör Konulu Haberlerin Gazetelerdeki Dağılımı

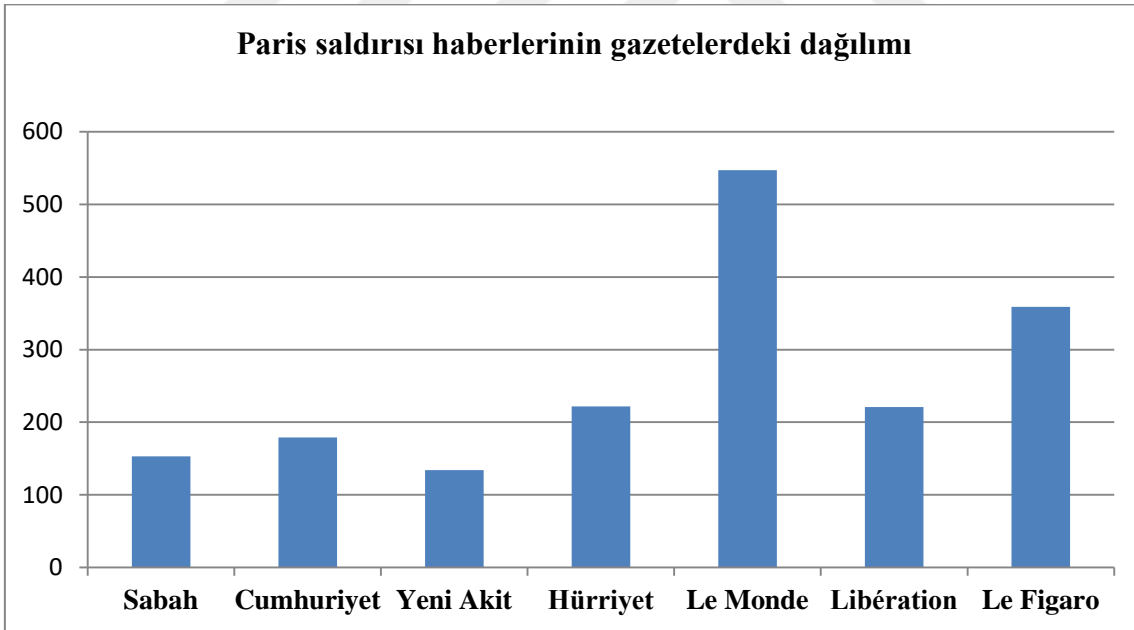
Grafik 3.24'te; fotoğrafsız verilen diğer terör konulu haberlerin gazetelerdeki dağılımı yer almaktadır. Buna göre Yeni Akit Gazetesi'nin fotoğrafsız haberlere en fazla yer veren gazete olduğu buna karşılık ulusal gazetelerden Hürriyet'in en düşük oranda fotoğrafsız diğer terör konulu haberlere yer verdiği, Fransız gazetelerinden Le Mond'un ise ilk sırada yer alırken, Le Figaro'nun, Hürriyet'le eşit oranda fotoğrafsız diğer terör haberine yer verdiği görülmektedir.

3.4.1.1.1 13 Kasım 2015 Paris Saldırısı Haberlerinin İçerik Analizi

Tablo 3.25 Paris Saldırısı Haberlerinin Gazetelerdeki Dağılımı

		Sıklık	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Sabah	153	8,4	8,4	8,4
	Cumhuriyet	179	9,9	9,9	18,3
	Yeni Akit	134	7,4	7,4	25,7
	Hürriyet	222	12,2	12,2	37,9
	Le Monde	547	30,1	30,1	68
	Libération	221	12,2	12,2	80,2
	Le Figaro	359	19,8	19,8	100
	Total	1815	100	100	

Tablo 3.25'te; Paris saldırısı haberlerinin gazetelerdeki dağılımı yer almaktadır. Fransız gazetelerinden Le Monde'un %30.1 oranıyla en fazla habere yer verdiği görülürken, Libération'un %12.2 ile en düşük oranda yer verdiği görülmektedir. Ulusal gazetelerde ise; Libération'la aynı oranda Hürriyet Gazetesi'nin yer verdiği görülürken, Yeni Akit Gazetesi'nin %7.4 ile en düşük oranda yer verdiği görülmektedir.

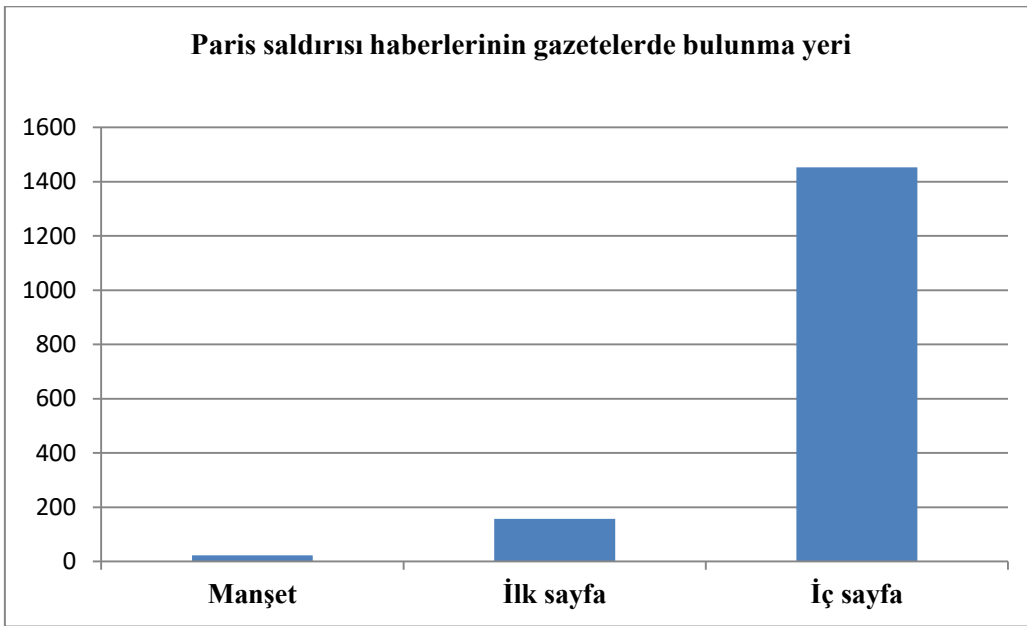
Grafik 3.25 Paris Saldırısı Haberlerinin Gazetelerdeki Dağılımı

Grafik 3.25'te; Paris saldırısı haberlerinin gazetelerdeki dağılımı yer almaktadır. Fransız gazetelerinden Le Monde'un en fazla habere yer verdiği görülürken, Libération ve Hürriyet Gazetesi'nin aynı oranda yer verdiği görülürken, Yeni Akit Gazetesi'nin en düşük oranda yer verdiği görülmektedir.

Tablo 3.26 Paris Saldırısı Haberlerinin Gazetelerde Bulunma Yeri

		Sıklık	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Manşet	23	1,4	1,4	1,4
	İlk sayfa	158	9,7	9,7	11,1
	İç sayfa	1453	88,9	88,9	100
	Total	1634	100	100	

Tablo 3.26’da; Paris saldırısı haberlerinin gazetede bulunma yeri görülmektedir. Buna göre %88.9 ile en yüksek orana iç sayfaların sahip olduğu, %1.4 oranıyla da en az manşette yer aldığı görülmektedir.

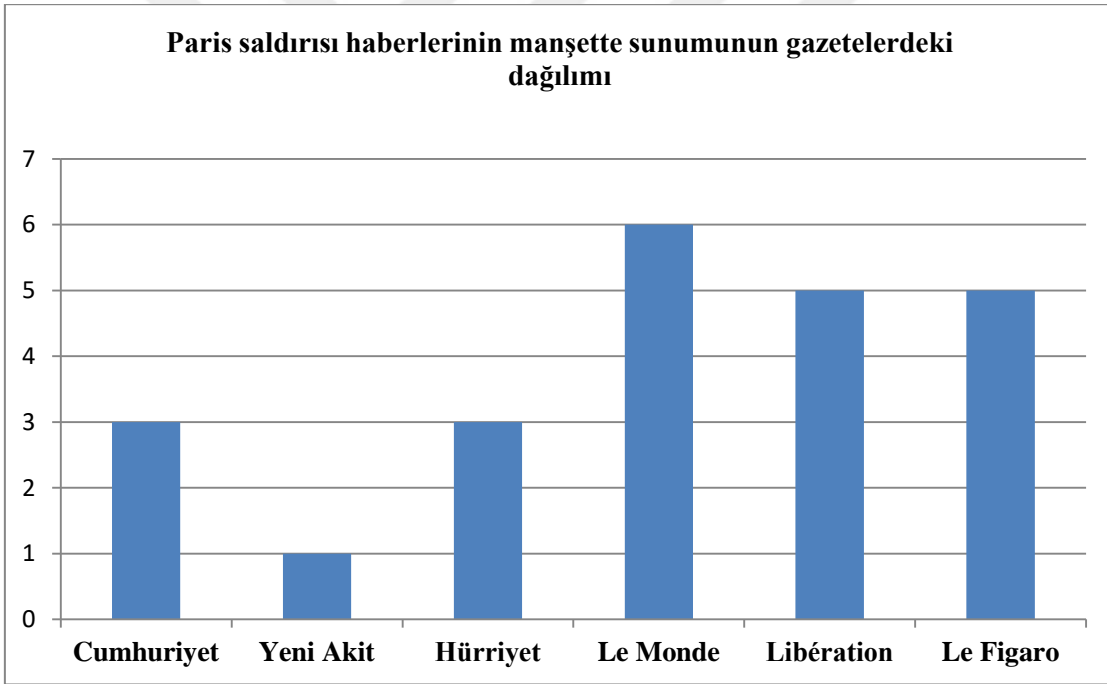
Grafik 3.26 Paris Saldırısı Haberlerinin Gazetelerde Bulunma Yeri

Grafik 3.26’da; Paris saldırısı haberlerinin gazetede bulunma yeri görülmektedir. Buna göre en yüksek orana iç sayfaların sahip olduğu, en az manşette yer aldığı görülmektedir.

Tablo 3.27 Paris Saldırısı Haberlerinin Manşette Sunumunun Gazetelerdeki Dağılımı

		Sıklık	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Cumhuriyet	3	13	13	13
	Yeni Akit	1	4,3	4,3	17,4
	Hürriyet	3	13	13	30,4
	Le Monde	6	26,1	26,1	56,5
	Libération	5	21,7	21,7	78,3
	Le Figaro	5	21,7	21,7	100
	Total	23	100	100	

Tablo 3.27’de; Paris saldırısı haberlerinin manşette sunumunun gazetelerdeki dağılımı yer almaktadır. %26.1 oranıyla en fazla Le Monde’da manşetten verildiği görülürken, Sabah Gazetesi’nde hiç manşette yer almadığı ve Yeni Akit Gazetesi’nde de %4.3 oranıyla sadece 1 kez manşetten verildiği görülmektedir.

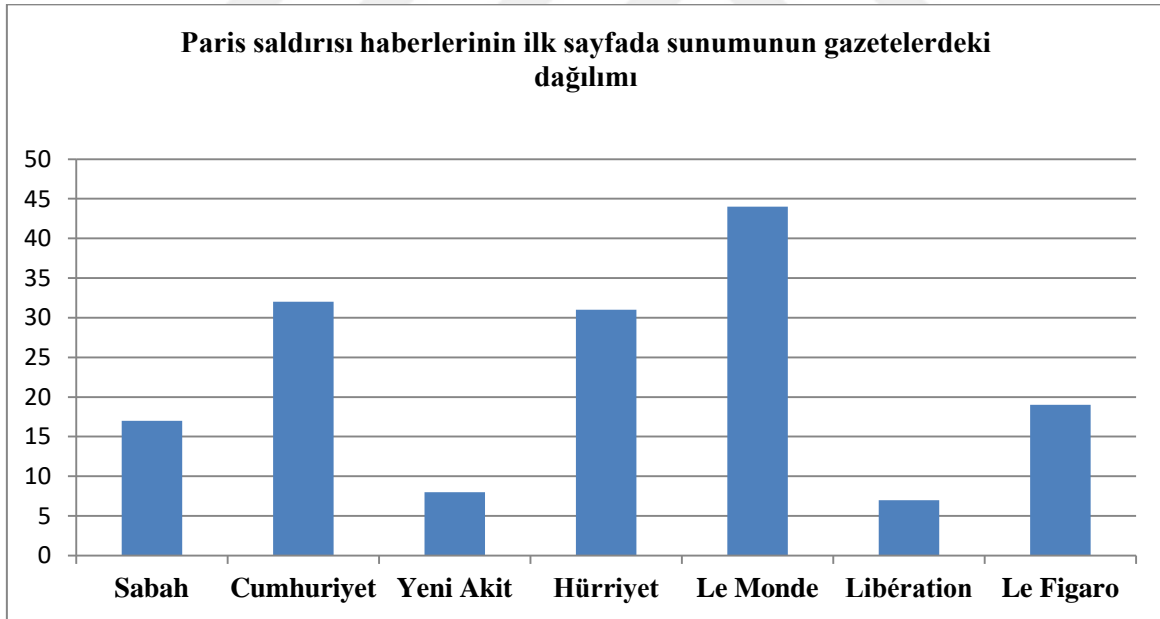
Grafik 3.27 Paris Saldırısı Haberlerinin Manşette Sunumunun Gazetelerdeki Dağılımı

Grafik 3.27’de; Paris saldırısı haberlerinin manşette sunumunun gazetelerdeki dağılımı yer almaktadır. En fazla Le Monde’da manşetten verildiği görülürken, Sabah Gazetesi’nde hiç manşette yer almadığı görülmektedir.

Tablo 3.28 Paris Saldırısı Haberlerinin İlk Sayfada Sunumunun Gazetelerdeki Dağılımı

		Sıklık	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Sabah	17	10,8	10,8	10,8
	Cumhuriyet	32	20,3	20,3	31
	Yeni Akit	8	5,1	5,1	36,1
	Hürriyet	31	19,6	19,6	55,7
	Le Monde	44	27,8	27,8	83,5
	Libération	7	4,4	4,4	88
	Le Figaro	19	12	12	100
	Total	158	100	100	

Tablo 3.28’de; Paris saldırısı haberlerinin ilk sayfada sunumunun gazetelerdeki dağılımı yer almaktadır. %27.8 oranıyla Paris saldırısı haberlerini ilk sayfada en fazla veren gazetenin Le Monde olduğu görülürken, Fransız gazeteleri içerisinde en düşük orana %4.4 ile Libération’un sahip olduğu ve bu oranla Türk gazetelerinin dahi altında kaldığı görülmektedir. Ulusal gazetelerden ise %20.3 ile en fazla Cumhuriyet Gazetesi yer verirken, %5.1 ile en düşük oranda Yeni Akit Gazetesi’nin yer verdiği görülmektedir.

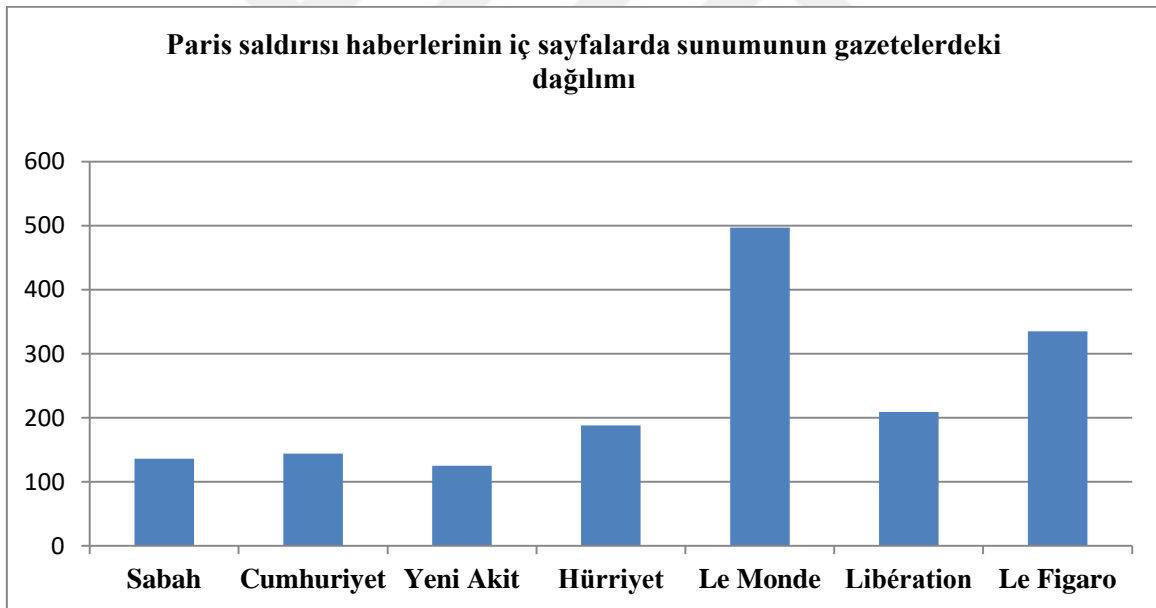
Grafik 3.28 Paris Saldırısı Haberlerinin İlk Sayfada Sunumunun Gazetelerdeki Dağılımı

Grafik 3.28’de; Paris saldırısı haberlerinin ilk sayfada sunumunun gazetelerdeki dağılımı yer almaktadır. İlk sayfada en fazla yer veren gazetenin Le Monde olduğu görülürken, Fransız gazeteleri içerisinde en düşük orana Libération’un sahip olduğu ve bu oranla Türk gazetelerinin dahi altında kaldığı görülmektedir. Ulusal gazetelerden ise en fazla Cumhuriyet Gazetesi yer verirken, en düşük oranda Yeni Akit Gazetesi’nin yer verdiği görülmektedir.

Tablo 3.29 Paris Saldırısı Haberlerinin İç Sayfalarda Sunumunun Gazetelerdeki Dağılımı

		Sıklık	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam yüzde
Geçerli	Sabah	136	8,3	8,3	8,3
	Cumhuriyet	144	8,8	8,8	17,1
	Yeni Akit	125	7,6	7,6	24,8
	Hürriyet	188	11,5	11,5	36,3
	Le Monde	497	30,4	30,4	66,7
	Libération	209	12,8	12,8	79,5
	Le Figaro	335	20,5	20,5	100
	Total	1634	100	100	

Tablo 3.29’da; Paris saldırısı haberlerinin iç sayfalarda sunumunun gazetelerdeki dağılımı yer almaktadır. İç sayfalarda da Le Monde Gazetesi’nin %30.4 ile en yüksek oranda yer verdiği, %12.8 oranıyla Libération’da en az yer verildiği görülürken buna karşılık, ulusal gazetelerde, %11.5 oranıyla en fazla yer veren gazetenin Hürriyet olduğu ve %7.6 ile en düşük oranda yer veren gazetenin Yeni Akit olduğu görülmektedir.

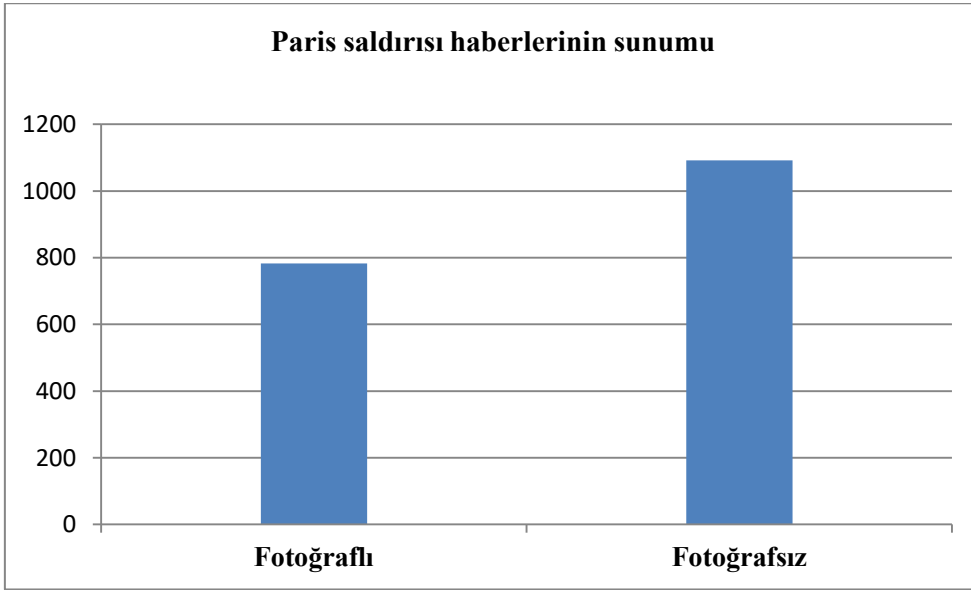
Grafik 3.29 Paris Saldırısı Haberlerinin İç Sayfalarda Sunumunun Gazetelerdeki Dağılımı

Grafik 3.29’da; Paris saldırısı haberlerinin iç sayfalarda sunumunun gazetelerdeki dağılımı yer almaktadır. Le Monde Gazetesi’nin iç sayfalarda Paris saldırısı haberlerine en yüksek oranda yer verdiği, buna karşılık Libération’da en az yer verildiği görülürken, ulusal gazetelerde, en fazla yer veren gazetenin Hürriyet olduğu ve en düşük oranda yer veren gazetenin ise Yeni Akit olduğu görülmektedir.

Tablo 3.30 Paris Saldırısı Haberlerinin Sunumu

		Sıklık	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Fotoğraflı	783	41,8	41,8	41,8
	Fotoğrafsız	1092	58,2	58,2	100
	Total	1875	100	100	

Tablo 3.30’da; Paris saldırısı haberlerinin fotoğraflı ve fotoğrafsız sunumuna yer verilmiştir. Buna göre, %58.2 oranıyla fotoğrafsız haberlere daha fazla yer verildiği görülürken, %41.8 oranında da fotoğraflı haberlerin yer aldığı görülmektedir.

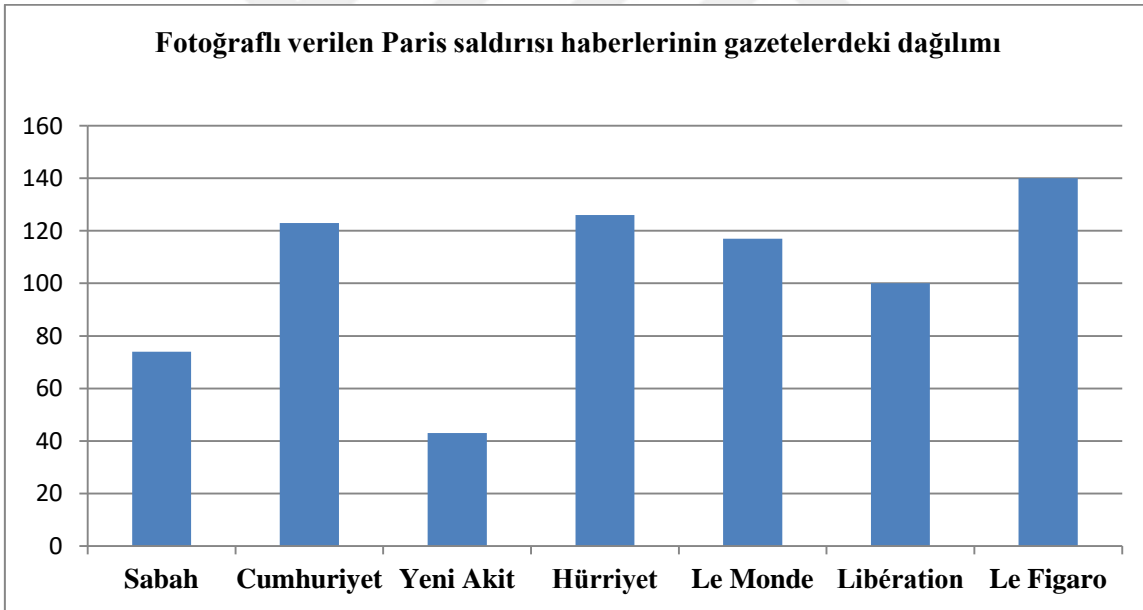
Grafik 3.30 Paris Saldırısı Haberlerinin Sunumu

Grafik 3.30’da; Paris saldırısı haberlerinin fotoğraflı ve fotoğrafsız sunumuna yer verilmiştir. Buna göre arada büyük bir fark görülmemekle beraber, fotoğrafsız haberlere daha fazla yer verildiği, fotoğraflı haberlerin daha az yer aldığı görülmektedir.

Tablo 3.31 Fotoğraflı Verilen Paris Saldırısı Haberlerinin Gazetelerdeki Dağılımı

		Sıklık	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam yüzde
Geçerli	Sabah	74	10,2	10,2	10,2
	Cumhuriyet	123	17	17	27,2
	Yeni Akit	43	5,9	5,9	33,2
	Hürriyet	126	17,4	17,4	50,6
	Le Monde	117	16,2	16,2	66,8
	Libération	100	13,8	13,8	80,6
	Le Figaro	140	19,4	19,4	100
	Total	723	100	100	

Tablo 3.31’de; fotoğraflı verilen Paris saldırısı haberlerinin gazetelerdeki dağılımı yer almaktadır. Buna göre, tüm gazeteler içinde en fazla fotoğrafa yer veren gazetenin %19.4 oranıyla Le Figaro olduğu, %17.4 ile de Hürriyet’in yer aldığı görülmektedir. En düşük oranda fotoğraflı habere yer veren gazetenin ise %5.9 oranıyla Yeni Akit olduğu görülmektedir.

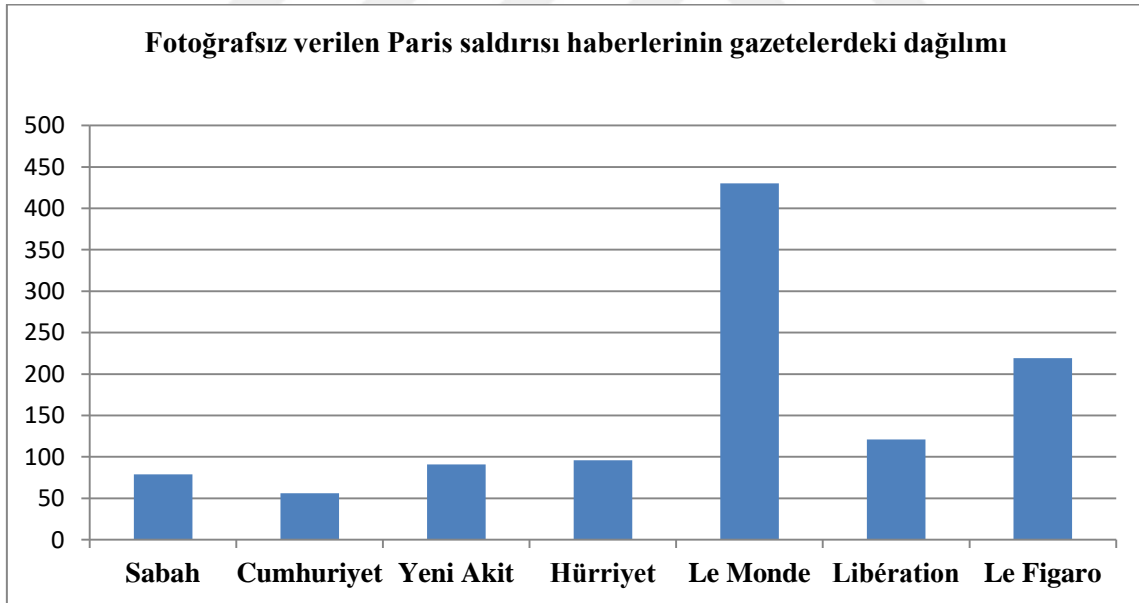
Grafik 3.31 Fotoğraflı Verilen Paris Saldırısı Haberlerinin Gazetelerdeki Dağılımı

Grafik 3.31’de; fotoğraflı verilen Paris saldırısı haberlerinin gazetelerdeki dağılımı yer almaktadır. Buna göre, tüm gazeteler içinde en fazla fotoğrafa yer veren gazetenin Le Figaro olduğu, en düşük oranda fotoğraflı habere yer veren gazetenin ise Yeni Akit olduğu görülmektedir. Fransız gazetelerinden ise Libération’un en düşük oranda yer verdiği görülmektedir.

Tablo 3.32 Fotoğrafsız Verilen Paris Saldırısı Haberlerinin Gazetelerdeki Dağılımı

		Sıklık	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Sabah	79	7,2	7,2	7,2
	Cumhuriyet	56	5,1	5,1	12,4
	Yeni Akit	91	8,3	8,3	20,7
	Hürriyet	96	8,8	8,8	29,5
	Le Monde	430	39,4	39,4	68,9
	Libération	121	11,1	11,1	79,9
	Le Figaro	219	20,1	20,1	100
	Total	1092	100	100	

Tablo 3.32’de; fotoğrafsız verilen Paris saldırısı haberlerinin gazetelerdeki dağılımı bulunmaktadır. Le Monde Gazetesi %39.4 oranıyla en fazla fotoğrafsız habere yer verirken, en az fotoğrafsız habere %11.1 oranıyla Libération’un yer verdiği görülmekte, ulusal gazetelerde ise Hürriyet Gazetesi %8.8 oranıyla en fazla fotoğrafsız haber kullanan ve %5.1’le de Cumhuriyet en az fotoğrafsız habere yer veren gazete olarak karşımıza çıkmaktadır.

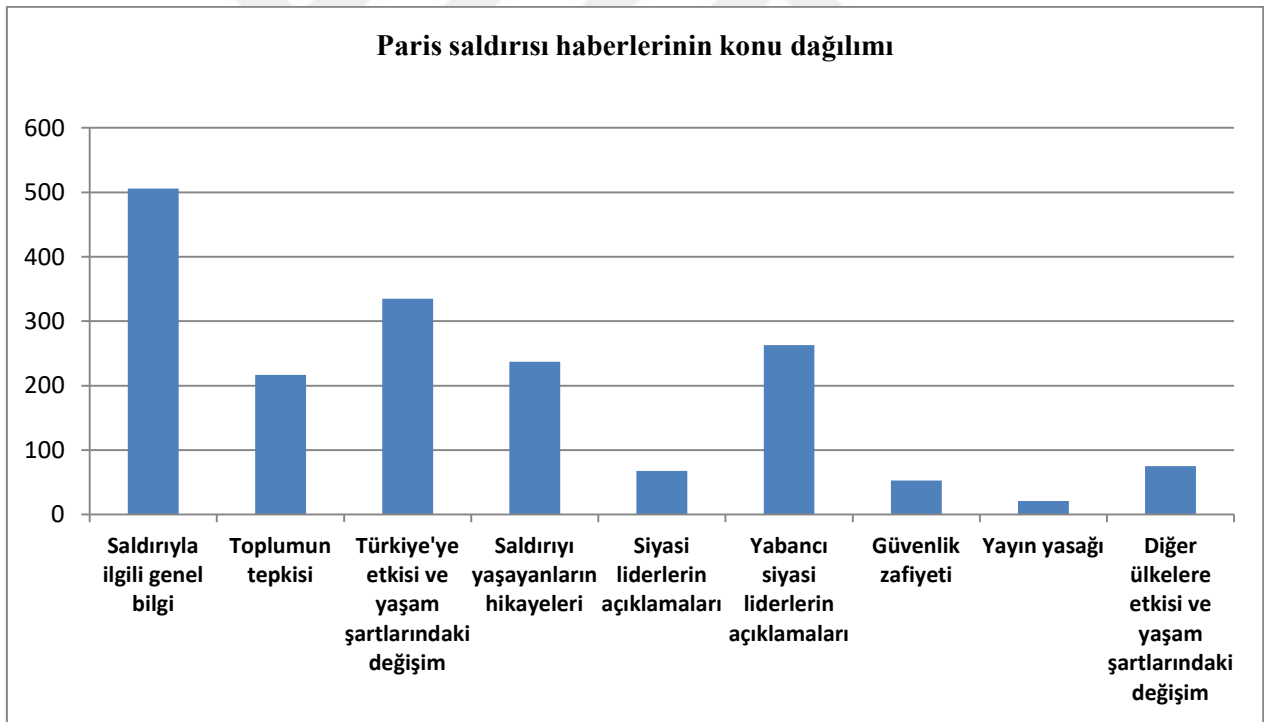
Grafik 3.32 Fotoğrafsız Verilen Paris Saldırısı Haberlerinin Gazetelerdeki Dağılımı

Grafik 3.32’de; Le Monde Gazetesi en fazla fotoğrafsız habere yer verirken, Cumhuriyet en az fotoğrafsız habere yer veren gazete olarak görülmektedir.

Tablo 3.33 Paris Saldırısı Haberlerinin Konu Dağılımı

		Sıklık	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Saldırıyla ilgili genel bilgi	506	28,5	28,5	28,5
	Toplumun tepkisi	217	12,2	12,2	40,7
	Fransa'ya etkisi ve yaşam şartlarındaki değişim	335	18,9	18,9	59,6
	Saldırılı yaşayanların hikâyeleri	237	13,4	13,4	73
	Fransa siyasi liderlerinin açıklamaları	68	3,8	3,8	76,8
	Yabancı siyasi liderlerin açıklamaları	263	14,8	14,8	91,6
	Güvenlik zafiyeti	53	3	3	94,6
	Yayın yasağı	21	1,2	1,2	95,8
	Diğer ülkelere etkisi ve yaşam şartlarındaki değişim	75	4,2	4,2	100
	Total	1775	100	100	

Tablo 3.33'de; Paris saldırısı haberlerinin konu dağılımı yer almaktadır. Toplamda saldırıyla ilgili genel bilgilere %28.5 oranıyla en fazla yer verildiği görülürken, %1.2'le yayın yasağı haberleri en düşük oranda yer almaktadır.

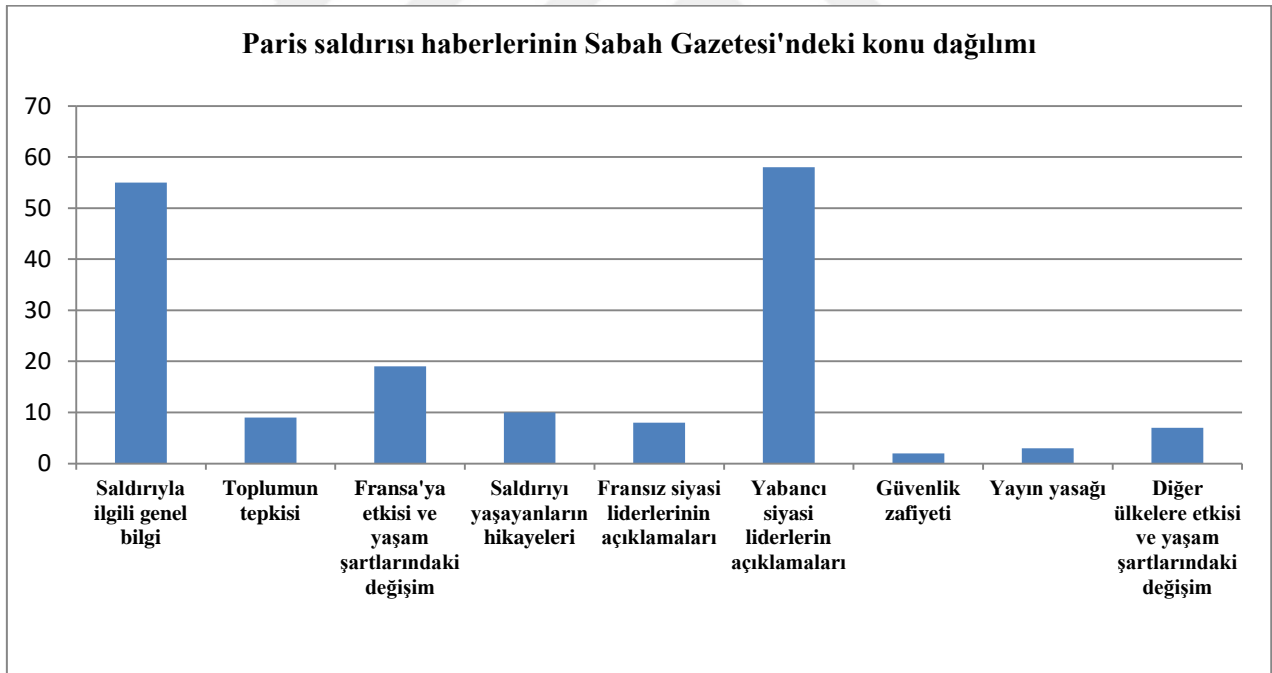
Grafik 3.33 Paris Saldırısı Haberlerinin Konu Dağılımı

Grafik 3.33'de; Paris saldırısı haberlerinin konu dağılımı yer almaktadır. Gazetelerin toplamda saldırıyla ilgili genel bilgilere en fazla yer verildiği görülürken, yayın yasağı haberlerinin en düşük oranda yer aldığı görülmektedir. .

Tablo 3.34 Paris Saldırısı Haberlerinin Sabah Gazetesi'ndeki Konu Dağılımı

	Sıklık	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Saldırıyla ilgili genel bilgi	55	32,2	32,2
	Toplumun tepkisi	9	5,3	5,3
	Fransa'ya etkisi ve yaşam şartlarındaki değişim	19	11,1	11,1
	Saldırılıya yaşayanların hikâyeleri	10	5,8	5,8
	Fransa siyasi liderlerinin açıklamaları	8	4,7	4,7
	Yabancı siyasi liderlerin açıklamaları	58	33,9	33,9
	Güvenlik zafiyeti	2	1,2	1,2
	Yayın yasağı	3	1,8	1,8
	Diğer ülkelere etkisi ve yaşam şartlarındaki değişim	7	4,1	4,1
	Total	171	100	100

Tablo 3.34'te; Paris saldırısı haberlerinin Sabah Gazetesi'ndeki konu dağılımına yer verilmiştir. Buna göre, %33.9 oranıyla yabancı siyasi liderlerin açıklamalarına en fazla yer verildiği, güvenlik zafiyeti konulu haberlere ise %1.2 ile en düşük oranda yer verildiği görülmektedir.

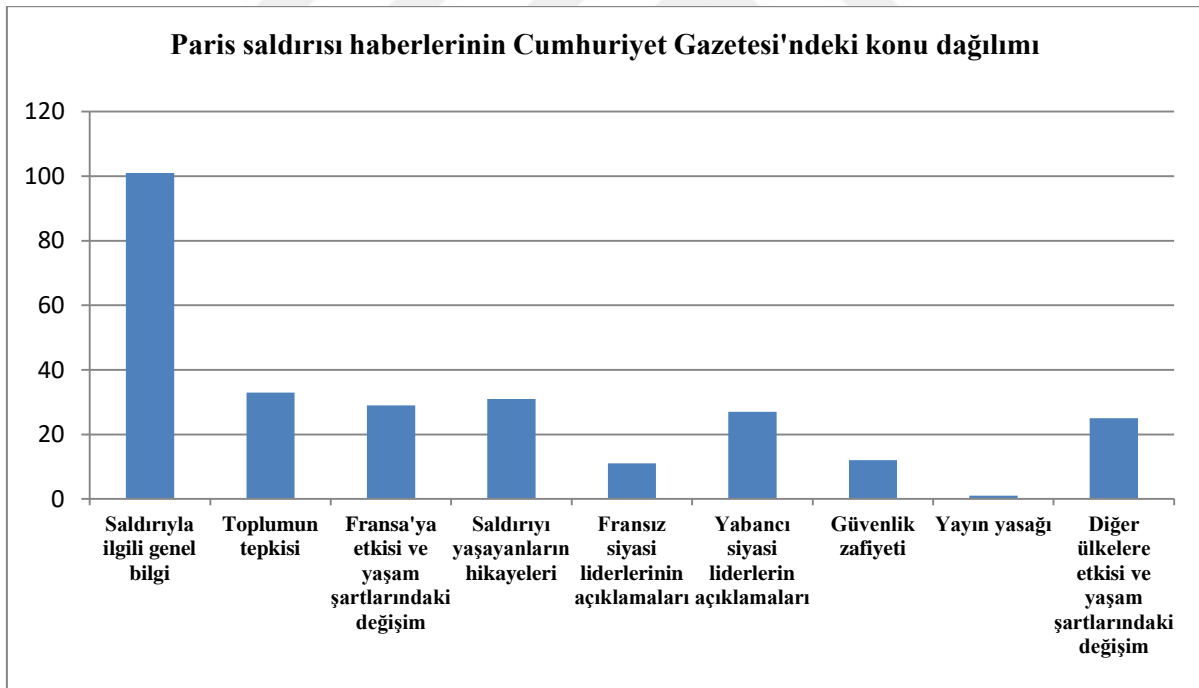
Grafik 3.34 Paris Saldırısı Haberlerinin Sabah Gazetesi'ndeki Konu Dağılımı

Grafik 3.34'te; Paris saldırısı haberlerinin Sabah Gazetesi'ndeki konu dağılımına yer verilmiştir. Buna göre, yabancı siyasi liderlerin açıklamalarına en fazla yer verildiği, güvenlik zafiyeti konulu haberlere ise en düşük oranda yer verildiği görülmektedir.

Tablo 3.35 Paris Saldırısı Haberlerinin Cumhuriyet Gazetesi'ndeki Konu Dağılımı

		Sıklık	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Saldırıyla ilgili genel bilgi	101	37,4	37,4	37,4
	Toplumun tepkisi	33	12,2	12,2	49,6
	Fransa'ya etkisi ve yaşam şartlarındaki değişim	29	10,7	10,7	60,4
	Saldırığı yaşayanların hikâyeleri	31	11,5	11,5	71,9
	Fransa siyasi liderlerinin açıklamaları	11	4,1	4,1	75,9
	Yabancı siyasi liderlerin açıklamaları	27	10	10	85,9
	Güvenlik zafiyeti	12	4,4	4,4	90,4
	Yayın yasağı	1	0,4	0,4	90,7
	Diğer ülkelere etkisi ve yaşam şartlarındaki değişim	25	9,3	9,3	100
	Total	270	100	100	

Tablo 3.35'te; Paris saldırısı haberlerinin Cumhuriyet Gazetesi'ndeki konu dağılımı bulunmaktadır. Cumhuriyet Gazetesi'nde %37.4 oranıyla saldırıyla ilgili genel bilgilere en fazla yer verildiği, buna karşılık %0.4 oranıyla sadece 1 yayın yasağı haberlerine yer verildiği görülmektedir.

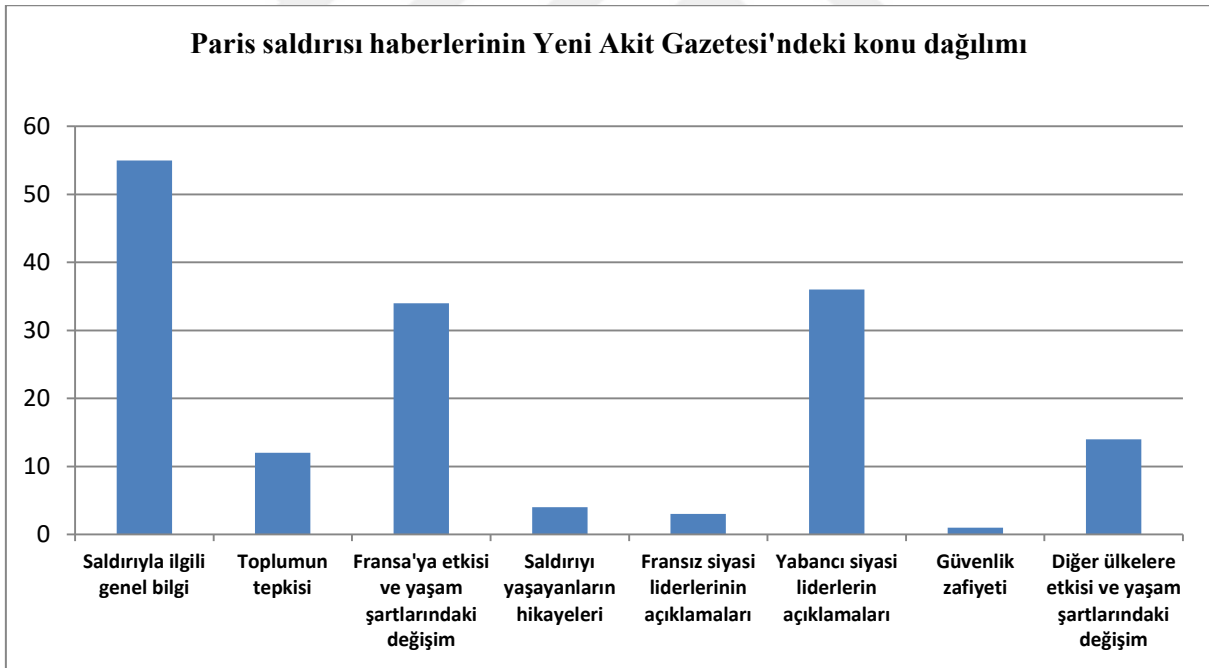
Grafik 3.35 Paris Saldırısı Haberlerinin Cumhuriyet Gazetesi'ndeki Konu Dağılımı

Grafik 3.35'te; Paris saldırısı haberlerinin Cumhuriyet Gazetesi'ndeki konu dağılımı bulunmaktadır. Cumhuriyet Gazetesi'nde saldırıyla ilgili genel bilgilere en fazla yer verildiği, buna karşılık yayın yasağı haberlerine ise en düşük oranda yer verildiği görülmektedir.

Tablo 3.36 Paris Saldırısı Haberlerinin Yeni Akit Gazetesi'ndeki Konu Dağılımı

	Sıklık	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Saldırıyla ilgili genel bilgi	55	34,6	34,6
	Toplumun tepkisi	12	7,5	7,5
	Fransa'ya etkisi ve yaşam şartlarındaki değişim	34	21,4	21,4
	Saldırığı yaşayanların hikâyeleri	4	2,5	2,5
	Fransa siyasi liderlerinin açıklamaları	3	1,9	1,9
	Yabancı siyasi liderlerin açıklamaları	36	22,6	22,6
	Güvenlik zafiyeti	1	0,6	0,6
	Diğer ülkelere etkisi ve yaşam şartlarındaki değişim	14	8,8	8,8
	Total	159	100	100

Tablo 3.36'da; Paris saldırısı haberlerinin Yeni Akit Gazetesi'ndeki konu dağılımına yer verilmiştir. %34.6 oranıyla saldırıyla ilgili genel bilgiler içeren haberlere en fazla yer verilirken, yayın yasağı konulu haberlere hiç yer verilmediği, güvenlik zafiyeti haberlerine ise %0.6 oranıyla sadece 1 kez yer verildiği görülmektedir.

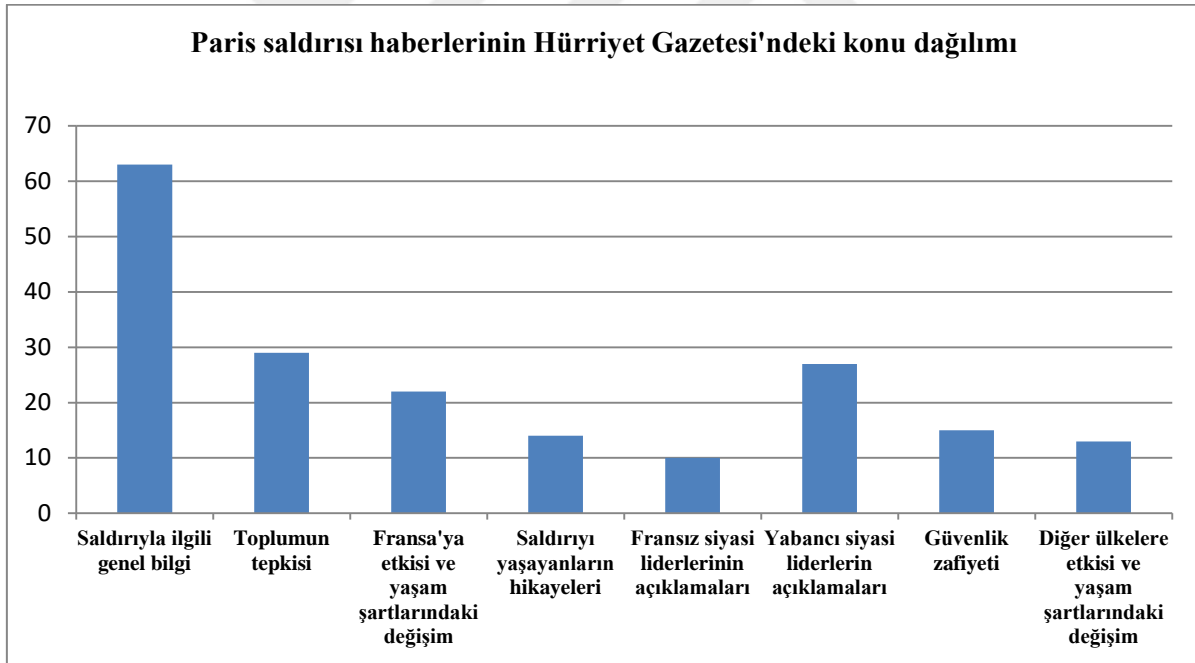
Grafik 3.36 Paris Saldırısı Haberlerinin Yeni Akit Gazetesi'ndeki Konu Dağılımı

Grafik 3.36'da; Paris saldırısı haberlerinin Yeni Akit Gazetesi'ndeki konu dağılımına yer verilmiştir. Grafikte, saldırıyla ilgili genel bilgiler içeren haberlere en fazla yer verilirken, yayın yasağı konulu haberlere hiç yer verilmediği, güvenlik zafiyeti haberlerine ise en düşük oranda yer verildiği görülmektedir.

Tablo 3.37 Paris Saldırısı Haberlerinin Hürriyet Gazetesi'ndeki Konu Dağılımı

	Sıklık	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Saldırıyla ilgili genel bilgi	63	32,6	32,6
	Toplumun tepkisi	29	15	47,7
	Fransa'ya etkisi ve yaşam şartlarındaki değişim	22	11,4	59,1
	Saldırığı yaşayanların hikâyeleri	14	7,3	66,3
	Fransa siyasi liderlerinin açıklamaları	10	5,2	71,5
	Yabancı siyasi liderlerin açıklamaları	27	14	85,5
	Güvenlik zafiyeti	15	7,8	93,3
	Diğer ülkelere etkisi ve yaşam şartlarındaki değişim	13	6,7	100
	Total	193	100	100

Tablo 3.37'de; Paris saldırısı haberlerinin Hürriyet Gazetesi'ndeki konu dağılımına yer verilmiştir. Hürriyet Gazetesi'nin %32.6 oranıyla saldırıyla ilgili genel bilgilere en büyük oranda yer verirken, yayın yasağı haberlerine hiç yer vermediği ve %5.2 ile Fransa siyasi liderlerin açıklamalarını içeren haberlere düşük oranda yer verdiği görülmektedir.

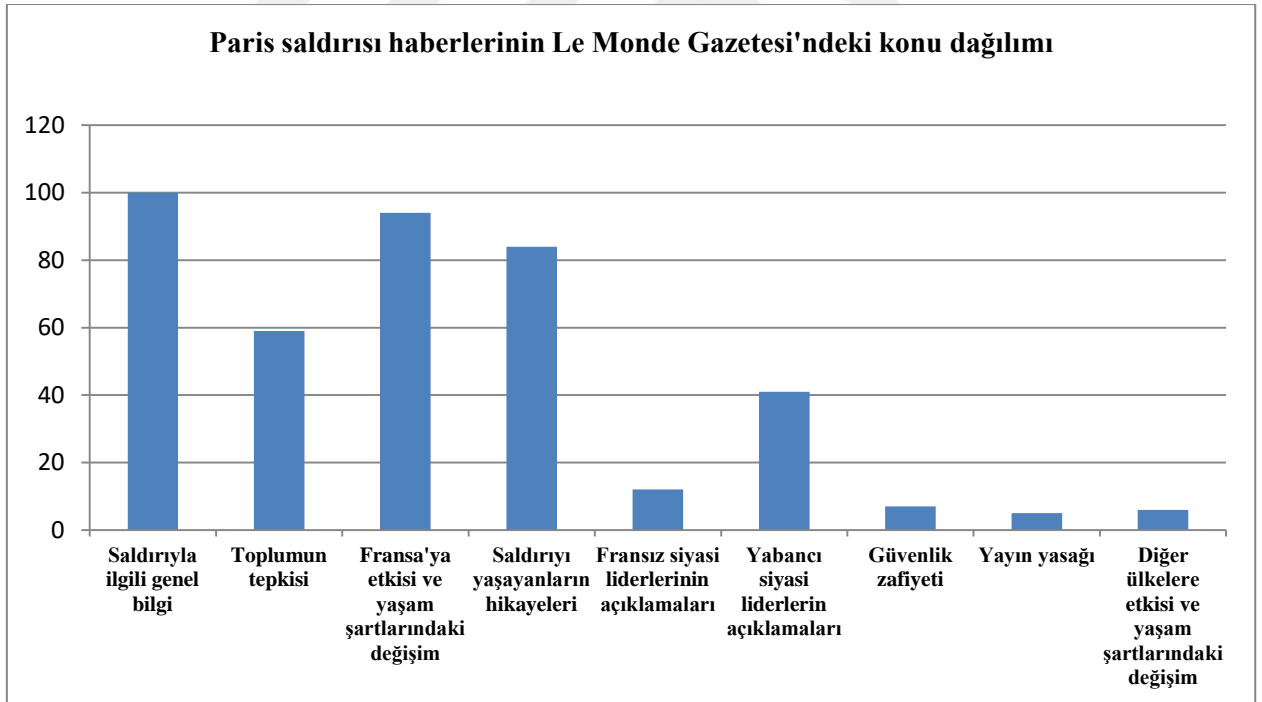
Grafik 3.37 Paris Saldırısı Haberlerinin Hürriyet Gazetesi'ndeki Konu Dağılımı

Grafik 3.37'de; Paris saldırısı haberlerinin Hürriyet Gazetesi'ndeki konu dağılımına yer verilmiştir. Hürriyet Gazetesi'nin %32.6 oranıyla saldırıyla ilgili genel bilgilere en büyük oranda yer verirken, yayın yasağı haberlerine hiç yer vermediği ve %5.2 ile Fransa siyasi liderlerin açıklamalarını içeren haberlere düşük oranda yer verdiği görülmektedir.

Tablo 3.38 Paris Saldırısı Haberlerinin Le Monde Gazetesi'ndeki Konu Dağılımı

		Sıklık	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Saldırıyla ilgili genel bilgi	100	24,5	24,5	24,5
	Toplumun tepkisi	59	14,5	14,5	39
	Fransa'ya etkisi ve yaşam şartlarındaki değişim	94	23	23	62
	Saldırılı yaşayanların hikâyeleri	84	20,6	20,6	82,6
	Fransa siyasi liderlerinin açıklamaları	12	2,9	2,9	85,5
	Yabancı siyasi liderlerin açıklamaları	41	10	10	95,6
	Güvenlik zafiyeti	7	1,7	1,7	97,3
	Yayın yasağı	5	1,2	1,2	98,5
	Diğer ülkelere etkisi ve yaşam şartlarındaki değişim	6	1,5	1,5	100
	Total	408	100	100	

Tablo 3.38'de; Paris saldırısı haberlerinin Le Monde Gazetesi'ndeki konu dağılımı yer almaktadır. Le Monde'un %24.5 oranıyla saldırıyla ilgili genel bilgiler içeren haberlere en fazla yer verdiği, %1.2 ile yayın yasağı haberlerine en düşük oranda yer verdiği görülmektedir.

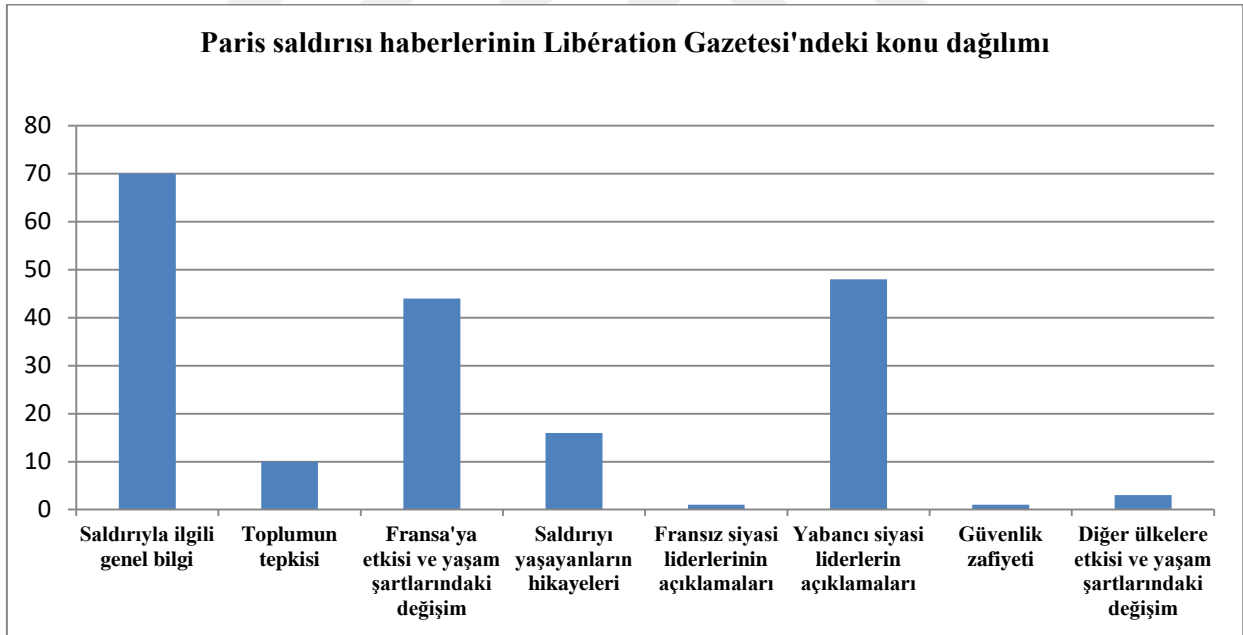
Grafik 3.38 Paris Saldırısı Haberlerinin Le Monde Gazetesi'ndeki Konu Dağılımı

Grafik 3.38'de; Paris saldırısı haberlerinin Le Monde Gazetesi'ndeki konu dağılımı yer almaktadır. Le Monde'da saldırıyla ilgili genel bilgiler içeren haberlere en fazla yer verildiği, yayın yasağı haberlerine ise en düşük oranda yer verildiği görülmektedir.

Tablo 3.39 Paris Saldırısı Haberlerinin Libération Gazetesi'ndeki Konu Dağılımı

		Sıklık	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Saldırıyla ilgili genel bilgi	70	36,3	36,3	36,3
	Toplumun tepkisi	10	5,2	5,2	41,5
	Fransa'ya etkisi ve yaşam şartlarındaki değişim	44	22,8	22,8	64,2
	Saldırılı yaşayanların hikâyeleri	16	8,3	8,3	72,5
	Fransa siyasi liderlerinin açıklamaları	1	0,5	0,5	73,1
	Yabancı siyasi liderlerin açıklamaları	48	24,9	24,9	97,9
	Güvenlik zafiyeti	1	0,5	0,5	98,4
	Diğer ülkelere etkisi ve yaşam şartlarındaki değişim	3	1,6	1,6	100
	Total	193	100	100	

Tablo 3.39'da; Paris saldırısı haberlerinin Libération Gazetesi'ndeki konu dağılımı yer almaktadır. %36.3 oranıyla en fazla saldırıyla ilgili genel bilgilere yer verildiği görülürken, yayın yasağı ile ilgili haberlere hiç yer verilmediği, %0.5 oranıyla ise Fransa siyasi liderlerinin açıklamalarıyla güvenlik zafiyeti konulu haberlere eşit ve düşük oranda yer verildiği görülmektedir.

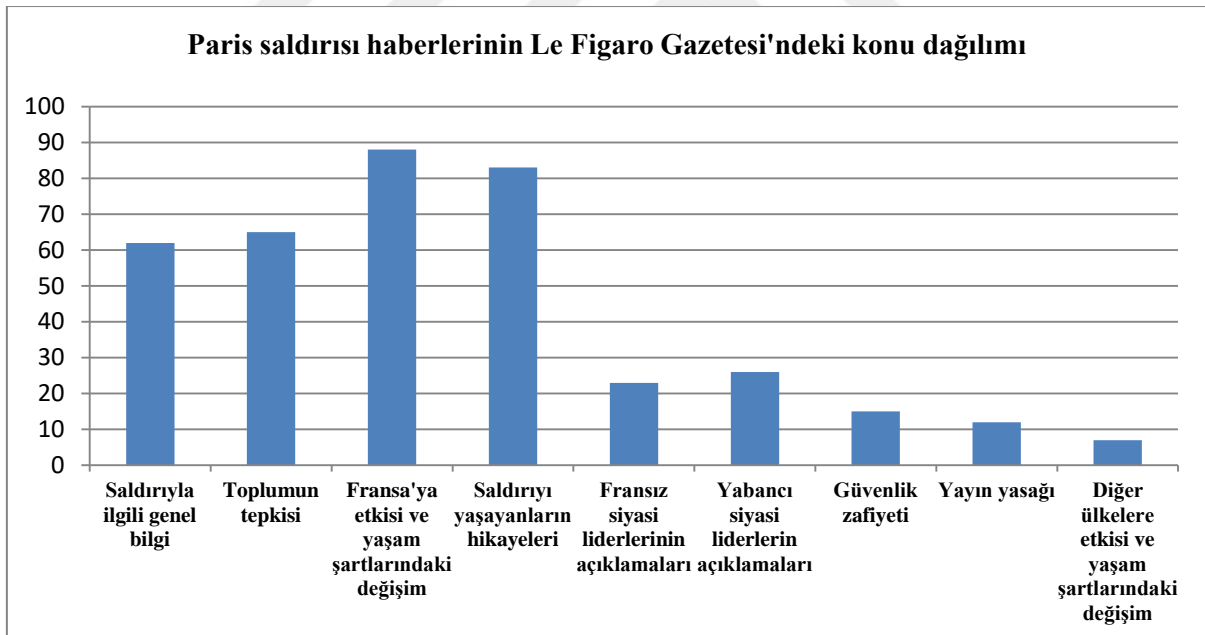
Grafik 3.39 Paris Saldırısı Haberlerinin Libération Gazetesi'ndeki Konu Dağılımı

Grafik 3.39'da; Paris saldırısı haberlerinin Libération Gazetesi'ndeki konu dağılımı yer almaktadır. En fazla saldırıyla ilgili genel bilgilere yer verildiği görülürken, yayın yasağı ile ilgili haberlere hiç yer verilmediği, Fransa siyasi liderlerinin açıklamalarıyla güvenlik zafiyeti konulu haberlere eşit ve düşük oranda yer verildiği görülmektedir.

Tablo 3.40 Paris Saldırısı Haberlerinin Le Figaro Gazetesi'ndeki Konu Dağılımı

		Sıklık	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Saldırıyla ilgili genel bilgi	62	16,3	16,3	16,3
	Toplumun tepkisi	65	17,1	17,1	33,3
	Fransa'ya etkisi ve yaşam şartlarındaki değişim	88	23,1	23,1	56,4
	Saldırılı yaşayanların hikâyeleri	83	21,8	21,8	78,2
	Fransa siyasi liderlerinin açıklamaları	23	6	6	84,3
	Yabancı siyasi liderlerin açıklamaları	26	6,8	6,8	91,1
	Güvenlik zafiyeti	15	3,9	3,9	95
	Yayın yasağı	12	3,1	3,1	98,2
	Diğer ülkelere etkisi ve yaşam şartlarındaki değişim	7	1,8	1,8	100
	Total	381	100	100	

Tablo 3.40'da; Paris saldırısı haberlerinin Le Figaro Gazetesi'ndeki konu dağılımına yer verilmiştir. Gazetede %23.1 ile en fazla saldırının Fransa'ya etkisi ve yaşam şartlarındaki değişim ile ilgili haberlere yer verildiği, en düşük oranda ise %1.8 ile saldırının diğer ülkelere etkisi ve yaşam şartlarındaki değişim haberlerine yer verildiği görülmektedir.

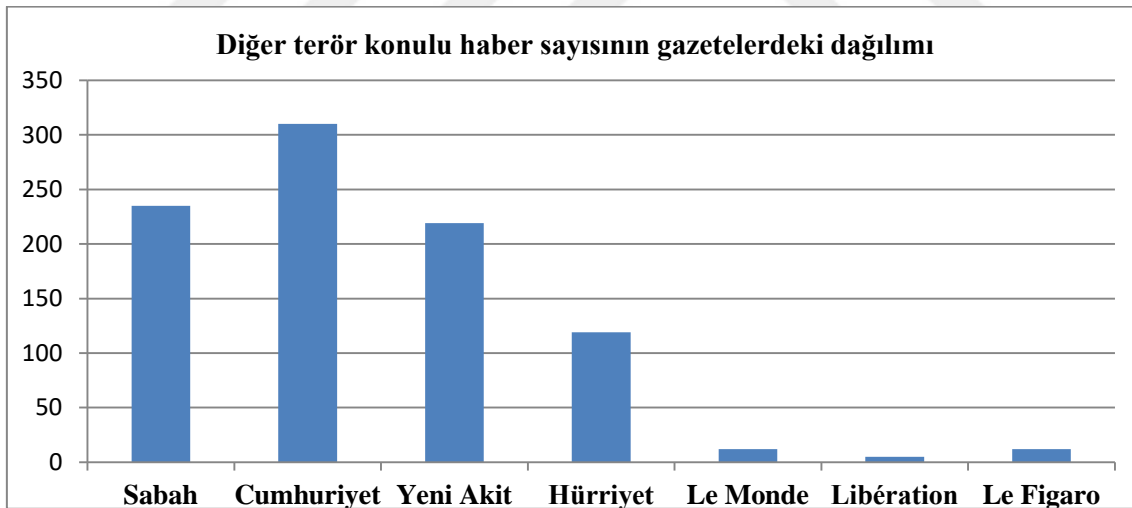
Grafik 3.40 Paris Saldırısı Haberlerinin Le Figaro Gazetesi'ndeki Konu Dağılımı

Grafik 3.40'da; Paris saldırısı haberlerinin Le Figaro Gazetesi'ndeki konu dağılımına yer verilmiştir. Gazetede en fazla saldırının Fransa'ya etkisi ve yaşam şartlarındaki değişim ile ilgili haberlere yer verildiği, en düşük oranda ise saldırının diğer ülkelere etkisi ve yaşam şartlarındaki değişim ile ilgili haberlere yer verildiği görülmektedir.

Tablo 3.41 Diğer Terör Konulu Haberlerin Gazetelerdeki Dağılımı

		Sıklık	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Sabah	235	25,8	25,8	25,8
	Cumhuriyet	310	34	34	59,8
	Yeni Akit	219	24	24	83,8
	Hürriyet	119	13	13	96,8
	Le Monde	12	1,3	1,3	98,1
	Libération	5	0,5	0,5	98,7
	Le Figaro	12	1,3	1,3	100
	Total	912	100	100	

Tablo 3.41’de; Paris saldırısı hariç, diğer terör konulu haber sayısının gazetelerdeki dağılımı yer almaktadır. En fazla terör haberine yer veren gazetenin %34 oranıyla Cumhuriyet olduğu görülmektedir. Buna karşılık ulusal gazetelerden Hürriyet’in %13 oranıyla en düşük oranda terör haberlerine yer verdiği, Fransız gazetelerindeki oranların ise ulusal gazetelere göre oldukça düşük olduğu görülmektedir. Libération Gazetesi %0.5 oranıyla terör haberlerine en az yer ayıran gazete olmakla beraber, Le Monde ve Le Figaro’nun %1,3 ile eşit oranda yer verdiği görülmektedir.

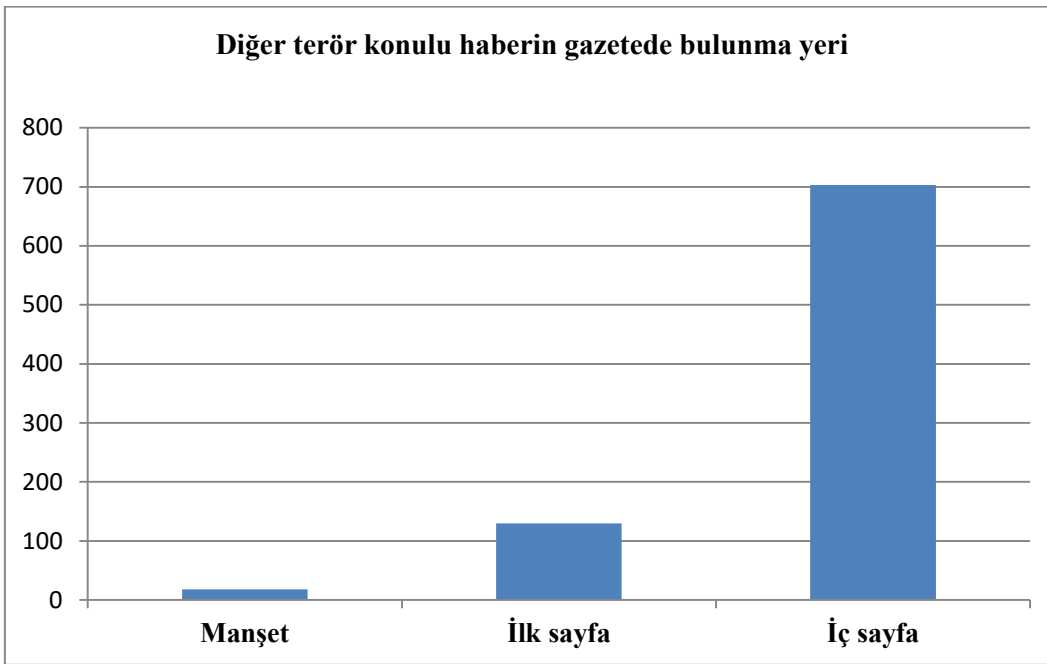
Grafik 3.41 Diğer Terör Konulu Haberlerin Gazetelerdeki Dağılımı

Grafik 3.41’de; Paris saldırısı hariç, diğer terör konulu haber sayısının gazetelerdeki dağılımı yer almaktadır. En fazla terör haberine yer veren gazetenin Cumhuriyet olduğu görülmektedir. Buna karşılık ulusal gazetelerden Hürriyet’in en düşük oranda terör haberlerine yer verdiği, Fransız gazetelerindeki oranların ise ulusal gazetelere göre oldukça düşük olduğu görülmektedir. Libération Gazetesi terör haberlerine en az yer ayıran gazete olmakla beraber, Le Monde ve Le Figaro’nun eşit oranda yer verdiği görülmektedir.

Tablo 3.42 Diğer Terör Konulu Haberlerin Gazetede Bulunma Yeri

		Sıklık	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Manşet	18	2,1	2,1	2,1
	İlk sayfa	130	15,3	15,3	17,4
	İç sayfa	703	82,6	82,6	100
	Total	851	100	100	

Tablo 3.42’de; diğer terör konulu haberin gazetede bulunma yeri görülmektedir. Haberlerin %2.1’i manşetten verilirken, %15.3’ünün ilk sayfada ve %82.6’sının iç sayfalarda yer almaktadır.

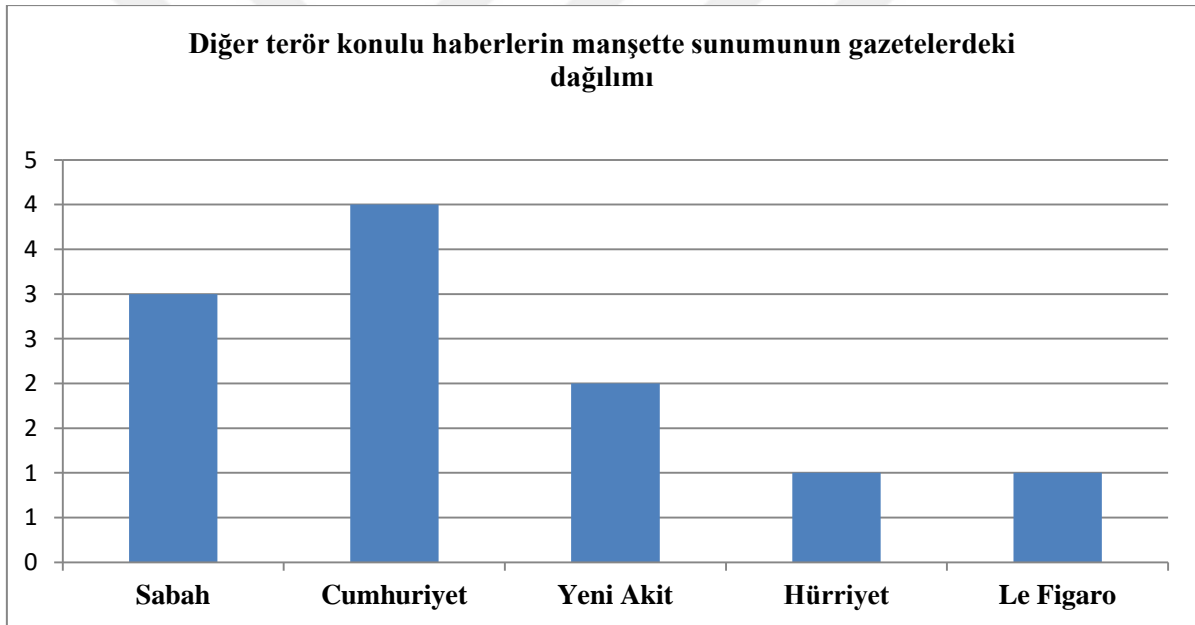
Grafik 3.42 Diğer Terör Konulu Haberlerin Gazetede Bulunma Yeri

Grafik 3.42’de; diğer terör konulu haberin gazetede bulunma yeri görülmektedir. Haberlerin büyük çoğunluğu iç sayfalarda yer alırken, manşetten ve ilk sayfadan da yer verilmiştir.

Tablo 3.43 Diğer Terör Konulu Haberlerin Manşette Sunumunun Gazetelerdeki Dağılımı

		Sıklık	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Sabah	3	27,3	27,3	27,3
	Cumhuriyet	4	36,4	36,4	63,6
	Yeni Akit	2	18,2	18,2	81,8
	Hürriyet	1	9,1	9,1	90,9
	Le Figaro	1	9,1	9,1	100
	Total	11	100	100	

Tablo 3.43'te; diğer terör konulu haberlerin manşette sunumunun gazetelerdeki dağılımına yer verilmiştir. Terör konulu haberleri %27.3 oranıyla manşette en çok veren gazetenin Cumhuriyet olduğu görülürken, Hürriyet Gazetesi'nin %9.1'le en az yer verdiği, Fransız gazetelerinden ise Le Monde ve Libération'un manşette yer vermediği görülmektedir.

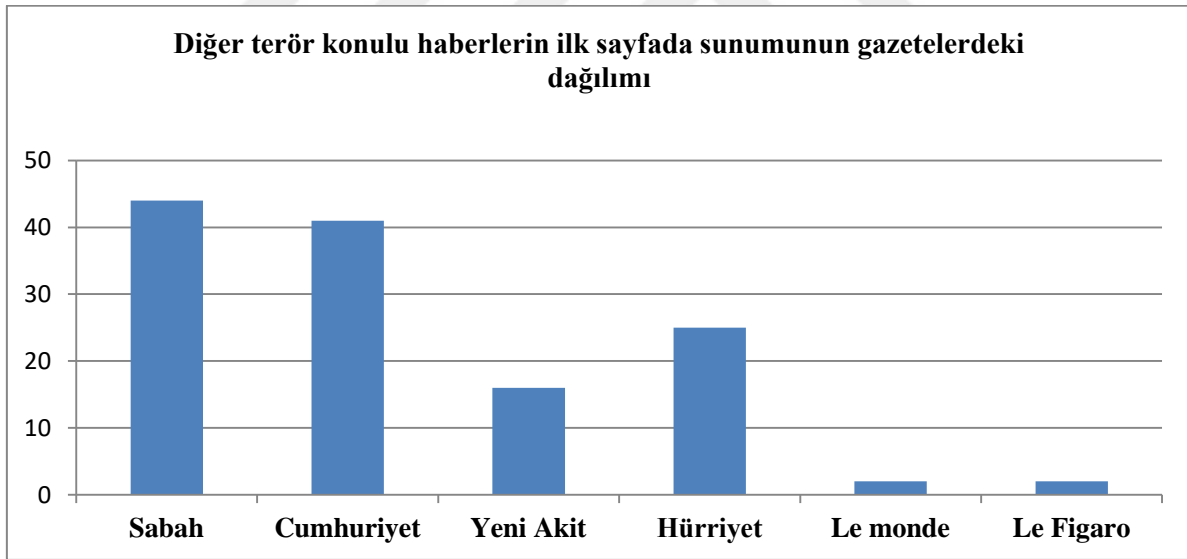
Grafik 3.43 Diğer Terör Konulu Haberlerin Manşette Sunumunun Gazetelerdeki Dağılımı

Grafik 3.43'te; diğer terör konulu haberlerin manşette sunumunun gazetelerdeki dağılımına yer verilmiştir. Terör konulu haberleri en çok manşette veren gazetenin Cumhuriyet olduğu görülürken, Hürriyet Gazetesi'nin en az yer verdiği, Fransız gazetelerinden ise Le Monde ve Libération'un manşette hiç yer vermediği görülmektedir.

Tablo 3.44 Diğer Terör Konulu Haberlerin İlk Sayfada Sunumunun Gazetelerdeki Dağılımı

		Sıklık	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Sabah	44	33,8	33,8	33,8
	Cumhuriyet	41	31,5	31,5	65,4
	Yeni Akit	16	12,3	12,3	77,7
	Hürriyet	25	19,2	19,2	96,9
	Le monde	2	1,5	1,5	98,5
	Le Figaro	2	1,5	1,5	100
	Total	130	100	100	

Tablo 3.44'te; diğer terör konulu haberlerin ilk sayfada sunumunun gazetelerdeki dağılımı yer almaktadır. Sabah Gazetesi'nin %33.8 oranıyla ilk sayfada terör haberlerine en fazla yer verdiği görülürken, ulusal gazetelerden Yeni Akit'tin %12.3 ile en az terör haberine yer veren gazete olduğu görülmektedir. Fransız gazetelerinden ise Le Monde ve Le Figaro'nun %1.5 oranıyla yer verdiği ve Libération Gazetesi'nin ise ilk sayfada terör haberlerine hiç yer vermediği görülmektedir.

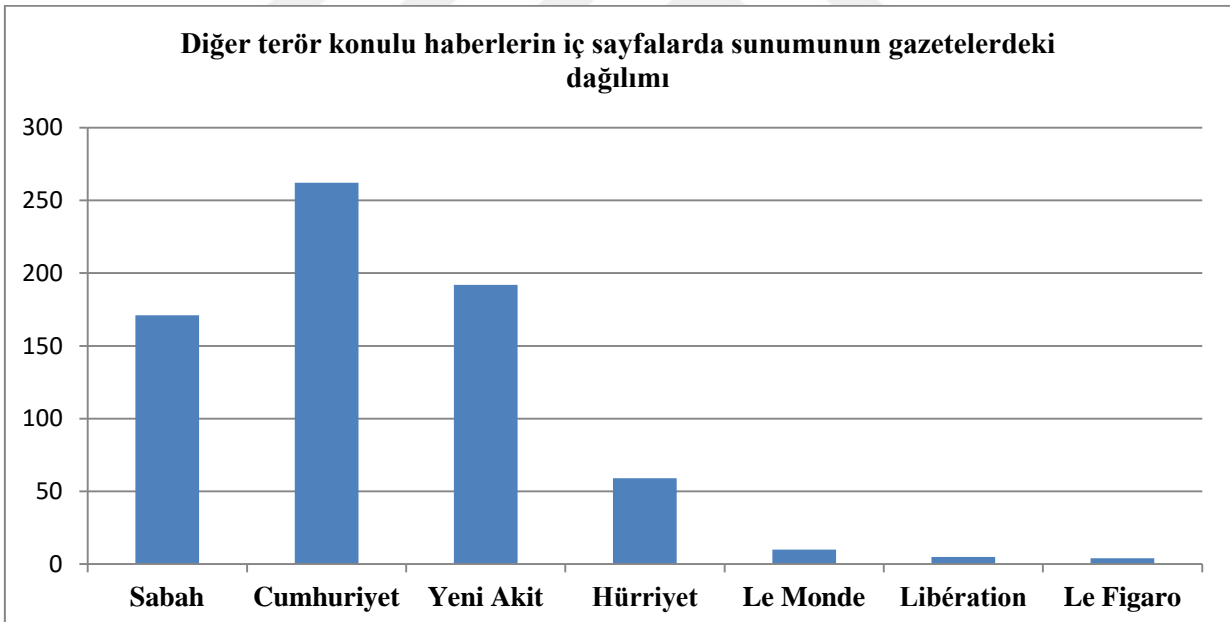
Grafik 3.44 Diğer Terör Konulu Haberlerin İlk Sayfada Sunumunun Gazetelerdeki Dağılımı

Grafik 3.44'te; diğer terör konulu haberlerin ilk sayfada sunumunun gazetelerdeki dağılımı yer almaktadır. Sabah Gazetesi'nin ilk sayfada terör haberlerine en fazla yer verdiği görülürken, ulusal gazetelerden Yeni Akit'tin terör haberine en az yer veren gazete olduğu görülmektedir. Fransız gazetelerinden ise Le Monde ve Le Figaro'nun eşit oranda yer verdiği ve Libération Gazetesi'nin ise ilk sayfada terör haberlerine hiç yer vermediği görülmektedir.

Tablo 3.45 Diğer Terör Konulu Haberlerin İç Sayfalarda Sunumunun Gazetelerdeki Dağılımı

		Sıklık	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Sabah	171	24,3	24,3	24,3
	Cumhuriyet	262	37,3	37,3	61,6
	Yeni Akit	192	27,3	27,3	88,9
	Hürriyet	59	8,4	8,4	97,3
	Le Monde	10	1,4	1,4	98,7
	Libération	5	0,7	0,7	99,4
	Le Figaro	4	0,6	0,6	100
	Total	703	100	100	

Tablo 3.45'te; diğer terör konulu haberlerin iç sayfalarda sunumunun gazetelerdeki dağılımı yer almaktadır. Cumhuriyet Gazetesi'nin %37.3 oranıyla diğer terör konulu haberlere en fazla yer veren gazete olduğu, Hürriyet'in ise %8.4 oranıyla en az yer veren gazete olduğu görülmektedir. Fransız gazeteleri dikkate alındığında ise Le Monde %1.4 oranıyla en fazla yer veren gazeteyken, Le Figaro'nun %0.6 ile en düşük orana sahip olduğu görülmektedir.

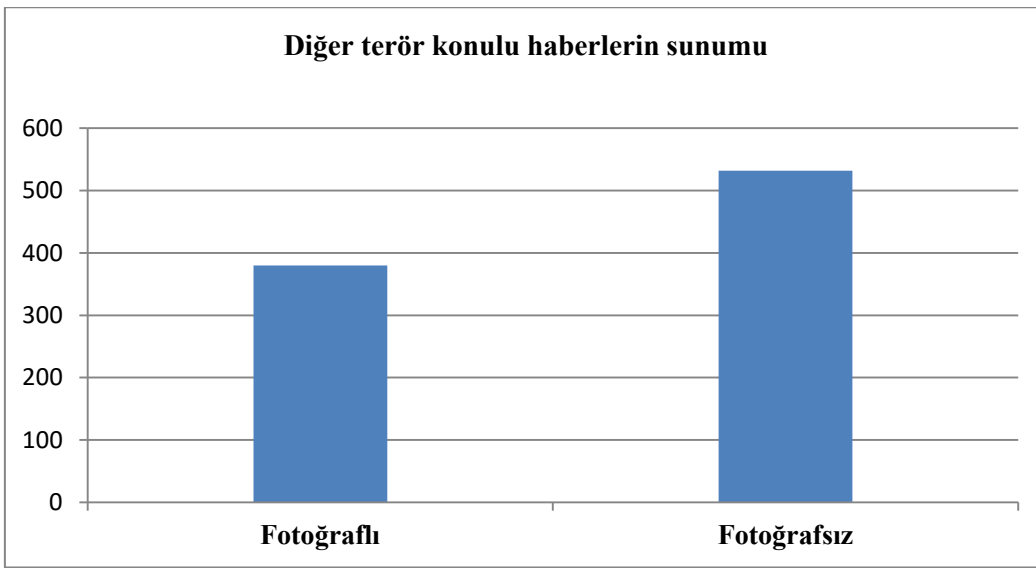
Grafik 3.45 Diğer Terör Konulu Haberlerin İç Sayfalarda Sunumunun Gazetelerdeki Dağılımı

Grafik 3.45'te; diğer terör konulu haberlerin iç sayfalarda sunumunun gazetelerdeki dağılımı yer almaktadır. Cumhuriyet Gazetesi diğer terör konulu haberlere en fazla yer verirken, Hürriyet'in en düşük oranda yer veren gazete olduğu görülmektedir. Fransız gazeteleri dikkate alındığında ise Le Monde en büyük orana sahipken, Le Figaro'nun en düşük orana sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 3.46 Diğer Terör Konulu Haberlerin Sunumu

		Sıklık	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Fotoğraflı	380	41,7	41,7	41,7
	Fotoğrafsız	532	58,3	58,3	100
	Total	912	100	100	

Tablo 3.46’da; diğer terör konulu haberlerin fotoğraflı ve fotoğrafsız sunumu yer almaktadır. Tüm gazetelerde toplamda fotoğraflı haberlerin oranının %41.7 olduğu görülürken, fotoğrafsız haberlerin oranı ise %58.3 olduğu görülmektedir.

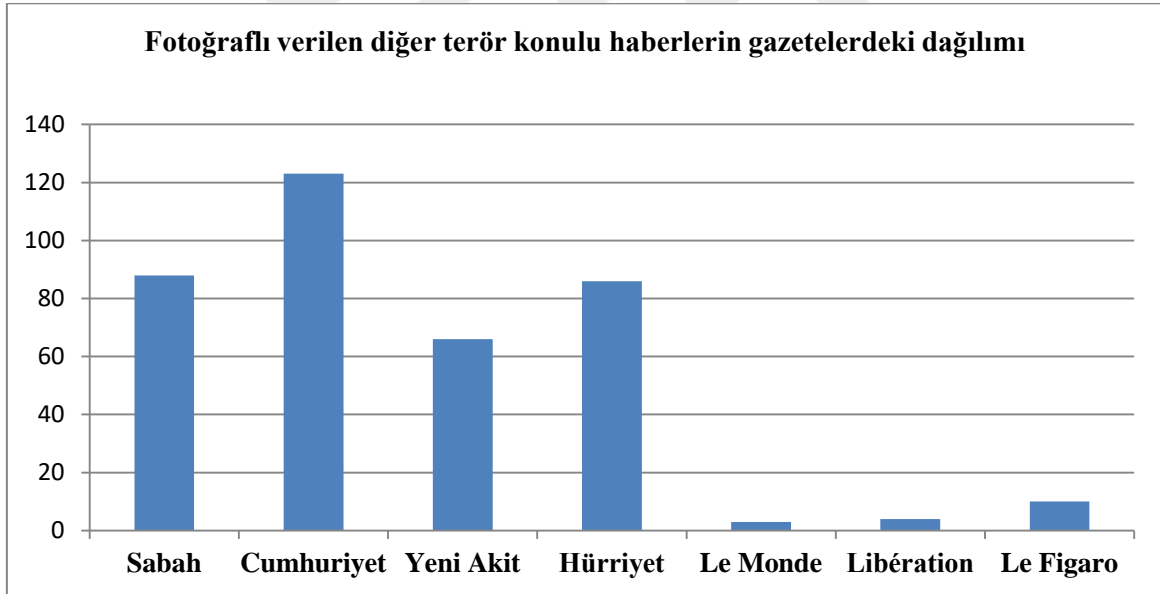
Grafik 3.46 Diğer Terör Konulu Haberlerin Sunumu

Grafik 3.46’da; diğer terör konulu haberlerin fotoğraflı ve fotoğrafsız sunumu yer almaktadır. Tüm gazetelerde toplamda fotoğraflı haberlerin oranının daha az olduğu görülürken, fotoğrafsız haberlerin oranı ise daha fazladır.

Tablo 3.47 Fotoğraflı Verilen Diğer Terör Konulu Haberlerin Gazetelerdeki Dağılımı

		Sıklık	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Sabah	88	23,2	23,2	23,2
	Cumhuriyet	123	32,4	32,4	55,5
	Yeni Akit	66	17,4	17,4	72,9
	Hürriyet	86	22,6	22,6	95,5
	Le Monde	3	0,8	0,8	96,3
	Libération	4	1,1	1,1	97,4
	Le Figaro	10	2,6	2,6	100
	Total	380	100	100	

Tablo 3.47’de; fotoğraflı verilen diğer terör konulu haberlerin gazetelerdeki dağılımı yer almaktadır. Fotoğraflı diğer konulu haberlere Cumhuriyet Gazetesi %32.4 ile en büyük oranda yer verirken, ulusal gazetelerden %17.4 ile en düşük oranda Yeni Akit Gazetesi’nin yer verdiği, Fransız gazetelerinden ise; Le Figaro %2.6 ile en büyük orana sahipken, Le Monde’un %0.8 oranıyla en az yer verdiği görülmektedir.

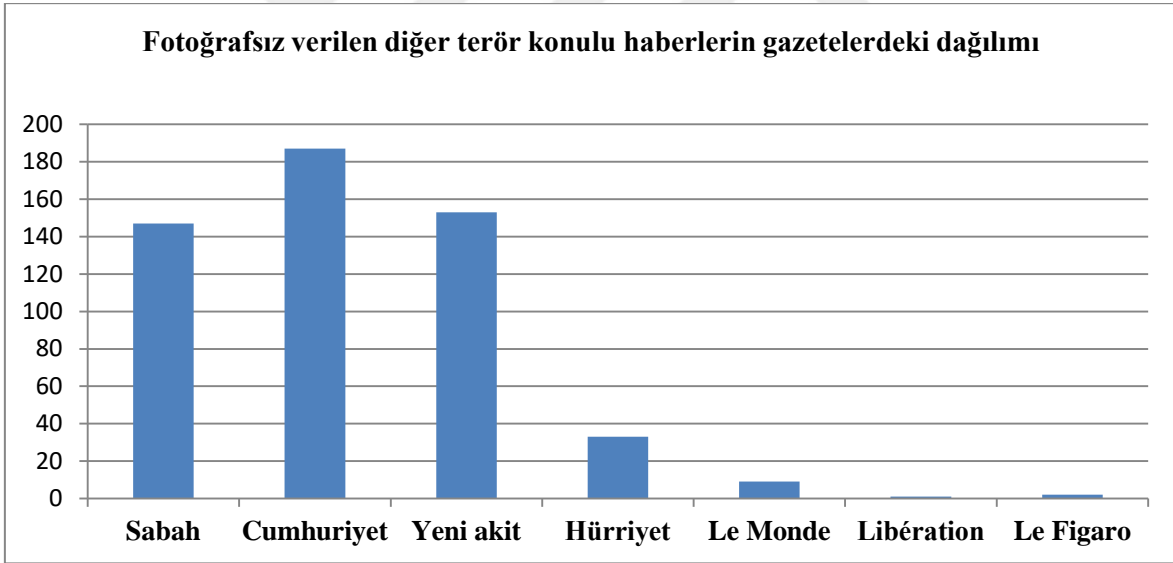
Grafik 3.47 Fotoğraflı Verilen Diğer Terör Konulu Haberlerin Gazetelerdeki Dağılımı

Grafik 3.47’de; fotoğraflı verilen diğer terör konulu haberlerin gazetelerdeki dağılımı yer almaktadır. Fotoğraflı diğer konulu haberlere Cumhuriyet Gazetesi’nin en büyük oranda yer verdiği görülürken, ulusal gazetelerden en düşük oranda Yeni Akit Gazetesi’nin yer verdiği, Fransız gazetelerinden ise; Le Figaro’nun en büyük orana sahipken, Le Monde’un en az yer verdiği görülmektedir.

Tablo 3.48 Fotoğrafsız Verilen Diğer Terör Konulu Haberlerin Gazetelerdeki Dağılımı

		Sıklık	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Sabah	147	27,6	27,6	27,6
	Cumhuriyet	187	35,2	35,2	62,8
	Yeni Akit	153	28,8	28,8	91,5
	Hürriyet	33	6,2	6,2	97,7
	Le Monde	9	1,7	1,7	99,4
	Libération	1	0,2	0,2	99,6
	Le Figaro	2	0,4	0,4	100
	Total	532	100	100	

Tablo 3.48’de; fotoğrafsız verilen diğer terör konulu haberlerin gazetelerdeki dağılımı yer almaktadır. Cumhuriyet Gazetesi’nin %35.2 ile en yüksek orana sahip olduğu, ulusal gazetelerden Hürriyet’in ise %6.2 ile en ez yer verdiği görülmektedir. Fransız gazetelerinden ise Le Monde’un %1.7 ile en büyük orana sahipken, Libération’un %0.2 oranıyla en az yer verdiği görülmektedir.

Grafik 3.48 Fotoğrafsız Verilen Diğer Terör Konulu Haberlerin Gazetelerdeki Dağılımı

Grafik 3.48’de; fotoğrafsız verilen diğer terör konulu haberlerin gazetelerdeki dağılımı yer almaktadır. Cumhuriyet Gazetesi’nin en yüksek orana sahip olduğu, ulusal gazetelerden Hürriyet’in ise en ez yer verdiği görülmektedir. Fransız gazetelerinden Le Monde’un en büyük orana sahip olduğu görülürken, Libération’un en az yer verdiği görülmektedir.

3.4.2 Eleştirel Söylem Analizinin Bulguları

3.4.2.1 10 Ekim 2015 Ankara Saldırısı Haberlerinin Eleştirel Söylem Analizi

Ankara Saldırısı 10 Ekim 2015 tarihinde Ankara'nın Ulus semtindeki Ankara Garı kavşağında meydana gelen, Anadolu Ajansı'nın ve BBC' nin "Cumhuriyet tarihi'nin en ölümcül intihar saldırısı" şeklinde kayıtlara geçtiği intihar saldırısıdır. DİSK (Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu), KESK (Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu), TTB (Türk Tabipleri Birliği), TMMOB (Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği) ve birçok sivil toplum kuruluşunun katılımıyla ve Türkiye'nin farklı şehirlerinden vatandaşların katılımıyla gerçekleşecek olan "Emek Barış ve Demokrasi Mitingi" için yüzlerce kişinin Sıhhiye Meydanı'na gitmek üzere toplandığı Ankara Garı kavşağında saat 10.04 sıralarında 3 saniye arayla arka arkaya patlayan 2 canlı bomba ile 109 kişi hayatını kaybetmiş 508 kişi de yaralanmıştır. Saldırıyı gerçekleştiren terör örgütünün DEAŞ olduğu açıklanmıştır.

3.4.2.1.1 Ankara Saldırısının Sabah Gazetesi'ndeki Söylemi

Sabah Gazetesi saldırının yaşandığı 10 Ekim 2015 tarihinin ertesi günü olayı; "Türkiye'ye Tuzak" sürmanşetiyle duyurmuştur. Burada ilk göze çarpan, terörün tüm Türkiye'yi hedef aldığı ve sorumlu olarak dış güçlere bir gönderme yapıldığıdır. Haberin spotunda; "PKK elebaşısı Murat Karayılan'ın 'Ülkeyi kana bularız' tehdidinden 13 gün sonra Türkiye, tarihinin en büyük terör katliamıyla sarsıldı" şeklindeki açıklamada, bağlam bilgisine yer verilmiş ve katliamı kimin gerçekleştirdiğine dair bağlantı kurularak doğrudan PKK adres gösterilmiştir. Haberin devamında seçimlere vurgu yapılarak, haber tarihsel bağlamda ele alınmış, 7 Haziran seçimlerinden önce Diyarbakır'da, seçim sonrası Suruç'ta ve 1 Kasım seçimleri öncesinde de Ankara'daki saldırının gerçekleşmiş olduğu bilgisine yer verilmiş, olaylar arasında bağlantı kurulmuştur. Ardından da saat 10.04'te, Ankara Garı'nın önünde peşpeşe iki intihar saldırısının gerçekleştiği, 95 kişinin öldüğü, 246 kişinin yaralandığı yönündeki ilk somut bilgiler paylaşılmıştır. Haberde kullanılan "ortalık kan gölüne döndü, ceset parçaları 500 metrelik alana yayıldı" şeklindeki ifadelerle saldırının boyutuna dikkat çekilmiştir. Büyük harflerle verilen "Üç gün boyunca yas tutacağız" başlıklı diğer haberde, Başbakan Davutoğlu, ABD Başkanı Obama ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın ifadelerine yer verilmiştir. Davutoğlu'nun, içerisinde birlik ve beraberlik mesajları bulunan, saldırının ülkemizin bütünlüğüne, halkımızın her kesimine ve demokrasiye yapıldığı, hangi görüşte olunursa olunsun teröre karşı omuz omuza verilmesi gerektiği, bu tür saldırıları yapma kapasitesinin PKK, MLKP, DAES ve DHKP-C'de bulunduğu yönündeki açıklamaları aktarılmıştır. Aynı doğrultuda Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın; "Herkes terörün karşısında

olmalı” ifadesiyle yapılandırılan alt başlıklı haberde de ülkemizin birlik ve beraberliğine, huzur ve istikrarına kasteden bu menfur saldırıyı kınadığına ve herkesi sorumlu olmaya ve terörün yanında değil karşısında olmaya davet ettiği açıklamasına yer verilmiştir. “Yanınızdayız” alt başlığıyla, ABD Başkanı Obama’nın Cumhurbaşkanı Erdoğan’ı telefonla arayarak; “Acınızı paylaşıyoruz, yanınızdayız” şeklindeki açıklaması, Hollande, Merkel, Putin gibi liderlerin de Türkiye’ye dayanışma mesajı verdiği yönündeki bilgiler aktarılmıştır. “Patlama beni 3 metre havaya uçurdu” ve “Vahşeti gördüm” başlıklı görgü tanıklarının ifadelerini paylaşmaya yönelik olan diğer haberlerde de saldırının vahametini vurgulamaya devam edilmiştir.

Aynı tarihli Sabah Gazetesi’nin iç sayfalarına bakıldığında Ekonomi-finans sayfasında saldırıyla ilgili haber; “İstikrara suikast” başlığıyla yapılandırılmıştır. Bu başlıkla Türkiye’nin ekonomik açıdan istikrarlı bir gidişatı olduğu alt mesaj olarak başlığa gizlenmiş ve bu durumdan rahatsız olan güçlerin suikast hazırladığı mesajı habere yerleştirilmiştir. Haberin spotunda da “Türkiye’yi siyasi ve ekonomik istikrarsızlığa sürüklemeyi hedefleyenler dün iş başındaydı. Son dönemde ekonomiden gelen iyi haberler gölgelenip korku ve panik havası yaratılmak isteniyor” şeklindeki ifadeyle aynı görüş pekiştirilmiş ve Türkiye’nin siyasi ve ekonomik açıdan güçlü olduğu yönünde bir algıyla söylem güçlendirilmiştir. Tarihsel bağlamda ele alınan haberin detaylarında; Mayıs 2013’te Gezi olayları ile başlayan, 17-25 Aralık darbe girişimi, Diyarbakır ve Suruç patlamaları ve Ankara saldırısının hepsi istikrara yapılan saldırılar olarak nitelendirilmiş, bu saldırılarla Türkiye’nin kaosa sürüklemek ve Türkiye’ye diz çöktürülmek istendiği, Suruç saldırısının ardından doların 3 liranın üstüne çıktığı, ancak son bir ayda küresel konjonktür ve Ak Parti’nin seçimlerden tek başına iktidar çıkabileceğine ilişkin beklentilerin Türkiye’yi ön plana çıkardığı ve Borsa İstanbul’un son bir ayda yüzde 10’la dünyanın en fazla yükselen ikinci borsası olduğu yönündeki bilgilerle Türkiye’nin dolayısıyla iktidarın başarılarına dikkat çekilerek ideolojik duruş ön plana çıkarılmıştır. Haberin devamında da; uluslararası doğrudan yatırım girişiminin aylık bazda 2007 Ocak’tan bu yana en yüksek seviyeye çıktığı, Türkiye’nin ikinci çeyrekte beklentinin üzerinde büyüme sergilediği, en yüksek sanayi üretimine yükseldiği ve Ekim 2009’dan bu yana ilk kez cari fazla vermeye hazırlandığı yönünde bir açıklamayla tamamen iyi yönlerin öne çıkarıldığı bir haber içeriği oluşturulmuş, saldırıya ilişkin bir bilgi aktarılmamıştır. “Türkiye lig atlıyor” alt başlığıyla benzer yaklaşım devam etmiş, terör saldırısı minimize edilirken, Türkiye’nin büyümeye devam ettiği, eski Başbakan Yardımcısı Ali Babacan’ın, Türkiye’nin G20 zirvesinin başkanı olduğunu ve yüksek gelirli ülke grubuna girmesine çok az kaldığını belirten açıklamasına yer verilmiştir.

18. ve 19. Sayfalara gelindiğinde iki sayfanın tamamının Ankara saldırısına ayrıldığı görülmektedir. “*Barışa Çifte Bomba*” ana başlığıyla ve dört alt başlıkla verilen haberde olay yerinden vatandaşların durumunu yansıtan fotoğraflara büyük oranda yer verilmiştir. Genel olarak, ülkenin birlik ve bütünlüğünün hedef alındığına dikkat çeken ve Türkiye’de seçime günler kala tarihin en kanlı terör saldırısını yaşandığını belirten haberde saldırı seçimle ilişkilendirilmiştir. Devamında diğer gazete haberlerinde olduğu gibi saldırıyla ilgili ilk bulgular olan, canlı bomba olma ihtimaline, ölü sayısının bir süre sonra 95’e yükseldiğine, 20 metre arayla iki bombanın patladığına, bazı cesetlerin 30 metre uzağa fırladığına yönelik bilgilere yer verilmiştir. Devamında, olay yerine sürekli ambulans sevk edildiği, DNA testi için parçaların titizlikle toplandığı, Ankara’daki adli tıp uzmanlarının yetersiz kalması nedeniyle İstanbul’dan adli tıp uzmanlarının getirildiği, 1 kilometre uzaklıktan bile kan anonsu yapıldığı ve Kızılay’ın hastanelere 400 ünite kan verdiği ve 1000 ünitenin de hazır beklediği yönündeki açıklamalarla yapılandırılan haberde, saldırıdan sonraki yardımların öne çıkarıldığı ve kriz yönetiminin başarıyla yapıldığı yönünde alt mesajla haberin yeniden üretildiği gözlenmektedir. “*Saldırıyı önceden yazdı*” başlığıyla öne çıkarılan haberde saldırıdan bir gece önce PKK yanlısı bir twitter hesabından, Ankara’daki yürüyüşe bombalı saldırı olacağı yazıldığı ayrıca HDP Genel Başkanı Demirtaş’ın danışmanı olan bir kişinin de saldırıdan bir gece önce; “*bombalar yarın Ankara’da patlayacak*” şeklindeki paylaşımı aktararak, saldırıya ilişkin sorumluların PKK olduğu yönünde bir mesaj verilmiştir. “*Çevre illerden doktor takviyesi*” başlıklı diğer haberde de öncekilere benzer şekilde, Sağlık Bakanı Müezzinoğlu’nun olay yerine 21 ambulansın intikal ettiğini ve çevre illerden farklı uzmanlıklarda birçok doktorun getirildiğini, yaralıların hayata tutunabilmeleri için dinamik biçimde çalıştıklarını vurgulayan açıklamalarıyla, iktidarın saldırı sonrası gerekli desteği tam olarak sağladığı yönünde bir alt mesajla haber olumlandırılmıştır. “*Vahşeti gördüm*” başlıklı haberde Ersan Atar’ın saldırı anına ilişkin haberlerde yer verilen bilgilere benzer yöndeki izlenimleri aktarılmıştır. Bir görgü tanığının “*Patlama beni 3 metre havaya uçurdu*” ve kaçmak isterken yerdeki kanlara basıp kaydığını ifade eden açıklamasıyla oluşturulan başka bir haberde, olay yerindeki vahim duruma dikkat çekilmiştir. Aynı başlığın altında, HDP İzmir Karşıyaka İlçe Başkanı Ayşe Deniz’in hayatını kaybettiği, ülkelerindeki savaştan kaçan Suriye’li ve Filistin’li iki kişinin de saldırıda öldüğü, güvenlik güçlerine havai fişek atan maskeli gruba polis müdahale ettiği, gece boyunca çeşitli şehirlere protesto gösterilerinde polise saldıran kişilerin gözaltına alındığı, başsavcılık tarafından olayı incelemesi için beş savcının görevlendirildiği ve geçici yayın yasağının getirildiği bilgilerine kısaca birkaç cümleyle değinilmiş ve böylece olumsuz durumlar arka planda bırakılmaya çalışılmıştır.

20. Sayfanın da tamamen Ankara saldırısına ilişkin haberlere yer verildiği görülmektedir. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın açıklamalarından oluşan ve *“Birlik ve beraberliğimize kasteden saldırıyı kınıyorum”* söylemiyle oluşturulan ana başlıklı haberin spotunda; *“Kaynağı, söylemi, amacı, adı ne olursa olsun, her türlü terör eyleminin ve terör örgütünün karşısındayız, hep birlikte de karşısında olmak mecburiyetindeyiz”* şeklindeki ifadesi direkt olarak aktarılmıştır. Haberde daha önceki açıklamalardan farklı olarak; daha önce değişik yerlerde askerimize, polisimize, korucumuza, kamu görevlilerimize ve masum vatandaşlarımıza karşı yapılan terör eylemleri ile Ankara saldırısı arasında hiçbir fark olmadığını, siyasi partiler, sivil toplum kuruluşları ve medya olarak bu saldırılara aynı samimiyetle, aynı duyarlılık ve ahlaki duruşla tavrımızı ortaya koymamız gerektiğini belirten ifadeler dikkat çekmektedir. *“Amaç toplumu birbirine düşürmektir”* şeklindeki alt başlıkla ve Erdoğan'ın açıklamalarıyla devam eden haberde; bu saldırı karşısındaki dayanışmanın teröre verilecek en anlamlı cevap olacağını, herkesi sorumlu olmaya davet ettiğini belirten ifadelerine yer verilerek haber yeniden üretilmiştir. Bu haberin hemen altında da CHP Genel Başkanı Kılıçdaroğlu'nun, MHP Genel Başkanı Bahçeli'nin ve HDP Genel Başkanı Demirtaş'ın, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın açıklamalarına kayıtsız kalmadıkları ve benzer yönde mesajlar verdikleri ifade edilerek, ortak duruş vurgulanmıştır. Kılıçdaroğlu'nun; Türkiye'nin böyle bir tabloyu hak etmediği, inancımız ne olursa olsun terörü ortak şekilde lanetlememiz gerektiği yönündeki ifadeleri ön plana çıkarılırken, haber içinde; *“özel bir suçlama yapmak istemiyorum ama bu ülke böyle mi yönetilmeli? Biz bunu hak etmeyen güzel bir ülkeyiz...”* şeklindeki eleştirel ifadelerine de kısaca yer verilmiştir. Bahçeli'nin sözlerinden *“Suruç'tan sonra bu kez Ankara'da ortaya çıktılar”* söyleminin öne çıkarıldığı haberde; saldırının alçakça Türkiye ve toplumsal birliğimize yapıldığını ifade eden açıklamasının dışında, canlı bombaların başkentimize kadar gelebilmeyi göze almalarına güvenlik ve istihbarat kurumlarının habersiz kalmalarının sorgulanması gerektiği, bunun ihmalkârlık olduğunu belirttiği eleştirel açıklamasına da kısaca yer verilmiştir. Demirtaş'ın ise; *“Türkiye toplumunun kenetlenmesi gerekiyor”* ifadesine dikkat çekilirken, *“Bu saldırı devletin değil, milletin bütünlüğüne yapılmış bir saldırı. Direkt devlet millete saldırmıştır...Barış olsun diye....düzenlediği mitinge vahşice, barbarca, alçakça bir saldırı gerçekleşti...”* şeklindeki suçlayıcı ifadelerine de kısaca yer verilmiştir. Haberin altında *“Birbirini suçlama değil yekvücut olma zamanı”* başlıklı bir diğer haber ise; yukarıdaki haberde siyasi partilerin liderlerinin kısaca yer verilen eleştirel açıklamalarına cevap şeklinde bir haber yapılandırılmış ve bazı Bakanlarla, sadece birisi CHP Genel Başkan yardımcısına ait olmakla birlikte, 11 Ak Parti üyesinin mesajlarından oluşturulmuştur. Hepsinin ortak yönü,

saldırının seçimlerden önce yapılmasına dikkat çekildiği, birlik ve beraberliğimize yönelik olduğu ve şiddetle kınandığı yönündedir. Aynı başlık altında “*Uluslararası basın flaş haber olarak duyurdu*” alt başlığıyla öne çıkarılan haberde saldırının, Reuters’in; “*İki patlama, Kürt yanlısı ve solcu aktivistleri hedef aldı*” ve New York Times’ın; “*Türkiye cumhuriyeti tarihinin en ölümcül saldırısı*” şeklinde verildiği ifade edilmiş, 1 Kasım seçimlerine haftalar kala gerçekleşmesine dikkat çektikleri de belirtilmiştir. Aynı sayfada büyük harflerle “*Dünya liderlerinden siyasilere, STK’lardan sanat dünyasına her kesimden Tepki*” üst başlıklı habere, ilk sayfadaki sürmanşet “*Türkiye’ye Tuzak*” tekrar eklenerek söylem güçlendirilmiştir. Haberin devamında Obama’nın; “*Hep Yanındayız*” ifadesi ve Çıpras’ın partisi SYRİZA’nın merkez komitesi toplantısında Ankara’daki ölenler için saygı duruşunda bulunmasına yönelik bilgiler öne çıkarılmıştır. Diğer siyasi liderlerin mesajları ise; “*Tüm dünya saldırıyı kınadı*” alt başlıklı haberde topluca aktarılmıştır. Haberde Fransa Cumhurbaşkanı, Almanya Başbakanı, Yunanistan Cumhurbaşkanı, Suudi Arabistan Kralı, Azerbaycan Cumhurbaşkanı Erdoğan’ı telefonla aradığı, Rusya Devlet Başkanı ve Ermenistan Cumhurbaşkanı’nın taziye telgrafı gönderdiği, İngiltere Başbakanı’nın Davutoğlu’nu telefonla aradığı, BM ve AB’nin taziye mesajları yayınladığı bilgilerine detaylı şekilde yer verilerek, dünyanın ileri gelen güçlerinin ve komşu ülkelerin Türkiye’nin yanında olduğuna dikkat çekilmeye çalışılmıştır. “*Her kesimden kardeşlik ve barış mesajları*” başlıklı haberle benzer yönde bir mesaj verilmeye devam edilmiştir. Haberde Genel Kurmay Başkanlığı, Diyanet İşleri Başkanı, TOOB, MÜSİAD, ATO, İTO, KESK, TESK başkanlarıyla, Türkiye Gazeteciler Federasyonu’nun mesajlarına yer verilmiştir. “*Sanatçılar lanetledi programlar iptal edildi*” başlıklı diğer haberde de sanat camiasının saldırıyı kınadığı, yine birlik ve beraberlik mesajlarının öne çıkarıldığı bir yapıyla, aynı sayfadaki Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın söyleminden oluşturulan ana başlıklı haberi destekleyen yönde haberlerin yer aldığı görülmektedir.

21. Sayfada büyük harfler ve iri puntolarla “*Programlar İptal*” ana başlığı kullanılmıştır. Başlığın altında; Ankara’da meydana gelen bombalı saldırı sonrası siyaset gündemine ara verildiği, siyasi liderlerin seçim çalışmalarını durdurduğu ve Cumhurbaşkanı’nın tüm programlarını, Başbakan’ın da 3 günlük miting programını iptal ettiği bilgilerine yer verilen iki ayrı spot kullanılmıştır. “*Türkiye’ye Tuzak*” manşetindeki ifadeyi olay yerinden bir fotoğrafın üzerine basılmış mühür şekliyle bu sayfada da verilmeye devam edildiği haberde; Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın İstanbul’daki iki ayrı programını ve Türkmenistan’a yapacağı ziyareti iptal ettiğini ve Başbakan Davutoğlu’nun da Başbakan Yardımcısı Yalçın Akdoğan, MİT Müsteşarı Hakan Fidan, Emniyet Genel Müdürü Celalettin

Lekesiz ve Ankara Valisi Mehmet Kılıçlar'ı Resmi Konut'ta toplantıya çağırıldığı bilgileri aktarılmıştır. Haberin devamında ise Kılıçdaroğlu'nun saldırı haberini alınca İstanbul programını iptal ettiğini ve seçim reklam film ve müziklerini yayınlamayacağı, Demirtaş ve Bahçelinin de programlarını iptal ettiği ancak Bahçeli'nin, Davutoğlu'nun birlik olma çağrısına ret cevabı verdiği belirtilmiştir. “3 Günlük Ulusal Yas” başlıklı diğer haber, Başbakan Davutoğlu'nun ilk sayfadan itibaren yer verilen, saldırıyla ilgili açıklamalarına benzer ifadelerle yeniden yapılandırılmıştır. Haberin detaylarında; Davutoğlu'nun derin üzüntü içinde olduğu, saldırının bir tek gruba ya da siyasi topluluğa değil, tüm ülkeye yönelik olduğu, demokrasinin hedef alındığı, 3 günlük ulusal yas kararı alındığı, muhalefet ve vatandaşlara dayanışma çağrısında bulunduğu, nefret intikam dili kullananlara karşı birliğimizi koruma günü olduğu yönündeki ifadelerle haber yeniden üretilmiştir. Ayrıca Demirtaş'ın hükümete yönelik ithamlarına da sert bir dille cevap verdiği belirtilen Davutoğlu'nun; “*Demirtaş'ın meselesi vatandaşların hüznünü paylaşmak değil, içimizdeki yangını ülke yangınına çevirmek. Demirtaş bir iç savaş çağrısı yapıyorsa, esas bunlar hukuken sorgulanacak ve hükmü verilecek konulardır*” şeklindeki söylemi doğrudan habere aktarılmıştır. Haberde ayrıca siyah zemin üzerinde bazı noktalar madde madde tekrar yazılarak öne çıkarılmıştır. Bunlar; “*Türkiye ateş çemberi içinde örnek bir ülkedir*”, “*Halkımızın her kesimine yapılmış bir saldırdır...*”, “*Demokrasiye de yapılmış bir saldırdır*”, “*Seçime giderken hedef edinmiştir*”, “*... 3 gün ulusal yas kararı aldık*” söylemleridir. Davutoğlu'nun açıklamasındaki bu ifadelere dikkat çekilerek haber yeniden üretilmiştir. Aynı sayfadaki “*Ankara'da güvenlik zirvesi toplandı*” başlıklı bir başka haberde de; saldırının ardından devletin zirvesinin harekete geçtiği, Davutoğlu'nun İçişleri Bakanı Altınok'tan bilgi aldığı ve hemen gerekli önlemlerin alınmasını ve olayın hızla aydınlatılmasını istediği yönünde bir ifade kullanılarak iktidarın görevinin başında olduğu ve gerekenleri titizlikle yaptığı yönünde bir alt mesaj verilmeye çalışılmıştır. Haberin devamında ise bir önceki haberde verilen Davutoğlu'nun güvenlik birimlerinin başında olanları acil olarak Köşk'e çağırıldığı bilgisi tekrarlanarak haber pekiştirilmiştir. Altınok'un da kamuoyunu bilgilendirerek, alanda mekân ve zemin aramaları yapıldığı ve güvenlik zafiyeti olduğunu düşünmediği yönündeki söylemi direkt olarak aktarılmıştır. Bu habere kadar güvenlik zafiyetiyle ilgili hiçbir söyleme rastlanılmayan Sabah Gazetesi, ideolojik üretim yaparak zafiyetle ilgili her türlü eleştirel veya suçlayıcı ifadeyi yok saymış, haberlerinde gizlemiş ve ilk kez bu haberde minimize ederek aktarmıştır. Küçük harfler ve küçük puntuyla “*spor camiası terörü kınadı*” başlıklı haberde; Fenerbahçe, Galatasaray ve Beşiktaş'ın internet

siteleri üzerinden yayınladıkları mesajlarla terörü lanetledikleri, Türkiye Futbol Federasyonu ve Türkiye Basketbol Federasyonu'nun da başsağlığı mesajı yayınladığı bilgileri aktarılmıştır.

22. Sayfada Ankara saldırısı haberlerine devam eden Sabah Gazetesi; *“Karayılan tehdit etti Ankara kana bulandı”* başlıklı haberiyle doğrudan sorumlu olarak PKK'yı işaret etmiştir. Haberin spotunda; PKK'nın elebaşı Murat Karayılan'ın; *“Metropollere saldırırız”* tehdidinden 13 gün sonra hain saldırının yaşandığı belirtilmiştir. Haberin detaylarında benzer bilgilere yer verilmiş ve Karayılan'ın PKK'nın yayın organı Özgür Politika adlı gazeteye verdiği röportajda katliam yapacakları tehdidini savurduğu yönünde bir ifade kullanılmıştır. *“Yenilgi itirafı”* alt başlığıyla devam eden haberde Karayılan'ın; *“Çemen Alayı'na dönük olan ilk safhadaki kayıplarımızın fazla olması eleştirilecek bir husustur. Buna ilişkin daha doğru bir hareket tarzı geliştirilebilirdi. Yine güçler arasındaki koordine bazı yetersizliklerin yaşandığı anlaşılıyor...”* şeklindeki açıklamasına yer verilerek, terör örgütlerinin katliamlarından ziyade, onların yaşadığı kayıplar öne çıkartılarak, iktidarın terörle mücadelede başarılı oldukları yönünde bir gizli mesaj verilmiştir. Röportajın devamında da *“...Ölümsüzler Taburu da metropollerde harekete geçer”* ifadesi habere taşınarak, Karayılan'ın açıkça tehdit ettiği ve dolayısıyla bu haberle PKK'nın açıkça sorumlu tutulduğu bir tavır sergilenmiştir. Aynı sayfada, *“Üçüz Provokasyon”* başlığıyla Diyarbakır, Suruç ve Ankara saldırıları birlikte ele alınarak haber yeniden üretilmiştir. Tarihsel bağlama vurgu yapılan haberde; 5 Haziran 2015'te Diyarbakır saldırısında 5 ölü, 20 Temmuz 2015 Suruç saldırısında 34 ölü, 10 Ekim 2015 Ankara saldırısında 95 ölü olduğu bilgisi olay yerlerinden birer fotoğrafla yan yana verilerek her 3 saldırıda da zamanlama ve yöntem bakımından benzer provokasyonun olduğuna dikkat çekilmiştir. Haberin ayrıntılarında; 7 Haziran seçimlerinden 2 gün önce gerçekleştirilen ilk saldırıdan önce HDP'nin barajı aşım aşamayacağını tartışmasının gündemde olduğuna ve saldırıdan sonra HDP'nin barajı aştığına vurgu yapılmıştır. Suruç saldırısıyla PKK'nın çözüm sürecini bitirmeyi hedef aldığı ve Ankara saldırısının da 1 Kasım seçiminden 20 gün önce benzer amaçlarla yapıldığı şeklinde gazetenin kendi yorumlarından oluşturduğu bir haber içeriği göze çarpmaktadır. Haberin devamında *“Suspus Oldular”* alt başlığıyla; *“Suruç'taki saldırı sonrası olayı hükümetin üzerine yıkmaya çalışan PKK terör örgütü ve siyasi uzantısı HDP, olayın aydınlatılması sonrasında suspus oldular”* şeklinde bir ifade kullanılarak ve doğrudan hükümeti koruyarak ideolojik üretim yapılan bir içerik oluşturduğu dikkat çekmektedir. Nitekim bu ifadeyle gazete açıkça hükümetin yanında bir tavır sergilemektedir. *“HDP Güvenlik İstemedi”* son alt başlığıyla devam eden haberde ise; Suruç saldırısında HDP İlçe Başkanı Suphi Koçyiğit'in patlamadan bir gün önce bizzat uyarıldığı ancak, Koçyiğit'in basın açıklamasının yapılacağı

Amara Kültür Merkezi'nin bahçesine polisin girmesini istemediği ve CHP heyetinin raporuna göre HDP'li yetkililerin olay günü gençlerin aranmasına izin vermediklerini belirttiği yönündeki bilgilere dikkat çekerek tamamen HDP'yi suçlayıcı bir tavır sergileyerek hükümetin savunuculuğunu üstlendiği görülmektedir. Aynı sayfada son olarak "*Son 15 yılın en kanlı terör eylemleri*" başlığıyla, Ankara saldırısının son 15 yılda yaşanan diğer terör saldırılarını akla getirdiği bir haber içeriğiyle geçmişe dönük terör eylemlerini tarihsel olarak ve saldırı sonucu hayatını kaybedenlerle yaralananları rakamsal olarak hatırlatmıştır.

11 Ekim 2015 tarihli Sabah Gazetesi'nin spor sayfalarına geldiğinde Ankara saldırısına ilişkin haberlere çok küçük yer kaplamakla birlikte devam edildiği görülmektedir. 31. sayfada "*Erteleme*" başlığıyla, Basketbol Süper Ligi'nde Ankara'da oynanması gereken maçın, Ankara saldırısı nedeniyle ilan edilen 3 günlük yas dolayısıyla ertelendiği bilgisinin aktarıldığı habere kısaca yer verilmiştir. 32. sayfada da benzer şekilde, "*Yürüyüş de iptal*" başlıklı haber dikkat çekmektedir. Futbolda şike davasında çıkan beraat kararının ardında Fenerbahçeli taraftarların Bağdat Caddesi'nde yapmayı planladıkları yürüyüşü, Türkiye'yi sarsan Ankara'daki terör saldırısı nedeniyle yapmaktan vazgeçtikleri yönündeki haber yer almaktadır. "*Terör engel oldu*" başlıklı bir başka haberde ise; Beşiktaş ve Shakhtar Donetsk maçının Ankara saldırısının ardından ilan edilen 3 günlük ulusal yas nedeniyle iptal edildiği bilgisine yer verilmiştir. 33. Sayfada ise daha büyük harfler ve iri puntolarla "*Teröre Lanet Yağdı*" başlığı kullanılarak, A Milli Takım'ın yaşamını yitirenler için sahaya siyah bantla çıktıkları bilgisi öne çıkarılmıştır. Futbol, Basketbol ve Voleybol Federasyonlarının tümünden terörü lanetledikleri ve başsağlığı diledikleri açıklamaya yer verilirken, tüm müsabakaların ileri bir tarihe ertelendiği bilgisi tekrar edilmiştir. "*Arda'dan duygusal mesaj*" alt başlığıyla da A Milli Takım'ının kaptanı Arda'nın "*İçimiz yanıyor, bu güzel ülke kardeşlik coğrafyası olsun artık*" şeklindeki mesajına yer verilerek haber yeniden üretilmiştir. Spor sayfalarının devamında da benzer haberler göze çarpmaktadır. "*Çekilin yoldan Türkiye geliyor*" ana başlıklı haberde Milli Takımın Çekler'e karşı maçı kazanmasını, "*Acı bir günün ardından... birazcık sevindik...*" ifadesi kullanılarak teröre vurgu yapılmıştır. Fatih Terim'in "*Söyleyecek söz bulamıyorum*" ifadesinin başlık olarak kullanıldığı haberin devamında "*Ne benim ne de oyuncularımın yüzü gülmüyor. Ülke bu haldeyken nasıl sevinebiliriz?*" şeklindeki ifadelerine dikkat çekilmiştir. Gazetenin son sayfasında da "*Galibiyete sevinemedik*" başlıklı haberle A Milli Takım'ın son yedi maçta büyük bir başarıya imza atmalarına rağmen, terör saldırısı nedeniyle galibiyete sevinemedikleri öne çıkarılarak haber yeniden üretilmiştir.

12 Ekim 2015 tarihli Sabah Gazetesi Ankara saldırısını sürmanşetten vermeye devam etmiştir. "*Teröre Karşı Seferberlik*" sürmanşetiyle terör saldırısını ilk günden itibaren

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın birlik beraberlik çağrısı üzerinden yapılandırmaya devam ettiği görülmektedir. İlk günü *“Türkiye’ye Tuzak”* sürmanşetinin mühürü andıran şekli bu gün ki habere de eklenerek, Ankara saldırısının Türkiye’ye kurulmuş bir tuzak olduğu konusunda söylem güçlendirilmiştir. Haberin spotunda öne çıkartılan bilgi; Cumhuriyet tarihinin en kanlı terör saldırısının izini sürmek ve tüm ayrıntılarıyla aydınlatmak için 300 uzmanın görevlendirildiği yönündedir. Bu bilgiyle ülkeyi yönetenlerin görevlerinin başında olduğu ve büyük bir sorumlulukla, saldırıyla titizlikle ilgilendikleri mesajı verilmeye çalışılmıştır. Emniyet birimlerinde seferberlik ilan edildiği ifadesiyle devam eden haberde *“adeta samanlıkta iğne aranıyor”* söylemi kullanılarak, hiçbir detayın atlanmadığı, en küçük delillerin bile gözden kaçırılmamaya çalışıldığı ve çok zor şartlarda çalışıldığı vurgusu yapılmaktadır. *“Neler yapılıyor?”* ve *“Neler bulundu?”* alt başlıklarıyla devam eden haberde tüm güvenlik ve mobese kayıtlarının saniye saniye incelendiği, şüpheli listesinde yer alanların ailelerinden alınan DNA örneklerinin olay yerindeki cesetlerle karşılaştırıldığı, *“Mobil Tim”* denilen bombacıların delil bırakmamak için bilgisayar, kredi kartı ve internet kullanmadıkları, uzaktan kumanda yerine, el bombası fünyesi kullanarak demir bilyelerle dolu TNT patlayıcıları ateşledikledikleri yönünde bilgi vermeye dönük bir haber içeriği oluşturulduğu görülmektedir. *“Canlı bombalar erkekti”* başlığının öne çıkarılarak verildiği haberde; *“ceset parçaları Ankara Garı’nın çatısına kadar sıçrayan iki erkek canlı bomba”* ifadesi kullanılarak, olayın şiddeti ve boyutlarına vurgu yapılmıştır. Detaylarının iç sayfalarda verildiği bir başka haberde ise; *“Katliam sonrası provokasyon”* başlığı kullanılmış ve tahrikçi bir grubun *“Polis cenazelere küfür ediyor”* ve *“Verilen kanlar DAES’e gidiyor”* yalanıyla vatandaşları kışkırtmaya çalıştığı belirtilerek, *“provokasyon”* tanımlaması ve söylenenlerin *“yalan”* olduğu kararına varılması gazetenin kendi yorumu olmakla birlikte, haberde ideolojik üretimin yapıldığının bir göstergesidir. *“Ankara’da veda töreni”* başlığının öne çıkarıldığı bir başka haberde; Ankara’da yaşamını kaybedenlere veda töreni düzenlemek için ilk önce Ankara Garı önünde toplanan sivil toplum örgütlerinin karanfil bıraktığı, Sıhhiye Meydanı’nda yapılan törende ise binlerce kişinin terörü kınayan sloganlar attığı, burada konuşan HDP Eş Başkanı Demirtaş’ın *“yas alanında seçim konuşması yaptığı”* gerekçesiyle eleştirildiği yönünde bir içerik oluşturulmuştur. Eleştiriyi yapana ilişkin bir bilgi verilmediği için gazetenin kendi yorumu olabileceğini düşündürmektedir. *“Geride bitirilmemiş öyküler kaldı”* alt başlıklı haberde ise; saldırıda hayatlarını kaybedenlerin kimliklerine ilişkin bilgilere yer verilmiş 92 kişinin yurdun dört bir yanında son yolculuğuna uğurlandığı ifade edilmiştir. *“Dayanışma zirvesi”* başlıklı bir başka haberde ise Başbakan Davutoğlu ve CHP Genel Başkanı’nın 100 dakikalık *“Sorumlu ve yapıcı bir dayanışma”* gerçekleştirdiği ifade edilen

görüşmesine vurgu yapılmıştır. Bu söylemle gazete iktidarla muhalefetin uzlaşmasına dikkat çekerek haberi olumlandırmıştır. Hem Davutoğlu'nun hem de Kılıçdaroğlu'nun aynı doğrultudaki birlik ve beraberlik mesajlarına yer verilmiştir. İlk sayfanın en sağ sütununun Sosyolog Prof. Vedat Bilgin'in, Papa Francis'in ve Başbakan Yardımcısı Yalçın Akdoğan'ın görüşlerinin aktarıldığı görülmektedir. *“Amaç seçim yaptırmamak”* söylemi başlık yapılan haberde Bilgin'in; katliamı yapanın bir taşeron, patronlarının ise bölgeyi yeniden paylaşmak ve Türkiye'yi krize sürüklemek hatta seçimi engellemek isteyenler olduğu yönündeki açıklamalarına yer verilmiştir. Papa'nın *“Sevgili Türkiye İçin Dua Ediyorum”* söylemi başlık yapılmıştır. *“Katolik âleminin ruhani lideri”* şeklinde tanımlanan Papa'nın *“Ben o sevgili ülke için dua ederken, Tanrı'dan ölenlerin ruhlarını kabul etmesini diliyorum”* ifadesi aktarılarak, dünyada önde gelen liderlerin Türkiye'nin acısını paylaştığına dikkat çekilmektedir. Akdoğan'ın ise iktidarın ortak söylemine devam ederek, huzur ve istikrarımızı hedef alan saldırının yürüyüşümüzü engellememesi gerektiği yönündeki açıklamasına yer verilerek haber yeniden üretilmiştir.

14. ve 15. Sayfaların tümü Ankara saldırısı haberlerine ayrılmıştır. Büyük harfler ve iri puntolarla *“Geriye Hikâyeleri Kaldı”* ana başlığının kullanıldığı haber tamamen, hayatını kaybedenlerin kim olduklarına dair bilgilerle yapılandırılmıştır. Ayrıca *“Türkiye'ye Tuzak”* mührünün bu haberde de kullanılarak bu görüşün pekiştirilmeye devam edildiği görülmektedir. Hayatını kaybedenlerin fotoğraflarına ve yakınlarının acılı görüntülerine büyük oranda yer verilen haberin spotunda; *“Kimi sendika çalışanıydı kimi inşaat işçisi... Aralarında dokuz yaşında çocuk da vardı üç çocuk babası da... Ankara'daki kanlı saldırının kurbanlarından 91'inin cenazeleri, dün ailelerine teslim edildi. Onlardan geriye ise öyküleri ve fotoğrafları kaldı”* şeklinde bir ifade kullanılarak, barış yürüyüşünün tek bir kesimi temsil etmediği ve her yaştan, memleketten ve meslek grubundan insanların orada bulunduğu bilgisine dikkat çekilmekte, terör saldırısının acımasızlığı bir kez daha vurgulanmaktadır. *“En küçük kurban”* alt başlığının öne çıkarıldığı haberde, saldırıda hayatını kaybeden 9 yaşındaki Veysel Deniz Atılğan'ın babasıyla birlikte can verdiği ifade edilmektedir. *“Son selfie...”*, *“Çık oradan kardeşim”*, *“Babasının cesedini buldu”*, *“Babasını yeni kaybetmişti”* alt başlıklarının her birinde hayatını kaybeden insanların hayat hikâyelerine yer verilerek terörün acımasız yüzü bir kez daha göz önüne serilmiştir. *“Dilan'ın yırtık ayakkabıları kaldı”* ve *“Bir yıl önce evlenmişlerdi”* başlıkları öne çıkarılarak saldırıda ölenlerle ilgili bilgiler aktarılmaya devam edilmiştir. Aynı sayfadaki *“Ankara'da veda töreni”* başlıklı bir başka haberde; saldırıdan bir gün sonra binlerce kişinin Ankara Garı önünde kurbanları anmak için bir araya geldikleri bilgisine yer verilmiştir. *“Konuşmasında 128 kişinin öldüğü iddiasına yer veren*

HDP Eş Başkanı Demirtaş...” şeklinde bir haber söylemi oluşturulmuştur. Burada dikkat çeken hayatını kaybedenlerin sayısını Demirtaş’ın açıklanandan çok daha fazla olduğunu iddia etmesidir. Haberde öne çıkarılan bu bilgiyle HDP’nin kamuoyunu yanılttığı mesajı verilmektedir. Şimdiye kadar saldırıyı gerçekleştirenlerin PKK terör örgütü olabileceği yönünde kuvvetli ihtimaller üzerinde durulurken, Demirtaş’ın ve HDP üyelerinin anma töreninde çekilmiş, gülümseyen fotoğraflarının ön plana çıkarıldığı bir başka haberde; “*Bu neyin sevinci?*” başlığı manidar bir şekilde kullanılmıştır. Gazetenin burada kendi yorumunu direkt başlık olarak kullandığı, anma töreninde Demirtaş’ın gülen yüz ifadesindeki çelişkiye dikkat çektiği ve bu gülen ifadeyi sorguladığı görülmektedir. Haberin içeriğinde; Demirtaş’ın; “*Şiddet şiddeti doğurmasın diyeceğiz ama hesabı da soracağız. Kasımda diktatörü bitirmek başkadır diyeceğiz ve oradan başlayacağız işe*” şeklindeki konuşması doğrudan aktarılmakta, 1 Kasım seçimlerinde oy istemesinin tepki çektiği belirtilmekte ve açıkça eleştirilmektedir. İlk sayfada “*Önce katliam sonra provokasyon*” başlığıyla verilen haberin ayrıntılarına yine aynı başlıkla bu sayfada devam edilmektedir. İlk sayfadaki açıklamalara ilaveten provokatörlerin vatandaşları sürekli olarak devlet kurumlarına, hükümete ve Cumhurbaşkanı Erdoğan’a karşı kışkırttıklarının görüldüğü, provokatörler nedeniyle yaralı taşıyan ambulansların hastaneye zorlukla gidebildiği aktarılmıştır. Saldırıdan sonraki olumsuz durumlardan provokatörler sorumlu tutulmuş, iktidara yönelik eleştiriler, provokasyon şeklinde tanımlanmıştır. Sayfanın en üstünde “*Milletvekili adayları da öldü*” başlığıyla patlamada HDP İstanbul milletvekili adayları Kübra Meltem Mollaoğlu ve HDP Giresun milletvekili adayları Abdullah Erol’un da hayatını kaybettiği bilgisine kısaca yer verilerek haber yeniden üretilmiştir.

16. Sayfada ilk sayfadaki gibi “*Kanlı saldırının izini 300 uzman sürüyor*” ana başlığıyla detayları verilen haberde; olay yerinde A ve B olarak ayrılan bölümlerden içinde ceset parçaları, bilye, fünüye, metal ve delil niteliğindeki 500’e yakın bulgunun testlere sokulduğu, Diyarbakır ve Suruç’taki saldırıyı yapan DAES’e bağlı “*Adıyaman*” grubunun mercek altında olduğu bilgileri öne çıkartılmakta, görevlilerin özenle çalıştığı vurgulanmaktadır. İçişleri Bakanlığı’nca olayın tüm yönlerin titizlikle araştırıldığı tekrar tekrar vurgulanan haberde, emniyet arşivlerinin kayıtlarının çıkarıldığı, bombacıların trenle, otomobille veya yaya olarak gelme ihtimallerine karşılık kameraya takılan herkesin tek tek incelendiği, bombacıların sahte kimlik ve sürekli adres değiştirerek istihbarat birimlerinin takibinden kurtulmuş olma ihtimalleri, Diyarbakır ve Suruç saldırılarını gerçekleştiren Adıyaman Grubu’na dâhil olma ihtimalleri ve kullandıkları yöntem bakımından da DAES’i işaret ettiği bilgileri aktarılmıştır. Aynı sayfadaki bir başka haberde “*5 ilde DAES operasyonu*” başlığı dikkat çekmektedir. Ankara’daki saldırıdan sonra emniyet birimlerinin

Antalya’da 8, İzmir’de 7, Şanlıurfa’da 14, Konya’da 15, Adana’da 1 kişiyi gözaltına aldığı bilgisi öne çıkarılmıştır. Bu yönüyle haberde hiçbir sorgulayıcı ve eleştirel söyleme rastlanmadığı, aksine Bakanlıkların ve Emniyetin çalışmalarının onaylandığı, geniş ölçüde ve olumlandırılarak haber içerikleri oluşturulmasından anlaşılmaktadır. Ana başlığın üstünde üst bilgi olarak öne çıkarılan diğer haberlerde ise; bombacıların olay yerine trenle gelme ihtimaline karşılık Eskişehir’den kalkan trenin patlamadan 6 dakika önce gara geldiği ve trendeki tüm yolcuların kimliklerinin olası şüpheli listesiyle karşılaştırıldığı, bombacıların konaklama yapabileceği otel kayıtlarına da bakıldığı, Ankara valiliğince Anıtkabir ziyareti dışında tüm etkinliklerin iptal edildiği, AB Komisyonu üyelerinin sığınmacıları ele alacağı 3 günlük Türkiye ziyaretinin de ertelendiği bilgisi öne çıkarılmakta, *“Türkiye’ye Tuzak”* mührünün bu habere de eklenerek aynı bakış açısının pekiştirilmeye devam ettiği görülmektedir. Aynı sayfada *“Ankara ve Suruç’ta aynı bilye kullanıldı”* başlıklı haberin öncekilerle benzer olduğu dikkat çekmektedir. Haberde katliamı iki erkek canlı bombanın gerçekleştirdiğinin kesinlik kazandığı, teröristlerden birinin 30-35 yaşlarında olduğu, saldırıda 8 ve 9 mm’lik aynı bilyelerin kullanılması nedeniyle iki eylemin bağlantılı olabileceği ihtimalinin gündeme geldiği bilgilerine yer verilmiştir. Haberin detaylarında canlı bombalara ilişkin *“bedenleri bel kısmından ikiye ayrılan iki ceset”* şeklindeki ifadeyle patlamanın ne derece şiddetli olduğu ve saldırının vahşet boyutu tekrar vurgulanmaktadır. *“Kardeşi de canlı bomba çıktı”* şeklinde öne çıkartılan haberde Suruç bombacısı Şeyh Abdurrahman Alagöz’ün kendisiyle birlikte Suriye’deki DAESH kamplarında bomba eğitimi alan ağabeyi Yunus Emre Alagöz ile bir arkadaşının Ankara’daki canlı bomba eylemini gerçekleştiren kişiler olduğu ihtimali üzerinde durulduğu bilgisine ilk defa kısaca yer verildiği görülmektedir.

İlk sayfada yer verilen Başbakan Davutoğlu ve Kılıçdaroğlu’nun görüşmesine ilişkin haberin ayrıntılarına 18. sayfada devam edilmiştir. *“Kritik görüşmede yakın diyalog kararı”* başlığıyla yapılandırılan haberde; 1 saat 40 dakika süren görüşmede *“yakın diyalog ve bilgi alışverişi içinde olma”* kararının çıktığına dikkat çekilerek olumlayıcı bir tavır sergilendiği görülmektedir. Haberin içeriğinde görüşmenin ardından Başbakanlık kaynaklarının görüşmeyi *“iyi niyetli, samimi”* olarak nitelendirdiği bilgisi aktararak, Başbakanlık’tan yapılan yazılı açıklamaya yer verilmiştir. Açıklamada öne çıkanlar ise; terör eylemlerinin kaynağı, amacı ne olursa olsun topyekûn lanetlenmesi gerektiği, terör eylemlerine karşı ortak bir duruş sergilenmesinin gerekliliği, devletin yürüttüğü çalışmalarla ilgili bilgi paylaşımında bulunulduğu, tüm partilerin, sivil toplum örgütlerinin, medyanın sorumlu ve yapıcı bir dayanışma içinde olması gerektiğidir. Haberin devamında Kılıçdaroğlu’nun da görüşmeyle ilgili açıklamalarına yer verilmiştir. Ancak habere göre Kılıçdaroğlu’nun görüşmeyle ilgili

Davutoğlu'nun çoğunlukla aksine bir söylem geliştirdiği, toplum bir travma yaşarken Adalet Bakanı'nın gülümsediği, eğer bu ülkenin insanına saygı duyuyorlarsa Adalet Bakanı ve İçişleri Bakanı'nın istifa etmesi gerektiği yönünde olduğu görülmektedir. Kılıçdaroğlu'na terörle ilgili ortak bir karara varılıp varılmadığının sorulduğu, Kılıçdaroğlu'nun ise, *“bir karar yok. Zaten teröre karşı bütün siyasal partilerin ortak hareket etmesi lazım, terör bir insanlık suçuyorsa buna karşı tüm siyasal partilerin ortak hareket etmesi lazım”* şeklindeki açıklaması direkt olarak aktarılmıştır. Bu haberle Davutoğlu ve Kılıçdaroğlu arasındaki açıklamaların tutarsız yönü sergilenmiş, Davutoğlu'nun açıklamasındaki yapıcı tavır olumsuzlukla öne çıkartılırken, Kılıçdaroğlu'nun da eleştirel ve olumsuz tavrına dikkat çekildiği görülmüştür. Haberin devamında; *“Kılıçdaroğlu ve eşi alana karanfil bıraktı”* alt başlığıyla Kılıçdaroğlu'nun eşiyle birlikte hayatını kaybedenler anısına, olayın yaşandığı alana karanfil bıraktığı, Kılıçdaroğlu'nun duygulu olduğunun görüldüğüne değinilmektedir. Haberin geneline bakıldığında Davutoğlu ve Kılıçdaroğlu ile ilgili haberlerin eşit miktarda ve tarafsız şekilde verilmeye çalışıldığı görülmektedir. Ayrıca bu habere de daha önceki haberlerdeki mührün aynısının eklendiği yeniden görülmektedir. *“Topyekûn göğüslemeliyiz”* başlıklı bir başka haber ise; Başbakan Yardımcısı Yalçın Akdoğan'ın açıklamalarıyla yapılandırılmıştır. Haberde Akdoğan'ın; *“PKK'nun tam anlamıyla eylemlerini durdurması ve Türkiye'yi terk etmesi gerekiyor, silahlar gömülmediği sürece PKK bir tehdittir. PKK yaşadığı bozgun sebebiyle zor durumda, diğer yandan HDP'ye seçim öncesi siyasi fayda sağlayacak bir görüntü vermeye çalışıyor”* şeklindeki söylemlerinin ön plana çıkarıldığı görülmektedir. Haberde diğer öne çıkan mesajlar ise; katliam şeklindeki bu hain saldırının Türkiye'yi, huzur ve istikrarını hedef aldığı, millet olarak topyekûn göğüslenmesi gerektiği, hiçbir gücün Türkiye'yi bu yürüyüşünden geri çeviremeyeceği, terörün bölgesel veya ulusal güç odaklarının iç ve dış siyasete yön vermek için kullanıldığı, bu meselede toplumu tahrik eden sorumsuz açıklamalar yapanların kaybedeceği yönündedir. Aynı sayfada Papa Francis'in Ankara saldırısında hayatını kaybedenler için Vatikan'ın Aziz Petrus Meydanı'nda yaptığı konuşmanın ve duasının aktarıldığı bir haber yer almaktadır. Papa'nın meydanda toplananları 1 dakika boyunca sessizce dua etmeye çağırdığı bilgisi paylaşılmıştır. Hemen yanında da İngiltere Kraliçesi 2. Elizabeth'in *“Sarsıldım ve üzüldüm”* söyleminin başlık olarak kullanıldığı haber yer almaktadır. Haberin içeriğinde, İran Cumhurbaşkanı Hasan Ruhani'nin, Almanya Cumhurbaşkanı Joachim Gauck'un, Bosna Hersek Devlet Başkanlığı konseyi üyesi Bakir İzzetbegoviç'in de Erdoğan'a taziyelerini bildirdiğine yer verilmiştir. Ayrıca, Pakistan, Romanya ve Hamas Siyasi Büro Başkanlarının başsağlığı diledikleri, Yunanistan Başbakanı Aleksis Çipras'ın Davutoğlu'nu arayarak taziyelerini ilettiği bilgileri paylaşarak,

tüm dünyanın Türkiye'nin yanında olduğu algısı yaratılmıştır. Son olarak çok küçük oranda yer verilen; *“Gereğe zafiyet”* başlıklı haberde ise Bahçeli'nin görüşme talebini reddetmesinin gerekçesi olarak Başbakan Davutoğlu'nun terörle mücadeledeki zafiyette sorumluluğu bulunmasını kaydettiği aktarılmıştır. MHP Genel Başkan Yardımcısı Şefkat Çetin'in yaptığı yazılı açıklamada *“Davutoğlu ve Erdoğan terörle mücadelede samimi iseler evvela teröre cesaret veren çözüm ihanetinden vazgeçtiklerini, içinde sakladıkları buzdolabının fişini çektiklerini ilan etmelidirler”* şeklindeki ifadeler yer verilmiştir.

Sabah Gazetesi'nin spor sayfalarına gelindiğinde 26. Sayfada; *“Futboldan önce hayat gelir”* başlığıyla Ankara saldırısına yönelik bir haber dikkat çekmektedir. Haberde; Çek Cumhuriyeti zaferini ikinci golle perçinleyen Hakan Çalhanoğlu'nun ifadelerine yer verilmiştir. Haberin içeriğinde; galibiyete sevindikleri ama kutlayamadıkları, Hollanda zaferi sonrasında da sevinçlerini yaşayamadıkları, maçtan önce gelen saldırı haberine takım olarak üzüldükleri yönündeki ifadeler paylaşılırken, *“insanlarımız için kazanmalıydık”* söyleminin öne çıkartıldığı görülmektedir.

13 Ekim 2015 tarihli Sabah Gazetesi'nin ilk sayfasında; *“Bir isme çok yaklaşıldı”* manşetiyle Ankara saldırısı haberlerine devam edilmiştir. Bu manşetle, yapılan titiz çalışmaların sonuç vermeye başladığı yönünde bir mesaj verilmeye çalışıldığı ve gazetenin genel tavrına devam ettiği görülmektedir. Haberin içeriğinde öncekilerden farklı olarak; bir haftada, eğer engellenmeseydi Ankara ve İstanbul'da benzer olayların olabileceği ve bu doğrultuda iki olayın engellendiğinin öne çıkarıldığı görülmektedir. *“Şakalaşıp oy istediler”* alt başlığında HDP'liler eleştirilerek, Sıhhiye Meydanı'na şakalaşarak gittikleri, oy isteyip 1 Kasım hesabı ise yaptıkları ifade edilmektedir. Saldırıda ölenlerden birinin oğlunun cenazenin başında *“Benim babam onlar yüzünden öldü”* şeklindeki haykırışını da üst bilgi olarak aktaran haber, *“Demirtaş'a büyük tepki”* başlığıyla verilmiştir. Haberin devamında ise, saldırıda ölen Ahmet Katurlu'nun tabutuna PKK flaması serilmek istendiği, oğlu Harun Katurlu'nun ise *“istemiyorum, benim babam onlar yüzünden öldü”* diyerek engel olduğu, Demirtaş'a ve PKK'ya büyük tepki gösterdiği belirtilmiş, PKK'lıların “bayrak” olarak kabul etmesine rağmen haberde *“PKK flaması”* ifadesinin özellikle kullanıldığı dikkat çekmektedir. İlk sayfadaki *“Kimlikleri tespit edilmek üzere”* başlıklı bir başka haberin Başbakan Yardımcısı Numan Kurtulmuş'un açıklamalarıyla oluşturulduğu görülmektedir. Haberin içeriğinde; Türkiye'nin bir ya da birkaç devlet aklının arkasında olduğu terör saldırısıyla karşı karşıya kaldığını, iki canlı bombanın tespitinde sona gelindiğini ve saldırıda ölenlerin yakınlarına maaş bağlanacağını ifade eden açıklaması olumlu bir yaklaşımla yeniden üretilmiştir. Aynı tarihli Sabah Gazetesi'nin 7. sayfasında Nişantaşı Üniversitesi'nin, tam

sayfa karartılmış zemin üzerine, üzüntülerini dile getirdikleri ve sonunda “*Gün acımızı yüreğimize gömüp kenetlenme günüdür*” şeklindeki ifadenin öne çıkarıldığı yazıya yer verilmiştir. 8. Sayfada ise; iki yanında siyah kurdele görseline yer verilen ve siyah zemin üzerine; “*Sendikalardan 2 günlük grev kararı*” üst başlıklı haber yer almaktadır. Haberin detaylarında; “*10 Ekim’de meydana gelen ve 97 kişinin hayatını kaybettiği Cumhuriyet tarihinin en büyük katliamının ardından...*” şeklinde tanımlanan saldırıdan sonra, DİSK, KESK, TMMOB ve TTB’nin tüm Türkiye’de iş bıraktığı bilgisi aktarılmıştır. Haber, katliamın yaşandığı 10.04’te iş yerlerine gitmeyerek “*yastayız, isyandayız, barış için ayaktayız*” pankartı arkasında saygı duruşunda buldukları bilgiyle devam etmiştir. Bu haberle iç içe geçmiş şekilde verilen bir başka haberde büyük harf ve iri puntoların kullanıldığı “*Vade Bitti*” ve “*Faiz % 18*” başlıkları yer almaktadır. Haberin spotunda ise; terör olaylarının Güneydoğu’da ekonomiye ağır darbe vurduğu, turizmin durma noktasına geldiği, vadeli satışın bittiği, bankanın kredi faizlerini %18’e çıkardığı ve esnafın iflasın eşiğinde olduğunun öne çıkarılması Sabah Gazetesi’nde sık rastlanılmayan bir durum olarak, olumsuz durumun sergilendiği bir haber şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Haberin ayrıntılarında Güneydoğu Genç İşadamları Derneği Başkanı Hakan Akbal’ın açıklamalarına yer verilmiştir. Açıklamada öne çıkanlar ise; batıda bir iş adamı %12’den kredi alırken, güneydoğuda %18 olduğu, devletin bankalara müdahale etmezse birçok iş adamının 2016’yı göremeyeceği yönündedir. Haber TÜRKONFED Başkanı Tarkan Kadioğlu’nun ve Cizre Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı Süleyman Çağlı’nın açıklamalarıyla desteklenmiştir. Onların da açıklamaları benzer yönde olmakla birlikte; çözüm süreciyle elde edilen kazanımların terörle birlikte kaybedildiğini, bu durum devam ederse KOBİ’nin batma aşamasına geleceğini ve binlerce işsiz oluşacağı, Doğu ve Güneydoğu’nun aldığı tüm mallarda vadenin kalktığı yönünde olup, çözüm sürecini onaylayıcı bir tavır öne çıkarılmıştır. Haber Maliye Bakanı Mehmet Şimşek’in benzer yöndeki açıklamalarıyla devam etmiştir. Şimşek’in Doğu ve Güneydoğu’da çözüm süreciyle birlikte çok hızlı ekonomik toparlanma, heyecan, yatırım, istihdam ve umut olduğunu hatırlattığı, şimdi sadece korku, şiddet, baskı iklimi olduğu, bölgeden şikâyetler geldiği, terör örgütünün yarattığı şiddet ikliminin etkilerinin büyük olacağı, turizmin durma noktasına geldiği yönündeki açıklamalarına yer verilerek söylem güçlendirilmiştir. “*1 Kasım ülkenin istikbal seçimi*” başlıklı bir başka haberde Ak Parti İstanbul Milletvekili Berat Albayrak’ın açıklamalarına yer verilmiştir. Haberin içeriğinde; Albayrak’ın Ankara’daki terör saldırısını lanetlediği, saldırıyla hedeflenenin korku psikolojisi temelinde ülkenin birliğine ve beraberliğine olduğu yönündeki açıklamaları bulunmaktadır. Devamında da pastadan pay almak için mücadelenin ve kavganın devam edeceğini ve 1

Kasım'da gerçekleşecek seçimlerin Türkiye'nin beka sorunuyla alakalı en kritik eşiklerden birisi olduğunu belirtti.

20. Sayfada büyük harfler ve iri puntolarla; “*Organizasyon ‘Üst Akıl’dan Eylem Taşeronlardan*” ana başlığıyla, terör saldırısının arkasındaki güçlere dikkat çekilmiş ve şüphe yaratılmıştır. İki ayrı spot kullanılan haberde; güvenlik birimlerinin tespitine değilmiş, bombaları hazırlayanların, alana getirenlerin, pimi çekenlerin saldırı öncesi birbirleriyle internet veya telefonla hiç iletişim kurmadıkları ve ayrıca kanlı terör eyleminin birbirini tanımadığı anlaşılan failleri bütün organizasyonun başında olan ve hepsiyle iletişim kuran bir kişi tarafından yönlendirildiği bilgisi aktarılmıştır. Haberde güvenlik birimlerinin olay yerinde delil aradığını gösteren bir fotoğrafla, haber girişindeki güvenlik birimlerinin saldırının tüm bilinmeyenlerini çözmek için kapsamlı bir çalışma yürüttüğü yönündeki ifadelerle, gereken tüm çalışmaların eksiksiz yapıldığı görüşü tekrar hatırlatılarak, pekiştirilmektedir. “*Bombacı kayıp abi mi?*” alt başlığıyla devam eden haberde Suruç'ta 32 kişinin ölümüne yol açan Şeyh Abdurrahman Alagöz'ün kayıp abisi Yunus Emre Alagöz'ün de Dokumacılar Grubu'nda yer aldığı belirlendiği, “*terör nitelikli kayıp*” olarak aranan Alagöz'ün abisinden sonra Ankara'daki saldırıyı yapma ihtimalinin güç kazandığı belirtilmiştir. Bu ifadelerde gazetenin doğrudan tespitleri aktararak meşrulaştırdığı, hiçbir sorgulayıcı yönlendirmede bulunmadığı görülmektedir. “*Devlet zirvesinden çarpıcı analiz: Büyük bir devlet istihbaratı devrede*” şeklinde kullanılan ara başlıklı haberin girişinde; devletin zirvesinin, saldırının DAESH, PKK, DHKP-C, MLKP gibi terör örgütlerinin tek başına yapabileceği düzeyin üstünde bir profesyonellikle gerçekleştirildiği değerlendirmesini yaptıklarına dikkat çekilmektedir. Saldırının öncesinde ve sonrasında iz bırakmadan ancak büyük bir devlet istihbaratının devreye girmesiyle yapılabileceği yönündeki analiz öne çıkarılmaktadır. “*İstihbarata takılmaması imkânsız*”, “*Profesyonel iş*” ve “*Devlet desteği var*” şeklindeki 3 alt başlıkla devam eden haberin Hürriyet ve Cumhuriyet gazetelerinde hiç karşılaşılmayan bir haber olduğu dikkat çekmektedir. Bu yönüyle onayladığı bilgileri doğrudan aktararak ve öne çıkartarak meşrulaştırdığı görülmektedir. Sabah Gazetesi'nin haberlerin içeriğinde öne çıkanlar; Suruç ve Diyarbakır saldırıları ile başlayan süreçte istihbarat çalışmalarının artırıldığı, bu ölçüde hangi terör örgütü olursa olsun mutlaka istihbaratın haberinin olacağı, bu kadar temassız ve iletişimsiz tek başına eylem yapma kapasitesinin bu terör örgütlerinde olmadığı, dolayısıyla büyük bir devletin istihbarat desteğiyle taşeron örgütlere ihale edilmiş bir saldırı olduğu, sonuçta bu isimlere mutlaka ulaşılabileceği, ancak bunun uzun zaman alacağı yönündeki bilgiler, gazetenin kendi görüşüne uygun bulunduğu için, devletin zirvesinin analizi olarak aktarılmakta ve durumun meşrulaştırılmaya devam edildiği görülmektedir.

Haberin altında “İşte polisin ‘canlı bomba’ listesi” başlığıyla emniyetin arşivinde yer alan 25 kişiden bazılarının fotoğraflı isim listesi eklenmiş ve ekiplerin cesetlerden alınan DNA eşleştirmeleriyle DAEŞ izi aradığı belirtilmektedir. “Kilit isim İlhami Balı mı?” ve “DAEŞ-PKK işbirliği belgelendi” başlıklarının öne çıkarıldığı haberde; saldırıda DAEŞ’in öne çıktığı ve bu doğrultuda örgütün sözde gümrük sorumlusu olarak bilinen örgütün sınırda bombacı, bomba malzemeleri kontrolünü sağlayan İlhami Balı’nın öne çıktığı belirtilirken, saldırıdan 1 ay önce istihbarattan emniyete DAEŞ terör örgütüyle ilgili bir uyarı notu gönderildiği, DAEŞ’in Türkiye’deki PKK-KCK birimlerine sızdığı, 7 kişilik bir canlı bomba timi görevlendirdiği, militanlara giriş yaparken sakallarını ve bıyıklarını keserek normal vatandaş görünümüne bürünmelerini söyledikleri ve beşinin kimliklerine de yer verildiği yönündeki bilgilere dikkat çekilmiştir.

21. Sayfada ise “En Acı Veda” ana başlığıyla saldırıda ölenlerin bazılarının fotoğraflarıyla birlikte, cenaze törenlerine ve geride bıraktıkları anılarına ilişkin bir haber içeriği oluşturulmuştur. Haberde öne çıkanlar; yine ilk sayfada yer verilen ve babasının tabutuna PKK flaması serdirmeyen Harun Katurlu’nun HDP Eş Başkanı Demirtaş’a tepki gösterdiği, saldırıda hayatını kaybeden en küçük kurban olan Veysel’i arkadaşlarının unutmadığı, tabutuna gelinlik örtülen ve kadınların taşıdığı, halasıyla yan yana toprağa verilen ve daha birçok kişinin cenaze törenlerinde yaşananlar habere aktarılmıştır. Ayrıca aynı sayfada, 27 AB ülkesi büyükelçisinin Ankara Garı önüne 97 kırmızı karanfil bıraktığı, kurbanların ailelerinin ve dostlarının acısını paylaştığı, terörizmi reddettikleri ve Türkiye’de barış çağrısına destek verdikleri yönündeki söylemlerine yer verilmiştir.

22. Sayfada ise, ilk sayfada Davutoğlu’nun söyleminden oluşturulan ve manşet olarak kullanılan “Bir isme çok yaklaşıldı” ifadesi ana başlık olarak tekrarlanmış, haberde Davutoğlu ve Erdoğan’ın görüşmesinden alınan açıklamalar aktarılmıştır. Haberde 3 ara başlığın ve 11 alt başlığın kullanıldığı görülmektedir. Bazıları önceki haberlerin tekrarı niteliğinde olup, öne çıkanlar; bu terör saldırısının Türkiye’yi Suriye yapmadığı, Fransa’da karikatüristlere yapılan saldırının, Fransa Ortadoğu ülkesi olduğu için yapılmadığı, bütün gelişmiş toplumlarda terör tehdidi olduğu, 11 Eylül’de New York’ta olduğu gibi daha sonra Londra’da, Madrid’de, Paris’te olduğu gibi demokratik bir ülkeye yapılan bir saldırı mahiyetinde olduğu yönündeki haberlerdir. Ayrıca Davutoğlu’nun açıklamalarına ilaveten, gizli tutulmasını isteyerek söylediği iki canlı bombanın erkek olduğu bilgisini Kılıçdaroğlu’nun açıklamasını kendisine yakıştıramadığı yönündeki ifadesine de yer verilmiştir. Haberin detaylarında ise; Türkiye’nin çevresindeki ateş çemberine rağmen, istikrarlı, itibarını koruyan ve yükselen bir ülke olması sebebiyle tehdit olarak görüldüğü, bu saldırıdan 3-4 gün önce İstanbul’da bir canlı bomba

hazırlığı içinde olan bir timin yakalandığını kimsenin bilmediği, kimseyi telaşlandırmamak için söylemedikleri, yine Ankara’da da bir canlı bomba türü eylemin gece yakalandığını kimsenin bilmediği ve istihbarat zaafı olmadığı ifadeleri yer almaktadır. Ayrıca Demirtaş’ın; *“Bu insanları devlet katletmiştir”* sözüne cevaben; *“Bu devlet kim? Devlet hepimiziz. Sıhhiye’ye gidene kadar tebessümle, şakalaşarak gidiyorlar sonra oy istiyorlar”* şeklindeki ifadelerine de yer verilmiştir. Aynı sayfada yer alan; *“Erdoğan’dan terör mesaisi”* başlıklı bir başka haberde; Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın bütün gün Cumhurbaşkanlığı Külliyesi’nde hain saldırıyı masaya yatırdığı ifadesinde bulunulmuştur. Erdoğan’ın ilk önce İçişleri Bakanı Selami Altınok’la, ardından MİT Müsteşarı Hakan Fidan’la, ardından Genel Kurmay Başkanı Hulusi Akar’la ve en son Başbakan Davutoğlu’yla görüşme yaptığı bilgisi aktarılarak haber yeniden üretilmiştir. Aynı sayfada Başbakan Yardımcısı Numan Kurtulmuş’un *“Arkasında birkaç devletin akli var”* söyleminden oluşan bir haber başlığı yer almaktadır. Haberin detayında öne çıkanlar ise; bu tablo karşısında ölenlerin, yakınlarının ve yaralıların terör mağduru sayılacağı, PKK’nın ateşkes çağrısı yapmış olmasının yeterli olmadığı, silahları gömmesinin şart olduğu, dünyanın en iyi korunan yerlerinde bile istihbaratı aşan terör saldırılarına şahit olduğu yönündedir. Aynı sayfaya *“HDP’yi arkasındaki dağ kadrosu yönetiyor”* diyen Başbakan Yardımcısı Tuğrul Türkeş ve Ak Parti sözcüsü Ömer Çelik’in açıklamalarına yer verilen ve *“Bu saldırı Türkiye’nin içine kapanmasına yönelik”* başlığıyla yapılandırılan haberler de eklenerek, tam sayfa iktidar alıntısı yapılan ve bu anlamda da gazetenin meşrulaştırdığı ve ideolojik üretim yapmaya devam ettiği görülmektedir. Bu haberlerin de diğerleriyle benzer yönde olduğu görülürken, Çelik’in açıklamasında diğerlerinden farklı olarak; *“ ‘Erdoğan’sız bir Türkiye’ sözünün alt yazısında demokrasiz bir Türkiye, sivil siyaseti sakatlanmış bir Türkiye, toplumsal yönetimi taravmaya uğratılmış bir Türkiye var”* söylemine yer verilerek, Türkiye’deki öne çıkan olumlu kavramların Erdoğan’la ilişkilendirildiğinin öne çıkartıldığı görülmektedir.

Sabah Gazetesi’nin 23. sayfasına gelindiğinde Almanya Başbakanı Merkel’in pazar günü Türkiye’ye geldiği ve Ankara’da, Suriye ve terörü konuşacağı haberi yer almaktadır. Haberin detaylarında; Almanya Hükümet Sözcüsü Steffen Seibert’e; *“Alman Hükümeti’nin cumartesi günkü saldırının arka planına ilişkin bilgisi var mı?”* şeklinde bir soru yöneltildiği, Seibert’in ise; *“Öncelikle olayın aydınlatılmasını beklemeliyiz. O zamana kadar hiçbir spekülasyona dâhil olmamalıyız. İstikrarlı bir Türkiye hem Almanya’nın hem de Avrupa’nın isteği”* şeklindeki cevabına yer verilerek haber yeniden üretilmiş, haberde Almanya’nın temkinli yaklaşımına dikkat çekilmiştir. Ayrıca aynı sayfada; Almanya Dışişleri Bakanlığı’nın Ankara’daki terör saldırısının ardından Türkiye’ye gidecek vatandaşlara yönelik uyarılarda

bulduğuna ve Alman vatandaşların Ankara merkezden kaçınmalarını istediğine yönelik açıklamasına dikkat çekilmiştir. Aynı sayfada son olarak, Ankara saldırısının uluslararası medyada yer almaya devam ettiği yönündeki haber yer almakta ve içeriğinde yabancı gazetelerde öne çıkanlara yer verilmiştir. Haberin içeriğinde; Alman Süddeutsche Zeitung'da; 1 Kasım'da seçimlerin mutlaka yapılması gerektiği, bunun dışındaki tüm seçeneklerin ülkeyi uçuruma sürüklemek isteyenlere davetiye çıkaracağına, ABD'nin USA Today gazetesinde; artan istikrarsızlık ve 1 Kasım seçimlerinin ertelenmesi kaygılarına vurgu yapıldığı, İngiliz Guardian'ın; *"Türkiye şokta ama birçok kişi için böyle olacağı belliydi"* şeklindeki söylemine ve hükümetin hareketlerinin büyüteç altına gireceği yorumuna, Financial Times'ta; ülkedeki kutuplaşmanın arttığı, Wall Street Journal'da; saldırının Türkiye'deki kargaşayı ve siyasi kutuplaşmayı derinleştirdiği yönündeki açıklamalar doğrudan aktarılmıştır. Türkiye'nin uluslararası basında olumsuz bir imaja sahip olduğunun detaylarının verildiği haberde; *"Seçim mutlaka yapılmalı"* başlığı öne çıkarılarak, seçime vurgu yapılmıştır.

Sabah Gazetesi'nin "spor" sayfalarına gelindiğinde ise 30. sayfada; *"Liverpool'dan Türkçe mesaj"* başlığıyla verilen haberde; Premier Lig ekiplerinden Liverpool'un Ankara'daki saldırı için Türkçe başsağlığı mesajı yayınladığına yer verilmiştir. Mesajda ayrıca, *"Asla yalnız yürümeyeceksin"* sloganının baş harflerinden oluşan YNWA kısaltmasına da yer verildiği bilgisi aktarılmıştır. 32. Sayfada; *"Ay-yıldızı yere düşürmeyeceğiz"* başlıklı haberde Terim'in, Ankara'daki hain saldırı için, *"Klasikleşen hayat devam ediyor"* sözünden hoşlanmadığı, ülkede böyle şeyler görmek ve duymak istemediği, Milli Takım'daki birlikteliğin tüm ülkede yaşanması gerektiği yönündeki açıklamaları doğrudan aktararak haber yeniden üretilmiştir. 33. Sayfada kalın ve iri puntolarla *"Konya'da Her Yer Kırmızı Beyaz"* ana başlıklı haberde; caddelere dev Türk Bayrakları asıldığı, teröre en güzel cevabı birlik ve beraberlik verilebileceği mesajı öne çıkarılırken, Ankara'daki terör eylemi yüzünden seyircilerin el ve sırt çantalarıyla girmesine izin verilmeyeceği, polislerin izinlerinin iptal edildiği, statta 750'nin üzerinde güvenlik görevlisiyle, 2000'in üzerinde polisin görev yapacağı bilgisi aktarılarak, güvenlik önlemlerindeki titizliğe vurgu yapılmıştır.

14 Ekim 2015 tarihli Sabah Gazetesi'nde Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın söyleminden oluşturulan; *"Saldırının hedefi milletin tamamı"* manşeti yer almaktadır. Haberin spotunda; Erdoğan'ın kanlı Ankara eylemi için ilk kez konuştuğu vurgulanarak, detaylarında; *"... Biz ölümler arasında ayırım yapmadığımız gibi, katiller ve terör örgütleri arasında da ayırım yapmıyoruz. Bu konuyu araştırması için Devlet Denetleme Kurulu'nu görevlendirdim... sadece maşalar değil, yönlendiren güçler de ortaya çıkartılmalıdır. Her olayda istifa mekanizmasını çalıştırmak doğru değil... acıları siyasete alet edenleri ibretle izledik"*

şeklindeki açıklamaları direkt olarak aktarılmış, detaylarına iç sayfalarda yer verilmiştir. Bir başka haberde Erdoğan'ın Finlandiya Cumhurbaşkanı Niinistö ile yaptığı ortak basın toplantısında kanlı saldırıyı değerlendirdiği bilgisine kısaca yer verilmiştir. “*Düşman örgütlerin terör kardeşliği*” başlığının öne çıkarıldığı bir başka haberde; tespit edilen bombacıyla ilgili kimlik bilgilerinin bir örgüte işaret ettiği, ikinci saldırganın irtibatlarının incelendiği ve örgütler arasındaki işbirliğinin araştırıldığı bilgilerine yer verilmiştir. Yine ilk sayfada ölü sayısına “128” diyen Demirtaş için “...yalanı ortaya çıkınca hemen çark etti” söylemiyle alaycı bir yaklaşım sergilenmiştir. Bu yönüyle gazetenin, HDP'ye ters yönde bir ideolojiyi savunduğu görülmektedir. 3 polis müdürünün görevden alındığı bilgisinin öne çıkartıldığı bir başka haberle beraber ilk sayfada son olarak; Davutoğlu'nun Çankaya Köşkü'ne giderken yolunu değiştirip, olay yerine karanfil bıraktığı bilgisi aktarılmıştır.

8. Sayfada; “*Teröre inat teşvike devam!*” ana başlığı kullanılmıştır. Haberin spotunda; “*Hükümet, ülkeyi kaosa sokmaya çalışan teröre inat ekonomik istikrarı korumak için teşvikleri genişletti. Programın ana hedefi genç ve kadın istihdamını artırarak, işverene rahat nefes aldirmek*” şeklinde gazetenin doğrudan kendi yorumuyla oluşturduğu ifadeye yer verilmiş, haberde açıkça ideolojik üretim yapıldığı görülmüştür. Nitekim haberde; hükümetin terörün karşısında, vatandaşı için ürettiği çözümler ve imkânlarla dikkat çekilmiştir. Haberin içeriğinde; Ankara'daki bombalı saldırının yankıları sürerken, hükümetin ekonomideki istikrarı korumak için dört koldan harekete geçtiği söylemi kullanılmaktadır. Burada hükümet politikasının gazete tarafından desteklendiği ve öne çıkarıldığı görülmektedir. Haberin devamında; “*son 12 yılda ilave 4.6 milyon kişiye iş kapısı açılırken, iç piyasayı, üretimi canlandıracak yeni enstrümanlar için düğmeye basıldı*” ifadesi de kullanılarak tamamen hükümetin politikalarını onaylayan bir söylem geliştirildiği görülmektedir. Hükümetin seçim beyannamesinde verdiği sözleri de yaşama geçirmeye devam ettiği belirtilerek hükümet politikalarından olumlu şekilde bahsedilerek meşrulaştırılmaya devam edildiği açıkça görülmektedir.

14. Sayfada Ankara saldırısıyla ilgili sadece; “*YÖK'ten Ankara'daki saldırıya kınama*” başlıklı habere kısaca yer verildiği görülmektedir. Açıklamada; “*Terör, amacı, ideolojisi, dini ya da stratejik hedefi ne olursa olsun lanetlenecek bir insanlık suçudur. Ülkemizin birliğine, dirliğine ve istikrarına yönelen her saldırıyı kınıyoruz...*” şeklinde mesaj direkt olarak haberde aktarılarak haber yeniden üretilmiştir. Mesajın, iktidarın verdiği mesajlarla aynı doğrultuda olduğu görülmektedir.

18. ve 19. Sayfalar bütün olarak Ankara saldırısına ilişkin haberlere ayrılmıştır. İki sayfayı ortalayan bir Türkiye haritasının içerisine ülkenin dört bir yanındaki şehirlerden gelip

saldırıda ölenlerin yakınlarının yaşadığı acının yansıdığı fotoğraflar eklenmiş, “*Bu acı hepimizin*” ana başlığı ve “*36 ile ateş düştü*” ifadesine yer verilmiştir. Haberin içeriğinde; ölü sayısının 97 olduğu tekrarlanmış, 91’inin cenazelerinin toprağa verildiği, 6 ismin kayıp olduğu belirtilmiştir. İlk sayfada aktarılan; Davutoğlu’nun ve eşinin ölenler için olay yerine karanfil bıraktıkları ve 3 müdürün görevden alındığı yönündeki haberlere burada da kısaca yer verildiği görülmektedir. Kalın ve iri puntolarla; “*Elinde Tekerlekli Bavul Vardı*” şeklindeki ana başlıklı haberde ise; tanık Abdulselam Altun’un canlı bombayı anlattığı yönündeki açıklamalarından oluşmaktadır. Haberde öne çıkan bilgiler; tanık Altun’un Ankara Başsavcılığı’na ilk resmi ifadeyi verdiği, elinde tekerlekli bir bavulla, hafif kamburu çıkmış ve yüzünü kapatmaya çalışan birinin korteje doğru ilerlediğini gördüğü, “*valize bakabilir miyim*” dediğinde, kendisinden hızla uzaklaştığı, bunun üzerine başka birinin gelip, kendisine “*hayırdır, adamı niye rahatsız ediyorsun*” dediği yönündeki ifadelerine yer verilerek haber yeniden üretilmiştir. Haberde şüphelendiği kişinin eşkâlini de cübbeli ve başlıklı biri olarak savcıya aktardığı bilgisine de yer verildiği, haberin tamamen görgü tanığının verdiği bilgileri aktarmaya yönelik yapılandırıldığı görülmektedir. Aynı sayfadaki, “*Üst Akıl’ın İki Hedefi*” başlıklı bir diğer haberde ise; devletin zirvesinin “*saldırıyı düzenleyenlerin hedefleriyle ilgili tespitleri*” ifadesi kullanılarak,

“Bombalı saldırıyla Türkiye’ye ‘Ortadoğu’dan elini çek. Biz burayı istediğimiz gibi yeniden dizayn edeceğiz’ denilmek istendi. Çünkü Türkiye son yıllarda ciddi bir aktör haline geldi. Hain saldırı ile birlikte dünya kamuoyuna da ‘Türkiye yönetilemiyor, hızla Suriye ve Irak olmaya doğru gidiyor. Türkiye’nin sokakları güvenli değil. Kendisini hedef alan örgütlere hiçbir şey yapmıyor’ mesajları verildi. Türkiye’nin güvenilmez bir ülke olduğu algısı yaratılmak istendi. HDP’nin oylarındaki erime üst akıl rahatsız etti... Devletin zirvesi, olayın arkasında 4 devletin istihbarat birimlerinin ya da başka şekilde desteğinin olduğunu düşünüyor. Bu ülkeler, bölgedeki bazı devletler ile dünyanın güçlü iki devleti olarak sıralanıyor”

açıklaması yapılmıştır. Haberin devamında ayrıca; Suriye’nin terör örgütlerinin kamp cenneti haline geldiği, Türkiye’nin bu kampları ortadan kaldırmak için yeni bir strateji geliştirmeye hazırlandığı, aralarında Suruç bombacısının kardeşinin de bulunduğu “*Adıyaman*” grubu olarak bilinen 15 kişinin de halen Suriye’de saklandığı belirtilmiştir. Detaylı şekilde yer verilen haberin ideolojik üretim yapıları yeniden üretildiği görülmektedir. “*Devletin zirvesi*” olarak hükümetin tespitlerinin ve görüşlerinin habere onaylayıcı bir tavırla aktarıldığı görülmektedir. Gazete kendi benimsediği görüşleri, devletin zirvesi kaynak gösterilerek, öne çıkarılmıştır. Son olarak aynı sayfada “*Demirtaş, 128 ölü yalanından çark etti*” başlıklı haberde, ilk sayfadaki haberin detayları verilmiş ve Demirtaş’a doğrudan suçlayıcı ve alaycı bir ifade kullanılmıştır. Haberin içeriğinde; HDP Genel Merkezi’nden yapılan yazılı açıklamada vatandaşlardan özür dilendiği bilgisine yer verilmiştir.

Sabah Gazetesi'nin aynı tarihli sayısının 19. Sayfasında; “Cumhurbaşkanı Erdoğan'dan Türkiye'yi yasa boğan saldırıya sert tepki” üst başlığıyla birlikte verilen, “Bu terörist saldırısı bütün milletimize” ana başlıklı haber, Erdoğan'ın açıklamaları öne çıkartılarak yapılandırılmıştır. 10 alt başlık kullanılarak detaylı şekilde oluşturulan haberde, saldırının birlik beraberliğimize yapılmış olması, saldırının şiddetle kınanması, terörün ve katillerin arasında ayırımının yapılmadığı, Devlet Denetleme Kurulu'nun saldırıyı araştıracağı gibi açıklamalar genel olarak önceki haberlerde de benzer doğrultuda kullanılmış olup, bu haberle yeniden üretilmiştir. Haberde öncekilerden farklı olarak dikkat çekenler ise; Erdoğan'ın

“... daha bombanın dumanı dağılmadan, ortada en küçük bir işaret, delil, bilgi yokken suçlu ilan etme yarışına girenlerin samimiyetsizliklerini üzüntüyle takip ettik... televizyon ekranlarında, gazete sayfalarında, sosyal medyada millete hakaret edenler, milleti birbirine karşı kışkırtan, kalemini silah gibi kullanmaya çalışanlar... bu tavırların hepsinin de terör örgütlerine hizmet ettiğinin bilinmesini istiyorum... Süreçte milletimiz... güvenden, istikrardan yana olduğunu gösterdi. Muhakkak ki bir hata bir yerde vardır. Bunun boyutu ne kadardır, incelemeler esnasında ortaya çıkacaktır... Halkımın %52'sinin oyuyla seçildim. Bu oyla seçilmiş bir insanı diktatör olarak ilan edenler kimler?... Türkiye nereden nereye geldi, bütün bunların hepsinin ölçüsü bilgi olarak ortada...”

şeklindeki açıklamalarıdır. Haberde uzunca yer verilen açıklamaların direkt olarak aktarılmasıyla da iktidarın söyleminin meşrulaştırıldığı görülmüştür.

20. Sayfada “İki farklı örgüte ilişkin bulgu var” ana başlığıyla Ankara saldırısı haberlerine devam edilmiştir. Haber bu kez Başbakan Davutoğlu'nun, gazetelerin Ankara temsilcileriyle bir araya gelip yaptığı açıklamalarla yapılandırılmış, bir önceki haberde olduğu gibi Davutoğlu'nun açıklamaları direkt olarak habere aktarılarak, yeniden üretilmiştir. Haberde öne çıkanlar ise; ailelere, bu acıdan kaos üretmek isteyenlere fırsat vermedikleri ve bu oyuna gelmedikleri için teşekkür ettiği, olayda iki farklı örgüte ilişkin bulgular olduğu, örgütler arası işbirliğinin olup olmadığının ortaya çıkarılması için çalıştıkları, iki bombacının olay yerine birinin çantayla diğerinin yelekle geldiğinin belirlendiği, bunun faili meçhul bırakılmayacağı, olayı teröristle halk arasında bir unsur olmaktan çıkarıp, polisle halk arasında bir tepkiye dönüştürmeye çalışanların olduğu ve 10 polisin linçten kurtulduğu ifade edilmiştir. Haberin devamında Davutoğlu'nun; 4 liderin aynı masada buluşmasını istediği ancak, Demirtaş'ın; “Bu cinayeti devlet işlemiştir” diyerek toplumu provoke ettiği, Hürriyet Gazetesi'nin “rakamlar çelişkili” demesine Başbakanlık'tan gelen 97 sayısına itibar etmeyip provokasyon yapan siyasi lidere itibar etmesine sert tepki gösterdiği ve Türkiye'nin 2003-2011 arasında yükselen bir güç ve başarı hikayesinden rahatsız olan çevreler olduğu yönündeki açıklamaları doğrudan habere aktarılarak gazetenin onayladığı görüşleri olumlu şekilde öne çıkardığı ve geniş yer verdiği görülmektedir.

Aynı tarihli Sabah Gazetesi'nin "spor" sayfalarında, öncekilerle benzer yönde haberlere yer verildiği görülmektedir. Daha önce de kullanılan; "*Konya 'da yer gök ay yıldız*" ana başlığının tekrar kullanıldığı haberde, "*teröre tepki*" ara başlığı öne çıkarılmış, karşılaşma öncesi taraftarların "şehitler ölmez, vatan bölünmez" şeklinde tempo tutup terörü lanetlendiği ve hayatını kaybedenler için maç öncesi bir dakikalık saygı duruşunda buldukları belirtilmiştir. Ankara'daki saldırı nedeniyle maç öncesi önlemlerin artırıldığı, İstanbul'dan özel tim getirildiği bilgisi aktararak haber yeniden üretilmiştir.

15 Ekim 2015 tarihli Sabah Gazetesi ilk sayfasında; "*DAEŞ ile PKK'nın şer ittifakı*" manşeti kullanılmıştır. Haberde Başbakan Davutoğlu'nun açıklamalarına yer verildiği görülmektedir. Haberin devamında Twitter hesapları ile IP adreslerinden elde edilen bulgulara göre saldırıda hem DAEŞ hem de PKK'nın etkin rol oynama ihtimalinin yüksek olduğu ve DNA testlerinde de önemli bulgulara ulaşıldığı, bu hain saldırıyı planlayanların da ceza alacağı yönündeki bilgiler paylaşılmıştır. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın; "*DAEŞ ve PKK'nın hiçbir farkı yok*" ifadesinin de öne çıkarılarak yeniden üretilen haberin, bir gün önceki gazetede yer alan haberlerle aynı yönde olduğu dikkat çekmektedir. "*Bomba tweet'çileri PKK'lı çıktı*" başlığıyla dikkat çeken haberde; tweet'lerin sahiplerinin birinin 1997'den, diğerinin 1990'dan itibaren PKK içerisinde aktif faaliyet gösterdikleri ve daha önce de polis tarafın gözaltına alındıkları bilgilerine yer verilmiştir.

Gazetenin iç sayfalarında detaylarına yer verilen Ankara saldırısı haberlerine 20. sayfada tam sayfa olarak yer verilmiştir. "*Sabah, Ankara'daki patlamanın sessiz kahramanlarıyla konuştu*" üst başlığı eklenerek verilen, "*O kurşunları yaşam boyu taşıyacaklar*" ana başlıklı haberde; yaralılardan avuç avuç domdom kurşunu çıktığı, hayati risk taşımayanların vücutlarında hayat boyu acı birer anı olarak taşıyacakları şeklinde detay bir bilgiyle yapılandırılarak haberin yeniden üretildiği ve saldırının büyüklüğünün öne çıkarıldığı görülmektedir. Haberin genel olarak sağlık çalışanlarına ithafen yapılandırıldığı dikkat çekmektedir. Haberin detaylarında; doktorların acil servisi "*can pazarı*" olarak tanımladığının belirtildiği, Numune Hastanesi'nin en çok yaralıya müdahale eden hastane olduğuna, 700 metrekarelik acil serviste adım atacak yer kalmadığına, 10.04'te olan patlamanın ardından pankartla getirilen en acil durumdaki hastanın yine taşınan pankartla ameliyat masasına alınıp 10.20'de ameliyata başlandığına, o gün 121 hastaya müdahale edildiğine yönelik bilgiler detaylı şekilde aktararak, saldırının büyüklüğü ve ardından yaşanan kaos bir kez daha hatırlatılmıştır. "*Kulak zarlari patlamıştı iletişim kuramadık*" başlığıyla öne çıkarılan haberde ise; birçok hastanın patlamanın etkisiyle işitme kaybı yaşadığı, çoğunun kulak zarının patladığı bu nedenle de iletişim kuramadıkları bilgisi

verilmiş, olayın vahametinin çok yönlülüğüne dikkat çekilmiştir. Aynı sayfadaki, “*Erdoğan’dan patlama alanına karanfil...*” üst başlıklı haberde; Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın Finlandiya Cumhurbaşkanı ve eşleriyle birlikte, Ankara Tren Garı’nın önüne gelerek hayatını kaybeden 97 kişi karanfil bıraktıkları ve saygı duruşunda buldukları bilgisine yer verilmiştir. Onların ardından da İçişleri Bakanı Selami Altınok ve Ankara Valisi Mehmet Kılıçların ve gün boyu da birçok vatandaşın olay yerine gelerek kırmızı karanfil bıraktıkları aktararak haber yeniden üretilmiştir. Sayfanın en altında ise; “*‘Dik dur’ yerine ‘Seni anlıyorum’ deyin*” başlıklı bir ayrıntı haber yer almaktadır. Bu haberde uzmanların, Ankara’daki katliamın yol açtığı travmaya maruz kalanların öfke, inkâr, korku, suçluluk gibi durumların görülebildiği, “ağlama, dik dur” denilecek bir durum olmadığı yönündeki açıklamalarıyla oluşturulmuştur. Haberin içeriğinde; saldırıda yakınlarını kaybeden, yaralanan, ailesinde yaralı bulunan kişilere gönüllü olarak psikolojik destek veren Psikolog Şükran Pekin Balcı’nın açıklamalarına yer verilmiştir. Anlatılan örneklerin biri; üç kayıplı olan bir ailenin hala cenazelerini bulamadığı, Adli Tıp önünde bekledikleri, 3 cenazenin de belki binin üzerinde olduğu tahmin edilen beden parçalarının arasında olduğu ve ailenin çok ciddi bir öfkesinin bulunduğu yönündedir. Haberde öne çıkartılan mesaj, bu kadar zor durumda olan ve büyük acı yaşayan, yas sürecinde olan insanların yıkılacak, dağılacak, feryat edecek durumda olduğu, onlara dik dur demek yerine ellerinden tutulması gerektiğidir. Yaşanan şeyin korkunç olması nedeniyle zaten normal tepkiler beklenmediğinin söylenmesi gerektiğidir. Türk Psikologlar Derneği’nden Klinik Psikolog Çağay Dürü’nün de insan eliyle bilinçli olarak yapılan bu tür büyük saldırıların, kişilerin ve toplumların psikolojisi üzerinde ağır yaralara yol açtığını belirten açıklamasına da yer verilmiştir. Derneğin sahada 40 kadar psikologla destek sunmaya çalıştığı bilgisi paylaşılarak haberde olumlu bir tavır sergilendiği görülmektedir.

22. Sayfaya gelindiğinde; “*Davutoğlu: DAES ve PKK ihtimali yüksek*” başlıklı haber dikkat çekmektedir. Önceki haberlerle büyük ölçüde aynı bilgilerin tekrarlandığı haber içeriğinde; Davutoğlu’nun Bulgaristan Başbakanı Boyko Borisov ile görüşmesinin ardından birlikte katıldıkları basın toplantısında yaptığı açıklamaya yer verilmiştir. DNA testlerinde önemli bulgulara ulaşıldığı, bu saldırıda hem PKK hem DAES’in etkin rol oynama ihtimallerinin yüksek olduğu yönündeki bilgilerden oluşan haberin devamında Davutoğlu’nun;

“Nasıl ABD diğer dost ve müttefik ülkeler El Kaide ile mücadele ederken El Kaide ile bağlantılı örgütlerle de mücadele etmişlerse Türkiye’de PKK ile irtibatlı gruplara silah yardımına herhangi müsamahaya izin vermez. Nasıl ABD’nin iyi niyetle Irak ordusuna verdiği silahlar, daha sonra DAES’in

eline geçmiş ve DAESH tarafından bugün hepimize karşı kullanılıyorsa, bugün PYD'ye verilen silahların yarın PKK'nın eline geçerek Türkiye'ye karşı kullanılmayacağını garantisini kimse veremez”

şeklindeki çarpıcı açıklaması da diğer haberlerden farklı olarak dikkat çekmekte, iktidardan gelen açıklamalara geniş ölçüde yer verilmeye devam edildiği görülmektedir.

23. Sayfada ise; *“Bomba Tweet’ini Atanlar PKK’lı Çıktı”* ana başlığı kullanılarak sayfanın tamamı Ankara saldırısı haberlerine ayrılmıştır. Başlığın hemen yanına *“7 Haziran’da HDP’den aday adayı olmuş”* ifadesiyle PKK ve HDP arasındaki ilişkiye dikkat çeken ayrıntıyla haber yeniden üretilmiştir. Haberin içeriğinin genel olarak önceki haberlerle benzer olduğu görülmektedir. *“ABD’den istendi”* alt başlığıyla devam edilen haberde, bu tweet’leri atanların da soruşturmaya dâhil edildiği, bu çerçevede Twitter’ın merkezi olan ABD’den tweet’lerin hangi IP numarasından atıldığına yönelik resmi bilgi istendiği ifade edilmektedir. Ancak bir taraftan da istihbarat birimlerinin kendi olanaklarıyla bu hesapların gerçek kişilerine ulaşmaya çalıştığı ve 13 Haziran 2012’den beri aktif olan Twitter hesabının saldırının yapıldığı 10 Ekim günü kapatıldığı, tweetlerin Diyarbakır doğumlu Erhan Ö. ve Suruç doğumlu Mehmet S. P. tarafından atıldığı ve önceki gün gözaltına alındıkları yönünde bilgilere yer verilmektedir. Dört ara başlığın öne çıkarıldığı haberin devamında; önceki haberlerden farklı olarak, soruşturmaya yayın yasağı getirildiği bilgisi yer almaktadır. *“Gar önünde şok detay: Heykelde 5 bin dolar”* ara başlıklı haberde ise; olay yeri inceleme ekiplerinin ikinci patlamaya çok yakın bir noktada bulunan Nasrettin Hoca heykeli üzerinde patlayıcı türüne yönelik iz ararken bir poşete sarılı halde çok miktarda ABD doları bulunduğu, parayı gözcülük yapanların, oradan alıp yurt dışına kaçmak için kullanacakları ihtimali üzerinde durdukları yönündeki tespitlere yer verilmektedir. Aynı sayfadaki, *“Erdoğan talimat verdi, DDK düğmeye bastı”* başlıklı bir başka haberde; Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın MİT ve Emniyet başta olmak üzere, tüm kurumlardan çağrılacak isimlerin, olayın aydınlatılmayan hiçbir boyutunun kalmaması için, DDK’nın sorumluluğunda birlikte çalışacakları bilgisi aktararak çalışmalara titizlikle devam edildiği algısı yaratılmaktadır.

Sabah Gazetesi’nin 36. sayfasında *“Türkiye’ye merhem oldunuz”* ana başlıklı haberde gazete, İzlanda’yı yenen milli takımın başarısını Fatih Terim’in sözlerini doğrudan habere aktararak yeniden üretmiştir. Haberin spotunda; *“içimizin kan ağladığı şu ortamda yaralara merhem oldunuz. Bu ülkenin sizlere ve sizin elde edeceğiniz başarılarla ihtiyacı var. Bu sorumluluğu kaldırmak güç ve yürek ister. Sizde bunların hepsi var”* ifadeleri öne çıkarılmıştır.

16 Ekim 2015 tarihli Sabah Gazetesi ele alındığında, haberlerin büyük bölümünün doğrudan Ankara saldırısıyla ilgili olmadığı ancak terör örgütleriyle ilgili olmaya devam ettiği görülmektedir. Gazetenin ilk sayfasında; *“İşte Türkiye’nin PYD Tepkisinin Perde Arkası ABD*

Silahları Kandil’de Çıktı” başlıklı özel habere yer verilmiştir. Haberin spotunda ABD’nin DAEŞ’le savaşması için PYD’ye verdiği ağır silahların PKK’ya aktarıldığı belirlenince Ankara’nın Obama yönetimini uyardığı bilgisinin öne çıkartıldığı görülmektedir. Haberin içeriğinde doğrudan Ankara saldırısına ilişkin bir bilginin yer almadığı görülmektedir. İlk sayfadaki, *“Hürriyet’e bir de canlı bomba soruşturması”* başlıklı haberde ise; Hürriyet’in internet sitesinde yayımladığı haberin, o sırada polisin ilgili kişilere yürüttüğü operasyonu aksattığı yönündeki ifadelerle haber yeniden üretilmiştir.

18. Sayfaya gelindiğinde; *“DAEŞ’e ekonomik operasyon”* başlığının kullanıldığı görülmektedir. Haberin spotunda; Ankara’daki terör saldırısının ardından DAEŞ’in para kaynaklarına yönelik operasyon başlatıldığı, örgüte fon aktaranlar için yardım ve yataklıktan işlem yapılacağı, sınırda da özel ekiplerin petrol sevkiyatına tedbir alacağı yönünde bir bilginin aktarıldığı görülmektedir. Haberin detaylarında; Türkiye’nin ABD ile birlikte DAEŞ terör örgütünün mali kaynaklarını kurutmak amacıyla uluslararası projeye liderlik ettiği DAEŞ’in elinde yaklaşık 3 milyar dolar nakit para bulunduğunun tahmin edildiği yönünde bilgiler doğrudan öne sürülmüştür. Haberde, örgütün mali kaynakları olarak, Suriye ve Irak’ta ele geçirdiği petrol yataklarından yaptığı karaborsa satışlar, ele geçirdiği bölgelerdeki banka kasaları, kurduğu haraç şebekesi ve fidye gibi kaynaklar sayılmaktadır. Haberde ayrıca; sınırlarda petrol sevkiyatını önlemeye yönelik denetimlerin sıklaştırılarak örgütün Türkiye tarafında kaçak petrol satmasının önlemediği yönündeki çarpıcı bilgilere yer verildiği görülmektedir. *“İnternette engel”* alt başlığıyla devam eden haberde; Telekomünikasyon İletişim Bakanlığı’nın (TİB) DAEŞ propagandası yapan internet sitelerine erişimi engellediği, aralarında DAEŞ’in de bulunduğu El Kaide, Taliban ile bağlantılı yaklaşık 450 kişi ve kurumun mal varlığını dondurma kararı alındığı bilgilerine yer verilerek haber yeniden üretilmiştir.

20. Sayfada, *“PYD’ye yardım demek PKK’ya yardım demek”* başlıklı haberde Davutoğlu’nun; iki iz üzerinde yürüdükleri, zaten olağan şüpheli olarak üzerinde durulanın DAEŞ olduğu, diğerinin belli tweet hesapları üzerinde bir soruşturmanın olduğu yönünde bilgilerden yola çıkılarak, Demirtaş’ın iktidara yönelik yaptığı sert eleştirilere cevap niteliğinde devam edip, öncekilerle benzerlik göstermektedir. Haberin devamında; *“DAEŞ en çok bize saldırıyor”* alt başlığı dikkat çekmekte ve Davutoğlu’nun, Esad’ın DAEŞ için bir tehdit olmadığı, DAEŞ’in yayınlarında en ağır ifadeleri kullandıkları kişilerin ne Demirtaş, ne Kılıçdaroğlu ve Bahçeli olduğunu, en çok saldırdıkları kişilerin kendisi ve Cumhurbaşkanı Erdoğan olduğu yönündeki ifadelerine yer verilerek haber yeniden üretilmiştir. *“Paralel yapı içindeki çevrelerle irtibat var”* başlıklı bir başka haberde ise; Davutoğlu’nun açıklamalarına

devam edilmiş, kendisinin *“kokteyl terörü”* diye nitelendirdiği ve birilerinin Türkiye’de hepsini karıştırarak bir işe kalkıştığı yönündeki ifadelerle yer verilmiştir. Haberde yayın yasağına ilişkin açıklamasına da yer verilen Davutoğlu’nun, gözaltına alınmalardan önce bilgi verilirse nasıl o kişilerin gözaltına alınacağını sorduğu ifadeleri öne çıkartılmıştır. Aynı sayfadaki *“Obama: Türkiye ile dayanışma içindeyiz”* başlıklı bir başka haber Cumhurbaşkanı Erdoğan ile ABD Başkanı Obama arasında gerçekleşen telefon görüşmesi üzerinden yapılandırılmıştır. Obama’nın Türkiye’ye yönelik güvenlik tehditlerine karşı, Türkiye ile dayanışma içinde olduklarını belirten ifadeleriyle ve Erdoğan’la Obama’nın PKK saldırılarının acilen son bulması gerektiği hususunda mutabık kaldıkları yönündeki bilgiyle haber yeniden üretilmiştir. *“Karanlık odakların beslediği örgütler”* başlıklı bir başka haberde; Başbakan Yardımcısı Yalçın Akdoğan’ın Ankara saldırısını değerlendirdiği konuşmasından *“Bunlar IŞİD de dâhil aynı karanlık odakların beslediği terör örgütleridir”* ifadelerine yer verilirken, Türkiye’nin demokrasisinin güçlendiği, ekonomisini büyüttüğü, istikrarını geliştirdiğini belirtmiş, PKK’nın Türkiye’deki bütün terör örgütlerinin anası olduğu, Türkiye kırsalı ve şehir merkezlerinde Cumhuriyet tarihinin en büyük terörle mücadele operasyonlarının yapıldığını belirttiği açıklamalarıyla söylem güçlendirilmiştir. Son olarak aynı sayfada *“Denizli’de AK Parti standına saldırdılar”* başlıklı bir başka haberde; Denizli’nin Pamukkale ilçesinde izinsiz basın açıklaması yapmak isteyen bir grubun, Ak Parti milletvekili adaylarının standındaki broşürleri yırtmak istediği 12 kişinin gözaltına alındığı ve ayrıca HDP Rize milletvekili adayı Turgay Köse’nin de Erdoğan’a hakareten tutuklanarak cezaevine gönderildiği yönündeki bilgilere yer verilmiştir.

Sabah Gazetesi’nin son olarak 22. sayfasında Ankara saldırısıyla ilgili haberlere yer verildiği görülmektedir. *“Hürriyet’e ‘canlı bomba’ soruşturması açıldı”* başlıklı haberin spotunda; Ankara’daki hain terör saldırısının ardından, yayımladığı listeye şüphelilerin kaçmasına neden olan Hürriyet’e soruşturma açıldığı belirtilmiştir. Haberin ayrıntılarında; Hürriyet’in ‘soruşturmanın gizliliğini ihlal’den dava açıldığının vurgulandığı, Başsavcılığın haber sonrası bazı şüphelilerin kaçtığını ve operasyonun geciktiğini de ekleyerek söylemin güçlendirildiği görülmektedir. Ayrıca sadece haberi yazan ve yayımlayanın değil, bilgiyi sızdıranın da soruşturulacağı bilgisi habere eklenmiştir. Bu haberin yanında da kısaca, saldırıda hayatını kaybedenlerin avukatlarının yayın yasağına itiraz ettiği, yasakla halkın bilgi alma hakkının engellendiğini savundukları habere yer verilmiştir. *“Saldırıyla ilgili 11 kişi gözaltında”* başlıklı son haberde ise; gözaltına alınlara ilişkin bilgiler aktarılırken, Ankara Büyükşehir Belediyesi’nin saldırının yaşandığı Ankara Garı önündeki alana “Demokrasi Meydanı” adının verilmesini kararlaştırdıkları habere yer verilmiştir.

17 Ekim 2015 tarihli Sabah Gazetesi'nin ilk sayfasına bakıldığında, terör konusu yine ilk sırada olmakla birlikte Ankara Saldırısına ilişkin bir haberin yer almadığı dikkat çekmektedir.

21. Sayfada, “*HDP'lilerden başörtülü kadınlara linç girişimi*” başlıklı haberde; Ankara'daki patlamada ölen Kübra Meltem Mollaoğlu'nun cenaze töreninin ardından yürüyüşe geçen HDP'li bir grubun, başörtülü iki kadını linç etmeye kalkıştığı ifadeleri yer almaktadır. Haberde Direkt olarak HDP'ye suçlayıcı bir ifade kullanılmıştır. Haberin içeriğinde hayatını kaybeden HDP milletvekili adayı Kübra Meltem Mollaoğlu'nun ailesinin cenazede, illegal flamalar açılmasına izin vermediği, tabutu bu grubun taşınmasına da izin vermediği bilgileri öne çıkartılarak, HDP yanlısı birinin ailesinin HDP'ye tepki göstermesine dikkat çekilerek, gazete kendi benimsediği söylemi güçlendirmiştir.

24. Sayfada, “*Teröre karşı durmak ahlaki bir duruştur*” şeklinde Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın ifadesinin doğrudan başlığa taşındığı haber Erdoğan'ın Kadın- 20 zirvesindeki konuşmasından alıntılarla yapılandırılmıştır. Erdoğan'ın söyleminin direkt başlığa taşınması, gazetenin de bu söylemi desteklediğini göstermektedir. Haberde; DAES'in hedefinde Türkiye olduğu, daha önce Suruç'ta, geçtiğimiz hafta Ankara Garı önünde yaşanan canlı bomba eylemlerinde toplamda 130 vatandaşımızı kaybettiğimiz, aynı şekilde askerlerimizden, polislerimizden DAES saldırılarında şehit olanlar olduğu, buna rağmen Türkiye'nin Suriye'de DAES'i destekliyor gibi gösterilmesini üzüntüyle gördüklerini ifade eden açıklamaları doğrudan aktarılmıştır. Türkiye'nin terör örgütlerinin aynı şekilde karşısında olduğu yönündeki açıklamasına geniş yer verilerek, öncekilere benzer şekilde terörün karşısında olma ve mücadele etme fikrinin tekrar vurgulanarak haberin yeniden üretildiği görülmektedir. Aynı sayfada; “*Menfaat için ülkeye kastediyorlar*” şeklindeki, bu kez Başbakan Davutoğlu'nun söyleminin doğrudan başlık olarak kullanılmasıyla yapılandırılan haber yer almaktadır. Davutoğlu'nun Ankara saldırısından sonra ilk kez Bursa'daki “barış ve kardeşlik mitingi”nde halka hitap ettiği bildirilmiştir. Haberin ayrıntılarında da; Erdoğan'ın söylemleriyle benzer yönde her türlü terör odağını lanetledikleri, bütün farklılıklarla birbirine kenetlendikleri yönündeki açıklamalar vurgulanarak, söylem güçlendirilmiştir. Habere ‘*eti turnaktan, Türk'ü Kürt'ten, Kürt'ü Türk'ten ayıramazlar*’ ifadesiyle devam edilmiştir. Haberin devamının öncekilerin tekrarı niteliğinde olduğu görülmektedir.

25. Sayfada; “*Doğan'a terörü övmekten onlarca dava*” üst başlığıyla “*Teröre destekten vazgeçmiyorlar*” ana başlığın kullanılarak, sayfanın neredeyse tamamının Aydın Doğan başta olmak üzere Hürriyet Gazetesi'ne yönelik haberden oluştuğu görülmektedir. Haberde genel hatlarıyla geçmişe yönelik hatırlatmalar yapıp, olaylar arasında da bağlantılar

kurularak Hürriyet'e açılan davalara yönelik bilgiler aktarılmış, gazetenin kendi söylemini doğrudan suçlayıcı bir üslupla kurguladığı görülmektedir. Haberde Ankara'daki terör saldırısının ardından yayımladığı *"aranalar listesi"* ile soruşturmanın gizliliğini ihlal ettiği ve şüphelilerin kaçmasına neden olduğu iddiasıyla açılan soruşturmaya yönelik bilgilere yer verilmiştir. Aynı sayfadaki bir başka haberde; Ankara Başsavcılığı'nın Ankara'daki patlamada ölenlerin sayısının 102'ye yükseldiğini yazılı bir açıklamayla bildirdiklerine yer verilmiştir. Haberin devamında soruşturma ile ilgili 13 kişinin gözaltına alındığı, patlamadan bir gün önce tweet atan ve gözaltına alınan 3 kişiden ise 2'sinin salıverildiği bilgisi aktarılarak haber yeniden üretilmiştir.

Ankara saldırısına ilişkin son olarak 26. sayfada yer verilen haberde ise; büyük harf ve kalın puntolarla *"Karayılan konuştu canlı bombalar harekete geçti"* ana başlığı kullanılmıştır. Haberin spotunda, terör örgütü PKK liderlerinden Murat Karayılan'ın; *"Ölümsüzler taburu ile metropollere saldırırız"* tehdidinin ardından, istihbarat birimlerinin harekete geçtiği ve kullanılacak teröristleri tespit ettiği, ölümsüzler taburunda ölümcül hastalığı olanları kullandıkları yönünde, daha önce hiç karşılaşılmayan bir bilginin öne çıkarıldığı görülmektedir. Haberin detaylarında istihbarat birimlerinin, örgütün 5-10 Mayıs 2011'de yaptığı Kongra-Gel Genel Kurulu'nda; *"Önderliğe dönüş gelişebilecek her türlü yönelimlere karşı 'Ölümsüzler Taburu'nun devrede tutulması"* kararı aldığına dikkat çekildiği ve bu tarihten sonra gerçekleştirilen saldırılar hatırlatılmıştır. Devamında da, PKK'nın kullandığı bu taktiğin, DHKP-C'nin taktiği ile aynı olduğu, hazırlanan istihbarat raporunun İçişleri Bakanlığı'na gönderilerek metropollerde önlem alınmasını istediği bilgisine yer verilmiştir. Bu doğrultuda haberde, PKK'nın söylemleri ve aldığı karar kanıt olarak gösterilerek, saldırıdan sorumlu tutulmuştur.

3.4.2.1.2 Ankara Saldırısının Cumhuriyet Gazetesi'ndeki Söylemi

11 Ekim 2015 tarihinde saldırının ertesi günü olan ve olayın gazetelerde yer aldığı ilk gün Cumhuriyet Gazetesi; *"Barış için yastayız"* sürmanşetini kullanmıştır. Sürmanşetin altında ve üstünde yer alan *"Ankara'da katliam: 95 ölü"* ve *"Oluk gibi kan aktı"* ifadeleriyle de ilk olarak saldırının boyutuna dikkat çekildiği görülmüştür. Sürmanşetin hemen üstünde kullanılan ve gazetenin kendi söylemiyle oluşturduğu; *"Erdoğan'ın başkanlık ihtirasiyla yarattığı şiddet ortamı ülkeyi kan gölüne çevirdi"* spotuyla Cumhurbaşkanı Erdoğan direkt olarak saldırıdan sorumlu tutulmuş ve gerekçe olarak da başkanlık konusu gösterilmiştir. Gazetenin burada olayla ilgili bilgileri haberleştirmek yerine doğrudan suçlayıcı bir tavır öne çıkardığı görülmektedir. *"Barışa bomba"* ve *"Savaş meydanı"* alt başlıklarında saldırıyla

ilgili ilk bilgilerin paylaşıldığı haberin içeriğinde; DİSK, KESK, TMMOB ve TTB'nin öncülüğünde düzenlenen “*Emek, Barış ve Demokrasi Mitingi*” öncesi Tren Garı önünde toplanan HDP ve EMEP kortejlerinin içerisinde sabah saat 10.04'te 3 saniye arayla iki ayrı bomba patladığı bilgisine yer verilmiştir. Bu ifadelerle ilk olarak, saldırının HDP'yi ve EMEP'i hedef aldığı yönünde bir algı yaratıldığı görülmektedir. Haberin devamında, saldırının büyüklüğüne dikkat çekilmek için; canlı bomba olduğunun tahmin edildiği, meydanın savaş alanına döndüğü, insan parçalarının etrafa dağıldığı, kan gölü oluşan garın önünün feryatlar kapladığı şeklinde betimlemeler kullanılmıştır. Haberde ayrıca, polisin tepki gösteren halkın ve yararlıların üzerine biber gazı sıktığı da ifade edilerek, devletin güvenlik güçlerinin tavrının olumsuzluğuna vurgu yapılamak istenmiştir. Saldırıyla ilgili “*400 vekil için...*” şeklinde bir ara başlık dikkat çekmektedir. Haberin içeriğinde; önce Suruç katliamı hatırlatılmış, 2.5 ayda 700'e yakın can gittiği vurgulanmış ve sorumluların istifa etmesi gerekirken örtbas amaçlı yayın yasağı kararı getirdiği belirtilmiştir. Gazetenin kendi söylemiyle yapılandığı haberde asıl öne çıkanlar ise;

“Cumhurbaşkanı ‘ister kabul edin, ister etmeyin, Türkiye'nin yönetim sistemi fiilen değişmiştir’ açıklamasını yaptı. ‘400 vekil alınsaydı durum farklı olurdu’ cümlesini ağızından kaçırdı. O günden beri bir kan gölünde çırpınıyoruz adeta... 3 hafta sonraki seçime tam bir dehşet ikliminde gidiyoruz. Hedef, fiilen değiştiği söylenen sistemi ‘oluk oluk kan akıtarak’ bir sıkıyönetim rejimine dönüştürmekse, bunun tehlikeli bir hayal olduğu bilinmelidir. Türkiye halkı cevabını, akın akın sandığa giderek verecek ve ‘ister kabul et, ister etme, ölse de baskıya boyun eğmeyeceğiz’ diyecektir”

şeklindeki haber söylemidir. Bu ifadelerle gazetenin direkt olarak kendi ideolojisi doğrultusunda haber üretimi yaptığı ve iktidara karşı geliştirdiği oldukça sert eleştirileri öne çıkardığı görülmektedir. Saldırıyla ilgili devam eden haberlerde; “*Bakan bey neden gülüyor?*”, “*Demirtaş: Devlet saldırdı*”, “*Davutoğlu: Yargılanacak*”, “*AKP'ye istifa çağrısı*” başlıklarının öne çıkarıldığı görülmektedir. Bu dört haberin de saldırının sorumluları olarak iktidarın gösterilmesine yönelik ifadelerden oluştuğu dikkat çekmektedir. Haberlerin içeriklerinde; Altınok'a “*istifa etmeyi düşünüyor musunuz?*” sorusuna, Bakan İpek'in gülmesinin dikkat çektiği, HDP Eş Başkanı Demirtaş'ın saldırıyı karanlık güçlerin yapmadığı, devlet tarafından halkımıza yapılan bir saldırı olduğunu söylediği, Başbakan Davutoğlu'nun, Demirtaş'ın sözleri nedeniyle onu yargılanmakla tehdit ettiği, CHP ve EMEP'in olayda ihmali bulunan tüm siyasi sorumlulara istifa çağrısı yaptığı, Bahçeli'nin de saldırıdan hükümeti sorumlu tuttuğu yönünde iddialara yer verdiği görülmektedir. Haberde kullanılan söylemlerde gazetenin, tamamen iktidarın karşısında olduğu, hatta Davutoğlu'nun Demirtaş'ı tehdit ettiğini belirttiği, ihmal konusuna dikkat çektiği açıkça görülmektedir. Aynı sayfada bu kez “*insan parçaları yağdı*” başlıklı haberde ise; katliamda hayatını kaybedenlerin öne çıkarıldığı

görülmektedir. Başlığın üstünde “*Katliamın tanıkları saldırı anını anlatıyor*” ifadesine de yer verilen haberde, saldırının boyutuna dikkat çekilmiştir. “*Allahü Ekber diye bağırdı*”, “*Herkes yakınlarını aradı*”, “*Saldırganlar Mobesede*” alt başlıklarının kullanıldığı haberde öne çıkanlar; patlama öncesi bir kişinin ‘Allahü Ekber’ diye bağırdığını, başka bir tanığın ise, görevli gömleği olmayan sakallı birinin anonslarla HDP kortejini patlamanın yaşandığı yere yönlendirdiğini anlattığı, patlamanın ardından başkentte kaos yaşandığı, ilk saatlerde yaralılara müdahale edecek sağlık personeli sıkıntısı yaşandığı, emniyet güçlerinin IŞİD üzerinde yoğunlaştığı ve olaydaki yöntemin Diyarbakır ve Suruç’taki patlamayla büyük benzerlik taşıdığı yönündedir. Saldırıyla ilgi başka tanıkların ifadelerine de yer verilen haberde; köprünün üstünden insan bedeni parçaları düşmeye başladığı, hangileri canlı hangilerinin ölü olduğunun bilinemediği, insanların birbirinin üzerine yığıldığı gibi saldırı sonucu yaşanan vahşeti ve kaosu öne çıkardığı görülmektedir. “*Gülerek gitmişlerdi*” başlığının altında da katledilenler arasındaki kişilerin kim olduğuna dair bilgilere kısaca değinilmiştir.

8. Sayfasında; “*Barışı katlettiler*” ana başlığı kullanılarak, barış isteyenle, katliam yapanlar arasındaki tezatlığa dikkat çekilmiştir. “*Ankara’daki Barış Mitingine bombalı saldırı*” üst başlığına da yer verilen haberde; halaylar çekilip barış şarkıları söylenirken art arda iki patlamanın meydana geldiği, 95 kişinin öldüğü, 246 kişinin yaralandığı, Türkiye’nin değişik illerinden çok sayıda katılımcının miting için otobüslerle Ankara’ya geldiği yönünde daha çok bilgi vermeye yönelik ifadeler kullanıldığı görülmektedir. “*Barış annelerini vurdular*” alt başlığıyla devam eden haberde; ilk patlama anının kameralara yansıdığı, o sırada bir grubun halay çekerek, ‘bu meydan kanlı meydan’ sözlerinin geçtiği şarkıyı söylediği ve tam o sırada ilk patlamanın gerçekleştiği, bombalardan birisinin, ‘Barış Anneleri’nin içerisinde patladığı yönünde bilgilere dikkat çekilmiştir. “*Her yerde kan kokusu*” alt başlığında ise yaşanan vahşete dikkat çekildiği görülmektedir. Haberin içeriğinde; patlamanın gücünün, ölenlerin cesetlerini etrafa saçtığı garın önünün kan gölüne döndüğü, feryatların yükseldiği alanın can pazarına dönerken etrafı kan kokusunun kapladığı yönündeki çarpıcı ifadelerle betimlendiği görülmektedir. Bu tarz söylemlerle, insanlar üzerinde korku stratejisi kullanarak gücü elinde tutmak isteyen terör örgütlerinin amaçlarına dolaylı olarak hizmet edildiği görülmektedir. “*Cesetlerin arasında canlı aradılar*” ara başlıklı haberde ise; ağır yaralıların saldırıdan önce taşıdıkları pankartların üzerinde taşındığı, hastanelerde yer kalmadığı, yoğunluktan cep telefonlarının kilitlendiği, yerde yatanların arasında dolaşan bir vatandaşın “*canlı var mı?*” diye bağırarak, yaşayan olup olmadığını kontrol etmesinin yürekleri dağladığı ifade edilmiştir. Haberin tamamen yaşanan vahşeti ve kaosu öne çıkardığı

görülmektedir. Yine ilk sayfada da kısaca değinilen haberin detayları; *“HDP kortejini patlama bölgesine yönlendirdiler”* ara başlığıyla verilmiştir. Haberde benzer şekilde görgü tanıklarının ifadelerine yer verildiği görülmektedir. *“Sendikalardan jet dilekçe: Savcılık soruşturursun”* başlıklı bir başka haberde; mitingi düzenleyen sendikaların avukatlarının, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına soruşturmanın karartılmaması için gereken tedbirlerin alınması talebiyle başvuruda bulunduğu bilgisini aktararak, gazetenin şüphe yaratacak bir içerik oluşturulduğu görülmektedir. *“Emniyet görevlilerinin olay sırasında gerek güvenlik tedbiri almayarak gerekse olay sonrası yaşam kaybını artıracak eylemleri nedeniyle soruşturmayı karartma olasılığı nedeniyle tüm soruşturma işlemlerinin bizzat savcılık tarafından yürütülmesini talep ederiz”* şeklinde bir dilekçe ile habere devam edilmiştir. Haberde, *“kayıtları bize de verin”, “görüntülere müdahale olmasın”, “özerk kurumlar incelesin”, “istihbarat var mıydı”, “gaz emrini kim verdi”* gibi talepler öne çıkarılmıştır. Aynı sayfadaki *“Sosyal medya da durdu”* başlıklı bir başka haberde; saat 14.30’dan itibaren yurttaşların Twitter’a girememeye başladığı, aynı dakikalarda Facebook’un da kilitletiği, Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı’nın bir açıklama yapmadığı yönünde olumsuzlayıcı bir içerik oluşturduğu görülmektedir. Böylece gazetenin, devletin güvenlik güçlerinin güvenilmeyecek bir organ olduğu algısı yaratılmıştır. Ayrıca aynı sayfada bir başka yayın yasağı haberine daha yer verildiği dikkat çekmektedir. *“Başbakan’dan yayın yasağı”* başlıklı haberde; patlamalar sonrası gelişmelere ilişkin radyo ve televizyon yayınlarının sansürlendiği bilgisi öne çıkarılarak olumsuz durumlara dikkat çekilerek, iktidarın yayın yasağı uygulaması açıkça eleştirilmiştir.

Gazetenin 9, 10, 11 ve 12. sayfalarının tamamen Ankara saldırısı haberlerinden oluştuğu dikkat çekmektedir. 9. Sayfada; *“İnsanlık suçu”* ana başlığıyla başlayan haberde, katliamda yaşamını yitirenlerin öykülerine yer verilmiştir. Haberde yaşamını yitirenlerden, HDP’nin İstanbul milletvekili adayı Kübra Meltem Mollaoğlu, HDP Karşıyaka İlçe yönetim Kurulu üyesi Ayşe Deniz, barış annesi Meryem Bulut, 9 yaşındaki oğluyla birlikte hayatını kaybeden Birleşik Taşımacılık Sendikası üyesi İbrahim Atılgan gibi birçok isme yer verildiği görülmektedir. *“Afganistan gibi”* başlığının öne çıkarıldığı haberde ise; CHP İzmir Milletvekili Musa Çam’ın saldırı anına ilişkin ifadelerine ve *“bu bir saray provokasyonudur! Toplumun tek istediği güvenli bir şekilde seçime gitmek ancak AKP iktidarı ve saray ortaklığı bunun oluşmaması için elinden geleni yapıyor”* şeklindeki doğrudan iktidarı suçlayan ifadelerine yer vererek, kendi ideolojisi doğrultusundaki kişilerin söylemlerini habere aktararak ideolojik üretim yaptığı görülmektedir. Aynı haberde Birgün yazarı Doğan Tılıç’ın da ifadelerine yer verilmiştir. Haberde öne çıkanlar ise; *“... Çok geniş bir alan insan eti*

parçalarıyla dolmuştu... Hayatım boyunca gördüğüm en korkunç iki olaydan biriydi. Diğeri de Afganistan'daydı, orası savaş halindeydi, kalabalık bir yere roket düştüğünde böyle bir manzarayla karşılaşmıştım... Gara gelene kadar hiçbir polis varlığı yoktu...” şeklindedir. Bu ifadelerin öne çıkarılmasıyla, savaş halinde olan bir ülke ile karşılaştırma yapılmış, olaylar arasında benzerlik kurulmuş, içinde bulunulan durum savaşa benzetilmiş ve yine polisler ve dolayısıyla siyasi sorumlulara eleştiri getirilmiştir. Başka tanıkların ifadelerine de yer verilen haberde, saldırının meydana getirdiği insanlık dramını göz önüne sermiş, yaşanan kaosa dikkat çekilmiştir. *“Bir organ parçası mı kurtardı, bilmiyorum”* başlıklı bir başka çarpıcı haberde ise; Merve Semercioğlu'nun Facebook hesabı üzerinden saldırı anına ilişkin yaşadıklarını; *“Kasıklarına fırlayan bir organ parçası mı kurtardı beni... bilemiyorum. Barış diye bağırarak gencecik insanların kalbinin son atımlarını desteklemeye çalıştığım sırada genzimi tıkayan biber gazını da, ambulansın önünü kesen akrep ve tomaları da, çığlıklar içinde ağlaşırken keyifle izleyen çevik kuvvet polislerini de unutmayacağım! İyi değilim, iyi olmayın...”* şeklindeki söylemleri doğrudan habere aktarılmıştır. Böylece, güvenlik güçlerinin saldırı sonrasında vatandaşlara yaptığı müdahaleye çarpıcı şekilde dikkat çekilmiş, keyifle izledikleri söylenerek adeta saldırıyı destekledikleri veya sorumlu oldukları yönünde bir alt mesaj verilmiştir. Aynı sayfadaki *“İstihbaratçılar yine uyudu”* başlıklı haberde gazete eleştirel tavrına aynen etmiştir. Haberin spotunda; başkentin göbeğine kadar elini kolunu sallayarak gelen iki canlı bombanın katliam yaptığı, emniyet ve MİT'in saldırıyı önleyemediği öne çıkartılarak çelişkiye dikkat çekilmiştir. Haberin devamında; Ankara Emniyeti'nin sadece miting yapılacağı Sıhhiye Meydanı'nda güvenlik önlemi aldığı, ancak toplanma alanı olan Ankara Garı önünde hiçbir tedbir almadığı, polisin uzaktan seyrettiği, canlı bombaların üzerinde patlayıcılarla Ankara'ya gelmesindeki istihbarat açığı ve failerin gar önünde arama yapılmadığını bildiği, dolayısıyla zanlıların olay öncesi istihbarat çalışması yaptığı gibi söylemler kullanılarak, güvenlik zafiyetine yönelik bütün olumsuz durumların öne çıkarıldığı görülmektedir. Haberin devamında; saldırının Diyarbakır ve Suruç saldırılarıyla benzer yönlerine dikkat çekilmiş, hepsinde de HDP'nin kitlesine yönelik olduğuna vurgu yapılmıştır. Habere göre; Suruç saldırısı PKK'nın eylemlerinin başlamasına neden olmuş, çünkü patlamanın ise; KCK'nın tek taraflı ateşkes ilan edeceğini duyurmasının ardından geldiği ve bu saldırının amacının, PKK'nın ateşkes ilan etmesini engellemek olabileceği yönündedir. Haberin devamında güvenlik güçlerine yönelik eleştiri ve suçlayıcı tavrın açıkça devam ettiği görülmektedir. Polisin saldırıyı önleyemediği gibi, patlama sonrasında da alana hâkim olamadığı, olay yerine ancak olaydan 1 saat sonra geldiği, güvenlik zinciri oluşturamadığı yönünde ifadeler kullanılmıştır. *“Katliamda yanıt bekleyen sorular”*

başlıklı diğer haberde de güvenlik zafiyetine ve olayın siyasi sorumlularına yönelik eleştirel tavrın devam ettiği görülmektedir. Haberde dikkat çekilen 7 maddede öne çıkanlar; Suruç ve Diyarbakır örneklerine rağmen neden güvenlik önlemi alınmadığı, bu saldırıların neden hala aydınlatılmadığı, saldırının arkasında kimlerin olduğu, zanlıların Ankara'ya nasıl geldiği, Türkiye'deki uyuyan IŞİD hücrelerinin neden ortaya çıkarılmadığı, İçişleri Bakanı, MİT Müsteşarı, Emniyet Genel Müdürü ve Ankara Emniyet Müdürü'nün neden istifa etmediği yönündedir. Cumhuriyet Gazetesi'ndeki bu haberlerin tümünde en çok dikkat çeken unsurlardan biri de; canlı bombalar için hiçbir haberde “terörist” kelimesinin kullanılmadığı, bunun yerine “zanlı veya fail” sözcüklerinin kullanıldığıdır. Bu yaklaşımıyla gazetenin ideolojik üretim yapmaya devam ettiği görülmektedir. “*IŞİD, saldırıyı kutladı*” başlıklı bir başka haberde; IŞİD'in Ankara'daki saldırıyla ilgili Twitter üzerinden tebrik mesajı yayınladığı, IŞİD'in Türkçe sosyal medya hesaplarından biri olduğu bilinen “@DarulHilafel1” hesabından; “*Allah'a hamd olsun ki Ankara'da komünistlerin mitinginde patlama olmuş. Birçok ölü ve yaralı varmış, Allah'ım ölülerinin sayısını artır... Yapanları tebrik ediyoruz. Halay çeken komünistler bu meydan kanlı meydan sloganı atarken bomba patlıyor. Barış isteyenler bunlar mı? Kanda boğuldunuz hamd olsun.*” şeklindeki ifadelerine doğrudan yer verilerek IŞİD'in korkunç yüzünü bir kez daha ortaya çıkarmıştır. Son olarak aynı sayfadaki “*Müsteşar görevden alınsın*” başlıklı haberde CHP'li Umut Oran'ın İçişleri Bakanı ve MİT Müsteşarı'nın görevden alınmalarını istediği habere yer verilmiştir. Haberin devamında; “*... onlarca masum yurttaşın yaşamını yitirmesiyle sonuçlanan birçok saldırıyla ortaya çıkmış olan MİT Müsteşarı Hakan Fidan ve İçişleri Bakanı Selami Altınok derhal görevlerinden alınmalıdır! Aksi halde seçim hükümetinin tek varlık nedeninin sadece iktidar mensuplarını korumak olduğu... itiraf edilmiş olacaktır*” şeklinde açıklamalarına direkt olarak yer verilerek, Cumhuriyet Gazetesi'nin, fikrini benimsediği kişilerin açıklamalarını öne çıkararak haberi yeniden ürettiği görülmektedir.

10. Sayfaya gelindiğinde ilk dikkat çeken ise; “*Kan akacak dedi, aktı*” ana başlığıdır. “*Mafya lideri Peker konuştu, Ankara 1 gün sonra kana bulandı*” üst başlığının da eklendiği haberde; “*Suç örgütü lideri*” olarak tanımlanan Sedat Peker'in “*oluk oluk kan akacak*” dedikten bir gün sonra barış mitinginin kana bulandığı söyleminin kullanıldığı, devamında ise; geçmişe yönelik bir hatırlatma yapılarak, Erdoğan'ın Başbakan olduğu dönemde, hükümeti devireceği öne sürülen, “*Ergenekon terör örgütünün üyesi olmak*” suçundan yargılanan Peker'in tahliye olduktan sonra Erdoğan'la samimi görüntülerinin basına yansıdığını ve bu nedenle Erdoğan'ın tepki çektiğini belirtmiştir. Peker'in de 1990'lı yıllardan itibaren adının ülkücü mafya lideri olarak duyulduğuna da dikkat çekilen haberde,

gazetenin “bizden olmayanların olumsuz yanlarını vurgula” stratejisini uygulayarak, hem iktidara hem de ülkücülük, mafya ve çete kavramlarını bir arada kullanarak suçlayıcı bir söylem geliştirdiği dikkat çekmiştir. Dolayısıyla gazetenin, iktidara ve ülkücülere ters yönde bir ideolojiye sahip olduğu görülmektedir. “*Şiddet yeteneğim var*” alt başlığıyla devam edilen haberde, Peker’in dosyasında yer alan adam dövme, kaçırma, işyeri kurşunlama, tehdit ve adam öldürmeye azmettirme gibi her türlü suçu ve aldığı cezaları da vurgulayarak bir anlamda Peker için kullandığı ifadeleri haklı çıkarmıştır. “*Bizi o zaman tanıyacaklar*” alt başlığında ise Peker’in Rize’de yapılan “*teröre hayır*” mitinginde yaptığı konuşmanın devamı; “*Biz kimseyi vurmayaçağz... kimseyi öldürmeyeceğiz ancak meşru savunma hakkımız hasıl olduğu zaman oluk oluk kan akacak. O zaman bizim kim olduğumuzu görecekler... Erdoğan’ı seviyorum. Recep Tayyip Erdoğan giderse Türkiye gider... Onun için biz Erdoğan’a sahip çıkıyoruz, siz de sahip çıkın...*” şeklinde aktarılmıştır. Haberde ayrıca, mafya lideri Peker’in mitinge gelenleri hem ülkücü hem de rabia işaretiyle selamladığına dikkat çekilmiştir. Bu haberin genelinde, Cumhurbaşkanı Erdoğan’la gazetenin mafya lideri olarak tanımladığı Sedat Peker yan yana sunulmuş, iktidarı olumsuzlayıcı bir yön öne çıkarılmıştır. Aynı sayfadaki “*Katliamı protestoya müdahale*” başlıklı bir başka haberde; Türkiye’nin farklı illerinde Ankara saldırısını protesto etmek için düzenlenen yürüyüşlere ve o sıralarda yaşananlara yer verildiği görülmektedir. İzmir’de yürümek isteyen gruba polis izin vermediği, biber gazıyla müdahale ettiği ve yaklaşık 100 kişinin gözaltına alındığı, Balıkesir’de yürüyüş yapan gruba, bir kişinin ‘*polisler, askerler şehit ediliyor. O zaman neredeydiniz?*’ diye bağırdığını ve bu kişiyi polislerin grubun yanından uzaklaştırdığını, Afyonkarahisar’da protestonun sonuna doğru toplanan başka bir grubun, ‘*teröristlere destek veriyorsunuz*’ diyerek KESK üyelerine saldırdığı, polis araya girdiği, Batman’da, milletvekillerinin kortejin önünde yürürken polis basıncı su ve biber gazından etkilendiği, 4 kişinin gözaltına alındığı, Diyarbakır’da yaklaşık 2 bin kişinin toplanarak, hükümet ve Cumhurbaşkanı Erdoğan aleyhinde sloganlar attığı yönünde bilgilerin öne çıkarılarak haberin yeniden üretildiği görülmektedir. Bu yönüyle haberde, güvenlik güçlerine de iktidara da tavrından dolayı eleştiri getirilmiş, farklı olaylarla karşılaştırmalar yapılmış ve vatandaşların iktidara karşı tepkili olduğuna dikkat çekilerek söylem güçlendirilmiştir.

Cumhuriyet Gazetesi’nin aynı tarihli sayısının 11. sayfasında; “*Kılıçdaroğlu’nun ‘bugün özel suçlama yapmak istemiyorum’ deyip söylemediği cümle: 400 vekil vermediniz önünüze gözyaşı koydu*” ana başlıklı haber ilk dikkat çekendir. Spot kullanılmayan haberin CHP Genel Başkanı Kılıçdaroğlu’nun da ifadelerine yer verilerek yapılandırıldığı görülmektedir. Haberin içeriğinde; Kılıçdaroğlu’nun mitinginde çok dikkatli bir dil kullanarak

siyasi değerlendirme yapmamış olmasına olumlu bir ifadeyle yer verilmiş, Kılıçdaroğlu'nun katliamı mitinglerde dile getirdiği *“oy için kan, terör, gözyaşı içinde seçim dayatması”* kapsamında görmesine karşın, böylesi acılı bir anda topluma haksızlık olmaması için siyasi mesaj vermek istemediği belirtilerek Kılıçdaroğlu'nu destekleyici bir söylem kullanıldığı dikkat çekilmektedir. Haberin devamında, AKP'li bakan ve parti yöneticilerinden saldırının HDP'nin barajı aşması için geldiği yönünde açıklama yaptıkları ifade edilmiş, katliamla bazı soruların gündeme geldiği dolaylı bir dille ve kaynak gösterilmeden, gazetenin kendi söylemleriyle yapılandırılarak haber yeniden üretilmiştir. Gündeme geldiği iddia edilen sorular ise seçimle ilgili olup, bu saldırıyla seçim güvenliğinin ortadan kalktığını ve daha çok HDP'nin mitinglerinde can güvenliğinin olup olmadığı, batının korkutularak HDP'nin oylarının düşürülmeye çalışılmış olabileceği yönündedir. Bu sorularda ise gazetenin daha çok HDP'nin bu saldırıyla mağdur edilmeye çalışıldığı yönünde bir yorum geliştirdiği ve bunun üzerinden ideolojik üretim yaptığı görülmektedir. *“Erdoğan: Kınıyorum”* başlığının öne çıkarıldığı bir başka haberde Erdoğan'ın saldırıdan sonra yaptığı; *“Birlik ve beraberliğimize, ülkemizin huzuruna kasteden bu menfur saldırıyı şiddetle kınıyorum. Teröre en büyük desteği, terör eylemleri ve terör örgütleri karşısında çifte standartla hareket edenler vermektedir...”* şeklindeki açıklamaya ve devamında da millet olarak, özellikle de siyasi partiler, sivil toplum kuruluşları ve medya olarak, bu saldırıların tümüne karşı, aynı insani ve ahlaki duruşla tavrımızı ortaya koymamız gerektiğini vurgulayan ifadeleri öne çıkarılmıştır. Aynı sayfadaki diğer haberde ise Erdoğan'ın; *“Teröre karşı ortak bir tavırda buluşalım, ortak bir çağrıda buluşalım”* şeklindeki çağrısına Bahçeli'nin; *“Uyarılarımıza kulak tıkadıkları ve ülkenin bugünkü durumunun baş sorumlusu oldukları için bu görüşmeye de hayır diyoruz”* cevabına ve Kılıçdaroğlu'nun ise talebe olumlu yanıt vermesine dikkat çekilmiştir. *“AKP'lilerin hedefi HDP”* başlığının öne çıkarıldığı diğer haberde de; AKP'li Mehmet Metiner'in HDP'yi olayın sorumlusu olarak gösterdiği ve AKP'li Aydın Ünal'ın da saldırıdan CHP, HDP, Doğan Medya ve Gülen Cemaati'ni suçladığı, *“Kana bir vampir edasıyla üşüşen CHP ve HDP yönetimi ile Doğan/Fethullah medyasını da yakından izliyoruz. O kan sizi boğacak”* şeklindeki yazısına dikkat çekilerek haber yeniden üretilmiştir. HDP Eş Genel Başkanı Demirtaş'ın söylemi; *“Devletin saldırısı”* nın başlık olarak kullanıldığı bir başka haberin Demirtaş'ın ifadeleriyle oluşturulduğu dikkat çekilmektedir. Haberde Demirtaş'ın; *“Bizler barış sesimizi bile meydanlarda haykıramıyorsak devlet tarafından millete açık bir saldırı vardır”* ifadeleri aktarılmıştır. Saldırının önlenememesi konusunda kim sorumluyorsa yargılanacağına dikkat çektiği *“İnşallah birlikte göreceğiz. Ellerinize kelepçeler takılacak. Bunların sorumluları cezaevlerine sokulacak”* ifadelerinin de haberde öne çıkartıldığı

görülmektedir. Demirtaş'a cevaben; *“Esas Demirtaş yargılanacak!”* ifadesini kullanan Davutoğlu'nun açıklamalarıyla yapılandırılan haberde ise; saldırının tek bir gruba ve tek bir siyasi topluluğa yapılmadığı, ülkenin bütününe, halkın her kesimine, demokrasiye yapılmış bir saldırı olduğu, 3 günlük yas ilan edildiği yönündeki açıklamalarıyla haber yeniden üretilmiştir. Haberin devamında, olayla ilgili ilk bilgilere ve tahminlere yer verildiği görülmektedir. Saldırıyı iki canlı bombanın gerçekleştirdiği, böyle bir saldırıyı yapabileme kabiliyetine sahip, DEAŞ, PKK, DHKPC, MLKP gibi örgütler olduğu, birçok canlı bombanın durdurulduğu, ancak bu yönde istihbaratlar alındığı, teröre karşı ortak bir duruş içinde olunmasını istediği, Demirtaş'ın *“ellerinize kelepçe takılacak”* ifadesine cevap olarak, *“Bileğimize ne takılacağına millet karar verir. Bugünkü terörde hayatını kaybeden vatandaşlarımızın acıları üzerinde bir iç savaş çağrısında bulunuyorsa, devletin halkına yönelik suçudur diyorsa ve halkı devlete isyana teşvik ediyorsa esas bunlar yargılanacak bir tutumdur”* şeklindeki ifadeleri öne çıkarılarak haber yeniden üretilmiştir. Birbirinin devamı niteliğindeki bu haberlerde gazete, iktidar partisi ve meclisteki tüm partilerin söylemlerini aynı oranda öne çıkardığı görülmektedir.

12. Sayfada; *“Bu canların hesabını kim verecek”* ana başlığı kullanılmıştır. Başlığın yanında *“20 Temmuz - 10 Ekim”* tarihlerinin etiket şeklinde öne çıkarıldığı görülmektedir. Haberin içeriğinde; Türkiye'yi kan gölüne çeviren hareket noktasının tartışmasız AKP'nin iktidar gücünü yitirmesinin olduğu, HDP'nin barajı aşacağı kesinleşince, seçimlere iki gün kala bugünkü tablonun ilk katliamının yaşandığı, seçimlerin ardından barış sürecinin buzdolabına konulduğu, 20 Temmuz - 10 Ekim tarihleri arasında 80 askerin, 62 polis, 3 korucunun şehit olduğu, 341 PKK'lının öldürüldüğü, bölgede 20'si bebek ve çocuk 113 sivilin yaşamını yitirdiği, dün ise bu sayıya Ankara'da 95 kişinin daha eklendiği şeklindeki bilgilerin aktarıldığı ve haberin başında da yine iktidarı açıkça bu durumlardan sorumlu tutan bir söylemin geliştirildiği ve ideolojik üretim yapıldığı dikkat çekmektedir. *“7 Haziran seçimlerinden bugüne: 694 ölüm”* ara başlıklı habere de aynı yönde devam edilmiş, Türkiye haritası üzerinde 7 Haziran'dan itibaren hayatını kaybedenlerin, tarihleri ve şehirleri belirtilerek, bazıları da isimleriyle birlikte haritanın üzerine yazılmıştır. Böylece iktidara yönelik suçlamalara devam edilmiş, terörle ilgili olumsuz durumların öne çıkarıldığı şekilde bir haber yapılandırılmıştır. *“İstanbul'da emniyet alarmda”* başlıklı bir başka haberde; İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nün güvenlik önlemlerini artırdığı, Ankara'daki saldırı sonrasında, İstanbul'da da benzeri bir saldırının yapılabileceği uyarısında bulunduğu, hassas noktalar, kamu kurumları, parti binalarına yakın yerlerde güvenlik önlemlerinin en üst seviyede tutulacağı belirtilmektedir. Gazetenin, güvenlik birimlerinin bu olumlu yaklaşımına

yer verdiği haberin hemen yanında ise; *“Polisten bomba sonrası gaz”* başlığıyla, garın önündeki katılımcıların *“patlama olmadan önce koruyacaktınız, şimdi değil”* diye bağırıldığı bunun üzerine polisin gaz kullandığı ve tepkinin daha da arttığı şeklindeki ifadelere de yer verilerek emniyet güçlerinin tavrını olumsuzlayan bir haber yapıldığı görülmektedir. *“Yakın tarihteki en büyük katliam”* başlıklı haberde ise saldırının sonuçlarının diğer kaynaklarda da sunulduğu gibi boyutuna dikkat çekilmiştir. Haber, tarihsel bağlamda ele alınarak 1 Mayıs 1977’den itibaren Türkiye’de gerçekleşen bazı saldırılara yer verilerek oluşturulmuştur. *“Sosyal medyada saldırı olacağı yazıldı”* başlıklı diğer haberde ise; Twitter’da fenomen olduğu belirtilen *“Fuat Avni’nin”*, *“Pir Ozan Abdal”* isimli hesabın, *“Dinebereday”* isimli kullanıcının mitingde olabileceklere ilişkin sinyaller verdikleri belirtilmiştir. Öte yandan bu bilgilere eleştirel bir söylem eklenmediği görülmüştür.

Cumhuriyet Gazetesi’nin ekonomi sayfası olan 14. sayfada; *“İki gün genel grev”* başlığı dikkat çekmektedir. Haberın spotunda kullandığı; *“Ankara’da patlamanın yaşandığı mitingi düzenleyen DİSK, KESK, TMMOB ve TTB, iki günlük genel grev kararı aldı. Türk-İş 3 günlük yas ilanıyla yetinecek”* ifadesiyle, grevi desteklediği, Türk-İş’in grev yapmayacak olmasını da eleştirdiği görülmektedir. Haberın içeriğinde ise grev kararı alan sendikaların; *“Hiç kimse bize bu katliamın faili meçhul olduğunu söylemesin. Bombaları ve katilleri tanıyoruz. Amaçlarını biliyoruz”* şeklinde ve *“... Katiller; diktatörlük hevesleri 7 Haziran seçimlerinde kursaklarında kalanlardır. 400 vekil alamadıkları için ülkeyi iç savaşa sürükleyenlerdir. Amaçları; halkın iradesine rağmen kaçak saraydaki iktidarlarını devam ettirmeye çalışmaktır”* şeklindeki doğrudan suçlayıcı tepkilerine yer verildiği, bu söylemleri öne çıkartarak, AKP’nin hedefine ulaşamaması karşısında HDP’nin aldığı oy oranına gizli bir gönderme yapıldığı ve bunun HDP’nin bir başarısı olarak sergilenmeye çalışıldığı görülmektedir. Aynı sayfadaki *“İnadına barış”* başlıklı bir başka haberin de; bir önceki haberin devamı niteliğinde olup, birçok sendikanın saldırı sonrası yaptıkları açıklamalara ve verdikleri mesajlara ilişkin olduğu görülmektedir. Verilen mesajların bir kısmının yine iktidara yönelik suçlayıcı ifadelerden ve bir kısmının da terörü lanetleyen ve barış amaçlarını yineleyen yönde olduğu dikkat çekmektedir.

Gazetenin 16. “dünya” sayfasında da saldırıya ilişkin haberlerin yer aldığı görülmektedir. *“Saldırı dünyayı ayağa kaldırdı”* başlıklı haberde, *“ABD: ahlaksızlığın kanıtı”*, *“Mısır bile kınadı”* ve *“İlk tepki Putin’den”* şeklinde 3 alt başlığın kullanıldığı ve haberin spotunda da; Ankara’daki kanlı saldırının ardından dünya başkentlerinden tepki ve taziyeye mesajlarının yağdığına dikkat çekildiği görülmektedir. Haberde, ABD Dışişleri Bakanlığı sözcüsü John Kirby’nin açıklamasında; bölge ve Türkiye’de devam eden şiddet göz

önünde bulundurulduğunda, şu zamanda, tüm Türk vatandaşlarının kendilerini tekrar barışa adamasının önemi ve ortak terörizmle mücadele için Türkiye ile çalışmayı sürdürmeyi teyit ettikler yönündeki mesajın öne çıkarıldığı görülmektedir. ABD'nin yayınladığı Türkiye'deki şiddeti öne çıkaran bir taziyeye mesajını habere ekleyerek, gazetenin buna dikkat çektiği görülmektedir. AB'nin mesajında ise Türk yetkililer ve Türk toplumuyla olan ortaklıklarının bütün seviyelerde ve her zamankinden daha güçlü olduğu belirtilmiştir. Dış Basında yer alan haberlerden en çok dikkat çeken ve gazetenin de, *“Basında ilk sırada BBC: Mükemmel fırtına”* başlığıyla verdiği haberde; *“Batı'nın Ortadoğu'daki hayati ortağı şimdi mükemmel fırtınayla karşı karşıya: derin siyasi kutuplaşma, patlamak üzere olan bir ekonomik başarı balonu, PKK ile şiddetin yeniden başlaması, IŞİD tehdidi, 2 milyon mülteci, Ankara'daki trajedi Türkiye'nin şimdi karşı karşıya olduğu karanlık günlerin bir işareti”* şeklindeki haberin öne çıkarıldığı görülmektedir. Dolayısıyla Türkiye'nin son derece olumsuz bir durumda olduğu algısı yaratılmak için, dış basınla söylem güçlendirilmiştir. Habere, *“NYT: İmajı yerle bir”* başlığıyla devam edilmiş ve New York Times'ın; *“Türkiye'nin (karşı karşıya kaldığı zorluklar), ülkenin şiddet ve siyasi belirsizlikle sarmalandığı 1990'lı yılların hatıralarını canlandırıyor. (Bu gelişmeler) ülkenin savaşlar ve kaosla boğuşan Ortadoğu'nun yanında bir istikrar ve refah merkezi olduğu imajını yerle bir etti”* şeklindeki haberine yer verilmiştir. Aynı doğrultuda yazılan Le Monde'un haberinde; *“Bu saldırı her detayıyla Diyarbakır'da seçimlerden iki gün önce, 5 Haziran'da yapılan HDP mitinginde meydana gelen saldırıya benziyor... Türkiye 1960, 1971 ve 1988'deki darbelerin öncesindeki dönemlere benzeyen bir girdaba girdi”* şeklinde yer almış ve Cumhuriyet Gazetesi de Türkiye'nin dünya devi ülkelerdeki basında nasıl bir izlenime sahip olduğunu ve Türkiye'nin imajını olumsuz bir şekilde servis etmelerini öne çıkararak, onlarla aynı görüşlere sahip olduğunu göstermiştir.

12 Ekim 2015 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'nin ilk sayfasında Ankara saldırısıyla ilgili, iç sayfalarda detaylarının verildiği birçok haberin kısaca aktarıldığı görülmektedir. İlk olarak; *“Bomba patladı polisler izledi”* manşeti göze çarpmaktadır. Habere; *“İstihbaratçının itirafı: canlı bombanın 25 metre yakınındaydım”* şeklinde bir üst başlık eklenmiş, haberin spotunda da; *“Canlı bomba saldırısının olduğu yerde en az 20 sivil polisin görevli olduğu ve kalabalığı uzaktan izlemekle yetindikleri ortaya çıktı”* ifadesi kullanılarak, güvenlik güçlerine suçlayıcı bir üsluba devam edilmiştir. Kaynak olarak istihbaratçının açıklaması *“itiraf”* olarak yansıtılmış ve kanıtlanmış bir durum gibi nitelendirilmiştir. Haberin içeriğinde, bölgede görevli istihbaratçı bir polisin saldırının kendisine 25 metre yakında olduğunu ve kalabalıktan fark edemediği açıklamasına yer verilmiş ve yaralılardan Abdulselam Altun'un bombacıyı

gördüğü ve bağırdığını söylediği yönündeki ifadelerine yer verilerek haber desteklenmiştir. Haberin devamında, polisin DNA karşılaştırmasıyla bombacıların kimliğini tespit etmeye çalıştığı ve saldırganlardan birinin Suruç katliamını yapan IŞİD üyesi Şeyh Abdurrahman Alagöz'ün kayıp ağabeyi Yunus Emre Alagöz olabileceğinin belirtildiği bilgisine yer verilmiştir. İlk sayfada manşetin dışında büyük harfler ve kalın puntolarla öne çıkartılan *"Bu toplum sinmez"* başlığı dikkat çekmektedir. Sokaklarda toplanan halkın büyük bir fotoğrafının yer aldığı haberde; halkın saldırıdan 24 saat sonra yine alanlarda olduğu yazılmış ve Dr. Murat Peker'in *"Toplumunu sindirme çabaları başarılı olmayacak. Çünkü artık cin şişeden çıktı"* ifadesi de eklenerek, söylem güçlendirilmiştir. Aynı fotoğrafın üzerinde Kılıçdaroğlu'nun eşiyle birlikte alana karanfil bıraktığı ve Demirtaş'ın da gözyaşlarını tutamadığı bilgileri öne çıkartılmıştır. Aynı haberde *"Barış kurbanları"* üst başlığı ve *"Eşini hastanede bırakıp kızının cenazesine gitti"* başlığıyla devam eden haberde bazı gazetelerin ilk sayfalarında, eşine sarılmış ve yaralı halde yüzlerindeki şokun ve acının da yansıdığı fotoğrafa yer verildiği görülmektedir. *"Bir fotoğrafın ardındaki öykü"* ifadesinin de eklendiği haberde; Ankara katliamının simgesi haline gelen fotoğrafın içinden Suruç ve çok trajik bir öykü çıktığı, Suruç'ta öğretmenlik yapan İzzettin Çevik'in katliamda kızını ve kız kardeşini kaybettiği, eşi HDP Ankara 2. Bölge milletvekili adayı Hatice Çevik'i yaralı olarak Ankara'da bırakıp kızını ve kız kardeşini uğurlamak için Suruç'un yolunu tuttuğu ifadeleri dramatik şekilde öne çıkarılmıştır. *"Dicle'nin yok olan hayalleri"* başlıklı diğer haberde de; patlamada ölen Dicle Deli'nin Twitter hesabına ana yazı olarak *"Hayallerimize giden yol, dayanışmadan geçiyor"* ifadesini yazdığı bilgisi paylaşılmıştır. Hayatını kaybedenlere yönelik, gazeteci İlhan Taşkın'ın kan vermek için hastaneye gittiğinde kuzeni Şirin Kılıçalp'in de öldüğünü öğrenmesi ve diğer hayatını kaybedenlerin arkasında bıraktığı acıya dikkat çeken ifadelerle haberin yeniden üretildiği görülmektedir. Yine ilk sayfadaki; *"Şüpheliler IŞİD'e yoğunlaşıyor"* başlıklı haberde; *"Patlamadan sonra operasyon başladı"*, *"Ankara uyurken elçilikler önlem aldı"*, *"IŞİD dergisi saldırının sinyallerini mi verdi?"* ara başlıkları öne çıkarılmıştır. Bu haberlerde; Türkiye'nin çeşitli illerinde IŞİD'e yönelik operasyonlarda 44 kişinin gözaltına alındığı, saldırıdan bir hafta önce AB üyesi ülkelerin Türkiye'deki temsilciliklerinde önlemleri artırdığı, IŞİD dergisi Kostantiniyye'nin 15 Eylül'de çıkan son sayısında intihar eylemlerinin caizliği ve faziletinden bahsedildiği öne çıkarılan bilgiler arasındadır. Özellikle elçiliklerde alınan önlemler ve IŞİD'in dergisinde çıkan haberin diğer gazetelerde yer almadığı dolayısıyla gazetelerin kendi ideolojilerini öne çıkartan haberlere öncelik verdiği ve daha çok üzerinde durduğu görülmektedir. *"Her yüzde bin hüznün"* başlığının altında; saldırıda ölen HDP İstanbul 1. Bölge milletvekili adayı Kübra

Meltem Mollaoğlu'nun cenaze töreninde yaşanan acıya dikkat çekilmiştir. “2 Bakan gitsin” başlıklı haberde Kılıçdaroğlu'nun İçişleri ve Adalet Bakanları'nın istifasını istediği belirtilmiş, Davutoğlu'na Sedat Peker'in “*oluk oluk kan akacak*” açıklamasını hatırlattığı vurgulanarak haber yeniden üretilmiştir. Bu yönüyle muhalefetin ifadelerini daha çok öne çıkardığı ve onların söylemiyle, iktidarı eleştirdiği görülmektedir.

Gazetenin 2. sayfasında; “*Acularımızla mı manşet olacaktık*” ana başlığıyla, çoğu gazetede, fotoğrafına yer verilen İzzettin Çevik ve ailesine yönelik bilgilerin aktarıldığı ve ilk sayfada verilen haberin detayları görülmektedir. Haberde, İzzettin Çevik'in kızı ve kız kardeşini toprağa vermek için Suruç'a dönerken, yaralı eşinin kızını kaybettiğini bilmediği, kendisine bir arkadaşı aracılığıyla “*tüm gazetelerde fotoğrafının manşet olduğunu biliyor mu?*” sorusuna ise “*acılarımızla mı manşet olacaktık*” şeklindeki tek cümlelik ifadesine yer verilerek barış için mitinge katılanların yaşadığı olumlu duyguların tersine, büyük acı yaşadıklarına, yaşanan katliama vurgu yapılarak dikkat çekilmiştir. “*Sevginin fotoğrafı*” ara başlıkla devam eden haber de; o fotoğrafı çeken muhabir Tümay Berkin'in açıklamalarıyla oluşturulmuştur. Muhabirin; “*O fotoğrafta sevgi var. Bize o burukluğu veren de o sevgi. O fotoğrafı çektiğim sırada... daha doğru dürüst ambulanslar bile gelmemişti, insanlar pankartlarla birilerini taşıyordu, ölü insanlara kalp masajı yapan insanlar vardı, her yerde dehşet, acı, bağırsı vardı ve o manzaranın içinde birbirine sarılmış iki kişi düşünün. Her yerde acı var ama orada sevgi de var.*” şeklindeki ifadelerine yer verilerek haberin yeniden üretildiği ve mitingin barış amacı öne çıkarılarak meşrulaştırıldığı görülmektedir.

5. Sayfaya gelindiğinde; “*Meğer AB uyarı mı elçilikler önlem almış*” ana başlığı dikkat çekmektedir. Haberin içeriğinde; saldırıdan önce Almanya Büyükelçiliği'nin giriş kapısını yenilediği ve korunağını artırdığı, Belçika Büyükelçiliği'nin ise girişine ek bir duvar ekleyerek korumasını artırdığı, birçok Büyükelçiliğin camlarının zırhlı camla değiştirildiği, araçlarda güvenlik tedbirlerinin artırıldığı bilgisine yer verilmiştir. Haberde ayrıca diplomasi kulislerinde IŞİD'in Türkiye'de 1 Kasım öncesinde saldırı yapmasının beklendiği de belirtilmiştir. Bu haberle üstü kapalı şekilde uluslararası arenada Türkiye'de yaşanacak olan terör saldırılarına yönelik istihbaratın güçlü olduğu ancak Türkiye'nin bunu önleyemediği yönünde bir algı oluşturulmaya çalışıldığı dikkat çekmektedir. “*Jet uyarı*” alt başlığıyla ise; saldırıdan sonra ABD ve İngiltere'nin jet hızıyla vatandaşlarını uyararak merkezlerden ve büyük kalabalıkların toplandığı yerlerden uzak durmalarını istediği belirtilmiştir. “*Seçimler ertelenemez*” ara başlığı öne çıkartılarak devam edilen haberde; Reuters haber ajansına konuşan hükümet yetkililerinin, saldırı nedeniyle seçimleri ertelemenin bir seçenek bile olmadığı ve saldırıyı IŞİD'in yaptığına odaklandıklarını ifade eden açıklamalarına yer

verilmiştir. “*Cenazelerimiz var miting önemli değil*” başlıklı bir başka haberde; HDP Eş Başkanı Figen Yüksekdağ’ın şuanda cenazelere ve taziyelere yoğunlaştıkları, bulunan 10 mitingi yapıp yapmayacaklarının çok önemli olmadığı yönündeki ifadeleri ile “*Bakalım 60 tane mitingi olanlar, 128 insanın ölümüne karşı bunları yapacaklar mı?*” şeklindeki iktidarı suçlayıcı ve sorgulayıcı söylemine direkt olarak yer verilmiştir. Son olarak aynı sayfada yer alan diğer haberde; “*Avukat ve sağlıkçılar 2 gün boykotta*” başlığı kullanılarak, avukatların duruşmalarını 2 gün boyunca boykot edeceği, İstanbul Tabip Odası’nın da “*yasımızı tutacağız... barışı bombalayanlardan, engellemeyenlerden, zemin hazırlayanlardan... hesap soracağız*” şeklindeki açıklamayla 2 gün sağlık hizmeti sunmayacakları belirtilmiş, saldırıya ilişkin iktidarı ve güvenlik güçlerini suçlayan yönde tepkiler öne çıkartılmıştır.

6. Sayfada; “*Kılıçdaroğlu iki bakanın azlini istedi*” ana başlığı yer almaktadır. Başlığın hemen altında; “*Kılıçdaroğlu’ndan Davutoğlu’na 3 soru: Neden güvenlik önlemi alınmadı? Önleyici istihbarat gelmedi mi? İçişleri Bakanı’ni görevden alacak mısınız?*” şeklindeki ifadenin öne çıkarıldığı göze çarpmaktadır. Haberin detaylarında; Başbakan Ahmet Davutoğlu ile Çankaya Köşkü’nde buluşan CHP Genel Başkanı Kılıçdaroğlu’nun “*güvenlik zafiyeti yoktur*” diyen İçişleri Bakanı Selami Altınok ile sorular karşısında gülümseyen Adalet Bakanı Kenan İpek’in istifa etmesi gerektiği üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Davutoğlu’nun ise Altınok’un açıklamalarını savunduğu, Adalet Bakanı hakkında yorum yapmadığı belirtilmiştir. Kılıçdaroğlu’nun Erdoğan’ın danışmanı Burhan Kuzu ve AKP’li Aydın Ünal’ın attığı tweetleri de masaya getirdiği belirtilmiştir. Ayrıca Sedat Peker’in “*oluk oluk kan akacak*” ifadesine karşılık hiçbir savcının harekete geçmediğini ve bu duruma yönelik; “*acaba savcılar onun emrinde mi?*” şeklindeki soruyu yönelttiğinin de altının çizildiği haberde, görüşmeden sonra Kılıçdaroğlu’nun yaptığı açıklamada, canlı bombanın bir Ortadoğu geleneği olduğu, izlenen dış politikanın terörü ülkemize getirdiği yönündeki açıklamaları öne çıkarılmıştır. Bu haberle genellikle eleştirel içerikli haberleri, destekleyici bir kaynak göstermeye gerek duymadan oluşturan Cumhuriyet Gazetesi’nin, bu kez muhalefet partisinin söylemlerini öne çıkartarak yaptığı ve kendi benimsediği yöndeki bilgilere dikkat çektiği görülmektedir.

Aynı tarihli gazetenin 9. sayfasına gelindiğinde; “*Türkiye’den uzak durun*” başlıklı ve spotunda da, İngiliz basınında yer alan ve İngiltere Dışişleri Bakanlığı’nın, Britanyalı turistlere “*tehlikeli Türkiye’den uzak durun*” uyarısı yaptığının öne çıkarıldığı ve böylece Türkiye’nin olumsuz bir imajla sunulduğuna dikkat çekildiği görülmüştür. Haberin detaylarında Türkiye’ye ilişkin yeni terör saldırısı olasılığını da vurguladıkları aktararak, Türkiye’de kaotik bir ortam olduğu yönündeki mesaja vurgu yapılmıştır. “*İş dünyasından*

sağduyu çağrısı” başlıklı bir diğer haberde, iş dünyasından tepkilerin gelmeye devam ettiği belirtilmiştir. Türk Sanayici ve İş Adamları Derneği (TÜSİAD)’ın mesajında; vatandaşlarımızın can güvenliğinin ve huzurunun tam olarak sağlanması yönünde gerekli tüm tedbirlerin gözden geçirilmesi ve bu olayın suçlularının ortaya çıkarılmasının kamu vicdanı açısından hayati derecede önemli olduğunun altı çizilirken, Genç Yönetici ve İş Adamları Derneği (GYİAD); her kesime önemli sorumluluklar düştüğünü ve Türkiye’nin sağduyuyla hareket etmesi gerektiğini öne çıkarmıştır. Türkiye Turizm Yatırımcıları Derneği ise; demokrasiye sahip çıkılarak barış ve istikrara ulaşılacağı yönünde çağrıda bulunmuştur. *“Emekçiler iş bırakacak”* başlıklı bir başka haberde ise doğrudan iktidara yönelik suçlayıcı ifadeler yer almaktadır. Birleşik Kamu İş Konfederasyonu’nun bir günlük iş bırakacağını bildiren haberde, yapılan açıklamanın doğrudan aktarıldığı görülmektedir. Açıklamada;

“13 yıldır ülkeyi yöneten AKP iktidarı ve saray, iç-dış barışımızı bozmuş, ülkenin barışını, birliğini, kardeşliğini emperyalizme tercih etmiştir. ... 7 Haziran seçimlerinde ortaya çıkan halkın iradesini hiç sayarak ülkeyi büyük bir uzlaşma içinde yönetecek hükümeti kurmak yerine, yurttaşlarının can güvenliğini dahi koruyamayan basiretsiz bir hükümete ülkeyi mahkûm etmiştir. Türkiye’yi sonu olmayan bir karanlığa sürüklemek amacıyla var gücüyle hareket etmektedir.”

ifadelerine yer verilerek kendi ideolojisi doğrultusunda ve benimsediği yönde mesajların yer aldığı açıklamaları doğrudan habere aktararak, ideolojik üretim yapıldığı görülmektedir.

Gazetenin 10. sayfasında; *“Dünya Türkiye ile ağladı”* ana başlığına yer verilmiştir. Haberde yabancı basından önde gelen gazetelerin ilk sayfalarının fotoğrafları ilk olarak dikkat çekmektedir. Haberde; The Guardian gazetesinin hafta sonu edisyonu The Observer’ın saldırıya birinci sayfasında yer verdiği, İspanya’da yayımlanan El Pais gazetesinin saldırı anını gösteren fotoğrafı birinci sayfasına taşıdığı, İngiliz basının sol eğilimli gazetesi The Independent’in birinci sayfasında *“Barış mitinginde cinayet”* başlığını attığı, Amerikan basınında saldırıya en geniş yer ayıranın The Washington Post olduğu, İtalyan La Repubblica gazetesinin *“Şüpheler IŞİD üzerinde ama meydanlar Erdoğan’ı suçluyor”* ifadelerinin öne çıkarıldığı görülmektedir. Ayrıca haberde Paris’teki yürüyüşten bir fotoğrafa da yer verilerek, saldırının ardından tüm Avrupa’da protesto gösterileri düzenlenirken dün de Paris’te yürüyüş olduğu belirtilmiştir. İlk sayfada kısaca yer verilen başlıklarla, yabancı basının, Türkiye’deki bir terör saldırısını dünyaya nasıl olumsuz servis ettiğine dikkat çekilmiş ve böylece gazete kendi görüşüne de yabancı basını kaynak göstererek meşrulaştırmıştır. *“Elim saldırı manşetlerde”* ara başlığıyla devam edilen haberde hem farklı gazetelerin haberlerine de yer verildiği hem de ilk sırada verilen gazetelerin detaylandırıldığı görülmektedir. The New York Times’da; Türkiye’nin bir dizi istikrarsızlaştırıcı güçle karşı karşıya olduğu, PKK ve IŞİD bağlantılı şiddet, siyasi istikrarsızlık, ekonomik belirsizlik, Suriye’li sığınmacı akını, kendini

model demokrasi örneği olarak sunarak yükselmeye çalıştığı ve Ortadoğu'daki kargaşa ile giderek daha fazla iç içe geçtiği ifade edilmiştir. Bu haber söylemiyle Cumhuriyet Gazetesi, New York Times'ın Türkiye'yi kaos içinde gösterip, itibarsızlaştırmaya çalışmasını desteklercesine haberi öne çıkarmıştır. Foreign Polisy'de; Georgetown Üniversitesi'nde terör uzmanı Bruce Hoffman'ın *"Bugünün Türkiye'si, Humphery Bogart'ın Casablanca'sı gibi... Her türlü motifi olan tüm olağan şüpheliler bir arada"* şeklindeki söylemine yer verilmiştir. Almanya'nın Bild Gazetesi'nde ise; Türkiye'nin demokratik hakları ayaklar altına alan bir Cumhurbaşkanı tarafından yönetildiği, Erdoğan'ın 1 Kasım seçimiyle Türkiye'yi laik rejimden dinci rejime geçirmeye yetecek yetkiyle donanmayı uman, hem IŞİD'le savaşan hem de ülkeyi IŞİD için transit haline getiren, hem uygarlıktan dem vuran hem de Kürt sorununa uygarlıktan nasiplenmemiş şekilde tepki veren bir cumhurbaşkanı olduğu belirtilerek doğrudan Erdoğan'ı hedef alan ve sorumlu tutan bir haber içeriği direkt olarak aktarılmıştır. Britanya The Observer'da Erdoğan ve hükümetinin ilişkilerinin dikkatle inceleneceği belirtilirken, İtalya'dan Corriere della Sera Gazetesi; Ankara'daki caddenin mezbahaya döndüğü, görüntülerin Bağdat'ı hatırlattığı, ama Bağdat'ta suçluyu bulmak kolayken, Türkiye'de işlerin karışık olduğu ve derin devleti sorumlu tutanlar olduğu yönünde ifadeler kullanılmıştır. La Stampa Gazetesi ise; *"Erdoğan'ın 'dini demokrasisinin' gerçek bir siyasi sahtekârlık olduğu ortaya çıktı. Türkiye için trajedi, Avrupalılar için talihsizlik"* şeklindeki ifadelerine yer verilmiştir. Tüm bu haberlere bakıldığında hepsinin ortak yönünün; Türkiye'nin kaosla dolu bir ülke olduğu, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın politikalarının onaylanmadığı hatta daha da ötesi tüm olumsuzluklardan sorumlu tutulduğu ve Türkiye'yi itibarsızlaştırmaya yönelik olduğudur. Cumhuriyet Gazetesi, tüm bu olumsuz haberlere geniş yer vererek bir anlamda kendi fikirlerine destek yaratmıştır. Dış basının gazete haberlerine bu şekilde yer verirken, aynı sayfada *"Liderlerden telefon yağdı"* başlığı kullanılarak, Barack Obama'nın, Vladimir Putin'in, Britanya Başbakanı David Cameron'ın, Avustralya Başbakanı Malcolm Turnbull'un, İsrail Büyükelçiliği'nin, İran Cumhurbaşkanı Hasan Ruhani'nin, Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi Başkanı Mesut Barzani'nin ve Avrupa Birliği'nin taziye mesajları ile terörü lanetleyen ve Türkiye'nin yanında olduklarını belirten ifadelerine yer verilmiştir. Yunanistan iktidar partisi Syriza Merkez Komisyonu üyelerinin hayatını kaybedenler için saygı duruşunda buldukları ve Katoliklerin ruhani lideri Papa Françesko'nun da hayatını kaybedenler için dua ettiği yönündeki ifadelerle haberin yeniden üretildiği görülmektedir. Bu tezatlıkla gazete Avrupa ülkeleri ve Amerika'nın siyasi liderleriyle, basının arasındaki çelişkiyi göz önüne sermiş, medya aracılığıyla Türkiye itibarsızlaştırılırken, politik ilişkilerin devam ettiğine dikkat çekilmiştir.

Aynı tarihli gazetenin 12. ve 13. sayfalarının tamamının Ankara saldırısı haberlerinden oluştuğu ve çoğunlukla ilk sayfada kısaca değinilen haberlerin detayları olduğu görülmektedir. İki sayfaya büyük harfler ve iri puntolarla ortak atılan ana başlık “*Barış kurbanlarını anmak da zor*” şeklindedir. Haberin spotunda; 3 günlük yas ilan eden hükümetin, halkın kendi yasını tutmasına izin vermediği, patlamanın yaşandığı yere karanfil bırakmak için yola çıkan katılımcıların polis tarafından engellendiği ifade edilmiş, devamında da aynı tavırla, ailelerine teslim edilen cenazelerin araçlarla Sıhhiye Meydanı’na getirilmesine de izin verilmediği eklenerek polis ve hükümet eleştirilmiştir. Haberin detaylarında; hayatını kaybedenleri anmak için toplanan kalabalığın öfkesinin hükümete ve Cumhurbaşkanı Erdoğan’a yönelik olduğu, Başbakanlık Koordinasyon Merkezi’nin ölü sayısını 97 olduğunu belirtirken, Demirtaş’ın 128 olarak açıkladığı, saldırıdan 24 saat sonra hayatını kaybedenlerin yakınlarını onları anmak için geldikleri olay yerinde, 2 ayrı bölgede Toma ve çevik kuvvet polislerinin durdurduğu belirtilirken, halkın da “*Bombacı elini kolunu sallaya sallaya giriyor, biz anmak için giremiyoruz. Kimi kimden koruyorsunuz siz?*” şeklinde gösterdiği tepkiyi öne çıkaran ifade direkt olarak habere aktarılmıştır. “*Sayıyla mı öldürdünüz*” alt başlığıyla devam eden haberde; sadece bazı milletvekillerinin karanfil bırakmasına izin verilmesine tepki gösteren bir yurttaşın “*öldürürken sayıyla mı öldürdünüz ki sayıyla içeri alıyorsunuz*” şeklindeki çarpıcı ifadesine yer verilmiştir. Demirtaş’ın açıklamalarıyla devam edilen haberde; “*En azından acıda, katliamda birleşmeyi çok isterdik ama biz katillerimizle acıda nasıl buluşalım...*” şeklindeki doğrudan iktidarı ve diğer siyasi partileri suçlayıcı ifadelerine yer verilmiştir. “*Ölüm-kalım arasında boş çıkan umutlar*” başlıklı bir başka haberde ise, saldırıda hayatını kaybedenlerle yaralananların hayat hikâyelerinin öne çıkarıldığı görülmektedir. Haberin spotunda; “*Halk, Türkiye’nin en kanlı eyleminde ‘yok olan’ yakınlarını Adli Tıp’ta, yaralanan yakınlarını hastanelerde aradı...*” söylemiyle geride kalanların yakınlarına ulaşmak için yaşadıkları sıkıntılara dikkat çekilmiştir. “yok olan” ifadesinin tırnak içinde verilmesiyle, hayatını kaybedenlerin cenazelerine dahi ulaşmakta zorluk yaşandığı alt mesajı dikkat çekmektedir. Haberin detaylarında; hastanelerin camlarına yaralıların isimlerinin asıldığı, vatandaşların hastane hastane gezerek yaralı yakınlarını aradığı, yaralı listelerinde yakınlarının adını göremeyenlerin ise Adli Tıp Kurumu önünde beklemeye başladığı şeklindeki, saldırının ardından da yaşanmaya devam eden krize dikkat çekilmiş, yaşanan acılar öne çıkartılmıştır. “*8-10 yaşında...*” alt başlıklı haberde ise; Adli Tıp’ın önünde bekleyenlere “*8-10 yaşlarında bir çocuk... yakını burada mı?*” diye sorulduğu, bekleyenlerden yanıt gelmediği ifade edilerek, hem saldırının acımasızlığı hem de cenazelerin teşhisinde ve kimliklerin belirlenmesinde yaşanan sıkıntılar yinelenmiştir. “*Devlet yaptı*” alt

başlıklı haberde ise; Adli Tıp önünde bekleyen vatandaşlardan birinin, Ankara'nın göbeğinde MİT izin vermedikçe böyle bir olayın olamayacağı, bu yüzden saldırıyı devletin yaptığını ifade eden açıklamasına yer verilerek vatandaşın söylemi üzerinden devlet direkt olarak suçlanmıştır. “*Adli Tıp Kurumu'ndan notlar*” başlığının öne çıkarıldığı haberde ise; saldırıda ölenlerden İsmail Kılıçay'ın, Gezi olaylarında hayatını kaybeden Ethem Sarısülük'ün arkadaşı olduğuna, Gözde Arslan ve Dilan Sarıkaya'nın annelerinin cenazelerinin ardından ağıtlarına, 23 yaşındaki üniversite öğrencisi Şebnem Yurtman'ın cenazesine ulaşamadığına yer verilerek saldırının acı sonuçları bir kez daha göz önüne serilmiştir. “*Cenazesini bulanın sevindiği ülke*” başlığıyla, gazeteci İlhan Taşcı; saldırıdan sonra olay yerindeki yaşananları ve kan verme sırası beklerken tesadüfen kuzeninin öldüğünü öğrendiği anda hissettiklerini ve saldırının bıraktığı acıyı kaleme almıştır. Kuzeni Şirin Kılıçalp'in cenazesinin bulunup teşhis edilmesinin 15 saat sonra gerçekleşmesini, bu bekleyişin sonunda çağırılmanın “*müjde*” gibi geldiğini kinayeli şekilde ifade ettiği haberde, saldırının vahameti bir kez daha öne çıkartılarak haber yeniden üretilmiştir. “*26 dakikayla kurtuldular*” başlıklı haberde; 11 üyesini kaybeden CHP Gençlik Kolları'nın buluşma saatini 10.30 olarak belirlediği, ancak Malatya'dan erken saatte gelen ve buluşma saatini beklemeden gara yönelen 11 kişinin hayatını kaybettiği belirtilmiştir. AKP'li Abdurrahim Boynukalın'ın CHP Gençlik Kollarını arayarak taziyede bulunduğu bilgisine de yer verilen haberde Boynukalın'ın Malatya AKP örgütünün cenaze törenine katılmak istediğini söylediği, Gençlik Kolları Başkanı İrfan İnanç Yıldız'ın ise “*gelmek isteyen gelsin*” şeklinde cevap verdiği bilgisi de aktarılmıştır. Bu ifadenin öne çıkarılmasıyla CHP'nin AKP'ye yönelik umursamaz ve cenazeye gelme isteğini sıradanlaştıran bir anlama dikkat çekilmiştir. “*Polisin gözü önünde patlama*” başlıklı bir başka haberde yine ilk sayfada verilen haberin detayları yer almaktadır. Haberde; saldırının olduğu toplanma yerinde en az 20 sivil polisin görevli olduğu, ancak bu polislerin çoğunun grubu, kalabalığın içinden değil, kenardan izlemekle yetindiği, istihbarattan bir polisin ise saldırının kendisine 25 metre yakınında olduğunu söylemesini “*itirafta bulundu*” şeklinde ifade ederek, istihbarat ve güvenlik açığı olduğu yönünde kanıt sunmaya çalışmıştır. “*Cesetler inceleniyor*” alt başlığıyla devam eden haberde; iki şüpheliye ait cesetlerin Adli Tıp Kurumu'nda incelemeye alındığı, cesetlerden biri için ise detay verilerek, sadece belden aşağısının kaldığı, diğer kişinin ise göğsünden yukarısı ve başının kaldığı belirtilerek bunlardan bir sonuca varılmaya çalışıldığı belirtilmiştir. Haberin devamında görgü tanığı Abdülislam Altun'un ifadeleri babası tarafından aktarılmıştır. Bombacıyı gördüğü, bomba diye bağırdığını ve bunun üzerine bombacının paniklediğini ve pimi çektiğini, her yerin ateş aldığını ayrıca, patlamadan hemen önce sakallı birinin de elindeki megafonla HDP'lileri

patlamanın olacağı yere doğru yönlendirdiğini ifade etmişlerdir. Daha önce de belirtildiği gibi patlamanın Suruç benzeri olduğu tekrarlanmış, “*Parola 10-10-10*” alt başlığıyla patlamanın 10. ayın, 10. gününde, saat 10’da yapılacağı belirlendiği bilgisine yer verilmiştir. Daha önce İŞİD’e katılan kişilerin yakınlarından 21 kişinin DNA örneklerinin alındığı ve aralarında Adıyamanlılar grubunda olarak bilinen İŞİD üyelerinin yakınlarının da olduğu ve olay yerindeki tüm kameraların yüz tanıma sistemiyle incelendiği bilgisi paylaşılarak haber yeniden üretilmiştir. “*Barış isteği katledildi, unutmayacağız*” ara başlıklı haberde ise; HDP İstanbul 1. Bölge milletvekili adayı Mollaoğlu’nun cenazesi ön plana çıkarılmıştır. Mollaoğlu’nun HDP milletvekili kızının da cenazede gözyaşı döktüğü ve başlığa taşınan ifadenin yazılı olduğu pankartın açıldığı belirtilmiş, HDP Sarıyer ilçe teşkilatından Sarıgül Tüylü’nün cenaze törenine ilişkin bilgiler paylaşılmıştır. Aynı sayfadaki son haber ise; “*saldırıda yitirdiklerimiz*” başlığıyla hayatını kaybedenlerin listesi verilmiş, ardından da hayatını kaybedenlerden hikâyeleriyle öne çıkan kişilerin haberleriyle devam edilmiştir. Öne çıkarılanlar yine HDP teşkilatı üyesi işçi bir babanın hayatını kaybettiği, oğlunun ise babasının cesedini bulduğu, 9 yaşındaki Veysel ve babası için Batman’da yas olduğu, Adana’da üniversite öğrencisi ve EMEP üyesi Dilan Sarıkaya’nın teyzesinin; “*Dilan’ın kalbinde sadece sevgi, barış, umut vardı*” söyleminin öne çıkarıldığı haberlerdir.

Gazetenin “kültür” sayfası olan 17. sayfada; “*Büyük üzüntü ajandaları da unutturdu*” başlığıyla yapılandırılan haberin girişinde; Ankara Barış Mitinginde pek çok insanın canına mal olan terör katliamıyla gelen yas havasının kültür, sanat ve bilim dünyasının etkinliklerine de yansıdığı, üç gün boyunca pek çok konser, tiyatro, konferans ve moda gösterisinin şimdiden iptal edildiği veya ertelendiği bilgisine yer verilmiştir. Haberin detaylarında ise mitingde hayatını kaybedenlerin sayısının “*en az 120 cana mal olan*” şeklinde ifade edildiği dikkat çekmekte, devamında ise iptal edilen veya ertelenen etkinliklerin listesinin verildiği görülmektedir. Aynı sayfada, The Sunday Times’a röportaj veren Nobel ödüllü yazar Orhan Pamuk’un söylemiyle oluşturulan; “*Artık barış istiyoruz*” ana başlığı kullanılmıştır. Haberde Pamuk’un son romanı “*Kafamda bir Tuhaflık*” etrafında yoğunlaştığı dikkat çekerken, “*ben barışın tarafındayım, Kürtlere haklarının verilmesi tarafındayım.... Barışı kimin bozduğu birçok insanın (ben dâhil) umurunda değil, artık barış istiyoruz. Seçime kadar barış sağlanmazsa çok kötü olur. Şimdilerde Erdoğan’ın tüm sempatisini kaybetmesi üzerine Kürtlerle barışı kimin sağlayacağını merak ediyorum*” şeklindeki açıklaması öne çıkartılmıştır. Haberin devamında ise, Türkiye’nin yakın geleceği ile ilgili olarak son derece kötümser olduğunu; “*Türkiye’de konuşma özgürlüğü son derece kısıtlanmış durumda. Seçimlerimiz açısından bir demokraside yaşıyoruz, ama bu tamamıyla bir demokrasi değil*”

şeklindeki açıklamasıyla haber yeniden üretilmiştir. Cumhuriyet Gazetesi bu ifadeleri öne çıkartarak, kendisinin de benimsediğini göstermektedir. *“İnsanlarımıza kıymayın”* ara başlığının öne çıkarıldığı bir başka haberde ise; Nazım Hikmet Kültür ve Sanat Vakfı'nın; *“İnsanlarımıza kıymayın efendiler... Türkiye'nin dört bir yanından barış için, demokrasi için Türkiye'nin kalbine, başkent Ankara'ya gelen insanlarımıza yönelik insanlık dışı saldırıyı şiddetle kınıyoruz...”* şeklinde mesajına yer verilerek söylem güçlendirilmiştir. Ayrıca AICA-TR'nin de mesajına yer verilen bir diğer haberde; merkezi Paris'te olan ve UNESCO'ya bağlı Uluslararası Sanat Eleştirmenleri Derneği Türkiye Şubesi'nin; *“Barışı, insanlığı, demokrasiyi hedef alan bu karanlık terör katliamını nefretle kınıyoruz. Hayatını kaybedenler sonsuzluğa uğurlanırken, geride kalanlar ile tüm üzüntü ve dayanışma duygularımızla birlikte, bir kez daha ve her zaman 'Barış' diyeceğimizi ilan ediyoruz”* ifadelerinden oluşan mesaj öne çıkarılmıştır.

Gazetenin “televizyon” sayfasına gelindiğinde ise; *“Ekranlarda yas vardı”* ana başlığı görülmektedir. Haberin spotunda; tarihinin en büyük katliamlarından birinin yaşandığı Türkiye'de, siyah ekranla çıkan televizyon kanalları eğlence ve müzik programlarını iptal ettiği bilgisi paylaşılmıştır. Haberin detaylarında; *“Saldırıdan sonra ilk kez”* alt başlığı kullanılmış ve Ahmet Hakan'ın patlamanın olduğu akşam *“Tarafsız Bölge”*yi sunduğu, AKP'li Aydın Ünal'ın patlama sonrası Doğan Grubu'nu ve CHP'yi hedef alan tweet'ine tepki gösterdiğini ve Kılıçdaroğlu'na çağrıda bulunarak Davutoğlu'yla görüşmesinde bu konuyu gündeme getirmesi için çağrıda bulunması öne çıkarılmıştır. Hemen altındaki, *“Mehmet Barlas kızdırdı”* alt başlıklı haberde de; Sabah Gazetesi yazarı Barlas'ın NTV'ye katıldığı programda Türkiye'nin bir Ortadoğu ülkesi olduğu ve Ortadoğu'da sık sık bu olayların yaşandığını belirterek olayı normal göstermeye çalışmasının sosyal medyada tepkiyle karşılandığına dikkat çekilmiştir. *“Sosyal medyadan tepkiler: Tahammülümüz kalmadı artık!”* başlıklı haberde ise; dünyada ve Türkiye'de ünlü sanatçıların barış mitingine kanlı saldırıyla ilgili üzüntülerini sosyal medya aracılığıyla paylaştıkları mesajlara yer verilmiştir.

Aynı tarihli gazetenin son olarak “Spor” sayfasında Ankara katliamı ile ilgili olarak, *“Bu üzüntüyü paylaşacağız”* ana başlığının kullanıldığı, *“Milli takımda Terim ve futbolculardan duyarlılık dersi”* ifadesiyle milli takımın hayati önem taşıdığı söylenen Prag maçı öncesi, herkesin son derece üzgün ve suskunken, Terim'in oyunculara *“Çıkın şu maçı alın, bu ortamda üzerimize düşen tek şey ülkeyi finallere taşımak, kazanıp gelin, üzüntümüzü ülkece paylaşalım”* şeklindeki ifadeleri öne çıkarılarak bu söylemin duyarlılığı ve milli bilinci yansıttığı ifade edilmiştir.

13 Ekim 2015 tarihli Cumhuriyet Gazetesi ilk sayfasının tamamına, katliamda hayatını kaybeden 63 kişinin fotoğrafını tam sayfa siyah çerçeve içerisinde vermiş, ortaya da “*Acımız da büyük! Öfkemiz de! Yastayız! İsyandayız!*” yazan dev pankartı taşıyan kalabalığın fotoğrafını eklemiştir. Yazıya çok az yer verilen ilk sayfada gazetenin adı “Cumhuriyet”, sol en üst köşeye taşınmış, yanına da “*Onlara bir barış sözümüz var*” ifadesi eklenmiştir. Burada gazete mitinge katılan herkesle ortak bir amaç içinde olduklarını ve hayatını kaybedenlerin ardından bir anlamda onlarla birlikte aynı sorumluluk için çalışacaklarını vurgulamaya çalışmıştır. Kalabalığın taşıdığı pankartın yer aldığı fotoğrafın altına; “*Dün Türkiye acılıydı, ama öfkeliydi de... Yastaydı ama isyandaydı da... Gözyaşları isyan sloganlarına karıştı*” ifadesini ekleyerek hem tutulan yasa hem de gösterilen tepkiye dikkat çekmiştir. Fotoğrafların yer aldığı siyah çerçevenin en altına ise büyük harflerle “*ve fotoğraflarını henüz bulamadığımız öteki kurbanlar*” ifadesini ekleyerek, hayatını kaybeden diğer vatandaşların isimleri sıralanmıştır.

Gazetenin 2. sayfasında; “*İŞİD korkusu*” manşeti kullanılmış, manşetin hemen üstüne “*Katliamı İŞİD’in yaptığı belirlendi ama yeni saldırı olabilir diye açıklanmıyor*” ifadesine yer verilmiştir. Bu ifadelerle gazete, terörün yaratmak istediği korku kültürü amacına ulaştığı izlenimi yaratmıştır. Manşetin altında da “*canlı bombaların yabancı uyruklu olabileceği yönünde şüpheler artıyor*” açıklamasına yer verilmiştir. “*Provoke etmeyelim*” alt başlığı ile devam eden haberde; katliamın üzerinden 3 gün geçmesine rağmen Davutoğlu ve AKP sözcülerinin kesin bir örgüt adı vermemesine dikkat çekilmiş, bunun nedeni olarak; İŞİD’in Türkiye’de uyuyan hücrelerinin uyandırılabilmesi kaygısı taşıdığı için açıklama yapmaktan kaçındıklarının öğrenildiği edilgen bir şekilde ifade edilmiştir. Bu ifadeyle söylemin güçlendirildiği görülmektedir. Haberin devamında “*dosyaya yasak geldi*” alt başlığı kullanılmış; soruşturmaya kısıtlama kararı alındığı, canlı bomba olduğu şüphelenilen iki kişinin yabancı uyruklu İŞİD üyeleri olabileceği üzerinde durulduğu bilgisi aktarılmıştır. “*AKP’lilerden çöküş itirafı*” başlıklı bir başka haberde; iktidarın olumsuz bir gidişat içinde olduğu öne çıkarılmış, “*tutanaklara göre...*” ifadesi ile tutanaklar kanıt gösterilmiş, İbrahim Uslu’nun “*AKP’nin soyu kuruyor*”, Mücahit Arslan’ın “*Yüzde 25’lik bir partiyiz*” ve Faruk Çelik’in kutuplaşmaya dikkat çektiği mesajına yer verilmiş, Ömer Çelik’in de haberi yalanladığı belirtilmiştir. “*Muhalefet sözcüsü gibi*” başlıklı diğer haberde; Maliye Bakanı Şimşek’in doğuda ekonominin durma noktasına geldiğini belirtmesini başlıkta kullandığı ifadeyle alaycı şekilde ele almıştır. “*İç savaştan endişeliyim*” başlıklı diğer haberde ise; Orhan Pamuk’un söylemi öne çıkarılmış ve “*Erdoğan’ın bedeli ne olursa olsun tek başına hükmetmek istediğini biliyorum*” şeklindeki yorumu habere eklenmiştir. Aynı sayfada;

“*Türkiye yasta*” başlığıyla Ankara saldırısı haberlerine devam edilmiştir. Haberde cenaze törenlerinden fotoğraflara yer verilmiş ve İzzetin Çevik’in kızının tabutunun gelinlikle uğurlandığı, Veysel için okulda anma töreni yapıldığı, Malatya’daki cenaze töreninde TBMM Başkanı İsmet Yılmaz ve AKP’lilerin protesto edildiği yönündeki haberlere yer verilmiştir. “*Bu katliam önlenbilirdi*” haberinde dünyada en az yirmi şirketin, taşınabilir radar gibi sistemlerle uzaktan tarayarak intihar bombacısını eyleme geçmeden tespit edebildikleri bilgisi öne çıkarılmıştır. “*Fiyaskoya ödül var*” başlıklı haberde ise; alaycı ve kinayeli bir ifade kullanılmış, katliamları önleme ya da failleri bulma konusundaki başarısızlığına karşın ifadeler kullanılarak MİT’in bütçesinin %36 artırıldığı bilgisine yer verilmiştir. Eski İçişleri Bakanı Hasan Fehmi Güneş’in; “*istihbarat sıfır*” ifadesi öne çıkarılarak, “*MİT lağvedilsin*” başlığıyla verilen haberde; MİT ile polisin birbirine düşman olduğu, ikisinin birlikte de AKP’li olmayanlara düşman haline getirildiği şeklindeki ifadeleri gazetenin kendi fikrine destek şekilde sunulmuştur. Aynı sayfadaki saldırıyla ilgili yapılandırılan son haberde ise; kanlı eylem ve sonrasında yaşananların 124 sosyal medya etiketine konu olan katliam için 48 saatte 4.5 milyona yakın tweet atıldığı bilgisi öne çıkarılmıştır. Tüm bu haberlerde güvenlik ile ilgili zafiyete vurgu yapıldığı, önlenbilir bir saldırının önlenmediğine dikkat çekilen bir haber içeriği oluşturulduğu görülmektedir.

Gazetenin 4. sayfasında CHP lideri Kılıçdaroğlu’nun olumlu davranışları ve söylemlerinin öne çıkarılarak, gazete tarafından onaylandığı izlenimi yaratılan haberde “*Saraya bile giderim*” söylemi ana başlık olarak kullanılmış, Kılıçdaroğlu’nun katliamdan sonra terörle mücadele için birlik ve beraberlik adına üzerine düşen tüm sorumluluklara hazır olduğu yönündeki tavrına dikkat çekilmiştir. Haberin devamında, Kılıçdaroğlu’nun Başbakan Davutoğlu ile görüştüğünden sonra MHP lideri Bahçeli ve HDP Eş Başkanı Demirtaş ile de görüşme talebinde bulunduğu, Bahçeli’nin reddettiği, HDP’nin ise tarih verilmesine de olumlu yanıt verdiği belirtilmiştir. Haberde ayrıca geçmişe dönük bir hatırlatma yapılmış, koalisyon görüşmeleri sırasında “*hükümeti kurma görevini almak için bile gitmez misiniz?*” sorusu karşısında Kılıçdaroğlu’nun zorunlu olmadıkça saraya gitmeyeceği yönündeki söylemi hatırlatılmış ve şuanda ise Erdoğan liderler zirvesi düzenlerse gideceği mesajı öne çıkarılarak, Kılıçdaroğlu’nun katliamdan sonra duyarlı bir duruş sergilediği algısı yaratılmaya çalışılmıştır. “*Hakan Fidan’a veto*” ara başlığının öne çıkarıldığı haberde; Kılıçdaroğlu’nun Davutoğlu ile yaptığı görüşmede Davutoğlu’na 14 soru yönelttiği ve güvenlik zafiyetine dikkat çektiği bilgisi aktarılmıştır. Haberin devamında saldırıyı gerçekleştirenlerin IŞİD ya da ona yakın bir örgütün yapmış olabileceği, Libya ve Tunus’ta aktif olan Ensar El Şeria olabileceği yönündeki açıklamalara yer verilmiştir. Bu bilgiye incelenen diğer gazetelerde yer

verilmediği dikkat çekmektedir. Davutoğlu'nun aynı sayfadaki; *“Bombacı listesi var, eylem yapmadan tutuklayamayız”* şeklindeki ifadesinin başlık olarak kullanıldığı diğer haberde; Türkiye'nin sebepsiz yere insanları tutuklayan bir ülke olmadığı, Türkiye'de intihar eylemi yapabilecek kişilerin listesinin dahi olduğu ancak, öyle bir eylemi gerçekleştirme anına kadar hukuk devleti olarak birini alıp tutuklayamayacaklarını ifade eden açıklamasının sosyal medyada eleştirildiği bilgisine yer verilmiştir. Beş alt başlıkla devam edilen haberde öne çıkanlar ise Davutoğlu'nun; DEAŞ'ın birinci öncelik olduğu, 3-4 gün önce İstanbul'da bir canlı bomba pazarlığı içinde olan bir timin yakalandığını kimsenin bilmediği, Ankara'da böyle bir canlı bomba türü eylemin gece yakalandığını da kimsenin bilmediği, kamuoyu ile paylaşmadığı, Kılıçdaroğlu'nun paylaşmasını kendisine yakıştıramadığı yönündeki eleştirileridir. Saldırıyla ilgili son olarak *“Sedat Peker'den çark”* başlıklı haberde; daha önce haber olarak gazetede yer alan, saldırıdan önce öne sürdüğü cümlelerin tepki çekmesi nedeniyle, dün açıklama yaptığı, yaptığı konuşmanın bir bölümünün bu olayı kastediyormuş gibi sosyal medyada kullananlara *“zavallılara gerçekten acıyorum”* şeklindeki ifadesi alaycı şekilde öne çıkarılarak haber yeniden üretilmiştir.

Aynı tarihli gazetenin 6. sayfasında; ikinci sayfada kısaca yer verilen haberin detayları aktarılmıştır. *“AKP günlükleri”* başlığıyla verilen haberde; *“Nokta, çöküşe çare arayan AKP kurmaylarının görüşmelerini yayınladı”* spotu kullanılmıştır. Haberde AKP iktidarının başarısız olduğu mesajı verilmeye çalışılmıştır. Haberde dikkat çekenler; AKP'nin kadın seçmen avantajını kaybetmeye başladığı, Kürt seçmenin de ayrılık sinyali vermeye başladığı, İç Anadolu ve Karadeniz'de sıkışan bir bölge partisine dönüşebileceği yönündeki konuşmalardır. Ayrıca haberde AKP üyelerinin ifadeleri de kaynak gösterilerek bir anlamda yaratılmak istenen olumsuz algıya hizmet etmesi sağlanmıştır. Bu doğrultuda Ömer Çelik'in; AKP dışındaki toplumun geri kalan kesimine mesaj veremedikleri yönündeki açıklamasına yer verilmiş, Taner Yıldız'ın; Ak Partide siyaset yapanların kendilerini Cumhurbaşkanı ve Başbakan'ın söylemlerine hapsettiği, eğitim oranı yükseldikçe oylarının düştüğü, her şehirde üniversite açmanın kendilerini bitireceği yönündeki ifadeleri öne çıkarılmıştır. Son olarak Mücahit Arslan'ın; merkez sağ ve muhafazakâr bir alternatifleri olmadığı için yüzde 41 oy aldıklarını, aslında partinin yüzde 25'lik bir oya sahip olduğuna dikkat çekilen haber yer almaktadır. Bu haberlerle aslında AKP üyelerinin, iktidarın politikalarına yönelik olumsuz ifadeleri öne çıkarılarak kendilerinin bile başarısız olduklarını kabul ettiği mesajı verilmeye çalışılmıştır. Yine 2. sayfada kısaca yer verilen haberin detayı görülmektedir. *“MİT ve polis, AKP karşıtlarına düşman”* başlığıyla öne çıkarılan haberde; Eski İçişleri Bakanı Hasan Fehmi Güneş'in bugünkü sözleri tarihsel bağlamıyla birlikte ele alınmış, 19-26 Aralık 1978'de

Kahramanmaraş katliamında 111 kişinin hayatının kaybetmesi üzerine, istihbaratın oradaki katliama katkı yaptığını düşündüğü, dönemin Başbakan'ı Ecevit'e şikâyet edip, MİT'i lağvetme yerine yenisini kurma teklifinde bulunmasının gençliğine verildiği hatırlatılarak, 37 yıl sonra Ankara katliamı hakkında da istihbarat zaafı değil, istihbaratın sıfır olduğu yönündeki ifadesi, iktidarın devletin kurumlarını, polisi, istihbaratı, parti polisi, parti istihbaratı haline getirdiği, güvenlik ve istihbarat güçlerinin birbirine düşman, ikisinin birlikte ise AKP'li olmayanlara düşman haline getirildiği belirtilmiştir. Gazete bu haberle iktidara yönelik eleştirisini Eski İçişleri Bakanı'nın ifadelerini öne çıkararak desteklemiştir.

9. Sayfaya gelindiğinde büyük puntolarla; *“Hayat durdu”* ana başlığı öne çıkmaktadır. Haberin spotunda; DİSK, KESK, TMMOB ve TTB'nin çağrısıyla yurt genelinde iş bırakıldığı, DİSK'e bağlı belediyelerin greve katıldığı, okullarda derslerin yapılmadığı ifade edilmiştir. Haberin içeriğinde; DİSK Genel Başkanı Kani Beko'nun; *“Katiller 400 vekil alamadıkları için ülkeyi iç savaşa sürükleyenlerdir”* söylemi, hayatını kaybeden Ali Kitapçı'nın eşinin; *“ ... Biz barış dedik, onlar ölüm dediler. Katilin kim olduğunu biliyoruz. ... Bizi bir kez öldürürler, bin kez doğarız. Arkadaşlarımızı vuran bu kahpe sürüye karşın, bu ülkeye barış, özgürlük gelecek”* şeklindeki sert ifadeleri, HDP milletvekili Sırrı Süreyya Önder'in; *“... Eğer hesabını sormazsak aldığımız nefes, verdiğimiz emek, içtiğimiz su haram olsun”* sözleri öne çıkartılarak, iktidara yönelik suçlayıcı ifadelere dikkat çekilmiştir. *“4 örgütten Başbakan'a ret”* başlıklı bir başka haberde; DİSK, KESK, TMMOB ve TTB'nin Davutoğlu'nun görüşme talebini reddettikleri bilgisi paylaşılmıştır. Burada da örgütlerin Başbakan'la görüşmeyi reddetmeleri onaylayıcı bir tavırla öne çıkarılmıştır. *“Yürüyüşe bomba ihbarı molası”* başlıklı bir başka haberde; iki günlük iş bırakma eylemi yapan sağlıkçıların yürüyüş yaptığı, yürüyüş sırasında *“Hırsız, katil Erdoğan”*, *“Katil devlet hesap verecek”* gibi sloganların atıldığı, yürüyüşün Gençlik Parkı önünde bomba ihbarı nedeniyle bir süre durdurulduğu, polisin şüpheli paketi patlattıktan sonra yürüyüşe devam edildiği bilgileri aktarılarak, Erdoğan ve iktidara karşı geliştirilen tüm olumsuz tavırların açıkça öne çıkarıldığı görülmektedir. Son olarak; TTB'nin iş bırakma eylemine ilişkin, acil hastaların tedavilerinin yapıldığı ancak rutin hastalara bakılmadığı bilgisine yer verilmiş, İzmir'de ise en az 20 bin kişinin protesto yürüyüşüne katıldığı ve *“Hırsız, katil Erdoğan”*, *“Seni başkan yaptırmayacağız, yine de başkan yaptırmayacağız”* şeklindeki sloganlar öne çıkarılarak, iktidara karşı suçlayıcı tavır iyice pekiştirilmiştir.

Cumhuriyet Gazetesi'nin aynı tarihli sayısında “Dünya” sayfasına gelindiğinde haberin; *“Merkel'e Ankara yolları”* başlığıyla yapılandırıldığı görülmektedir. Ankara katliamı arkasından yapılacak olan görüşmede, terörle ortak mücadelenin yer aldığı bilgisi

aktarılmış, Dışişleri sözcüsünün; *“Türkiye IŞİD ve Ortadoğu’daki tüm krizlere sınırdaş bir NATO ülkesi. Siyasi istikrarı ve anayasal düzeni, tüm bölge açısından çok önemli bir istikrar çapası”* şeklindeki ifadesine yer verilerek, haberin devamında, daha önceki haberlerde de belirtilen, Türkiye’ye seyahat uyarısının güncellendiği, Ankara ve büyük kentlerdeki kalabalık yerlerden uzak durulması uyarısının öne çıkarıldığı ve Türkiye’nin imajının olumsuz olduğuna yönelik bir mesajla vurgu yapıldığı görülmektedir.

Gazetenin 11. Sayfası olan “teknoloji” bölümünde ise büyük puntolarla verilen; *“İntihar bombacısını uzaktan tespit eden teknoloji var!”* ana başlıklı haberle, ilk sayfada kısaca değinilen haberin detaylarına yer verilmiştir. Cumhuriyet Gazetesi teknoloji sayfasından sorumlu olan Murat Birsal’in araştırmasını kapsayan ve Başbakan’a iletilmek istenen açıklamayla yapılandırılan haberde; X-RAY teknolojisiyle metal ve bombanın çok uzak mesafeden nokta hedefle tespit edildiği bilgisi aktarılmıştır. Haberde; resmi açıklamaların hemen hepsinde intihar bombası taşıyan kişinin tespit edilmesinin zorluğunun ve kalabalığın arasına sızmalarının engellenmesinin imkânsız olduğunun vurgulanmasının bu haberle kapalı şekilde eleştirildiği ve bu teknolojinin de kanıt olarak gösterilip iktidarın savunmasının yürütüldüğü dikkat çekmektedir.

Gazetenin 12. ve 13. sayfalarının tamamının Ankara saldırısı haberlerine ayrıldığı görülmektedir. İki sayfayı ortlayan şekilde büyük puntolarla *“Türkiye karanfillerini toprağa verdi”* ana başlığının yer verildiği haber genel olarak saldırıda hayatını kaybedenlerin cenaze törenlerinden oluşmaktadır. Haberın içeriğine öncekilerden farklı olarak; iki HDP üyesi kadının mezarlarının yan yana konulmasıyla ilgili olarak, Berna Koç’un ömür boyu yalnız yaşamasının sonunda mezarda yalnız olmadığı ifade edilerek haberin yeniden üretildiği görülmektedir. CHP üyesi dört cenazenin de Malatya’da toprağa verildiği, törene katılanların iktidarı suçlayan ve iktidardan hesap soran yönde sloganlar attığı, Türkiye’nin dört bir yanından ölenlerin olduğu, Demirtaş’ın Türkiye içinde IŞİD militanlarının biliniyor olmasına rağmen tutuklanmadıkları ayrıca devlet desteği olmadan böyle bir saldırıyı yapamayacağı yönündeki kesin suçlamalarla dolu ifadeleri öne çıkarılmıştır. Demirtaş’ın PKK’nın eylemsizlik kararı alarak umut için ortam yarattığı ancak ordunun PKK’ya yönelik operasyonlara devam ettiğini belirten söylemiyle, PKK’yı koruyan tavrı öne çıkarılmaktadır. *“Suruç bir kez daha yandı”* başlıklı bir başka haberde, Ankara katliamının simgesi haline gelen öğretmen İzzettin Çevik’in kızı ve kız kardeşini Suruç’ta toprağa verdiği, Tunceli’deki iki cenazeyi 20 bin kişinin uğurladığı, torunuyla gömülen 70 yaşındaki Meryem Bulut’un cenazesi, lise öğrencisi Dicle’nin ablasının *“Dicle gibi akıp gittin”* ifadesiyle, babasıyla birlikte hayatını kaybeden 9 yaşındaki Veysel Atılğan’ın öğretmeninin *“Barışı nasıl*

anlatacağım?” ifadesinin dikkat çekmesi gibi, cenaze törenlerinden birçok kesitin öne çıkarıldığı, böylece yaşanan acının, isyanın ve suçlamaların vurgulandığı bir içerik görülmektedir.

14. Sayfaya gelindiğinde yine sayfanın tamamının Ankara saldırısı haberlerinden oluştuğu dikkat çekmektedir. *“Katliama karartma”* başlığının öne çıktığı haberde; iki canlı bombanın kimliğinin tespitine yönelik çalışmalardan bir sonuç alınmadığı belirtilerek, iktidarın saldırı sonrası çalışmalarda da başarısız olduğu alt mesajının verildiği görülmektedir. *“Kimliği belirlendi iddiası yalanlandı”* alt başlığıyla devam eden haberde; CNN Türk Ankara temsilcisi Hande Fırat’ın 2 canlı bombanın kimliğinin belirlendiği yönündeki iddiasını, savcılık ve emniyet kaynaklarının yalanladığı bilgisine yer verilerek, CNN’in yandaş medya konumunda haber yaptığı ima edilmiş ve yalan haber yaptıkları algısı yaratılmıştır. Ayrıca haberin devamında saldırıdan bir gün sonra soruşturma dosyası üzerinde kısıtlılık kararı alındığı, Diyarbakır ve Suruç’tan sonra da aynı kararın alındığı hatırlatılarak yeniden üretilmiştir. Aynı sayfada öne çıkan bir başka haber; *“Yurtta protesto ve yas”* başlığıyla verilmiştir. Haberin daha öncekilerle benzer yönde bilgiler ve ifadeler taşıdığı görülmektedir. Diğerlerinden farklı olarak; *“Öğrencilere saldırı”* alt başlığıyla devam eden haberde ise; Ankara Yeni Mahalle Anadolu Lisesi öğrencilerinin anma toplantısı yapmak isterken bir grup öğrencinin saldırısına uğradıkları ve idareciler tarafından okuldan atılmakla tehdit edildikleri, ODTÜ, Hacettepe ve Ankara Üniversiteleri’nde katliamın oturma eylemiyle protesto edildiği, Kocaeli Üniversitesi öğrencilerine polisin sert müdahalesivle Reuters ‘in muhabirinin gözaltına alındığı bilgileri öne çıkarılarak haberde, hem halkın tepkisi vurgulanmış hem de protestoları engellemek isteyenler eleştirel bir tavırla öne çıkarılmıştır. Yine saldırının Suruç patlamasına benzediği yönünde daha önce de belirtilen şekilde bir başka habere yer verildiği görülmektedir. *“AB büyükelçileri karanfil bıraktı”* haberinde, AB üyesi ülkelerin Ankara Büyükelçiliklerinin saldırının yaşandığı yere gelip saygı duruşunda bulduktan sonra karanfil bıraktıkları ifade edilirken, *“...Failler aynı zamanda Türkiye’de ve dünyanın diğer yerlerinde, gerçek demokratların en fazla değer verdiği temel hak ve özgürlüklerden biri olan barışçıl amaçla toplanma ve düşünceleri ifade etme hakkını da hedef aldılar...”* şeklindeki mesajlarına yer verilmiştir. *“Erdoğan başından yanlış hesapladı”* başlıklı haberde ise Britanya’nın The Independent gazetesinin Ortadoğu uzmanı Patrick Cockburn’un Ankara saldırısının ardından yönelttiği; *“Türkiye, şiddet sarmalının yuttuğu sekiz Ortadoğu ve Kuzey Afrika ülkesinin yolundan mı gidiyor?”* sorusu öne çıkartılmıştır. Haberin devamında; Erdoğan’ın 2011’den bu yana Suriye krizinin her evresini yanlış hesapladığı ve attığı yanlış adımların da sonunun gelmeyecekmiş görüldüğü yönündeki açıklamalarına yer verilmiştir.

Ayrıca The Independent başyazısında kullandığı; “*Erdoğan’ın hırsı Türkiye’yi kaosa sürüklüyor*” ifadesi de belirtilerek hem yabancı kaynaklardaki olumsuz imaja dikkat çekilmiş hem de kendi görüşleriyle örtüşen kişilerin açıklamaları öne çıkartılarak iktidara ve Erdoğan’a yöneltilen suçlama söylemleri güçlendirilmiştir. “*Leyla Zana’dan Başbakan’a eleştiri*” başlıklı bir başka haberde de iktidara sert eleştiriler öne çıkarılmaya devam edilmiştir. Haberde Zana’nın; “... *Ey Başbakan! Sen baykuş olmaya devam et!... Sizler halkımızı karanlığa çekmeye çalışırken bizler halklarımızın barış umudunu büyüteceğiz*” ifadeleri öne çıkarılmıştır. Başka bir haberde ise Tuğrul Türkeş’in miting yapılacak yerde güvenlik güçlerinin olmamasının zafiyet göstergesi olmadığı, güvenlik güçleri olsaydı bu kez de neden orada olduklarına yönelik tepki olacağını ifade ettiği sözlerine yer verilerek, gazete bu ifadeleri “*tartışılacak bir yanıt*” şeklinde nitelendirmiştir.

Aynı tarihli gazetenin son olarak “kültür” sayfasında; “*Barışa bomba*” başlığıyla haberin yeniden üretildiği görülmektedir. Haberin, Prof. Dr. Ahmet Özer’in yazısıyla yapılandırıldığı dikkat çekmektedir. Haberin girişinde; “*Bu bomba Türkiye’de demokrasi ve barış isteyenlere... Bu bomba adalet, hak, hukuk isteyenlere... Bu bomba ‘artık yeter yapan hesabını versin’ diyenlere... Bu bomba Diyarbakır’ın, Roboski’nin, Ermenek’in, Soma’nın, Suruç’un hesabı sorulsun diye toplananlara... Bu bomba aslında hepimize...*” ifadeleri yer almakta ve bir taraftan tarihsel bağlamda geçmişte yaşanan olumsuzluklara da vurgu yapılırken, bir taraftan da alınmayan önlemlere ve katliamların bitmediğine dikkat çekmeye çalışılmıştır.

14 Ekim 2015 tarihli Cumhuriyet Gazetesi’nin ilk sayfasında bu kez Ankara saldırısı ile ilgili haber, doğrudan manşetten verilmemiştir. “*Diktatör müsünüz?*” manşetine yer verilen haberde esas olarak, Erdoğan’ın iki yıl önce de tepki gösterdiği gazetecinin kendisine yönelttiği; “*Diktatör müsünüz?*” sorusuna, “*Diktatörün olduğu ülkede bu soruyu sorabilir misin*” şeklindeki verdiği yanıtı ön plana çıkartan ve ancak haberin sonunda kısaca değinilen; “*Polisten barışa geçit yok*” ve “*Bir bomba hattında yaşıyoruz*” alt başlıklarının yer aldığı haberlerdir. Haberde Ankara’daki katliamı protesto etmek isteyen gruplara polisin izin vermemesi ve 1993’te yine bombalı saldırıda babasını kaybeden Özge Mumcu’nun, Ankara’daki saldırıda hayatını kaybeden ve babasının adını taşıyan Uğur Mumcu Şahin’in ailesini araması öne çıkarılmış detaylarına iç sayfalarda yer verilmiştir. Erdoğan’ın söyleminin başlığa taşınmasıyla oluşturulan; “*Erdoğan: Her olayda istifa mı olur*” başlıklı bir başka haberde; Erdoğan’dan katliamdan dört gün sonra açıklama geldiği imalı şekilde vurgulanmış, bir yerlerde mutlaka bir zafiyet ve eksikliğin olabileceği ancak her olayda istifa mekanizmasını çalıştırmanın doğru olmadığı şeklindeki ifadeleri aktarılmıştır. Ankara

Emniyet Müdürü'nün görevden alındığı bilgisi sadece ara başlık şeklinde verilmiş, detayları iç sayfada paylaşılmıştır.

Gazetenin 4. sayfasında da ilk sayfada manşetten verilen, Finlandiyalı gazetecinin Erdoğan'ı kızdıran sorusuna ilişkin haberin detayları verildikten sonra, haberin devamında Ankara saldırısına değinilmiş ve “*DDK, Ankara'daki saldırıyı araştıracak*” başlığına yer verilmiştir. Haberin içeriğinde; Erdoğan'ın Ankara'daki terör katliamıyla ilgili olarak Devlet Denetleme Kurulu'nu görevlendirdiği ifade edilmiş ve Erdoğan'ın; “*Ankara'daki patlama da bir sınavdır. Bu sınavdan başarıyla çıkacağımıza inanıyorum. Diğer hadiseler gibi çatışmalar titizlikle devam ediyor*” ve “*Derin devletin izi var diyenler kendini gizliyor.... Bilgiyle değil, dedikoduyla, fikirle konuşuluyor*” şeklindeki açıklamaları doğrudan habere aktarılmıştır. Bu haberde herhangi bir ideolojik üretim yapılmadığı dikkat çekmektedir. Saldırıyla ilgili bir başka öne çıkarılan başlık ise, Erdoğan'ın söyleminden yola çıkılarak, kinayeli şekilde başlığa yansıtılan; “*İstifa gereksizmiş!*” haberidir. Haberin detaylarında; Erdoğan'ın, İçişleri ve Adalet Bakanlarının istifalarını isteyen muhalefeti “*iktidara gelemeyince siz niye istifa etmiyorsunuz?*” şeklindeki cevabıyla eleştirdiği ifade edilmiştir. Dolaylı bir ifadenin kullanıldığı haberde ayrıca; “*Hükümetin, siyasi sorumluluğu üstlenmemek için Altınok, İpek ve Fidan'ı görevden almayı koruyacağı belirtiliyor*” şeklinde bir söylem geliştirdiği görülmektedir. “*Fatura Emniyet'e*” ara başlığının öne çıkarılmasıyla iktidarın siyasi sorumluluk üstlenmediğini çoğu haberinde vurgulayan gazetenin bu haberde de iktidarın aynı tavrı pekiştirdiği imalı şekilde ifade edilmiştir. Haberin devamında; Ankara Emniyet Müdürü'nün Kadri Kartal'ın görevden alındığı ve İstihbarat Şube Müdürü ile Güvenlik Şube Müdürü'nün görevlerinden uzaklaştırıldıkları bilgisine yer verilmiştir. Aynı sayfada en sağda tek sütun şeklinde verilen ilk haber; “*Temkinli' anma*” başlığıyla verilmiş ve içeriğinde Davutoğlu'nun eşi ve bazı bakanlarla dün sabah saatlerinde gizlice garın önüne gittiği ve karanfil bıraktığı bilgisi aktarılmış, devamında da Davutoğlu'nun daha sonra yaralı ziyaretinde bulunmak için yaralıların en yoğun bulunduğu hastaneler yerine, tepkinin hiç olmayacağı öngörülen Atatürk Eğitim ve Araştırma Hastanesi'ni seçtiği bildirilmiştir. Haberde Davutoğlu'nun bu yaklaşımı ‘*temkinli*’ şeklinde nitelendirilmiş ve tepkilerden kaçıyor algısı yaratılmaya çalışılmıştır. Aynı sütunda devam eden ve daha önce de haberleştirilen Davutoğlu'nun; “*Canlı bomba listesi elimizde ama eylem yapmadan yakalayamayız*” şeklindeki sözleri ‘*savunma*’ olarak nitelendirilmiş ve şaşkınlık yarattığına dikkat çekilmiştir. Haberin devamında ise; Davutoğlu'nun başında olduğu hükümetin Nisan 2015'te çıkardığı iç güvenlik paketinde, intihar eylemcilerinin hazırlık aşamasında yakalanmasına imkân sağlandığı, pakette bir yandan polisin silah kullanma yetkisi artırılırken,

diğer yandan kişilerin üzerlerinin ve araçlarının mahkeme kararı olmadan aranmasına imkân verildiği, aramalar için de “*makul şüph*e” kriterinin getirildiği bilgilerine dikkat çekilmiş ve hükümetin kendi çıkardıkları paketten bir haber oldukları alt mesajı verilmiştir. Habere “*‘iç güvenlik’i unuttular*” alt başlığıyla devam edilerek bu mesaj pekiştirilmiştir. İçeriğinde; söz konusu paketin eylemleri önlemek için kullanılmadığı, ayrıca MİT’in de tüm yetkilerine rağmen olayı atladığı, TSK’nın dinleme birimi olan GES’in MİT’e aktarıldığı ve Nisan 2014’te değiştirilen yasayla dış operasyon yapma yetkisi aldığı ancak tüm yetkilerine rağmen saldırıyı önleyemediği öne çıkarılarak, hükümet ve kurumlarına yöneltilen eleştiriler, destekleyen bilgilerle pekiştirilmiştir. “*Muhaliflere gözaltı*” alt başlıkla devam edilen haberde ise olay tarihsel bağlamda ele alınmış, iç güvenlik paketinin ilk olarak 1 Mayıs kutlamaları öncesinde polisin birçok kentte yaptığı baskınlarda 79 kişinin gözaltına alınmasında kullanıldığı ve dönemin İstanbul Emniyet Müdürü Selami Altınok’un bu göz altılarına ilişkin “*yetkimizi kullanıyoruz*” dediği hatırlatılmış ve iktidarın muhaliflere uyguladığı paketi bombacılara uygulamadığı mesajı verilmeye çalışılmıştır. Aynı sütunda son olarak “*Katliamda ihmaller zinciri bombacılara kapı açılmış*” başlıklı haberde mitingdeki güvenlik zafiyetine ilişkin birçok olumsuzluk öne çıkarılmış, toplanma sürerken helikopterle havadan izlenmediği, kavşaktaki MOBESE’lerin 360 derece dönme özelliğinin olmadığı, çeşitli şehirlerden gelen grupların otobüslerinin hiçbir aramadan geçmediği, iki bombacının elini kolunu sallaya sallaya geldiğine dikkat çekilerek, güvenlik zafiyetinin öne çıkarıldığı söylemlere devam edilmiştir.

7. Sayfada ise Ankara saldırısı ile ilgili olarak daha önceki haberlerde değinilmiş olan, suç örgütü lideri Sedat Peker’in saldırıdan bir gün önce Rize’de yaptığı “*... oluk oluk kan akacak*” şeklindeki konuşmasına istinaden, Rize Cumhuriyet Başsavcılığı’nın Rize Emniyet Müdürlüğü’ne bir yazı göndererek, Sedat Peker’in yaptığı konuşmada bir suç unsuru olup olmadığını belirlemek için konuşmasının tüm kaydını istediği belirtilen haber yer almaktadır. Aynı sayfadaki “*KCK: IŞİD, AKP; AKP, IŞİD haline geldi*” başlıklı bir diğer haber dikkat çekmektedir. Haberin içeriğinde KCK yürütme eş başkanlığının, 97 kişinin hayatını kaybettiği, yüzlerce kişinin yaralandığı Ankara katliamıyla ilgili yazılı bir açıklama yaptığı bildirilmiştir. Açıklamada; “*AKP, IŞİD vb. zihniyet ve politikalarla ortaklık içinde olmuş; IŞİD, AKP; AKP, IŞİD haline gelmiştir*” ifadelerinin kullanıldığı ve haberde de terör örgütüyle iktidarın tamamen karşı karşıya geldiği, terör örgütünün iktidarı suçlayan ve saldırıdan sorumlu tutan ifadelerine yer verildiği görülmektedir. Açıklamanın devamının ise; AKP hükümetinin şu bu örgütü maske olarak kullanıp kendisine karşı en aktif tutum içinde olan muhalif güçleri bir bir saf dışı etmek istediği, hiçbir fail aranmaması gerektiği, bu

katliamın failinin Erdoğan ve onun kontrgerilla ekibi olduğu yönündeki tamamen suçlama içeren yönde ifadelerden oluştuğu görülmektedir. Haberin devamında ise; KCK'nın eylemsizlik kararı aldığı ve AKP hükümeti ve Başbakan Yardımcısı Yalçın Akdoğan'ın buna tepki gösterdiği, iktidarlarını sürdürmek için savaş durumunun ortadan kalkmasını istemediklerini belirttikleri ifadelere değinilmiştir. Haberin bu yönüyle, KCK'nın bile söylemlerini daha çok öne çıkardığı ve ciddi bir iktidar karşıtı söylem geliştirdiği görülmektedir.

İç sayfalardan 8. sayfaya gelindiğinde köşe yazısı hariç sayfanın tamamında Ankara saldırısı ile ilgili haberlerin yer aldığı görülmektedir. “*Barışa barikat*” ana başlığının kullanıldığı haberde Ankara, İstanbul ve İzmir’de saldırıyı protesto etmek ve yaşamını yitirenleri anmak için toplanan kalabalığa ilişkin fotoğraflara ve haberlere yer verildiği görülmektedir. Haberin spotunda, saldırıda yaşamını yitirenleri anmak amacıyla meslek örgütlerinin yapmak istediği yürüyüşe; “*dönemin hassasiyeti*” gerekçesiyle izin verilmediği ifade edilmiştir. Bunun üzerine toplanan binlerce kişinin; “*hırsız Erdoğan*” sloganları attığı ve Güvenlik Şube Müdürü’nün atılan sloganın kanun dışı olduğu gerekçesiyle uyarıda bulunduğu, kalabalıkla polis arasında arbede yaşandığı, polisin alanı TOMA’larla kapatması üzerine gruptakilerin oturma eylemi yaptığı belirtilmiştir. Haberin devamında, Kadıköy’de de yürüyüş için toplanan grupla polis arasında arbede yaşandığı, Sirkeci’de de oturma eylemi yapıldığı belirtilmiş, tamamen halkın tepkisi ve polisin sert müdahalesine dikkat çekilmiştir. Ankara’da DİSK, KESK, TMMOB ve TTB’nin 2 günlük grevi kapsamında Sakarya Meydanı’nda oturma eylemi yaptıkları, yürüyüşe geçtiklerinde, trafiği kapattıkları gerekçesiyle polisin biber gazı sıktığı, katılımcıların 1 saatlik oturma eyleminin ardından, yaşamını yitirenlerin isimlerinin yazılı olduğu balonları gökyüzüne bıraktığı, Ankara Adliyesi önünde avukatların ve Ankara Üniversitesi öğrencileri ve çalışanlarının da Cebeci Kampusu önünde oturma eylemi yaptığı bilgileri aktarılmıştır. İzmir’de ise; Demokrasi ve Emek Platformu katliamı protesto etmek için Gündoğdu Alanı’ndan Alsancak Garı önüne kadar yürüdüğü, olayın sorumlusunun “*Kaç-Ak Saray*” ve onun IŞİD’ci uzantıları olduğunun belirtildiği ifade edilmiştir. Haberin devamında ise, katliam ve saldırıların amacının korku imparatorluğunu yaygınlaştırmak olduğu ancak, buna boyun eğilmeyeceğinin vurgulandığı ifade edilmiştir. “*Kurbanlar için beyaz güvercin*” başlıklı bir başka haberde de; Türkiye genelinde hayatını kaybedenler için anma etkinlikleri düzenlendiği, Kırklareli, Edirne, İzmit ve Bursa’da çeşitli sivil toplum kuruluşlarının, parti temsilcilerinin yürüyüş yaptığı, Kırklareli’nde gökyüzüne beyaz güvercinler bırakıldığı yönündeki bilgiler paylaşılarak haber yeniden üretilmiştir.

12. ve 13. Sayfaların tamamı yine Ankara katliamı haberlerine ayrılmıştır. “*Terör korkusu*” ana başlığının kullanıldığı ilk haberin spotunda; başkentte 97 kişinin öldüğü katliamın ardından insanların AVM ve metro gibi kalabalık yerlere girmekten çekindiklerine dikkat çekilmiştir. Haberin içeriğinde; güvenlik önlemlerinin artırıldığı ancak, metroda x-ray cihazı olmadığı için el detektörleriyle aramanın yapıldığı, bazı duraklarda ise hiç yapılmadığına dikkat çekilerek, önlemlerin tam olarak sağlanamadığı örtülü mesaj olarak verilmiştir. Sivil polis sayısının ve devriyelerin sayısının artırıldığına da belirtildiği haberde, “*asıl amaç caydırma*” alt başlığıyla bir güvenlik görevlisinin şüpheli kişileri gözle de takip ettikleri, asıl amacın caydırma olduğu, asıl önemli olanın ise istihbarat olduğunu belirttiği ifadesi aktarılmış, önlemlerdeki yetersizliğe dikkat çekilmiştir. Sayfanın en sağında tek sütun olarak verilen haberlerden biri; “*HDP, verdiği ölü sayısı için özür diledi*” başlığıyla yer almaktadır. HDP’nin, katliamda 128 kişinin hayatını kaybettiği bilgisinin hatalı olduğunu belirterek, kamuoyundan özür dilediği bilgisine yer verilmiştir. Yaptıkları açıklamada ise; sayının yanlış verilmesine gerekçe olarak, Sağlık Bakanlığı başta olmak üzere sağlık kurumlarından bilgi alınmasında yaşanan engeller, Adli Tıp’taki numaralandırma sistemi, cenazelerin beden bütünlüğünün olmaması gibi nedenleri öne çıkardıkları görülmektedir. Böylece HDP’nin söylemi üzerinden, devletin kurumlarına eleştiriye devam edilmiştir. “*Bir cenazeyi iki aile birden sahiplendi!*” başlıklı diğer haberde, patlamanın boyutuna vurgu yapılarak, insanları tanınamayacak hale getirdiği ve ailelerin yaşadığı dram bir kez daha göz önüne serilmiştir. Haberin detaylarında; 5 cenazenin kimlik tespitinin hala yapılamadığı ve DNA sonucunun beklendiği bilgisi aktarılmıştır. “*Müezzinoğlu: Onlar sağlıkçı değil provokatör*” şeklinde Sağlık Bakanı’nın söylemiyle oluşturulan diğer başlıklı haberde; yaralıların kaldırıldığı hastanenin önünde kan anonsu yapan 2 kişinin sağlıkçı değil, provokatör olduğunu belirten, Sağlık Bakanlığı’nın kan ihtiyacı olmadığını belirtmelerine rağmen, bu 2 provokatörün kan vermek için insanları hastanelere çekip yaralılara hizmet verilmesini engelledikleri yönündeki açıklaması aktarılmıştır. Aynı sayfada son olarak DİSK Başkanı Kani Beko’nun katliam öncesi ve sonrasında yaşananları anlattığı açıklamasına yer verilerek haber yeniden üretildiği görülmektedir. Genel itibariyle eleştirel ve tepkili ifadelerin yer aldığı haberde öne çıkanlar; canlı bombaların istediği yere girip çıktığı, katliam sabahı Ulus’tan gar önüne kadar kimseye kimlik sorulmadığı ve arama yapılmadığı, miting öncesi ne MİT’ten ne de valilikten bir uyarı gelmediği yönündedir ve haber, Beko’nun “*ne haliniz varsa görün*” anlayışının hâkim olduğunu belirten ifadeleriyle devam etmiştir. Haberin devamında; Beko’nun daha yerde cenazeler ve yaralılar varken polisin gaz siktığını belirten tepkili ifadelerine de yer verilmiş ve tarihsel bağlamda da hatırlatmalar yapılarak; “*1 Mayıs*

1977'de Taksim'de işçileri katledenler adalete teslim edilmiş olsaydı, Sivas katliamının faileri yakalanmış olsaydı, Reyhanlı, Suruç katliamlarını yapanlar bulunsaydı bu katliam yaşanmazdı” şeklindeki ifadeler doğrudan aktarılmış, böylece güvenlik ve adaletle ilgili sorunlara dikkat çekilmiştir. Haberde Beko'nun emniyete de hükümete de güvenleri kalmadığını belirten sözleri vurgulanmış ve son olarak, katliam sonrası Cumhurbaşkanı Erdoğan, Başbakan Davutoğlu, bazı Bakan ve diğer partilerin liderleri ve milletvekillerinin kendilerini arayarak yalnız bırakmadıklarını belirten ifadeleri, politik bir söylem olarak haberde yer almıştır.

13. Sayfada daha önce kısaca yer verilen haberin detaylarının aktarıldığı görülmektedir. “*Bari bir eli çıksın*” ana başlığıyla verilen haberin spotunda; eşinin cenazesini hastane kapısında bekleyen Bediha Baykara'nın “*Çocuklarımın bayramda gideceği bir babası olsun, bir el olsun götüreyim*” şeklindeki dramatik ifadesine yer verildiği, bu haberle ideolojik üretim yapılmayıp sadece hayatını kaybedenlerin yakınlarının içinde bulunduğu çaresizlik öne çıkarılmıştır. Haberin içeriğinde; Bediha Baykara ile yapılan görüşmede; Baykara'nın; “*Ben de gelmek istedim. İlk defa içimden geldi. Sonra da hayır dedim kendime. Bir şey olursa birimize olsun. Çünkü çocuklarımız var bizim evde, güzel çocuklarımız var*” şeklindeki ifadelerine yer verilmiştir. Bu söylemle insanların Türkiye’de mitinglerde her an her şeyin olabileceğini düşünmesi öne çıkarılarak, güvensiz bir ortama dikkat çekildiği görülmektedir. Devamında ise, Baykara'nın düğüne gider gibi hazırlanıp gittiğini, çok mutlu olduğunu çünkü barışa gittiğini ifade eden sözlerine yer verilmiş, barış mitingine insanların dört bir yandan, sadece barış için geldiği ve bundaki iyi niyet öne çıkarılmıştır. Haberin içeriğinde; Ankara'nın soğuşunda saatler süren bekleyiş sırasında hiçbir yetkilinin kendisine bilgi vermemiş olması da vurgulanarak, devletin kurumları ve kamu çalışanları üstü kapalı şekilde eleştirilmiştir. Baykara'nın; çocuklarına babalarının vücut bütünlüğü olmadığını, devlete nefretle büyümeleri için onlara söylemediği yönündeki açıklamasının da habere eklendiği görülmektedir. Ayrıca haberin sonunda yapılan; “*Benim çocuğumun yolunu dağa göstermeyin. Nasıl dağa gidiyorlar diye herkes konuşuyor ya; işte böyle... Sen babasını paramparça ediyorsun, çocuk tabi ki de gidiyor...*” şeklindeki tamamen devleti suçlayan ifadelerine yer verilerek, teröre katılmanın normal gösterilmeye çalışıldığı dikkat çekmektedir. Aynı sayfadaki Özge Mumcu'nun, 22 yaşındaki Uğur Mumcu için duygularını paylaştığı, siyah zemin üzerinde; “*Bomba hattında yaşıyoruz*” başlıklı bir başka haber dikkat çekmektedir. Haberde geçmişe dönük olarak, 24 Ocak 1993'te bombalı saldırı sonucu yaşamını yitiren Uğur Mumcu'yu da hatırlatarak, Uğur Mumcu'nun adını taşıyan bir gencin, Ankara'daki saldırıda hayatını kaybettiğini öğrenen Özge Mumcu'nun aileyi arayıp

üzüntülerini dile getirmesiyle haber yeniden üretilmiştir. Haberde ailenin; *“Uğur’lar bombalara inat yaşıyorlar... Bombaların acımasızlığına direniyorlar, hala...”* şeklindeki ifadesine, Özge Mumcu’nun; *“Babamdan onlara uzanan bir bomba hattında yaşıyoruz”* şeklindeki ifadesi öne çıkarılmıştır. Özge Mumcu’nun facebook hesabından *“Bugünü de dünü de unutmayacağız, asla”* ve *“sırıtan bakan müsveddeleri”* şeklinde ifade ettiği, saldırıda yaralanan ve hayatını kaybedenlere duyduğu üzüntü ile iktidara yönelik eleştirel ifadeleri eklediği yazı haberleştirilerek yeniden üretilmiştir. *“Ali İsmail’den Ali Deniz’e...”* başlıklı diğer haberin spotunda; Ankara’daki katliamda ölen Ali Deniz Uzatmaz’ın, Ali İsmail Korkmaz’ın anma töreninde çekilmiş bir fotoğrafının, 3 gün önceki cenazesinde gençler tarafından taşındığı belirtilmiştir. Haberin içeriğinde; Emek Gençliği üyesi Ali Deniz’i yakından tanıyan Emek Partisi MYK üyesi Mehmet Türkmen’in, Ali Deniz’in kısacık yaşamına sığdırdığı mücadeleyi anlattığı açıklamasına yer verilmiştir. Ali Deniz’in Gezi Direnişi sonrası kendilerine katıldığını belirtmiş, çok yufka yürekli biri olduğu, cenazelere dayanmadığı için katılmadığı, ilk kez Suruç katliamından sonra cenaze törenine katıldığı, sürekli gülümseyen bir çocuk olduğu, insanların bu katliamları normal görmesine dayanmadığı yönündeki ifadelerine yer verilmiştir. Bir başka haberde ise; Gebze Belediyesi CHP Meclis Üyesi Dilek Tan’ın 3 kuzenini birden katliamda kaybettiği bilgisine yer verilmiştir. Haberde Dilek Tan’ın; *“...yılın 365 gününe bir felaket sığdırmaya çalışıyorlar...”* şeklindeki ifadesi dikkat çekmektedir. *“Tek tek hesap soracağız”* alt başlığıyla devam eden haberde; CHP milletvekili ve üyelerinin katliama ilişkin tepkili söylemlerine yer verilmiştir. Öne çıkanlar; hedef gösterilmeden, bu acıyı yaşatanlardan hesap sorulacağıdır. Aynı sayfadaki son haber ise; Ankara’daki bombalı saldırıda 1 yıllık eşi ile yaşamını yitiren rehberlik öğretmenin okulundaki masasının meslektaşları tarafından karanfillerle donatıldığı, Eğitim-Sen Adana Şubesi Yöneticisinin Gülcan Elmas’ları unutmayacakları ve barış mücadelesini sürdürecekleri yönündeki ifadelerine yer verilmiştir.

Aynı tarihli Cumhuriyet Gazetesi’nin 14. sayfasında; büyük harf ve kalın puntolarla *“İŞİD’in 21 bombacısı aranıyor”* başlığı ve aranan 21 İŞİD’cinin vesikalık fotoğraflarının yer aldığı haber dikkat çekmektedir. Haberin detaylarında bu kişilerden 18’inin Adıyaman’lı *“Dokumacılar”* grubundan, 3’ünün ise bu kişilerle evlilik yapan yabancı kadınlardan oluştuğu, tüm güvenlik birimlerinin bu 21 kişiyi bulmak için alarma geçtiği, takip edilen kişilerin İŞİD’in üssü konumundaki Rakka ve Telabya’da bombalı eylem konusunda eğitildiği, listedeki bazı isimlerin geçen aylarda Türkiye’ye geçtiği ve *“uyuyan hücreler”*de kaldığının bildirildiği ifade edilmiştir. *“İşte canlı bombaların beş özelliği”* başlıklı bir başka haberde ise; *“fakir değiller, işsiz değiller, gençler, eğitilmişler ve işgal psikolojisindeler”*

şeklinde 5 madde sıralanmıştır. Bu yönüyle haberlerin teröristlere yönelik genel bilgilerden oluştuğu görülmektedir. Haberin girişinde; intihar saldırılarının nedenleri ve saldırganların psikolojisi üzerine çalışan dünyada sayılı uzmanlarından biri olduğu belirtilen Robert Pape'nin bir insanın intihar bombacısına dönüştüğü süreci Cumhuriyet'e değerlendirdiği ifade edilmiştir. Haberin detaylarında Pape'nin 482 intihar bombacısı üzerinde derinlemesine bir çalışma yaptığı ve sonuç olarak yukarıdaki 5 ortak maddeye ulaştığı belirtilmiştir. Ayrıca intihar bombacılarının uyuşturucu bağımlısı olup olmadığına yönelik olarak, uyuşturucuların intihar saldırıları ile ilgilerinin 11. yüzyıla kadar gittiğini, 11. yüzyılda Haşhaşiler (Hasan Sabbah grubu) ve 2. Dünya Savaşı'ndaki Japon kamikazelerde de aynı şekilde uyuşturucu etkisi altında oldukları bilgilerine yer verilmiştir. Haberde ayrıca intihar bombacılarının Müslümanlardan çıkmasına neden olarak da Müslümanların Hristiyanlardan daha çok işgal altında olduğu belirtilmiştir. *"Suçlamayı bırakın ve failleri bulup yargılayın"* başlıklı bir başka haberde ise; psikiyatr ve psikologların uyarıda bulunduğu, Ankara'da patlayan bombanın ardından tüm toplumun travma yaşadığı, sistemin ölenleri suçlamaya devam ederse bu travmanın artacağı, güven ve güvenlik hissinin oluşması gerektiği yönünde açıklamalarına yer verilerek haber yeniden üretilmiştir. *"Soma'ya katliam arası"* başlıklı son haberde ise; Daha önce Soma'da maden kazasında hayatını kaybeden madencilerin ailelerinin ve avukatlarının isteğiyle duruşmanın ertelendiği bilgisine yer verilerek haber yeniden üretilmiştir.

Gazetenin 16. "kültür sanat" sayfasında, *"Dostu da düşmanı da bilmek"* başlıklı haberde; *"Cumhuriyet tarihinin en büyük katliamlarından biri olarak kayıtlara geçen Ankara'daki terör saldırısı, 'devletin gözü önünde' yaşandı, ancak hiçbir önlem alınmadı"* spotu kullanılmıştır. İletişim Bilimci Dr. Ali Haydar Fırat'ın ifadelerinden oluşan haberde;

"İnsanlıktan, onurdan, haysiyetten, barıştan, kardeşlikten, eşitlikten, özgürlükten yana olanlar; bu değerleri hiç tanımamış, hiç görmemiş, hiç yaşamamış, bir kere bile insan olmamışlar tarafından o büyük kavgadan koparıldılar... Aslında herkes işini yapıyor... Bir tarafta insanlık için mücadele edenler; diğer yandan hırsızlıklarla, ahlaksızlıklarla kurdukları düzeni sürdürmek isteyenler ve onların kiradıkları katiller... 'Bu işin fitratında var' diyenlerin başına kurdukları düzeni geçirmek için sokağa çıkıyor, insanlık..."

şeklindeki iktidarı kasteden suçlayıcı eleştirilerin öne çıkarıldığı görülmektedir. Kültür sayfası olarak devam eden 17. sayfada; Tiyatro sanatçısı Gülriz Sururi'nin Ankara'daki kanlı saldırının ardından sanatçılara eylem çağrısında bulunduğu, *"Bütün Türkiye ayağa kalkmış durumda. Bizi 'ötekiler' ve 'bizler' diye ayırmaya çalışıyorlar. Biz ayrı tutulmak istenenler, ayrı tutulmak istemiyoruz..."* şeklindeki ifadelerine yer verilerek, aslında halkın bir arada

yaşamaktan memnun olduğu ancak, hedef göstermeden birilerinin halkı ayrıştırdığı yönündeki mesaj öne çıkarılmıştır.

15 Ekim 2015 tarihli Cumhuriyet Gazetesi Ankara saldırısına ilişkin haberi manşetten vermeye devam etmiştir. “*Besle kargayı...*” manşeti atılan ve “*IŞİD Türkiye’de örgütlenirken devlet görmezden geldi, AKP hükümeti yolunu açtı*” üst başlığı kullanılan haberde ilk dikkat çeken, iktidarın açıkça hedef alındığıdır. Manşetindeki ifadeyle, terör örgütü IŞİD’in açıkça desteklendiği belirtilmiştir. Haberin spotunda; “*Sınırdan geçen, üs kuran, hastane açan, militan devşiren örgüt sonunda Ankara’yu da vurdu*” ifadesi kullanılarak, IŞİD’in tüm bunları rahatlıkla yaptığı, iktidarın ise engellemediği açıkça ifade edilmiştir. “*İntihar bombacılarını emniyet tanıyormuş*” ve “*Polis ifade alıp serbest bıraktı*” alt başlıklarıyla devam eden haberde; saldırının önlenememesi konusundaki güvenlik zafiyetine dikkat çekildiği görülmektedir. Haberin içeriğinde, Ankara katliamını yapan iki kişinin Başbakan Davutoğlu’nun “*elimizde*” dediği listedeki IŞİD üyeleri Yunus Emre Alagöz ile Ömer Deniz Dünder olduğu, Gaziantep’ten iki araçla Ankara’ya geldiklerinin ortaya çıktığı ifade edilmiştir. Haberde ayrıca, Ömer Deniz Dünder’in babasının, oğlunu emniyete şikâyet ettiğini, polisin ise ifadesini aldıktan sonra serbest bıraktığını belirten sözlerine yer verilmiştir. “*Ankara’da iki aydır IŞİD operasyonu yok*” ara başlıklı haberde ise; 2003’teki El Kaide saldırılarından sonra güvenlik birimlerinin 1800 cihatçıyı takibe aldığı hatırlatılarak, bu takibin IŞİD’in Irak ve Suriye’de ortaya çıktığı 2013’ten itibaren bırakıldığının ve Türkiye’deki cihatçıların sayısının 10 bini bulduğunun belirtildiği ifade edilerek, Türkiye’ye terör örgütü üyelerinin nasıl yerleştiğine ve sayılarının 10 binlerle ifade edilmesine vurgu yapılmıştır. “*IŞİD hep devlet korumasındaydı*” ara başlıklı haberde ise; AKP iktidarının Esad’ı devirmek hırsıyla cihatçılara verdiği desteğin, IŞİD’i Ankara’nın göbeğinde üs kuracak noktaya getirdiği belirtilmiş, Türkiye’yi cihada açılan kapı yaptığına yönelik ifadelere yer verilerek iktidar açıkça bu durumdan sorumlu tutulmuştur. Manşetin altında beş ayrı basamak şeklinde devam eden haberin sonuncusunda ise; CHP’nin Suruç katliamından sonra Adıyaman’daki IŞİD yapılanmasını raporlaştırdıkları, raporda Ankara katliamını gerçekleştiren Yunus Emre Alagöz’e özel dikkat çektikleri ve saldırıda büyük ve kasıtlı bir zafiyet olduğunu yönündeki ifadeleri aktarılmıştır. Böylece IŞİD konusundaki tüm eksiklik ve yanlış politikalar muhalefetin söylemiyle desteklendirilerek öne çıkarılmıştır. İlk sayfada geniş şekilde 5 ayrı başlıkla verilen ve detaylarına da iç sayfalarda değinilen haberlerin dışında, Erdoğan’ın söyleminden oluşturulan; “*Beni suçlayan terör safında*” başlıklı haberde; Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın terör saldırılarından devleti, hükümeti ve kendisini sorumlu

tutanların terör örgütleriyle aynı safta olduklarını bilmek zorunda olduğunu belirten açıklamasına kısaca yer verildiği görülmektedir.

Gazetenin 4. Sayfasında; “4 gün rötartlı anma” başlıklı haberde Davutoğlu’nun ardından Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın da olay yerine giderek gizlice karanfil bıraktığı ve saygı duruşunda bulunduğu bilgisine yer verilirken, geciktiği anlamının öne çıkarıldığı görülmektedir.

5. Sayfada ise; Demirtaş’ın, 11. Cumhurbaşkanı Abdullah Gül’ün kendisini arayarak taziyelerini ilettiğini ifade ettiği habere yer verilmiştir. Haberin devamında Demirtaş’ın; Diyarbakır, Suruç ve Ankara patlamalarının hepsinin aynı güç tarafından yapıldığına ve sonrasında delillerin karartıldığına dikkat çektiği, savcının ilk andan itibaren Suriye bağlantılı olduğunu söylediği ancak Davutoğlu’nun ise PKK’nın yaptığını söylediği ifadesine yer verilmiş ve Demirtaş’ın; “*Tweetleri atan PKK’lı değil, AKP’lidir. Gözaltına alınanlar da AKP’ye yakındır*” şeklindeki söylemi öne çıkartılmıştır. Bu yönüyle haberde, saldırıyı gerçekleştirenlere dair siyasilerin farklı tahminleri olduğuna ve birbirlerini çürütmeye çalışmalarına dikkat çekilmiştir. Aynı sayfadaki bir başka haberde CHP ve HDP’nin saldırıdan sonra seçim çalışmalarını değiştirdiği bilgisi aktarılmıştır. CHP’nin miting yerine il ve ilçe ziyaretleri yapacağı, müzik açılmayacağı, cenazelerin 7’si çıkmadan seçim çalışması yapmayacakları, HDP’nin ise; katliamda hayatını kaybedenleri defin törenlerine ve taziye ziyaretlerine yoğunlaşacakları, ev ziyaretleri ve salon toplantıları düzenleyecekleri yönündeki aldıkları kararlara yer verilerek haber yeniden üretilmiştir. Bir başka haberde, Kılıçdaroğlu’nun Ankara İl Emniyet Müdürü, İstihbarat Şube Müdürü ve Güvenlik Şube Müdürü’nün görevden alınmalarına ilişkin; “*Bürokratın ne günahı var? Ülkeyi hükümet yönetiyor*” diyerek, İçişleri Bakanı ve gülümseyen Adalet Bakanı’nın azledilmesi gerektiği yönündeki ifadelerle yer verilerek bir kez daha üretildiği görülmektedir. Aynı sayfada yer alan son haberde ise; Davutoğlu’nun Ankara katliamının ardından şüphelilere ilişkin verilerin toplandığı ve olağan dört şüphelinin IŞİD, PKK, DHKP-C ve Suriye rejimi olduğu yönündeki açıklamasının yer aldığı görülmektedir. Haberde aktarılan bilgilerin daha önceki bazı haberlerle benzer olduğu, farklı şekilde öne çıkanlar ise Davutoğlu’nun; 28 Mayıs’ta Haseke’de Türkiye sınırını paylaşmak için DAES ve PYD’nin masaya oturup, Suriye rejimi ile anlaşacakları, bugün de PKK-DAES anlaşması olabileceği yönündeki açıklamalarıdır. Ayrıca saldırının yaşandığı yerin miting meydanı olmadığı, miting alanının arandığı, bundan sonra sürpriz uygulamalara geçileceği yönündeki ifadelerine yer verilmiştir.

Cumhuriyet Gazetesi’nin aynı tarihli sayısınının 8. sayfasına gelindiğinde, ilk sayfada verilen haberin detayları tam sayfa şeklinde görülmektedir. “*IŞİD’in Türkiye’de üslenmesine*

göz yumuldu” ana başlığıyla verilen haberde; IŞİD’in eğitim ve toplanma açısından çok rahat oldukları, eğitimler sırasında çekilen videoları kendilerine yakın sitelere yükledikleri öne çıkarılmıştır. Haberin detaylarında; IŞİD militanlarına yönelik en önemli desteğin, IŞİD’in örgütlenmesine ve propagandasına serbestlik tanınmasının ve sınır geçişlerine izin verilmesinin olduğu belirtilmiştir. Haberde Alman Devlet Televizyonu ARD’ın IŞİD’in Gaziantep’teki eğitim kampını görüntülediği, gençleri kampta nasıl örgütledikleri ve tel sınırlar üzerinden kontrolsüz bir biçimde Suriye ve Kuzey Irak’a geçtiklerine ilişkin görüntülerin yer aldığı, IŞİD’ e katılan ailelerin avukatı Mahmut Erdem’in ise Avrupa’dan gençlerin MİT operasyonu ile kamplara götürüldüğü, Gaziantep’teki kamptan Suriye ve Kuzey Irak’a kontrolsüz geçtiği bilgisini öne sürdüğü ifade edilmiştir. Bu haberle gazete, Türkiye’de IŞİD’e yönelik bir serbestlik olduğunu, kaynak göstererek belirtmektedir. *“Ankara’da IŞİD üssü”* alt başlığıyla devan eden haberde; Ankara’nın göbeğindeki Hacıbayram’dan en az 100 kişinin IŞİD’e katılmak için Suriye’ye gittiği, sosyal medya hesaplarındaki fotoğraf ve bilgilerden Hacıbayram’da IŞİD bayraklarının asılı olduğu ve insan toplamak için kullandıkları barakalar olduğu, bu barakaları IŞİD’in Türkiye’deki önemli isimlerinden Ebu Hanzala kod adlı Halis Bayancuk’un ziyaret ettiği, İslam Okulu adı altında küçük çocuklara eğitim verildiği yönündeki bilgiler aktarılarak, iktidarın bunca yapılanmayı göz ardı ettiği mesajı verilmiştir. *“Emniyetin IŞİD’e uyarısı”* alt başlıklı haberde ise; Hacıbayram’dan IŞİD’e katılan, Suriye’de çatışmalara giren, kelle keserek cellatlık yapan C.A.’nın Birgün Gazetesi’ne yaptığı açıklamada, mahalledeki örgütlenmeye devletin göz yumduğunu açıklıkla ortaya koyduğu ifade edilmiştir. Haberin devamında C.A.’nın daha önce mahalleye polisin ve istihbaratın hiç gelmediği, gelmeye yeni başladıkları, 2 gün önce istihbaratın birini muhtarlığa çağırıp, *“buna alışkın olun”* dedikleri yönündeki açıklamasına yer verilmiştir. IŞİD’e karşı operasyonların ne kadar göstermelik olduğunun kanlı eylemleriyle kendisini gösterdiği, operasyonların birçoğunun uluslararası baskılardan ve özellikle Suruç’tan sonra yurt içindeki tepkileri dindirmek için yapıldığı, yetkililerin IŞİD’e katılımı ile ilgili olarak *‘seyahat özgürlüğü’* gerekçesini ileri sürdükleri, Davutoğlu’nun Ankara saldırısından sonra *‘elimizde liste var ama eyleme geçemedikleri için bir şey yapamıyoruz’* şeklindeki ifadesinin de iktidarın bu yaklaşımının sonucu olduğu şeklinde bir haber içeriğinin yapılandırıldığı görülmektedir. *“Sadece 2 IŞİD’li mahkûm oldu”* başlıklı bir başka haberde; 10 Ağustos 2015 itibarıyla ceza evlerinde sadece 126 kişinin bulunduğu, bunlardan da sadece 2’si hakkında verilen hükmün kesinleşmiş durumda olduğu bildirilmiştir. Son olarak *“Tedavi et, serbest bırak”* başlıklı haberde ise; Türkiye’nin diğer cihatçı örgütlerle birlikte IŞİD militanlarının tedavisinde de önemli rol oynadığı ve bunun ulusal basının yanı sıra yabancı

basında da sıkça gündeme geldiği belirtilmiş, bir IŞİD komutanına atıfta bulunularak, Washington Post'a; "... IŞİD'in üst düzey üyeleri Türk hastanelerinde tedavi gördü" şeklindeki ifadesine yer verilmiş, söylem güçlendirilmiştir. Haberin devamında Şanlıurfa'daki çeşitli hastanelerde tedavi edilen bazı IŞİD üyelerinin isimlerine yer verilirken, militanların tedavi masraflarının da devlet tarafından karşılandığı çarpıcı şekilde vurgulanmıştır. Haberde ayrıca, Sağlık Bakanı Müezzinoğlu'nun IŞİD'lilerin tedavi edilmesini "*insani*" gerekçelere dayandırdıkları, hiç kimsenin kimliğine, dinine, ırkına, mezhebine bakma noktasında olmadıkları yönündeki açıklamalarına yer verilmiştir. Bu haberlerle Ankara saldırısından sonra, birçok kişi tarafından canlı bombanın bu kadar rahat şekilde miting alanına gelmesinin sorgulandığı ve suçlu arandığı bir gündem varken gazetenin Türkiye'de IŞİD'in nasıl büyüdüğüne ilişkin haberlere ve detaylara geniş ölçüde yer verdiği görülmüştür.

12. Sayfaya gelindiğinde, "*Bin 800 cihatçı kayıp*" ana başlıklı haberin spotunda bir önceki sayfada verilen haberin uzantısı şeklinde; katliamdan önceki 58 gün boyunca Ankara'da IŞİD'e yönelik operasyon yapılmadığına dikkat çekilmiştir. Haberin içeriğinde güvenlik birimlerinden edinilen bir bilginin, Ankara katliamında istihbarat ve güvenlik zafiyetlerinin, emniyet müdürü ve daire başkanlarının açığa alınmasıyla hesabının verilemeyeceğini gösterdiği şeklindeki ifadeler yer verilmiştir. 12 Ağustos'ta yapılan son operasyonda 11 kişinin gözaltına alındığı hatırlatılmış ve Suruç'tan sonra IŞİD'in Türkiye'nin her yerinde bir numaralı tehdit olmasına rağmen, hiçbir operasyon yapılmadığı vurgulanmıştır. Haberde ayrıca, 2013 tarihine kadar takip edilen bin 800 kişinin bu tarihten itibaren izlenmesinin bırakıldığı bilgilerine de yer verilerek şüpheli bir durum yaratılmıştır. "*Kayıp sayı bilmecesi*" başlıklı bir başka haberde ise; Başbakanlık Koordinasyon Merkezi'nin 97 kişi olarak belirttiği ölü sayısını Davutoğlu'nun 99 olarak güncellemesi, Ankara Tabip Odasının ise 106 olarak ifade etmesi öne çıkarılarak, bilgi karmaşasına dikkat çekilmiştir. "*Zafiyet yok diyen bakan müdürleri görevden aldı*" başlıklı haberle de bakanın söylemiyle eylemi arasındaki tezatlık öne çıkarılmış, kendisinin istifa etmeyeceğini açıklarken emniyet müdürlerini görevden aldığı bilgisiyle haber yeniden üretilmiştir. "*Bir canın değeri 29 bin lira*" başlıklı bir başka haberde; Ankara'da ölenlerin yakınlarına ödenecek tutarın belirlendiği, yasaya göre 29 bin 79 lira ödeneceği, 97 kişinin yakınlarının tamamına ise; 2 milyon 820 bin 701 lira verileceği, ancak hükümetin yüzde 30 oranında artırma yetkisinin bulunduğu ve bu durumda 37 bin 803 lira ödeneceği, mağdurların yakınlarına kamuda öncelikle iş verileceği, çocuklarına da burs sağlanacağı ve kredi borcu bulunanların borçlarının bankalar tarafından yeniden yapılandırılacağı bilgilerine yer verilmiş, ödenecek miktarın yetersizliğine vurgu yapılmıştır. Bu haberin yanında öne çıkartılan ve devamı

niteliğinde olan diğer haberde ise; CHP'nin terör nedeniyle yaşamını yitiren yurttaşlar ile ailelerine sağlanan hakların genişletilmesi amacıyla yasa teklifi hazırladığı, terör mağdurlarına bağlanan aylık 800 liralık paranın üç katına çıkarılarak 2 bin 400 TL olmasını, tazminatın da 87 bin lira olmasını talep ettikleri ifadeleri aktarılmış, CHP'nin yaklaşımı olumlandırılarak sunulmuştur. Aynı sayfada yer alan son haberde ise; HDP Eş Genel Başkanı'nın iddiasını Ankara Tabip Odası'nın doğruladığı, 97 kişinin yaşamını yitirdiği Ankara katliamında bir kişinin polislin biber gazı atmasıyla öldüğünün belirlendiğine dikkat çekilerek, polislin müdahalesinin yanlışlığına vurgu yapılmıştır.

Aynı tarihli gazetenin son olarak 13. sayfasında Ankara saldırısına ilişkin haberlere rastlanmıştır. *“Listeden çıktılar”* ana başlığıyla verilen haberin spotunda; *“Patlamadan 3 gün önce istihbarat gelmesine karşın olayı önlemeyen hükümet, katliamı PKK'ye yıkıp kurtulmak isterken olayın IŞİD tarafından yapıldığı ortaya çıktı”* ifadeleri kullanılmış, hükümetin terör saldırısındaki sorumluluğu öne çıkarılarak suçlamalar pekiştirilmiş, saldırıda PKK temize çıkarılırken, IŞİD'in yaptığı kesin bilgi olarak aktarılmıştır. Haberin detaylarında kullanılan, *“akılları karıştıran gelişmeler”*, *“garip olaylar”*, gibi ifadelerle hükümetle ilgili oluşturulan şüphelerin pekiştirildiği görülmektedir. *“PKK'liler gözaltında”*, *“MİT'e çalışıyor iddiası”*, *“Ak troller devrede”* alt başlıklarının öne çıkarıldığı haberde; hükümetin rahat nefes almak için olayda PKK bağlantısı bulmaya çalıştığı, “iddia” şeklinde ortaya atılmıştır. *“Bomba Ankara'da patlayacak”* tweet'lerini atan iki kişinin gözaltına alındığı, bu haber yayımlanınca sosyal medyada başta Ak troller olmak üzere birçok kullanıcının eylemi PKK'nın gerçekleştirdiği yönünde algı oluşturmaya çalıştığı, kulislerde bu haberlerden sonra ikinci bombacı olarak olayda hayatını kaybedenlerden birinin adı verilip, bu iki kişinin PKK'li olduğunun açıklanacağına öne sürüldüğü bir haber içeriği yer almaktadır. Bu yönüyle haberin, iktidarı eleştirmek için iki terör örgütü arasında taraf tutuyormuş gibi söylemler ürettiği, PKK'nın temize çıkarılmasına hizmet eden ifadelere yer verdiği ve bu doğrultuda ideolojik üretim yaptığı görülmektedir. Haberin sonunda ise; bu planı bozacak bir gelişme yaşandığı, canlı bombaların daha önce emniyetin açıkladığı IŞİD'in 21 kişilik listesinde yer alan Yunus Emre Alagöz ve Ömer Deniz Dünder olduğunun belirtildiği ifade edilmiştir. Haberin detaylarını ara başlıklarla vermeye devam eden gazete; canlı bombaların Suruç katliamından beri arandığı, saldırıdan önce Gaziantep'teki uyuyan hücrelerde kaldıkları, bombaları Antep'te hazırladıkları bilgileriyle daha önceki haberlerle benzer nitelikteki bilgilere yer verilmiştir. *“Medyaya karartma gibi yayın yasağı”* başlıklı diğer haberde ise; yayının yasağına eleştirinin dikkat çektiği, yazılı ve görsel medya ile sosyal medyaya, saldırıyı IŞİD'in yaptığının ortaya çıkması üzerine savcılığın yayın yasağı getirdiği, gerekçe olarak da

olayın aydınlatılmasının engellenmesi ve kamu düzeninin bozulması riski şeklinde belirttikleri ifade edilmiştir. Aynı sayfadaki; *“İŞİD’cilerin çay ocağını kimse istemiyor”* başlıklı bir başka haberde; Ankara’da, Diyarbakır’da ve Suruç’ta yaşanan katliamların ardından gözlerin çevrildiği Adıyaman’da herkesin İŞİD’le anılmaya isyan ettiği belirtilmiş, burada bulunan İslam Çay Ocağı’nın, çocukları İŞİD’e katılan bazı ailelerin şikâyeti üzerine kapatıldığını ancak, İŞİD’in merkezi olarak görüldüğü için yerine açılan hiçbir işyerinin iş yapmadığı vurgulanmıştır. Bu haberle, Adıyam’da herkes İŞİD’in varlığını biliyorken, yetkililerin görmezden geldiği yönünde bir alt mesaj verilmiştir. *“Kasıtlı bir zafiyet var”* başlıklı bir başka haberin spotunda; CHP’nin Adıyaman raporunun, Ankara saldırısını önleyebilecek ayrıntılar barındırdığı belirtilmiştir. Haberin ayrıntılarında; Suruç katliamından sonra Adıyaman’a giden CHP yetkililerinin raporunda, Suruç’taki canlı bomba Şeyh Abdurrahman Alagöz ve iki kişinin çocuklarının kandırılıp örgüte götürüldüğünün belirtildiği hatırlatılmış, Başbakanlık İletişim Merkezi (BİMER) aracılığıyla iki farklı şikâyette bulunulmasına karşın bu kişiler hakkında uzun süre hiçbir işlem yapılmadığı, durumun görmezden gelindiği de hatırlatılarak, Ankara katliamının 5. gününde Yunus Emre Alagöz’ün kamera kayıtlarında görülmesi üzerine Adıyaman’da yaşananlar ihmaller zinciri olarak nitelendirilmiştir. Yunus Emre Alagöz’ü Adıyaman sokaklarında herkesin bildiğini belirten CHP Genel Başkan Yardımcısı Veli Ağbaba’nın Adıyaman’da herkesin 3 isme işaret ettiğini, devletin Adıyaman’da bilinen bir adamı kontrol edememesini yüzyılın zafiyeti olarak nitelendirmesi öne çıkartılmıştır. Bu haberle gazetenin onayladığı görüşlere muhalefet üzerinden geniş şekilde yer verdiği görülmektedir. Aynı sayfada yer alan son haberde ise; Eski Bakan Taner Yıldız’ın söyleminden yola çıkılarak *“emniyette delil mi karartılıyor”* sorusuna neden olduğu belirtilmiş, tüm sürecin devlet içerisinde yeni bir güç savaşını ortaya koyduğu ifade edilerek, şüpheler artırılmıştır.

16 Ekim 2015 tarihli Cumhuriyet Gazetesi’nin ilk sayfasına bakıldığında; *“Katliam planı Kilis’te yapıldı”* manşetinin kullanıldığı görülmektedir. Manşetin üstünde ise; *“Yayın yasağına rağmen Cumhuriyet gerçekleri yazmaya devam ediyor”* ifadesi dikkat çekmektedir. Bu ifadeyle gazete muhalif duruşunu açıkça sergilemektedir. Haberin spotunda; saldırıdan bir gün önce Kilis’in sınır köyünde İŞİD militanlarının elini kolunu sallayarak bulunduğu ifade edilmiştir. Haberin devamında; Ankara’dan bir grubun Kilis Elbeyli’deki sınır köyüne gittiği, sınırın öte yakasından İŞİD yöneticilerinin köye çağırıldığı ve iki grubun önceden hazırlanmış planı gözden geçirdiği, daha sonra İŞİD yöneticilerinin sınırın karşı tarafına geçip yanlarında canlı bombalarla köye geri döndüğü, üç saat süren toplantının ardından iki canlı bombanın Ankara’dan gelen gruba başkente doğru yola çıktığı ifadeleriyle haber yapılandırılmıştır. Bu

haberde çarpıcı şekilde dikkat çeken, spotta da belirtildiği gibi, IŞİD’cilerin sınırın diğer tarafından istedikleri gibi giriş çıkış yapabildikleri, hiçbir engel ve zorlukla karşılaşmadan canlı bombaları Ankara’ya gönderebildikleridir. Bunun ortaya koyulmasıyla siyasi hatalar ve güvenlik güçlerinin açıkları olduğu mesajı verilmiştir. “*Canlı bombalar resmen aranıyor*” başlıklı haberle de bu mesaj pekiştirilmiş, katliamı gerçekleştiren Yunus Emre Alagöz’ün 23 Temmuz’dan, Ömer Deniz DüNDAR’ın 26 Temmuz tarihinden beri resmen arandığı vurgulanmıştır. “*Başbakan’dan 6 günde 6 gaf*” başlıklı diğer haber, Davutoğlu’nun karikatürize edildiği resmin altındaki, “*Davutoğlu’na bir haller oldu*” ifadesinin devamına eklenerek, Davutoğlu’nun söylemleri 6 madde şeklinde öne çıkarılmıştır. “*Öğlen canlı bomba Alagöz: Yakalanarak hukuka teslim edildi*”, “*Canlı bomba listesi: Eylem yapmadan onları tutuklayamayız*”, “*Ankara katliamı: Arkasında iki örgüt var. Arkasında dört örgüt var*”, “*Tüm katliamlar: Aslında faili meçhul bir durum bırakılmadı*”, “*IŞİD: Bizim savunduğumuz İslam ile arasında 360 derece fark var*”, “*Canlı bomba listesi: Rakka’da mı takip edeceğiz*” şeklinde belirtilmiştir. Bu 6 maddede Davutoğlu’nun saldırının gerçekleştiği andan itibaren farklı günlerde kullandığı ifadelerdeki çelişkilere dikkat çekilmekte, haberde üstü kapalı şekilde alaycı bir ifadeyle verildiği görülmektedir. İlk sayfanın en üstünde ise; “*100 canın parası 2 futbolcuya prim*” başlığıyla verilen haberde; A Milli Futbol Takımı’na Euro 2016’ya katılma hakkı elde ettiği için kişi başı 500 bin Avro (1.6 milyon TL) verileceği, Avrupa ülkelerinin ise şampiyon olan takıma bile bu tutarda prim vermediği, futbolda paralar böyle dağıtılırken Ankara’daki terör saldırısında hayatını kaybedenlere ödenecek tazminat tutarının sadece 29 bin lira olduğuna dikkat çekilmiştir. Bu haberde hem terörde hayatını kaybedenlere verilen maddi değer azlığına, hem Türkiye’deki ekonomik uçuruma, karşılaştırmalı bir ifadeyle dikkat çekilmiştir.

Gazetenin 4. sayfasına gelindiğinde, “*Davutoğlu’nun incileri*” ana başlığıyla, birinci sayfada Davutoğlu’nun söylemlerinin eleştirildiği haberin ayrıntılarına yer verilmiştir. Haberin spotunda Ankara’daki katliamın ardından yaptığı tartışmalı açıklamaların çeliştiği ifadesi kullanılmıştır. Haberin içeriğinde ise, Davutoğlu’nun sözlerinin sosyal medyada esprisi konusu olduğu üzerinde durulmuş ve açıklamalarında, eylem yapmadan tutuklayamayacaklarını ifade etmesi, örgüt sayısının artması, bütün katliamların aydınlatıldığını söylemesi, IŞİD’le aralarında 180 derece değil, 360 derece fark olduğunu ifade etmesinin özellikle dikkat çektiği görülmektedir. Davutoğlu’nun farklı günlerde aynı konuyla ilgili birbiriyle çelişen söylemleri ve değişen ifadelerinin öne çıkarılmasıyla iktidarın saldırının detaylarına hâkim olmadıkları yönünde bir mesaj verilmiş ve söylemler alaya alınmıştır. Aynı sayfadaki, “*10 kişi daha gözaltında*” başlıklı haberde; Başbakan

Davutoğlu'nun patlamayla ilgili olarak gözaltına alına 2 kişiye ek 10 kişinin daha gözaltına alındığını ifade ettiği belirtilmiştir. Haberin devamında Demirtaş'ın hata yaptığını kabul ederse görüşmenin olabileceği, yayın yasağının mahkeme kararıyla alındığı, çağdaş ülkelerde soruşturmanın selameti için bazı sınırlamalar getirildiği ve bu ülkede hiçbir şeyin karartılmayacağı ifadeleri öne çıkarılarak haber yeniden üretilmiştir. Son olarak aynı sayfada; MHP lideri Bahçeli'nin söylemleri üzerinden hükümete eleştirilerin devam ettiği görülmektedir. Haberde Bahçeli'nin; emniyetteki 3 görevden alınanın toplumu rahatlattığı, esas istifa etmesi gerekenin hükümet olduğu, Başbakan'ın çok yanlış konuşup gerçeklerin üzerini örttüğü, terör faaliyetlerindeki sonuç alamamasının sıkıntısıyla başarısızlığını diğer partilerle paylaşmak istediği yönündeki açıklamasına yer verilerek, muhalefetin üzerinden iktidar eleştirilmeye devam edilmiştir.

5. Sayfaya gelindiğinde sadece yayın yasağı ile ilgili haberlere yer verildiği görülmektedir. “*Gazeteciler: Yasakları tanımıyoruz*” başlığıyla öne çıkan haberde; Gazetecilere Özgürlük Platformu (GÖP) yöneticilerinin, Ankara’da katledilenler için dün saygı duruşunda bulunup karanfil bıraktıkları, gar önünde sessiz bir protesto eylemi yaptıkları, GÖP Dönem Başkanı Uğur Güç’ün, yasakları tanımadıklarını ve kendileri için yok hükmünde olduğunu belirten ifadelerinin öne çıkarıldığı görülmektedir. “*Yayın yasağı hukuka aykırı*” başlıklı bir diğer haberde; Ankara’daki katliama getirilen yayın yasağının gazetecilik meslek örgütlerinin tepkisine neden olduğu, Basın Konseyi’nden yapılan açıklamada, halkın haber alma yollarının kapatılmamasını, demokrasinin olmazsa olmazı olduğunu, ifade ve basın özgürlüğünün önündeki tüm engellerin kaldırılması gerektiğini belirten ifadelerine dikkat çekilmiştir. Bianet’in de yasağın kaldırılması için dava açacağı, bu yasağın da önceki yasaklar gibi, soruşturmanın selameti için değil, tepkiyi bastırmak amacıyla alındığını bildikleri için tanımadıkları yönündeki ifadeleri öne çıkarılmıştır. Ayrıca, yayın yasağının Anayasa’ya aykırı olduğunu savunan Ankara Barosu Başkanlığı’nın da yasağa itiraz ettiği belirtilmiş, Türk Ceza Hukuku Derneği Başkanı Fikret İlkiz’in de; Anayasa’nın 28. maddesine göre basının hür olduğu, sansür edilemeyeceği, devletin basın ve haber alma hürriyetlerini sağlayacak tedbirleri alması gerektiği şeklindeki ifadelerine dikkat çekilmiştir. Böylece yayın yasağı açıkça eleştirilmiş, farklı kaynaklarla söylem güçlendirilmiştir. “*Hürriyet’e soruşturma*” ara başlığının öne çıkarıldığı haberde, Hürriyet’in internet sitesindeki haberinde, saldırıyı düzenleyenlere Ankara’ya gelişlerinde yardım edenlerden birine ilişkin bilgilere yer verilmesi nedeniyle “*gizliliği ihlal*” soruşturması başlatıldığı, bazı şüphelilerin bu haberden sonra kaçmaya başladığı ve bu nedenle göz altılarının geciktiğinin belirtildiği ifade edilmiştir. Yayın yasağıyla ilgili bu haberlerin öne çıkarılmasıyla

Cumhuriyet Gazetesi'nin zaten daha önce de belirttiği üzere yasağı tanımayacakları ve bildiklerini yazmaya devam edecekleri yönündeki yaklaşımları pekiştirilmiş ve yasağı eleştirmeye devam edilmiştir. Son olarak Eski Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı Lütfi Elvan'ın katliam öncesinde saldırı olacağına ilişkin mesajlar atan kullanıcı bilgilerini paylaşmayan Twitter'a tepki gösterdiğini ve “*gerekirse Twitter kapatılır*” ifadesinin öne çıkarıldığı habere yer verilmiştir.

Aynı tarihli gazetenin 12. sayfasına gelindiğinde tüm sayfanın yine Ankara saldırısı haberlerine ayrıldığı görülmektedir. “*Canlı bombalar gece yarısı mı geldi*” ana başlıklı haberde, ilk sayfada yer verilen haberin detayları yer almaktadır. Bu kez, IŞİD militanlarının Kilis'in bir sınır köyünde bulunduğu “*iddialar*” şeklinde ifade etmeyi tercih etmiştir. Haberin girişinde; Cumhuriyet'in, Ankara'da 99 kişiyi katleden canlı bombaların hazırlık sürecine ilişkin ürkütücü iddialara ulaştığı ifade edilmiştir. “*tüyler ürperten iddialara göre*” şeklinde pekiştirilen ve ilk sayfadaki haberde de aktarılan bilgilerin ayrıntılı şekilde tekrar aktarıldığı haberde, Kılıçdaroğlu'nun kendisine birisinin, Suriye sınırında bir köyde bir araya geldiklerini söylemesi üzerine, Cumhuriyet Gazetesi'nin o köyün ismine ve yaşananların ayrıntısına ulaştığına dikkat çekilmiştir. Haberin tamamında olayın ayrıntıları “*iddia*” olarak verilmeye devam edilmiştir. Patlamanın gerçekleştiği alanın fotoğrafına da yer verilen haberde; Türkiye tarihinin en kanlı terör saldırısına ve 99 kişinin yaşamını yitirmesine tanıklık eden, Ankara Garı önündeki alana “*Demokrasi Meydanı*” adı verildiği belirtilmiştir. CHP'nin alana “*Barış Meydanı*” adının verilmesini önerdiğini, AKP'li Meclis İkinci Başkanvekili Ali İhsan Ölmez'in, demokrasinin birlikte yaşamak olduğunu ve demokrasi olmadan barışın olmayacağını ifade eden sözlerine de yer verilerek haber yeniden üretilmiştir. Aynı sayfada, “*Millilere para yağdı kurbanlara sadaka!*” başlığının iri puntolarla öne çıkarıldığı diğer haberde hem futbol camiası hem de iktidarın politikası açıkça sorgulanmış ve eleştirilmiştir. Fatih Terim ve Milli takıma, sadece katılım payı olarak verilecek olan 500 bin Avro'yu tekrar belirterek, dudak uçuklattığı ifade edilmiştir. Rakamlara bakıldığında 100 canın bedelinin iki futbolcunun primine denk geldiğine dikkat çekilerek durumun adaletsizliği vurgulanmıştır. Haberin detaylarında Avrupa takımlarının bu miktarı ancak şampiyonlukta verdiği, katılım için ise prim sistemi kullanmadığı hatırlatılarak, Milli Takım'ın alacağı primin kamuoyunda tepki çektiği vurgulanmıştır. Devamında, ülkelerin ekonomik şartlarının yaşanan çarpıklığı göz önüne serdiği ifade edilerek, İngiltere ve Türkiye kıyaslaması yapılmıştır. İngiltere'de yaşayan bir asgari ücretlinin ayda 1378 Avro kazanırken bu rakamın Türkiye'de 297 Avro civarında kaldığı belirtilmiş, “*Yani İngiltere'deki mevkidaşından 4 kat daha az kazanan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşının milli takımı, bırakın şampiyon olmayı kupaya katılım*

hakkında bile İngiliz futbolcularla neredeyse aynı miktarda prim alıyor” ifadeleriyle haber sonlandırılmıştır. “HDP’den akıl almaz iddia” başlıklı bir başka haberin spotu; “Baluken: Soruşturma savcısı, Ankara katliamının arkasındaki 4 kişinin yakalanmak üzereyken devletin bir biriminden sızan bilgi sayesinde kaçtığını itiraf etti” şeklindeki söylemiyle oluşturulmuştur. Haberin içeriğinde de; HDP Grup Başkanvekili İdris Baluken’in açıklamalarına yer verilmiş, devletin içinden bu bilgileri sızdıran kişilerin paralel yapıyla ilişkili olduğu söylemine dikkat çekilmiştir. “DİSK ve KESK’ten Hakan Fidan’a suç duyurusu” başlıklı bir başka haberde DİSK ve KESK’in verdiği dilekçede; bu kadar açık bilgiye rağmen, görevlerinin gereğini yerine getirmeyerek yüze yakın ölüme neden olan başta MİT Müsteşarı ve diğer MİT görevlileri ile Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Daire Başkanı hakkında ihmal suretiyle öldürmeden dava açılması gerektiği yönündeki ifadelere dikkat çekilerek dava açtıkları bilgisi aktarılmıştır. Son olarak; Ankara’daki bombalı terör saldırısı öncesinde Twitter’da patlama olacağı yolunda paylaşımlarda bulunan üniversite öğrencisi 23 yaşındaki O.S.’nin Eskişehir’de gözaltına alınarak Ankara’ya götürüldüğü bilgisi kısaca aktarılarak haber yeniden üretilmiştir.

Aynı tarihli gazetenin 13. sayfası da neredeyse tamamen Ankara saldırısı haberlerinden oluşmaktadır. *“İki canlı bombacı resmen aranırken katliam yapmışlar”* ana başlığı ile önceki haberlere paralel olarak güvenlik zafiyetine dikkat çekilmeye devam edilmiştir. Haberin spotunda ise; Adıyaman Sulh Ceza Hâkimliği’nin 3 ay önce yakalama kararı aldığı, eğer kent girişinde arama yapılırdı yakalanacakları vurgulanmıştır. Haberin devamında ise; Davutoğlu’nun daha önce kendisini *“Biliyorsunuz bu bir eylem hazırlığı içinde ama bunu gerçek bir eyleme dönüştürmedikçe veya elinizde bir veri olmadıkça tutuklayamazsınız”* sözleriyle savunduğu belirtilmiş ve Davutoğlu’nun bu açıklamasını çürüten gerçeğin Adıyaman’da ortaya çıktığı belirtilmiştir. Dolayısıyla yakalama kararına dikkat çekilerek, bu karara rağmen tutuklanmadıkları manidar şekilde öne çıkarılmıştır. Haberin ayrıntılarında hiçbir yetkilinin neden önlem alınmadığına dair sorulara yanıt vermediğinin de belirtildiği görülmektedir. Sokaktaki vatandaşların ise bu işe bulaşmak istemedikleri, Adıyaman’ın Alevi, Sünni, Türk, Kürt hep bir arada yaşayan bir huzur kentiyle bu hale gelip terörle anılmasından rahatsızlık duyduklarını belirten ifadelerine yer verilmiştir. Aynı sayfadaki bir başka haberde, katliamı gerçekleştiren 2 canlı bombadan biri olan Ömer Deniz Dünder’in IŞİD’e birlikte katıldığı ikiz kardeşi Mahmut Gazi Dünder’in YPG tarafından Tel Abyad’da geçen Haziran ayında yakalanarak cezaevine konulduğu bilgisi, YPG tarafından da doğrulandığı detayıyla birlikte kesin bilgi olarak paylaşılmıştır. Bir başka haberde ise; Ankara katliamında yaşamını yitiren 19 yaşındaki Ali Deniz Uzatmaz’ın, Gezi

Direnışı'nde polis şiddeti sonucu yaşamını yitiren 19 yaşındaki Ali İsmail Korkmaz eyleminde çekilen fotoğrafla, katliamın sembollerinden biri olduğu belirtilmiş, kuzeninin yazdığı mektuptaki; “... Herkes senin yumruğunu, gülüşünü biliyor... Elbet bir gün buluşacağız” ifadelerine yer verilerek haber yeniden üretilmiştir. Siyah zemin üzerinde öne çıkan bir başka haberde; katliamda ağır yaralanan ve önceki gün yaşamını yitiren İnşaat İşçileri Sendikası üyesi Serdar Ben'in, Gazi Mahallesi'nde düzenlenen cenaze törenine yaklaşık 5 bin kişinin katıldığı, tek tek aranarak alana alınan bir grubun üzerinde Serdar Ben'in fotoğrafının bulunduğu dev bir pankart açarak sloganlar atıp yürüyüşe geçtiği, yürüyüşe HDP ve CHP'den milletvekillerinin, Ethem Sarısülük ve Berkin Elvan'ın ailelerinin de katıldığı belirtilmiştir. Haberde ağabey Ali Haydar Ben'in bu katliamı gerçekleştirenin devletin kendisi olduğunu vurgulayan ifadesi de aktararak, devleti suçlayan ifadeler öne çıkarılmaya devam edilmiştir. Aynı sayfada dikkat çeken son haber ise; “*Polis aracıyla yaralı taşıyana gözaltı*” başlığıyla verilmiştir. Haberde, patlamadan sonra yaralı yaşlı bir insana yardım etmek için anahtarı üzerinde polis aracını kullanan 2 gencin “*polis aracını gasp*” suçundan gözaltına alındığı öne çıkarılmıştır. Haberin detaylarında; Halkevleri üyesi Mert Kaya'nın olay yerinde yaşananlara ilişkin açıklamalarına yer verilmiştir. Kaya'nın, polislerin bile kaçıştığını, hatta bir ekip arabasının insanlara çarparak alandan uzaklaşmaya çalıştığını, patlamanın etkisiyle dağılmış ve camları parçalanmış 3 trafik polisi aracı gördüklerini ve birinin kontağının üzerinde durduğunu fark edip bir an bile düşünmeden yaralılara yardım etmek için aracı almaya karar verdiklerini belirten ifadelerine yer verilirken, “*filmleri aratmayacak bir olay*” olarak habere konu edilmiştir. Devamında, aracı polis barikatına kadar götürdükten sonra “*ambulans*” diye bağırdıkları, ambulansın yaralıyı alıp götürürken kendilerini de polislerin, “*kamu malını gasp*” gerekçesiyle gözaltına aldıkları, 5 saat tutuldukları ve ifade verdikleri açıklamaları trajikomik bir tavırla haberleştirilmiştir.

Aynı tarihli Cumhuriyet Gazetesi'nin son olarak, “olaylar ve görüşler” sayfasında saldırıya ilişkin habere rastlanmıştır. Kalın ve büyük puntolarla; “*Savaşın insanları*” ana başlığının öne çıkarıldığı haberde olay yerinden iki fotoğrafın arasına; “*Türkiye karanlık bir dönemde ve bu karanlıkta insanlar acımasızca öldürülüyor, yaşayanlar ise katı ve renksiz bir hayat sürüyor*” ifadesine yer verilmiştir. Artvin Çoruh Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nden Armağan Öztürk'ün saldırıyla ilgili kaleme aldığı yazısının haberleştirilerek yeniden üretildiği görülmektedir. Yazının içeriğinin saldırıyla ilgili olarak, Cumhuriyet Gazetesi'nin görüşleriyle örtüşen yönde bir değerlendirme olduğu dikkat çekmektedir.

Cumhuriyet Gazetesi'nin son olarak 17 Ekim 2015 tarihli sayısı ele alındığında, gazetenin ilk sayfasında saldırı haberi sürmanşete taşınmasına rağmen, haber sayısının iyice

azaldığı ve sadece iki sayfada Ankara saldırısı haberlerine yer verildiği tespit edilmiştir. Gazetenin adının sayfanın en üste taşındığı ve hemen yanına da, büyük harflerle ve etiket şeklinde; *“Yayın yasağına rağmen Cumhuriyet gerçekleri yazmaya devam ediyor”* ifadesinin yerleştirildiği ilk olarak dikkat çekmektedir. *“Polis her şeyi biliyordu”* sürmanşetinin üstünde ise; *“Bombacıların telefonları dinlenmiş, planları kaydedilmiş ama bir şey yapılmamış”* başlığı eklenerek, saldırının kasıtlı olarak engellenmediği mesajı verilmeye çalışılmıştır. Haberin spotunda; Adıyaman Savcılığı’nın soruşturma dosyasında yer alan tapelere göre Ankara katliamını gerçekleştiren Yunus Emre Alagöz’ün, eylem yapacaklarını kardeşine 2 ay önce haber verdiği ifade edilerek, savcılıktaki tapeler kanıt olarak sunulmuştur. *“Belki son görüşmem”* alt başlığıyla devam eden haberde; tapelere göre, Ankara katliamının faili Yunus Emre Alagöz’ün, Suruç katliamından iki ay önce, kardeşi Yusuf’u aradığı, *“Allah yolunda paramparça olmanın”* güzelliğinden bahsettiği ve *“belki de seninle son görüşmem”* dediği belirtilmiştir. *“Söylediğini yaptı”* alt başlıklı haberde ise Yunus’un; *“dua et belki bugün belki yarın hem Abdurrahman hem ben gideriz inşallah...”* sözlerinden iki ay sonra diğer kardeşi olan Abdurrahman’ın Suruç katliamını gerçekleştirdiği vurgulanmış, tüm bu kayıtlar göz önüne çıkarılmıştır. Haberin devamında; *“İşte o konuşma”* başlığıyla çerçeve içinde konuşmanın tamamı direkt olarak aktarılmıştır. Bu haberin öne çıkarılmasıyla teröristlerin konuşması kayıt altında olmasına rağmen saldırının neden önlenemediği sorgulanmıştır.

Aynı tarihli gazetenin 12. sayfasının ise tamamının Ankara saldırısına ilişkin haberlerden oluştuğu görülmektedir. *“Bütün katliam planı tapede deşifre olmuş”* ana başlıklı haberde ilk sayfada aktarılan haberin ayrıntılarına yer verilmiştir. Yusuf Alagöz’ün ifade tutanaklarının ve abisiyle yaptığı telefon görüşmesinin tapelerinin fotoğrafının da eklendiği haberin girişinde; ailelerin şikâyetlerinin ardından savcılığın soruşturma başlattığı ve yapılan dinlemelerle Dokumacılar hücresinin deşifre edildiğinin ortaya çıktığı belirtilmiştir. Haberin ayrıntılarında; canlı bombalarla ilgili gelişmelerin *“skandal”* şeklinde ifade edildiği görülmektedir. *“Belgeler CHP’lilerde”* alt başlığıyla devam eden haberde; *“CHP İstanbul milletvekilleri Ali Şener ve Eren Erdem’in ulaştığı belgeleri Cumhuriyet kamuoyuna duyuruyor. Akıllara durgunluk veren güvenlik ve istihbarat zafiyetinin başlangıcı 2013’e dayanıyor”* açıklaması yapılarak, güvenlik zafiyetinin vurgulanmasına devam edilmiştir. Haberin devamının önceki haberlerde verilen bilgilerle aynı doğrultuda olduğu, farklı olarak ise, Yusuf Alagöz’ün verdiği ifade dikkat çekmektedir. İfadede öne çıkan; Suruç bombacısı Şeyh Abdurrahman Alagöz’ün kendisinin kardeşi olduğunu, en son 3-4 ay önce gördüğünü, 2015 Mart ayı içinde kendilerine haber vermeden ve vedalaşmadan evden ayrıldığını, sık sık Gaziantep’te medreseye gidiyorum diye evden ayrıldığını, abisi Yunus Emre Alagöz’ün ise

2009-2010 yıllarında Afganistan'a gittiğini, İran'da medrese eğitimi aldığını, şuan Suriye'de olduğunu bildiği yönündeki bilgiler aktarılarak haber yeniden üretilmiştir. Ayrıca “3 kardeşten 2'si canlı bomba oldu” ara başlığının da öne çıkarıldığı görülmektedir. “Allah'tan korkmuyorlar mı?”, “Seninle son görüşmem”, “Paramparça olmuşlardı”, “Bir daha aramam” başlıklarının her birinde Yusuf Alagöz ve Yunus Emre Alagöz'ün yaptığı telefon görüşmelerinin aynen aktarıldığı görülmektedir. Görüşmede öne çıkanların ise, Allah yolunda ölümü meşrulaştıran, kardeşine ailelerine sahip çıkmasını öğütleyen, son görüşmelerinin olduğunu belirten yöndeki ifadelerdir. “Zafiyet gözler önüne serildi” başlıklı bir diğer haberde; CHP'li Ali Şeker ve Eren Erdem'in ulaştıkları belgelerle ilgili TBMM'de basın toplantısı düzenledikleri, belgelerin böyle kritik bir dönemde kamuoyunu endişelendirebileceği ancak aynı zamanda tarihi önem taşıdığını, belgelerin katliamın arkasındaki güvenlik zafiyetini tüm çıplaklığıyla gözler önüne serilediğini vurguladığı ifadelerine yer verilmiştir. Yapılan telefon görüşmelerinin intihar eyleminin habercisi olduğuna dikkat çektiği belirtilen haberde Erdem'in; “Bu belgeler, sizin bu ülkenin halkına duyduğunuz nefretin, bu ülkenin nesillerinden nefret ettiğinizin belgeleridir. Tüm sorumlular istifa etmek zorundadır” şeklindeki ifadelerine yer verilmiştir. Tüm bu detaylarla gazete, güvenlik zafiyetine dikkat çekmiş, CHP'nin ise IŞİD'le ilgili gerçekleri ortaya çıkardığı mesajı olumlandırılarak verilmiştir. Diğer haberde ise, saldırıyla ilgili 13 kişinin tutuklandığı bilgisi verilerek haber yeniden üretilmiştir. Aynı sayfadaki bir başka haberde; bombalı saldırıda ağır yaralanan Eğitim Sen üyesi öğretmen Ata Önder Atabay'ın da hayatını kaybettiği, katliamda yaşamını yitirenlerin sayısının 102'ye yükseldiği bilgisi aktarılmıştır. “Adıyaman'da IŞİD'e göz yumdular” başlıklı diğer haberde, Diyarbakır, Suruç ve Ankara katliamlarına imza atan bombacıların neden Adıyaman'dan çıktığını çeşitli kanaat önderlerine sorulduğu öne çıkmaktadır. Haberin içeriğinde CHP milletvekili aday Sıddık Şahin; yıllardan beri Adıyaman'ın iktidara çok büyük destek vermesine rağmen, ekonomik hiçbir yatırım yapılmadığı, yoksulluk ve işsizlik nedeniyle birtakım gençlerin bu tür odakların maşası olduğu, ayrıca IŞİD'çi faaliyetlere göz yumulduğunu belirten ifadelerine yer verilmiştir. Devamında; HDP milletvekili Behçet Yıldırım'ın, Türkiye'nin politikasına paralel olduğunu, yine aynı doğrultuda IŞİD'e göz yumulduğuna, Adıyaman halkı bundan rahatsızken, devlet tarafından kollandığı yönündeki ifadelerine, Adıyaman Barosu Başkanı Hasan Demir'in; Adıyaman'ın yüzde 85'inin Kürt olmasına karşılık teröre bulaşmamasının birilerini rahatsız ettiği, dini eğitimin doğru şekilde verilmediği yönündeki açıklamalarına dikkat çekildiği görülmektedir. Gazete bu haberiyle, kendi görüşü ile doğru orantılı olan kanaat önderlerine yer vermiş ve onlar üzerinden ideolojik üretim yapmaya devam etmiştir. “Berna da kediler de

kimsesiz değil” başlıklı bir başka haberde ise; katliamda yaşamını yitiren 26 yaşındaki Berna Koç’un hikâyesi öne çıkarılmıştır. Haberde; Berna’nın bebekken ailesini trafik kazasında kaybettiği, ardından bir aileye evlatlık verildiği, onları da kaybedince yetiştirme yurdunda büyüdüğü belirtilmiş, ismi hayatını kaybedenler arasında açıklanınca sosyal medyadan, kimsesi olmadığı için cenazesine sahip çıkma çağrısı yapıldığı ve bunun üzerine binlerce kişinin törene geldiği, 3 kedisinin ise İzmir Yeni Kapı Tiyatro topluluğu tarafından sahiplenildiği bilgileri aktararak haber yeniden üretilmiştir. “*Greve soruşturma*” başlığıyla yer alan son haberde ise; sendikaların “*yastayız*” grevine katılan Ankara Adliyesi’nde görevli 2 memura disiplin soruşturması başlatıldığına olumsuz yansıtan tavırla dikkat çekildiği görülmektedir.

3.4.2.1.3 Ankara Saldırısının Yeni Akit Gazetesi’ndeki Söylemi

11 Ekim 2015 tarihli Yeni Akit Gazetesi, saldırının ertesi günü olayı; “*Ankara’da seçim ayarlı bomba hedef Türkiye*” sürmanşetiyle duyurmuştur. Sürmanşette kullanılan ifade direkt olarak gazetenin görüşünü yansıtmaktadır. İlk sayfada patlama yerinden büyük bir fotoğrafa yer verilen haberde; “*3 günlük yas ilan edildi*”, “*HDP’yi mağdur gösterme bombası*” ve “*Karanlık odaklar işbaşında*” alt başlıklarının kullanıldığı görülmektedir. İlk andan itibaren gazete, saldırıyı yaklaşan seçimle ilişkilendirmiş ve HDP’yi almıştır. İçeriğinde ise; “*DİSK, KESK, TMMOB, TTB, HDP, EMEP, SGDF gibi birçok radikal sol örgütün destek verdiği Emek, Barış ve Demokrasi Mitingi’nde arka arkaya patlatılan 2 bomba sonucu 95 kişi öldü, 246 kişi de yaralandı...*” şeklinde saldırıyla ilgili ilk bilgilerin paylaşıldığı ancak adı verilen sendika ve örgütlerin “*radikal sol örgütler*” olarak tanımlanarak ötekileştirildikleri, dolayısıyla gazetenin ideolojik çizgisini saklamadığı dikkat çekmektedir. Devamında ise; Türkiye’nin istikrarını bozmaya yönelik olan eylemi değerlendiren uzmanların, hedefin HDP’nin mağdur gösterilerek düşen oy oranının yeniden artırılmasına yönelik olduğunu ifade ettiği yönünde bir açıklama yapılmıştır. Bu söylemle gazete; Türkiye’yi istikrarlı bir ülke olarak göstermiş, edilgen bir yapı kullanarak kanıt göstermeden “*uzmanlar*” ifadesiyle yetinmiş ve haberi kendi görüşüyle kurgulamıştır. Son alt başlıklı haberde; Ak Parti’yi devirmek için harekete geçen şer odaklarının, HDP’ye barajı aştırmak için 7 Haziran öncesi ortaya koydukları kirli senaryoyu, 1 Kasım öncesi yeniden sahneye sürdükleri ifade edilmiştir. Haberde kullanılan ifadelerle, doğrudan ideolojik üretim yapıldığı ve iktidarın öne çıkarıldığı görülmektedir. “*Bu saldırı ülkenin bütünlüğüdür*” şeklinde Başbakan Davutoğlu’nun söyleminin başlık olarak kullanıldığı bir başka haberde; Davutoğlu’nun yapılan saldırının demokrasi ve istikrarı hedef aldığını belirten ifadesine yer verilmiştir. Sürmanşetin üzerinde,

“*Hep birlikte terörün karşısında olmalıyız*” başlıklı haber ise; Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın sözlerinin öne çıkarılmasıyla oluşturulmuştur. Haberin içeriğinde Erdoğan’ın; teröre en büyük desteği, bu örgütler karşısında çifte standartla hareket edenlerin verdiğini, kaynağı, söylemi, amacı, adı ne olursa olsun, her türlü terör eyleminin ve terör örgütünün karşısında olduklarını ifade eden açıklamasına yer verilmiştir.

Gazetenin “ekonomi” sayfasına gelindiğinde; “*Bunların niyeti belli!*” başlıklı ve Ekonomi Bakanı Nihat Zeybekçi’nin ifadelerine yer verilerek yapılandırılan haber dikkat çekmektedir. Haberin girişinde, Zeybekçi’nin; birilerinin bir yerden emir alıp Türkiye’yi karıştırmak istediğine dikkat çeken, Erdoğan’ın sözleriyle aynı doğrultuda ülkenin birliğine, beraberliğine, huzuruna yapılmış bir saldırı olduğunu ifade eden ve geçmişten örneklerle benzetmeler yapılarak HDP’yi işaret eden; “*7 Haziran seçimlerinden sonra Meclis’te belli bir görüşü temsil ettiğini iddia edenlerin, 80 milletvekiliyle Meclis’e girdikten sonra silahlanma talimatı ve emri almasıyla, aynı yöntemle, bilinçle ve kaynaktan alınan bir saldırı talimatı olduğunu düşünüyoruz... Bu çakallar zannetti ki devlet korktu. Şimdi görüyorlar, defteri dürülen terörist sayısı 2 bine yaklaştı*” ifadelerinin öne çıkarılarak, saldırının arkasında HDP’nin olduğunu ima eden ve onlara meydan okuyan mesajların dikkat çektiği görülmektedir. Ekonomi sayfasının devamı olan 6. sayfaya gelindiğinde Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) Başkanı Rıfat Hisarcıkoğlu’nun açıklamalarına yer verdiği haber dikkat çekmektedir. “*İnsan olan bunu yapamaz*” başlıklı haberde de ilk olarak Cumhurbaşkanı’nın sözlerinin aynen tekrarlandığı görülmektedir. Devamında; bu saldırılar karşısında millet olarak sağduyunun korunması gerektiğine değinilmiş ve “*inanıyoruz ki devletimiz bu saldırının faillerini en kısa sürede bulacak ve yargı önüne çıkaracaktır*” şeklindeki ifadeleri öne çıkarılarak, devlete duyulan güven vurgulanmıştır. Haberin devamında, Anadolu Aslanları İşadamları Derneği (ASKON) Genel Başkanı’nın, TÜRKONFED Yönetim Kurulu Başkanı’nın ve İktisadi Kalkınma Vakfı Başkanı’nın, birbirleriyle paralel şekilde, hayatını yitirenlere Allah’tan rahmet, yaralılara acil şifalar diledikleri, terörü lanetledikleri ve faillerin mutlaka bulunacağı yönündeki ifadelerine yer verilmiştir. Haberde sorgulayıcı ve suçlayıcı hiçbir ifadeye rastlanmamakla birlikte, genel ifadelere yer verildiği görülmektedir. Sayfanın en solunda tek sütun olarak verilen 5 ayrı haberin de Ankara saldırısıyla ilgili olduğu görülmektedir. “*Bu belayı ülkeden acilen uzaklaştırmalıyız*” başlıklı ilk haberde; Türkiye İhracatçılar Meclisi’nin (TİM), terörü lanetleyen mesajına, “*Türkiye’de terör asla kazanmayacak*” başlıklı haberde; İstanbul Sanayi Odası’nın ilkiyle aynı yöndeki, terörü lanetleyen ve toplumu sağduyulu olmaya davet eden mesajına yer verildiği görülmektedir. “*Terör saldırısı istikrar ve seçimi etkileme amaçlı*”

başlıklı üçüncü haberde; MÜSİAD Başkanı'nın, bugünün suçlama günü değil, birlik ve beraberlik günü olduğunu belirttiği ifadeleri ile sosyal medya üzerinden yapılan bildirimlere itibar edilmemesi, sağduyu olunması gerektiği yönündeki söylemlerine, *"Birliğimize ve dirliğimize sahip çıkacağız"* diyen ATO Başkanı'nın diğerleriyle aynı yöndeki mesajlarına, *"Terörün oyununu hep birlikte bozacağız"* söyleminde bulunan İstanbul Ticaret Odası Başkanı'nın mesajlarına yer verildiği görülmektedir. Haberlerde hiçbir eleştirel, sorgulayıcı veya suçlayıcı ifadeler kullanılmadığı, tamamen sağduyulu olunması gerektiğine vurgu yapıldığı dikkat çekmekte, dolayısıyla gazetenin iktidar yanlısı kurumların söylemlerini öne çıkardığı görülmektedir.

Gazetenin 10. ve 11. sayfaların tamamının Ankara saldırısı haberlerine yönelik olduğu görülmektedir. Sayfaların ortasında yer alan ve ilk sayfadaki sürmanşetin aynısı olan *"Ankara'da seçime ayarlı bomba hedef Türkiye"* ana başlığına yer verilmiştir. İlk sayfadaki fotoğrafın aynısına da tekrar yer verilen haberde fotoğrafın üzerine; *"Senaryo aynı oyun aynı"* başlıklı haber eklenmiştir. Haberin içeriğinde, eylemin yapılış tarzına bakıldığında, Diyarbakır ve Suruç bombaları ile benzerlik taşıdığı, 7 Haziran seçimlerinden 2 gün önce patlatılan bombanın PKK tarafından patlatıldığının ortaya çıktığı ve HDP'nin barajı geçebilmesi için patlattıklarını ileri sürdükleri hatırlatılmıştır. *"Liderler terörü lanetledi"* başlıklı bir başka haberde; siyasi parti liderlerinin Ankara'daki terör saldırısına ilişkin birlik çağrısında buldukları ve toplumu sağduyuya davet ettikleri ifade edilmiştir. Haberin içeriğinde Kılıçdaroğlu, Bahçeli, SP Genel Başkanı Mustafa Kamalak ve BBP Genel Başkanı Mustafa Destici'nin mesajlarına yer verildiği görülmektedir. Haberde dört liderin de sadece terörü lanetleyen ve birlik beraberliğe çağrıda bulunan aynı yöndeki ifadelerine yer verildiği görülmektedir. *"Saldırıda ilginç detaylar"* başlıklı diğer haberde; *"Marjinal sol örgütlerin Ankara'da düzenlediği sözde savaş karşıtı eylemde yaşanan kanlı saldırıda..."* diye başlaması dikkat çekmekte ve hem mitinge katılanlara *"marjinal sol örgüt"* nitelendirmesiyle ideolojik kimliklerinin öne çıkardığı, hem de mitingin amacını *"sözde savaş karşıtı"* şeklinde ifade ederek kendi görüşüyle benzer yönde olmadığı için şüphe yarattığı ve katılımcıları açıkça ötekileştirdiği görülmektedir. Haberde, haftalar öncesinde sosyal medyadan eylem duyurusu yapanların PKK'ya övgüler dizdiği ve devlete düşmanca mesajlar paylaştıklarının ifade edilmesiyle devam edilmiş ve bombalar patladığı esnada atılan sloganlara dikkat çekilmiştir.

İlk sayfadaki haberlerin aynısının tekrarlandığı 12. sayfada *"Seçimler öncesi hain saldırı"* başlığıyla verilen haberde miting için saat 10.00'da Ankara Tren Garı'nda bir araya gelen grupların Sıhhiye Meydanı'na yürüyecekleri, vatandaşların toplanmaya başladığı sırada

ise peş peşe iki bombanın patladığı yönünde bilgilere yer verilmiştir. *“Barış Mitinginde Devlet Düşmanlığı”* başlığıyla dikkat çeken bir başka haberde ise; mitinge katılan tüm örgütler sıralandıktan sonra, DİSK Genel Sekreteri Arzu Çerkezoğlu'nun; *“Sarayın saltanatına ve savaş politikalarına karşı Emek-Barış ve Demokrasi demek için Ankara’da olacağız”* şeklindeki söylemi doğrudan aktarılmış, eyleme destek verenlerin, *“barış”* adı altında Cumhurbaşkanı Erdoğan ve hükümete yönelik ağır hakaretlerde buldukları ifade edilmiştir. Bu haberde gazetenin açıkça, Cumhurbaşkanı ve hükümetin savunuculuğunu üstlendiği dikkat çekmektedir. Aynı sayfadaki son haberde ise; *“Demirtaş suçluyu buldu!”* başlığıyla Demirtaş'ın açıklamalarına alaycı bir şekilde yaklaşıldığı görülmektedir. Haberin içeriğinde Demirtaş'ın saldırı sonrası yaptığı ilk açıklamada failleri bile olmayan olaydan devleti ve hükümeti sorumlu tuttuğu belirtilmiştir. Haberde ayrıca Demirtaş'ın; *“mafyalanmış katillemiş bir devlet”* şeklindeki söylemine de yer verilerek, devlete direkt olarak yaptığı suçlamaya dikkat çekilmiştir.

13. Sayfadaki haberler sırasıyla; Cumhurbaşkanı, Başbakan, İçişleri, Adalet ve Sağlık Bakanları ile Ak Parti Genel Başkan Yardımcısı'nın açıklamalarıyla yapılandırılmış ve dolayısıyla tamamen iktidarın mesajlarına yer verildiği görülmüştür. *“Ülkemizin huzuruna ve birliğine yapılan saldırıyı kınıyorum”* başlıklı haberde Erdoğan'ın saldırıya ilişkin açıklamaları aktarılmıştır. İlk sayfadaki mesajın da aynen tekrarlandığı haberde; *“Daha önce değişik yerlerde askerimize, polisimize, korucularımıza, kamu görevlilerimize ve masum vatandaşlarımıza karşı yapılan terör eylemleriyle bugün Ankara Tren Garı’nda sivil vatandaşlarımızı hedef alan terör saldırısı arasında hiçbir fark yoktur”* şeklindeki ifadeleri doğrudan aktarılmıştır. Devamında; herkesi sorumlu olmaya davet ettiği ve faillerin en kısa sürede bulunup adalete teslim edileceğine inandığı yönündeki ifadelerine yer verilmiştir. *“Davutoğlu: Saldırı birliğimize yapıldı”* başlıklı diğer haberde ise; Davutoğlu'nun terör zirvesi sonrası yaptığı açıklamada; bu saldırının tek bir gruba, mitinge katılan vatandaşlara veya herhangi bir sivil toplum kuruluşuna yönelik yapılmadığı, ülkenin bütünlüğüne karşı yapılmış bir saldırı olduğu yönündeki ifadeleri öne çıkartılmıştır. Haberin devamında 3 günlük yas ilan edildiği bilgisi de aktarılırken, *“Demirtaş’a sert cevap”* alt başlığıyla verilen haberde; *“Bugünkü terörde hayatını kaybeden vatandaşlarımızın acıları üzerinde bir iç savaş çağrısında bulunuyorsa, ‘devletin halkına yönelik suçudur’ diyorsa ve halkı devlete isyana teşvik ediyorsa esas bunlar hukuken de millet vicdanında da, sorgulanacak, yargılanacak, hükmü verilecek bir tutumdur”* şeklindeki açıklamalarına dikkat çekilmiştir. Haberin devamında Kılıçdaroğlu'nun, Davutoğlu'nun Çankaya Köşkü'ne davetini kabul ettiği, Bahçeli'nin ise reddettiği bilgisine de yer verilmiştir. *“Altınok: Güvenlik zafiyeti yok”*

başlığının kullanıldığı diğer haberde; Müezzinoğlu'nun saldırıda hayatını kaybeden ve yaralananlara ilişkin niceliksel bilgileri, İçişleri Bakanı'nın güvenlik zafiyeti olmadığına dikkat çeken, miting alanında gerekli önlemlerin alındığı ancak patlamanın miting alanı dışında gerçekleştiğine dikkat çeken açıklamaları ve Adalet Bakanı'nın otopsi işlemlerinin tamamlanıp ailelerine teslim edileceği, inşallah arka planının aydınlatılacağı yönündeki ifadelerine yer verilmiştir. “*Çelik: Son derce provokatif bir eylem*” başlıklı haberde ise, Ömer Çelik'in; seçim öncesi yapılan bu eylemin provokatif olduğunu belirten ve Cumhurbaşkanı ve Başbakan'ın söylemleriyle aynı doğrultuda devam eden açıklamalarına yer verilmiştir. Aynı sayfada son olarak “*Uzmanlar saldırının hedefini değerlendirdi*” başlıklı haberde; uzmanların kim olduğu belirtilmemekle birlikte, saldırının asıl hedefinin ilk sayfada da belirtildiği gibi, HDP'yi mağdur göstererek, oy oranının artırılmasına yönelik olduğu ifadelerine yer verilmiştir. Haberin devamında Kültür ve Turizm Bakanı'nın; hainlerin, katillerin kime hizmet ettiğinin belli olduğunu vurgulayan, “*bazı alçaklar sosyal medya üzerinden sayın cumhurbaşkanımıza ve başbakanımıza alçakça iftiralarda bulunarak hedef sapırmaktadır*” şeklindeki söylemlerine yer verilmiştir. Memur-Sen Genel Başkanı Ali Yalçın, Ak Parti Diyarbakır milletvekili aday Galip Ensarioğlu ve Ak Parti İstanbul milletvekili Ravza Kavakçı'nın ifadeleriyle yapılandırılan son haberin ortak vurgusu ise, saldırıyı PKK ve HDP'nin yaptığı, katliamın diğerleriyle aynı şekilde gerçekleştirildiği, Erdoğan ve hükümete yönelik suçlamaların olduğu yönündedir. Sonuç olarak bu haberlerin hepsinde Yeni Akit Gazetesi'nin tamamen kendi ideolojisiyle aynı doğrultuda olan parti lideri ve bakanların söylemlerini direkt olarak habere yerleştirerek ideolojik üretim yaptığı açıkça görülmektedir.

Gazetenin “spor” sayfasında ise; “*Teröre lanet*” başlığıyla kısaca; tüm spor kulüplerinin teröre lanet yağdırdığı belirtilmiş, ilerleyen sayfada da, siyah zemin üzerine büyük harf ve kalın puntolarla; altında “*Ahmet Davutoğlu Genel Başkan ve Başbakan*” yazılı, “*Acımız büyük milletimizin başı sağolsun*” mesajı tam sayfa olarak, Ak Parti logosuyla birlikte verilmiştir.

12 Ekim 2015 tarihli Yeni Akit Gazetesi'nin ilk sayfasında; “*İnadına kardeşlik*” manşeti kullanılmıştır. Haberin spotunda yer verilen; 97 kişinin öldüğü Ankara'daki patlamanın, Türkiye'nin 2023 vizyonunu engellemeyi hedeflediğini ve bunu gören kamuoyunun “*inadına kardeşlik*” diyerek, uluslararası güç odaklarının oyunlarını boşa çıkardığı ifade edilmiş, güçlü ve istikrarlı bir Türkiye imajı yaratılarak, terör eyleminin arkasında uluslararası güçlerin olduğu mesajı verilmiştir. Haberin içeriğinde; vatandaşların patlamanın yaşandığı yerde ve ülkenin çeşitli yerlerinde bir araya gelerek, Türkiye'nin

geleceğine karşı yapılan terör saldırısını protesto ettikleri ve *“Türkiye’yi bölmek için oynanan oyunların farkındayız. Kardeşliğimizi bozamayacaklar”* şeklindeki ifadelerine dikkat çekilmiştir. Devamında ise, sadece yaralıların sayısına ve 317 kişinin tedavilerinin yapılarak taburcu edildiğine ilişkin bilgiler paylaşılmıştır. Demirtaş’ın ve HDP üyelerinin gülümseyen fotoğrafının da eklendiği haberde; *“millet yasta, HDP’liler şen şakrak”* ifadesi öne çıkarılarak, ayrıntılarına iç sayfalarda devam edilmiştir. Öne çıkartılan diğer haberlerde ise, Ak Parti sözcülerinin ve Bakanlarının açıklamaları üzerinden haberin yeniden üretildiği görülmektedir. Haberlerde; Ak Parti Genel Başkan Yardımcısı Mustafa Ataş’ın; Türkiye’nin önünün kesilmek istendiğini, Ak Parti İstanbul milletvekili Ekrem Erdem’in; hedefin seçimler ve ülkenin bütünlüğü olduğu, Eski Bakanlardan Vehbi Dinçerler’in; saldırıda Alman, İngiliz ve ABD’nin parmağı olduğu, Avukat Abdullah Balta’nın; bu eylemle hedeflenenin güçlü ve büyük oranda iktidarın söylemlerinin öne çıkarılmasına devam edilmiş ayrıca, bağımsız bir Türkiye’nin önünü kesmek olduğu yönündeki ifadelerine yer verilerek, güçlü ve geleceği parlak bir Türkiye imajı yaratılmaya çalışılmıştır. *“Bahçeli yine ‘hayır’ dedi”* başlığı ile yapılandırılan diğer haberde; Bahçeli’nin 7 Haziran sonrası tüm koalisyon tekliflerine *“hayır”* dediği hatırlatılarak, kanlı terör saldırısı sonrası da yine sorumluluktan kaçtığı ifade edilmiş ve Davutoğlu’nun teröre karşı toplantı çağrısını bile geri çevirdiği belirtilerek, Bahçeli’nin bu tavrı açıkça eleştirilmiştir. Devamında ise, ülkücü tabanla Bahçeli ayrıştırılarak, ülkücü tabanın da Bahçeli’nin bu tavrını eleştirdiğini ve ne yapmaya çalıştığını anlayamadıkları yönündeki ifadelerine yer verilmiştir. *“İşte devlet terörü”* başlıklı bir başka haberde ise; İsrail’in yine Filistin’i vurarak masum vatandaşları katlettiği belirtilmiş ve bir anlamda bu haber üzerinden, Ankara saldırısında devleti suçlu gösterenlere gönderme yapılmıştır.

2. Sayfada, *“Asrın sonu merhametsizlik”* başlıklı haberde; Diyanet İşleri Başkanı Mehmet Görmez’in, Camiler ve Din Görevlileri Haftası nedeniyle, Fatih Camii’nden cemaate seslendiği ve önceki gün Ankara’da onlarca insanın zalimce, gaddarca katledildiğine dikkat çektiği ve insanın seyrederken; *‘Allah’ım senin yarattığın bu kul, insanı ne kadar zalim, ne kadar vahşi, ne kadar gaddar olabiliyor’* şeklindeki ifadelerine yer verilerek haber yeniden üretilmiştir.

Gazetenin “dünya” sayfası olan 7. sayfaya gelindiğinde; Ankara’daki vahşi terör saldırısına dünya liderlerinden tepkilerin sürdüğü belirtilmiştir. İlk başta ABD Başkanı Obama’nın mesajına yer verilen haberde; Erdoğan’ı telefonla arayarak taziyelerini iletildiği, Beyaz Saray’dan yapılan yazılı açıklamada da; Obama’nın Türkiye’nin terörle mücadelesinde ve bölgede güvenliğin sağlanması konularında Türkiye’nin yanında yer almaya devam edeceklerini ifade ettiği belirtilmiştir. *“Papa’dan taziyeye mesajı ve dua”* başlıklı haberde;

Vatikan'ın Aziz Petrus Meydanı'ndaki duasının bir bölümünü Ankara'da hayatını kaybedenlere ayırdığı ifade edilmiş, Papa'nın; *“Ben o sevgili ülkeye dua ederken, Tanrı'dan ölenlerin ruhlarını kabul etmesini, yaralıların acısını dindirmesini diliyorum”* şeklindeki ifadelerine yer verilmiş ve meydana toplanan insanları bir dakika boyunca sessizce dua etmeye davet ettiği belirtilmiştir. Aynı sayfada devam eden haberlerde de; Bosna Hersek Devlet Başkanlığı Konseyi Üyesi İzzetbegoviç'in, İran Cumhurbaşkanı Ruhani'nin, Kırgızistan Cumhurbaşkanı Atambayev'in taziyelerini ileten ve terörü kınayan yöndeki mesajlarının haberleştirilerek yeniden üretildiği görülmektedir. Ayrıca bir başka haberde de; Davutoğlu'na birçok ülkeden mevkidaşının arayarak taziyelerini ilettikleri belirtilmiştir.

Gazetenin 8. sayfasında ise; *“Yazıcı'dan Cumhuriyet'e tepki”* ana başlıklı haber ilk olarak dikkat çekmektedir. Haberin girişinde; Gümrük ve Ticaret eski Bakanı Hayati Yazıcı'nın, Cumhuriyet Gazetesi'nin, saldırıyı gerçekleştirenlerin tek bir getirdiği yalanını dillendirmesine tepki gösterdiği ifade edilmiş ve *“Alışmış kudurmuştan beterdir derler. Bunların böyle bir alışkanlıkları var. Danıştay saldırısında da aynı tezgâhı yaptılar”* söylemine yer verilerek, Cumhuriyet Gazetesi, Yeni Akit Gazetesi'nin kendi ideolojisiyle aynı doğrultuda olan bir siyasi üzerinden eleştirilmiştir. Bu haberle Yeni Akit ve Cumhuriyet gazetelerinin ideolojik olarak birbirine zıt olduğu açıkça görülmektedir. Haberin içeriğinde Ak Parti 2. Bölge Milletvekili adayı Yazıcı'nın açıklamalarına yer verildiği ve bu saldırının Türkiye'nin birliğini, milletin güven ve istikrarını hedef aldığını belirten ifadelerinin öne çıkarıldığı görülmektedir. Böylece güvenli ve istikrarlı Türkiye algısı pekiştirilmeye devam edilmiştir. Haberin devamında ise Yazıcı'nın; Türkiye'nin dış politikada çıkarlar değil, değerleri önceliğini, edilgenlikten çıkarak etken bir ülke konumuna geldiğini, içeriden ve dışarıdan saldırılan bir ülke olduğunu vurgulayan ifadeleri dikkat çekmektedir. Haberin sonunda da Cumhuriyet Gazetesi'ne tepkisi yinelenmiş, onların istemediği siyasi iktidarlar varsa, eylemin sonuçları ve insanların ölümlerini değil, kime fatura edeceklerine ilişkin senaryolar üretmeyi önemsediklerini ifade eden açıklamaları öne çıkarılarak, *“biz ve onlar”* karşılaştırmasının yapıldığı ve Cumhuriyet'in tamamen iktidarın karşısında olduğunun vurgulandığı görülmektedir. Aynı sayfada yer alan ve içeriğinde; Davutoğlu ve Kılıçdaroğlu'nun Başbakanlık Konutun'daki görüşmesini kapsayan ve CHP liderinin iki bakanın istifasını istemesi, Sedat Peker'in Rize'deki mitingi, MHP ve HDP'den randevu talep edildiği gibi alt başlıkların öne çıkmasına rağmen, ana başlık olarak; *“Sancak'a saldıranlar yakalandı”* ifadesinin kullanılması, haberde olumlu gelişmelere dikkat çekilerek, iktidara yönelik olumsuz durumların gölgede bırakıldığını göstermektedir. Haberin içeriğinde; Kılıçdaroğlu'nun Davutoğlu'na, bir mafya babasının mitingde *“oluk oluk kan akacak”*

demesine rağmen hiçbir savcının bir şey yapmadığını belirten ve “*Acaba Cumhuriyet Savcıları onun emrinde mi?*” şeklindeki şüphe yaratan ifadesinin yer aldığı görülmektedir. Ayrıca Kılıçdaroğlu’nun Başbakan’a; Demirtaş’ın da kenarda bırakılmamasına ve tüm siyasi partilere eşit mesafede durulmasının gerektiğine yönelik ifadeleriyle, siyaset sisteminin çözüm üretmez noktaya geldiği, siyasetin çözüm üretmediği yönündeki algının Türkiye’yi başka şeylere sürükleyebileceğine ilişkin ifadelerine de yer verilirken, Davutoğlu’nun, Demirtaş’ın saldırı sonrası hükümet ve partisinin aleyhindeki açıklamaları nedeniyle bu aşamada görüşmeyi düşünmediği belirtilmiştir. Devamında, ilk sayfada yer verilen Davutoğlu’nun görüşme talebine Bahçeli’nin “*hayır*” yanıtını vermesi haberinin ayrıntılarının aktarıldığı görülmektedir. Haberin girişinde; “*7 Haziran seçimleri sonrasında ülkücü taban çok istemesine rağmen, Ak Parti ile hükümet kurmayarak Türkiye’yi siyasi belirsizliğe sürükleyen Bahçeli...*” şeklindeki ifade kullanılarak, ilk sayfadakiyle aynı doğrultuda, ülkücü tabanla Bahçeli’nin ayrı kitleler şeklinde konumlandırılmaya devam edildiği görülmektedir. “*Ya sorumluluk al ya da çek git*” alt başlığıyla devam edilen haberde, Ülkücüler Derneği Genel Başkanı Hasan İlder’in; Bahçeli’nin halktan ümidini keserek kaostan medet umduğunu belirttiği, Bahçeli’nin tutumunu cinnet halinde olmaya benzettiği ve “*Bu nasıl milliyetçilik, nasıl ülkücülük, Türkiye’nin en sıkıştığı noktalarda Bahçeli ortada yok, böyle sorumsuz bir anlayışla MHP yönetilemez*” şeklindeki ifadelerine yer verilerek habere destek olarak kullanılmıştır. Haberin devamında Gölbaşı eski Emniyet Müdürü ülkücü Salih Gökalin’in da Bahçeli’ye yönelik eleştirilerine dikkat çekildiği ve ülkücü sanatçı şeklinde nitelendirilen Ahmet Yılmaz’ın da benzer eleştirileri habere eklenerek, söylem güçlendirilmeye devam edilmiştir. Aynı sayfada son olarak; “*HDP mitinginde CHP teşkilatından 11 kişi hayatını kaybetti*” başlıklı haberde, hem mitingin HDP’nin bir eylemi gibi gösterildiği hem de CHP’den hayatını kaybeden 11, yaralanan 6 kişi olduğunu belirten ve bilgi vermeye dönük gibi görünen bu kısa haberde bile HDP ve CHP’nin aynı mitingde bulunduğu alt mesaj dikkat çekmektedir.

10. Sayfada; “*Saldırının amacı Türkiye’yi engellemek*” başlıklı haberde, Siyaset Analizcisi Avukat Abdullah Balta’nın açıklamalarına yer verilmiştir. Haberde Balta’nın; merhum eski MİT’çi Mahir Kaynak’ın, “*Bu tür bir terör olayının ardından en çok kim bağıryorsa; o eylemi, o yaptırmıştır*” şeklindeki ifadesi öne çıkarılarak, bugün eylemden dakikalar sonra da belli bir kesimin terör eylemini birilerine mal ettiği belirtilmiştir. Devamında ise; 7 Haziran öncesi Diyarbakır’da yapılan terör eylemi sonrası HDP ve ona o rolü biçen şer güçlerin hemen mağdur edebiyatı yaparak belli kitlelerden ciddi oy alarak barajı geçtiğini hatırlatan ifadeler de öne çıkarılmıştır. Haberin sonunda; Balta’nın son zamanlarda

yapılan anketlerin Ak Parti'nin lehine olduğuna dikkat çektiği belirtilmiş, yeniden Ak Parti'nin tek başına iktidarını istemeyenlerin, Türkiye'nin bağımsızlığına kast eden şer güçlerle, figüran olarak da Demirtaş'ı sahaya sürüp, bilindik senaryoyu sahneye koydukları yönündeki tasvirleriyle haber yeniden üretilmiştir. Bu yönüyle Ak Parti söylemi olumlu anlamda pekiştirilirken, HDP saldırıdan sorumlu tutulmaya devam edilmiştir.

Gazetenin 11. sayfasına gelindiğinde sayfanın tamamının Ankara saldırısı haberlerine ayrıldığı ve ilk sayfadaki haberlerin ayrıntılarına yer verildiği görülmektedir. *“İnadına kardeşlik”* ana başlığına yer verilen haberin girişinde; Cumhuriyet tarihinin en kanlı terör saldırısının yası devam ederken, Ak Parti'nin önde gelen isimlerinin de olayla ilgili tepkilerini dile getirmeye devam ettiği vurgulanmış, direkt olarak Ak Parti'nin öne çıkarıldığı görülmüştür. Haberin içeriğinde ilk sayfada kısaca verilen, Ak Parti Genel Başkan Yardımcısı Mustafa Ataş'ın ve Ak Parti İstanbul Milletvekili Ekrem Erdem'in, daha önce cumhurbaşkanı, Başbakan ve iktidarın genel olarak ifadeleriyle aynı doğrultudaki ifadelerine ayrıntılı olarak tekrar yer verilmiştir. Haberde öne çıkan, saldırının Türkiye'nin birliğine, bütünlüğüne, demokrasiye yapıldığı, seçimi hedef aldığı yönündedir. Ayrıca saldırıyla ilgili olarak HDP'nin politikaları ve PKK'nın savaşı yeniden başlattığına dikkat çekilmiştir. PKK, DHKP-C, Paralel Yapı gibi birçok örgütün Türkiye'nin önlenemez yükselişini görüp, üst akılla istikrarını bozmaya çalıştığına dikkat çekilmiştir. Haberin devamında yine Ak Parti Ordu milletvekili aday Metin Gündoğdu'nun da benzer yöndeki açıklamalarıyla, terörün Afrika, Avrupa, ABD gibi dünyanın her yerini tehdit ettiğine yönelik sözlerine yer verilerek, terörün tüm dünyada yaşanan sıradan bir olgu olduğu algısı yaratılmıştır. Bir başka haberde, Turgut Özal döneminin eski bakanı Vehbi Dinçerler'in; saldırının Türkiye'nin ortaya koyduğu küresel iddiasının sembolü olan 2023 vizyonunu engellemek olduğunu belirtensözlerine dikkat çekilmiş ayrıca, *“Türkiye'yi doksanlı yılların karanlığına sürüklemek isteyen bu terör saldırılarının arkasında Alman, İngiliz ve Amerikan istihbarat organlarının parmağı var”* şeklindeki ifadeleri de öne çıkarılarak, 2000'li yılların başından itibaren iktidara gelen Ak Parti öncesinin *“karanlık dönemler”* olarak belirtilmesiyle, dolaylı olarak o karanlık dönemlerin Ak Parti sayesinde bittiği mesajı verilmiştir. Haberin devamında Dinçerler'in söylemi üzerinden, Türkiye'nin İslam dünyasının kanayan yaralarını saran tek ülke ve Batı'nın saldırılarına karşı ayakta kalan tek İslam ülkesi olduğu da vurgulanmış, *“Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan liderliğinde Türkiye İslam dünyasına en büyük hizmeti yapıyor, İslam dünyasını bu hizmetten mahrum etmek istiyorlar...”* ifadelerine yer verilmiştir. Bu yönüyle haberde van Dijk'ın; *“bizden olanların olumlu yönleri vurgula”* stratejisinin uygulandığı görülmektedir. Aynı sayfadaki diğer haberde ise Demirtaş'ın ve HDP

üyelerinin gülen fotoğrafına yer verilerek, ilk sayfadaki; *“Millet yasta, HDP’liler şen şakrak”* şeklindeki aynı başlığa yer verilmiştir. Haberin spotunda; *“... anma töreninde Demirtaş ve Figen Yüksekdağ’ın keyiften ağzı kulaklarına varıyordu. HDP’li Önder ise sık sık yanındakiyle şakalaştı”* ifadeleri kullanılarak, olumsuzluğa dikkat çekilmiştir. *“Neşeyle (!) kırmızı karanfil bıraktılar!”* alt başlığındaki kinayeli ifade dikkat çekmekte, onca insanın öldüğü saldırıda anma törenindeki gülen, şakalaşan, yasla bağdaşmayan tavırları alaycı bir ifadeyle eleştirilmiştir. Önder’in sık sık gülmesinin şaşkınlığa sebep olduğu da sorgulayıcı bir ifadeyle belirtilmiştir. *“Ölenlerin kanları üzerinde durarak HDP’ye oy istedi”* alt başlıklı haberde Demirtaş’ın; ilk adımın yaklaştığını, 1 Kasım’ın ilk adım olduğunu vurguladığı ifadelerine yer verilmiştir. Başka bir haberde ise; *“317 yaralı taburcu edildi”* başlığının dikkat çektiği ve tedavisini alan ve iyi olan kişilerin sayısının öne çıkarıldığı görülmektedir. Haberin içeriğinde Başbakanlık Koordinasyon Merkezi kaynak gösterilerek, devletin bütün birimlerinin olayın bir an önce aydınlatılması ve yaraların sarılması için görevinin başında olduğu, İçişleri Bakanlığı tarafından tüm boyutları soruşturmak üzere 2 mülkiye başmüfettişi ve 2 polis başmüfettişinin görevlendirildiği yönündeki açıklamalar aktarılmıştır. Aynı sayfada son olarak, İstanbul Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Mahmut Ak’ın terörü lanetlediği ifadelerine yer verilerek haber yeniden üretilmiştir. Aynı tarihli Yeni Akit Gazetesi’nin iç sayfalarında son olarak; *“Türkiye’nin yönünü bombalar değil seçmen belirler”* ana başlığının kullanıldığı haberde, Mehmet Barlas’ın ifadelerine yer verilmiştir. Haberin girişinde Barlas’ın; Türkiye’nin faili meçhul cinayetlerle dolu günlere dönmesini isteyenlerin 1 Kasım seçimlerinde halk çoğunluğundan cevaplarını alacağı yönündeki ifadelerine yer verilmiştir. Daha önce verilen haberle benzer yönde olan bu haber yine AKP’yi güçlü göstermeye yönelik olup, seçimlerde kazanacağı algısı yaratılmaya çalışılmıştır. *“PKK aşkı için”* ara başlıklı haberde ise; *“Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın ‘400 vekil’ açıklamasını çarpıtın paçavralardan biri olan Cumhuriyet, yine aynı yalana sarıldı. PKK’nın ‘kan ve gözyaşı’ için gerçekleştirdiği saldırıları bir defa olsun kınamayan Cumhuriyet... ‘PKK aşkı için’ her türlü kepezeliği göze alabileceğini tekrar göstermiş oldu”* ifadeleri kullanılarak, Cumhuriyet Gazetesi’nin sert bir dille açıkça eleştirildiği görülmektedir. Devamında *“O film, yine vizyonda”* ara başlıklı haberde de; 2006’daki Danıştay saldırısının hemen ardından Cumhuriyet Gazetesi’nin, saldırganın, *“Allah’ın askeriyim”, “Allahü Ekber”* diye bağırdığını iddia ettiğinin hatırlatıldığı haberde, Ankara saldırısı için de aynı tiyatroyu sahneye koyduğunu belirtmiş, *“Biz bu filmi daha önce görmüştük”* dedirttiğini ifade ederek, Cumhuriyet Gazetesi’ni alaya alan bir tavır sergilemiştir. *“Hayvandan da aşağı”* başlığının dikkat çektiği bir başka haberde; *“Ak Partiye oy veren seçmene hakaret etmeyi alışkanlık haline getiren Sözcü’nün ahlaksız*

yazarı Bekir Coşkun, yine cibilliyetinin gereğini sergiledi...” şeklinde bir ifade kullanılarak, kendi ideolojisine ters gördükleri gazeteciye oldukça sert bir ithamla eleştirmişler, devamında Coşkun’un Ankara’daki terör saldırısının sorumlusunun Erdoğan olduğunu ima ederek, büyük bir skandala imza attığının belirtildiği haberde; *“Ak Partililere ‘inek’ diyerek hayvandan da aşağı olduğunu cümle âleme bir defa daha gösterdi”* ifadesi kullanılmıştır. *“‘Bombayı polis patlattı’ demek ahlaksız ve hayasızca”* başlıklı son haberde ise; Akşam Gazetesi Yazarı Emin Pazarıcı’nın, Ankara’daki saldırıyı gerçekleştirenlerin kimlikleri konusunda hiçbir bilgi yokken, DİSK Genel Sekreteri’nin; *“Bu, doğrudan polis tarafından gerçekleştirilen bir saldırıdır”* demesini, *“zaman ayarlı bir yönlendirme faaliyeti”* olarak nitelendirdiğine dikkat çekilerek haber yeniden üretilmiştir. Aynı sayfada yer alan bu haberlerde Yeni Akit Gazetesi’nin, Sözcü ve Cumhuriyet gazetelerini en ağır ifadelerle eleştirdiği, Sabah ve Akşam gazetelerinin yazılarını ise olumlayıcı şekilde ve kendi ideolojisini desteklemek üzere öne çıkardığı görülmektedir.

13 Ekim 2015 tarihli Yeni Akit Gazetesi; *“Savaş Mitingiydi”* manşetini kullanmış, başına da daha küçük puntolarla; *“Barış dediler ama...”* ifadesini eklemiştir. Bu manşetle gazetenin, mitingi düzenleyenlere ve katılanlara karşı suçlayıcı yaklaşımının devam ettiği görülmektedir. Nitekim bu ifadelerle barış adının altında savaş amacının yattığı ima edilmektedir. Haberin spotunda da; *“Sosyal medya üzerinden gençleri sözde ‘Barış Mitingi’ adı altında terörün hedefi haline getiren sol örgütler, bastırdıkları afiş ve el ilanlarıyla gerçek niyetlerini ortaya koydu. Saldırı sonrası meydanlarda ‘oylar HDP’ye’ yazılı broşürler saçıldı”* ifadeleri öne çıkarılarak, miting ‘sözde Barış Mitingi’ olarak nitelendirilmiş, sol örgütler olarak tanımlanan örgütler gençleri terörün hedefi haline getirmekle açıkça suçlanmış, barış mitingi adı altında HDP’ye oy toplandığı belirtilmiştir. Haberin detaylarında da *“sözde Barış Mitingi”* ifadesi sıklıkla kullanılmıştır. *“Algı teröristleri meydanlarda”* alt başlıklı haberde sözde barış mitingini organize eden örgütlerin içerisinde HDP, DİSK, KESK gibi örgütlerin yanında, Hacı Bektaş Kültür Vakfı ve Pir Sultan Abdal Kültür Derneği de sayılarak, saldırı sonrası devlet-hükümet düşmanlığı içeren mesajlar verdikleri, grev ve eylemlerle algı teröristliği yaptıkları vurgulanmış, bu yönüyle gazetenin mezhepsel olarak da bir ötekileştirme içerisine girdikleri görülmüştür. Birçok gazetede ve haberde defalarca kullanılan Demirtaş’ın saldırı sonrası olay yerinde gülen fotoğrafı tekrar kullanılarak altına; *“Kendi çocuğu katledilseydi güler miydi?”* başlıklı habere yer verilmiştir. İlk sayfadaki bir başka haberde; Bakanlar Kurulu’nun saldırı gündemi ile toplandığı, sonrasında da çok sayıda gözaltı olduğunu bildirdikleri açıklamaya yer verilmiştir. Manşetten sonra büyük başlık olarak karşımıza çıkan ve Davutoğlu’nun söylemiyle oluşturulan, *“Fırsatçılara prim vermeyin”* ana

başlıklı haberde, Davutoğlu'nun; terör saldırısını fırsata dönüştürmek isteyenlerin olduğunu belirttiği, seçime 21 gün kala yapılan eylemin seçime darbe vurma niyetinde olduğunu ve bir isme çok yaklaşıldığını ifade eden açıklamalarına yer verilmiştir.

8. Sayfaya gelindiğinde Davutoğlu'nun açıklamalarının detaylarının verildiği görülmektedir. İlk sayfadaki başlığın aynısının kullanıldığı haberde Davutoğlu'nun; *“Terörü yenebiliriz. Ama her birimiz olayı kendi perspektifinden yorumlamaya kalkarsa, ... fırsatçı şekilde ‘ya bundan nasıl istifade edebilirim, seçim yaklaşıyor nasıl istismar edebilirim’ dediğimiz anda, terör en büyük karını, kazancını yapar”* ifadeleri öne çıkarılmaktadır. Burada da saldırının gerçekleştiği andan itibaren hükümetin öne çıkardığı birlik, beraberlik ve dayanışma mesajlarının yinelendiği görülmektedir. Haberin ayrıntılarında, IŞİD'in birinci öncelik olduğuna dikkat çeken Davutoğlu'nun, uyuyan hücrelerin kendini saklayabildiği ancak IŞİD, PKK ve DHKP-C'nin takip edildiği yönündeki bilgilere yer verilmiştir. Devamında ise Davutoğlu'nun; İstanbul'da ve Ankara'da saldırıdan önceki günlerde canlı bombaların yakalandığını kimsenin bilmediğini, son derece başarılı bir terör operasyonun yönetildiğini, şu anda bir zafiyet olmadığını varsa gerekeni yapacaklarını, muhalefet partileriyle bir araya gelip miting yapmama kararı alacaklarını ve seçimlerin her surette yapılacağı ifadelerine yer verilirken, 4 lider bir araya gelip görüşmek istediğini ancak Demirtaş'ın doğrudan devletin halkı katlettiğini ifade eden açıklaması nedeniyle muhatap olma niteliğini kaybettiğine dikkat çekilmiştir. Aynı sayfadaki Bakanlar Kurulu toplantısının ardından Numan Kurtulmuş'un açıklamasının ayrıntılarına yer verilen haberde; 1 Kasım seçimlerinin huzur ve güven içerisinde gerçekleşeceği vurgulanmış, PKK'nın amasız, fakatsız silahları gömmesi gerektiğine dikkat çekilmiştir. Bu yönüyle gazetede iktidarın söylemleriyle oluşturulan haberlerin öne çıkarılmaya devam edildiği görülmektedir. Gazetenin 9. sayfasında da bir haberin, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanı Fikri Işık'ın saldırıya ilişkin açıklamalarıyla yapılandırıldığı dikkat çekmektedir. Haberde öne çıkan hükümetin daha önceki bütün açıklamalarına paralel olarak, saldırının kardeşliğe ve ülkenin istikrarına yapıldığı ancak, birliğimize, bütünlüğümüze ve kardeşliğimize zarar veremeyeceği yönündedir. Haberin sonunda da saldırıların terörün amacına hizmet etmemesi için milletin birbirine daha fazla sarılması gerektiği ifade edilmiştir.

10. Sayfaya gelindiğinde ise, büyük bir bölümünün Ankara saldırısı haberlerinden oluştuğu görülmektedir. *“Barış değil, savaş mitingiydi”* başlığının ana başlık olarak tekrar kullanıldığı haberde; *‘Savaşa, yağmaya geçit verme, oylar HDP'ye’* mesajları veren sol çevrelerin HDP'ye oy toplamak için düzenledikleri mitingi *‘Barış Mitingi’* olarak lanse ettikleri ve PKK'nın saldırılarıyla ilgili tek eleştirinin yer almadığı ifade edilen bildirilerde,

güvenlik güçleri ve devletin “katil” olarak gösterilmesinin dikkat çektiği ifade edilmiştir. “*Bu nasıl barış mitingi?*” alt başlığıyla devam edilen haberde; mitingi düzenleyen tüm örgütlerin isimlerine tek tek yer verilmiş, ardından bu örgütlerin hazırladıkları bildirimlerle Cumhurbaşkanı Erdoğan, güvenlik güçleri ve Ak Parti’nin hedef alındığı ve “*devirmek, yıkmak, yok etmek*” gibi kelimelerle adeta savaş çağrısı yaptıkları ifade edilmiştir. “*Suruç’ta da aynısını yaptılar*” alt başlıklı haberde ise; Türkiye’nin birçok yerinden Ankara’ya getirdikleri birçok masum genci terörün hedefi haline getirdiklerini, dağıttıkları broşürlerle PKK’yı aklama ve HDP’ye yeniden barajı aşırma çabasında olduklarının görüldüğü ifade edilmiştir. Haberin sonunda ise mitingde dağıtılan broşürlerdeki; “*Devlet nefret dilini bırak, kurtuluş özgürlükte*”, “*Saray diktasına hayır, halk yönetimine evet*”, “*Halkların ortak mücadelesini büyütelim. Oylar HDP’ye*” gibi mesajların öne çıkarıldığı, “*Kadın düşmanlarına meydan vermiyoruz*” gibi afişleri “*skandal*” olarak nitelendirildiği, haberlerin dikkat çektiği görülmektedir. İlk sayfadaki haberlerin ayrıntılarının verilmeye devam edildiği bir başka haberde, Demirtaş’ın gülen ifadesine tepki gösterilmiş, haberin girişinde şu ifadeler kullanılmıştır: “*.... Patlamanın ardından ‘anma’ adı altında programı seçim mitingine dönüştüren ve katliamın anılması esnasında sevinci yüzüne yansıyan Demirtaş’a kanaat önderlerinden büyük tepki geldi. Kanaat önderleri, ‘kendi çocuğu katledilse, böyle gülebilir miydi?’ diye sordular*”. Haberin devamı; Hüda-Par Diyarbakır İl Başkanı Şeyhmuz Tanrıku’nun açıklamalarıyla yapılandırılmıştır. Açıklamada, HDP’nin kan üzerinden siyaset yaptığı, seçimlere birkaç hafta kala HDP’nin düşen oylarını tekrar tekrar yükseltecek bir altın dokunuşa ihtiyaç duydukları, ne zaman başları sıkışsa yardımlarına bombaların koştugu ifadeleri öne çıkarılmıştır. 6-8 Ekim olaylarında Demirtaş’ın talimatıyla sokağa inen PKK’lı çetelerin saldırısından ağır yaralanan Yusuf Er hatırlatılarak, babasının, başlığa da taşınan; “*Orada kendi çocuğu katledilseydi öyle gülebilir miydi? Kan üzerinden siyaset yapan o isimlerin... ne polise taş atan insanların içinde ne de dağda onların çocukları var. Onların çocukları plajlarda, barlarda, eğlence merkezlerinde, günlerini gün ediyorlar. Burada kullanılan hep mazlum halktır*” şeklindeki sözleri öne çıkartılmış, PKK karşıtı söylem güçlendirilmiştir. Er’in açıklamalarıyla aynı doğrultuda olan, eski JİTEM görevlisi Abdülkadir Aygan’ın da ifadelerine yer verilen haberde HDP için; “*... Kürt halkının kanını akıtarak ceplerini dolduruyorlar, niye gülmesinler ki? İçlerinde olan dışlarına yansıdı*” ifadelerine yer verilmiş, devamında; HDP’nin, PKK ile tarihinin en iyi mücadelesini yürüten devlete iftira atarak, devletin imajını sarsmak ve uluslararası platformda devleti zor durumda bırakmak için böyle bir algı operasyonu yaptıklarını ifade eden söylemlerine dikkat çekilmiştir. Aynı sayfada yer alan son haberde de Bahçeli’nin, HDP’nin değirmenine su

taşıdığı belirtilmiştir. Haberin içeriğinde; Davutoğlu'nun birlik olalım çağrısına hayır diyen Bahçeli'ye Davutoğlu'nun sert tepki gösterdiği ifade edilmiştir. MHP'nin hayır diyerek dolaylı olarak HDP'ye destek verdiği ve HDP ile gizli bir ittifak içerisindeymiş gibi davrandıkları vurgulanmıştır. Haberde, Ülkücü camianın önde gelen isimlerinden biri olduğu vurgulanan Ökkeş Şendiller ve Bağımsız Ülkücüler Platformu kurucusu Adnan Baran'ın Bahçeli'yi tavrından dolayı eleştirdikleri açıklamalarına da yer verildiği ve böylece gazetenin ülkücü camiadan isimleri de kendi görüşüne destek göstererek, ülkücüler arasında ayrıştırıcı bir tavır sergilediği görülmektedir.

Yeni Akit Gazetesi'nin 12. sayfasına gelindiğinde de neredeyse sayfanın tamamının yine Ankara saldırısı haberlerine ayrıldığı dikkat çekmektedir. *“Demirtaş PKK'nın ağzıyla konuşuyor”* ana başlıklı haberin girişinde; Demirtaş'ın saldırıyı hükümetin yaptırdığı yönündeki iddiasının hukukçular tarafından da tepki gördüğü ifade edilmiş, Hukukun Üstünlüğü Platformu Başkanı Avukat Rıza Saka kaynak gösterilerek; *“Cumhurbaşkanı ve hükümeti katil ilan etmek PKK'nın ağzıdır. Bu bir siyasetçiye yakışacak tavır değildir. Umarım Demirtaş özür diler”* şeklindeki söylemine yer verilmiştir. Haberin devamında; PKK'nın son üç ayda asker, polis ve koruculardan oluşan 120'den fazla güvenlik görevlisini ve yüzlerce vatandaşı katlettiği hatırlatılarak, Demirtaş'ın PKK'ya bir türlü *“katil”* diyemiyorken, Ankara saldırısını hükümetin yaptırdığını iddia etmesinin kamuoyunda büyük tepki topladığına dikkat çekilmiştir. *“2. Gezi Provokasyonu”* başlıklı bir başka haberin spotunda; Türk Tabipler Birliği ile Mimarlar Odası'nın başını çektiği ifade edilen bazı sendikaların, halka *“hayatı durdurun”* çağrısında bulunduğu, haberde skandal çağrının 2. Gezi provokasyonu olarak yorumlandığı ve CHP'li belediyelerin provokasyon çağrısına destek vererek kirli oyuna ortak olduğu ifadeleri öne çıkarılmıştır. Haberin bu yönüyle, grev çağrılarını *“skandal”* olarak nitelendirirken, Gezi olaylarına da benzetilerek *“kirli oyun”* şeklinde ifade edildiği ve CHP'yi eleştirdiği dikkat çekmektedir. Sosyal medyadaki mesaja da yer verilen haberde; saldırının gerçekleştiği 10.04'te evlere siyah bez asma, yakalara siyah kurdele takma, herkesin yakınlarını anması gibi çağrılar, *“gösteri biçimleri”*, *“eylem”* ve *“provokasyon”* olduğu ifade edilmiş ve amaçlarının terör eyleminin faturasını hükümete kesmek olduğu belirtilerek, ideolojik üretim yapılmıştır. Haberin devamında ise; gazetenin kendi görüşünü desteklemek üzere öne sürdüğü, Tüm Sanayici ve İş Adamları Derneği (TÜMSİAD) Kurucu Başkanı Mehmet Yıldırım ile Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler Derneği (KOBİDER) Başkanı Nurettin Özgenç'in, haberde yer alan ifadelerle aynı doğrultudaki görüşlerine yer verilerek söylem desteklenmiştir. Aynı sayfadaki bir başka haber; Emniyet İstihbarat Eski Daire Başkan Vekili Bülent Orakoğlu'nun açıklamalarıyla

oluşturulmuştur. Haberin içeriğinde Orakoğlu'nun; Ankara saldırısının asıl hedefinin, Türkiye'nin, Suriye'nin kuzeyinde oluşturmak istediği güvenli bölgeyi engellemek olduğunu belirten ifadeleri ve saldırıyı küresel güçleri yöneten üst aklın yaptırdığı, saldırıda kullanılanların taşeron örgüt olduğu, bunların arasında PKK, PYD, DAESH, DHKP-C olabileceği, Paralel Yapı'nın da bu işin içinde olduğu yönündeki açıklamalarına dikkat çekilmiştir. Aynı sayfada son olarak; faillerin belirlenmesi amacıyla DAESH'e katıldığından şüphelenilen 16 kişinin yakınlarından DNA örneklerinin alındığı bilgisiyyle haber yeniden üretilmiştir.

Gazetenin iç sayfalarında; Star, Akşam, Yeni Şafak ve Sabah gazeteleriyle, Milli Gazete'de, Ankara saldırısıyla ilgili yayımlanan bazı köşe yazısı ve haberlere büyük ölçüde yer verilerek kendi görüşlerini desteklemek ve verdikleri mesajları pekiştirmek için haberleştirildiği görülürken, Hürriyet Gazetesi yazarlarından Ahmet Hakan'ın "*Safımız belli olsun: Digturk'ü söküp attım*" başlıklı yazısının başlık kısmının öne çıkarıldığı küçük bir bölümüne yer verip yanına da "*Senin safın belli; patronun yanı*" başlığını kullanarak eleştirel yönde bir haber ürettiği görülmektedir.

16. Sayfaya gelindiğinde Ankara saldırısıyla ilgili olarak sadece; Yıldırım Belediye Başkanı İsmail Hakkı Edebalı'nın terörü sert bir dille lanetlediği, 1 Kasım öncesi ülkenin huzurunu bozmak isteyenlerin kışkırtıcı eylemlerine karşı herkesi bir ve beraber olmaya davet ettiği, önceki haberlerle benzer yöndeki ifadelerine yer verilmiştir.

Gazetenin son olarak 17. sayfasında büyük harf ve kalın puntolarla; "*Hedef 1 Kasım*" ana başlığı kullanılmıştır. Haberin içeriğinde; Ak Parti Sözcüsü Ömer Çelik'in Ankara saldırısıyla ilgili açıklamalarına yer verilmiştir. "*Böylesine vahşi saldırının kuşkusuz Türkiye'deki 1 Kasım seçimlerine yönelik hem toplumsal travmalar meydana getirmeye hem de siyaseti şekillendirmeye dönük ciddi bir hedef gözettiğini düşünüyoruz*" şeklindeki ifadesinin öne çıkarıldığı haberde Çelik'in, Ak Parti'yi temsilen genel görüşleri aktarılmıştır. Sayfanın yarısının bu habere ayrılarak geniş ölçüde yer verildiği görülen haberde açıklamaların, daha önce Başbakan Davutoğlu'nun yaptığı açıklamalarla aynı yönde olduğu görülmektedir. Bunlar; daha önce de kamuoyuna yansımayan, istihbarat tarafından izlenen ve önlenen birçok canlı bomba eylemi olduğu, CHP'nin "*kimseyi dışlamayalım*" sözüne karşılık, birilerinin daha acı tazeyken, bu acıyı paylaşmak yerine Cumhurbaşkanımızı ve Başbakanımızı hedef göstererek kelepçe takmaktan bahsederse, bunu siyasi tarihe geçecek en büyük sorumsuzluk olarak göreceklərini ifade eden açıklamalarıdır. Haberde ayrıca; Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın hiçbir yerde söylemediği ifade edilen; "*Tren garı da zarar gördü*" sözünü söylediği yalanını ortaya atarak psikolojik savaş uyguladıklarını ifade eden

açıklamalar da öne çıkarılmıştır. Hepsinin ortak yönü, iktidara yöneltilen tüm olumsuz ifadelerin iktidardan kişilerin açıklamaları öne çıkarılarak çürütülmeye çalışıldığı, dolayısıyla iktidar yönünde ideolojik üretime devam edildiğidir. Haberin devamında Çelik'in Bahçeli'nin tavrını hem yadırgadığını hem de çok şaşırdığını ifade ederek, Bahçeli'nin geleneksel MHP çizgisiyle tam bir kopuş yaşadığını vurgulayan ifadelerine yer verilmiştir. Son olarak seçim mitinglerinin yapılmayacağı, teröre karşı birlik ve kardeşlik mitingleri şeklinde yapılacağına dikkat çekilmiştir.

14 Ekim 2015 tarihli Yeni Akit Gazetesi'nde ilk sayfada; "*Katliam PKK'nın işi*" manşetine yer verilmiştir. Haberin içeriğinde; Sakarya Üniversitesi'nden Prof. Dr. Ebubekir Sofuoğlu'nun, devletin operasyonlarıyla köşeye sıkışan ve iki aydır "*ateşkes*" diye çırpınan terör örgütü PKK'nın, Ankara saldırısını gerçekleştirme ihtimalinin yüksek olduğunu ifade ettiği vurgulanmıştır. Bu haberle hem PKK devlet karşısında çöküşte olarak gösterilmiş, hem de güçlü devlet algısı öne çıkarılmıştır. Haberin devamında daha önce Diyarbakır'da gerçekleştirilen saldırı sonrası HDP'nin kazançlı çıktığına dikkat çekilmiş, bu saldırının devlete, Ak Parti'ye yaramadığı, devletin PKK'yı köşeye sıkıştırdığı, eğer işler yolunda gitseydi, PKK'nın ateşkes çağrısında bulunmayacağı belirtilmiştir. "*İstifa yetmez yargılanacaksın*" ara başlığının öne çıkarıldığı haberde; halkı alenen sokağa çağırıp birçok insanın katledilmesine yol açan Demirtaş'ın sözünü tutarak istifa etmesinin beklendiği, dahası yargı önüne çıkarılmasının beklendiği belirtilmiştir. Bu haberde belirtilenler, Demirtaş'ın yargılanmasına gerekçe olarak gösterilmiştir. "*Acılı oğula destek*" başlıklı bir başka haberde; "*Babam PKK yüzünden öldü*" diyen Harun Kanturlu'nun, özellikle sosyal medyada günün en çok konuşulan olayları arasında yer aldığına dikkat çekilmiş, "*terörist sever Doğan medyasının yanı sıra, Demirören ve Paralel medya tarafından da görmezden gelindi*" ifadesi kullanılarak, kendi ideolojine ters bulduğu yayın organlarını bu haber üzerinden açıkça eleştirilmiştir. Yine ilk sayfadaki "*Kaos planı tutmadı*" başlığının dikkat çektiği bir başka haberde, Başbakan Davutoğlu'nun açıklamalarına yer verilmiş; "*... bu acıdan bir kaos üretmek isteyenlere başta ailelerimiz olmak üzere milletimiz fırsat vermedi*" ifadeleri öne çıkarılarak haber yeniden üretilmiştir. "*Teröre hizmet ediyorlar*" başlıklı diğer haberde ise; Hak-İş Genel Başkanı Mahmut Arslan'ın, DİSK, KESK, TMMOB, TTB gibi sol örgütlerin grev kararı alma ve iş durdurma gibi çağrı ve kararların tam da terör eylemlerinin amaçladığı sonuç olduğunu vurgulayan ifadelerine yer verilmiştir. Son olarak, Erdoğan'ın, konunun titizlikle araştırıldığını ve konuyla ilgili DDK'yı görevlendirdiğini açıkladığı ifadeler öne çıkarılmıştır. Böylece muhalefetten hiçbir liderin ya da karşıt görüşten hiçbir kanaat önderinin

açıklamasına yer verilmediği, bütün kaynakların iktidar kökenli olduğu bir kez daha dikkat çekmektedir.

Gazetenin 10. sayfasına gelindiğinde ilk sayfada kısaca yer verilen haberlerin detaylarının yer aldığı görülmekte ve ilk olarak; “*Katliam PKK'nın işi*” ana başlığı dikkat çekmektedir. Haberin içeriğinde Sakarya Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Ebubekir Sofuoğlu'nun ilk sayfadaki ifadeleri tekrar verilerek haber yeniden üretilmiştir. Haberin devamında; “*Kaybeden ateşkes ilan eder*” alt başlığının öne çıkarıldığı ve PYD'nin DAESH'le mücadele ederken hiç ateşkes çağrısı yapmadığı, çünkü orada Kobani'yi ele geçirmek üzere olduğunu ve kazandığını, burada ise kaybettiği için ateşkes çağrısında bulunduğunu, dolayısıyla bu saldırıyı da HDP'ye yaraması için PKK'nın yapma ihtimalinin yüksek olduğu vurgulanmıştır. Ayrıntılarına yer verilen ikinci haber; “*Hayatı durdurma çağrısı ile teröre hizmet ediyorlar*” başlığıyla verilmiştir. İlk sayfadan farklı olarak öne çıkanlar ise; Memur-Sen Genel Başkan Vekili ve Sağlık-Sen Genel Başkanı Metin Memiş'in açıklamalarına yer verilmesidir. Haberde, patlamanın ardından özveriyle çalışan sağlık çalışanlarının, vatandaşın sağlık hizmetini almasını engelleyen bir taburun içine çekilmemesi gerektiği, hak aramanın kutsal olduğu ancak, bunun başkasını mağdur etmekten geçmemesi gerektiği yönündeki açıklamalar öne çıkartılmıştır. Diğer dikkat çeken haber ise; “*Terör medyasından kaos ittifakı*” başlığıyla verilmiştir. Haberin kurgusunda; daha önce de vurgulanan, “*Barış mitingi adı altında HDP'ye oy toplama eylemi*” ifadesi tekrarlanmış, çifte patlamanın ardından terör medyasının acı ve kan üzerinden kaos ortamı oluşturma çabasına girdiği belirtilmiştir. Haberin detaylarında; “*FETÖ propagandası yapan Can Dündar'ın Genel Yayın Yönetmeni olduğu Cumhuriyet Gazetesi*”, “*CHP'ye yakınlığıyla bilinen Yurt Gazetesi*”, “*PKK'nın yayın organı Evrensel*”, “*Aydın Doğan medyasının amiral gemisi olan Hürriyet*” ve “*Paralel yapının Zaman'ı*” ifadeleri kullanılarak, gazetenin kendi ideolojisinden olmayan gazeteleri suçlayıcı birtakım nitelendirmelerle öne çıkardığı görülmektedir. Bu gazetelerin isyanın büyümesini hedeflediği, ülkenin hükümet üyelerine karşı eylem yaptığını, vatandaşları sokağa çağırarak eylemlerin bütün ülke tarafından desteklendiği görüntüsü verdiği, Gezi Parkı eylemlerinin yeniden başlayabileceği vurgusunun yapıldığı yönündeki ifadeler kullanılarak, hükümet karşıtı söylemlere açıkça tepki gösterdiği ve hükümetin savunuculuğunu yaptığı görülmektedir. Aynı sayfadaki, “*HDP bu kez kazanamayacak*” başlıklı bir başka haberde; ORC Araştırma Şirketi kaynak gösterilerek, yapılan araştırmada; seçmenlerin bu saldırıların amacını fark etmiş durumda oldukları, saldırının 1 Kasım seçimine yönelik yapıldığı kanaatinin yüksek olduğu, saldırının HDP'ye oy kaybettirme ihtimalinin daha yüksek olduğu yönündeki sonuçlara yer verilmiştir. Ayrıca MAK Danışmanlık'ın benzer yöndeki

açıklamalarına da yer verilerek haber yeniden üretilmiştir. Sayfanın en sağında tek sütun olarak verilen haberlerden biri ise; *“Teröristleri övdü saldırıda öldü!”* başlığıyla öne çıkmaktadır. Haberde geçmişe yönelik hatırlatmalar yapılarak, saldırıda hayatını kaybeden Dicle Deli'nin Twitter'dan Savcı Mehmet Kiraz'ı şehit eden teröristleri övdüğü, Ak Parti hükümetine ise *“katil”* dediği, solcu kimliğiyle öne çıktığı ve Gezi olaylarındaki paylaşımlarıyla dikkat çektiği ifade edilmiştir. Haberin devamında mesajları da direkt olan paylaşılan gazetenin, karşıt görüşteki kişileri açıkça eleştirdiği bir kez daha görülmüştür. Bir başka haberde ise; Twitter'ın bombalı saldırı öncesinde saldırı olacağına ilişkin bilgiler paylaşılan 3 Twitter hesabıyla ilgili bilgi vermeyi önce reddettiği ısrarlar üzerine savcılığa gönderildiği bilgisi vurgulanarak, Twitter eleştirilmiş, haberin başında da; *“17-25 Aralık kirli operasyonlarının düzenlendiği dönemde Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın da aralarında bulunduğu üst düzey yöneticilerin illegal ses kayıtlarını montajlayarak servis eden kullanıcıların kişisel bilgilerini vermeyen Twitter...”* ifadeleri öne çıkartılarak geçmişe dair bir hatırlatma yapılmış, iktidara o dönemde kirli oyunlar oynayarak iftira atıldığı mesajı verilmiş ve Twitter'ın bilgi vermek ya da gizlemek konusunda taraflı davrandığı ima edilmiştir.

Haberlerin ayrıntılarının verildiği iç sayfalardan 11. sayfaya gelindiğinde, ilk sayfadaki başlıkların aynen tekrarlandığı dikkat çekmektedir. *“İstifa etmek yetmez yargılanacaksınız”* ana başlıklı haberde ilk sayfadan farklı olarak, bağlam bilgisi verilerek Demirtaş'ın halkı sokağa döktüğü yönündeki mesajlar paylaşılmıştır. 13 Ekim 2014'te Evrensel Gazetesi'ndeki; *“Halkın öfkesinin alanlarda, meydanlarda, gece-gündüz evlerinde, sokakta, arabasında, elindeki bütün imkânlarla bir protestoya dönüşmesinin çağrısını yaptık, o çağrının da halen arkasındayız”* söylemi ve HDP Merkez Yürütme Kurulu'nun 6 Ekim tarihindeki toplantısında; *“Halkımıza acil çağrı... DAEŞ saldırılarını AKP iktidarının Kobani'ye ambargo tutumunu protesto etmek üzere halkımızı sokağa çıkmaya ve sokağa çıkmış olanlara destek vermeye çağırıyoruz”* şeklindeki ifadeleri öne çıkarılarak, kanıt olarak sunulmuştur. Haberin devamında, Demirtaş'ın, silahlanın, ayaklanın gibi çağrı yaptığını, bu imaya gelecek bir çağrı ortaya koyulursa istifa etmeye hazır olduğunu ifade eden söyleminin vurgulandığı, Demirtaş'ın istifa etmesinin beklendiği, yargılanmasının da beklentiler arasında olduğu belirtilmiştir. Aynı sayfadaki; *“PKK'nın saldırılarına kim destek verdi Demirtaş?”* başlıklı diğer haberde; Demirtaş'ın CNN International'da; *“DAEŞ devlet desteği olmadan böyle bir saldırı olmaz”* yönündeki ifadelerini *“skandal ifadeler”* olarak nitelendirmiş ve PKK saldırılarını görmezden geldiği ifade edilmiştir. *“Ankara'da kan akıtmayı PKK iyi biliyor”* alt başlığıyla devam eden haber tarihsel bağlamda ele alınmış ve geçmişte Ankara'da

PKK tarafından yapılan bombalı saldırılar hatırlatılmıştır. Haberin sonunda ise; HDP'nin yapmayı planladığı 10 mitingi göstermelik olarak iptal ettiği ifade edilmiştir. Aynı sayfadaki, “*Erdoğan DDK'yi görevlendirdi*” büyük başlıklı bir başka haber; Erdoğan'ın Finlandiya Cumhurbaşkanı ile yaptığı toplantıda Ankara saldırısına ilişkin yaptığı açıklamalarla oluşturulmuştur. Erdoğan'ın; ülkemizde faili meçhuller döneminin kapandığını, diğer olaylar gibi bunun da titizlikle araştırıldığını, kapsamlı bir araştırma için Devlet Denetleme Kurulu'nu görevlendirdiğini belirten açıklamaları öne çıkartılmıştır. Devamında ise; “*Hayatlarını kaybedenlerin kanları dahi kurumamışken olay yerine gidip seçim gününü işaret edenleri, kendilerince romantik Kasım güzellmeleri yapanları, acıları siyasete alet edenleri ibretle izledik...*” şeklindeki ifadelerine yer verilerek, HDP eleştirilmeye devam edilmiştir. Sayfanın sonunda kısaca yer verilen “*sokaklar temizlendi vatandaş teşekkür etti*” başlıklı haberde; Ankara'daki terör saldırısına tepki bahanesiyle düzenlenen izinsiz gösterilerin kentte tahribata neden olduğu, polis ekiplerinin iş makineleriyle teröristlerce kurulan çok sayıda barikatı kaldırarak, hendekleri kapatıp, patlayıcı tuzakları imha ettiği ve çalışmalar sırasında halkın duyduğu sevinci dile getirdikleri ifade edilerek haber yeniden üretilmiştir.

Gazetenin 12. sayfasında da büyük ölçüde Ankara saldırısına ilişkin haberlerin yer aldığı görülmektedir. Büyük harfler ve kalın puntolarla öne çıkartılan “*Kaos planı tutmadı*” başlıklı haberin kurgusunda; Başbakan Davutoğlu'nun gazetelerin Ankara temsilcileriyle Çankaya Köşkü'nde bir araya geldiği ve terör eylemiyle ilgili açıklamalarda bulunduğu yer almaktadır. Haberin ayrıntılarına bakıldığında, önceki günlerde yer alan haberlerde yapılan açıklamaların ve kullanılan ifadelerin benzerlerine yer verildiği, birçok ifadenin ise tekrarlandığı görülmektedir. Bunların dışında Davutoğlu'nun; 2. aşamanın Türkiye'yi suhuletle seçime götürmek olduğu, ne olursa olsun Türkiye'nin 1 Kasım'da sandığa gideceği ve saldırıda ölenlerin sayısına ilişkin, rakamların çelişkili olduğunu söyleyen Hürriyet Gazetesi'ni, isim vermeden eleştirdiği, Bakanlığın verdiği rakamlara itibar etmeyip, provokasyon yapan siyasi partinin liderine itibar ettiği yönündeki açıklamalar öne çıkarılmıştır.

Yeni Akit Gazetesi iç sayfalarda, kendi ideolojisiyle aynı çizgide yer alan ve kendilerine ters düşen gazetelerin haberlerini aynı sayfada tekrar bir araya getirmiş, kendi çizgisinde olmayan gazetelerin haberlerini sert bir dille eleştirmiş, kendi ideolojisindeki gazetelerin haberlerine ve yazılarına ise büyük oranda yer vererek, görüşlerini desteklemiştir. Zaman, Bugün ve Taraf gazetelerinin kullandığı ifadeler eleştirilerken, Yeni Şafak'ta Tamer Korkmaz'ın, Sabah'ta Mehmet Barlas'ın ve Takvim'de Ekrem Kızıtaş'ın yazılarının tamamına bu sayfada yer vererek ideolojik üretim yapılmış ve söylem güçlendirilmiştir.

Burada dikkat çeken, van Dijk'ın eleştirel söylem çözümlemesindeki “biz ve onlar” karşıtlığıdır. Haberde de medya organları iki farklı kutup olarak lanse edilmektedir.

Gazetenin 18. “gündem” sayfasında ise daha çok PKK ile ilgili genel haberlere yer verildiği, sayfanın sol sütununda ise Ankara saldırısı haberine kısaca yer verildiği görülmektedir. Bu haberlerde de daha önce bilgisi verilen, Ankara Emniyet Müdürü'nün görevden alındığı ve Yalçın Akdoğan'ın yeni güvenlik konsepti için adımlar atılacağı yönündeki açıklaması ve Van Erciş Belediye Başkanı Diba Keskin ile HDP İlçe Eş başkanı Seval Çadircı'nın, Ankara terör saldırısına tepki amacıyla, yapılan basın açıklamasında sözde “öz yönetim” ilan edilmesi üzerine tutuklandıkları bilgisi öne çıkarılarak haber yeniden üretilmiştir.

15 Ekim 2015 tarihli Yeni Akit Gazetesi'nin ilk sayfasında Ankara saldırısına ilişkin haberi yine manşetten verdiği görülmektedir. “Saldırı DAESH-PKK ortak yapımı” manşetinin yer aldığı haberin girişinde; saldırı öncesi “Bomba Ankara'da patlayacak” tweetlerini atan PKK üyesi iki kişinin gözaltına alındığı, saldırıyı ise DAESH üyesi Yunus Emre Alagöz ve Ömer Deniz DüNDAR'ın gerçekleştirdiğinin tespit edildiği ifade edilmiş, başından beri saldırıyı PKK'nın gerçekleştirdiği yönünde haber yapan gazetenin, canlı bombaların DAESH üyesi çıkmasına rağmen, geri adım atmamak için, tweetleri atanların da gözaltına alındığını ifade ettiği ve manşette de bunu öne çıkardığı görülmüştür. Bu haberi desteklemek için de Davutoğlu'nun saldırıda hem DAESH hem PKK'nın etkin rol oynama ihmalinin olduğunu belirttiği açıklamasına yer verilmiştir. “Örtbasta Hürriyet Paralel işbirliği” başlıklı diğer haberde; saldırıyla ilgili paralel örgütün emniyet içindeki polislerinin, Hürriyet muhabiri Arda Akın'a sadece DAESH mensubu isimleri servis ettiği, böylece PKK'lı işbirlikçilerin Paralel Hürriyet işbirliğiyle gizlendiği ifadeleri kullanılarak, Hürriyet Gazetesi ve Paralel yapı açıkça suçlanmış, Paralel yapının PKK ile bağlantılı olduğu mesajı verilmiştir.

İlk sayfadaki haberin ayrıntılarına yer verilen 10. sayfada; manşetin aynısı ana başlık olarak tekrarlanmıştır. Haberin içeriğinde ise DAESH üyesi canlı bombaların isimleri tekrarlandıktan sonra, twitler nedeniyle gözaltına alınan PKK'lı Erhan Ö. ve Mehmet P.'nin PKK'nın çok sayıda eylemine katıldığı vurgulanmış, Mehmet Polatsoy'un HDP Şanlıurfa milletvekili aday adayı olduğu belirtilmiştir. Aynı sayfadaki “Demirtaş milletin aklıyla alay ediyor” başlıklı haberde; Ak Parti Trabzon Milletvekili ve MKYK üyesi Süleyman Soylu ve Ak Parti Teşkilattan sorumlu Genel Başkan Yardımcısı Mustafa Atas'ın genel olarak Demirtaş'ı ve PKK'nın terör eylemlerini öne çıkararak sertçe eleştirdiği görülmüş, direkt olarak Ankara saldırısına ilişkin bir söylemin yer almadığı tespit edilmiştir.

Gazetenin “politika” sayfası olan 11. sayfasında; “*Davutoğlu da PKK ile DAES’i işaret etti*” başlıklı haber dikkat çekmektedir. İçeriğinde önceki haberlerle aynı doğrultuda açıklamaların ve benzer ifadelerin yer aldığı görülen haberde, “*memnun olanlar var*” alt başlığıyla; tek başına Ak Parti’nin iktidar olmasından ve Türkiye’de tekrar istikrar döneminin başlayacak olmasından kimler rahatsızsa, bu saldırının onları memnun ettiği yönündeki ifadeler yer verilmiştir. Aynı sayfada, Antalya Ak Parti Genel Başkan Yardımcısı Mevlüt Çavuşoğlu’nun terör nerden gelirse gelsin, kim olursa olsun Türkiye’yle baş edemeyeceği yönündeki ifadeleri aktararak, güçlü Türkiye algısı pekiştirilmiştir. İzmir Ak Parti Genel Başkan Yardımcısı Nükhet Hotar’ın da kardeşliği sürdürmeye kararlı olduklarını belirten söylemine yer verilerek haber yeniden üretilmiştir.

12. Sayfada ise Ankara saldırısıyla ilgili sadece bir habere rastlanmıştır. Haberde; Stratejik Düşünce Enstitüsü Analisti Aydın Bolat’ın, Ankara’da yaşanan bombalama eyleminin HDP ve PKK için adeta can simidi olduğunu ifade eden söylemi öne çıkarılmıştır. Haberin devamında; TSK’nın yaptığı etkili operasyonlarla binlerce militan ve tonlarca cephanesi yok olan terör örgütünün zor zamanında yardımına bir diğer terör örgütü olan DAES’in yetiştiği yönündeki açıklamaları öne çıkarılmış, metotlarının bile ortak olduğu vurgulanmıştır.

Yeni Akit Gazetesi’nin diğer sayfasında farklı gazetelerin köşe yazarlarının yazılarına yer vererek, eleştiri ve onaylarına devam ettiği görülmekte, öne çıkan gazetelerin hep aynı olduğu dikkati çekmektedir. Sertçe eleştirdiği, alaya aldığı gazeteler; Zaman ve Hürriyet’ken, kendisiyle aynı ideolojik üretime hizmet eden, Sabah, Akşam, Yeni Şafak gazeteleri olumlayıcı tavırla öne çıkarılmıştır.

16 Ekim 2015 tarihli Yeni Akit Gazetesi’nin ilk sayfasında Ankara saldırısına yönelik sadece, Davutoğlu’nun 10 kişinin gözaltına alındığını ve Demirtaş’ın terörden beslendiğini belirttiği açıklamasına yer verilerek haber yeniden üretilmiştir. Haberin ayrıntılarına ise 10. sayfada yer verilmiş ve “*Demirtaş terörden besleniyor*” başlığı kullanılmıştır. Haberin spotunda Davutoğlu’nun; “... *ülkede kaos çıkarmak, provokatif bir ortam oluşturmak için kim çaba sarf etmişse onlara da hukukun gereği ne yapılması gerekiyorsa yapılacak*” şeklindeki ifadelerine yer verilmiştir. Haberin içeriğinde Davutoğlu’nun; saldırıda PKK ve DAES izlerinin netleşmeye başladığı, arkasındaki aktörlerin hepsinin açıklığa kavuşturulana kadar çalışmaların devam edeceği yönünde verdiği bilgiler de aktarılmıştır. “*Terör saldırıları kimin işine yarıyor?*” alt başlığıyla devam eden haberde Davutoğlu’nun; Türkiye’nin 70’lerin Türkiye’si olmadığını, kontrgerillanın olduğu ya da 80’lerin, 90’ların Türkiye’si, JİTEM’in, Ergenekon’un Türkiye’si olmadığını ve Ak Parti döneminde faili meçhul kalmış hiçbir olayın

kalmadığını vurgulayan açıklaması öne çıkarılmıştır. Bu haberle Ak Parti önceki iktidarlara kıyaslanırken, Ak Parti sayesinde geçmişteki iktidarların olumsuzluklarından kurtulduğu mesajı öne çıkarılarak, Ak Parti yüceltilmiştir. Haberin devamında; 5 Haziran'da HDP'nin Diyarbakır'daki mitinginde gerçekleşen bombalı saldırının kimin işine yaradığının hatırlatıldığı, devletin ya da Ak Parti'nin böyle bir saldırıdan ne gibi bir menfaati olabileceğini sorguladığı, Demirtaş'ın "*katil devlet*" söylemini aynaya konuşması gerektiğini belirten açıklamalarına dikkat çekilmiştir. "*Acıyı çalıyorlar*" alt başlıkla devam eden haberde ise; "*O acı bizim acımızdır diyoruz. HDP ise acıyı çalıyor ve kendisine mal ederek... karşı tarafta kim varsa onu suçlayarak istismar ediyor*" ifadelerine yer verilmiştir. "*Demirtaş 'hata yaptım' derse*" ara başlığına dikkat çekilen haberde; Davutoğlu'nun yine çağrıda bulunduğu, Demirtaş'ın '*hata yaptım*' derse görüşmenin neden olmayacağı, ama daha cenaze yerdeyken, yaralılara yardım etmekle uğraşan ülkenin başbakanına '*sen katilsin, kelepçeleneceksin*' diyen birisiyle görüşme zemininin olamayacağı yönündeki açıklamalarına yer verilerek haber yeniden üretilmiştir. Aynı sayfadaki, "*Hem DAEŞ hem PKK ile mücadele ediyoruz*" başlıklı bir başka haberde; Cumhurbaşkanlığı sözcüsü İbrahim Kalın'ın, Demirtaş'ın Türkiye'yi hedef alan açıklamalarına sert tepki gösterdiği belirtilmiş, tüm haberlerde iktidardan olan kişilerin açıklamalarına yer verildiği bir kez daha ortaya çıkmış, böylece gazetenin ideolojik üretime devam ettiği görülmüştür. Devamında Ak Parti Genel Başkan Yardımcısı Bekir Bozdağ'ın ifadelerine de yer verilen haberle aynı tavrın devam ettiği dikkat çekmektedir. Bir başka haberde; HDP Ağrı Milletvekili Leyla Zana'nın Cumhurbaşkanı'na gönderdiği mesajı öne çıkarılmış, Erdoğan'dan muhalefet partilerini toplaması çağrısında bulunduğu belirtilmiştir.

11. Sayfaya gelindiğinde; "*Küstah ve ahlaksız*" ana başlığının öne çıkartıldığı görülmektedir. Haberin spotunda; "*... Küstah yaklaşımlardan vazgeçmeyen Hürriyet'e göre, bombalar İspanya'da patlarsa sandığa, Türkiye'de patlarsa HDP'ye yönelik oluyor*" ifadesi öne çıkarılmıştır. Haberin girişinde; Hürriyet'in HDP'yi koruduğunu göz önüne serdikleri belirtilmiş, bu tarihsel bağlama dayandırılmıştır. Bu doğrultuda Hürriyet'in; İspanya'da seçime 3 gün kala 199 kişinin öldüğü, 430 kişinin yaralandığı bombalı saldırıyı, "*Sandık hesabı*" başlığıyla manşetine taşıdığı, Türkiye'de 7 Haziran seçimlerine 2 gün kala 5 kişinin öldüğü bombalı saldırıyı, "*HDP mitingine çifte bomba*" manşetiyle verdiği hatırlatılmış, ikisi arasında karşılaştırma yapılmıştır. Haberde Hürriyet'in geçmiş tarihli bu sayılarının manşet kısmının fotoğrafına da yer verilerek kanıt olarak sunulmuş ve Hürriyet bu ifadelerinden dolayı açıkça eleştirmiştir.

Gazetenin 12. sayfasında ise; Ankara’da meydana gelen ve tarihin en kanlı saldırılarından biri olan 99 kişinin hayatını kaybettiği bombalı saldırının son yıllarda düzenlenen bombalı saldırıları akıllara getirdiği vurgulanmış ve son 19 yılın canlı bomba saldırıları liste halinde verilmiştir. Direkt olarak Ankara saldırısıyla ilgili olmayan bu haberle çoğunluğu PKK tarafından, bazıları DHKP-C tarafından ve IŞİD bağlantılı terör saldırıları öne çıkarılmaya çalışılmıştır.

Yeni Akit’in arşiv sayfasında daha öncekilerde olduğu gibi, yandaş ve karşıt gazetelerin köşe yazılarına ve haberlerine yer verilmiştir. Haberlerde ve yazılarda öne çıkanın Ankara saldırısına ilişkin iktidarı suçlayan veya savunan, HDP’yi suçlayan veya savunan yönde olduğu dikkat çekmekte, öncekilerde olduğu gibi, Star Gazetesi’nin; “*Oyum Ak Parti’ye*”, “*Kürt halkı bu yabancı organı er geç bünyesinden atacak*” ve “*Utunup kızaracağına sırttan yüz Demirtaş*” başlıklı yazıların tamamı ile Sabah Gazetesi’nin; “*Her şeye kızman için uygun bir kulp buluyoruz*” ve “*Devleti olağan şüpheli göstermek kime yarıyor?*” başlıklı yazıların tamamı verilerek öne çıkartılırken, Hürriyet’in yazarı Ahmet Hakan’ın yazısının kısa bir bölümü verilip altına da Yeni akit Gazetesi’nin; “*Kafana çok mu vurdular hergele?*” başlıklı, doğrudan sert bir ithamla yapılandırılan haberde gazetenin iktidara yönelik hiçbir eleştiriye açık olmadığı ve direkt olarak iktidarı savunmaya yöneldiği görülmektedir.

15. Sayfaya gelindiğinde, Milli Eğitim Bakanı Nabi Avcı’nın öğretmen atamalarıyla ilgili yaptığı açıklamalardan oluşan haberin içinde, “*Boykot tutmadı çünkü halk devletin yanında*” ara başlıklı haberin öne çıktığı ve içeriğinde, okulların açıldığı dönemde terör örgütünün ve yandaşlarının boykot teşebbüsüne halkın itibar etmeyerek, çocuklarını aslanlar gibi okula gönderdiği, çünkü vatandaşın devletin yanında olduğunu belirten açıklamalarına kısaca yer verilerek haberin yeniden üretildiği görülmektedir. Aynı sayfadaki, “*Terörün hedefi üniversiteler*” başlıklı bir başka haberde; 10 Ekim’de meydana gelen bombalı saldırıyı fırsata dönüştürerek ülkeyi kaos ortamına sürüklemek isteyenlerin yeni hedefinin üniversiteleri karıştırmak olduğu, olay sonrası birçok üniversitede hükümet karşıtı eylemler düzenlendiği, bazı üniversite yönetimi ve hocalarının öğrencileri bizzat eylemlere teşvik ettiklerinin öğrenildiği yönündeki ifadeler yer verilmiştir. Haberin devamında; “*Türkiye’yi yönetilemez bir konuma taşımak isteyen karanlık odaklar*” şeklinde ifade edilen ve “*CHP ve PKK’ya yakınlığıyla bilinen Fikir Kulüpleri Federasyonu (FKF), Öğrenci Kolektifleri ve Halkevleri, PKK’nın yeni kurulan gençlik yapılanması Kaldıraç, PKK’nın siyasi uzantısı Emek Partisi gençlik yapılanması Emek Gençliği, Ergenekoncu Doğu Perinçek’in gençlik örgütü Türkiye Gençlik Birliği (TGB) gibi yapılar saldırı sonrası hemen ‘hayatı durdurun’*

eylemi başlattı” şeklindeki ifadelerle yer verilerek, bazı örgütler olumsuzlayan bir tavırla doğrudan öne çıkartılmıştır. Haberin sonunda ise; Araştırmacı Yazar İsmail Nacar’ın; “*1 Kasım’da Ak Parti yüzde 40’ın altına düşerse asıl kaos o zaman çıkacak ve Türkiye’de kötü şeyler olacak*” ifadesine dikkat çekilerek, Ak Parti’nin oy oranının artması gerektiği alt mesajı verilmeye çalışılmıştır.

Aynı tarihli gazetenin son olarak 16. sayfasında Ankara saldırısı ile ilgili haberlere yer verildiği ancak sayıca fazlasıyla azaldığı görülmüştür. İlk olarak; “*MHP’liler ‘Biz niye her şeye hayır diyoruz’ diye soruyor*” başlıklı haberde Bahçeli’nin, 7 Haziran’dan bu yana iktidarın çağrısını reddetmesini, MHP tabanında çok ciddi tepkilere neden olduğunun itiraf edildiği ifade edilmiş, Bahçeli’nin ise bu soruya, sendikalar tarafından organize edilen ve başkentte yapılacak olan, Barış, Emek ve Demokrasi mitinginde her türlü önlemin büyük hassasiyetle alınması gerektiği yönündeki ifadelerine yer verilerek haber yeniden üretilmiştir. Son olarak da; “*Hürriyet’e ‘Ankara patlaması’ soruşturması*” başlığının öne çıkarılarak, 10 Ekim’deki saldırıya ilişkin yayını dolayısıyla Hürriyet Gazetesi ile soruşturma bilgilerini basına veren kamu görevlisi hakkında soruşturma başlatıldığı bilgisi aktarılmıştır. Devamında verilen; “*DHA’nın haberine jet yalanlama*” başlığıyla da; Doğan Haber Ajansı’nın hazırlayarak abonelerine servis ettiği; “*Özel halk otobüsleri eylem hazırlığında*” haberinin gerçeği yansıtmadığının bildirildiği, Tüm Özel Halk Otobüsleri Birliği’nden (TÖHOB) yapılan açıklamada haberin doğru olmadığını belirtildiği ifade edilerek Hürriyet Gazetesi’ne ilişkin suçlamalara devam edilmiştir.

Çalışmaya dâhil edilen son gün olan 17 Ekim 2015 tarihli Yeni Akit Gazetesi’nin ilk sayfasında bir önceki günde de olduğu gibi, haberin artık manşetten verilmediği ve sınırlı sayıda yer verildiği görülmektedir. “*Öğretmen değil militan*” başlığının öne çıkarıldığı haberde; “*Ankara’da yaşanan patlama sonrası okulu miting alanına çeviren Eğitim-Sen’ci militan öğretmen...*” şeklinde tanımlandığı, hem sendikasının vurgulanarak hem de “*militan*” olarak nitelendirilerek, ötekileştirildiği ve doğrudan suçlandığı dikkat çekmektedir. Haberin devamında en büyüğü 10 yaşında olan çocuklara siyasi propaganda yaptırdığı ifade edilmiş, “*işyan*”, “*katiller*”, “*iç savaş*”, “*kaçak saray*” gibi sözlerin geçtiği nefret bildirisini okuttuğu belirtilmiştir. “*İmdatına Nazlıaka yetiştirdi*” alt başlığıyla devam edilen haberde; “*Hafızalara, cinayet sonrası dans eden CHP’li vekil olarak geçen Aysin Nazlıaka...*” şeklindeki ifadeler kullanılarak, Nazlıaka’nın da alaya alındığı ve geçmişe yönelik hatırlatmalarla olumsuz bir tabloda gösterilmeye çalışıldığı dikkat çekmiştir. Haberin sonunda militan öğretmene destek vermek için adeta okul bastığı söylemine yer verilerek aynı olumsuz hava pekiştirilmiştir. Bir

başka haberde ise kısaca; Hürriyet Gazetesi'nin yayın yasağına uyulmaması yüzünden Ankara saldırısının aktörlerinden birinin kaçtığı belirtilerek haber yeniden üretilmiştir.

Gazetenin 10. sayfasında; “*Öğretmen değil HDP militanı!*” başlığıyla ilk sayfadaki haberin ayrıntılarına yer verilmiştir. Haberin içeriğinde ilk sayfadan farklı olarak; Mamak Ali Kuşçu İlkokulu'nda eğitim terörü yaşandığı, nefret bildirisine müdür yardımcısının sesini bile çıkarmadığı, velilerin şikâyeti üzerine öğretmen Fadime Kaplan'ın açığa alındığı yönündeki ifadeler kullanılmıştır. Haberin detaylarında, Ankara patlamasının siyasi malzeme olarak kullanıldığı, HDP'ye yakınlığıyla bilinen Eğitim-Sen ve KESK'in hazırladığı bildiriye gencecik beyinleri yıkamak için okudukları belirtilmiş, haberde bildirinin bir bölümüne yer verilerek söylem güçlendirilmiştir. Aynı sayfada, “*Çözüm sürecine dönülemez*” başlıklı diğer haberde; Başbakan Yardımcısı Yalçın Akdoğan'ın açıklamalarına yer verilmiştir. Haberin içeriğinde; Ankara saldırısının birlik ve bütünlüğümüzü bozmadığını, Türkiye'nin huzuruna ve istikrarına kastettiği, çözüm sürecine dönmek istense de dönülemeyeceğini, iyi niyetle bir şeyler yapmak istediklerini ancak birilerinin başka amaçla oradaki vatandaşa da zulüm edecek şekilde şiddet uyguladığı yönündeki ifadeler, “*çünkü bunlar süreci zehirledi*” söylemi de vurgulanarak öne çıkarılmıştır. Terör örgütlerinin 90'lı yıllara döndüğünü belirten ifadelerin dikkat çektiği haberde, PKK'nın amacına ulaşamamasında, halkı sokaklara dökmemesinde, halkın devletin yanında durmasında çözüm sürecindeki devletin iyi niyetini görmüş olmalarına dayandırılarak haber yeniden üretilmiştir. Sayfanın sonunda kısaca yer verilen son haberde ise; “*HDP'li zorbalara başörtülü kadını linç etmeye çalıştı*” başlığı kullanılmış, Ankara saldırısında ölen HDP İstanbul 1. Bölge Milletvekili adayı Kübra Meltem Mollaoğlu'nun cenaze törenine katılan HDP'li grubun içindeki nefreti başörtülülerden çıkarmaya çalıştığı, yüzlerce gözü dönmüş HDP'linin bir anda yol üzerinde başörtülü kadınlara saldırdığı ifade edilerek haber yeniden üretilmiştir.

11. Sayfaya gelindiğinde; Başbakan Davutoğlu'nun Bursa mitinginde; “*Terörü lanetleyemeyenler devleti lanetleme seansında*” söylemi başlığa taşınarak haber yapılandırılmıştır. Haber doğrudan Ankara saldırısıyla ilgili olmamakla birlikte, dolaylı olarak değinilmiştir. Davutoğlu'nun; “*Bu gün burada, huzurumuzu, istikrarımızı, kardeşliğimizi bozmak isteyenlere inat, Türkiye'nin geleceğine inancımızı haykırmak için toplandık... Bu gün burada can almayı, namertçe tuzak kurmayı, haince saldırmayı içlerine sindirebilen, insaf yoksunlarına karşı insanlığı savunmak için bir araya geldik...*” şeklindeki, saldırıyı gerçekleştirenlere ithafen yaptığı açıklamaya yer verilerek haber yeniden üretilmiştir. Haberin devamında; “*Yayın yasağına uymadılar, 1 kişi kaçtı*” başlığı öne çıkarılarak, Davutoğlu'nun, Hürriyet Gazetesi'nin “*ihmalin üç günü*” manşetine değindiği, bu haberlerin

tamamen yalan olduğu, böyle bir medya kültürünün çağdaş demokrasilerde olamayacağı, yayıncılık değil, sorumsuzluk yaptıkları yönündeki ifadelerine yer verilerek, Hürriyet'e yönelik suçlayıcı ve eleştirel tavra devam edilmiştir. Son olarak; patlamada ölenlerin sayısının 102'ye yükseldiği bilgisinin verildiği haber dikkat çekmektedir.

Gazetenin “arşiv” sayfası olan 13. sayfasında; Star Gazetesi'nin; “*Çare, tek başına AK Parti iktidarındır*”, Sabah Gazetesi'nden Mehmet Barlas'ın; “*Darbeye 'Darbe' teröre 'Terör' diyemeyenler*”, başlıklı yazılarının tamamına, gazetenin kendi ideolojisini destekleyici bir unsur olarak yer verildiği, Sözcü yazarı Bekir Coşkun'un; “*Yıldızlar CHP diyor*” başlıklı yazısına cevaben; “*Bu CHP, 1 Kasım'da yıldızları sayar*” başlıklı alaya alan ifadeleri, Vatan'da, Kılıçdaroğlu'nun; “*Dünyayı bize güldürüyorlar*” söylemine cevaben de; “*Güldürme adamı Kemal Bey*”, ifadesinin kullanıldığı dikkat çekmektedir. Bu yönüyle haberlerinde karşıt gördüğü gazeteleri alaya aldığı açıkça görülmektedir. Aynı sayfada ayrıca; Vatan Gazetesi'nin, Bahçeli'nin; “*Biz neye hayır demişiz*” ifadesini başlığa taşıyarak yaptığı habere, “*Daha neye diyecektiniz?*” şeklindeki başlığı, Posta Gazetesi'nin ise; Twitter'daki paylaşımları yapanları “*Tanımam, bilmem*” şeklinde cevaplayan Demirtaş'ı öne çıkaran haberine, “*Demirtaş'tan Tanıdık-Bildik laflar*” şeklindeki cevabı öne çıkarılmıştır.

3.4.2.1.4 Ankara Saldırısının Hürriyet Gazetesi'ndeki Söylemi

Hürriyet Gazetesi 11 Ekim 2015'te saldırıyı “*Kalbimize bomba*” sürmanşetiyle duyurmuştur. Manşetin hemen altında da saldırının boyutunun büyüklüğüne dikkat çekmek isteyerek “*95 ölü*” olduğu belirtilmiştir. Saldırının Türkiye'nin başkentinde gerçekleşmiş olması ve hayatını kaybedenlerin sayısının çok olması nedeniyle bu manşeti kullanmış olduğu görünmektedir. İlk sayfayı tamamen bu habere ayıran Hürriyet, haberin girişinde; Türkiye'nin tarihinin en büyük terör saldırısını yaşadığı, barış mitingi öncesinde iki canlı bombanın patladığı, 95 kişinin can verdiği ve 246 kişinin de yaralandığı yönündeki ilk bilgileri paylaşırken, kamuoyunun, derin infial yaratan olayın arkasında kim varsa bulunmasını beklediğini belirterek, olaya sorgulayıcı bir tavırla yaklaşmıştır. “*Ortalık kan gölü*”, “*pimi çekerek ateşledi*”, “*Suruç'la aynı düzenek*”, “*üç gün önceki uyarı*” şeklinde 4 alt başlıkla devam eden haberde; olayın gerçekleştiği ilk anlara ilişkin genel bilgilere, saldırının boyutuna dikkat çekmek için ceset parçalarının 3 km.lik bir alana yayıldığı yönündeki tasvirlerle, DEAŞ'ın kullandığı bomba düzeneğinin Diyarbakır ve Suruç'ta kullandıklarıyla aynı olduğuna yer verilmiştir. Son alt başlıklı haberde ise; “*mitinge saldırı olacak*” istihbaratının detaylarının çarpıcılığına vurgu yapmış, uyarıda biri kadın iki canlı bombanın fotoğraflarıyla yer aldığı, iki gün operasyon yapıldığı ancak canlı bombalara dair bir iz bulunamadığı

belirtmiş, sorgulayıcı ve şüphe yaratan bir haber içeriği oluşturulmuştur. Haberde kullanılan “*kan gölü*”, “*ceset parçaları*” şeklindeki tanımlamalarla haberin dili ve sözcük seçiminin saldırının büyüklüğüne dikkat çekmek amacı taşıdığı görülmektedir. Aynı sayfadaki bir diğer haber ise, Başbakan Davutoğlu’nun “*Zaaf varsa tedbir alırsız*” şeklindeki söyleminin doğrudan başlık olarak kullanılmasıyla oluşturulmuştur. 4 alt başlıkla devam eden haberde, İçişleri Bakanı Altınok’un “*güvenlik zaafiyeti olduğunu düşünmüyorum*”, AKP Genel Başkan Yardımcısı M. Ali Şahin’in “*tedbirlerin alınması icap ederdi*”, Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın “*şiddetle kınıyorum*” ve Kılıçdaroğlu ile Bahçeli’nin her desteğe hazır oldukları yönündeki söylemlerine kısaca yer verilmiştir. Bunlar bütün olarak okunduğunda Hürriyet’in iktidar ve muhalefete yakın mesafede bir duruş sergilediği söylenebilir. İlk sayfada, “*Üç günlük ulusal yas ilan edildi*” ve “*Dijle, barış için gitmişti*” başlıklarıyla saldırıya ilişkin haberlere devam edilmiş, patlamanın hemen ardından hayatını kaybedenlerin üstlerinin pankartlarla örtüldüğü belirtilmiştir.

Çoğunlukla magazinsel haberlere yer verilen 2. sayfada; “*teröre lanet yağdı*” başlığıyla verilen haberin spotunda; ünlü isimlerin Ankara’da yaşanan terör saldırısını lanetlediği, sosyal medyada paylaşılan tepkinin yanı sıra birlik ve beraberlik çağrısı yapıldığı ifade edilmiş ve farklı sektörlerden ünlülerin yayınladıkları mesajlara yer verilmiştir.

Aynı tarihli Hürriyet Gazetesi’nin 9. sayfasında ise “*Tek dilekleri barışı*” başlığı kullanılmıştır. Haberin girişinde; Türkiye’de en büyük terör saldırısı olarak tarihe geçen saldırıda ölenlerin arasında yurdun dört bir yanından barış ve demokrasi için Ankara’ya gelen insanlar olduğu ifade edilmiştir. 8 alt başlıkla devam eden haber, saldırıda hayatını kaybeden, yurdun farklı yerlerinden gelen vatandaşların hayat hikâyeleri ile kurgulanmıştır. İçlerinde, doğum gününde mitinge gelen, öğretmen olan, Uşak’tan, Malatya’dan, İzmir’den hayatını kaybeden insanların dramına yer verilmiş, terörün acımasız yüzü öne çıkarılmıştır. “*Geride barış selfisi kaldı*” alt başlığıyla, İstanbul’dan Ankara’ya barış mitingine katılmak için gelen üniversite öğrencilerinin otobüste çektikleri selfinin onlardan kalan son fotoğraf olduğu ifade edilerek, terörün bıraktığı trajediye vurgu yapılmıştır. Aynı sayfada Beşiktaş, Fenerbahçe ve Galatasaray’ın “*lanet olsun*” başlığıyla teröre tepkilerine yer verilmiştir. “*Twitter’a yavaşlatma*” başlığı ile terör saldırısının ardından internet ve sosyal medyayla ilgili kısıtlamaya ilişkin ilk habere 3. sayfada kısaca değinilmiştir. Bir diğer haberde parlamentoda HDP İstanbul 1. Bölge adayı ve HDP İzmir Karşıyaka İlçe Başkanı’nın da hayatını kaybettiği bilgisine kısaca yer verilmiştir. Sayfanın sonunda ise savcılıktan gelen ilk tespitler doğrultusunda hayatını kaybeden 52 kişinin isim listesi, “*yürekerimizi yakan liste*” başlığıyla

verilmiştir. Tüm bu haberlerin genel bilgilerden oluştuğu ve ilk etapta ideolojik bilgi eksilimine gidildiği görülmektedir.

Hürriyet Gazetesi'nin 21. sayfasında, "*Kuvvetle kınıyoruz*" ana başlığıyla, ilk sayfada da değinilen, dünyadan gelen tepkilerin detaylarına yer verilmiştir. Haberin girişinde Rusya'nın Devlet Başkanı Putin'in taziye mesajını ilk açıklayan lider olduğunu belirtirken, Suriye'nin savaş uçaklarının Türk hava sahasını ihlal etmesinden dolayı Rusya ile ilişkilerin gerildiğini hatırlatarak tarihsel bağlama vurgu yapılmış, buna rağmen terör saldırısından sonra taziye mesajını ilk gönderen lider olduğu olumlu bir gelişme olarak aktarılmıştır. ABD Başkanı Barack Obama'nın Cumhurbaşkanı Erdoğan'ı telefonla arayarak Ankara'daki terör saldırısını şiddetle kınadığını ve terörle mücadelede Türkiye'nin yanında olduklarını belirten açıklamasına yer verilmiştir. Erdoğan'ın ise Obama'ya cevaben; terör örgütlerinin Türkiye'nin huzur ve istikrarına gölge düşürmeyi amaçladıklarına dikkat çektiği açıklamasına yer vererek, aslında Erdoğan'ın Amerika'ya, Türkiye'nin huzurlu ve istikrarlı bir gidişatı olduğu yönünde örtülü bir mesaj verdiğini göz önüne sermektedir. Fransa Cumhurbaşkanı François Hollande'nin taziye mesajına da kısaca değinildiği, Almanya Başbakanı Angela Merkel'in "*korkakça bir eylem*" söylemini ve İsrail'in Ankara Büyükelçiliği'nin "*saldırıyla sarsıldık*" söylemini alt başlık olarak verdiği görülmektedir. İngiltere, Azerbaycan, Ermenistan, Suudi Arabistan, İran, KKTC, BM, NATO ve AB'nin de taziye mesajlarına kısaca yer verildiği görülen haberde, ABD, Rusya, Almanya ve İsrail'in ön plana çıkarıldığı açıkça görülmektedir. Aynı sayfada Fransa ve Almanya'da düzenlenen gösterilerle terör saldırısının yüzlerce kişi tarafından kınandığı ve Almanya'da ise Ak Parti aleyhinde sloganlar atıldığı bilgisine kısaca yer verilmiştir. Böylece Hürriyet Gazetesi'nin, iktidara yönelik Almanya'daki gösteriler üzerinden üstü kapalı bir eleştiriye yer verdiği gözlenmektedir.

Aynı sayfada "*karanlık zamanın işareti*" ara başlığıyla oluşturulan haberde saldırının dış basında nasıl yer aldığına dikkat çekilmiştir. Kitle iletişim araçlarının, özellikle de gazetelerin kendi ideolojik duruşlarına ya da habere ilişkin üretmiş oldukları söyleme uygun olması halinde, gerek iç gerekse dış basından alıntı yapmaları veya yerli-yabancı politikacı, asker ya da sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerinin görüşlerini aktarmaları sık başvurulan bir yöntemdir (Selçuk ve Şeker, 2012: 43). Dolayısıyla Hürriyet Gazetesi de, haberinde Ankara saldırısının dış basında manşetlerde yer almasına ve Türkiye'nin olumsuz sunumuna dikkat çekmiştir. Daily Mail Gazetesi; saldırının "*Avrupa'daki en ölümcül 3. saldırı*" olduğu, Fransız Haber Ajansı AFP (Agence France-Presse); Ankara'da solcu ve kürt muhalefeti yanlısı aktivistlerin barış mitingi için toplandığı sırada bomba patladığını, Reuters; saldırıyı kimsenin üstlenmediğini ancak NATO üyesi Türkiye'nin temmuz ayında IŞİD ve PKK'nın

Irak'taki kamplarına senkronize savaş başlattığından bu yana alarm durumunda olduğunu, saldırının tam da PKK'nın tek taraflı ateşkes ilan edeceği yolunda umutların arttığı sırada yaşandığını ifade eden haberlerin öne çıkarıldığı görülmektedir. Bu haber üretimiyle Reuters'ın Türkiye aleyhinde bir söylem geliştirdiği, saldırının Türkiye'nin terör örgütlerine yönelik tutumunun bir bedeliymiş gibi yansıtıldığı hatta *"PKK'nın tek taraflı ateşkesi"* ifadesiyle PKK ateşkes ilan edecekken Türkiye savaşıyormuş gibi son derece taraflı bir şekilde haber ürettiği görülmektedir. ABD'li haber ajansı AP'nin (Associated Press); Ankara mitinginin amacının, Kürt militanlar ile Türk güvenlik güçleri arasında yeniden başlayan şiddetin sona erdirilmesi için çağrıda bulunmak olduğunu belirten haberi ile şiddeti kimin tırmandırdığı yönünde bir açıklaması olmadığı için kapalı bir ifade kullandığı görülmektedir. New York Times Gazetesi de Reuters'le benzer bir söylem geliştirerek; temmuz ayında güneydoğuda 32 aktivistin öldüğü kültür merkezine yönelik saldırıyı hatırlatmış, bu saldırıda kimsenin sorumluluk üstlenmediğini ama Türk yetkililerin IŞİD'le ilişkilendirdiğini, o zamandan bu yana ülkenin güneydoğusunda Türk Devleti ile PKK arasındaki kanlı mesafenin alevlendiğini, çatışmaların çoğunun güneydoğuda olsa da 1 Kasım seçimleri öncesinde Türkiye'nin büyük kesiminde yerleştiği yönünde bir haber üretmiştir. Bu yönüyle New York Times'ın da Türkiye'nin kaos içinde olduğu yönünde mesaj vermeye çalıştığı açıkça görülmektedir. BBC ise; seçimlerin kasım ayında tekrarlanmasının çılgınlık olduğunu belirterek, saldırıyı bu politik kararlarla ilişkilendirmiş ve Türkiye'deki, derin siyasi kutuplaşma, ekonomik başarı balonunun patlamasının eşliğinde olması, PKK ile şiddetin sürmesi, IŞİD tehdidi ve 2 milyonu aşan Suriyeli mülteciler ile içinde bulunduğu tabloyu; *"Türkiye'nin karşı karşıya kaldığı karanlık bir zamanın işareti"* şeklinde ifade etmiş, Ankara'daki saldırının da böyle bir ortamda gerçekleştiğine vurgu yapmıştır. Dış basında Türkiye'nin politikalarının eleştirildiği ve ülkeyi büyük bir kaos içinde gösteren haberlerin Hürriyet Gazetesi tarafından öne çıkarılmasıyla bu haberleri benimsediği düşünülmektedir.

Hürriyet Gazetesi'nin aynı tarihli sayısında 22. ve 23. sayfalar tamamen Ankara saldırısı haberlerinden oluşmaktadır. *"3 saniyede 2 canlı bomba"* ana başlığıyla olay anı ile ilgili bilgi vermeye yönelik bir başlık kullanmış, ana başlığın hemen üzerinde de *"95 ölü 48'i ağır 246 yaralı"* şeklinde saldırının sonucuna dikkat çeken bir başlık kullanmıştır. Haberin spotunda; KESK, DİSK, TMMOB VE TTB'nin de aralarında bulunduğu, çok sayıda siyasi parti ve derneğin destek verdiği *"Emek, barış ve demokrasi mitingi"* nin kana bulandığı belirtilmiş ardından da saldırının gerçekleştiği an ile ilgili ilk bilgilere yer verilmiştir. Haberde ortalığın kan gölüne döndüğü ve ceset parçalarının 3 kilometrelik alana yayıldığı belirtilerek saldırının boyutuna dikkat çekmeye çalışılmıştır. *"Suruç düzeneği"* alt başlığıyla devam eden

haberde bomba düzeneğinin Suruç'ta 34 kişinin hayatını kaybettiği patlamada kullanılan düzeneikle aynı olduğunu dolayısıyla Diyarbakır ve Suruç'ta HDP mitingine yönelik saldırıyla bağlantılı olduğu ihtimaline dikkat çekmiş, böylece hem geçmişe yönelik bir hatırlatma yapmış hem de sorumlunun bulunmasına yönelik adres göstermiştir. “*Üç gün önce saldırı bilgisi gelmiş*” ara başlığıyla verilen haberde ise, çevik kuvvet polislerinin olay yerine girerek tepki gösteren vatandaşlara TOMA'lardan su sıktığını ve biber gazıyla müdahale ettiğini belirtmiş ayrıca Türkiye'nin güvenlik önlemleri açısından birinci sırada yer alan Ankara'da, arka arkaya 2 canlı bombanın patlamasının güvenlik zafiyeti sorularını gündeme getirdiğini ifade ederek eleştirel bir yaklaşım sergilenmiştir. Ayrıca, istihbarat ve terör birimlerine 3 gün önce gelen istihbaratta mitinge bombalı bir saldırı düzenlenebileceği uyarısının yapılmış olduğunu da belirtmiş, güvenlik güçlerinin ise bunun karşılığında 2 gün öncesinden itibaren miting alanına yönelik yoğun güvenlik önlemleri aldığını da belirtmesine rağmen, aradaki çelişkiye dikkat çekilmiş ve bu anlamda da dikkatleri güvenlik güçlerine yöneltmek haber yeniden üretilmiştir. “*Rutin uyarı*” alt başlıklı haberde ise, her büyük miting öncesi önlemlerin rutin olarak alındığı yönündeki açıklamaya yer verilmiştir. Gazete bu yaklaşımıyla hem güvenlik zafiyetine dikkat çekmiş, hem de güvenlik güçlerinin aldığı önlemlere ilişkin açıklamalara yer vererek tarafsız bir duruş sergilemeye çalışmıştır. “*Can pazarı*” ara başlığıyla devam eden saldırı haberinde patlamanın etkisinin büyüklüğü çarpıcı şekilde ortaya konmuş, ambulansların geç gelmesi ve sayıca yetersiz kalmasına da vatandaşların eleştirileri üzerinden dikkat çekilmiştir. “*Polis alanda parmak aradı*” alt başlığı ile patlamanın boyutu vurgulanmış, canlı bombanın kimliğinin tespiti için polisin 1500 metre alana yayılan ceset parçaları arasında kopan parmağı aradığı belirtilerek saldırının vahameti ön plana çıkarılmıştır. Diğerleriyle benzer şekilde oluşturulan bir başka ara başlık olan “*İnsan parçaları arasında kaldık*” ifadesiyle de durum pekiştirilmiştir.

23. Sayfada devam edilen haberde “*Ağabey şüphesi*” üst başlığı ile Suruç patlamasını gerçekleştiren Şeyh Abdurrahman Alagöz'ün ağabeyi Yunus Emre Alagöz'ün eylemi yapmış olabileceği, Suriye'de bomba eğitimi aldıktan sonra yasadışı yollarla Türkiye'ye girdikleri, HDP'nin Diyarbakır'daki mitinginde bombalı saldırı yapan gruba bağlı oldukları ve aynı dönemde Suriye'ye geçerek IŞİD'e katıldıkları bilgisine ulaşıldığı belirtilmiştir. Suruç saldırısından sonra canlı bomba eylemcisi olabilecek ve Adıyaman Grubu olarak bilinen Adıyaman'daki IŞİD yapılanmasıyla ilgili 16 kişilik isim listesinin fotoğraflarıyla birlikte 81 ilin emniyet müdürlüklerine gönderildiği bilgisine yer verilmiş, listedeki isimler de habere eklenerek, saldırıyla ilgili detaylı bir bilgi aktarımı yapılmıştır. Bu bilgilerle polisin elinde IŞİD listesi olmasına rağmen, saldırının önlenememesine dikkat çekilmiştir. Aynı sayfada, Ak

Parti Genel Başkan Yardımcısı Mehmet Ali Şahin'in söyleminden oluşan "*Tedbirlerin alınması icap ederdi*" ara başlığı kullanılmıştır. Hürriyet Gazetesi'nin bu ifadeyi başlık olarak kullanmasıyla hem aynı doğrultudaki görüşü benimsediğini göstermiş, hem de iktidar mensubu birinin güvenlik zafiyetini ima eden ifadesini öne çıkararak söylemini güçlendirmiştir. Haberin içeriğinde ise Şahin'in; güvenlik güçlerinin ve istihbaratın elinden geldiğince dikkatli olmaya çalıştığı ancak terörün ne zaman, nerede, ne yapacağının belli olmaması nedeniyle bazen gözden kaçabildiği, bu yüzden istihbaratın daha dikkatli olması ve eylem gerçekleşmeden önlem alması gerektiği yönündeki açıklamalarıyla haber yeniden üretilmiştir. Aynı sayfada "*Zafiyet tartışması*" ara başlığı kullanılmıştır. Haberin içeriğinde İçişleri Bakanı Selami Altınok' a güvenlik zafiyetinin olup olmadığı ve istifa etmeyi düşünüp düşünmediği yönündeki sorulara Altınok'un zafiyet olmadığını söylemesi üzerine Adalet Bakanı Kenan İpek'in gülümseyerek tepki vermesi olumsuz bir tavırla ifade edilmiştir. Ayrıca, Başbakan Davutoğlu'nun "*zaaf söz konusu ise*" şeklindeki söylemiyle oluşturulan alt başlıklı haberde; Davutoğlu'nun Altınok'tan farklı yönde bir açıklama yaptığına dikkat çekilmiş, Davutoğlu'nun; Cumhuriyet tarihimizin en acı olaylarından biriyle karşı karşıya olduğumuzu, herhangi bir ihmalin olup olmadığını araştırılması için talimat verdiğini, eğer bir zaaf, eksiklik söz konusuysa gerekli adımların atılacağı yönündeki açıklamasına yer verilmiştir. Aynı toplantıda bulunan Sağlık Bakanı Müezzinoğlu'nun hastanelerde tedavisine devam edilen yaralıların durumuna ilişkin, kayıpların artmasından korktuklarını belirttiği açıklamasına yer verilmiştir. Bu haber ile Hürriyet Gazetesi, 3 Bakan ve Başbakan'ın söylemlerine dikkat çekerek, aralarındaki tutarsız bir açıklama olduğu algısı yaratmıştır. "*3 bakana TEPKİ*" şeklinde oluşturulan alt başlıkta ise "*bakan*"ın küçük harflerle "*TEPKİ*"nin büyük harflerle yazılmasıyla, Bakanları küçümseyen ve vatandaşların tepkisinin büyüklüğüne vurgu yapan bir ifade oluşturulmaya çalışılmıştır. Haberin içeriğinde ise, olay yerine gelen Adalet Bakanı İpek, Sağlık Bakanı Müezzinoğlu ve İçişleri Bakanı Altınok'a vatandaşların tepki gösterdiği, ellerindeki pet şişeleri fırlattıkları ve "*katil devlet*" şeklinde slogan attıkları, bunun üzerine bakanların olay yerini terk ettiği belirtmiştir. Gazetenin bu tepkiyi öne çıkarmasıyla, durumu destekleyici bir tavır içinde olduğu görülmektedir. "*Saldırıyı haber veren tweetler*" alt başlığıyla devam edilen haberde, Ankara'daki barış mitingini kana bulayan saldırıdan bir gün önce atılan bazı tweetlerde bir terör eylemi olacağından bahsedildiğinin ortaya çıktığı belirtilerek güvenlik zafiyeti konusuna vurgu yapmaya devam edilmiştir. Devamında; "*77'deki 1 Mayıs gibi meçhul silah sesleriyle kitle paniğe sürüklenebilir, enkorkun ihtimal de Suruç gibi olabilir. Olası bir bombalı eylem en büyük bir katliama yol açabilir*" ifadelerinin geçtiği tweet eklenerek, kanıt olarak sunulmuştur.

Saldırının boyutuna ve ortaya çıkan sonuca dikkat çeken bir başka haberde ise *“Adli tıp doldu yeni morg kurduk”* başlığı kullanılmıştır. Haberin içeriğinin, Ankara Cumhuriyet Başsavcısı'nın açıklamasıyla oluşturulduğu görülmektedir. Cesetlerin Adli Tıp Kurumu'na kaldırıldığı, otopsilerin başladığı, ancak ceset sayısı fazla olduğu için yer kalmadığı ve Gazi Üniversitesi Hastanesi'nde ek Adli Tıp Merkezi oluşturulduğu, cesetler tanınmayacak durumda olduğu için DNA testi yapılacağı ve bunun da zaman alacağı yönündeki açıklamaya yer verilerek saldırının boyutları ve ortaya çıkan trajedi açıkça belirtilmiştir.

Aynı tarihli Hürriyet Gazetesi'nin 24. sayfasına gelindiğinde; *“3 gün yas”* ana başlığı dikkat çekmektedir. Haberin spotunda Başbakan Davutoğlu'nun 3 günlük ulusal yas ilan edildiğini, iki canlı bombanın da yakalandığını belirten sözlerine yer verilmiştir. Detaylarının *“Liderlere çağrı”*, *“manen kelepçelendi”*, *“Suruç hatası”* ve *“2 bomba yakalandı”* şeklindeki 4 alt başlıkla oluşturulduğu haberde; Davutoğlu'nun böylesine zor ve ağır şartlarda kendisinin Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı olarak sorumlulukları üstlenirken, ortak sorumluluklara da vurgu yaparak tüm siyasi partilerin liderlerinin toplumda intikamı artıracak söylemlerden uzak durmalarına ve üsluplarına dikkat etmeleri gerektiğine, siyasi polemik yaratmak istemediğine ancak, CHP'nin açıklamalarını olumlu bulmadığına dikkat çeken açıklamasına yer verilmiştir. Ayrıca, Demirtaş'ın Diyarbakır ve Suruç'taki katillerin yakalanmadığını söylemesi üzerine Davutoğlu'nun canlı bombaların biri Ankara'da diğeri de İstanbul'da olmak üzere yakalandığını belirten ifadesine yer verilmiştir. Ana başlığın hemen altında; *“Ankara'da akan kana bir vampir edasıyla üşüşen CHP ve MHP yönetimi ile değerli Fethullah medyasını da yakından izliyoruz. O kan sizi boğacak”* tweeti yer almaktadır. Dolaylı olarak şiddet ve tehdit içeren bu tweete dikkat çeken gazete habere; *“Ak Partili vekilin Tweet'i Başbakan'a sorulacak”* ara başlığıyla devam etmiştir. Ankara saldırısı sonrasında Cumhurbaşkanı Erdoğan ve Başbakan Davutoğlu'nun teröre karşı birlik ve beraberliği vurgulayan mesajlarına karşılık Ak Parti milletvekilinin bu tweet'ine dikkat çekilerek olumsuz söylemi öne çıkarılmıştır. *“Demirtaş: Devletin Millete Saldırısı”* şeklinde Demirtaş'ın söyleminin direkt başlığa taşındığı haberin içeriğinde Demirtaş'ın açıklamasına yer verilmiştir. *“İstihbaratçı mısınız, vali misiniz, başbakan mısınız, savcı mısınız bilemeyiz. Ama bu olayın sorumlularının ortaya çıkmaması konusunda yargılanacaksınız, o günler gelecek inşallah, hep birlikte göreceğiz, ellerine o kelepçeler takılacak”* şeklindeki sözlere ve *“yargılanacaksınız”* alt başlığı ile de pekiştirilen bir başka habere yer verilmiştir. Aynı sayfada Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın söyleminin de direkt başlığa taşındığı, *“Hedef kardeşliğimiz”* üst başlıklı haberin içeriği; Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın saldırıyla ilgili görüşlerinden oluşmaktadır. Erdoğan'ın *“Birlik ve beraberliğimize, ülkemizin huzuruna*

kasteden bu menfur saldırıyı şiddetle kınıyorum” söylemine yer verilen haberin devamında, bu saldırının daha önce değişik yerlerde askerimize, polisimize yapılan terör saldırılarından hiçbir farkı olmadığı, aynı duyarlılık, aynı samimiyet, aynı insani ve ahlaki duruşla tavrımızı koymamız gerektiği yönündeki açıklamalarına yer verilmiştir. Habere Kılıçdaroğlu’nun *“içim kan ağlıyor”* ve Bahçeli’nin *“Ankara alçakça kana bulandı”* ifadelerinden oluşan alt başlıklarla devam edilmiştir. Böylece Cumhurbaşkanı, iktidar partisi ve muhalefet partileri liderlerinin tümünün açıklamasına yer veren gazetenin tarafsız bir duruş sergilemeye çalıştığı görülmektedir. Kılıçdaroğlu’nun *“bu ülkeyi Ortadoğu bataklığına sürüklemeyin”*, *“terörü bitirmek için ne yapılması gerekiyorsa biz buna hazırız”* şeklindeki ifadeleri ön plana çıkarılmıştır. Bahçeli’nin ise *“Bu saldırı açıkça Türkiye’ye ve toplumsal dirliğimize yapılmıştır”* ifadelerine yer verilen haberde canlı bombaların alana kadar gelebilmesini eleştiren ve bu nedenle güvenlik güçlerinin ve istihbaratın sorgulanması gerektiğini belirten açıklamalarına yer verilerek, iktidar, muhalefet üzerinde eleştirilmiştir.

11 Ekim 2015 tarihli Hürriyet Gazetesi’nin son sayfasında; *“Komşu’dan Saygı Duruşu”* ana başlığına yer verilmiştir. *“Çipras’tan dayanışma mesajı”* ara başlığıyla devam eden haberde, *“Yunanistan’dan Türkiye’ye tarihi jest”* ifadeleri kullanılmıştır. Bu ifadeyle gazetenin, tarihsel boyutta Türkiye Yunanistan ilişkilerinin geçmişteki olumsuzlukları ima edilerek, buna rağmen Yunanistan’ın Türkiye’nin yanında olması olumlandırılarak öne çıkarılmıştır. Haberin devamında Yunanistan Başbakanı Çipras ve Radikal Sol Koalisyon Partisi (SYSİZA) Merkez Komitesi üyelerinin saygı duruşunda bulunduğu ve Türkiye’nin acısını paylaştıkları ifade edilmiştir. *“Dünya ayakta”* başlığıyla ise, Amerika, Rusya, Almanya liderlerinin ve AB ile NATO’nun taziye mesajlarına yer verilmiştir. Haberde ilk taziyenin Putin’den gelmesi ve Obama’nın *“Türkiye’nin yanındayız”* mesajı ön plana çıkarılmıştır.

Aynı sayfada *“Türkiye yasta”* başlığıyla verilen bir diğer haberin içeriğinde ise, saldırıdan sonra Türkiye’nin dört bir yanındaki protestolara ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Beyoğlu’ndan Galatasaray’a yürüyen yaklaşık 4 bin kişilik bir topluluğun terörü lanetlediği, Antalya’da oturma eylemi yapıldığı, İzmir’deki protesto yürüyüşünde ise polislerin sert müdahalesine dikkat çekildiği görülmüş, toplumun terör karşısındaki ortak tepkisine vurgu yapılmıştır.

12 Ekim 2015 tarihinde ilk sayfanın tamamı yine Ankara saldırısına ayrılmıştır. *“Polis İŞİD İzi Sürüyor”* manşetiyle oluşturulan haberin spotunda; Ankara’da Barış Mitingi’ni kana bulayıp 97 kişiyi katleden iki teröristin kimlik tespiti için, canlı bomba eylemcisi olarak aylardır aranan 16 İŞİD’cinin ailelerinden DNA örneği alındığına ilişkin bilgilere yer

verilmiştir. Bu ifadede 16 IŞİD üyesinin aylardır bulunamıyor olmasına dikkat çekilmiştir. *“Bir saldırgan kamerada”* ve *“İhmal soruşturuluyor”* alt başlıklarıyla devam eden haberde; bombanın düzeneğinin daha önceki haberlerde de belirtildiği gibi Suruç’ta kullanılan bombayla benzerlik göstermesi ve demir bilyelerle güçlendirilmiş olması gibi nedenlerle IŞİD’den şüphelenildiği bilgisi aktarılmıştır. Haberin bu bölümünde detaylara yer verilirken, *“iki canlı bombanın eylem yapacağı istihbaratına rağmen saldırının önlenememesi araştırılıyor”* söylemi kullanılarak, güvenlik zafiyetine yeniden vurgu yapılmıştır. Olay yerine ve saldırıda hayatını kaybedenlere ilişkin bol miktarda fotoğrafın kullanıldığı ilk sayfadaki bir diğer haber *“Parçalanan hayatlar”* başlığıyla verilmiştir. Hayatını kaybedenlerin fotoğraflarının paylaşıldığı bu haberde *“Dilan bu kez telefonu açamadı”, “Baba oğul el ele gitti”, “Ali Deniz 19’undaydı”, Selfideki 4 kişi artık yok”* alt başlıklarıyla saldırıda hayatını kaybedenlerin hikâyelerine dikkat çekilmiştir. *“Barış derken 2 canım gitti”* üst başlığıyla oluşturulan haberin spotunda; Cumhuriyet tarihinin en kanlı terör saldırısının sembol fotoğrafındaki kişi İzzettin Çevik’in, kızının ve kardeşinin cenazelerini memleketine götürürken yaşadığı duygulara yer verilmiştir. *“Biz barış diyorduk, Ankara’nın göbeğinde bize bunu yaptılar”* şeklindeki ifadelerinin öne çıkarıldığı haberde, saldırının acımasız sonuçlarına dikkat çekmeye devam edilmiştir.

8. Sayfada; *“Failleri bulun!”* ana başlıklı haberde, iş dünyasının önemli isimlerinin bir araya gelerek saldırının faillerinin bir an önce bulunup yargı önüne çıkarılmasını istedikleri yönündeki açıklamalara yer verilmiştir. Türk sanayici ve İşadamları Derneği (TÜSİAD), Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Başkanı (TOOB), Türkiye İhracatçılar Birliği (TİM), Türkiye esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu (TESK), Dış ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK), Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu (TÜRKONFED), Uluslararası Yatırımcılar Derneği (YASED), İstanbul Sanayi Odası (İSO), Ankara Ticaret Odası (ATO), Ankara Sanayi Odası (ASO) gibi iş dünyasının önce gelen kuruluşlarının terörü lanetleyen, mücadelenin devam edeceğine vurgu yapan mesajlar öne çıkarılarak haber yeniden üretilmiştir.

Aynı tarihli Hürriyet Gazetesi’nin 18. ve 19. sayfalarının tamamı Ankara saldırısı haberlerine ayrılmıştır. Bu iki sayfayı ortalayan şekilde de; *“Kalanlara selam olsun”* ana başlığı kullanılmıştır. Haberin spotunda, saldırıda hayatını kaybeden Amasya’lı öğretmen Hakan Dursun Akalın’ın bir gün önce; *“Ankara’daymış barış, alıp getirmek gerek. Ben gidiyorum kalanlara selam olsun. Getirebilirim barışı kızıma sefa olsun”* mesajına yer verilmiş ve başlığın da, bu mesajdan alıntı yapılarak oluşturulduğu görülmektedir. Haberin devamı önceki haberlerle benzer şekilde, saldırıda hayatını kaybedenlere ilişkin bilgilerden

oluştugu, mitingin barış getirmek amacıyla yapılacak olmasına karşın bombaların patlamasıyla sonuçlandığı ve arasındaki paradoksu öne çıkaran bir yapıda olduğu görülmektedir. Haberin devamı; *“Bayramımız barış olsun”*, *“Manşetlerdeki o fotoğraf”*, *“80 yaşındaki annenin dramı”*, *“Ölenlerden 7’si Mersin’den”*, *“Adana’dan 11 kişi öldü”* şeklindeki alt başlıklardan oluşmaktadır. Hepsinin ortak noktası; saldırıda ölenlerin genç, yaşlı, öğrenci, işçi, memur, ülkenin farklı şehirlerinden gelen insanlardan oluştuğu ve mitinge gelmeden önce sosyal medyadan *“barış”* ile ilgili paylaşımlarda buldukları yönündedir. Bu haberiyle gazete ideolojik bir söylemde bulunmamış aksine farklı ideolojilere sahip kişilerin barış için bir araya geldiğine ancak, buna gölge düşürüldüğüne vurgu yaparak haberi yeniden üretmiştir. Alt başlıklar arasında detay haber şeklinde yer verilen *“CHP gençlik kolları üyesiydi”* başlığıyla da saldırıda hayatını kaybeden üniversite öğrencisinin mitinge gitmeden önce sosyal medyada *“her şey Türkiye için”* sloganını paylaştığı bilgisine yer verilerek aynı doğrultuda haber üretilmeye devam edilmiştir. Aynı sayfada *“Oğlum Görmüş”* şeklindeki büyük puntolarla oluşturulan ara başlığı kullanılmış, hemen altına da *“Bombacı iddiası”* alt başlığına yer verilmiştir. Haberin içeriğinde; Ankara’daki bombalı saldırıda yaralanan Abdülselem Altun’un, bombacıyı gördüğü yönündeki ifadesi, iddia olarak sunulmuştur. Babasının ifadelerine yer verilen haber; *“Gözümün önüne gelince şüphelendim. Sanki hissettim. ‘Bombacı’ dedim, panikledi. Ama elindeki çantayı bıraktı sonra da bir şeye bastı, ortalık ateş oldu”* şeklinde devam etmiştir. Aynı sayfada; *“Kayıp 97 oldu 63 kişi yoğun bakımda”* başlığıyla hayatını kaybedenlerin isim listesi yayınlanmıştır. *“Ablaları kırmızı montunu giydiremedi”* üst başlığıyla yapılandırılan haberde ise; saldırının en küçük kurbanının 9 yaşındaki Veysel Atılğan olduğu, patlamada babasıyla beraber hayatını kaybettiği, evden çıkarken barış işareti yaptığı, küçücük bedeniyle babasının elinden tutarak barış için yola çıktığı, yeni alınan Fenerbahçe saati ve kırmızı montu giyemeden hayatını kaybettiği, ablalarının ifadeleriyle anlatılmıştır. Bu haberlerle terörün acımasız yüzü bir kez daha öne çıkartılmıştır.

19. Sayfada da benzer yöndeki haberlerle devam edilmiş; *“Son öpücük”*, *“Dilan’ı Adana karşıladı”*, *“Telefonunu başkası açtı”*, *“Babam...”*, *“Hasta anneden gizlediler”* şeklinde oluşturulan alt başlıklarıyla, hayatını kaybedenlerin yakınlarının yaşadığı drama dikkat çekilmiştir. Terörün çocuk, genç, yaşlı demeden acımasızca aldığı canlar merkeze konularak haber yeniden üretilmiştir. Aynı sayfada kalın ve büyük puntolarla; *“Aileden DNA”* ara başlığı, yanına; *“Suruç bombacısı”* alt başlığı ve Abdurrahman Alagöz’ün fotoğrafı eklenmiştir. Haberin girişinde; *“...İŞİD şüphesi öne çıkarken, İŞİD üyesi 16 kişinin ailesinden DNA alındığı öğrenildi”* şeklinde bir açıklamaya yer verilmiştir. Bu açıklamadaki

“İŞİD şüphesi” ifadesi ile gazete, eylemi gerçekleştirenin İŞİD olup olmadığı konusuna mesafeye yaklaşmıştır. Haberin devamının; “Saldırının detaylarıyla ilgili de önemli bilgilere ulaşıldı. Saldırganların olay öncesi güvenlik önlemlerinin yetersizliği bakımından en uygun nokta olarak Gar önünü belirledikleri anlaşıldı... Canlı bombalardan birinin görüntüsünün kameralara net olarak yansıdığı bildirilirken...” şeklinde yapılandırılmasıyla güvenlik zafiyetine dikkat çekilmeye devam edilmiştir. Saldırıda kullanılan bombanın Suruç’takiyle aynı olduğu, iki canlı bombanın da demir bilyelerle güçlendirilmiş 10’ar kiloluk TNT patlattığının tespit edildiği belirtilmiştir. Böylece saldırının haberlerinin yayınlandığı ilk gün genellikle şüphe veya iddia olarak ifade edilen durumlara bu haberde kesinleştirilen bilgiler olarak yer verildiği görülmektedir. “Aranyordu” alt başlığıyla devam edilen haber, Suruç’ta 34 kişinin ölümüyle sonuçlanan canlı bomba eylemi sonrasında Alagöz ve ağabeyi Yunus Emre Alagöz’ün Suriye’de canlı bomba eğitimi aldıktan sonra yasa dışı yollarla Türkiye’ye giriş yaptıklarının tespit edildiği bilgileriyle yapılandırılmıştır. Burada hem tarihsel bağlama vurgu yapılmış, hem de teröristlerin yasadışı yollarla Türkiye’ye girmesine dikkat çekilerek örtülü şekilde güvenlik zafiyeti mesajı verilmiştir. Devamında ise; Yunus Emre Alagöz’ün eylem hazırlığında olduğu yönündeki bilginin istihbarata ulaştığı ve 81 ilin emniyet müdürlüklerinin uyarıldığı hatırlatılarak, güvenlik zafiyeti vurgusu tekrarlanmıştır. Aynı sayfada “kavgalı cenaze” alt başlığıyla verilen haberde; saldırıda hayatını kaybeden HDP İstanbul milletvekili adayı Meltem Kübra Mollaoğlu’nun cenazesinden önce HDP’nin “Barış isteği katledildi, unutmayacağız” yazılı pankart taşıdığı yürüyüş sırasında cübbeli sakallı bir grup ile tekme tokat kavga yaşadığına dikkat çekmiştir. Bu haberde yapılan nitelendirmelerle, kutuplaştıran bir tavır sergilendiği görülmektedir. Benzer yönde “yasamız var deyip düğün bastılar: 1 ölü” ara başlıklı ayrıntı haberde de; Adana’da maskeli bir grubun Ankara’da terör saldırısında ölenler için gösteri yürüyüşü düzenlediği, bir sokakta gördükleri düğüne girip 1 kişiyi öldürdükleri haberi ile “barış” anlayışı ile örtüşmeyen davranışlara dikkat çekmiştir. Aynı sayfada “Kim bu dokumacılar” başlıklı haberde ise emniyet güçlerinin Adıyaman’da örgütlenen İŞİD’cilere yönelik araştırmasında gözlerin “Dokumacılar” adlı bir gruba yöneldiği belirtilmiştir. Grubun geçmiş yıllardaki faaliyetlerine de değinerek faille ilgili yeni bilgilere atıf yapılmıştır.

20. Sayfada CHP liderinin söyleminden oluşan, kalın ve büyük puntolarla; “İki Bakan istifa etsin” ana başlığı dikkate alındığında, gazetenin benimsediği bir düşüncenin CHP liderinin söylemi üzerinden başlık halinde sunulduğu görülmektedir. Haberin spotunda; Başbakan Davutoğlu ve CHP Genel Başkanı Kılıçdaroğlu’nun 1 saat 35 dakika süren görüşmesinin ardından, Kılıçdaroğlu’nun, İçişleri Bakanı Altınok ve Adalet Bakanı İpek’in

istifalarını istediği ancak Davutoğlu'nun müfettiş raporlarını bekleyeceğini belirttiği basın toplantısına yönelik bilgiler aktarılmıştır. Haberin gövdesi çoğunlukla CHP liderini olumluyan yönde bilgilerden oluşturulmuştur. Haberde; Davutoğlu'nun, Kılıçdaroğlu'nun eleştirilerinin hedefi olan MİT Müsteşarı Hakan Fidan'ın yerine Ankara Emniyet Genel Müdürü İstihbarat Dairesi Başkanı Engin Dinç'le görüşmeye geldiği, Kılıçdaroğlu'nun Köşk'ten ayrılmasından sonra Hakan Fidan'ın Köşk'e geldiği, Muhalefetin istifasını istediği İçişleri Bakanı Altınok'un da görüşmeye katılmadığı bilgileri aktarılmıştır. Bu haber içeriği ile gazetenin, iktidara eleştirel bir tarzla yaklaştığı ve CHP'nin saldırıyla ilgili yaklaşımını benimsediği görülmektedir. *"Ayrılmıyorlarsa azledin"* alt başlığıyla devam eden haberde: *"Demokrasi olmayan Suudi Arabistan'da bile Kral belli kararları alırken biz kendi ülkemizde kimi siyasi sorumlu olarak bulacağız karşımızda"* şeklindeki ifadesine yer verilerek muhalefetin eleştirileri öne çıkarılmaya devam edilmiştir. *"Başbakanlık: Ortak duruş vurgulandı"* ara başlığıyla devam eden haberde; Davutoğlu ve Kılıçdaroğlu'nun görüşmesine ilişkin Başbakanlık'tan yapılan açıklamada; menfur terör saldırısının halkımızı derin üzüntüye sevk ettiği bir kez daha vurgulanmış, terör eylemlerinin kaynağı, amacı ve hedefi ne olursa olsun topyekün lanetlenmesi gerektiğinin, ülkemizi ve milletimizi hedef alan, demokrasimize ve huzurumuza kasteden teröre karşı ortak duruş sergilenmesi ve seçim güvenliğine yönelik bir tehdit oluşturulmaması gerektiği üzerinde durulduğu belirtilmiştir. CHP liderinin görüşmeyle ilgili açıklamasını büyük başlık ve ilk sırada verirken, Başbakanlıktan gelen açıklamanın alt başlıkla verilmesinin, gazetenin kendi benimsediği görüşleri öne çıkarma gayretiyle yaptığı açıkça görülmektedir. Kılıçdaroğlu'nun eşiyile birlikte Ankara Garı'nın önüne gelerek saldırının yaşandığı yere karanfil bıraktıklarını belirten ve Kılıçdaroğlu'nun yüzünden üzgün olduğunun anlaşıldığı yorumuna da yer verilen haberle bu durum desteklenmiştir. Aynı sayfada; *"İntikam ve kinle hareket etmeyeceğiz"* şeklindeki diğer haber ise, HDP Eş Genel Başkanı'nın söylemiyle oluşturulmuştur. Demirtaş'ın; *"Onlar faşizme karşı demokrasi için bu meydanda olacaklardı. Diktatörlerin en çok korktukları şeyi yapacaklardı, barış ve kardeşlik diyeceklerdi. Yüreğimiz yanıyor... Gün gelecek devleti kendi malı gibi görenler halka hesap verecek... Ankara'nın göbeğinde kuş uçsa haberi olan devlet bu katliamı önlemeliydi. Ama intikam ve kinle hareket etmeyeceğiz. Şiddet şiddeti doğurmasın diyeceğiz ama hesabını da soracağız. İlk adım 1 Kasım'dır. Diktatörü devireceğiz."* şeklindeki açıklamasıyla yapılandırılan haberde HDP'nin iktidara yönelik açık, sert, eleştirel ifadeleri öne çıkarılmış, siyasilerin söylemleri üzerinden iktidar eleştirilmeye devam edilmiştir. Sayfanın sonunda; *"Vampir tepkisi"* ara başlığıyla oluşturulan haberde; CHP sözcüsü Haluk Koç'un iktidara yönelttiği sert eleştirilere yer verilerek durum pekiştirilmiştir. Haberin içeriğinde Koç'un;

İçişleri Bakanı Altınok ve Adalet Bakanı İpek'in ısrarla istifa etmesi gerektiğini vurguladığı ve Ak Parti İstanbul Milletvekili ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Başbakanlık döneminde konuşma metinlerini yazan danışmanı Aydın Ünal'ın *"13 yıldır bu ülkeyi vampirler mi yönetiyor"* sorusunu kendisine sorması gerektiği, bu kişinin önceki Başbakan'ın konuşma metinlerini yazan kişi olarak bilindiği, o metinleri de aynı mantıkla yazdıysa o zaman Türkiye'nin niye bu kadar kutuplaştığını belirten ifadeleriyle haber yeniden üretilmiştir. Koç'un; *"İçişleri Bakanı ve gülererek istifa sorusuna yanıt verme küstahlığını gösteren Adalet Bakanı... Hala ne oturuyorsunuz orada?..."* şeklindeki eleştirilerine de açıkça yer vermiştir.

22. Sayfada küçük puntolarla oluşturulan ve kısaca yer verilen haberde; Büyük Birlik Partisi Genel Başkanı Mustafa Destici'nin Ankara'daki saldırıya ilişkin zafiyet olduğunu belirterek, Başbakan'ın öncelikle zafiyet olduğunu kabul etmesi ve gereğini yapmasına dikkat çeken ve zafiyet yoksa Ankara'da yaşananların ne olduğunu sorgulayan yöndeki ifadelerine yer verilmiştir.

Bir diğer sayfada *"İşaretler IŞİD'i Gösteriyor"* başlığıyla dış basının haberlerine yer verilmiştir. Haberin içeriğinde, İngiliz Routers'ın; iki üst düzey emniyet yetkilisini kaynak göstererek, işaretlerin IŞİD'i gösterdiğini, Amerikan CNN'in; mitingi hedef alan failerin Türkiye'deki kutuplaşma ve şiddeti alevlendirmek istediğini, ABD New York Times'ın; Türkiye'de Kürt isyancılar ve IŞİD ile çatışmayla ilgili şiddet, siyasal istikrarsızlık, ekonomik belirsizlik ve Suriye'de iç savaştan kaçan mültecilerin giderek artan akını olduğu, İngiltere Observer'ın; Türkiye'nin yakın tarihinin en kanlı saldırısı olduğu, İngiltere Sunday Times'ın; intihar bombacılarının solcuların ve Kürt yanlısı göstericilerin mitingini hedef aldığını, İngiltere BBC'nin; Suruç'taki saldırının benzeri olduğu ve Almanya Bild Gazetesi'nin; saldırının Türkiye'nin PKK ve IŞİD'e karşı operasyonlar yürüttüğü sırada meydana geldiğine dikkat çeken ifadelerine yer verilmiştir. Genel tabloya bakıldığında dış basının, Türkiye'nin birçok açıdan kaos içinde olduğu ve terör saldırılarının da politikalarının bir sonucu olduğu yönünde mesajlar içeren haberler ürettiği görülmekte ve Hürriyet Gazetesi tarafından da bu olumsuz duruma dikkat çekilmektedir. Önceki haberlerde olduğu gibi Hürriyet Gazetesi'nin kendi benimsediği görüşlerle benzer yönde olduğu için bu haberlere yer verdiği görülmektedir. Aynı sayfada *"Papa'dan kurbanlar için dua"*, *"Atina: Teröre karşı mücadelede beraberiz"* ve *"Kraliçe'den başsağlığı mektubu"* şeklindeki ara başlıklarla da diğer haberden ayrılarak, saldırıyla ilgili dış dünyadan gelen olumlu mesajlara da yer verilmiştir. Katoliklerin ruhani lideri Papa Francis'o'nun korkunç katliam olarak belirttiği ve çok sayıdaki ölü için acı duyduğunu, çünkü saldırganların barış için gösteri yapan savunmasız insanları hedef aldığını ifade ettiği açıklamasına dikkat çekilmiştir. Yunanistan

Cumhurbaşkanı'nın ise Erdoğan'ı arayarak beraberlik mesajları verdiği ve İngiltere Kraliçesi'nin de Erdoğan'a gönderdiği mektupta, saldırının kendisini sarstığı ve üzdüğü tüm Türk halkına samimiyetle başsağlığı dilediğini belirten haberlerle durum olumlandırılmıştır.

13 Ekim 2015 tarihli Hürriyet Gazetesi'nde *"Barışı Nasıl Anlatacağım"* manşeti kullanılmıştır. Haberin spotunda, manşetteki ifadenin; Ankara'daki barış mitingindeki patlamanın en küçük kurbanı 9 yaşındaki Veysel Atılgan için öğretmenin yazdığı mektuptan yola çıkılarak oluşturulduğu görülmektedir. *"Barış dediğin için"* ve *"Seni anmadan olmaz"* alt başlıklarıyla devam eden haberde öğretmen Sabahat Yıldırım'ın sosyal medyada paylaştığı mektubuna yer verilmiştir: *"... küçücük bedeninde taşıdığın kocaman yüreğinle barış dediğin için babanla el ele katillerin hedefi oldun... Şimdi söyle güzel gözlü, güzel yürekli çocuğum nasıl anlatayım arkadaşlarına barış sözcüğünün anlamını?... peki arkadaşların sormaz mı barış ölüme eş mi öğretmenim diye?"* sözlerinden oluşan mektubun herkesi duygulandırmasının vurgulandığı haberde terörün, çocuklara bile acımayan en çirkin yüzü öne çıkartılmıştır. Manşetin altında *"Kimsesiz büyüdü on binler uğurladı"* ara başlığıyla saldırıda hayatını kaybeden Berna Koç'un hikâyesine ve cenazesine yönelik habere yer verilmiştir. Hemen yanında da *"teröre öfke seli"* alt başlığıyla, saldırıyı protesto eden büyük bir kalabalığın fotoğrafı yer almaktadır. İlk sayfadaki, *"Katliamda kayıp sayısı çelişkili"* ara başlığıyla oluşturulan bir başka haberde ise; ölü, yaralı ve kimliği belirsiz ceset sayısında hala çelişkiler yaşandığına dair bir ifade kullanılmıştır. Habere göre ölü sayısını Bakanlık: 97, TBB: 105 ve HDP: 128 olarak açıklamaktadır. Haberin ayrıntıları da, iç sayfalarda; *"Ankara'da 48 saat sonra olay yeri skandalı"* alt başlığıyla, eleştirel bir tavırla verilmiştir. Saldırının üzerinden iki gün geçmesine rağmen ölü sayısının belirlenememesinde üstü kapalı şekilde ülkeyi yönetenler sorumlu gösterilmiştir. *"Bombacılar IŞİD bağlantılı"* başlıklı başka bir haberde, görüntüsü bulunan canlı bombanın parçalanan bir cesetle eşleştiği, teröristin *"dokumacılar"* grubuyla bağlantılı olarak Suriye'den giriş yaptığı ve Ankara'da hücre evinde kaldığı bilgisi paylaşılmış, devamında ise; Davutoğlu'nun *"eyleme dönük veri olmadıkça tutuklayamazsınız"* ifadesine yer verilerek kinayeli bir yaklaşım sergilenmiştir. İlk sayfanın en üstünde; *"Türkiye asla yalnız yürümeyeceksin"* başlıklı haber yer almaktadır. Haberde, ünlü İngiliz kulübü Liverpool'un; *"acınızı paylaşıyoruz"* mesajını yayınladığı, kulübün *'asla yalnız yürümeyeceksin'* anlamındaki şarkının baş harflerinden oluşan YNWA ifadesini paylaştığı bilgisi aktarılarak haber yeniden üretilmiştir.

Gazetenin 20. sayfasında; *"Terör kurbanları böyle toprağa verildi"* üst başlığıyla Türkiye'nin dört bir yanına ulaşan cenazelerin törenlerine ilişkin fotoğraflara yer verilmiştir. Fotoğrafların altında ana başlık olarak ise; *"3-A'nın vedası"* ifadesi kullanılmıştır. Haberin,

saldırının en küçük kurbanı olan Veysel Atılğan'ın babasıyla birlikte toprağa verildiği Batman'daki cenaze töreniyle ilgili olduğu görülmektedir. Küçük Veysel'in toprağa verilirken Ankara'daki okulunda yas olduğu, öğretmeni Yıldırım'ın öğrencisine yazdığı mektubun bir kez daha okunarak herkesi ağlattığı, Veysel'in 3-A sınıfındaki sırasına fotoğrafının konulup karanfil bırakıldığı bilgileri paylaşılmış ve terörün bıraktığı derin iz ve acı ile haber yeniden üretilmiştir. Haberin devamında; *“Demirtaş: Artık miting yok”* alt başlığıyla, HDP Eş Başkanı Demirtaş'ın böyle acılı bir ortamda seçim mitingi yapılamayacağını ve gerekli görmediğini bildiren ifadeye yer verilmiş ve saldırıda hayatını kaybedenlere ilişkin kısa bilgiler paylaşılmıştır. *“Ordu Komutanı da cenazede”* alt başlığıyla devam eden haberde ise; saldırıda hayatını kaybeden CHP Gençlik Kolları üyelerinin Malatya'daki cenazelerine, TBMM Başkanı İsmet Yılmaz'ın, CHP Genel Başkanı Kılıçdaroğlu'nun, Ak Parti Malatya milletvekilleri Öznur Çalık ve Nurettin Yaşar ile 2. Ordu Komutanı Orgeneral Âdem Huduti'nin katıldığı bilgisine yer verilmiştir. Aynı sayfadaki *“Bomba Suruç benzeri... Arkasında birkaç devlet akli var”* başlığı Başbakan Yardımcısı Numan Kurtulmuş'un söylemiyle oluşturulmuştur. Haber; *“Fabrikasyon TNT bombaları”*, *“İstihbarat, lojistik destek”*, *“Terörde siyaset devşirilmesin”*, *“Eylemsizlik yeterli değil”* ve *“İstifa sorusuna yanıt”* şeklinde 5 alt başlıkla yapılandırılmıştır. Haberde önceki günler verilen bilgilerle benzer yönde bir içerik oluşturulmuştur. Dikkat çeken yönü ise; bu örgütlerin en önemli amaçlarından birinin 1 Kasım seçimlerini güvenilmez bir ortamda yapılmasını sağlamak olduğu, terörden kimsenin siyasal sonuç devşirmeye kalkmaması gerektiği, PKK'nın ateşkes çağrısının önemli olduğu ama yeterli olmadığı, PKK'nın şartsız silahları gömmesi gerektiği yönündeki açıklamalarıdır. Aynı sayfada tek sütun olarak verilen bir başka haber; *“Katliamda kayıp çelişkisi”* başlıklı haberdir. İlk sayfadaki haberin detayı olarak karşımıza çıkan haberde ölü ve yaralı sayılarının farklı kurumlardan farklı bildirildiği yönündedir. *“Evine atılan bombadan kurtulmuştu”* başlıklı diğer tek sütun haber ise, saldırıda hayatını kaybeden Filistin'li Ahmet Khaldi'nin 10 yıl önce Filistin'deki evine İsrail hava saldırısıyla bomba düştüğü, savaştan kurtulmak için Türkiye'ye geldiği yönündedir. Bu haberin de Türkiye'nin Ortadoğu'da kritik bir noktada olduğuna, etrafında cereyan eden savaşlara ve Türkiye'de de terör gerçeğine gönderme yapan bir nitelik taşıdığı görülmektedir. *“Mumcu'dan Uğur Mumcu'ya geçmiş olsun”* başlıklı haberin içeriğinde ise; patlamada yaralanan, üniversiteye hazırlanan Uğur Mumcu Şahin'in annesinin, Uğur Mumcu'ya düzenlenen patlamalı saldırıdan 22 gün sonra doğan oğluna Uğur Mumcu adını verdiğini ve Uğur Mumcu'nun kızı Özge Mumcu'nun kendisini arayarak yaralı oğlu için *“kalbim sizinle”* demesine çok mutlu

olduğunu belirten ifadelerine yer verilmiştir. Bu haberle de terörün geçmişte de bugün de insanları katletmeye devam ettiğine dikkat çekilmiştir.

21. Sayfada; ilk sayfada öne çıkarılan Ankara saldırısı haberlerinin ayrıntılarına devam edilmiştir. Sayfanın en üstünde büyük ve kalın puntolarla; *“Eyleme dönük veri yoksa tutuklayamayız”* başlığı kullanılmıştır. Başlığın yanına Davutoğlu’nun fotoğrafıyla birlikte söylemine dikkat çeken; *“İstihbarat eksikliği yok”* ifadesi etiketlenmiştir. Haberin spotunda Davutoğlu’nun; katliamın faillerine yönelik DEAŞ’ın birinci öncelik olduğu, eylem hazırlığı içindeyken bunu gerçek bir eyleme dönüştürmedikçe veya ellerinde bir veri olmadıkça tutuklayamayacakları yönündeki açıklamasına yer verilmiştir. *“Listeleri dahi var”* alt başlıkla devam eden haberde; Türkiye’de intihar eylemi yapabilecek kişilerin belli bir listesi olduğu, çok dikkatli, titiz, demokratik hak ve özgürlüklerden feragat etmeden yürütülmesi gereken bir mücadele olduğu yönündeki açıklamalarına yer verilmiştir. *“Zaaf yok”* alt başlığında da; Türkiye’deki istihbaratın 10 yıl öncesine göre olağanüstü bir güç ve kabiliyet kazandığı ancak, münferit olaylarda Fransız istihbaratı Charlie Hebdo olayında ne kadar tartışılabilirse ya da 11 Eylül, o kadar tartışılabilir olduğu yönündeki açıklamasına yer verilmiştir. *“Elçilerden 97 karanfil”* başlıklı diğer haberde Avrupa Birliği’ne üye ülkelerin 27 büyükelçisinin patlamanın meydana geldiği gar alanına 97 karanfil bıraktığını ve saygı duruşunda buldukları bilgisi paylaşılmıştır. Kalın ve büyük puntolarla oluşturulan bir diğer başlık; *“Türkiye Ayakta”* şeklindedir. Haberin içeriği; Türkiye’nin birçok kentinde saldırının boykot edildiği ve basın açıklamalarının yapıldığı bilgisiyle yapılandırılmıştır. Devamında; birçok hukuk bürosu ve derneğinin, TTB’nin, Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası’nın (SES) ve çeşitli siyasi partilerin, sendikaların ve sivil toplum kuruluşlarının protestolarına dikkat çekildiği görülmektedir. *“İŞİD Bağlantılı”* başlıklı bir diğer haberde ise; faillerin kimliğine ilişkin önceki haberlerde olduğu gibi benzer yönde bilgilere yer verilmiştir. *“Olay yeri inceleme skandalı”* alt başlıklı haberde ise; yine güvenlik güçleri ve istihbarata yönelik eleştirel bir söylemle haber yeniden üretilmiştir.

22. Sayfada ise; *“Terör örgütü PKK’nın Elebaşı Karayılan: Eylemsizliği bozmayacağız”* başlıklı haberin içeriğinde; 10 Ekim günü aldıkları eylemsizlik kararınca, aynı gün Ankara’da gerçekleşen saldırıda hayatını kaybedenlere vasiyeti gereği uyacaklarını, PKK’nın yayın organı Fırat Haber Ajansı’nın internet sitesinde Karayılan’ın PKK üyelerine telsizden seslenerek, üzerlerine gidilmedikçe, kendilerine dönük bir saldırı olmadıkça herhangi bir eylem ve yol denetimi yapılmayacağını bildirdiği ifade edilmiştir.

Hürriyet Gazetesi’nin 14 Ekim 2015 tarihli ve saldırı sonrası 4. güne geldiği sayısının ilk sayfasının artık tam sayfa olmamakla birlikte, yine büyük oranda Ankara saldırısı

haberlerinden oluştuğu görülmektedir. “*1 Aileden 18 Cenaze*” manşetiyle Hürriyet Gazetesi’nin öncekilerle benzer şekilde terör saldırısının boyutuna dikkat çeken bir ifade kullandığı görülmektedir. Haberin içeriğinde Adli Tıp önünde bekleyen vatandaşlardan Hülya Ünal’ın ailesinden 18 cenaze olduğunu, 15’ini memleketine gönderdiğini, 3’ünün kimlik tespitleri için beklediğini ifade eden açıklamalarına yer verilmiştir. “*Canlı bomba tanıdık çıktı*” ara başlıklı bir diğer haberde; canlı bombalardan birinin Adıyaman nüfusuna kayıtlı ve istihbaratın takibinde olduğunun iddia edildiği belirtilmiştir. “*iddia ediliyor*” ifadesi ise canlı bombalarla ilgili bu zamana kadar gazetede yayınlanan karmaşık bilgilerin hala kesinleşmemiş olduğunu göstermektedir. Şimdiye kadar güvenlik zafiyeti olup olmadığı yönünde birçok habere yer verilen gazetede, “*Polis müdürleri uzaklaştırıldı*” ve “*Erdoğan’dan DDK’ya talimat: inceleyin*” şeklindeki başlıklarla zafiyet konusunda haberlerin bir kez daha öne çıkarıldığı görülmektedir. İktidar tarafından ısrarla zafiyet olmadığı yönündeki açıklamalara bu kez Ankara Emniyet Müdürü Cihan Ulusoy ve Ankara İstihbarat Şube Müdürü Âdem Aslanoğlu’nun görevinden uzaklaştırıldıkları bilgisine yer verilerek, çelişkili bir durum olduğuna dikkat çekilmiş, “*ilk faturanın onlara kesildiği*” ifadesi de kullanılarak asıl sorumluların hala bulunamadığına vurgu yapılmıştır.

Gazetenin 10. sayfasında “*Türk Tipi Engel*” başlıklı habere; “*Servis Sağlayıcılar Mahkeme Kararı Olmadan Sosyal Medyayı Yavaşlatıyor İddiası*” şeklinde bir üst başlık eklenmiştir. Terör saldırılarından sonra internete gelen kısıtlamalarla ilgili, saldırının 4. gününde ilk kez haber olarak yer verildiği görülmektedir. Bu tarihe kadar internet yasağı ile ilgili hiçbir habere yer verilmezken “*Türk Tipi Engel*” başlığıyla manidar bir yaklaşım sergilenmiştir. Ancak haberin “*iddia*” olarak verilmesiyle gazete, haberinde kullandığı ifadenin sorumluluğunu üzerinden atmıştır. Haber Facebook ve Twitter’a erişimin yavaşladığı, bazı bölgelerde ise kısmen kesildiğinin iddia edildiği bilgisiyyle devam etmektedir. İçeriğinde; “*dünyanın hiçbir ülkesinde uygulanmayan yöntem ‘ağ tarafsızlığını’ ortadan kaldırıyor*” ifadesine yer verilmiştir. Türkiye’nin bu uygulamasının başka örneğinin olmadığını vurgulayarak eleştirel bir tavır sergilenmiştir. Haberin detaylarında internet kısıtlamasının teknolojik olarak nasıl yapıldığı hakkında bilgi verilmiş ve Türkiye’deki internet servis sağlayıcılarının daha önce bu uygulama yüzünden ceza almış olduğu da belirtmiştir. “*250 Bin Lira Ceza*” alt başlığıyla devam edilen haberde, geçmişe atıfta bulunarak ABD ve Almanya’da da benzeri uygulamanın görüldüğü, Türkiye’nin de 2012’de TTNET şirketine bu sebepten dolayı 250 bin lira ceza kesildiği hatırlatılmıştır. “*Tüketici Haklarına Aykırı*” alt başlığıyla oluşturulan haberin devamında ise; önce Ankara’da olmak üzere ardından tüm Türkiye’de sosyal ağlara erişimin engellenmesinin en dikkat çekici

yanının herhangi bir mahkeme kararı bulunmadan uygulanması olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca haber alma ve tüketici haklarına aykırı olduğu da belirtilmiş servis sağlayıcı şirketlere açılacak davaların kazanılma şansı olduğu ifade edilerek, bir anlamda tüketicilere yol gösterilmiştir. “*Bir Telefon Bile Yeter*” ve “*Yavaşlamaya Suç Duyurusu*” şeklindeki diğer ara başlıklı haberlerde de; yayın yasağına ilişkin geliştirilen eleştirel tarz devam etmiş ve söylem güçlendirilmiştir.

Aynı tarihli gazetenin 18. sayfasında kalın ve büyük puntolarla “*18 Yakını Öldü*” başlığıyla, ilk sayfada verilen haberin ayrıntılarına yer verilmiştir. “*Oğlumu ilk kez götürmedim*” alt başlıklı haberde Hülya Ünal’ın, 7 yaşındaki oğlunu yürüyüşlere daima götürdüğünü, ilk kez bu mitinge geç kaldığı için oğlunu arkadaşına bıraktığını, 5 dakika geciktiği için patlamadan kurtulduğunu ancak akrabalarından 18 kişiyi kaybettiğini ifade eden açıklamalarına yer verilmiştir. “*Cenazelerini Yolcu Ediyorum*” alt başlıkla devam eden haberde de Ünal’ın Ankara’yı ilk defa gören akrabalarına yürüyüşten sonra Ankara’yı gezdirecekken şimdi cenazelerini memleketine uğurladığını ifade eden açıklamalarına yer verilerek haber yeniden üretilmiştir. Hayatını kaybedenler için, ellerinde pankartlarla farklı kentlerde saldırının protesto edildiği gösterilerden fotoğraflara yer verilen haberde, ağzını bantlamış bir kişinin yakın plandaki fotoğrafı eklenerek, saldırıya ilişkin tepkilere dikkat çekilmiştir. Göstericilere Valiliğin izin vermediği, yolun kapatılmasına müdahale etmek isteyen polisle vatandaşlar arasında arbede yaşandığı bilgisine de yer verilerek, haber olumsuzlandırılmıştır. Fotoğraflarla polisin gazlı müdahalesinin öne çıkarıldığı haberde; “*Gazladılar*” başlığı kullanılarak, acılı ve yasta olan vatandaşların güvenlik güçleri tarafından maruz kaldıkları durum göz önüne serilmiş, olumsuzu öne çıkaran, eleştireci bir yaklaşım sergilenmiştir. Aynı sayfada; “*Kızının Bacakları Kesilecek*” ara başlıklı haberde gazete, saldırının ağır sonuçlarına dikkat çekmeye devam edilmektedir. Patlama sonrası yaralı kurtulanların ailelerinin hastane önlerindeki durumu; “*Acı bekleyiş*” ifadesiyle öne çıkarılarak, haber yeniden üretilmiştir. “*Çay içti kurtuldu*” ara başlıklı haberde ise; garın yanındaki parkta çay içtikten sonra alana doğru yürümeye başlayan ve olay yerine tam yaklaşmadan patlamanın gerçekleştiğini, Evrensel Gazetesi muhabiri Volkan Pekal’ın Emek Partisi üyesi arkadaşlarını patlamada kaybederken kendisinin kurtulduğunu anlatan açıklamalara yer verilmiştir. “*HDP’den cenaze özrü*” başlıklı bir diğer haberde; HDP’nin daha önce saldırıda 128 kişinin öldüğü yönündeki açıklamasının yanlışlığına istinaden HDP Basın Bürosundan yapılan yazılı açıklama paylaşılmıştır. Açıklamada; Barış Mitingi katliamında yaşanan karmaşa ve engellerden dolayı yanlış bilgi aktardıklarını ve bu nedenle kamuoyundan özür diledikleri bilgisi yer almaktadır. Hemen altında “*Devlet pişkin pişkin*

sırıttıyor” başlığıyla eklenen haberde ise; taziye ziyaretine giden Demirtaş’ın Ankara’daki vahşi katliamda hayatını kaybedenlerin hayatlarını barışa adadıklarını, maalesef onları koruyamadıklarını ama asıl koruması gereken devletin pişkin pişkin sırtıttığını ifade eden açıklamalarına yer verilmiştir. Burada Demirtaş’ın, basın açıklaması sırasında İçişleri Bakanı’nın “*zafiyet yok*” ifadesine Adalet Bakanı’nın gülerken tepki vermesini hatırlatmasına dikkat çekilmiş, dolaylı olarak iktidara eleştiriye devam edilmiştir.

19. Sayfada ise; “*Bombacı listedeymiş*” ana başlığıyla faillerin kimliğine dair önceki günlerde yayınlanan haberlere benzer yönde bir haber oluşturulmuştur. DNA sonucunu bildiren haberde bombacıardan birinin istihbaratın takibe aldığı eylemci listesindeki şüphelilerden biri olduğu açıklanmaktadır. Haberin detayında teröristin “*patlamada parçalanan kafatası ve yüz dokularının eşleştirildiği*” ifadesi kullanılmıştır. Haberin devamı öncekilerle paralellik göstermektedir. “*3 Boyutlu Yüzlendirme*” alt başlığıyla verilen haberde ise, ikinci canlı bombanın kimliğinin hala tespit edilemediği, somut bir görüntünün olmadığı, saldırganın yabancı olup olmadığını tespiti için Kriminal Daire’de Anadolu halkı popülasyonuna ait yüz doku veri bankasıyla eşleme yapılarak ortaya çıkarılacak kimliksiz kişinin Türk vatandaşı mı yabancı mı olduğunun veri bankasından yararlanılarak belirleneceği yönündeki bilgilere yer verilmiştir. Bu haberde ideolojik açıdan bilgi eksiltimine gidildiği görülmektedir. “*Hazırlık uyuyan Hücrede*” alt başlığıyla; canlı bomba eylemcilerinin eyleme nasıl hazırladıkları, Ankara’ya geliş tarihleri, bağlantıları, alana gelirken kimseyle temas kurup kurmadıkları gibi soruları araştırmak için geriye dönük kamera kayıtlarının incelenmesinden de bir sonuç alınmadığı yönünde olumsuz bir tavır ve sorgulayıcı bir yaklaşımla haber üretildiği görülmektedir. Devamında, canlı bomba eylemcilerinin uyuyan hücrede hazırlık yaptıkları, kimseyle telefon gibi bir iletişim aracıyla temasa geçmediklerinin ihtimal kazandığı belirtilmiştir. “*Hepsi Dokumacılar’dan*” başlığının altına 20 kişinin fotoğrafının yer aldığı bir isim listesi eklenmiştir. Ana başlığın üstünde yer alan “*Ankara Emniyet Müdürü görevden uzaklaştırıldı*” üst başlığıyla yapılandırılan haber; 17 Aralık soruşturmasının ardından görevinden uzaklaştırılan Kadri Ay’ın yerine Kırıkkale Emniyet Müdürü olarak tasfiyeyle atanan ve 2013 yılından beri Ankara Emniyet Müdürü olarak görev yapan Kadri Kartal’ın görevinden uzaklaştırıldığı yönündeki hatırlatmalar yapılarak yeniden üretilmiştir. “*İki Örgütün İzi Var*” şeklindeki diğer ana başlıklı haberde Başbakan Davutoğlu’nun saldırıya ilişkin açıklamalarına yer verilmiştir. Diğer haberlerden farklı olarak; saldırının demokrasiye yönelik olduğunu, Türkiye’nin her yerinden insanın katıldığı bir mitingin hedef alındığı, terörün oyununa gelmemek için hayatın normal akışına dönmesi gerektiği, Madrid’de, İngiltere’de, Fransa’da bir vatandaş ne kadar güvendeyse Türkiye’de de

aynı şekilde güvende olduğu Türkiye'nin bir Ortadoğu ülkesiyle kıyaslanmaması gerektiği yönündeki açıklamalarına yer verilmiştir. Daha önce Davutoğlu'nun alt başlıkta da yer alan *"tutuklayamayız"* sözünün yanlış yansıtıldığı, bombacı kendini patlatmadıkça tutuklayamayız demiş gibi yansıtıldığı yönündeki ifadelerine de yer verilerek iktidar bir anlamda olumlandırılarak sunulmuştur.

21. Sayfada ise; Kılıçdaroğlu'nun fotoğrafı ile birlikte kendisinin söyleminden oluşan *"İki canlı bomba listede varsa daha büyük bir felaket"* başlıklı habere yer verilmiştir. CHP Genel Başkanı Kılıçdaroğlu'nun *"Bu işin siyasi sorumluları kim"* şeklindeki sorgulayıcı ve üstü kapalı şekilde hedef gösteren ifadesine yer verilmiştir. Habere Kılıçdaroğlu'nun; *"Davutoğlu'na şu soruyu sormak isterim: o iki canlı bomba o listede var mıydı yok muydu? Varsa daha büyük bir felaket"* şeklindeki ifadeleriyle devam edilmiştir. Haberin detaylarında da; Kılıçdaroğlu'nun IŞİD'in yan kolu olan bir örgüt ismini daha önce Başbakan'a verdikleri, bu dosyalara neden gizlilik kararı uygulandığı, IŞİD'in camileri, türbeleri nasıl bombaladıklarını bildikleri ve bunlara *"yaramaz çocuk"* diyenlerin de kimler olduğunu bildiklerini belirten açıklamalarına yer verilerek, siyasi açıdan iktidarın yaklaşımlarını, geçmişe atıfta bulunarak, sert bir dille eleştirmesine dikkat çekilmiştir. *"Asıl sorumlu bu işte hükümettir"* şeklindeki açıkça adres göstermesine de yer verilen habere, ülkeyi kim yönetiyorsa, yönetme gücü kimdeyse, bilgiler kime geliyorsa sorumlunun da o olduğu yönündeki açıklamasıyla devam edilmiştir. *"Ben Ortadoğu bataklığını ilk telaffuz ettiğimde tepki gösterdiler. Şimdi Türkiye o bataklıkta. Türkiye'de uyuyan hücreler var. Davutoğlu kendisi söyledi... Bunların hepsi biliniyor... Bunun sorumlusu ülkeyi yönetenler"* şeklindeki Kılıçdaroğlu'nun açıklamaları doğrudan aktararak haber detaylandırılmış, hükümet açıkça suçlanmıştır. *"Jandarma ve Polisin İzinleri İptal"* alt başlığıyla da 1 Kasım seçimleri öncesi ve Ankara saldırısından dolayı güvenlik önlemlerinin artırılması için jandarma ve polisin izinlerinin iptal edildiğinin duyurulduğu habere yer verilmiştir.

15 Ekim 2015 tarihine gelindiğinde Ankara saldırısı haberinin artık manşetten verilmediği görülmektedir. Ana başlıkta Finlandiya Cumhurbaşkanı'nın Ankara'ya aktarmalı uçakla geldiğini haberleştiren gazetede, haberin sonuna olay yerine Cumhurbaşkanı Erdoğan'la birlikte kırmızı karanfil koyduğu belirtilmiştir. *"Devleti ve şahsımı sorumlu tutanlar terörle aynı saftadır"* şeklindeki Erdoğan'ın söylemiyle oluşturulan haberde; *"DEAŞ'ın bombalarıyla ölenler insan da PKK'nın bombalarıyla ölenler insan değil mi? Olaylardan devleti ve şahsımı sorumlu tutanlar doğrudan terör örgütleriyle aynı safta yer aldıklarını bilmelidir"* ifadelerine yer verilmiştir. *"Tarifeli Aktarmalı"* ana başlıklı haberin en altında çok küçük bir alanda verilmesi nedeniyle haberin ikinci planda kaldığı ve

önemsizleştirilerek sunulduğu görülmektedir. Gazetede “*Soruşturmada Yayın Yasağı*” başlıklı bir başka haber verilirken; “*Mahkeme kararında aynen şöyle denildi; ‘Soruşturma tamamlanuncaya kadar soruşturma dosyası kapsamı hakkında yazılı, görsel ve sosyal medya ile internet ortamında faaliyet gösteren medyada her türlü haber, röportaj, eleştiri vb. yayınların yasaklanmasına karar verilmiştir’*”. Haberin en çarpıcı kısmı, “*mahkeme kararında aynen şöyle denildi*” ifadesi kullanılmıştır. Bu ifade bir şaşkınlık hali içerisinde sunulmuş, gazete tarafından benimsenmediği dolaylı olarak ifade edilmiştir. Haberin devamında da Davutoğlu’nun özellikle Twitter ve verilen bazı IP adreslerinden hareketle bu saldırılarda hem DEAŞ hem de PKK olabileceği yönünde açıklamasına yer verilmiştir. Yine ilk sayfada son olarak Kılıçdaroğlu’nun Davutoğlu’na; Ankara’da 3 bürokratin görevden alınmasının yetersiz olduğunu iki bakanı da derhal alıp kendini kanıtlamasını ifade ettiği söylemleriyle yapılandırılmıştır.

18. Sayfada Ankara saldırısına yönelik haberlerin detaylandırıldığı görülmektedir. Kalın ve büyük puntolarla, “*İŞİD’le Anılmak İstemiyoruz*” şeklindeki ana başlıkta; “*Adıyaman’ın isyanı*” ifadesi öne çıkarılmıştır. Haberin spotunda önce Diyarbakır’da HDP mitingine bomba, ardından Suruç katliamı ve son olarak Ankara’daki 99 kişinin can verdiği canlı bomba saldırısının tümünün ardından gözlerin Adıyaman’a çevrilmesi üzerine kentte yaşayanların bu durumdan duydukları rahatsızlığa dikkat çekilmiştir. Haberde ardalın bilgisiyle birlikte yapılandırılan içerik üç terör olayının ortak noktasına vurgu yapmıştır. “*Kiralayan bile yok*” ara başlıklı haberde ise; Adıyaman’dan İŞİD’e katılan gençlerin “*İslam Çay Evi*”nde örgütlendiği ortaya çıkınca bazı ailelerin şikâyetleri üzerine kapatıldığı, ancak İŞİD’in merkezi olarak anılması sebebiyle iş yapılamadığı belirtilmiştir. İlk sayfada verilen “*yayın yasağı*” haberinin ayrıntılarına da bu sayfada yer veren gazete; kararı detaylarıyla aktarmış, yasağın gerekçesi olarak da “*soruşturmaya engel*” alt başlığı kullanılmıştır. Haberin sonuna eklenen; “*kısıtlamaya itiraz*” alt başlıklı haberde avukatların dosyadan belge almasının önüne geçmek için soruşturmaya getirilen “*kısıtlılık*” kararına müşteki avukatların itirazının haklı bulunduğu ve dosyayı inceleme hakları olduğu bilgisi aktarılmış, ilaveten “*yasağa tepkiler*”, “*Medyaya üç maymun kararı*”, “*kanunda karşılığı yok*” ve “*TGC: Halk gerçeği öğrenemiyor*” alt başlıklı haberlere yer verilerek söylem güçlendirilmiştir. Bu haberlerin ortak yanı, yayın yasağına gelen eleştirileri öne çıkarmasıdır. Böylece Hürriyet Gazetesi, daha önceki haberlerde de uyguladığı gibi, eleştirilerini görüşlerini benimsediği kişilerin ifadelerinden alıntılar yaparak haber ürettiği görülmektedir. “*81 İle...*” başlıklı bir başka haberde İzmir Konak Belediyesi çalışanlarının hayatını kaybeden 99 kişi için patlamanın gerçekleştiği saat 10.04’te 81 ili temsilen 81 barış güvercini uçurduğunu,

Türkiye'nin her zamankinden daha çok barışa, demokrasiye, özgürlüklere ihtiyacı olduğunu ve kaybedilen canların huzur içinde uyuması amacıyla bu yolda mücadeleye devam edeceklerini bildiren açıklamalarına yer verilmiştir. Bu açıklamalarla haber gazete tarafından olumsuz bir tarzla yeniden üretilmiştir. Bu haberin hemen altındaki, “*Oturana da Gaz*” başlıklı başka bir haberde ise; Alanya Çağdaş Hukukçular Derneği üyesi avukatların adliye önünde basın açıklaması yapmak istemelerini, savcılık izinleri olmadığı gerekçesiyle polisin biber gazıyla müdahale ettiği, olumsuzun öne çıkarıldığı bir tavırla yeniden üretilmiştir. Türkiye Barolar Birliği Başkanı Metin Feyzioğlu'nun söylemiyle oluşturulan “*Türkiye’de zulüm pek değişmedi*” başlıklı tek sütunlu haberde Sadece zulüm yapanların ve mazlumların değiştiği, zulmün ise hep baki kaldığına dikkat çeken açıklaması paylaşılmıştır. Aynı sütunda “*Bomba tweet’ine 2 gözaltı*” başlıklı haberde ise; Ankara’daki terör saldırısından önce Twitter’da; “*Bomba Ankara’da patlayacak!*” mesajıyla ilgili terör örgütü PKK üyesi olduğu belirtilen 2 kişinin gözaltına alındığı bilgisi aktarılmıştır.

19. Sayfaya gelindiğinde, ilk sayfada kısaca değinilen haberlerin ayrıntılarıyla karşılaşılmaktadır. İlk sayfadaki başlığın aynısını kullanan gazete Davutoğlu'nun; “*Hem DEAŞ hem PKK olabilir*” söylemini bu kez kalın puntolarla başlık olarak kullanmıştır. Haberin girişinde öncekilere paralel olarak; saldırganların mutlaka ortaya çıkarılacağı, arka planda olanların da tespit edileceği, görünen saldırganların da ötesinde örgüt bağlantılarının ortaya çıkarılacağı şeklinde yatıştırıcı mesajlara yer verilmiş, “*müsamaha yok*” alt başlıklı haberle de Türkiye'nin 20 Temmuzdan itibaren DEAŞ, PKK ve DHKP-C terör örgütlerinin saldırılarına maruz kaldığı ifade edilmiş, hangi terör örgütü olursa olsun müsamaha gösterilmeyeceği vurgulanarak haber pekiştirilmiştir. Hürriyet Gazetesi'nin siyasi görüşlere yaklaşımı bu sayfada da açıkça gözlenmektedir. Davutoğlu'nun açıklamalarından oluşan haberin ardından, aynı boyutta başlık ve yer kaplayan Kılıçdaroğlu'nun; “*2 Bakanı Görevden Al Kendini Kanıtla*” şeklindeki söyleminden oluşan başlıkla içeriğinin Kılıçdaroğlu'nun açıklamalarından oluşturulan haber gelmektedir. “*Siyasi sorumlu onlar*” alt başlıklı haberde; bu işin siyasi sorumlusunun istifa etmesi gerektiği, demokrasilerde böyle olduğu hatta Suudi Arabistan'da dahi böyle olduğu, bakanların kendilerinin görevden ayrılma nezaketi göstermesi gerektiği, onlar ayrılmıyorsa Başbakan'ın azletmesi gerektiğinin öne çıkarıldığı bir haber içeriği kurgulanmış, muhalefetin üzerinden, saldırının sorumluları olarak bakanlar adres gösterilmiştir. Cumhurbaşkanı'nın saldırının araştırılacağını belirten açıklamasını da eleştiren Kılıçdaroğlu'nun, Türkiye'nin Ortadoğu politikasına da getirdiği sert eleştirilerle habere devam edilmiştir. Ortadoğu politikası değişmediği müddetçe Türkiye'nin bu tür olaylara maruz kalacağına dikkat çekilmiş, “*IŞİD’e direkt olarak karşı çıkmıyor hükümet, korkuyor.*”

Bunların yayıldıkları iller belli, internet siteleri belli. Osmanlı ocakları ile acaba bunların arasında bir bağlantı var mıdır yok mudur onun da araştırılması lazım” ifadeleri doğrudan ortaya konularak haber yeniden üretilmiştir.

20. Sayfada ise; *“Erdoğan: DEAŞ’ın öldürdüğü insan da PKK’nın öldürdüğü insan değil mi?”* ana başlığı kullanılmıştır. Haberin içeriğinde; Cumhurbaşkanı Erdoğan’la Davutoğlu’nun aynı yönde olan açıklamalarına yer verildiği görülmektedir. Erdoğan’ın açıklamasında; ülkedeki DEAŞ, PKK ve DHKP-C’ye vurgu yapılmış, *“benim teröristim iyi, senin teröristin kötü”* anlayışının tehlikeli olduğu, *“DEAŞ’ın Suruç’ta patlattığı bombayla, PKK’nın Gaziantep’te patlattığı bomba arasında ne fark var? DEAŞ’ın bombalarıyla ölenler insan da PKK’nın bombalarıyla, roketleriyle, silahlarıyla ölenler insan değil mi?”* açıklamasına yer verilmiştir. *“Terörle aynı safta yer alıyorlar”* alt başlığıyla devam edilen haberde Erdoğan’ın; Türkiye’nin tüm terör örgütlerine karşı samimi bir mücadele verirken, olaydan devleti, hükümeti ve kendisini sorumlu tutanların terör örgütleriyle aynı safta yer aldığını, milletin birliğinden ve kardeşliğinden rahatsız olanların umutlarını teröre bağladığını belirten açıklaması doğrudan aktarılmış, eleştirilere kapalı tarzı öne çıkarılmıştır. Bu haberin altında daha küçük puntolarla HDP Eş Başkanı Demirtaş’ın ifadesinden oluşan; *“Ülkenin Düşmanı Terörist Değiliz”* başlığı kullanılmıştır. Haberin içerinde Demirtaş’ın; *“Bizi vatan haini, terörist, bölücü ve din düşmanı ilan ediyorsunuz, böylece hedef gösteriyorsunuz. Cumhurbaşkanı’ndan başlayarak Başbakan ve hükümet sözcülerine artık bizi hedef göstermekten vazgeçeceksiniz. Biz diyaloga kapalı insanlar değiliz, Bu ülkenin düşmanı değiliz, terörist değiliz, kan emici değiliz, bölücü değiliz. Bu ülkenin onurlu, eşit, özgür yurttaşlarıyız.”* şeklindeki açıklamaları olumsuz bir tarzla aktarılmıştır. Sayfanın en altında ise; *“Siz niye yanmıyorsunuz?”* başlığıyla hayatını kaybedenler için duyulan üzüntü öne çıkarılmış ve HDP Eş Genel Başkanı Figen Yüksekdağ’ın, kendilerinden başkası bu acıyı yaşamıyormuş gibi bir algı yaratmaya hizmet eden mesajına dikkat çekilmiştir. Son olarak; Ankara Tabip Odası’nın ölü sayısının 106 olduğunu belirten açıklamasına yer verilmiştir.

23. Sayfada ise Ankara saldırısına ilişkin sadece iki haber yer almaktadır. *“Biden’dan büyükelçiliğe taziye ziyareti”* başlıklı haberde ABD Başkan Yardımcısı Joe Biden’ın programında olmadığı halde Türkiye’nin Washington Büyükelçiliği’ni ziyaret ederek Ankara saldırısında hayatını kaybedenler için açılan taziye defterini imzaladığı bilgisine yer verilmiştir. Taziye defterine; *“Türk halkının”* diye başlayarak ABD’nin Türkiye’nin terörle mücadelesinde daima yanında yer alacağını ve gerekli desteği vereceğini ifade ettiği belirtilmiştir. İdeolojik kimliğin öne çıkarıldığı *“Türk halkının”* ifadesine özellikle haberde yer verilmiştir. Aynı gün taziye defterini İngiltere, Rusya, Bulgaristan, Yemen gibi ülkelerin

de imzaladığı bilgisine yer verilerek, saldırıya uluslararası camiada sessiz kalınmadığı vurgulanmıştır. Ayrıca New York Times Gazetesi'nin; *"Türkiye'de milyon dolarlık soru"* başlıklı haberinden kesit sunulan bir başka haberde ise; New York Times'ın Türkiye temsilcisi Tim Arange'nun okuyucu sorularına verdiği yanıtlar yer almaktadır. Habere göre 1 Kasım seçimlerinin nasıl sonuçlanacağı, koalisyon gerekirse Erdoğan'ın tepkisinin ne olacağı yönündeki sorunun *"milyon dolarlık soru"* olduğu yorumu öne çıkartılmış herkesin bunu merak ettiği vurgulanmıştır. Habere yansıtılan bir diğer soru ise; Türkiye'de fiili bir bölünmenin düşünülüp düşünülmediğidir. Soruya verilen, ciddi bir bölünmenin söz konusu olmadığı, Erdoğan hükümetinin geçmiş hükümetlere göre Kürtlerin haklarını elde etmesi noktasında daha çok çaba gösterdiği yönündeki cevabı habere taşınmış, Türkiye'nin ülke dışında nasıl bir izlenim bıraktığı yönünde öngörüler oluşturularak haber yeniden üretilmiştir.

16 Ekim 2015 tarihine gelindiğinde Hürriyet Gazetesi ilk sayfada Ankara saldırısına ilişkin haberi; *"İhmalin Son 3 Günü"* ana başlığıyla vermiştir. Haberin spotunda; *"Ankara'daki saldırıdan 3 gün önce Barış Mitingi'ni hedef alacakları yönünde istihbarat alınan iki canlı bomba, katliam sabahı adeta şehir turu atmış"* ifadesi kullanılmıştır. Ana başlığın yanında *"Geze geze katliama gitmişler"* şeklindeki kinayeli ifadeye de yer verilen haberin, olayın yaşandığı günden bu yana hem ana başlıkta hem de haberin içeriğinde açıkça *"ihmal"*e odaklanan ve bu görüşü benimsediği göze çarpmaktadır. *"16 Kişilik Listedeler"* alt başlıklı haberde *"Ankara katliamından üç gün önce, 16 kişilik bu listedeki isimlerin Barış Mitingi'ni kana bulayacağı bilgisi geldi"* açıklaması yapılmıştır. Daha önceki günlere ait haberlerde genellikle *"iddia edildi"* gibi ifadeler kullanılırken gazete bu haberlerinde kesin ifadelere yer vermiştir. Böylece ihmal olduğu kesin bir ifadeyle aktarılmıştır. *"Kafede son Kahvaltı"* alt başlığıyla devam eden haberde; Alagöz ile Dünder'ın aranyor olmalarına rağmen, olay sabahı Gaziantep'ten özel araçla Ankara Gölbaşı'na geldikleri taksiyle Balgat'a geçip bir kafede son kahvaltılarını yaptıkları sonra da tekrar taksiyle gara ulaşıp 99 kişiyi öldürdükleri yönündeki ifadelere yer verilmiştir. Ankara Emniyet Müdürü'nün de bu ihmal zinciri yüzünden görevinden alındığı belirtilerek sanki Emniyet Müdürü'nün görevden alınmasıyla, siyasileri sorumsuzlaştıran, suçu bireyselleştirmeye çalışan bir mesaja dikkat çekilmiştir. *"Ablaları 2 yıl önce ihbar etti"* alt başlığının öne çıkarıldığı bir başka haberde; canlı bomba Ömer Deniz Dünder'ın ablası Fatma Dünder'ın iki yıl önce hem Başbakanlığa hem de Cumhurbaşkanlığı'na ihbarda bulunduğunu, ikiz kardeşlerini cihat için götürdüklerini, çaresiz olduklarını ve olaya el atmalarını istediğini belirten ifadelere yer verilmiştir. Bu habere bakıldığında ablası tarafından ihbar edildiği halde güvenlik güçleri tarafından hiçbir şey yapılmaması öne çıkartılmıştır. *"Katil 3 ay önce manşetteydi"* başlıklı haberde ise,

başlığın hemen üzerinde 23 Temmuz'daki Hürriyet Gazetesi'nin ilk sayfası fotoğraf olarak verilmiş ve sürmanşetinde, katliamı gerçekleştirilen Adıyaman'lı "*Dokumacılar*" grubunun İslam Çay Ocağı'nda başlayan örgütlenmesinin yer almış olduğu manşette ise Suruç'ta 14 kişiyi katleden Abdurrahman Alagöz'ün ağabeyi Yunus Emre Alagöz'ün eylem hazırlığında olduğu "*Şimdi abi aranıyor*" başlığıyla verildiği hatırlatılmıştır. Bu haberiyle gazetenin geçmişe atıfta bulunarak saldırıdaki "*ihmal*"e bir anlamda kanıt göstermiş, 2 yıl önce ihbar edilen ve 3 ay önce de ilk sayfada verilen eylemcilerin neden yakalanamadığı sorgulanmıştır. Kılıçdaroğlu'nun yayın yasağına ilişkin "*Sayın Davutoğlu çıkıp halka hangi gerekçe ile yayın yasağı getirdiğini açıklamalı*" ifadesiyle, Demirtaş'ın; "*Ne olup bittiğini halktan gizleme çabası*" ifadesi ile de yayın yasağına tepkilere dikkat çekilmiştir. Bir başka haberde ise Bahçeli'nin "*Bomba 935 km taşınıyorsa zafiyet vardır*" sözünün başlık yapıldığı dikkat çekmektedir. Spotunda da hükümetin istifa etmesi gerektiği yönündeki söylemine yer verilen haberde Bahçeli'nin; 20 Temmuz'dan itibaren Türkiye'yi sarsan teröre vurgu yapılmış, bombaların Rakka'dan 935 km yol kat ederek Ankara'ya taşınıyorsa burada bir zafiyet olduğu yönündeki açıklaması aktararak, güvenlik zafiyetine ilişkin söylem güçlendirilmiştir.

16. Sayfada ayrıntılarına devam edilen haberde; kalın ve büyük puntolarla "*Turist Gibi Turlamışlar*" ana başlığı kullanılmıştır. "*3 Gün önceden İhbar Var... İsim Var... Fotoğraf Var... Özel araçla Antep'ten gelip Ankara'da kahvaltı yapmışlar*" ifadesinin de eklendiği başlık 99 kişinin hayatını kaybetmesine sebep olan terör saldırısının aranıyor olmalarına rağmen, aslında ne kadar kolay gerçekleştirildiği, "*turist gibi*" ifadesiyle çarpıcı şekilde öne çıkarılmıştır. İlk sayfada dikkati çeken ablasının ihbarına yönelik haberin detaylarında; Ömer Deniz Dünder'ın ablası Asiye Dünder'ın 9 Eylül 2013'te Adıyaman Fatih polis Merkezine gidip kardeşinin 15 gündür kayıp olduğunu bildirmesini, 18 Eylül 2013'te BİMER'e (Başbakanlık İletişim Merkezi) gönderdiği 789498 numaralı başvurusunda; Adıyaman'da birçok gencin Suriye'ye götürüldüğünü, iki kardeşi için kayıp ihbarı yaptıkları sırada 100'e yakın ailenin aynı sebepten mağdur olduğunu ve kimsenin çözüm bulamadığını ifade eden şikâyeti ve 24 Eylül 2013'te de Cumhurbaşkanlığı'na; 20 yaşında ikiz erkek kardeşlerinin cihat için götürüldüğünü BİMER'e yaptıkları şikâyetten henüz cevap gelmediğini, emniyetin ve savcılığın konuya el atmadığını bildiren ihbarını öne çıkaran çarpıcı açıklamaya yer verilmiştir. Böylece haberin tamamen "*ihmal*" üzerinde yoğunlaştığı ve devletin-hükümetin önlem alınması konusundaki yetersizlikleri ve ihmallerine kanıtlarla birlikte dikkat çekilmiştir. Aynı sayfadaki bir başka haber ise yayın yasağına ilişkin olarak; "*Hürriyet'e Soruşturma*" başlığıyla verilmiştir. İçeriğinde Hürriyet'in 10 Ekim Ankara saldırısına ilişkin gizli tutulması gereken bilgilere yayınında yer verdiği için soruşturma

geçirdiğine dikkat çekilmiştir. Bir başka haber ise; “12 IŞİD’li yakalandı” başlığıyla, Ankara’daki katliamdan sonra birçok ilde başlatılan IŞİD operasyonları kapsamında Kocaeli’de ve Erzurum’da gençleri kandırarak IŞİD’e katılmalarını sağladıkları ileri sürülen kişilerin tutuklandığına yönelik haberdır. Birçok ihmal haberinin ardından bu haberin hem kapladığı alan bakımından hem de içeriği bakımında önemsiz şeklide sunulduğu görülmektedir. Bir başka haberde saldırıda hayatını kaybedenlerin yakınlarına Sosyal Güvenlik ve Çalışma Bakanlığı kararınca 820 lira maaş bağlanacağı bilgisine yer verilmiştir. Aynı sayfadaki, “*Tweet’ten 10 gözaltı daha*” başlıklı haberde; Başbakan Davutoğlu’nun açıklamaları aktarılmış, saldırıdan önce atılan tweet’ler nedeniyle tutuklanan 2 kişiden sonra 10 kişinin daha tutuklandığı, saldırıya ilişkin DEAŞ ve PKK üzerinde durulduğu, terör örgütlerinin birbiriyle bağlantılı olmalarına “*kokteyl terör*” ifadesi ile tanımladığı bilgilere yer verilmiştir. Devamında, “*Demirtaş hata yaptım derse düşünürüm*” ara başlıklı haberde; Demirtaş’ın saldırı sonrası “*katil devlet*” söylemine ilişkin, hata yaptığını kabul ederse, ülkede barışın sağlanması ve birlik beraberlik adına görüşmeyi düşünebileceği yönündeki ifadelerine yer verilmiştir.

17. Sayfada; “*Azlet*” ana başlığı kullanılarak CHP Genel Başkanı Kılıçdaroğlu’nun çağrısı öne çıkarılmıştır. Haberde Kılıçdaroğlu’nun; İçişleri Bakanı Altınok ile Adalet Bakanı İpek’in istifa etmemesinin içinde yara olduğunu, Davutoğlu’na Başbakanlığını kullanarak azletmesi gerektiğine vurgu yapılarak, Kılıçdaroğlu’nun “*Yeter artık yeter*” ifadesine dikkat çekilmiştir. 3 alt başlıkla devam eden haberde öne çıkanlar; yayın yasağı ve neden önlem alınmadığıdır. İktidara neden korktuklarını soran, kendi yaptıklarını örtmek için mi, olayın sağlıklı tartışılmasını önlemek için mi yayın yasağı getirdiklerini sorgulayan ifadelerine yer verilmiştir. Olaydan 3 gün önce patlama olacağına dair atılan tweet’ler olmasına rağmen neden soruşturulmadığı, 99 kişinin ölmesinin mi beklendiği yönündeki açıklamalar dikkat çekmektedir. “*5 Temel sorunumuz var*” alt başlıklı haberde; Kılıçdaroğlu’nun; hukuk, dış politika, ekonomi, eğitim ve toplumsal barış olmak üzere Türkiye’de 5 temel sorun olduğuna dikkat çeken açıklamasına yer verilmiştir. Cumhurbaşkanı gibi kimsenin sorumluluk almadığını, en çok ihtiyaç duyulan şeyin siyasi ahlak olduğunu vurgulayan Kılıçdaroğlu’nun açıklamalarının tümü, saldırıya ilişkin siyasi sorumlular göstermediği ve bu anlamda iktidara yüklendiği mesajlar doğrultusundadır. Hürriyet Gazetesi burada da muhalefet üzerinden iktidara eleştirel bir yaklaşım sergileyerek haberi yeniden üretmiştir. “*Medyanın gücü sınırlandırıldı*” başlığıyla öne çıkartılan haberde yine Kılıçdaroğlu’nun açıklamalarından oluşan; bütün demokrasilerde yasama, yürütme, yargıdan sonra medyanın dördüncü güç olduğunu belirten, Türkiye’de ise medya üzerindeki baskılara, cezalara, ölüm tehditlerine

dikkat çeken açıklamalarıyla gazete benimsediği eleştirileri Kılıçdaroğlu'nun açıklamalarına atıfta bulunarak yapmaya devam etmiştir. *“En güvenli şey Canlı Bomba olmak”* başlıklı bir başka haberde ise; Davutoğlu'nun *“Türkiye'deki canlı bombaların istihbaratı elimizde ancak eylem yapılmadıkça tutuklayamayız”* söylemi, HDP Genel Başkanı Demirtaş tarafından alaycı şekilde ele alınmış, *“Türkiye'de canlı bombayım dersiniz, Başbakanın lafiyla söylüyorum, hukuk karşısında güvence altundasınız”* ifadesi ironik şekilde göz önüne serilmiştir. Demirtaş'ın yayın yasağına ilişkin suçlayıcı sözleri de; *“Hem Diyarbakır, hem Suruç sonrası benzer yayın yasağı kararı alınmıştır. Bunların hepsi kamuoyundan AKP-IŞİD işbirliğini, dayanışmasını saklama kaygısı ve girişimidir. Bu olayın ardında milyonda bir PKK bağlantısı olsaydı, yayın yasağı değil, yayın mecburiyeti getirirlerdi”* şeklinde direkt aktarılacak haber yeniden üretilmiştir. Aynı sayfada yer alan Cumhurbaşkanlığı sözcüsü İbrahim Kalın'ın açıklamalarına yer verilen bir başka haberde de *“11 Eylül'ü ABD yaptı' demek gibi”* söylemi aktarılmıştır. Kalın'ın Ankara saldırısının arkasında hükümetin olduğuna ilişkin iddiaları yanıtlarken, 11 Eylül saldırısının arkasında ABD hükümetinin yer aldığı yönündeki iddialar kadar saçma olduğunu belirten bir benzetme kullanmasına dikkat çekilerek haber yeniden üretilmiştir. Aynı sayfadaki kalın ve iri puntolarla oluşturulan *“İstihbarat Nerede”* başlıklı bir başka haber CHP'nin 9 Ağustos'ta kamuoyuna duyurduğu rapora ilişkindir. Haberde; CHP'nin 2 günde 21 IŞİD'li tespit ettiği, bütün Adıyaman'ın IŞİD'e üye olanları bildiği, hal böyleyken istihbaratın neden haberi olmadığı açıkça sorgulanmış ve devletin kurumuna yönelik şüphe yaratılmıştır.

Son olarak 19. sayfada, MHP Genel Başkanı Bahçeli'nin açıklamalarından oluşan habere yer verilmiştir. *“Zafiyet Var Ya Da Bilmediğimiz Gerçekler”* şeklindeki Bahçeli'nin söyleminin direkt başlığa taşındığı haberin, kuşku yaratmaya yönelik olarak üretildiği görülmektedir. Ankara saldırısına ilişkin beş alt başlık kullanılan haberde, 20 Temmuz'dan sonra ülkede tırmanan bir terörün olduğu, barış mitinginden önce mutlaka önlem alınmış olması gerektiği yönündeki önceki haberlerle benzer açıklamaların yanında, CHP'nin üzerinde çok durduğu istifa konusuna Bahçeli'nin; İki Bakan'dan ziyade hükümetin istifa etmesinin gerektiği, ancak zaten seçimi işaret ederek 15 gün kaldığını hatırlatması bu yüzden istifanın şu anda bir anlamı olmadığını belirten açıklaması öne çıkarılmıştır. Daha önce de aktarıldığı gibi, 995 kilometre uzaktan, Rakka'dan Ankara'ya bombaların taşınabilmesini, Başbakan'ın sözleri üzerinden eleştiren Bahçeli, bunda ya açık bir zafiyet ya da bilmediği başka gerçekler olduğunu ifade eden açıklamayla haber yeniden üretilmiştir. Burada *“bilmediğimiz gerçekler”* ifadesiyle öne çıkan ise, sorumlu gösterilen iktidara yönelik, üstü kapalı bir suçlama yapılmasıdır. Buna rağmen, Demirtaş'ın *“Devlet içinde IŞİD'i tetikçi*

olarak kullanan bir anlayış var” şeklindeki yorumunu “Ciddiye almıyorum” şeklinde cevaplayan Bahçeli’nin burada da HDP ve iktidar karşı karşıya geldiğinde, iktidarı koruyan yöndeki söylemi dikkat çekmektedir.

Analize dâhil edilen son gün olan 17 Ekim 2015 tarihli Hürriyet Gazetesi’ne gelindiğine ise, gündemin büyük oranda değiştiği ancak buna rağmen ilk sayfada Ankara saldırısına ilişkin, kalın ve iri puntolarla öne çıkartılan “Önce Bırak Sonra Ara” şeklindeki ana başlık dikkat çekmektedir. Haberin spotunda; Ankara katliamında canlı bomba Ömer Deniz Dünder ile Suruç bombacısı Abdurrahman Alagöz’e, Adıyaman’daki El Kaide soruşturmasında 2014’te takipsizlik verildiğinin ortaya çıktığı belirtilmiştir. Hürriyet Gazetesi’nin haberlerinde temkinli yaklaşmasına rağmen geçtiğimiz günlerde gazeteye yapılan saldırı ve geçirdiği soruşturmanın etkisinin haberlerine yansıdığı görülmektedir. Haber başlıklarını ve içeriklerini iktidara yönelik daha eleştirel tarzda yapılandırmaya başladığı dikkat çeken gazetede, “Soruşturan Hürriyet’e Soruşturma” başlıklı bir diğer habere yer verilmiştir. Haberde; Ankara Başsavcılığı’nın 14 Ekim’de hurriyet.com.tr’de yayınlanan canlı bombalar ile ilgili haber nedeniyle soruşturma başlattığı bilgisine yer verilmiştir. Hürriyetin sadece o güne değil, aylardır çok sayıda haberiyle o bomba ve IŞİD bombacılarının perde arkasını araştırdığını da haberine ekleyen Hürriyet Gazetesi, 26 Haziran 2015, 4 Temmuz 2015, 6 Temmuz 2015 ve 23 Temmuz 2015 tarihlerindeki gazetelerinin ilk sayfalarının fotoğrafını da haberin altına ekleyerek manşetlerine dikkat çekmiştir. Nitekim hepsinin manşetinin de canlı bombalarla ilgili olduğu görülmektedir. Yine ilk sayfada kayıp sayısının 102’ye ulaştığını aktaran haberle de bilgi güncellemesi yapmıştır.

20. Sayfada ise ilk sayfadaki haberlerin detaylarına yer verilmiştir. Büyük harflerle, kalın ve iri puntolarla “Bırakmışlar Sonra Aramışlar” ana başlığı kullanılan haberde güvenlik güçlerinin canlı bombaların geçmişten bu yana birçok kez gündeme gelmiş olmasına rağmen bırakılmasına dikkat çekerek güvenlik güçlerine ve dolayısıyla iktidara yönelik suçlayıcı bir yaklaşım sergilenmiştir. Haberin spotunda yer alan; Ankara Katliamı’nın canlı bombası Ömer Deniz Dünder ile Suruç Katliamı Şeyh Abdurrahman Alagöz’e, Adıyaman’da yürütülen El Kaide soruşturmasında takipsizlik verildiği, aynı soruşturmada, halen Emniyet’in arananlar listesinde yer alan üç IŞİD üyesinin ifadeleri alındıktan sonra tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldığını ifade eden açıklamalarla sorgulayıcı ve suçlayıcı yaklaşım pekiştirilmiştir. Önceleri çoğunlukla siyasilerin üzerinden bu sorgulamayı yapan gazetenin bu kez kendi yorumu olarak vermesi dikkat çekmektedir. “Bombayla Sır 2 Saat” ara başlıklı diğer haberde canlı bombaların Ankara’ya gelmeleriyle ilgili olarak önceki haberlerle paralellik gösterenler dışında 150 kişilik bir özel ekip tarafından, canlı bombaların arkasındaki

bağlantılarının tespit edilebilmesi için tüm kamera kayıtlarının incelendiği ve canlı bombaların olaydan 2 saat 15 dakika önce Ankara'ya geldiklerinin bilgisi aktarılarak güvenlik zafiyeti vurgusuna devam edilmiştir. Haberin devamında, bu sürenin ortaya çıkarılmasıyla canlı bombaların patlayıcıları önceden hazırladığı ve üzerlerinde sarılı olarak 7 saat yolculuk yaptıklarının değerlendirildiği, üzerinde bomba düzeneği varken bu kadar süre rahat davranabilmelerinde de uyuşturucu veya benzeri uyarıcı aldıkları ihtimaline dayalı bilgiler öne çıkarılmıştır. *"Twitter'cılar serbest"* alt başlıklı bir diğer haberde ise; saldırıdan önce Twitter'den patlama olacağı yönünde mesaj paylaşan 3 kişinin sorgulamalarından sonra serbest bırakıldığı bilgisi aktarılmıştır. Şanlıurfa HDP milletvekili aday adayının 10 Ekim'de patlama olacağına dair tweet atılan hesabın kendisine ait olmadığı ve bununla ilgili suç duyurusunda bulunacaklarına ilişkin açıklamayla haber son bulmuştur. Haberlerin daha çok öncekilerin tekrarı yönünde ve saldırıyla ilgili yeni ortaya çıkan bilgilerin aktarıldığı yönde yapılandırıldığı dikkat çekmektedir. *"6 gün sonra"* ara başlığıyla verilen bir başka haber, saldırıda yaralanan 35 yaşındaki beden eğitimi öğretmeni Ata Önder Atabey'in 6 gün sonra verdiği yaşam mücadelesini kaybettiği yönündedir. Adli Tıp Kurumu'nun önünde yakınlarının ve vatandaşların toplandığı sırada, *"Ata'ya sözümüz barış olacak"* şeklinde slogan atıldığı, polisle aralarında arbede çıktığı yönündeki ifadeler yer verilmiş, katliamın ardından yaşanan kaosu devam ettiğine dikkat çekilmiştir. Aynı sayfadaki *"Seçimden sonra da diyaloga devam"* başlıklı bir başka haberde Barış Mitingi'nde en çok kayıp veren iki parti olan CHP ve HDP'nin TBMM'de bir araya geldiğini, Demirtaş'ın görüşme talebini, Bahçeli'nin daha önce reddettiği yönünde bir hatırlatma da yapılarak, Kılıçdaroğlu ve Demirtaş'ın 30 dakika boyunca görüştüğü belirtilmiştir. İlk olarak Kılıçdaroğlu'nun görüşmeyle ilgili yaptığı açıklamada, huzur içinde bu ülkede yaşamak istediklerini, gerginliği yaratanın siyaset kurumu olduğunu, bu gerginliği ortadan kaldıracak olanın da siyaset kurumu olduğunu vurgulayan ifadelerine yer verilmiştir. Demirtaş ise, Kılıçdaroğlu'nun saldırıdan sonraki açıklamalarını olumlu bulduğunu, Başbakan Davutoğlu'nun kendilerine yaklaşımını *"dışlayıcı"*, Kılıçdaroğlu'nun tavrını ise *"olgun"* bulduğunu ifade etmiştir. Bu diyalog ortamını Başbakan'ın yapamadığını ve Kılıçdaroğlu'yla ise bu diyalogu 1 Kasım seçimlerinden sonra sonuç ne olursa olsun sürdürecekleri yönünde karar aldıklarını belirten ifadeleri de habere eklenmiştir. Bu yönüyle haberin HDP ve CHP arasındaki ilişkiyi olumlayıcı bir tavırla sunduğu görülmektedir. Aynı sayfada ki *"Soruşturana soruşturma"* başlıklı bir diğer haberde ise; ilk sayfadaki Hürriyet Gazetesi'nin geçmiş tarihli sayılarının ilk sayfa fotoğrafları tekrar kullanılmıştır. 15 alt başlıkla yapılandırılan haberde öne çıkanlar büyük oranda, önceki günlerde de Hürriyet Gazetesi tarafından haber olarak verilen ve burada

da aktarılan, canlı bombalara yönelik ailelerinin yapmış olduğu ihbarlar, fotoğraflarıyla birlikte terörden aranıyor oldukları, bombacıyı kimin atladığı, tutanak olmasına rağmen işlem yapılmadığı gibi “*ihmal*” üzerinde yoğunlaşan ve dolayısıyla iktidarı sorumlu tutan bir tavırla yapılandırılan haberler olduğu görülmektedir. Haberde Hürriyet Gazetesi’nin bugün ortaya çıkan gerçekleri daha önceden defalarca ortaya koymasına rağmen dikkate alınmadığı, hatta bu haberleri nedeniyle soruşturma geçirdiği çelişkisine dikkat çekilmiştir.

3.4.2.1.5 Ankara Saldırısının Le Monde Gazetesi’ndeki Söylemi

Le Monde Gazetesi Ankara saldırısını 12 Ekim 2015 tarihinde; “*Ankara’da iki patlama en az 10 ölü*” başlığıyla vermiştir. Haberin içeriğinde; HDP muhalefet partisinin olay sırasında olayın gerçekleştiği yerde olduğu belirtilmiş, ilk bilgilere göre patlamada en az 10 kişinin öldüğü ve çok sayıda yaralı olduğunun açıklandığı ifade edilmiştir. Hayatını kaybedenlerin sayısının 10 olarak belirtilmesi olayla ilgili ilk bilgilerin aktarıldığını göstermektedir. Ayrıca saldırının 10 Ekim’de gerçekleşmiş olmasına rağmen gazetede ilk olarak 12 Ekim’de yer verilmesi ve bilginin güncellenmiş olmaması da dikkat çekmektedir. Haber kaynağı olarak Doğan Medya gösterilmiş, ilk haber olarak, tren istasyonu yakınında bulunan bir meydana patlamanın gerçekleştiği ifade edilmiştir.

13 Ekim 2015 tarihli Le Monde Gazetesi’nde ise; “*Türkiye uçurumun kenarında bir girdap içinde*” başlığının kullanıldığı görülmektedir. Bu başlıkla açıkça, Türkiye’nin çok kötü bir dönem geçirdiği mesajı verilmiş ve Türkiye için olumsuz bir imaj yaratılmıştır. Haberin içeriğinde; “*10 Ekim Cumartesi günü, Kürt yanlısı bir gösteri sırasında 2 intihar bombacısı kendisini havaya uçurdu*” ifadesine yer verilmiştir. Haberde kullanılan “*Kürt yanlısı bir gösteri*” ifadesiyle kişilerin ideolojik kimleri öne çıkarılmış, Emek, Barış ve Demokrasi Mitingi olmasına ve mitingde Türkiye’nin dört bir yanından yüzlerce insanın yer almasına rağmen “*Kürt kimliği*” ne dikkat çekilmiş ve böylece onlara yönelik bir saldırı olduğu yönünde bir alt mesaj verilmiştir. Devamında; modern Türkiye tarihinin en ölümcül saldırısı olduğu ifade edilmiş ve bu saldırının İslam Devleti ile ilgili şüpheler yarattığına dikkat çekilmiştir. Burada İslam Devleti ifadesiyle DAESH kastedilmektedir. Haberin ayrıntılarında; Türkiye’nin krizin derinliklerinde boğulduğu ifade edilmiş, hükümetin ise kurbanları suçladığı ve medya yasağı getirdiği vurgulanarak, Türk hükümetine yönelik açık bir eleştiri getirilmiştir. Ancak hiçbir siyasi yetkilinin kaynak gösterilmeden ve ifadelerine atıfta bulunulmadan, gazetenin kendi yorumu şeklinde sunulduğu görülmektedir. Devamında ise çarpıcı şekilde; “*Ülkede polis, mafya ve istihbarat arasında bir ittifak şeklinde ‘derin devlet’*

görünümü bulunuyor” ifadelerine yer verilerek, haber vermenin ötesine geçilerek gazetede açıkça Türkiye aleyhinde propaganda yapıldığı görülmektedir.

Gazetenin 2. sayfasında, *“Türkiye’de huzursuzluğa dönüş”* başlıklı bir başka haberde ise; *“Türkiye’de mecliste çoğunlukla AKP’yi seçtiklerinden bu yana, ülke şiddet ve istikrarsızlık içinde batıyor”* söyleminde bulunulmuştur. Bu yönüyle gazete tarafından direkt olarak AKP hükümetinin hedef alındığı görülmekte, ülkede olduğu tasvir edilen şiddet ve istikrarsızlıktan iktidarın sorumlu tutulduğu dikkat çekmektedir. Haberin ayrıntılarına aynı tavırla devam edilmiş; 5 ayda ülkenin 13 yıl geriye gittiği, Kürt isyancılara karşı savaş, büyümede yavaşlama ve medya zulümü olduğu ayrıca, derin devletin de uyandığı ifade edilmiş ve oldukça olumsuz bir tablo yaratılmıştır. Haberde Suriye’den gelen mültecilere de değinilmiş, Türkiye’deki 2.2 milyon mültecinin ve İslam Devleti’nin uyuyan hücrelerinin de bir başka gerginlik kaynağı olacağına dikkat çekilmiştir. Bu yönüyle haberde, iktidarın mülteci politikasının yanlışlığı ve IŞİD’in Türkiye’de yuvalandığı mesajı verilmiştir. Devamında, hükümetin kurbanlara tepkili olduğu ve onları suçladığı tekrarlanmış, saldırıdan birkaç saat sonra sosyal ağları engellemek için Başbakan Yardımcısı, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu’na (RTÜK) bir bildiri göndererek bu saldırılar hakkında yayın yasağı getirdiği belirtilmiş ancak, medyanın kapsamlı şekilde yayın yapmaya devam ettiği vurgulanmıştır. Burada da yayın organlarının hükümetin yasaklarını umursamadığı mesajı verildiği görülmektedir. Bir başka haberde, Orman ve Su İşleri Bakanı’nın Twitter’da sol aktivistleri eleştirdiği ve *“Halkımız bu terörist provokatörlere karşı dikkatli olmalı çünkü bizim sosyal uyumumuzu ve birlikteliğimizi kırmak istiyorlar”* şeklindeki ifadesine yer verilerek, yürüyüşe katılanların iktidar tarafından suçlandığı iddiasına kanıt olarak sunulmuştur. HDP Genel Başkanı Selahattin Demirtaş’ın ifadesinin başlığa doğrudan taşındığı *“Diktatörü devirmek”* başlığıyla yapılandırılan haberde; Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın saldırılardan sonra birlik olmak için çağrıda bulunduğu ancak, Türkiye’nin siyasi arenada çok bölündüğü, Başbakan Davutoğlu’nun, durumu görüşmek için sadece CHP ve MHP liderlerini davet ettiği, Demirtaş’ı ise davet etmediği ve onun tutumunu *“sorumsuz”* olarak nitelendirdiği belirtilmiştir. Bu yönüyle haberde, HDP Başkanı Demirtaş’ın dışlanıyor olduğu yönünde bir algı yaratılmıştır. Haberde ayrıca, *“Kürt HDP Partisi”* nin üçüncü kez saldırıya maruz kaldığı belirtilerek, kuvvetle muhtemel Diyarbakır ve Suruç saldırıları hatırlatılmıştır. Demirtaş’ın partizanlarına Kasım seçimlerine kadar bekleyip, seçimlerde diktatörü devirmeye davet ettiğine yönelik ifadesine dikkat çekilmiştir. Böylece haberde, Demirtaş’ın söylemi üzerinden Erdoğan, diktatör olarak nitelendirilmiştir. İktidara yönelik olumsuz söylemlerin öne çıkarılmaya devam edildiği haberde; güvenlik zafiyeti olduğu düşünülerek, hükümetin bu tür

saldırıları önlemek için gerekli tedbirleri almamış olduğu gerekçesiyle yaşanan trajediden sonra göstericilerin “*katil Erdoğan*” şeklinde sloganlar attığı belirtilmiştir. Ülkede korku ve komplo teorilerinin başladığı ifade edilen haberde, “*Muhafazakârlar meclis çoğunluğunu elde etmek için her şeyi yapmaya hazır olduklarını ifade ettiler*” şeklinde bir ifadeye yer verilmiştir. Burada iktidarın ideolojik kimliklerinin öne çıkarılarak, “*muhafazakâr*” şeklinde tanımlandığı dikkat çekmektedir. Bir başka haberde ise; saldırıdan bir gün önce Rize’nin bir kasabasının halkının garip bir toplantıya katıldığı ifade edilmiştir. Haberin içeriğinde; “*Mafya babası ve radikal milliyetçilik temsilcisi Sedat Peker, AKP’ye oy verilmesi için çağrıda bulundu*” ifadesi kullanılmış, Peker’in; “*Erdoğan giderse, Türkiye gidecek. Biz nefsi müdafaa hakkımızı kullanacağız, kan akacak*” şeklindeki sözleri doğrudan habere aktarılmıştır. Böylece Peker’in bir gün önce saldırıyı ima ettiği yönünde bir alt mesaj verilmiştir. Devamında ise; AKP’nin derin devleti canlandıracak gibi görüldüğü ve ülkeyi bataklığa sürükleyeceği ifade edilerek, iktidara yönelik olumsuz mesajlara devam edildiği görülmektedir.

Bir başka haberde; saldırganlara ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Başbakan Davutoğlu’nun şüphelenilen 3 örgütü işaret ederek, saldırıyı gerçekleştirenlerin, Kürdistan İşçi Partisi (PKK) isyancıları, İslami Devlet Organizasyonu (İŞİD) ve Devrimci Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi (DHPK-C) olabileceği belirtilmiştir. Gazete haberin devamını kendi görüşü doğrultusunda yapılandırarak, PKK’nın inandırıcı olmadığını çünkü Kürt sorununun çözüm sürecinde PKK’nın amacının sivilleri öldürmek olmadığı, DHPK-C’ nin de inandırıcı bulunmadığı çünkü bu küçük grubun İstanbul’daki iki saldırıda sınırlarını gösterdiği belirtilmiş, İslam Devleti Organizasyonu’nun ise, tek seçenek olduğuna dikkat çekilmiştir. Bu ifadelerde, PKK’nın sivilleri öldürmediği yönünde bir algı yönetimi yapıldığı, DHPK-C’nin ise diğer terör örgütlerine göre minimize edildiği görülmektedir. Haberde ayrıca ilk bulgular, iki intihar bombacısının 25 yaşında bir erkek ve 35 yaşında bir kadın olduğu saldırıda kullanılan patlayıcıların Suruç’ta kullanılanlarla aynı olduğu yönündedir. Suriye sınırı yakınındaki Suruç’ta 20 Temmuz’da tümü solcu olan 33 kişinin hayatını kaybettiği de ifade edilerek, geçmişe yönelik bir hatırlatmaya yer verilmiştir. Haberin içeriğinde, “*tümü solcu olan*” şeklinde bir nitelendirmeye hem kişilerin ideolojik kimlikleri öne çıkarılmış hem de Türkiye’de iktidarla zıt yönde ideolojilere sahip kişilerin saldırıya maruz kaldığı yönünde bir alt mesaj verilmiştir.

“*Uyuyan hücreler*” başlıklı bir diğer haberde, Cumartesi sabahı patlamanın ardından, sosyal ağlar üzerinden İŞİD’in bir mesaj gönderdiği belirtilmiş ve mesaj; “*Yaklaşık 40 mürted ve komünist öldü, tanrı ölü sayısını artırabilir*” şeklinde direkt olarak habere aktarılmıştır.

Buradaki “*mürted*” ifadesiyle aslında Müslüman ama dinden çıkmış kişi anlamı verilmektedir. Yani saldırıda ölenlere IŞİD’in bu tanımı yaptığı görülmektedir. Haberin ayrıntılarında, Ocak ayında basında duyurulan bir rapora göre, Türkiye’de IŞİD ile bağlantılı 3000 kişinin bulunduğu dikkat çekilmiştir. Devamında ise bu durum Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın, üslerini ABD uçaklarına ödünç vermesiyle ilişkilendirilmiş, IŞİD’in bu durumdan itibaren Ankara’ya yönelik tehditlerini artırmaya devam ettiği belirtilmiştir. Haberde ayrıca HDP Eş Başkanı Demirtaş’ın; “*5 Haziran Diyarbakır ve 20 Temmuz Suruç saldırısı. Neden ülkede hiçbir güvenlik önlemi yok? Neden sol protestolar, muhafazakâr yanlısı İslamcıların yürüyüşlerinde olduğu gibi korunmuyor?*” şeklindeki ifadeleri doğrudan aktararak, hükümete seslendiği belirtilmiştir. Bu ifadelerin daha önceki haberlerde de olduğu gibi Le Monde’un benimsediği görüşle aynı doğrultuda olmasından dolayı öne çıkarıldığı görülmektedir. İçeriğinde ise kişilerin ideolojik kimliklerine vurgu yapılmaya devam edildiği dikkat çekmektedir. Devamında haber detaylandırılmış, 10 Ekim saldırısının yaşandığı yerin, polis merkezine sadece 1 kilometre ve belediye binasına ise 200 metre mesafede olmasına rağmen, hiçbir polisin görünmediği ve istasyonun yakınında sadece 2 polis aracının olduğu belirtilmiştir. Türklerin kendi hükümetinin beceriksizliğini kınadığı ancak, İçişleri Bakanı Selami Altınok’un; “*güvenlik ile ilgili hiçbir kusur yoktur*” dediği ifade edilmiş, güvenlik zafiyeti olduğu yönünde durum pekiştirilerek Altınok’un ifadesi çelişkili olarak yansıtılmıştır.

Le Monde Gazetesi’nin 13 Ekim 2015 tarihli sayısında; “*Türkiye amansız bir krize itiliyor*” başlığı kullanılmıştır. Haberin içeriğinde; hükümetin kurbanları suçladığı ve saldırıyı kapsayan haberlerle ilgili medyaya yayın yasağı getirdiğine dikkat çekilmiştir. Haberde gazete, ülkede “Derin Devlet”in yeniden canlandığı öne sürülmüş, polisin, yeraltı dünyasının ve gizli servislerin, seçime 3 hafta kala ittifak kurduğu vurgulanmıştır. Bu yönüyle gazetenin ülkeye karşı ciddi bir şüphe yaratmaya çalıştığı görülmektedir. Devamında toplumun tepkisi öne çıkarılarak, binlerce protestocunun çift saldırıdan sonra sokaklara indiği, Türkiye’de huzursuzluğun geri döndüğü ve Ankara saldırısının, tehlikeli bir oyunu ortaya çıkardığı belirtilerek, Türkiye’de şüpheli durumlar olduğu ve halkın huzursuzluk yaşadığı algısı yaratılmıştır. Haberin ayrıntılarında, seçmenlerin 7 Haziran 2015’te AKP’ye çoğunluk vermediğinden dolayı, Türkiye’nin şiddet ve kararsızlığa itildiğine dikkat çekilmiş, iktidar bir anlamda bu durumdan sorumlu tutulmuştur. Ülkenin 5 ayda 13 sene gerilediği, Kürt isyancılara (PKK) karşı savaş, yavaş ilerleme, medyaya zulüm ve “Derin Devlet”in canlanması gibi konuların gündeme geldiği vurgulanarak, Türkiye’nin bir krizin içinde olduğu mesajı verilmiştir. Haberde ayrıca, Suriye savaşıyla, mültecilerin Türk topraklarına yayılması ile de başka bir gerilim kaynağının oluştuğuna dikkat çekilmiş ve saldırı sonrası medya yasağı

getirildiği ancak, yayın organlarının buna uymadığına olumsuzdurucu bir tavırla dikkat çekilmiştir.

Bir başka haberde; Türk siyasetinin hiç bu kadar bölünmemiş olduğu ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın bu nedenle birlik çağrısında bulunduğu ifade edilmiştir. 3 muhalefet partisinden sadece ikisinin, CHP ve MHP liderlerinin olayları değerlendirmek için Ahmet Davutoğlu tarafından davet edildiği, HDP'nin ise "sorumsuz" tutumundan dolayı davet edilmediği belirtilmiştir. Buna karşılıklı HDP'nin ise; "Diktatörü devirmek" için seçimleri beklediklerini duyurduğu ifade edilmiştir. Bu haberle Le Monde Gazetesi'nin, Türk siyasetinde HDP'nin ötekileştirildiğini ima eden bir içerik oluşturduğu görülmektedir.

"Erdoğan mı? En kötü politika mı?" başlıklı bir başka haberde; Türkiye'nin yasta olduğu ve istikrarı bozma yolunda ilerlediği belirtilmiştir. Haberin devamında, HDP'nin çağrısına destek vermek adına gar önünde toplanıldığı, ordu ve ayrılıkçı silahlı Kürt Partisi PKK arasında kavgayı durdurmayı talep ettikleri ifade edilmiştir. Bu yönüyle haberde; terör örgütü PKK'nin "Kürt Partisi" olarak ifade edilerek, yumuşatıldığı görülmektedir. Haberde; iktidar yanlısı basın, apar topar, doğruluk endişesi olmaksızın, PKK'yi ve İran'ı suçladığı belirtilmiş, basın açıkça eleştirilmiştir. Gözlemcilerin ise İslam Devleti'nin uyuyan hücrelerinin peşinde iz sürdüğü, çünkü bunların Kürtleri vurmak için istekli oldukları veya amaçlarının Türkiye'yi istikrarsızlaştırmak olduğuna dikkat çekilmiştir. Ancak saldırının siyasi kutuplaşma ve yerli gerilimlerin iyice arttığı günlerde gerçekleştiği ve Cumhurbaşkanı'nın Partisi AKP'nin tamamen bu durumdan sorumlu tutulduğu ifade edilmiştir. Devamında, seçimlerde çoğunluk oyları alamadığı ve böylece 12 yıldır ilk defa genel seçimleri kaybettiği belirtilmiş, beklemediği kadar yüksek oy alan HDP'nin oylarını düşürmek için AKP'yi destekleyenlerin, ülkedeki binaları yağmaladığı, yıktığı ve yaktığı vurgulanmış, iktidar direkt olarak suçlanmıştır. Erdoğan'ın ise bu olaylara tepkisiz kaldığı gibi şaşırtıcı birçok milliyetçi karışım ve İslam politikası kampanyaları sunduğuna dikkat çekilerek, iktidar açıkça eleştirilmiş ve başarısız olduğu mesajı verilmiştir. Ayrıca, 2 yıllık ateşkesi kırmak ve yeniden Türkiye Kürtleri ile savaşmak için, PKK ile ilk sirtüşmeyi fırsata çevirdiği ifade edilmiş, iddia edilen durum olumsuzlandırılarak sunulmuş ve iktidarın karşı ideolojik üretim yapılmıştır.

15 Ekim 2015 tarihli Le Monde Gazetesi'nde; Türk sol partisinin, savaşı barış ile yenmeye devam etmesi gerektiğini vurgulayan ifadeler öne çıkarılmıştır. Haberin içeriğinde, Türkiye'de sol kesimden bir beklenti öne sürülmüş, iktidar savaşırken muhalefetin barıştan yana olduğu mesajı verilmiştir. Bir başka haberde, Türk milletinin birliğini tehlikeye attıkları gerekçesiyle AKP ve Cumhurbaşkanı tarafından suçlandıklarından dolayı, Kürt azınlığı ve

müttefiklerine karşı bir nefret yükseldiği ifade edilmiştir. Böylece toplumda Kürtlere karşı bir ötekileştirme olduğu ve bunun sorumlusunun da iktidar olduğu yönünde bir alt mesaj verilmiştir.

Bir başka haberde; HDP'nin güçlü bir şekilde öne çıkarıldığı dikkat çekmektedir. Türkiye'nin yasal Kürt partisi HDP liderlerinin, Kürt'leri ve birçok Türk'ü demokrasi için ikna ettikleri, ülkenin yetenekli olduğunu ve geleceğinin siyasi ilerlemede yattığını belirten ifadelerine yer verilmiştir. HDP'nin yükselişinin Türk ve Kürt genç liderleri sayesinde olduğu, Türk ve Kürt seçmenleri yeniden birleştirmeyi başardıkları, AKP'nin İslam milliyetçi hâkimiyetine karşı HDP'nin alternatif bir hâkimiyet sunduğu belirtilmiştir. Bu haberde kullanılan, ifadelerle HDP'nin yüceltildiği ve başarılı gösterilmeye çalışıldığı, bunun karşısında ise iktidarın olumsuzlaştırıldığı dikkat çekmektedir. Haberin devamında HDP'nin alternatif olarak sunduğu hâkimiyette şu tekliflerde bulunduğu belirtilmiştir: Dini etnik modeli reddederek millete yeni görüş ve insan hakları üzerine hâkimiyeti yeniden inşa etmek, sivil barış ve Ermeni soykırımı da dâhil olmak üzere tarihi bulmayı vaat ettikleri ifade edilmiştir.

Aynı tarihli Le Monde Gazetesi'nde son olarak; “3 Polis yetkilisi Ankara saldırısından sonra açığa alındı” başlığı kullanılmıştır. Haberin içeriğinde; Ankara İl Emniyet Genel Müdürü, istihbarat yetkilisi ve Kamu Güvenliği Başkanı'nın görevden alındığı belirtilmiştir. Ayrıca, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın 14 Ekim günü yaptığı açıklamada, “İçişleri Bakanı ‘mümkün hataları’ kabul etti” ifadesi aktarılmış ve özel bir soruşturma başlattığı yönündeki açıklamasına yer verilmiştir. Böylece güvenlik zafiyeti olabileceğinin iktidar tarafından kabul edildiği algısı yaratılmıştır.

3.4.2.1.6 Ankara Saldırısının Libération Gazetesi'ndeki Söylemi

Libération Gazetesi'nin, Ankara saldırısı haberine ilk olarak 12 Ekim 2015 tarihinde yer verdiği görülmektedir. Gazetenin ilk sayfasında, “Türkiye’de en kötü senaryo” başlığıyla yapılandırılan haberde; saldırıda 100 kişinin hayatını kaybettiği, ülkede büyük problem yaşandığı ve iç savaşın olabileceği ifade edilmiştir. Saldırıyı Ankara'nın desteklediği silahlı Suriye cihatçılarının yapmış olduğu öne sürülmüştür. Saldırının ertesi günü, insanların gar önünde toplandıkları, saldırıyla ilgili AKP'yi ve Recep Tayyip Erdoğan'ı suçlu gördükleri, “Katil devlet hesabını vermeli” ve “Savaşa hayır, hemen bir barışa evet” sloganları atıldığı belirtilmiştir. Pankart taşıyan gençlerin “Katilleri tanıyoruz” ve KESK Başkanı Lami Özgen'in “Yastayız, kızgınız ama kan istemiyoruz” sözleri öne çıkartılmıştır. Haberin ayrıntılarında; Ankara'daki protestonun nedeninin bir yandan da Türk-Kürt ayrımcılığını

durdurmak olduğu ama bu saldırının ortalığı daha da karıştırdığı ve suçun hükümetin üstüne atıldığı ifade edilmiştir. Ama bir Kürt milletvekili olan AKP’li Orhan Miroğlu bu durumun HDP’nin bir oyunu olduğunu ve 1 Kasım 2015’te olacak olan seçimlerde kendisine oy toplamak amacıyla yaptırdığı belirtilmiştir. Haberde, Aydınlık Gazetesi’nde bu saldırıdan, Türkiye’nin PKK’ya karşı savaşını ve Ankara-Moskova yakınlaşmasını istemeyen Amerika’nın sorumlu tutulduğu ifade edilmiştir. Sol ve aşırı sol partiler için de bu korkunç olayın başta olanlara yaradığı ifade edilmiştir.

“*Recep Tayyip Erdoğan, kundakçı*” başlığıyla verilen bir başka haberde; Türk Cumhurbaşkanı’nın, Kürt gerilla ile siyasi reform başlattığı ve barış sürecinin açıldığı ancak, ülkeyi yeni bir şiddet döngüsüne ittiği vurgulanmıştır. Gazetenin böylece direkt olarak Erdoğan’ı hedef aldığı hatta ithamlarda bulunduğu dikkat çekmektedir. Haberde HDP’nin seçimlerde %10’u geçtiği ve AKP’nin oylarını düşürdüğü için, PKK’ya karşı yeniden bir savaş açıldığı belirtilmiştir. Kürt gerillaların ateşkes ilan etmesine rağmen, Türk ordusunun vurmaya devam ettiği ifade edilmiştir. Böylece gazetede, terör örgütü PKK “*Kürt gerillalar*” olarak ifade edilmiş, terör örgütünün ateşkes ilan ettiği olumlandırılarak sunulurken, Türk ordusu suçlu gösterilmeye çalışılmıştır. Saldırıdan sonra PKK’nın, 1 Kasım 2015 seçimine kadar ateşkes ilan ettiği, Kürt protestocuların Avrupa’da Paris, Geneve ve Berlin’de “*Savaşa ve Türk Devleti’nin terörüne hayır*” sloganlarıyla yürüyüş yaptığı vurgulanmış, Türkiye’ye yönelik suçlayıcı tavra devam edilmiş, terörü devletin yaptığı iddia edilmiştir.

2. Sayfada, “*Türkiye’de barışın katilleri kim?*” başlığıyla yapılandırılan haberin içeriğinde; Cumartesi günü gerçekleşen intihar saldırılarını, Suriye cihatçılarının ve Ankara destekli silahlı grupların yapmış olabileceği belirtilmiştir. Bu yönüyle haberde yürüyüşe katılanların “*barış isteyen kişiler*” olarak nitelendirildiği ve şüphelenilen kişilerin ise “*cihatçı*” şeklinde ifade edildiği görülmektedir. Haberde ayrıca, hükümeti şüpheli göstermeye yönelik bir alt mesaj da dikkat çekmektedir. Devamında Demirtaş’ın ifadelerinin direkt olarak habere aktarıldığı görülmektedir. Demirtaş’ın duygu dolu ve kesik kesik çıkan bir sesle; “*Elimizde kana bulanmış kırmızı bir şehir var. Barış şehitleri barış için devlete bedel ödedi. Dün buraya umutla geldiler, sadece barış istiyorlardı, ne yazık ki 128 yoldaşımız memleketine tabutlarda döndü ama biz burada ayaktayız ve hep birlikte direniyoruz*” şeklindeki ifadelerine yer verilmiştir. Gazetenin bu yönüyle görüşünü benimsediği için Demirtaş’ın ifadelerine yer verildiği ve ideolojik üretim yaptığı görülmektedir. Haberde hayatını kaybedenlerin sayısına ilişkin çelişki bir duruma dikkat çekilerek, İçişleri Bakanlığı’nın resmi bilançosuna göre; 96 kişinin öldüğünün, 246 kişinin yaralandığının, Türkiye Tabipler Birliği’nin açıklamasına göre; 128 kişinin öldüğü ve 264 kişinin yaralandığı yönündeki

açıklamaya yer verilmiştir. Bir başka haberde ise; Pazar günü binlerce kişinin Sıhhiye Meydanı'nda toplandığı belirtilerek toplumun tepkisine dikkat çekilmiş, Ankara Tren Garı'nın iki adım ötesinde olan bu yerde dün Türkiye tarihinin en büyük katliamının yaşandığına vurgu yapılarak hem güvenlik zafiyeti şüphesi ima edilmiş hem de toplumun tepkisi onaylayıcı bir tavırla öne çıkarılmıştır. Devamında ise; AKP ve AKP lideri Recep Tayyip Erdoğan'ın 2002'den bu yana iktidarda olduğu hatırlatılmış, vatandaşların; “*AKP sorumlu*”, “*devlet katili açıklamak zorunda*”, “*savaşa hayır, şimdi barışa evet*” şeklinde sloganlar attıklarına dikkat çekilmiş, iktidar olumsuzlandırılarak öne çıkarılmıştır. Demirtaş'ın yüksek sesle Başbakan'a seslendiği belirtilen haberde; “*Biz herkesle acımızı paylaşmak istiyoruz. Ama katillerle ve faşistlerle nasıl paylaşalım?*” şeklindeki iktidarı suçlayan ifadelerine yer verilerek, söylem güçlendirilmiştir. Son olarak gençlerin, “*katilleri biliyoruz*”, “*biz karalar giydik ama kan istemiyoruz*” şeklinde pankartlar açtığına dikkat çekilmiş ve KESK Başkanı Lami Özgen'in, 2 gün süreyle grev çağrısında bulunduğu belirtilerek, aynı tavırla haber üreilmeye devam edilmiştir.

Libération Gazetesi'nin aynı tarihli sayısında 3. sayfaya gelindiğinde; Cumartesi günü saat 10.00'da Ankara Tren Garı önünde 10.000 kişinin “*Emek, barış ve demokrasi yürüyüşü*” için bir araya geldiği ve 2 canlı bombanın intihar saldırısı gerçekleştirdiği belirtilerek haber yeniden üretilmiştir. Aynı sayfada bir başka haberde ise; RTÜK'ün katliam görüntülerinin yayınlanmasını yasaklayan kararı bütün televizyon kanallarına ileterek, yasağa uyulmasını istediği vurgulanmıştır. “*Saldırıyla ilgili ne biliyoruz?*” başlıklı bir başka haberde ise; Başbakan'ın açıklamasına yer verilmiş, 2 kamikazenin bu saldırıyı gerçekleştirdiği ifade edilmiştir. Fransız gazetelerinde intihar bombacıları için “*kamikaze*” ifadesinin kullanıldığı dikkat çekmektedir. Kamikaze denilen Japon pilotların 2. Dünya Savaşı sırasında gemilere çarparak çok daha zarar vermeyi amaçladıkları göz önünde bulundurulduğunda, canlı bomba yerine kamikaze ifadesi kullanılarak, yaptıklarının meşrulaştırılmaya çalışıldığı anlamı çıkmaktadır. Devamında; her bir kamikaze üzerinde 5 kilo TNT'nin bulunduğu ve patlamanın daha kuvvetli ve daha yıkıcı olmasını istedikleri için yüzlerce demir top bomba eklediklerini açıklayan ifadelerine yer verilmiştir.

Libération Gazetesi'nin 13 Ekim 2015 tarihli sayısında, “*Adıyaman, Cihadın Türk kalesi*” başlıklı haber yer almaktadır. Suriye sınırlarına 150 km uzaklıkta bulunan bu şehirde 200 gencin İslam Devleti'ne katıldığının görüldüğü belirtilmiş, haberde Adıyaman için gençlerinin DAESH'e katılma nedenleri öne sürülerek, “*Sefaletin sermayesi*” nitelendirmesi yapılmıştır. “*Ankara katliamının, iddia edilen düzenleyicilerden birinin bu şehrin yerlisi olduğu söyleniyor*” ifadesine yer verilen haberin devamında; Adıyaman'da yaşayanların

koru içinde olduğu, gençlerin cihada katılmaya istekli oldukları belirtilmiş, bir cihatçının dedesinin; “*Allah yolunda ve inançsızlara karşı savaş*” sözlerinin onları çektiğini belirten ifadelerine yer verilmiştir. Haberde ayrıca, örgüte katıldıklarında 6.000 Dolar aldıkları, daha sonra da her ay 1.200 dolar kazandıklarına dikkat çekilmiştir. Bu haberde kullanılan ifadelerle, Adıyaman’da cihat adı altında ve büyük oranda ekonomik yetersizlikler sebebiyle insanların örgüte katıldıkları öne çıkarılmıştır. “*İnançsız*” olarak nitelendirdikleri kitleye karşı “*Allah yolunda*” savaştıkları düşüncesiyle kandırıldıklarına dikkat çekilmiştir. Ayrıca, bu durumun Adıyaman’da yaşayanlara yansıdığı korkunun da vurgulandığı görülmektedir.

3.4.2.1.7 Ankara Saldırısının Le Figaro Gazetesi’ndeki Söylemi

Ankara saldırısı haberlerine Le Figaro Gazetesi’nde ilk olarak 12 Ekim 2015 tarihinde yer verildiği görülmektedir. “*Ankara saldırısının ardından, Türklerin iktidara karşı öfkesi*” başlığının kullanıldığı haberde; binlerce Türk’ün saldırıdan bir gün sonra öfkelerini gösterdikleri, hükümetin İslam Devleti’ni suçladığı, muhalefetin ise yönetimin tutumunu sorguladığı belirtilmiştir. Devamında; DAESH’in ilk şüpheli olarak görüldüğü, Türk topraklarındaki en ölümcül saldırı olan Ankara saldırısını, yetkililere göre DAESH’in düzenlediği ifade edilmiştir. 2 canlı bombanın 97 kişinin ölümüne neden olduğunun belirtildiği haberde, 10 Ekim günü Ankara Garı önünde “*Emek, Barış ve Demokrasi*” için toplanan, Kürt Partisi sendika üyeleri, sol parti ve aynı zamanda ailelerinin de yürüdüğü ve 2 canlı bombanın art arda kendini patlattığı açıklanmıştır. Önceki günler gelen ihbarların, prosedür ve uyarıların yanı sıra araştırmacılara göre cihatçıların yaptığının doğrulandığı ifade edilmiştir. Haberde ayrıca, Ankara saldırısının aynen, 32 militanın hayatını kaybettiği Suruç saldırısına benzediği belirtilmiştir. Suruç katliamını araştıranların Ankara’ya da gelerek, 20 şüpheli kişiyi bildirdiklerine dikkat çekilmiştir. Ayrıca, şüphelilerin ailelerinden canlı bombalarla karşılaştırmak için, DNA örneklerinin alındığı vurgulanmıştır. En güçlü şüphelinin ise Suruç katliamını planlayanın kardeşi olduğu, Türk polisinin tüm illerde anti-DAESH operasyonları düzenlediği ve 50 kişinin gözaltına alındığı bildirilmiştir.

Bir başka haberde; HDP’lilerin bu olayda hükümeti suçlu gösterdiği, yeterince önlem alınmadığı ve korunmadıklarını ifade ettiklerine dikkat çekilmiş, hatta hükümeti “*teröristler*”le suç ortağı olmakla suçladıkları belirtilmiştir. Ahmet Davutoğlu’na göre ise Türkiye’de bir kaos oluşturmak için DAESH’in ve PKK’nın, canlı bombalar göndereceklerine dair bilgiler alındığı ve bu nedenle de güvenlik önlemlerinin alındığı ifade edilmiştir. Devamında ise bunun yetmediği, acımasızca bir gücün Kürt Partisi’ni ve onları destekleyen

halkı hedef aldığı, bunun amacının, Türkiye'yi bir iç savaşa sürüklemek olduğunu ifade ettiği belirtilmiştir.

13 Ekim tarihinde saldırıya ilişkin haberde ise; Ankara saldırısının bir numaralı sanığının İslam Devleti olduğu belirtilmiştir. Böylece Fransız gazetelerinde genel olarak DAESH için İslam Devleti ifadesinin kullanıldığı görülmektedir. Haberin içeriğinde; Türkiye'deki en ölümcül saldırı için yetkililerin İslam Devleti'ni suçladığı ifade edilmiştir. Kesin bilgilere göre iki erkek intihar bombacısının, Ankara Garı önünde 97 kişiyi öldürdüğü vurgulanmıştır. Yürüyüşe gelenlerin sendika üyeleri, Kürt yanlısı ve solcu partilerden olduğu ancak, aynı zamanda yürüyüşte ailelerin ve 9 yaşındaki bir çocuğun da olduğu belirtilmiştir. Araştırmacılara göre; cihad için bir canlı bomba eylemi olduğu, patlayıcılara parça tesirli çelik bilyeler eklendiği ve bir grup insanın içinde patladığı belirtilmiş, saldırının Suruç saldırısına çok benzediğine dikkat çekilmiştir. Haberde Suruç saldırısına ilişkin, Suruç'un Suriye sınırında olduğu, 20 Temmuz'da 32 Kürt yanlısının öldürüldüğü yönünde ifadelere yer verilerek saldırı hatırlatılmıştır. Haberin ayrıntılarında; polisin 20 kişilik bir şüpheli listesi oluşturduğu, bunların hepsinin intihar saldırısı adayları olduğu, ailelerinden DNA örneklerinin alındığı ve saldırganların organları ile karşılaştırıldığı bilgilerine yer verilmiştir. Şüpheliler arasında Suruç intihar bombacısının kardeşinin de bulunduğu belirtilmiş, polisin Pazar ve Pazartesi günleri bütün illerde İslam Devleti'ne karşı operasyonlar düzenlediği ve elli kişiyi tutukladığı yönündeki bilgiler öne çıkarılmıştır. "*Birçok gri alan*" başlığıyla verilen bir diğer haberde, Başbakan Davutoğlu'nun; "*bir örgütten olan şüphelilerden birinin adı netleşti*" şeklindeki ifadesine dikkat çekilmiş, hangisi olduğu sorulduğunda ise, yanıt vermek istemediği ve PKK ihtimalinin yüksek olduğunu belirttiği ifadesine yer verilmiştir. Gazete bu ifadenin ardından kendi yorumunu öne çıkartarak, Kürtlerin mantıklı olmadığı çünkü PKK'nın şiddetle Ankara saldırısını kınadığı, iktidarın İslam Devleti'nin yaptığını kabul etmediği, İŞİD'in de saldırıyı üstlenmediği ve Suruç saldırısında da aynı şeyin olduğu ifade edilmiştir. Dolayısıyla gazete saldırıyı kimlerin gerçekleştirdiğine dair bilgilerin netleşmediğine ve çelişkili durumlar olduğuna dikkat çekmiştir. Haberin devamında; Pazartesi günü birkaç kurbanın cenaze töreni sırasında ölenlerin ailelerinin ve Kürt yanlılarının hükümeti itham etmeye devam ettiği, devletin saldırıyı engellemesi gerektiğini vurguladıkları, hükümetin de HDP'nin PKK ile suç ortaklığı olduğunu söyleyerek HDP'yi itham ettiğine dikkat çekilmiştir. Başbakan Yardımcısı Tuğrul Türkeş'in aynı ifadeyi tekrar ederek; "*HDP, PKK'nın bir siyasi partisidir*" ifadesi öne çıkarılarak söylem güçlendirilmiştir. Haberde ayrıca, HDP'nin seçimler sırasında oyların %13'ünü kazandığı ve bu nedenle Başbakan Erdoğan'ın partisi AKP'nin mecliste mutlak çoğunluğu kaybettiği, AKP'nin bu yaklaşan

seçimde de HDP'nin skoru yeniler korkusu duyduğu, koalisyon olmayacağı ve Türkiye'nin 1 Kasım'da tekrar oy kullanacağı, her durumda hükümetin planladığı gibi bir seçim yapılmasını sağlayacağına dikkat çekilmiş böylece, haberde AKP'nin HDP ile rekabet ettiği algısı yaratılmıştır. Ayrıca, İçişleri Bakanı Altınok'un saldırıya ilişkin güvenlik zafiyeti olmadığını belirttiği ancak, HDP'nin buna güvenmediği çünkü HDP'nin ofislerinin ve mitinglerinin daima saldırıya uğradığı belirtilmiş, HDP'nin devletin kendilerinin güvenliğini sağlamadığını ve seçim mitinglerinin hepsini iptal etmeyi düşündükleri ifadelerine yer verilmiştir. Dolayısıyla Le Figaro'da HDP öne çıkarılmış ve iktidara yönelik olumsuz söylemlere dikkat çekilmiştir.

3.4.2.2 Paris Saldırısı Haberlerinin Eleştirel Söylem Analizi

Paris saldırıları, 13 Kasım 2015 tarihinde, 21.16'da başlayan, Paris'in birinci, onuncu ve on birinci bölgeleriyle birlikte, Paris Stadyumu'nda gerçekleştirilen silahlı ve bombalı terör saldırılarıdır. Bataclan Tiyatrosu'nda gerçekleşen rehin alma eyleminin yanı sıra başkent çevresinde en az altı silahlı ve üç bombalı saldırı gerçekleştirildiği açıklanmış, Fransız polisi ayrıca iki intihar bombacısının saldırılara katıldığını açıklamıştır. 23.58'de Fransız Cumhurbaşkanı François Hollande olağanüstü hal ilan edildiğini ve tüm sınırların kapatıldığını açıklamıştır.

3.4.2.2.1 Paris Saldırısının Sabah Gazetesi'ndeki Söylemi

Sabah Gazetesi Paris saldırılarının ertesi günü ilk sayfada; "*Paris'te dehşet gecesi: 60 ölü*" başlığıyla habere yer vermiştir. "*Eş zamanlı 5 terörist saldırı*" alt başlığına dikkat çekilen haberde; "*Paris, dün gece teröre teslim oldu*" ifadesi kullanılmıştır. Bu ifadeyle Fransa'nın terör saldırısı karşısında çaresiz kaldığı mesajı verilmektedir. Haberin içeriğinde ise; Fransa-Almanya dostluk maçının oynandığı stadın yakınında 3 ayrı canlı bomba saldırısı gerçekleştiği, bir restoran ile bir konser salonuna da silahlı baskın düzenlendiği, konser salonunda 100 kişinin rehin alındığı, saldırılarda 60 kişinin öldüğü, yaklaşık 150 kişinin yaralandığı ve ülkede olağanüstü hal ilan edildiği yönünde genel bilgilere kısaca yer verilmiştir.

Gazetenin 18. sayfasına gelindiğinde haberin ayrıntılarına yer verildiği görülmektedir. Büyük harf ve iri puntolarla, "*Paris'te terör dalgası*" ana başlığıyla yapılandırılan haberin spotunda; Fransa'nın başkentinin 3 bombalı ve 2 silahlı saldırının hedefi olduğu, sınır kapılarının kapatıldığı bilgilerine yer verilerek, ilk etapta ideolojik bilgi eksilimine gidildiği görülmektedir. Haberin ayrıntılarında ise; geçmişe yönelik bir hatırlatma yapılarak, 12 kişinin öldüğü Charlie Hebdo baskının ardından bir yılda ikinci kez terörün hedefi olduğu

belirtilmiştir. Devamında Fransızların 5 ayrı saldırının şokunu yaşadığı ifade edilmiş, Fransa için beklenmeyen bir saldırı olduğu izlenimi verilmiştir. *“Hollande: Eşi görülmemiş saldırı”* alt başlığıyla devam eden haberde; terör dalgasını henüz üstlenenin olmadığı belirtilmiş ve kaynak gösterilmeden DAES’in gerçekleştirdiği yönünde değerlendirmelerin öne çıktığı ifade edilmiştir. Gazetede, Fransa’nın Suriye’deki DAES varlığına karşı koalisyon güçlerinin düzenlediği saldırılara katılması nedeniyle terör örgütünün hedefinde olduğu belirtilmiş, kaynak gösterilmemesi nedeniyle de kendi yorumu olduğu dikkat çekmektedir. Haberin sonunda da Hollande’ın; *“Dayanışma ve barış çağrısı yapıyorum”* söylemine yer verilmiştir.

Paris saldırılarının gazetelerde yer aldığı ilk gün olan 14 Kasım 2015 tarihli Sabah Gazetesi’nde saldırıya ilişkin haberlerin sayıca az olduğu dikkat çekmekle birlikte, son olarak spor sayfası olan 29. sayfada; *“Terörün gölgesinde 90 dakika oynadılar!”* başlığı dikkat çekmektedir. Haberin içeriğinde terör saldırısından ziyade ilk etapta, Almanya-Fransa dostluk maçını kimin kazandığına yönelik bilgilere öncelik verilmiş, karşılaşmanın silahlı saldırıların gölgesinde oynandığı, Hollande’ın özel ekiplerce stattan uzaklaştırıldığı ve taraftarların ise güvenlik gerekçesiyle maç sonuna kadar dışarı çıkartılmadığı belirtilmiştir.

15 Kasım 2015 tarihli Sabah Gazetesi’nde ise Paris saldırısı ilk sayfada yine manşet olarak verilmemiş, *“Fransa’da yas dünyada şok”* başlığı kullanılmıştır. Haberde ilk dikkat çeken, terör örgütü DAES’in saldırıyı üstlendiği bilgisidir. *“7 canlı bombanın eylemi”* ve *“Paris’te hayat durdu”* alt başlıklarının kullanıldığı haberde bu kez; 129 kişinin öldüğü, 99’u ağır 352 kişinin yaralandığı öldürülen teröristlerin 7’sinde canlı bomba düzeneği çıktığı, biri Fransız vatandaşı olan teröristlerden ikisinde Suriye ve Mısır pasaportları bulunduğu yönündeki bilgiler aktarılmıştır. Haberin devamında ise; tüm etkinliklerin iptal edildiği, *“evden çıkmayın”* çağrısının yapıldığı, kentin simgesi Eyfel Kulesi’nin süresiz şekilde ziyarete kapatıldığı, stratejik noktalara asker yerleştirildiği ve ülke genelinde gösterilerin yasaklandığı belirtilmiştir. *“DAES üstlendi, Hollande ‘acımasız savaşağız’ dedi”* ara başlıklı haberde, Hollande’ın G20 programını iptal ettiği bilgisi aktarılırken, Hollande’dan çok sert bir açıklama geldiği vurgulanmış, *“Fransa çok şiddetli ve utanç verici bir saldırıya uğradı. Bu eylem terörist ordu DAES tarafından özgürlüğümüze karşı yapıldı. Bu canavarlara yönelik acımasız bir savaş yürüteceğiz”* şeklindeki ifadeleri öne çıkarılmıştır.

Gazetenin 18. ve 19. sayfalarının tamamında Paris saldırılarına yer verildiği görülmektedir. Hberde; *“Fransa Cumhurbaşkanı Hollande Paris’teki kanlı saldırıyı üstlenen DAES’e meydan okudu”* üst bilgisiyle, *“Canavarlara karşı acımasız bir savaş yürüteceğiz”* ana başlığı kullanılmış, Cumhurbaşkanı’nın ifadeleri direkt olarak aktararak öne çıkarılmaya devam edilmiştir. Haberin spotunda Hollande’ın saldırı sonrası gittiği olay yerinde silahlı

korumaların arkasında durarak incelemelerde bulunduğu vurgulanmış, saldırganlardan birinin bir süredir takip edildiğinin öğrenildiği ifade edilmiştir. Bu yönüyle haberde, henüz çok yeni olan terör saldırısından sonra, Hollande'ın da hedef olabileceği, bu nedenle korunmasına dikkat çekildiği görülürken, saldırganlardan birinin takip edildiğinin öğrenildiği şeklinde edilgen sunumuyla üstü kapalı şekilde güvenlikle ilgili şüphe yaratılmıştır. Haberin ayrıntılarında; İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Fransa tarihinin en kanlı saldırısı olduğu ifade edilmiş, ilk sayfada yer verilen Hollande'ın açıklamaları tekrar edilmiştir. Devamında, DAESH'in internet hesaplarından Fransa'ya tehditler savurduğu bir video yayımladığı, videoda bir DAESH üyesinin; *"Bombalamaya devam ettiğiniz sürece barış içinde yaşayamayacaksınız. Pazara giderken bile korkacaksınız"* dediği öne çıkartılmış, DAESH sempatizanlarının sosyal medyadaki hesaplarında Arapça ve Fransızca *"... Fransa politikalarına devam ettikçe hedefte olacak"* şeklindeki ifadelerine yer verilmiştir. Paris Belediyesi'nin müze, kütüphane, yüzme havuzu, spor salonları ve halk pazarlarının açılmamasını kararlaştırdığı, Disneylan'ın açılmayacağı, tüm spor müsabakalarının iptal edildiği bilgileri aktarılan haberde ayrıca, Fransa İçişleri Bakanlığı'nın yerel yönetimlere gerekli gördüğü durumlarda sokağa çıkma yasağı ilan etme yetkisi verdiğine dikkat çekilerek, saldırının sonuçlarının büyüklüğü öne çıkarılmıştır. *"Dünyada önlemler artırıldı"* alt başlıklı haberde ise; İngiltere, ABD, Almanya, Hollanda ve Yunanistan'da güvenlik önlemlerinin artırıldığına dikkat çekilmiş, tüm dünyanın terör tehdidi altında olduğu mesajı öne çıkarılmıştır. Aynı sayfadaki; *"Evrensel değerlere karşı bir saldırı"* başlıklı haberde dünya liderlerinin saldırıya ilişkin mesajlarına yer verilmiş, ABD Başkanı Obama'nın ifadesinin, başlığa taşındığı görülmektedir. Haberin devamında; Almanya Başbakanı Merkel, İngiltere Başbakanı Cameron, Katoliklerin ruhani lideri Papa, Rusya Devlet Başkanı Putin, AB Konseyi Başkanı Tusk, NATO Genel Sekreteri Stoltenberg, BM Genel Sekreteri Ban Ki-moon, Belçika Başbakanı Michel, İsrail, Tunus, Filistin, Suudi Arabistan, Ürdün, Katar, Mısır, Kuveyt ve Fas'ın Paris saldırılarını kınayan ve Fransa'nın yanında olduklarını vurgulayan mesajlarına yer verilmiştir. Aynı sayfada olay yerine giden ilk Türk televizyonunun *"aHaber"* olduğuna da dikkat çekilmiş, Fransız basınının haberlerinde; *"savaş"*, *"dehşet"*, *"terör katliamı"* gibi ifadeleri kullandığı ancak terör kurbanlarının kanlı fotoğraflarına yer vermediği belirtilmiştir. Jean-Jullien isimli bir Twitter hesabından paylaşılan Eyfel Kulesiyle çizilmiş barış sembolünün 37 bin kişi tarafından paylaşıldığı ve ayrıca, hem Belçika hem de Türk vatandaşı olan Elif Doğan'ın da saldırıda hayatını kaybettiği bilgilerine yer verilerek haber yeniden üretilmiştir.

19. Sayfada ise büyük harf ve kalın puntolarla; *"3 saatlik dehşet"* ana başlığı kullanılmıştır. Haberde, saldırıların 21.20'de başladığı ve birkaç dakika arayla 7 farklı

noktaya saldırıların gerçekleştiğine dikkat çekilmiş dakika dakika nereye hangi saldırının yapıldığı bilgilerine yer verilmiş, Fransız istihbaratının daha önce terör nedeniyle fişlenen 4 bin kişinin kayıtlarını inceleyeceği belirtilmiştir. Haberin ayrıntılarında; ABD’li *“Eagles of Death Metal”* isimli grubun sahneye çıktığı Bataclan Konser Salonu’nda ise en ağır ölü bilançosunun ortaya çıktığı, salonda 100’e yakın kişinin DAES üyeleri tarafından öldürüldüğü vurgulanmış, saldırganların sokakta yürüyen ve kafelerin teraslarında oturan vatandaşlara rastgele ateş açtığı belirtilirken, 7 saldırgandan 6’sının kendisini havaya uçurduğu, 1’inin ise polis tarafından öldürüldüğü bilgisi aktarılmıştır. *“Konserde şovun bir parçası sandık”* başlıklı diğer haberde ise; Fransız Haber Ajansı AFP’ye konuşan Pierre Janaszak adlı radyo sunucusunun ifadelerine yer verilmiştir. Haberin içeriğinde; Bataclan Konser Salonu’ndaki konseri üst kattan izlerken önce konserin bir parçası olduğunu zannettikleri, ama daha sonra dehşet içinde gerçeği anladıkları, teröristlerin durmaksızın ateş ettiği, her yerde kan ve cesetlerin olduğu, herkesin canını kurtarmaya çalıştığı, 2 saat polisin içeri girmesini bekledikleri, teröristlerin rehinelere *“Fransa Suriye’ye müdahale etmemeliydi”* şeklinde konuştuğunu belirten açıklamaları aktarılmıştır. Aynı haberde Fransız Europe-1 kanalı için çalışan Julien Pearce’nin de; konser alanının tam bir kan banyosu şeklinde olduğu, insanların yerde yattığı ve saldırganların gayet sakin biçimde otomatik silahlarını üç kere doldurup boşalttıkları, çok kararlı ve profesyonel oldukları yönündeki açıklamaları aktararak, saldırıya ilişkin acımasız boyutun ve yaşanan kaosu öne çıkarıldığı görülmektedir. Aynı sayfadaki son haberde ise; teröristlerden 2’sinin Yunan adaları üzerinden Avrupa’ya geçtiğinin bildirildiği ifade edilmiştir. Sayfanın en başında saldırıların gerçekleştiği noktaların verilen harita görseli üzerinde gösterildiği ve *“Paris’te kanlı Cuma”* başlığının kullanıldığı görülmektedir.

Gazetenin 20. sayfasında; *“Davutoğlu ve Abe’den Paris için ortak tepki”* başlığıyla verilen haberde; Antalya’daki G20 Zirvesi kapsamında Türkiye’ye gelen Japonya Başbakanı’nın Davutoğlu ile görüşmesinde Paris’te hayatını kaybedenler için saygı duruşunda buldukları ve Davutoğlu’nun; *“Hangi gerekçeyle, niçin yapılmış olursa olsun, bütün insanlığın ortak bir bilinçle karşı durması gereken büyük bir insanlık suçudur... Fransa ile birlikte bundan sonra da teröre karşı mücadelede omuz omuza olacağımızı bir kez daha vurgulamak istiyorum”* şeklindeki açıklamaları öne çıkartılmıştır. Abe’nin; *“... Japonya olarak Türkiye ve Fransa başta olmak üzere, uluslararası toplumla sıkı iş birliği kurarak, teröre karşı önlemler almaya çalışacağız”* yönündeki açıklamalarına yer verilmiştir. Aynı sayfada Erdoğan’ın Hollande’a telefon ederek; *“Terörün dini, milleti, ırkı, vatani yok. Türk halkı Fransızlar’ın acısını paylaşıyor”* şeklindeki ifadeleri doğrudan habere aktarılmıştır. Bu haberin altında ise Kılıçdaroğlu’nun ve Başbakan Yardımcısı Cevdet Yılmaz’ın Paris

saldırıyla ilgili yaptıkları açıklamaların öne çıkarıldığı görülmektedir. Kılıçdaroğlu'nun; *"Feci sonuçları olan bu tür saldırıların yeni düşmanlık ve kutuplaşmalara, korkulara yol açmasına izin verilmemesi bu aşamada hayati önemdedir"* şeklindeki ve Yılmaz'ın; *"Terörü suiistimal edip, hiç suçu, günahı olmayan geniş toplumsal kesimlere bu öfkenin yönlendirilmesine de mutlaka karşı durmamız lazım"* şeklindeki ifadeleri öne çıkarılmıştır. Bu yönüyle Sabah Gazetesi'nin iktidara ve muhalefete aynı ölçüde yer verdiği dikkat çekmekte ve dolayısıyla direkt olarak ideolojik bir mesaj vermediği görülmektedir. Aynı sayfada son olarak Diyanet İşleri Başkanı Mehmet Görmez'in saldırıya ilişkin açıklamalarına da yer verildiği görülmektedir. Bir ay önce Ankara'da yaşanan vahşetin bir benzerine Paris'te şahit olunduğuna işaret ettiği, bu tür saldırıların, yeryüzünde insanlık değerlerini yücelten bütün insanlığa karşı işlenmiş olduğunu belirten ve bu tür terör şebekelerinin, insanlığa rahmet getiren bir dinin, bir peygamberin ve o dine mensup olan insanların itibarsızlaştırılmasının, işlenen bütün bu vahşetlerden çok daha ağır olduğunu vurgulayan açıklamalarına dikkat çekilmiştir.

Gazetenin 21. sayfasında ise; G20 Zirvesine ilişkin haberlerin ayrıntılarına yer verilirken, zirvede gündemin Paris olduğuna vurgu yapılmıştır. Haberin spotunda; Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın saldırının Türkiye'nin Suriye için ortaya koyduğu önerilerin haklılığını gösterdiği mesajı vereceği ifade edilmiştir. Genel olarak DAESH terör örgütü ve Suriye meselesinin üzerine yoğunlaşılana haberde, Erdoğan'ın; DAESH terör örgütünün en çok etkilediği ülkelerden birinin Türkiye olduğu, dünyayı tehdit eden bu teröre karşı ortak ve kararlı bir mücadeleyi vurguladığına dikkat çekilmiş, haberde olumlandırılan bir tavırla sunulmuştur.

Spor sayfalarından 32. sayfada ise büyük harf ve iri puntolarla; *"Kırmızı alarm"* ana başlığı kullanılmış, sayfanın neredeyse tamamı Paris saldırılarının spor dünyasına nasıl yansıdığı yönündeki haberlere ayrılmıştır. Haberde; Paris saldırısının Avrupa Şampiyonası'nın güvenliğini sorgulattığı, güvenlik endişesini, Fransa Futbol Federasyonu Başkanı Le Graet tarafından doğrulandığı, önlemlerin artırılacağı ve vizenin zorlaşacağı yönündeki ifadelerle yer verilerek haber yeniden üretilmiştir. *"Dışarıya daha tehlikeli"* başlığının öne çıkarıldığı haberde; taraftarların olayın vahametini bitiş düdüğünün ardından öğrendiği belirtilmiş, taraftarların dışarıya daha tehlikeli olması sebebiyle sahaya indirildiği ifade edilmiştir. Aynı sayfadaki bir başka haberde ise Almanların geceyi statta geçirdiği belirtilmiş, 17 Kasım'da Fransa'nın İngiltere ile oynayacağı hazırlık maçını futbolcuların iptal edilmesini istediği, futbolcuların psikolojilerinin olaydan çok etkilendiği ve Fransız Milli Futbolcu Diarra'nın kuzenin de saldırıda hayatını kaybettiği belirtilmiştir. 33. Sayfada da

Paris saldırılarına ilişkin haberlere devam edildiği görülmekte, spor dünyasından sosyal medyada teröre lanet yağdığı, Tekvando Milli Takımı'nın da saldırı sırasında Paris'te olduğu ve silah seslerini duyunca kaldıkları otelin basıldığını düşündükleri ve sabaha kadar uyumadıklarını belirten ifadelerle haber yeniden üretilmiştir.

16 Kasım 2015 tarihli Sabah Gazetesi'nin ilk sayfasında sürmanşet olarak verilen ve G20 Zirvesi'de ifade edilen; *“Kesenin ağzını açın terörün beli kırılsın”* söylemi kullanılmıştır. Sürmanşetin hemen altında Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın; *“Dünya sermayesi ve finansal sektör kışkanç. İşveren çevreleri ellerini açarlarsa terörün beli kırılır”* şeklindeki söylemi doğrudan aktarılmıştır. Bu ifadenin sürmanşete ve habere direkt olarak aktarılması, gazetenin bu görüşü benimsediğini göstermektedir. Haberde; G20 Zirvesi'ne katılan tüm liderlerin bir arada bulunduğu fotoğrafa yer verilerek, Erdoğan'ın çağrısıyla Ankara ve Paris saldırılarında hayatını kaybedenler için saygı duruşunda bulduklarına dikkat çekilmiştir. Haberin içeriğinde; Ankara'da ve Paris'te gerçekleşen saldırıların ekonomi ile güvenlik arasındaki ilişkiyi görmezden gelemeyeceğimizi bize gösterdiği belirtilmiştir. *“DAEŞ'e karşı ortak cephe”* ara başlığının öne çıkarıldığı haberde ise Erdoğan ve Obama'nın 70 dakikayı bulan görüşmesinde DAEŞ'le mücadeleyi ele aldıkları, Erdoğan'ın; *“Kollektif bir terörizm anlayışı ile karşı karşıyayız. Değerli dostum Obama ile DAEŞ'le mücadeleyi konuştuk. Teröre karşı tavrımız kesin ve keskin ifadelerle karşılık bulmalı”* şeklindeki ve Obama'nın da; *“Ankara ve Paris'teki terör, insanlığa yapılan bir saldırı. İki müttefik olarak DAEŞ'e baskıyı artırmak ve Suriye'de siyasi geçiş için birlikte çalışıyoruz”* yönündeki ifadelerine dikkat çekildiği görülmektedir. Devamında ise Putin'in; *“Terörü birlikte yeneriz”* ve Ban Ki Moon'un; *“BM üyeleri kapsamlı planla terörizme müdahale etmeli”* yönündeki ifadeleriyle söylem güçlendirilmiştir.

Gazetenin 2. sayfasında ise; *“Elif iyilik meleşiydi”* ana başlığına yer verilen haber; Paris'teki terör saldırılarında ölen Elif Doğan'ın babasının açıklamalarıyla yapılandırılmış ve Elif'in 7 yıl gönüllü yemek dağıttığı, 18'inde Nijerya'ya gidip gönüllü Fransızca eğitim verdiği, aynı saldırıda yaşamını yitiren Milko Jozik'in, kızının sevgilisi değil, arkadaşı olduğunu ve Fransa'da güvenlik zafiyetinin olduğunu belirten ifadeleriyle haber yeniden üretilmiştir. Aynı sayfada, *“Madonna Paris için ağladı”* başlıklı bir başka haberde; Stockholm'de konser veren Madonna'nın, *“... İnsanlar sevdiklerini kaybettikleri için ağlarken, ben neden burada dans ediyorum ve eğleniyorum? Bu insanların istediği şey de bu: Bizi susturmak! Ama onlara izin vermeyeceğiz”* şeklindeki ifadelerine yer verilerek haber yeniden üretilmiştir. *“30 yıl arayla ikinci faciadan kurtuldu”* ve *“Ölü numarası yaparak*

hayatta kalmayı başardı” şeklindeki başlıklarla oluşturulan iki ayrı haberde; saldırıdan şans eseri kurtulan vatandaşların dehşet içeren hikâyelerine yer verilmiştir.

Gazetenin 7. sayfasında ise Donald Trump’ın; kentte silah taşınmasını kolaylaştıran yasaların yürürlükte olması halinde insanların ölmeyeceğini ileri sürdüğü ifadelerine dikkat çekilmiş, *“Paris’e baktığınızda en sıkı silah yasaklarının bu kentte olduğunu görüyorsunuz. Kimsenin silahı yok. Kimsenin... İstedğiniz söyleyin, ama eğer silahlı olsalardı şu an durum çok farklı olurdu”* şeklindeki açıklamaları doğrudan habere aktarılmıştır. Bu yönde bir açıklamayı dünya liderleri arasında yalnızca Trump’ın yapmış olduğu ve bu açıklamanın ise bir tek Sabah Gazetesi tarafından öne çıkarıldığı görülmektedir.

Gazetenin *“Dünya Raporu”* sayfası olan 14. sayfaya gelindiğinde; *“Kimlikleri belirleniyor”* ana başlığıyla yapılandırılan haberde; 132 kişinin ölümüne, 349 kişinin yaralanmasına neden olan 7 saldırganın 6’sının üzerindeki bombayı patlattığı, birinin polis tarafından etkisiz hale getirildiği, 8. saldırganın ise kaçak olduğu belirtilmiştir. Fransız vatandaşı Ömer İsmail Mustefai olduğu belirlendiği, Fransız polisinin tanıdığı bir isim olduğu, şimdiye kadar 8 küçük suça karıştığı fakat hiçbir zaman potansiyel bir terörist olarak sınıflandırılmadığının açıklandığı belirtilmiştir. Bu yönüyle haberde; Fransa’nın terörizme karşı sergilediği duruşu ya da güvenlik önlemleriyle ilgili bir eksiklik şüphesi oluşmaktadır. Bir diğer şüphelinin Suriye pasaportlu Ahmed el Muhammed olduğu, pasaportun sahte olma ihtimalinin araştırıldığı, öte yandan Belçikalı yetkililerin saldırganlardan ikisinin Brüksel’de yaşayan Fransız vatandaşları olduğunu açıklayan bilgiler aktarılmış ve gazetenin haberlerine genel bilgilerle devam ettiği görülmüştür. Haberin devamında dikkat çeken, *“Fransa DAESH’i vurdu”* ara başlıklı haberde; Fransa’nın 10 savaş uçağıyla DAESH’in Suriye’nin kuzeyindeki Rakka bölgesindeki üssünü ağır bombardımana tuttuğu, hedefler arasında komuta merkezi, eğitim kampları ve mühimmat depoları bulunduğu belirtilmiştir. Bu haberle Fransa’nın hemen eyleme geçtiği öne çıkarılmaktadır. *“Anmalar sırasında panik yaşandı”* başlıklı diğer haberde ise, Cumhuriyet Meydanı’nda yüzlerce kişinin hayatını kaybedenleri andığı sırada bomba veya silah sesinin duyulduğu söylentisi üzerine halkın panik yaşadığı ve sokaklara doğru koştuğu ve polisin meydanı boşaltarak siper aldığı belirtilmiş, yaşanan saldırının etkilerinin devam ettiğine dikkat çekilmiştir. Fransa Başbakanı Manuel Valls’ın ölenlerin sayısının 132’ye çıktığı, 99’u ağır olmak üzere 349 kişinin yaralandığını, ölenlerin 103’ünün kimlik tespitlerinin yapıldığı, hayatını kaybedenlerin 15 ayrı milletten olduğunu belirten ifadelere yer verilerek, Sabah Gazetesi’nin genellikle kaynak göstererek, genel bilgiler vermenin dışına çıkmamaya özen gösterdiği görülmektedir. Aynı sayfadaki bir başka haberde, saldırgan Abdeslam Salah’ın fotoğrafının ve kimlik bilgilerinin yayımlandığı belirtilmiştir. *“Fransa*

tarihinde bir ilk: 3 günlük yas” başlıklı haberde ise; geçmişe atıf yapılmış, Charlie Hebdo saldırısıyla birlikte ülkenin toplam 6 kez ulusal yas ilan ettiği, 3 günlük yasin ise ilk kez yaşandığı vurgulanmış, OHAL’in 3 ay uzatılabileceğine dikkat çekilmiştir. Son olarak, *“Paris’le birlikte İstanbul ve Ankara da hedefti”* başlıklı haberde ise; DAES’in Paris saldırısıyla birlikte Ankara ve İstanbul’da da eş zamanlı eylem planladığının öğrenildiği, İnfazcı John lakaplı Muhammed Emwazi’nin yardımcısı Aine Davis’in yakalanmasının kanlı eylemi deşifre ettiği belirtilmiş, bir gelişme şeklinde habere aktarılmıştır.

Sabah Gazetesi’nin aynı tarihli sayısında 18. ve 19. sayfaların tamamının G20 Zirvesi’ne yönelik haberlere ayrıldığı ve bu haberlerin içerisinde de Paris saldırısına ve dolayısıyla teröre karşı alınması gereken önlemlere yönelik bilgilere yer verildiği ve genel olarak ilk sayfadaki içerikle benzer olduğu görülmüştür.

Gazetenin spor sayfası olan 29. sayfada; *“Bombacılar bilet almış”* başlığı kullanılmıştır. Haberin spotunda; Paris olaylarında ilk hedef olan Stade de France’nin çok daha büyük bir facianın eşiğinden döndüğüne vurgu yapılmıştır. Kontrolden çabuk geçip fark edilmemek için maça geç kalmış süsü veren teröristin bomba yüklü yeleği fark edilince patlama sonrası 3 kişinin hayatını kaybettiği belirtilmiştir. Bir başka haberde ise; Paris Saint-Germain’in Brezilyalı stoperi David Luiz’in Paris saldırılarının ardından elinde olsa Paris’e dönmeyi tercih ettiği ifadelerine yer verilerek haber yeniden üretilmiştir. Aynı sayfadaki bir diğer haberde; güvenlik nedeniyle gece 3’e kadar statta kalan Almanya Milli Takımı’nı, Fransız futbolcuların da yalnız bırakmamak için statta kalmaya karar verdikleri aktararak haber yeniden üretilmiştir. Bir başka haberde ise; Euro 2016’nın iptalinin teröristlerin oyununu oynamak olacağı ifadesi öne çıkarılmıştır. Son haberde de NBA’de maçlarda Fransa Milli Marşı çalınarak, hayatını kaybedenlere saygı duruşu yapıldığı belirtilmiştir.

17 Kasım 2015 tarihli Sabah Gazetesi’nin ilk sayfasında; *“Teröre karşı güçlü duruş ortaya koyduk”* manşetiyle yapılandırılan haberde, terör konusuna dikkat çekilmekle birlikte Paris saldırısına yönelik bir haber yer almamaktadır. Ancak, aynı sayfadaki; *“Medya Fransa’yı örnek alsın”* başlıklı haberde, Başbakan Davutoğlu’nun açıklamaları öne çıkartılmıştır. Haberin girişinde; *“Ankara saldırısı sonrası ‘Katil devlet’ diyen vicdansızlar Fransız basınının tepkisine bakıp ders almalı”* söylemine dikkat çekilmiştir. Devamında ise; Davutoğlu’nun, Paris saldırısında Fransız medyasında ceset görüntüsünün, terörün hedeflediği psikolojik ortamın oluşmasını sağlayacak bir video, bir fotoğraf görülmediğine, terörü yapanlardan çok Fransız Hükümeti’ne saldırının olmadığına vurgu yapan ifadeleri öne çıkmaktadır. Dolayısıyla Fransız basınıyla Türk basını karşılaştırılmış ve Türkiye’de

medyanın ideolojik üretimin ötesine geçerek propaganda yaptığına dikkat çekilmiş, Fransız basınının ise devlete ve vatandaşlarına karşı daha sorumlu davrandığı algısı yaratılmıştır.

Gazetenin “ekonomi-finans” sayfası olan 11. sayfasında; “*Avrupa turizmine terör darbesi*” ana başlığı kullanılmıştır. Haberin spotunda; Paris’te yaşanan terör olaylarının tüm Avrupa turizmini vurduğu, Paris turlarının tamamının iptal edilirken, Avrupa ülkelerine olan tatil taleplerinin yüzde 20 düştüğü ifade edilmiştir. Haberin içeriğinde Pronto Tour kaynak gösterilmiş, Yönetim Kurulu Başkanı’nın, eskiden terörün sadece Ortadoğu’da olduğu yönünde bir algı olduğu, ancak yaşanan son olaylardan sonra terörün tüm dünyanın sorunu haline geldiğini belirten ifadelerine yer verilmiştir. Anı Tur Yönetim Kurulu Başkanı’nın da yılbaşı ve sömestre satışlarını duraklattığı ve Paris’te satışların sıfıra düştüğünü belirten açıklamalarına da atıfta bulunarak söylem güçlendirilmiştir. “*Saldırı altın ve petrole yaradı*” başlıklı diğer haberde; Paris’teki terör olayının ardından Fransa’nın Suriye’de geniş kapsamlı hava saldırılarına başlamasının petrol, altın ve doları yükseltirken, borsalarda satış baskısına neden olduğuna dikkat çekilmiştir. Genel olarak bu haberde, terörün ekonomide yarattığı olumsuz gidişat öne çıkarılmıştır.

Gazetenin “dünya raporu” sayfası olan 14. Sayfasında; “*Türkiye, Fransa’yı iki kez uyarıyordu*” ana başlığına yer verilerek, Türkiye’de güçlü bir istihbarat olduğu algısı yaratılmaya çalışılırken, Fransa’nın bunu dikkate almadığına vurgu yapılmıştır. Haberin spotunda kaynak gösterilmeden, Paris’teki 132 kişiyi öldüren DAESH militanlarından biri hakkında Türkiye’nin Fransa’yı uyardığının ortaya çıktığı ifade edilmiş, Fransa’nın ise militanlarla ilgili sadece katliamdan sonra bilgi istediği belirtilmiştir. Haberin detaylarında; Fransa’nın yurt içinde ve yurt dışında terör örgütü DAESH’e savaş açtığı, bir yandan da saldırganların kimliklerini belirlemeye başladığı belirtilmiştir. İsmi açıklamadan yerli ve yabancı ajanslara bilgi veren üst düzey bir Türk yetkiliye dikkat çekilen haberde, Ankara’nın Fransız vatandaşı olan 29 yaşındaki Mustefai konusunda Paris’e iki kez bilgi verdiği belirtilmiştir. Mustefai’nin 2013’te Türkiye’ye giriş yaptığına dair kayıt bulunduğu ancak çıkış kaydının ise bulunmadığının öğrenildiği belirtilmiştir. Haberde ayrıca, Anadolu Ajansı’nda yer alan haberden alıntı yapılarak; “*Resmi kaynaklardan edinilen bilgiye göre, Fransız hükümeti, 22 Ekim 2014’te Türk makamlarından, 4 terör şüphelisi hakkında bilgi talebinde bulundu. Fransız makamları tarafından araştırılmayan Ömer İsmail Mustefai’nin ilgili 4 şüpheli ile hareket ettiğinin tespit edilmesi üzerine konu hakkında Fransa’ya, Aralık 2014 ve Haziran 2015’te yazı gönderildi. Ancak Türkiye, Fransa’dan dönüş olmadı dedi*” şeklindeki ifadeler direkt olarak aktarılmıştır. Bu yönüyle haberde, Türkiye’nin istihbarat konusunda Fransa’ya göre daha titiz çalıştığı alt mesajı verilmiş ve Fransa’nın duyarsız

kalmasına dikkat çekilmiştir. Reuters'taki haberde de Fransız makamlarının Mustefai hakkında sadece Paris katliamlarından sonra Ankara'dan bilgi talep ettiği bilgisinin yer aldığı belirtilmiştir. Böylece, Türk medyasıyla Reuters'ın aynı haberi farklı sunumu öne çıkarılmıştır. Bir başka haberde ise; Fransa genelinde 170 baskın düzenlendiği, 23 kişinin gözaltına alındığı, 104 kişinin ev hapsinde tutulduğu belirtilmiştir. Bir başka haberde ise; camilere yönelik saldırıların arttığı, Paris banliyösünde Sabaha Camisi'ne kırmızı haç çizildiği, Aubagne kasabasında caminin bahçesindeki direklere yaban domuzu kafası asıldığı, Fransa Başbakanı'nın da nefreti körükleyen radikal camilerin kapatılmasına yönelik somut adımlar atacağını belirttiği ifade edilmiştir. Böylece haberde, DAES'in saldırısının tüm Müslümanlara mal edildiği olumsuz duruma dikkat çekilmiştir. *"Suriye'de planlandı Belçika'dan yönlendirildi"* ara başlığıyla devam eden haberde; Hollande'nın Versay Sarayı'nda parlamentoyu topladığı ve Fransa'nın Suriye'deki operasyonlarını yoğunlaştıracağını ve saldırganları *"korkak"* olarak nitelendirdiği ifadelerine yer verilmiştir. *"Yeni terör saldırıları olabilir"* ara başlıklı haberde; Fransa Başbakanı Valls'ın güvenlik birimlerinin Fransa ve diğer Avrupa ülkelerinde yeni terör saldırılarının planlandığına inandıkları yönündeki açıklamaları aktarılmıştır. *"Militanlar, 72 saat önce 'kutlamaya' başlamış"* ara başlıklı haberde ise; ABD merkezli Fox News televizyonunun haberine göre, DAES militanlarının, sosyal medya üzerinden saldırıdan 72 saat önce DAES'e yakın hesaplarda Eyfel Kulesi ve silah görüntüleri eşliğinde saldırıyı gerçekleştirecekleri yönünde mesajlar gönderdiği belirtilmiştir. Böylece güvenlik zafiyeti olabileceği ile ilgili bir alt mesaj verilmiştir. Diğer haberde ise; DAES'in yayınladığı videoda, ABD'nin eğer saldırılarını durdurmazsa Washington'un da Paris'le aynı şekilde acı çekeceği tehdidinde bulunduğu ifade edilmiştir.

Sabah Gazetesi'nin 16. ve 17. sayfalarına gelindiğinde, ana başlığın ve haberin detaylarının G20 Zirvesi ile ilgili olduğu görülürken, haberin sonunda; Paris'te 129 kişinin hayatını kaybettiği DAES terör saldırısı sonrası zirve tarihinde ilk kez teröre karşı mücadele için ortak bir bildiri hazırlandığının öne çıkartıldığı dikkat çekmektedir. Devamında ise; saldırıların tüm insanlığa yapılan kabul edilemez bir hakaret olduğu, terör örgütlerinin yayılması ve terör faaliyetlerindeki kayda değer artışın uluslararası barış ve güvenliğin muhafazasını doğrudan zayıflatmakta olduğu ve küresel ekonomiyi güçlendirmeye yönelik çabaları tehlikeye soktuğu, terörizmi uluslararası dayanışma ve iş birliği çerçevesinde durdurmak için birlikte çalışma kararlarını uluslararası sözleşmeler doğrultusunda yineledikleri yönünde alınan kararlar, haberde olumlandırılarak öne çıkartılmıştır. *"Obama: Hedefimiz zalim IŞİD örgütünü yok etmek"* başlıklı diğer haberde ise; Fransa'ya askeri

istihbarat paylaşımının artırıldığına, Fransa'da gerçekleştirilen saldırıların benzerinin geçen hafta Beyrut'ta ve geçen ay Fransa'da görüldüğüne, terörizm sorununun Müslümanlarla ilgili bir problemmiş şeklinde tanımlanmasının terörist örgütlerin daha fazla eleman toplamasının önünü açacağına dikkat çeken ifadeleri öne çıkartılmıştır.

Gazetenin 20. sayfasında “*‘Katil devlet’ diyenler Fransızlar’ı örnek alsın*” ana başlıklı ve ilk sayfada verilen haberin ayrıntılarının yer aldığı haber dikkat çekmektedir. Haberin içeriğinde; Davutoğlu'nun açıklamalarına yer verilmiş, Paris saldırısının terörün dünyanın her yerinde olduğunu gösterdiği, Ankara saldırısında daha yaralıları hastaneye yetiştirme gayretindeyken, “*katil devlet ve bu terörün sorumlusu sizlersiniz*” diyen vicdansızların şimdi Fransız aydınlarının, Fransız basınının gösterdiği tepkiden ders almak zorunda olduğunu vurgulayan ifadeleri direkt olarak habere aktarılmıştır. Böylece Ankara saldırısı sonrası gündeme gelen HDP, isim verilmeden hatırlatılmış ve iktidarın bu konudaki tepkisi öne çıkarılmıştır.

18 Kasım 2015 tarihli Sabah Gazetesinin ilk sayfasında doğrudan Paris saldırısıyla ilgili bir haberin yer almadığı görülmektedir. 19. Sayfaya gelindiğinde; “*‘Fazla gerçekçi’ diye vizyon vetosu*” başlıklı haber dikkat çekmektedir. Haberin içeriğinde; radikal dinci terör örgütlerini işleyen “*Made in France*” filminin gösteriminin, Paris'teki saldırılar ve filmin yaşananlara olan şaşırtıcı benzerliği sebebiyle, süresiz ertelendiği belirtilmiştir. Devamında; 2014'te çekilen filmin, Paris'te Cuma gecesi yaşanan saldırılara çok benzeyen sahneler içerdiğinin öğrenildiği ifade edilmiştir. 7 Ocak'taki Charlie Hebdo saldırılarının ardından filmin vizyona giriş tarihinin ertelendiği de hatırlatılarak haber yeniden üretilmiştir. Saldırının ardından 5. gün, Paris saldırılarına ilişkin haberlerin oldukça azaldığı görülmüştür.

19 Kasım 2015 tarihli Sabah Gazetesi'nin sadece 14. sayfasında Paris saldırısı haberlerine rastlanmıştır. “*Fransa güne silah sesleriyle uyandı*” üst başlığı ve büyük puntolarla “*Paris'te savaş*” ana başlığıyla yapılandırılan haber, neredeyse tam sayfa yer verilerek oluşturulmuştur. Haberin spotunda; Paris'in dün sabah savaş gibi bir operasyonla uyandığı, yüzlerce polisin bir apartmanı bastığı, hedefte katliamı planlayan ismin olduğu, 7 saat süren operasyonda 2 kişinin öldüğü, 7 kişinin tutuklandığı bilgisine yer verilmiştir. Haberde, saati saatine detaylarıyla verilen operasyonun sonunda saldırının beyni Abdelhamid Abbaoud'un binada olup olmadığının açıklanmadığı belirtilmiştir. Ayrıca, 13 Kasım'ın ardından 60 kişinin gözaltına alındığı da vurgulanmıştır. 6 alt başlıkla devam edilen haberde; Fransa güvenlik birimlerinin yayımladıkları bildiride, halktan operasyonlara destek olmalarını istediği, Saint Denis semtindeki operasyon sırasında 20 bin kişinin evinde kilitli kaldığı, ülke genelinden gelen belediye başkanlarıyla Elysee Sarayı'nda görüşen Hollande'ın Paris'teki

eylemin savaş halinde olduklarını gösterdiği yönündeki ifadesine yer verilmiştir. Aynı sayfadaki; *“Katliama güldü işini kaybetti”* başlıklı haberde ise; Almanya’nın tanınmış gazetecilerinden olduğu belirtilen Matthias Matussek’in Paris’teki katliamın ardından Twitter’den paylaştığı iletide; *“Paris’teki terör Almanya’daki açık sınırlar ve ülkemizdeki kayıt dışı 250 bin genç Müslüman hakkındaki tartışmalara da farklı bir yön verecektir”* sözlerinin ardından gülümseme ifadesini kullanmasına dikkat çekilmiş, eleştiri yağmuruna tutulduğu ve işine son verildiği belirtilmiştir. Bir başka haberde ise; Paris’teki katliamın ardından Suriye’de bulunan DAES’in kalesi Rakka’ya yönelik hava saldırılarını artırdığı vurgulanan Fransa’nın, Suriye İnsan Hakları Gözlemevi’nin yayımladığı rapor kaynak gösterilerek, 72 saat içerisinde 33 militanı öldürdüğü belirtilmiştir. Böylece Fransa’ya yapılan terör saldırısının karşılıksız kalmadığı ve Fransa’nın gücü, haberde olumlandırılarak sunulmuştur.

Sabah Gazetesi’nin son olarak 20 Kasım 2015 tarihli sayısında ise bir önceki günde olduğu gibi yine sadece 14. sayfada Paris saldırılarına ilişkin haberlere yer verildiği görülmüştür. *“Paris katliamlarının beyni öldürüldü”* ana başlığıyla verilen haberin spotunda; 17 ülkeden 129 kişinin katledildiği 6 farklı saldırının planlayıcısı Abdelhamid Abaaoud’un öldürüldüğünün kesinleştiği belirtilmiştir. Fransa Başbakanı Valls’in ise kimyasal saldırı tehdidi olduğu yönünde uyarıda bulunduğu dikkat çekilmiştir. Haberin detaylarında; 27 yaşındaki Fas asıllı Belçika vatandaşı Abaaoud’un, Paris’in Saint Denis Bölgesinde önceki gün düzenlenen operasyon sırasında öldürüldüğünün duyurulduğu ifade edilmiştir. Abaaoud’un kimliğinin parmak izleri ve tükürük örneği sayesinde belirlendiğinin kaydedildiği vurgulanmış, arananlar listesinde bulunmasına rağmen, Suriye’den Paris’e rahatlıkla gitmesinin engellenememesinin *“Avrupa’nın güvenlik zafiyeti”* olarak eleştirildiği, kaynak gösterilmeden ifade edilmiştir. Böylece açıkça güvenlik zafiyeti konusuna değinilmiştir. *“Avrupa’da olduğunu bilmiyorduk”* ara başlığıyla verilen haberde; Fransa İçişleri Bakanı Bernard Cezeneuve’nin Abaaoud’un saldırılar öncesinde Avrupa’da olduğunu bilmedikleri yönündeki ifadeleri belirtmiştir. Bir başka haberde ise; Amerikan Soruşturma Bürosu’nun (FBI), DAES’in Roma ve Milano gibi kentlerde, Paris’teki gibi katliam yapabilecekleri yönündeki ifadelerine dikkat çekilmiştir. Aynı sayfada son olarak; *“Fransa’da sosyal medyaya ‘terör’ uyarı”* başlığıyla verilen haberde, Fransa hükümetinin en fazla 12 gün süreyle uygulanmasına izin verilen OHAL yasasının değişmesini istediği ve OHAL’in 3 ay süreceği yönündeki bilgiler aktararak haber yeniden üretilmiştir. Yeni yasaya göre makul şüphe gerekçesiyle hiçbir kanıtı gerek duymadan aramalar yapabileceği, terör propagandası yapan internet siteleri ve sosyal medya ağlarının da kapatılabileceği bilgilerine

yer verilmiştir. Bu yönüyle haberde, terör saldırısı sonrası toplumda yaşanan değişimlere ve güvenlik önlemlerine dikkat çekilmiştir.

3.4.2.2.2 Paris Saldırısının Cumhuriyet Gazetesi'ndeki Söylemi

14 Kasım 2015 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'nde, saldırı haberlerinin gazetelerde yer almaya başladığı ertesi gün, Paris saldırısı ilk sayfada manşetten verilmiştir. “*Paris'te terör*” manşetiyle duyurulan haberde; Fransa'nın başkentinin, dün eşzamanlı saldırılarla kana bulandığı, Cumhurbaşkanı Hollande'ın stattan özel ekiplerce çıkarıldığı belirtilmiştir. “*Allahu Ekber' sesleri*” alt başlığıyla devam eden haberde; Paris'in merkezinde dün gece bir restoran ve bir konser salonuna giren saldırganların otomatik silahlarla etrafa rastgele ateş açtığı, olay yerine güvenlik güçlerinin gelmesiyle saldırganların konser salonundaki yaklaşık 100 kişiyi rehin aldığı, görgü tanıklarının saldırganların “*Allahu ekber*” diye bağırdığını söylediği ifade edilmiştir. İlk etapta bilgi aktarmaya dönük olan haberde verilen görgü tanıklarının, saldırganların “*Allahu ekber*” diye bağırdığına dikkat çekilmesiyle, saldırının Müslüman bir terör örgütü tarafından yapıldığı algısı yaratılmıştır. “*Art arda patlatıldı*” alt başlıklı haberde ise; Fransa-Almanya dostluk maçının oynandığı Stade de France'ın yakınlarında da üç noktada bomba patladığı, statta seyircilerin yeni saldırı korkusuyla uzun süre dışarı çıkamadığı, olaylarda en az 60 kişinin yaşamını yitirdiği ve çok sayıda yaralı olduğu yönünde bilgiler aktarılmıştır. İlk sayfada sadece bu kadar bilgiye yer verilen haberde, olayın dün gece yaşanmış olmasından dolayı henüz çok bilgi sahibi olunmadığı anlaşılmakta, haberde kullanılan ifadelerde saldırıların sonuçlarının büyüklüğüne dikkat çekilmekte, kimin yaptığına yönelik yalnızca bir alt mesaja yer verildiği görülmektedir.

Aynı tarihli gazetenin “dünya” sayfası olan 10. sayfada büyük harfler ve iri puntolarla; “*Paris'te kara Cuma*” ana başlığı kullanılmıştır. Spotunda sadece ölü ve yaralı sayısına dikkat çekildiği görülmektedir. Saat 21.00 sıralarında, Paris'in 10. Bölgesinde yer alan Le Petit Cambodge adlı restorana giren saldırganın otomatik silahla etrafa rastgele ateş açtığı, BBC'de yer alan habere göre restorandaki saldırıda en az 18 kişinin hayatını kaybettiği, iki saldırganın da Bataclan konser salonuna girerek konser izleyen seyircilerin üzerine ateş açtığı, en az 15 kişinin yaşamını yitirdiği ve saldırganların yaklaşık 100 kişiyi rehin aldığı belirtilmiştir. Haberde saldırılara ilişkin bilgilerin ayrıntılarının verildiği ve ideolojik olarak bilgi eksiltimine gidildiği görülmektedir. Haberin devamında; bir görgü tanığının 100'ün üzerinde silah sesi duyduğunu aktardığı, Fransız medyasında yer alan haberlere göre; bir vatandaşın Stade de France etrafında kafasının kesildiği yönündeki ifadeler kullanılarak haberin yapılandırıldığı, dolayısıyla saldırıların büyüklüğüne ve yaşanan vahşete dikkat

çekildiği, haber içeriklerini oluştururken, görgü tanıklarının ve Fransız medyasını bilgi kaynağı olarak gösterdiği öne çıkmaktadır.

15 Kasım 2015 tarihli Cumhuriyet Gazetesi ise Fransa saldırısı haberini bu kez sürmanşete taşıyarak; *“Fransa çocuklarına ağlıyor”* başlığına yer vermiştir. İlk sayfanın neredeyse tamamının Paris saldırısı haberlerine ayrıldığı gazetede, sürmanşetin üzerinde 14 kişinin fotoğrafına yer verilerek, katliam sonrası ailelerin, resimlerini paylaşarak kayıp yakınlarını aradığı belirtilmiştir. Haberin içeriğinde; çoğunun, 89 kişinin hayatını kaybettiği Bataclan konser salonunda bulunan gençlerden hangilerinin yaşamını yitirdiğinin henüz açıklanmadığına dikkat çekilmiş, polislin konser alanını dün sabah boşaltmaya başladığı ve kimlik tespiti işlerinin uzun sürdüğü belirtilmiş, Başsavcı François Molins’in; 3 koordineli ekip halinde saldıran teröristlerin 129 kişiyi öldürdüğü, 99’u ağır, 352 kişiyi de yaralandığını açıkladığı ifade edilmiştir. Haberde genel olarak saldırıların boyutuna ve sonuçlarının büyüklüğüne dikkat çekildiği görülmektedir. *“Tanıklar anlatıyor”* başlıklı haberde ise dört görgü tanığının ifadelerine yer verilmiştir. Paris’te en büyük katliamın yaşandığı konser salonundan kaçan bir kadının; *“Bayım, hamileyim yalvarıyorum beni vurmayın”* dediği, Türkiye’li Fahmi B.’nin; *“Ben fetüs pozisyonunda yatıyordum ama birilerinin cesedi ayaklarımı hareket ettirmeme engel oluyordu”* ifadesi, stat yakınlarındaki genç Sylvestre’nin; *“ilk yarıda iki büyük patlama ve daha sonra bir büyük patlama duyduk”* dediği ve Ben Grant adlı birinin; *“Bir masayı kafamıza siper ederek korunmaya çalıştık. Önümüzde bir dolu beden yığılı olduğu için barda mahsur kaldık”* yönündeki ifadelerine yer verildiği ve katliamda insanların yaşadığı endişe ve korkunun öne çıkarıldığı görülmektedir. *“Liderler ne dedi?”* başlıklı haberde ise, Obama’nın; tüm insanlığa ve evrensel değerlere yapılmış bir saldırı olduğu, Putin’in; örgütlü kötülüğe karşı savaşta, uluslararası kamuoyunun birleşmesi gerektiği, Cameron’ın; bu zehirli ideolojiyi silmek için ne mümkünse yapacakları ve Papa Francis’in; saldırının 3. Dünya Savaşı’nın bir parçası olduğu yönündeki açıklamaları öne çıkarılmıştır. *“Savaş ilanı”* ana başlıklı haberin spotunda ise; Fransa Cumhurbaşkanı Hollande’ın, Paris’teki IŞİD katliamını *“savaş sebebi”* ilan ettiği, dünya liderlerinden *“ortak mücadele”* mesajı geldiği ifade edilmiştir. Bu haberde ilk defa terör saldırılarını gerçekleştirenlerin IŞİD olduğu ifade edilmekte, IŞİD’in saldırıyı üstlendiği ve Fransa’ya yeni tehditler savurduğu ifade edilmektedir. Haberin içeriğinde; Hollande’ın acımasız olacaklarını söylediği ve *“müttefiklerimizle birlikte buradaki ve yurt dışındaki tüm savaş alanlarında yasalar dâhilindeki tüm araçları kullanacağız”* şeklindeki ifadeleri öne çıkarılarak bir anlamda Fransa’nın teröre karşı cesur ve meydan okuyan tavrı öne çıkarılmıştır. İlk sayfadaki başka bir haberde; kurbanlardan birinin Türk asıllı Elif olduğu bilgisi aktarılmış, bir başka

haberde ise; canlı bombalardan birinden Suriye, diğerinden ise Mısır pasaportu çıktığı, Yunanistan'ın, Suriye pasaportlu canlı bombanın 3 Ekim'de AB'ye sığınmacı olarak girdiğini açıkladığı belirtilmiştir. Bu haberle doğrudan olmasa da teröristlerin Avrupa'da serbest dolaşımına dikkat çekilmiş, bir anlamda güvenlik önlemlerinin yetersizliği alt mesajı verilmiştir. *“Ankara sakladı Paris şeffaf”* başlıklı son haberde ise; *“Paris katliamının ardından hükümet failin IŞİD olduğunu hemen açıkladı. Cumhurbaşkanı bilgileri halkla paylaştı. Ankara katliamında ise hemen yayın yasağı getirilmiş, ısrarla IŞİD ismi anılmamıştı”* ifadeleri kullanılarak, hem Ankara saldırısıyla Paris saldırısı karşılaştırılmış hem de Fransız hükümeti karşısında Türk hükümeti eleştirilerek ideolojik üretim yapılmıştır.

Gazetenin 13. sayfasında; *“Domino taşı gibi düştüler”* ana başlığı dikkat çekmektedir. Haberin girişinde; dünyayı sarsan saldırıda, olaydan kurtulan bir kişinin; *“İnsanlar domino taşı gibi düşüyordu”* ifadesiyle yaşanan dehşeti anlattığı ifade edilmiştir. Haberin detaylarında; IŞİD bağlantılı olduğu düşünülen hepsi bomba yeleği giymiş 7 canlı bombanın aşağı yukarı eş zamanlı düzenlediği saldırıların bilgileri öne çıkarılmıştır. Bu haberde Cumhuriyet Gazetesi edilgen bir yapıyla, saldırıyı gerçekleştirenin IŞİD olduğuna yönelik şüpheli bir ifade kullanmıştır. Saldırının ilkinin Stade de France'ta meydana geldiği, sıradaki hedefin ise gece hayatının en canlı yaşandığı mahalleler olduğu bilgisi aktarılmıştır. Haberin devamında, farklı sokak ve restoranlarda saldırıların yaşandığı, içeride yaklaşık 1500 kişinin bulunduğu, Paris'in en ünlü konser mekânlarından biri olan Bataclan'na girildiğinde insanların tuvalet penceresinden kaçmaya çalıştığı ve 89 kişinin orada can verdiği ifade edilerek, saldırının boyutuna ve yaşanan paniğe dikkat çekilmeye devam edilmiştir. Birçok görgü tanığının, saldırganların; *“Bu Hollande'in suçu, cumhurbaşkanınızın suçu, Suriye'ye müdahale etmemeliydi”* dediği, ayrıca saldırganların *“Allahu ekber”* ve *“Bu Suriye için”* dediğinin doğrulandığı ifadeleri öne çıkarılarak, saldırıyla ilgili uluslararası boyuttaki siyasi çekişmeler ve uygulanan politikaların yanlışlığına ilişkin gizli mesajların verildiği görülmektedir. Haberde kullanılan; *“Ölülerin üzerine bastık”* alt başlığıyla devam eden haberde; Julien Pearce isimli bir gazetecinin ölümler üzerine basarak salondan kaçtığı, özel kuvvetlerin rehinelere kurtarmak için operasyona başladığında ise artık çok geç olduğu, içerdeki dört saldırgandan üçünün kendini havaya uçurduğu, birinin polis tarafından vurularak etkisiz hale getirildiği, operasyon 23.55'te tamamlandığında 89 kişinin çoktan öldüğüne dikkat çekilmiştir. Bu haberle gazetenin sıklıkla görgü tanıklarının ifadelerini öne çıkararak haber içeriği oluşturduğu, çoğunlukla saldırının boyutuna dikkat çektiği, görgü tanıklarının ifadesi üzerinden de polisin vatandaşları kurtarmakta geç kaldığı alt mesajının öne çıkarıldığı görülmektedir. *“Şeytanın annesi'yle havaya uçtular”* başlığının öne çıkarıldığı haberin

içeriğinde; patlayıcı yeleği giyen canlı bombaların kullandıkları patlayıcılara ilişkin teknik bilgilere yer verilmiş, daha önce aynı patlayıcılarla gerçekleştirilen dünyanın farklı yerlerindeki terör saldırıları hatırlatılmıştır. Aynı sayfadaki; *“Fransa evlatlarını arıyor”* başlıklı haberde, ilk sayfadaki haberin detaylarına yer verildiği görülmektedir. Haberin içeriğinde, ailelerin Twitter’da *“Paris’i ara”* etiketi açarak yakınlarının resimlerini paylaştığı, Bataclan konser salonunda bulunanlardan kimlerin hayatını yitirdiğinin henüz açıklanmadığı belirtilmiştir. Bu yönüyle haberde, Fransa’da saldırıdan sonra bilgi vermeye dönük bir yavaşlık olduğu alt mesajı çıkmaktadır. *“Ölüm Elif’i iş seyahatinde yakaladı”* başlıklı bir başka haberde ise; Belçikalı Türk Elif Doğan’ın babasının; *“Biz Türkiye’de terör saldırılarından çekinirken, en güvenli dediğimiz yerlerde böyle saldırılar oluyor. Kızımız güvenli yerlerde yaşıyor diye seviniyorduk. İslam adına terör saldırıları yapanların kurbanları tüm insanlık oluyor....”* şeklindeki açıklamalarına yer verilerek, terörün sadece Türkiye’de olmadığı, dünyanın her yerinde olabileceği vurgulanmış ancak daha çok, Türkiye’nin terörle anıldığı mesajı ortaya çıkmıştır. Aynı sayfada bulunan; *“Neden Fransa?”* başlıklı bir başka haberin girişinde; Charlie Hebdo saldırısının üzerinden bir yıl geçmeden, Paris’in yeniden radikal İslamcıların hedefi olduğu, Fransa başkentinin, cihatçıların Avrupa’nın kalbine vurmak istediği darbe için en cazip adres halini aldığı ifade edilerek, bu durumun nedenleri 5 madde olarak ortaya koyulmuştur. Bu maddeler; diğer batılı ülkelere göre Fransa’nın İslam dünyasıyla daha uzun zamandır çatışıyor olması, Avrupa’nın diğer sömürgeci güçlerinin aksine Fransa’nın eski kolonilerini tamamen terk etmediği, Mali’de ve Libya’da İslamcılarla savaştığı, Irak’ta Kaide ve IŞİD’le savaşa girdiği, Fransa’da Müslümanlara karşı alınan, örneğin kamuda peçe yasağı gibi tedbirler, Fransa hapishanelerinde mahkûmların yüzde 70’inin Müslüman olduğunun tahmin edilmesi, Laik Fransız Cumhuriyeti’nin devrim yıllarından Kilise ve dolayısıyla dinlerle mücadeleyi miras aldığı, Modern Fransa’da organize dinlere yönelik muhalefet ve hicivle ilgili güçlü bir gelenek olduğu, Charlie Hebdo’nun da bu gelenekten geldiği yönündedir. Bu maddelerin hiçbir kaynak gösterilmediği için Cumhuriyet Gazetesi’nin kendi yorumu olabileceği ve Fransa’da yaşanan terör eyleminin, birtakım temellere dayandırıldığı görülmektedir. *“Gezinin piyanisti Paris’te çaldı”* başlıklı haberde; 2013’te Gezi’de piyano çalan Davide Martello’nun bu kez Paris’te piyano çaldığı, Bataclan konser salonu yakınlarına üzerinde barış işareti olan piyanosuyla, John Lennon’un tüm dünya için barışı hayal ettiği şarkısı *“Imagine”*ı seslendirdiği vurgulanmıştır. *“Kurtulanlar sosyal medyada organize oldu”* başlıklı son haberde ise; şehir kilit altına alındığı için, evlerine dönemeyenlerin Twitter’da başlayan

#PorteQuverte (açık kapı) kampanyasıyla sığınacak bir yer buldukları, insanların bu etiketle evlerini hiç tanımadıkları Fransız'lara açtığı bilgisi aktarılarak haber yeniden üretilmiştir.

Aynı tarihli gazetenin 14. sayfasına gelindiğinde; “*Paris’te sıkıyönetim*” ana başlığı dikkat çekmektedir. Haberde; 2005’ten bu yana ilk kez olağanüstü hal edildiği vurgulanmış, saldırısı sonrası Fransa’da hayatın durduğu, başkentte kalabalıkların yerini askerlerin aldığı belirtilerek olumsuz durum öne çıkartılmıştır. Haberin detaylarında, alınan önlemlere dikkat çekilmiş, saldırganların kaçışını önlemek için sınırların kapatıldığı, hükümetin yurtdışındaki temsilciliklerinde de güvenliği artırdığı, yerel yönetimlere gerekli gördükleri durumlarda sokağa çıkma yasağı ilan etme yetkisi verildiği, Perşembe gününe dek gösteri yasağı getirildiği gibi bilgiler öne çıkartılmıştır. Haberin devamında; hükümetin 1500 asker görevlendirmesiyle Paris sokaklarının Charlie Hebdo saldırıları sonrasında olduğu gibi kışlaya döndüğü benzetmesi yapılmış, olaylar arasında bağlantı kurulmuştur. Konserler, gösteriler ve spor etkinliklerinin ertelendiği, yaralıları için kan verme kuyruklarının oluştuğu da öne çıkarılan bilgilerdendir. Bir başka haberde; Hollande’ın saldırının ardından G20 zirvesine katılmayacağını açıkladığı belirtilmiş, AB ülkelerinin yarın saat 11’de saldırıda ölenlerin anısına bir dakikalık sessizliğe davet ettiği aktarılmıştır. Aynı sayfadaki; “*Fransa ‘şeffaf’ davrandı Türkiye ise perdeledi*” başlığının dikkat çektiği görülmektedir. Haberin içeriğinde Cumhuriyet Gazetesi’nin Fransa Hükümetiyle AKP hükümetinin tavrının birbirinden farklı olduğuna dikkat çekilmiştir. İki ülke karşılaştırılırken, “*Fransa ne tepki verdi?*”, “*Türkiye ne tepki verdi?*” başlıklarının altına, yapılanlar maddeler halinde sıralanmıştır. Fransa’da; katliam sonrası yaralılara hemen müdahale edildiği, Cumhurbaşkanı Hollande’ın derhal kamera karşısına geçerek “*teröristlere karşı acımasız mücadele*” sözü verdiği, saldırı sonrası hemen olay yerine gidip incelemede bulunduğu ve bütün adımların halkla paylaşıldığı, yayın yasağı getirilmediği, saldırıyı yapanın IŞİD olduğunun 24 saat içinde açıklandığı, IŞİD’in de saldırıyı üstlenerek, politikalarını sürdürmeye devam ederse Fransa’nın en büyük hedef olmaya devam edeceğinin belirtildiği, yine 24 saat geçmeden failerin kimliklerine ilişkin bilgilere ulaşıldığı, ertesi sabah halkın ellerinde çiçeklerle hayatını kaybedenleri andığı yönündeki ifadelere dikkat çekilerek yapılanlar meşrulaştırılmıştır. Türkiye’de Ankara saldırısı sonrası olup bitenler ise; katliamın üzerinden birkaç dakika geçmeden polisın yaralıların üzerine gaz bombası attığı, Erdoğan’ın katliama değindiği ilk basın toplantısının 3 gün sonra düzenlendiği, olay yerine giderek karanfil bırakmasının ise 4 gün sonra gerçekleştiği, savcılığın yaptığı ilk işin dosyaları avukatlara kapatmak ve yayın yasağı getirmek olduğu, tüm yetkililerin katliamı IŞİD’in yaptığını uzun süre saklamaya çalıştığı ve PKK’nın üzerine yıkmak istediği, IŞİD’den üstlenme

açıklamasının gelmediği, failerin kimliklerine ilişkin bilgilerin 4 gün sonra tespit edildiği, olayın meydana geldiği alanda anmaya izin verilmediği yönündeki ifadeleridir. Bu haberle iki ülkede saldırıdan sonra yapılanlar arasında, her aşamada uçurum olduğuna dikkat çekilmeye çalışılmış, iktidarın politikalarının yanlışlığına vurgu yapılarak, açıkça eleştirilmiştir. Buna karşılık Fransız hükümeti tarafından yapılanlar ise onaylanan bir tavırla sunulmuştur. Aynı sayfadaki son haberde; Fransa'nın sınırlarda güvenlik önlemlerini hat safhaya çıkarmasının ardından, Avrupa ülkelerinde de benzer güvenlik önlemlerinin aldığı belirtilerek haber yeniden üretilmiştir.

Gazetenin 15. sayfasına gelindiğinde, Paris saldırısı haberlerine büyük oranda yer vermeye devam edildiği görülmektedir. *“Hollande: Savaş sebebi”* ana başlığıyla yapılandırılan haberde, Hollande'ın Elysee Sarayı'ndan bir kez daha halka seslendiği ve IŞİD'in Arapça karşılığı olan *“DAİŞ”* ifadesini kullanarak; *“Bu bir terörist ordusunun, cihat ordusunun, DAİŞ'in Fransa'ya karşı işlediği savaş eylemidir... Fransa da IŞİD militanlarına karşı vereceği karşılıklı merhametsiz olacak. Müttefiklerimizle birlikte buradaki ve yurt dışındaki tüm savaş alanlarında yasalar dâhilindeki tüm araçları kullanacağız”* şeklindeki açıklamaları öne çıkartılarak, Fransa'nın terörle mücadeledeki acımasız bir tavır üstlenmesine olumlandırılarak dikkat çekilmiştir. Haberin devamında; Hollande'ın, Charlie Hebdo saldırısının ardından dünkü saldırıyı da önleyemediği için bazı Fransızların tepkisini çektiği belirtilmiş, Fransız halkının eleştirel yaklaşımı da öne çıkarılmıştır. *“IŞİD: Markete giderken bile korkacaksınız”* başlığının dikkat çektiği diğer haberde ise; İslam Devleti antetli ve amblemleri bir kağıtla Arapça, Fransızca ve Türkçe olarak sosyal medyadan da yayımlanan açıklamaya; *“Haçlı Fransa'da yapılan mübarek Paris operasyonu beyanı”* başlığının atıldığı, ve açıklamada; Bir grup hilafet askerinin Fransa'nın kalbi, fahişelik, rezillik ve ahlaksızlığın başkenti Paris'i hedef aldığını, 8 kardeşlerinin şehadet kemerlerini bağlayıp, ellerine otomatik silahları alıp, hedeflerini dikkatlice belirledikleri yönündeki ifadelerle devam etmiştir. Açıklamanın devamında Fransa'ya, IŞİD tarafından adeta meydan okunmasına ifadelerle yer verildiği, *“Haçlı koalisyonunda kaldıkları, Muhammed Peygamber efendimize hakaret ettikleri, İslam'la savaştıkları, Paris'in kokuşmuş cadde ve sokaklarında, onlara hiçbir fayda sağlamayan uçakları İslam Devleti'nde Müslümanları bombaladığı sürece burunlarından kan kokusu eksilmeyecek. Bu operasyon gelecek operasyonların ilk damlası ve ibret alacakları bir uyarıdır”* ifadeleri direkt olarak aktarılmış, IŞİD'in tehditleri öne çıkarılmıştır. Ancak, haberin devamında bazı jeostrateji ve güvenlik uzmanlarının, bu kadar bilgi ve saldırganların kimliğini sunmasıyla ilgili şüpheleri de belirtilerek çelişkili bir durum sergilenmiştir. Haberin içinde öne çıkartılan bir başka başlıkta IŞİD'in sosyal medyada bayram yaptığına ilişkindir.

IŞİD yanlısı medya kanalı El Samud'da cihatçıların; *“Siz Fransızlar, siz nasıl bizi öldürüyorsanız biz de sizi öldürüyoruz”* sözlerini yayımladığı, pek çok hesaptan da Suriye ve Irak'ta öldürülen çocuklar olduğu söylenen fotoğrafların yayımlanıp, Paris saldırılarının bunların bedeli olduğunun ileri sürüldüğü vurgulanmıştır. Gazetenin bu ayrıntıları verirken, Fransa ve IŞİD'le ilgili olarak kaynaklara atıfta bulunduğu, açıklamaları doğrudan aktardığı ve çok fazla yoruma dayalı ifadeye yer vermediği, gözlenmiştir. *“Fransa bu saldırıyı bekliyordu”* başlıklı bir başka haberde; Ocak'taki Charlie Hebdo katliamını önleyemedikten sonra Fransız istihbarat ve güvenlik servislerinin haftalardır terör saldırısı hazırlığına dair duyumlar aldıkları, güvenlik önlemlerini artırdıkları ancak, Fransız yetkilileri ve uzmanlarına göre, daha önce eşi benzeri görülmemiş bir saldırı düzenleneceği ve bunu önlemenin imkânsız olabileceğini öngördüklerini belirttikleri ifadelerle yer verilerek, bu saldırının önlenememesi normalleştirilmiştir. Ayrıca, Fransız dış istihbarat servisi DGSE'nin terörle mücadele biriminde çalışmış Yves Trotignon'un söylemlerine atıf yapılarak; *“Her geçen gün daha fazla sayıda Avrupa'lı cihata gidiyor ve savaşta ustalaşiyor. Böyle bir kapasiteyle güvenlik servisleri baş edemiyor”* ifadeleri eklenerek söylem güçlendirilmiş, saldırının önlenememesi meşrulaştırılmıştır. Daha önce Cumhuriyet Gazetesi'nin Ankara saldırısına yönelik haberlerinde güvenlik zafiyeti konusunun üzerine ısrarla gittiği halde, Fransa saldırısına ilişkin aynı tavrı sergilemediği dikkat çekmektedir.

Cumhuriyet Gazetesi'nin aynı tarihli sayısında 16. ve 17. sayfalarında ortak bir ana başlığın kullanıldığı ve iki sayfanın da tamamının Paris saldırısı haberlerine ayrıldığı görülmektedir. Büyük harf ve iri puntolarla *“Cehenneme dönen bir gece”* ana başlığı üzerine haber yapılandırılmıştır. Haberin içeriğinde daha önceki haberlerin tekrarı niteliğinde ifadeler dışında, Le Monde muhabiri Daniel Psenny'nin olay sırasında tanık olduğu anlara ve Libération Gazetesi'ne olayı yaşayan ve kurtulan Fahmi B.'nin yaptığı açıklamaların yer verildiği görülmektedir. Haberde saldırılarda yaşanan kaos öne çıkarılmış, insanların nasıl can verdiği ya da kıl payı nasıl kurtulduğu yönünde hikayeler aktarılmıştır. Bunun dışında Le Monde muhabiri Psenny'nin evinde çalışırken duyduğu sesler üzerine Bataclan'ın acil çıkışına bakan penceresine yöneldiği ve gördüğü inanılmaz manzarayı cep telefonuna kaydettiği, insanların binanın üst katlarındaki pencerelerden sarktığı, yerde kan içinde yatanlar olduğu, kaçanları binaya almak için inip kapıyı açtığını, bir adamın içeri girecekken vurulduğunu, kendisinin de o an kolundan yaralandığını, polis baskınına kadar içerde kaldıklarını anlatan ifadelerine yer verilmiştir. Devamında; 23 yaşındaki Fahmi B.'nin saldırı sırasında yaşadıklarını Libération Gazetesi'ne anlattığı ifade edilmiştir. Haberin içeriğinde; *“Türkiyeli”* olarak nitelendirilmesi dikkat çekmektedir. Cumhuriyet Gazetesi'nde

“Türk” yerine “Türkiyeli” ifadesi ile nitelendirilerek, Türkiye’deki etnik çeşitliliğe dikkat çekildiği görülmektedir. Paris’e ilk kez seyahat eden gencin, bir anda havai fişeğe benzer sesler duyduğunu, bunu ilk önce gösterinin bir parçası zannettiğini, arkasına döndüğünde bir kadının gözüne kurşun isabet ettiğini gördüğü, herkesin yere yattığını ve ölü taklidi yaptığını, saldırganların ise yerde yatanlara rastgele ateş ettiğini, kendisinin de fetüs pozisyonunda yattığını ve bir cesedin ayaklarını hareket ettirmesini engellediği, ayakkabılarını sıyıdırıp üç kişiyle birlikte çıkışa doğru kaçtığını anlattığı ifade edilmiştir. Aynı sayfada, Cumhuriyet Muhabiri Süleyman Tosunoğlu’nun, yaşanan dehşete tanıklık ettiği belirtilerek, “*Katliamla sabahlamak*” başlığına yer verilmiştir. Paris’in tarihinde daha önce böyle bir saldırı yaşamadığı vurgulanmıştır. Muhabirin katliamın yaşandığı Voltaire Caddesi’nde insanların can havliyle kaçtıklarını, Bastille’in bütün caddelerini polislerin kapattığını, cadde üzerindeki barlarda insanların korku içinde olduğu, çocukların ağladığı, Avrupa’nın göbeği olan Paris’in tam anlamıyla savaş alanına döndüğü ifade edilmektedir. Haberin devamında; Bataclan’ın önüne gelindiğinde içeriden gelen bomba ve silah sesleri üzerine, polisin içeride katliam yapıldığını söyleyerek operasyona başladıkları, bittiğinde ise bilançonun ağır olduğu ve içerisinin kan gölüne döndüğünü belirten ifadelere yer verilmiştir. Polislerin 2. Dünya Savaşı’ndan bu yana Paris’in böyle bir korku ve katliam yaşamadığını belirttiği sözlere yer verilmiştir. Sabah olduğunda Bataclan’ın önüne tekrar gittiklerini ifade eden gazeteci, tüm dünyadan basın ordusuyla karşılaştıklarını ve tarihi anı yaşayan insanların Bataclan’ın önünde selfie çektiklerini, uğursuz olduğuna inanılan ayın 13’üne denk gelen Cuma gününde Paris’in kana bulandığını ifade eden söylemleri öne çıkmaktadır.

İki sayfanın aynı başlıkla bir arada verildiği 17. sayfada ise; “*Dünya liderleri kenetlendi*” başlığının altında, Obama, Cameron, Merkel, Putin, Netanyahu, Nato ve birçok liderin; bu saldırının tüm insanlığa yapıldığı, teröre karşı ortak bir mücadele içinde olacaklarını öne çıkaran ifadelerine yer verilirken, Esad ve Erdoğan’ın söylemleri ayrı başlıklar altında öne çıkarılmıştır. Esad’ın söylemiyle; “*Esad: Biz bunları yıllardır yaşıyoruz*” başlığıyla oluşturulan haberde; Suriye Devlet Başkanı Beşar Esad’ın, Paris saldırılarını kınadığına, Batı’nın özellikle Fransa’nın Suriye’deki kusurlu politikaları nedeniyle kısmen sorumlu olduğunu belirten ve “*Fransa’nın yaşadığı korkunç terörü Suriye’li insanlar uzun yıllardır tecrübe ediyor*” şeklindeki ifadesine dikkat çekilmiştir. Haberde ayrıca Esad’ın, Avrupa’lı devletleri geçen üç yıl boyunca uyardığını vurguladığı ve Hollande’a dış politikasını değiştirme çağrısında bulunduğu yönelik ifadeleri de öne çıkarılmıştır. Erdoğan’ın söyleminin kullanılarak; “*Erdoğan: Ankara ve Paris saldırıları aynı*” başlığıyla yapılandırılan haberde ise Erdoğan’ın; “*Terörün acı sonuçlarını çok iyi bilen*

bir ülke olarak, Fransa'nın çektiği acıyı çok iyi anlıyoruz. Ankara'daki, Suruç'taki, Gaziantep'teki, Diyarbakır'daki, Şırnak'taki eylemler için ne düşünüyorsak, Paris'teki eylemler için de aynısını düşünüyor, hissediyoruz” şeklindeki ifadeleri direkt olarak aktarılmıştır. Bu haberde; Esad'ın yapılan saldırıyı meşru gösteren ve Erdoğan'ın ise, acıyı paylaşan ve birlikteliğe vurgu yapan ifadeleri dikkat çekmektedir. Aynı sayfadaki öne çıkan diğer haberde ise; bazı Fransız gazetelerinin ilk sayfalarının fotoğraflarına yer verilerek, *“Paris'te savaş”* başlığı kullanılmıştır. Haberin içeriğinde; Fransız gazetelerinin Cuma günü korkunç saldırının ardından hükümeti suçlamak yerine, ortak bir dil kullanarak *“Paris'te savaş ve dehşet”* başlıklarının ön plana çıktığına vurgu yapılmıştır. Merkez sağ eğilimli Le Figaro Gazetesi'nin; *“Paris'in merkezinde savaş”*, sol eğilimli Libération Gazetesi'nin; *“Paris'te katliam”* başlıklarını tercih ettiği belirtilmiştir. Bu haberle Cumhuriyet Gazetesi'nin genel olarak iktidara eleştirel duruşu sebebiyle, Paris gazetelerinin hükümeti suçlamadığına dikkat çekilerek üstü kapalı olarak bu haber tarzını eleştirdiği ya da Fransız hükümetini yücelttiği görülmektedir. *“Özgürlüğü hissedersiniz”* başlıklı ve *“Hollande'a mektup”* alt başlığıyla Paris için, daha önce Kılıçdaroğlu'nun bir yıl yaşadığı kent olduğu ifade edilerek, saldırıları değerlendirdiği habere yer verilmiştir. Haberde öne çıkanlar; Fransız devriminin dünyayı aydınlattığı, bunun için o dönemin aydınlarının büyük bedeller ödediği, dünyanın herhangi bir yerinde Fransız Devrimi'ne gönderme yapmadan demokrasi ve özgürlüklerden bahsedilemeyeceği, bütün dünyanın teröre karşı olduğunu söylemesinin yeterli olmadığı, terör örgütlerinin elindeki silahlara illegal paralara dikkat çekerek, bu finans kaynaklarının durdurulması, IŞİD'in sattığı petrolü kimlere sattığına dikkat çekerek, dünyanın daha dikkatli ve tutarlı, yaptırımı olan bir karar süreci içine girmesi gerektiği yönündedir. Haberde ayrıca, güçlü ülkelerin kendi aralarında rakibi olan ülkeyi zayıf düşürmek için illegal yollarla terörü desteklediğini bütün dünyanın bildiğine vurgu yapılmıştır. Haberin sonunda da, Kılıçdaroğlu'nun Hollande'a taziye mektubu gönderdiği belirtilmiş ve *“Nicelik ve nitelik değiştiren terör tehdidiyle, evrensel değerlerimize ve insanlığın ortak kazanımlarına bilhassa sahip çıkılarak, küresel bir planlama ve sürdürülebilir bir stratejiyle mücadele etme gereği bir kez daha görülmektedir”* ifadeleri doğrudan habere aktarılmıştır. Bu yönüyle haberin tamamen muhalefet partisi liderlerinin söylemleriyle yapılandırıldığı görülmektedir. Aynı sayfada son olarak, Demirtaş'ın açıklamalarına da yer verilen haberin içeriğinde; IŞİD'in katliamlarında Türkiye, Fransa, Suudi ve Katar hükümetlerinin birinci derecede sorumlu olduğuna dikkat çektiği, IŞİD'i büyütüp pohpohlandıranların, tetikçi olarak kullananların bugün timsah gözyaşı döktüğünü belirttiği ifadelerine yer verilmiş, *“Dikkat edin IŞİD hiçbir zaman Türkiye'deki katliamları üstlenmedi. Fransa'da açıkça üstleniyorlar. Hükümetle karşı*

karşıya gelmemek için, vekâleten Türkiye'deki muhalifleri katletmeyi görev olarak bildikleri için üstlenmiyorlar” şeklindeki söylemine de yer verilerek, hükümeti suçlayıcı mesajlar öne çıkartılmıştır.

Gazetenin aynı tarihli sayısında son olarak 18. sayfada Paris saldırısı haberlerine yer verildiği görülmüştür. *“Türkiye'den geçmiş”* ana başlıklı haberin spotunda; en az bir canlı bombadan Suriye pasaportu çıktığı, 3 Ekim'de Türkiye'den Yunanistan'ın Leros Adası'na geçip sığınmacı olarak kayıt yaptırdığına dikkat çekilerek, alt mesaj olarak Türkiye'de sınır giriş çıkışlarındaki güvenlik zafiyeti olduğu algısı öne çıkarılmıştır. Haberin detaylarında; IŞİD'in bir ay önce Rakka'da toplantı yaparak, Fransa'nın Irak ve Suriye'deki saldırılarına misilleme kararı aldığı, IŞİD lideri Ebubekir Bağdadi'nin onayladığı kararı uyarınca görevli örgüt üyelerinin birkaç kez Paris'e gittiği belirtilmiştir. Saldırganların bazılarının Arap asıllı Fransız vatandaşı olduğu, üçünün Belçika'dan geldiği, Almanya'da geçen hafta gözaltına alınan Karadağ vatandaşının da saldırıyla bağlantılı olduğu bilgileri aktarılmıştır. Aynı sayfadaki, *“Şimdi ne olacak?”* başlıklı diğer haberin spotunda; Paris saldırısının ardından, Avrupa'da mülteci politikaları ve Suriye politikası değişir mi ve Fransa'nın siyasetinin ne yönde değişeceği sorularının yanıt beklediğine dikkat çekilmiştir. Haberin detaylarında, geçmişte dünyanın çeşitli yerlerinde yaşanan terör saldırıları hatırlatılarak, Avrupa'da doğup büyüyen militanlara dikkat çekilmiştir.

16 Kasım 2015 tarihli Cumhuriyet Gazetesi ilk sayfada; *“Katliamın yolu Ege'den geçti”* başlığını kullanarak, gözleri yine Türk iktidarına çevirmiştir. Başlığın üzerinde kullandığı; *“Paris Barbarlığında Türkiye-Suriye bağlantısı büyüyor”* ifadesi ve spotta verilen *“Bir süre önce Suriye'den dönen ve Türkiye'den geçen hücrenin üzerinde duruluyor”* ifadesiyle söylemin güçlendirildiği, neredeyse Paris saldırısında bile Türk hükümetinin payı olduğu mesajının verildiği görülmektedir. Haberin devamında; Middle East Eye sitesi ve Sırp basını kaynak olarak gösterilerek; saldırıların Türkiye üzerinden Yunanistan'a geçtiği, Bataclan'daki teröristlerden birinin Fransız vatandaşı Ömer Mostefai olduğu, ikincisinin Suriye pasaportlu Almuhamed'in de Türkiye üzerinden Yunanistan'a geçtiği ve saldırıların Belçika'da planlandığı bilgileri aktarılmıştır. Bir başka haberde CNN'den Amanpour'un Stade de France'a girmeye çalışıp kendilerini havaya uçuran üç canlı bombadan ikisinin sahte Türk pasaportları taşıdıklarını iddia ettiği belirtilmiştir. Bu haberdeki *“iddia etti”* ifadesini kullanarak gazetenin, haberin kesin olmadığını ve doğruluğuyla ilgili sorumluluğu üzerinden attığı ifade etmeye çalıştığı görülmektedir. *“IŞİD neden Fransa'yı seçti”* başlıklı haberde, New York Times kaynak gösterilerek, gazetede; *“Fransa dünyada radikal dindarların nefret ettiği her şeyi temsil ediyor... Çünkü onlar bu dünyanın tadını çıkarır”* ifadeleri

doğrudan aktarılmıştır. Bu habere göre IŞİD'in Fransa'nın yaşam şeklini hedef aldığı anlamı çıkmaktadır. “*Fransa Rakka'yı vurdu*” başlığıyla, Fransa Savunma Bakanlığı'nın, Paris saldırısından sonra IŞİD'in Suriye'deki kalesine gönderilen 10 uçakla 20 bomba attığını açıkladığı belirtilmiştir. “*İstanbul da hedefti*” başlıklı bir başka haberde ise; “*Cihatçı John*” lakaplı Muhammed Emvazi'nin yakını olan ve geçen hafta İstanbul'da tutuklanan Aine Lesley Davis isimli militanın, İstanbul'da Paris'le eşzamanlı büyük bir saldırıya hazırlanırken yakalandığının iddia edildiği ifade edilmiştir.

Gazetenin 3. sayfasında; “*Ankara'da da Pariste'de masumlar hedef alındı*” başlığıyla yapılandırılan haberde; iki saldırı arasındaki benzerliklere dikkat çekilmiştir. Haberin içeriğinde G20 zirvesinde teröre karşı alınması gereken önlemlerden kısaca bahsedilmiş, terörle ilgili Obama ve Erdoğan'ın önceki açıklamalarına benzer ifadeler tekrarlanmıştır.

5. Sayfada Erdoğan'ın zirvenin açılışını yaparken, zirveye katılan tüm liderleri, Ankara ve Paris katliamlarında yaşamını yitirenler için bir dakikalık saygı duruşuna davet ettiği ifade edilerek haber yeniden üretilmiştir.

9. Sayfaya gelindiğinde G20 zirvesinde çoğunlukla ekonomik gelişme için yapılması gerekenlerin öne çıkarıldığı haberde, Paris saldırısı için liderlerin üzüntülerini dile getirdiği ve Uluslararası Para Fonu (IMF) Direktörü Christine Lagarde'ın yaptığı konuşmada saldırı akşamı Paris'te olduğunu, olan bitenden dolayı öncelikle bir reddediş, sonra panik, daha sonra şok, korku ve derin bir üzüntü yaşandığını ifade eden söylemleri ile teröre karşı bir şeyler yapabilmek için güçlü bir duruşa ve bunu sergileyebilmek için de başkalarının desteğine ihtiyaç duyulduğu yönündeki ifadelerine yer verilerek haber yeniden üretilmiştir.

10. Sayfaya gelindiğinde ise, sayfanın tamamının Paris saldırısı haberlerine ayrıldığı görülmektedir. “*Mülteci gibi gittiler*” ana başlığının öne çıkarıldığı haberde; ilk sayfada yer alan haberin ayrıntılarına yer verilmiştir. Benzer yöndeki açıklamalar dışında dikkat çekenler ise Le Monde'da belirtilen; Mostefa'nin 2013'te Türkiye'ye gelip, Suriye'ye geçtiğinin ve sonbahar 2013 bahar 2014 arası Suriye'de kaldığının belirtildiği ve medyaya göre, bir diğer canlı bomba Belçika'dan Bilal Hadfi'nin, diğerleri gibi Suriye'de savaştığı, bombacıların hepsinin “*Avrupa'nın cihat başkenti*, “*terörist yatağı*” denen Belçika başkenti Brüksel'in varoşu Molenbeek'te örgütlendiği ve silahlandığı yönündeki bilgiler çarpıcı şekilde öne çıkartılmıştır. Aynı sayfadaki; “*Kötü haberi böyle aldılar*” başlıklı haberde, Hollande'mın Almanya-Fransa arasındaki dostluk maçını izlerken, bomba seslerinin ardından birinin Hollande'mın kulağına eğilerek saldırıyı bildirdiği anın fotoğrafına ve yanında da 2001'de dönemin ABD Başkanı George W. Bush'un da 11 Eylül saldırılarını aynı şekilde öğrendiği benzer fotoğrafa yer verilerek, Dünya Ticaret Merkezi'ne yapılan saldırıda 3 bin kişinin

öldüğü hatırlatılmıştır. Bir başka haberde ise, Stade de France'ın dışında kendini havaya uçuran canlı bombalardan birinin bileti olduğu ve stada girmeye çalışırken üzerindeki bombaların fark edilmesinden sonra kendini havaya uçurduğu bilgisi aktarılmış, saldırıya uğrayan mekânlardan Casa Nostra'nın barında çalışan Cezayir asıllı Safer'in yaralı iki kadını binanın bodrumuna götürerek kanamalarını durdurmaya çalıştığı ve “*Gerçek Müslümanlar insan öldürmez, bunun dinle ilgisi yok*” şeklindeki ifadelerine vurgu yapılırken, alt mesaj olarak, teröristlerle Müslümanlığın bağdaştırılmamasına dikkat çekildiği görülmektedir. Sayfada yer alan son haberde ise; yine Cezayir asıllı Fransız vatandaşı olan canlı bombalardan Ömer İsmail Mostefai'nin, Paris'in 96 km. güneybatısındaki Luce'deki camide nefret dolu vaazlar veren Belçika kökenli bir imamın etkisinde kalarak radikalleştiğinin söylendiği ifade edilmiştir.

11. Sayfanın tamamının da Paris saldırısı haberlerinden oluştuğu dikkat çekmektedir. “*Onlar kaybedecek!*” ana başlığının öne çıkarıldığı haberde; New York Times'daki bir yorumun gündeme oturduğu ifade edilerek, “*İşte dünyada en çok konuşulan metin: Neden Fransa?*” ara başlığıyla gazetede yazıya yer verilmiştir. Haberde Amerikalı okuyucunun; “*Fransa dünyanın her yerinde radikal dindarların nefret ettiği her şeyi temsil ediyor... Çünkü onlar dünyanın tadını çıkarır...*” ifadeleri öne çıkarılarak, Fransa'nın yaşam biçimini övdüğü belirtilmiştir. Haberde IŞİD'in saldırıları üstlenmek için yayımladığı yazılı açıklamada Paris'ten, “*fahişeliğin ve müstehcenliğin başkenti*” olarak bahsettiğine vurgu yapılarak, bir anlamda Paris'e yapılan saldırının gerekçesi olarak sunulduğu görülmektedir. Aynı sayfadaki bir başka haberde “*Kanlı Cuma kurbanlarının hikâyeleri yürek burkuyor*” başlığıyla saldırılarda hayatını kaybeden 103 kişinin kimliğinin belirlendiği ifade edilerek, hayat öykülerine yer verilmiştir. Bir başka haberde; “*Dünya mavi, kırmızı, beyaz aydınlandı*” başlığı kullanılarak, “*Işıklar şehri*” Paris'te saldırıların ardından kentin simgesi Eyfel Kulesi'nin ışıklarının söndürüldüğü, ancak dünyanın dört bir yanında sembol anıtların Fransız bayrağının renkleriyle donatılarak Paris'e destek verdiği ifade edilmiştir. “*Savaştan kaçır gibi, her yer boş*” başlıklı diğer haberde; Paris'te barbarca düzenlenen terör saldırılarının ardından başta Eyfel Kulesi olmak üzere tüm müze ve turizm alanlarının kapanmasıyla turistlerin Paris'i terk etmeye başladığına dikkat çekilmiş, turizm şirketlerinin; otellerin boşaldığını, rezervasyonların iptal edildiğini ve Fransa turizminin bu ortamı kısa sürede atlatamayacağını ifade eden sözlerine yer verilerek, saldırının bıraktığı olumsuz etkiye dikkat çekilmiştir. Bir başka haberde, önceki akşam İsveç'in başkenti Stockholm'de 40 bin seyirciye konser veren Madonna'nın, konseri teröristlere yenilmemek için iptal etmediğini belirten ve

“Bunların yapmak istedikleri bu. Bizleri susturmak, ama onlara izin vermeyeceğiz... Biz bunu kanıtlamak için buradayız” şeklindeki ifadelerine yer verilerek haber yeniden üretilmiştir.

Gazetenin 12. sayfasına gelindiğinde; *“İŞİD strateji değiştirdi”* başlığına yer verilmiştir. Haberde; İŞİD’in geçmişten bugüne tüm dünyada gerçekleştirdikleri saldırılar göz önüne serilmiş ve saldırılarının Ortadoğu’yla sınırlı kalmayıp Avrupa’ya yönelmeye başlamasıyla, bazı uzmanlara göre; *“terörizmde tam teşekküllü ustalığını gösterdi”* şeklinde tanımlandığına dikkat çekilmiştir. *“Saflarına çekiyorlar”* alt başlığıyla devam eden haberde; İŞİD’in Suriye iç savaşıyla, Suriye’de toprak ele geçirip, kendi kanunsuzluklarını dayattığı, Ortadoğu’nun göbeğinde Avrupa’nın burnunun dibinde ve Türkiye’nin Gaziantep gibi kentlerine araçla 2 saat uzaklıkta oldukları, Türkiye’den de ucuz uçuşlarla Avrupa’ya geçebildikleri, bu yüzden de binlerce Avrupalı Müslümanı kolaylıkla saflarına çekebildikleri, Suriye ve Irak’a gidip hem ideolojik hem silahlı eğitimden geçebildikleri, kısa süre öncesine dek pasaportlarıyla Avrupa’ya geri döndüklerinde tam bir serbestlik içinde hareket edebildikleri yönündeki ifadelerle geniş oranda yer verilmiştir. Bu haberle İŞİD’in Ortadoğu, Avrupa ve Türkiye’de rahatça giriş-çıkış yapmalarına dikkat çekilerek haberde olumsuzlandırılarak sunulmuş ve bu rahatlık sayesinde saldırılarını gerçekleştirebildiği mesajı aktarılmıştır. Sayfanın başında; İŞİD’in hedefi olan bar ve restoranların anıtmezaraya dönüştüğü belirtilmiş, yüzlerce kişinin kurbanları anmak için toplandığı, henüz bilinmeyen bir nedenden ötürü kısa süreli de olsa büyük bir panik yaşandığı ve yüzlerce insanın çılgın atarak koşmaya başladığı ifade edilerek haber yeniden üretilmiştir. *“Fransa’dan intikam operasyonu”* başlıklı bir başka haberde; saldırıların ardından Fransa hükümetinin, Rakka’da bir komuta merkezini, cihatçı toplama merkezlerini, eğitim kamplarını ve silah depolarını vurduğunun açıklandığı ve Fransa’nın Suriye’deki bugüne dek en büyük operasyonu olduğu belirtilmiştir. Böylece Fransa’nın yaşadığı terör saldırısının karşılığını verdiğine dikkat çekilmiştir. *“Sığınmacılar ile suçluları karıştırmayın”* başlıklı bir başka haberde; Paris saldırılarını düzenleyen en az birinin Suriye’den Avrupa’ya sığınmacı gibi geçtiğinin anlaşılmasıyla, politikacıların hızla tavırlarını sertleştirdiğine, Polonya ve Slovakya gibi Doğu Avrupa ülkelerinin sınır güvenliklerini artırarak, sığınmacı karşıtı politikalarını güçlendirmenin yolunu açtığı ifade edilirken, Avrupa Komisyonu Başkanı Jean-Claude Juncker’in saldırıların Avrupa’nın mülteci politikasını değiştirmeyeceğini kesin bir şekilde dile getirdiği, Avrupa’nın mültecilere kapılarını açmasından dolayı böyle saldırıların yapıldığına dair düşüncelere kesinlikle katılmadığını belirttiği ifade edilerek, sığınmacı politikasında Avrupa’daki farklı iki görüş karşı karşıya getirilerek sunulmuştur.

Son olarak gazetenin kültür sayfasında; *“Katliamın konseri: Eagles of Death Metal”* başlıklı haberde; Paris’te yaşanan terörist saldırılar zincirinde, grubun bütün biletlerini satmış bir salonda konser veriyor oldukları, saldırıda grup üyelerinden hiçbirisinin zarar görmediği yönündeki bilgiler aktarılarak haber yeniden üretilmiştir.

17 Kasım 2015 tarihli Cumhuriyet Gazetesi’nde; *“İŞİD eğitti Paris’e gönderdi”* başlığı öne çıkarılmıştır. İŞİD’e komutanlık yapan Suriyeli Said’in; *“Halep’te 600 kişi eğitilip Fransa’ya döndü”* şeklindeki ifadesine dikkat çekilmiştir. Böylece verilen bilgi, kaynağıyla birlikte sunulmuştur. Katliamın beyninin halen Suriye’de olduğu belirtilen haberle, CIA Başkanı John Brennan’ın, İŞİD’in hazırladığı tek operasyonun bu olmadığını düşündüğü ifadelerin yer aldığı bir başka haberle ilk sayfada öne çıkarılmış, ayrıntılarına ise iç sayfalarda yer verilmiştir.

7. Sayfanın neredeyse tamamının Paris saldırılarına ayrıldığı dikkat çekmektedir. *“Katliamın beyni”* ana başlıklı haberde; Fransa’da 168 adrese baskın düzenlendiği belirtilmiştir. Suriye’de cihada gidip dönenlerin gerçekleştirdiği saldırıların liderinin, İŞİD’in seri infazcılarında Abaaoud olduğu bilgisine yer verilmiştir. *“Kardeşi de çocuk militan”* ve *“Meşhur bir cellat”* alt başlıklarıyla devam edilen haberde; 13 yaşındaki kardeşinin de geçen yıl Suriye’de savaşmaya gittiği, Abaaoud’un kesik kafalarla pozlar verdiği ve arkasına dört ceset bağlanan bir aracı sürerken çekilen videosunun meşhur olduğuna dikkat çekilerek, İŞİD’in acımasız yüzü ve sergiledikleri tehlikenin boyutları bir kez daha öne çıkarılmıştır. Haberin devamında sırayla diğer saldırganlara ilişkin bilgiler de aktarılmıştır. *“Avrupa’nın cihat merkezine neşter”* başlıklı bir başka haberin spotunda; Belçika polisinin saldırının örgütlendiği Molenbeek’i bastığı bilgisine yer verilmiştir. Haberin detaylarında; Fransız polislerinin seferberliğine karşın, Salah Abdelslam’ın elden kaçırıldığının ifade edildiği, Fransa-Belçika sınırında durdurulan üç kişi taşıyan araçta Abdelslam’ın da bulunduğu, kimlik kontrolü yapılmasına rağmen, gitmesine izin verildiği, daha sonra canlı bombacılar için araç kiraladığı anlaşılınca peşine düşüldüğünün belirtildiği yönündeki ifadelerle yer verilerek Belçika, saldırganın kaçmasında sorumlu gösterilmiştir. *“Hayat bir dakikalığına durdu”* başlıklı diğer haberde; Fransa, Almanya, İngiltere ve Belçika başta olmak üzere, pek çok ülkede yerel saatle 12.00’da hayatın bir dakikalığına durduğu, saldırılarda hayatını kaybedenlerin mum yakılarak ve çiçek bırakılarak anıldığı Republique Meydanı’nda toplanan halkın, saygı duruşunda bulunduktan sonra Fransa Milli Marşı’nı söylediği yönünde bilgiler aktararak haber yeniden üretilmiştir. Aynı sayfadaki diğer haberde; Bataclan konser salonunun cihatçı saldırganların basmasından önce çekilen ve kalabalığın mutluluğunu göz önüne serdiği ifade edilen fotoğrafa ve habere yer verilmiştir.

8. Sayfaya gelindiğinde; *“Nereye baksam Fransız vardı”* ana başlıklı haberde; IŞİD’den kaçan komutanın açıklamaları aktarılmıştır. Haberin detaylarında Suriyeli Said’in hayat hikâyesine yönelik bilgiler de aktarılmış, Allah inancı ile ciddi sıkıntıları olmasına rağmen, askeri ve istihbari tecrübelerinden etkilenen IŞİD liderlerinin aracılar yoluyla kendisini örgüte katılmaya ikna ettiği, Said’in de maddi sıkıntılar ve ortada daha iyi bir muhalif grup bulamadığı için teklifi kabul ettiği, göreve başlamadan önce 2 hafta şeriat dersleri alması gerektiği yönündeki açıklamalarına yer verilmiştir. Yaklaşık 8 ay sonra örgüt liderleriyle anlaşamadığı için IŞİD’den ayrılmaya karar verdiği, IŞİD’den kaçarak kendi birliğini kurduğu ve bu birliğin daha çok Esad rejimiyle savaştığı, arada sırada IŞİD’le de savaştığı, bu birlik için Türkiye’den ve görüştüğü birden fazla Batılı ülkeden maddi yardım aldığını ifade eden açıklamalarının öne çıkarıldığı görülmektedir. Said’in kaynak gösterilmeye devam edildiği haberde; IŞİD’in hüküm sürdüğü topraklarda en kalabalık grubun Türkler olduğunu, ikinci kalabalık grubun ise çoğu Kuzey Afrika kökenli Fransızlar olduğu yönündeki ifadeleri dikkat çekmektedir. Özellikle Kobani savaşı sırasında Türkiye’ye gelip de IŞİD topraklarına geçemeyen neredeyse hiçbir yabancı savaşçının olmadığını aktaran ifadelerle, IŞİD’in etkinliğinde Türkiye’nin rolüne atıfta bulunulmuştur. İstanbul’dan Hatay’a veya Gaziantep’e uçarken uçağa askeri kamuflaj elbiseleriyle binecek kadar rahat olmalarına vurgu yapılarak, denetlemedeki açıklara dikkat çekilmiştir. Devamında Türk yetkililerin gözü önünde yıllarca sürdüğü, Türk istihbaratının bu askeri kamuflaj elbiseli, 20’li yaşlardaki Batı’lı gençlerin Suriye sınırına neden kendilerini taşıdıklarını bilmemesinin imkânsız olduğunu belirten ifadelerine de yer verilerek söylem güçlendirilmiştir. Paris’teki saldırısından sonra Paris’te daha çok gencin IŞİD’in askeri olmasını isteyeceğini de vurgulayan ifadeler habere aktarılmıştır. Aynı sayfadaki; *“Anadolu Ajansı haberini düzeltti”* başlıklı diğer haberde; Paris katliamı şüphelisi Ömer İsmail Mustafa hakkında önce; *“2013’te Türkiye’ye girip çıktığına dair kayıt olmadığı öğrenildi”* bilgisini geçtiği, bir saat sonra *“düzeltme”* yayımlayarak Mustafa’nın Türkiye’ye giriş yaptığının bildirdiği ifade edilmiştir.

Gazetenin “ekonomi” sayfası olan 13. sayfada; *“Paris’teki katliam piyasaları vurdu”* başlığıyla haber yapılandırılmıştır. İçeriğinde; uluslararası piyasaların, terör saldırılarının ardındaki riskli varlıklardan uzaklaştığı, piyasada kısa süreli negatif hava görüleceği belirtilerek haber yeniden üretilmiştir.

18 Kasım 2015’te yayımlanan Cumhuriyet Gazetesi’nde Paris saldırısıyla ilgili haber sayısının azaldığı görülmektedir. Gazetenin ilk sayfasında saldırıyla ilgili olarak; *“Kasabada korku”* başlıklı habere yer verilmiştir. Paris’i kan gölüne çeviren canlı bombanın Romilly Sur

Sein'deki Kuzey Afrika'lı göçmenlerin yoğun olarak yaşadığı mahallenin korku dolu olduğu, Ömer İsmail'in canlı bomba olduğunu duyunca şaşırdukları ifade edilen habere yer verilmiştir.

11. Sayfada; “*Terörle anılmaktan çok korkuyoruz*” başlıklı haberde; canlı bombanın gittiği cami derneği başkanının da cemaatin de, camilerinin terörle anılmasından çok korktukları belirtilmiş, terörün asıl bu kasabayı vurduğuna dikkat çekilmiştir.

Gazetenin “dünya” sayfası olan 13. sayfada; “*Türkiye savaşın ortağı*” başlığıyla haber yapılandırılmıştır. Paris saldırıları sonrası Hollande'ı ziyaret eden ABD Dışişleri Bakanı John Kerry'nin; “*Türklerle Suriye sınırında operasyona giriyoruz*” söylemine yer verilerek, Türkiye, Fransa ve ABD'nin hava operasyonlarında birlikte hareket edeceği belirtilmiş operasyona ilişkin bazı bilgiler paylaşılmıştır. “*Üstlenen Fransız çıktı*” başlıklı diğer haberde; IŞİD'in Paris saldırılarını üstlendiği ses kaydında konuşan militanın Fransız vatandaşı Fabein Clain çıktığı belirtilmiştir. 1990'larda İslam'a geçtiği ve 2000'lerde radikalleştiği ifade edilmiştir. Aynı sayfadaki bir başka haberde; canlı bombalardan birinin Belçika'da bar işlettiği, üstelik müşterilerin esrar içmesi nedeniyle polis barı kapattığının öne sürüldüğü ifade edilmiştir. “*Fransa'nın askeri yardım talebine AB'den evet*” başlıklı diğer haberde; François Hollande'ın “*büyük koalisyon*” çağrısının ardından Lizbon Anlaşması'nın 42.7 numaralı maddesinin uygulanmasının AB üyesi 28 ülkenin savunma bakanlarınca oybirliğiyle kabul edildiği belirtilmiş, AB tarihinde ilk olduğu vurgulanmıştır. Bu maddeye göre; AB üyesi bir ülke silahlı saldırıyla karşı karşıya kalırsa diğer üye ülkelerin sahip oldukları silahlarla yardım etmek ve destek vermekle yükümlü oldukları yönündeki bilgilere yer verilmiştir. Bu yönüyle haberde Fransa'nın yalnız bırakılmadığı ve AB ülkelerinin güçlü dayanışması öne çıkarılmıştır.

19 Kasım 2015 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'nin ilk sayfasında, “*Suriye'den canlı bomba istediler*” manşeti ile yapılandırılan haberde; Ankara katliamını soruşturan savcılığın binlerce belgede yaptığı incelemede, IŞİD'in Gaziantep hüccresinin, Paris katliamıyla aynı günlere denk gelecek şekilde 19 ilde 26 hedefe yönelik eylem planlandığının ve bunun için büyük şehirlerde eylem yapacak kardeşlere ihtiyaç olduğunu belirten ifadelere yer verilmiştir. Bir başka haberde ise; Paris saldırılarının mimarı Abdelhamid Abaaud'un, Washington Post'un haberi kaynak gösterilerek, öldürüldüğü ifade edilmiştir. “*Ne oldu bize!*” başlığının öne çıkarıldığı bir başka haberde; Konya'da Ankara kurbanlarını ıslıklayan zihniyetin, Yunanistan-Türkiye maçında da Paris'te ölenleri ıslıkladığı belirtilmiş, Türkiye'nin nefret dilini konuştuğu ve din toplumu haline geldiği vurgulanırken, Avrupa gazetelerinin “*Türk versiyonu*” diye nitelendirdiğine dikkat çekilmiştir. Bu haberde Türkiye'de olduğu ifade

edilen nefret dili ve din toplumu nitelendirmelerinin altında, ülkeyi yönetenlere ilişkin bir mesaj dikkat çekmektedir.

11. Sayfada; “*Varşova elçisinden garip paylaşımlar*” başlıklı haberde Eski YÖK Başkanı, Türkiye’nin Varşova Büyükelçisi Prof. Dr. Yusuf Ziya Özcan’ın facebook sayfasından; “*Katil Fransa’nın IŞİD’den ne farkı var*”, “*Biri Fransa’da katliam mı dedi! Fransız piçleri Cezayirde 1 buçuk milyon Müslümanı katlederken hiç sesiniz çıkmıyordu*”, “*Ey kâfir Fransızlar. Bu ettiklerinizi unutmadık*” şeklindeki ifadeleri sayfasında paylaştığı ifade edilmiştir. Bu haberin Cumhuriyet Gazetesi’ndeki diğer haberlerden farklı yönde olduğu görülmekte, Fransa aleyhinde bir haberin ilk kez bu haberle öne çıkarıldığı görülmektedir.

Gazetenin dünyadan haberlere yer verilen 13. sayfasında; “*Paris’te savaş*” ana başlığı kullanılmıştır. Paris saldırıları sonrası, dün 7 saat süren operasyon sonucunda saldırının beyni Abdelhamid Abaaoud’un öldürüldüğü ve kuzeni sanılan bir kadın bombacının üzerindeki patlayıcıları infilak ettirdiği belirtilerek haber yeniden üretilmiştir. “*Fransa, Rusya, ABD koalisyonu*” başlıklı haberde; IŞİD’e karşı yeni bir koalisyon oluşturulduğu bilgisine yer verilmiştir. Bu haberle siyasi liderlerin işbirliği ve IŞİD’e karşı ortak mücadelesine vurgu yapıldığı görülmektedir. Aynı sayfadaki bir başka haberde ise; Paris saldırılarının canlı bombalarından İbrahim Abdelslam ile suç ortağı Salah Abdelslam’ın erkek kardeşi Muhammed’in dün akşam evinin balkonunda katliam kurbanlarını, mum yakarak andığı belirtilmiştir.

Gazetenin “spor” sayfasında; “*Islıkla rezil olduk*” ana başlığı dikkat çekmektedir. Haberin spotunda; Yunanistan maçındaki çirkin tepkinin dış basında geniş yankı uyandırdığı belirtilmiştir. “*Şiddetin dili konuşuluyor*” ara başlığıyla devam eden haberde; A Milli Futbol takımı ile Yunanistan Milli Takımı arasında oynanan hazırlık maçı öncesinde, Paris’teki katliam için yapılan saygı duruşunun ıslıklanmasının Tüm Avrupa’da yankı bulduğuna dikkat çekilmiştir. Uzmanların kaynak gösterildiği haberde; Türkiye’nin şiddet dili konuştuğu, ötekileştirecek, karşısındaki kişiyi ve toplumu rencide edecek bir tepki verdiği, hiçbir ülkeye toplumsal düşmanlık beslenmemesi gerektiği, toplumun siyaset ekseninden çıkamadığı, din toplumu olup çıktığı yönündeki açıklamalara yer verilmiştir. Gazetenin bu haberde, atıfta bulunduğu uzmanların görüşünü benimsediği için öne çıkardığı görülmektedir. Ayrıca, Türkiye’ye yönelik yapılan bu tasvirin olumsuzunu öne çıkarma amacıyla yapıldığı görülmektedir. “*Erdoğan’dan tepki*” başlığıyla devam eden haberde de; “*Orada birkaç yüz kendini bilmez ıslıklamaya başlıyor. Olacak iş değil. Bir ülkenin marşına saygı göstermeyecek kadar tahammülsüz değiliz...*” şeklindeki ifadeleri öne çıkartılarak bu kez olumlandırılarak sunulduğu görülmektedir.

Cumhuriyet Gazetesi'nin son olarak 20 Kasım 2015 tarihli sayısında; *"İşte ıslık işte teşkilat"* manşetiyle yer verilen haberde; *"Erdogan ve Davutoğlu'nun da kınadığı, katliamda ölenlerin ıslıklanmasının ardından AKP çıktı"* ifadesi kullanılmış, iktidara olan karşıtlık burada da açıkça sergilenmiş ve durumdan AKP sorumlu tutulmuştur. *"AKP'liler maça bedava girdi, ortaya utandıran görüntüler çıktı"* ve *"AKP'lilerin mesajları"* ifadelerinin öne çıkarıldığı haberde; AKP'lilerin maça biletsiz olarak girdiği kanıtlanmaya çalışılmıştır. *"Terim'in eleştirisi Le Figaro'da"* başlığıyla devam eden haberde; Fransa'nın ünlü gazetesi Le Figaro'nun; *"Terim saygı duruşunu ıslıklayanlara tepki gösterdi"* başlığına yer verdiği belirtilmiştir. İlk sayfada, *"Batı'nın ilk kadın intihar bombacısı"* başlıklı haberde; Paris katliamının beyni olduğu düşünülen Abaaoud'a yönelik önceki gün düzenlenen baskında kendini patlatan kadının Abaaoud'un kuzeni olduğunun kesinleştiği bilgisine yer verilmiş, Avrupa Birliği ülkelerinde görülen ilk kadın canlı bomba olarak kayıtlara geçtiğine dikkat çekilmiştir. Hemen altındaki haberde de saldırının planlayıcısı Abaaoud'un önceki günkü baskında öldüğünün kesinleştiği bildirilmiştir.

Gazetenin dünya haberlerine yer verdiği 13. sayfasında; *"Fransa hedefi vurdu"* ana başlığıyla oluşturulan haberde, ilk sayfadaki haberin ayrıntılarına yer verilmiştir. Daha önceki haberlerde de verilen yönde benzer bilgilerin dışında, katliamın beyni Abaaoud'un defalarca Türkiye'den geçtiği belirtilmiştir. Dolayısıyla haberin alt metninde Türkiye'deki güvenlik önlemlerinin yetersizliği mesajı yatmaktadır. Abaaoud'un Avrupa istihbarat servislerine yakalanmadan önce gönlünce dolaştığı için, *"seyyar cihatçı"* şöhretine sahip olduğu ifade edilmiş, teröristlerin *"cihatçı"* kimlikleriyle öne çıkarıldığı görülmüştür. *"Avrupa bomba ustasını arıyor"* başlığının öne çıkarıldığı haberde; katliamda kullanılan intihar kemerlerini hazırladığı sanılan Karayip asıllı Fransız vatandaşı Muhammed Khoualed için Avrupa genelinde *"çok tehlikeli"* uyarısı yapılarak alarm verildiği belirtilmiştir. *"İçmeyi seven kovboy kız"* başlıklı haberde ise; Batı'nın ilk kadın intihar bombacısı 26 yaşındaki Fas asıllı Hasna Ait Boulahcen hakkında bilgiler öne çıkartılmıştır. Baskın görüntülerinde polislere; *"bana yardım edin"* diye bağırıp, içerideki adamın sevgilisi olmadığını söylediği ve kendini patlattığı kafasının ve omurgasının dışarı uçtuğu ifade edilerek patlamanın büyüklüğü öne çıkarılmıştır. Kardeşinin, Boulahcen'in dinle ilgisi olmadığını, hayatında Kuran açmadığını, 6 ay önce birden radikalleşerek örtündüğünü ifade eden açıklamalarına de yer verilerek haberde IŞİD'in kimleri canlı bomba olarak kullandığına dikkat çekilmiştir. Aynı sayfadaki; *"Başkomutanın OHAL devri başladı"* başlıklı haberde Fransa'daki olağanüstü halin süresinin 12 günden 3 aya çıktığı belirtilmiştir. Meclisin onaylayıp, Senatoya sunduğu tasarıda polise her türlü yetkinin verildiği, kamu düzeni için tehdit oluşturduğuna inanılan herkesin ev

hapsine alınabileceği, gözaltındaki terör zanlılarının birbiriyle iletişim kurmalarının önleneneğine dair bilgiler aktararak haber yeniden üretilmiştir. Aynı sayfadaki, “*Normal yaşama olağanüstü geçiş*” başlıklı diğer haberde; Paris’in bir yandan hayatı normal akışına sokmaya çalışırken diğer yandan da yeni bir saldırı olmaması için silahların gölgesinde yaşadığı ifade edilmiş, OHAL düzeninin ağırlığını üzerlerinde ağır bir şekilde hissettiklerini, Parislilerin ise saldırının asıl hedefi olduklarını düşündükleri için “*Paris ruhunu*” ayakta tutabilmek adına hükümetin de teşvikiyle sokakları doldurmaya başladığı, müzelerin ve Eyfel kulesinin turistler tarafından ziyaretine devam edildiği belirtilmiştir.

Gazetenin “kültür” sayfasında; Cezayir asıllı Fransız şarkıcı Enrico Macias’ın İstanbul’daki konserinde Ankara ve Paris’teki terör saldırılarına dikkat çektiği belirtilmiş, sahnede müzisyenleri ve dinleyicileri saygı duruşunda bulunmaya davet ettiği ifade edilerek haber yeniden üretilmiştir. Spor sayfasında ise, ilk sayfada öne çıkarılan Türkiye-Yunanistan maçı öncesi Ankara ve Paris saldırılarında hayatını kaybedenler için yapılan saygı duruşu sırasında taraftarların ıslık çalmasına ilişkin habere ayrıntılı şekilde devam edildiği görülmektedir. “*Islığın ardından AKP Gençlik Kolları çıktı*” başlığıyla iktidarı sorumlu tutan bir yaklaşım öne çıkmaktadır. Ayrıntıların büyük ölçüde yer verildiği haberde; “*Erdoğan geç kaldı!*” alt başlığı kullanılmış, Erdoğan’ın olaya 48 saat sonra tepki göstermesine dikkat çekilerek eleştirilmiştir.

3.4.2.2.3 Paris Saldırısının Yeni Akit Gazetesi’ndeki Söylemi

14 Kasım 2015 tarihli Yeni Akit Gazetesi’nde Paris saldırısına ilişkin bir habere yer verilmediği dikkat çekmektedir. Paris saldırısı haberlerine ilk olarak 15 Kasım 2015 tarihinde yer veren Yeni Akit Gazetesi’nin ilk sayfasında haberi manşete taşımadığı, büyük harf ve iri puntolarla; “*Yaktılar Yandı*lar” başlığını kullanarak kısaca yer verildiği görülmektedir. Bu başlıkla Yeni Akit Gazetesi tarafından terör örgütü IŞİD’in saldırısını, Fransa’nın daha önceki eylemlerinin bir karşılığı olarak gösterildiği dikkat çekmektedir. Haberin içeriği; tarihsel bağlamda ele alınarak, Birleşmiş Milletlerin ve NATO’nun bilgisi olmadan Libya’ya askeri saldırı düzenleyen Fransa’nın tepki çektiği hatırlatılmış, Libya’da saldırılarda öldürülen çocukların fotoğraflarıyla, Paris’teki saldırıda yaralanan birinin sedyeye taşındığı fotoğrafa yan yana yer verilerek, bunun bedeli olduğu yönünde bir mesaj verilmiş ve Fransa’yı kana bulayanların, eylemi; “*Libya’nın karşılığı olarak*” yaptıklarını ifade ettikleri belirtilmiştir.

Gazetenin “ekonomi” sayfası olan 6. sayfada; “*Suriye açık bir yara haline geldi*” başlığıyla yer verilen haberde, Başbakan Yardımcısı Cevdet Yılmaz’ın, Fransa’daki terör olayını değerlendirdiği belirtilmiş; “*Meseleyi yerinde çözmezseniz, zamanında gerekli*

müdahaleler yapılmazsa, bunlar maalesef büyüyerek, katlanarak devam ediyor...” sözleri öne çıkarılmıştır. Devamında Yılmaz’ın; terörün bir adresi bulunmadığını, bu tür saldırıların tüm insanlığa dönük olduğu görülerek, ortak bir tepki oluşturulmasını vurguladığı ifade edilmiştir. Paris saldırısından sonra G20 zirvesinde terörle ilgili daha anlamlı kararların alınmasının beklendiği, 30-40 yıldır terörle mücadele eden bir ülke olarak Türkiye’nin yeterli dış destek göremediğinin hatırlatıldığı, artık Türkiye’nin ortaya koyduğu tezlerin daha geniş destek bulacağına inandığı yönündeki açıklamaları öne çıkarılmıştır. *“Teröre bütün kapılar açık!”* başlıklı haberde; MÜSİAD Ankara Başkanı İlhan Erdal’ın; terör açısından artık sınırların olmadığı, bu kapsamda huzurlu ve düzenli bir dünya isteyen ülkelerin de işbirliğindeki sınırlarını kaldırması gerektiği, Avrupa’da ne yazık ki İslamofobiyi kuvvetlendiren bir unsur olarak karşımıza çıktığını belirten açıklamalarına yer verilmiştir. Gazetenin atıfta bulunduğu kişilerin, ideolojisine uygun kaynaklar olduğu dikkat çekmektedir.

Gazetenin 7. sayfasına gelindiğinde sayfanın neredeyse tamamının Paris saldırısı haberlerine ayrıldığı görülmektedir. Sokakta yerlerde hayatını kaybeden inşaların cesetlerinin bulunduğu ve saldırı sonrası yaşanan kaosu gösteren büyük bir fotoğrafın üzerine; *“Paris’te dehşet: 128 ölü 99’u ağır 250 yaralı”* ifadesinin öne çıkarıldığı görülmektedir. Büyük harf ve kalın puntolarla; *“Terörü yaşadılar”* ana başlığının kullanılarak yapılandırılan haberin spotunda; *“‘Benim teröristim iyidir’ diyen Fransa’da teröristlerin saldırısına uğradı. Paris’te 7 ayrı saldırı düzenleyen DAES militanları, 128 kişiyi öldürdü. Tüm Fransa’yı terör korkusu sardı. Dünya kamuoyu ise, teröre lanet yağdırdı”* ifadelerine yer verilerek, Fransa’nın terörle ilgili politikaları açıkça eleştirilmiş ve dolayısıyla bu nedenle terör saldırısına uğradıkları mesajı verilmiştir. Haberin detaylarında; *“Korumaları Hollande’ı kaçırdı”* alt başlığı dikkat çekmekte ve içeriğinde; maçı izleyen Fransa Cumhurbaşkanı François Hollande, olay yerinden kaçırılırken, yüzlerce izleyicinin statta saatlerce mahsur kaldığı ifadeleri öne çıkarılarak, Hollande’a eleştirel bir tavır sergilenmiş, zaten politikaları nedeniyle gazetenin hedefinde olan Hollande’ın ayrıca kendini kurtarıp, vatandaşları mahsur bıraktığı algısı yaratılmıştır. Haberin devamında saldırılarda ilk önce stat yakınındaki bir barın, intihar bombacısının hedefi olduğu, ardından restorana ateş açıldığı, konser salonundaki katliam ve alışveriş merkeziyle metroya saldırının yapıldığı ifadeleri öne çıkarılarak ayrıntılı bilgi aktarıldığı görülmektedir. Devamında DAES’in saldırıyı üstlendiği ifade edilerek sosyal medyada; *“Paris’te farklı yerlerde 8 DAES üyesi eylemlerde bulundu. Bunlardan bazıları üzerlerindeki kemer patlayıcıları infilak ettirdi. Bazıları da silahlarla Fransa’nın kalbi Paris’te eylemlerde bulundu”* şeklindeki açıklaması doğrudan aktarılmıştır. Fransız Gazete Libération’un ilk sayfasının fotoğrafına yer verilen haberde; sol eğilimli Libération’un,

“*Paris’te katliam*” başlığını kullandığına ve sağ eğilimli Le Figaro’nun, “*Paris’in ortasında savaş*” başlığına yer verdiğine dikkat çekilmiştir. Erdoğan’ın sözüne atıfta bulunularak; “*Erdoğan: Terörün dini milleti, ırkı olmaz*” başlığıyla yapılandırılan haberin içeriğinde, Erdoğan, Davutoğlu ve Görmez’in taziye mesajlarına ve terör saldırısına ilişkin açıklamalarına yer verilmiştir. Yeni Akit’in birçok haberinde, diğer gazetelerde de olduğu gibi kendi benimsediği görüşlere sahip kişilerin açıklamasına yer verdiği görülmektedir.

Gazetenin dünyadan haberlere yer verdiği sayfasında, büyük harf ve kalın puntolarla, “*Terörü kınadılar*” ana başlığı ile oluşturulan haberde; Paris’te düzenlenen terör saldırılarına tüm dünyadan tepki yağdığına dikkat çekilmiş, dünya liderlerinin taziyelerini ve teröre karşı görüşlerini paylaştığı açıklamalarına yer verilmiştir. Obama, Putin, Merkel, Cameron, İtalya Başbakanı Renzi, NATO, Birleşmiş Milletler’in yanı sıra, Çin, Azerbaycan, Ürdün, Kuveyt, Fas, Macaristan ve İran liderlerinden ve Irak Kürt Bölgesel Yönetimi Başkanı Barzani’den gelen kınama mesajlarına yer verilmiştir. Aynı sayfada; “*Dehşeti yaşatanlar dehşet yaşadı*” başlığına yer verildiği dikkat çekilmektedir. Haberin başında; “*Dünya’nın en büyük soykırımlarından birine imza atan Fransa...*” şeklindeki ifadenin kullanıldığı görülmekte, Fransa’nın yaşadığı terör saldırısından ziyade, yaşattığı terör saldırıları üzerinde durulmakta ve açıkça ideolojik üretim yapılmaktadır. Fransa’nın tarihsel bağlamda ele aldığı haberin ayrıntılarında 1830’dan bu yana yaptığı sömürgecilik ve insanlık suçu işlediği olaylar hatırlatılarak, yaşadığı terör saldırısını hak ettiği yönünde bir gizli mesaj verildiği görülmektedir. Haberde; Fransa’nın 132 yıl Cezayir’lileri sömürgesi altında tuttuğunu, Cezayir bağımsızlık mücadelesinde 1,5 milyon Cezayirli’nin hayatını kaybetmesine sebep olduğunu, 8 bin köyü yok ettiğini, 1994’te Ruanda’da yaşanan soykırımda yüzbinlerce Tutsi’nin, Hutular tarafından öldürülmesiyle gerçekleşen soykırımda Fransızların parmağının olduğunu; Ruanda’da görev yapmış emekli bir Fransız subayının, Ruanda’da soykırım yapan Hutu milislerine Fransız askerlerinin silah eğitimi verdiğini itiraf ettiğini ileri sürerek, Fransa’nın tarihinin birçok kanlı olayla dolu olduğu göz önüne serilmiştir. Haberin sonuna da; “*Fransa, ülkelere dehşet yaşatmıştı. Şimdi kendileri de dehşeti yaşıyor*” söylemi kullanılarak, Fransa’nın geçmişte yaptıklarının aynısını yaşadığına kinayeli şekilde dikkat çekilmiş ve söylem güçlendirilmiştir.

Aynı tarihli gazetenin son olarak 12. sayfasında; “*Yaktılar Yandı*” ana başlıklı haberde öncekilerle benzer tavır ve üsluba devam ettiği görülmektedir. Başlığın üstünde; “*Teröre açık destek veren Fransa, bu defa kendisi terörün hedefi oldu*” söylemi kullanılmıştır. Haberin spotunda ise; Fransa’nın terör örgütü PYD’nin başkanlarını ve yöneticilerini saraylarda ağırılarak silah yardımında bulunma sözü verdiğini, Türkiye’nin

arananlar listesinde yer alan KCK Yürütme Konseyi Üyesi Zübeyir Aydar'a Ulusal Meclisi'nde konferans verdirdiği, bu defa da kendisinin terörün hedefi olduğunu vurgulayan ifadeler öne çıkarılmıştır. Haberde Hollande'ın PYD yöneticileriyle saraydaki görüşmesinin fotoğrafının da eklenmesiyle kanıt olarak sunulduğu anlaşılmaktadır. Devamında; hain saldırının, Erdoğan'ın daha önce ifade ettiği sözleri kaynak göstermeden kullanarak, terörün dini, ırkı, milleti ve vatanı olmadığını bütün dünyaya bir defa daha göstermiş olduğuna dikkat çekilmiştir. Aynı sayfada yer alan; *“Erdoğan düşmanlığı akıllarını aldı”* başlıklı bir başka haberde, Ankara saldırısında hükümeti ve Erdoğan'ı suçlayan bazı kişilerin zıvanadan çıktığı ifade edilmiş, 1 Kasım yenilgisinden sonra, Paris saldırısında da Erdoğan hakkında tweet atan kişilerin acil tedavi olmasını belirten psikologların açıklamalarına dikkat çekilmiştir. Haberin devamında, Ruh Sağlığı Derneği Başkanı Yrd. Doç. Dr. Ömer Akgül'ün; bu söylemlerde çok aşırı bir düşmanlaşma eğilimi olduğunu belirten ifadelerine ve Psikolojik Danışman Veysel Kömürcü'nün; Paris'te yaşanan terör eylemini dahi Erdoğan'a bağlamaya çalışan insanların rüyalarında dahi Recep Tayyip Erdoğan'ı gördüklerini düşündüğü, bu gerçeklikten kopuş durumunun, psikolojik sapmaya neden olduğunu vurgulayan ifadeleri öne çıkarılarak söylem güçlendirilmiştir. Aynı sayfada yer alan son haberde ise; Sakarya Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Ebubekir Sofuoğlu'nun açıklamalarına yer verilmiştir. Haberde Sofuoğlu'nun; Paris saldırısını DAES'in yapmadığını, saldırıyı yapanların uluslararası istihbarat örgütleri olduğunu, amaçlarının ise, hem Fransa'yı hem Türkiye'yi Ortadoğu politikalarında tökezletmek olduğunu belirten ifadelerine dikkat çekilmektedir. Haberde, Charlie Hebdo olayında olduğu gibi bu saldırının da faillerinin yok edildiğine vurgu yapılarak, bu tahmini güçlendiren bir durum olarak gösterilmiştir. Böylece iktidara yönelik savunucu söylemlerin öne çıkarıldığı görülmektedir.

16 Kasım 2015 tarihli Yeni Akit Gazetesi'nin ilk sayfasında; direkt olarak Paris saldırısıyla ilgili olmayan ancak, Fransa'nın politikalarına olumsuzlandırıcı bir tavırla dikkat çekilmeye devam edilen haberde; insan hak ve özgürlüklerinden dem vuran Fransa'nın bugün birçoğu açıklıkla mücadele eden 14 Afrika ülkesini hala sömürmeye devam ettiği ve sömürge ülkelerin yıllık 500 milyar dolardan fazla geliri Fransız Merkez Bankası'na gönderdiği yönünde bilgiler öne çıkarılmıştır. Haberin devamında ise; Fransa'ya karşı çıkan liderlerin ya bir darbeye ya da suikasta kurban gittiği belirtilmiş, son 50 yılda 26 Afrika ülkesinde toplam 67 askeri darbe meydana gelirken bunların 16'sının eski Fransız sömürgeci ülkeler olduğuna dikkat çekilerek, Fransa'nın yaşadığı saldırıyı haklı çıkarmaya devam eden açıklamalara ve söylemlere yer verdiği görülmektedir.

Gazetenin 3. sayfasında; saldırıda hayatını kaybeden Türk asıllı Elif Doğan'ın babasının açıklamalarına yer verilmiş, haberde; Elif Doğan'ın 7-8 yıl boyunca gönüllü olarak fakirlere yemek dağıttığı, 18 yaşına girdiğinde Nijerya'ya gidip orada çocuklara Fransızca öğrettiği, her ay kazandığı paradan Afrika'daki çocuklara eğitim için para gönderdiği, en verimli çağında demokrasi düşmanı, serseri bir kurşunla boşu boşuna gitmiş olduğu yönündeki ifadeleri öne çıkmaktadır.

6. Sayfaya gelindiğinde ise; "*Başkentlerde korku*" ana başlığı görülmektedir. Haberin spotunda; "*Teröre destek veren Batılı ülkeleri terör korkusu sardı... DAES'in 700 canlı bombayı ABD, Kanada, AB ülkeleri ve Türkiye'ye gönderdiği belirtiliyor*" ifadesine yer verilmiştir. İçeriğinde ise; Ankara'da yapılan saldırıya duyarsız kalan Avrupa'nın Paris'teki katliamlardan sonra dehşetle uyandığı belirtilmiştir. Devamında da Ortadoğu'daki terör örgütlerini destekleyip silah yardımı yapan Batılı ülkelerin, silah kendilerine dönünce feryada başladıkları özellikle Fransa'nın 1990'lı yıllardan beri PKK'yı destekleyip her türlü yardımı yaptıklarına dikkat çekilmiştir. Bu yönüyle haberde tüm Avrupa eleştirilmiş, Batı'nın terör örgütlerini destekledikleri açıkça ifade edilmiş ve ideolojik üretim yapılmıştır. Aynı sayfadaki diğer haberde; saldırıda kullanılan aracın Belçika plakalı olduğu, Belçika'da 7 kişinin gözaltına alındığı, saldırıda ölen 129 kişiden 103'ünün kimliğinin belirlendiği yönündeki bilgiler öne çıkarılarak haber yeniden üretilmiştir. Bir başka haberde de; Belediye'nin, Eyfel Kulesi'nin ışıklarının, hayatını kaybedenler için karartıldığı ve kulenin yasta olduğunun belirtildiği ifade edilmiştir.

Yeni Akit Gazetesi'nin "politika" sayfası olan 10. sayfada, ilk sayfada öne çıkarılan "*Fransa Afrika'yı sömürüyor*" başlıklı haberin aynı başlık kullanılarak, ayrıntılarına yer verilmiştir. İlk sayfadan farklı olarak, Fransa'nın sömürgesi olan, Senegal, Gine ve Kamerun, Ekvator Ginesi, Benin, Fildişi Sahilleri, Burkina Faso, Gabon, Kongo, Mali, Çad, Nijer ve Orta Afrika Cumhuriyeti'nin bağımsızlıklarını ilan etmesine rağmen Fransa'ya hala haraç ödediğini, Fransa'nın Çad'da 400 kadar bilim adamını katlettiği vurgulanarak, Fransa'nın geçmişten bugüne uyguladığı sömürgeci politikayı göz önüne sermeye çalışmıştır. Aynı sayfadaki, "*Batı kendini hesaba çekmeli*" başlıklı haberde; terör örgütlerine her türlü desteği vererek, İslam dünyasını kana buladığı belirtilen Batı'nın Paris saldırısının ardından ikiyüzlü tavır sergilediği vurgulanmıştır. Anadolu Platformu, Ankara İHH ve AHİ MESDER gibi sivil toplum kuruluşlarından yapılan açıklamalara yer verilmiştir. Bu terör saldırısının İslam'la hiçbir ilgisi olmadığı, Batı'nın İslam coğrafyasında uyguladığı katliamlar ve işgallerin bir sonucu olduğu, kan ve gözyaşından başka bir şey üretmeyen Batı'nın politikalarının iç muhasebesini yapması gerektiği, terörü insanlığın başına bela edenin Batı olduğu, terörün

eninde sonunda sahibini de vurduğu yönündeki açıklamalarla söylem güçlendirilmiş, saldırılar meşrulaştırılmıştır.

Gazetenin 11. sayfasında; öne çıkanlar, G20 zirvesine dair haberler olmakla birlikte, haberin içeriğinde, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın; *“Adaleti getirelim, terörü bitirelim”* mesajına dikkat çekilerek liderlerin, Partis'teki terör saldırılarını kınayarak, terörle mücadelede birlikte hareket etme taahhüdünde bulunan yöndeki ifadeye yer verilmiştir.

Yeni Akit Gazetesi'nin “arşiv” sayfasında; Star Gazetesi'nden Resul Tosun'un; Paris saldırısıyla bir defa daha terörü yaşayan Batı dünyasının sorununun teröre şaşı bakıyor olmasından kaynaklandığını, DAİŞ'le savaştığını iddia eden Batı'nın, PYD/YPG'ye arka çıktığını belirten ifadelerine, Takvim Gazetesi'nden Bülent Erendaş'ın; Fransa'daki saldırının ardından Fransız basını ve siyasetçilerinin devletine sahip çıktığını, Ankara saldırısında ise tam aksi bir tavır olduğunu ifade ederek, *“katil devlet”* açıklaması yapan Selahattin Demirtaş ve malum medyanın şimdi utanıp utanmayacağını sorduğu yazılar öne çıkartılmıştır. Burada kendisiyle aynı çizgide olan gazetelerin yazılarına geniş ölçüde yer verildiği ve malum medya ifadesiyle de karşıt medyayı kastettiği görülmektedir. Aynı sayfada yine benimsediği için öne çıkan, Akşam Gazetesi'nden Emin Pazarcı'nın; Paris'te bir adam öldürülse bunun bir cinayet olduğu, Doğu'da elli bin insan boğazlanırsa, bunun sadece bir mesele olduğuna kinayeli şekilde dikkat çeken yazısıyla, Yeni Şafak Gazetesi'nden Yusuf Kaplan'ın; Batılıların, görünüşte terörizmle savaşıyor gibi yaptığını, ama gerçekte terör örgütlerini kullanarak İslam'la savaştığını belirten yazısına büyük oranda yer vererek, onayladığı söylemleri güçlendirmiştir. Aynı sayfada; bugüne kadar IŞİD ile en etkin mücadeleyi yapan ülke olmasına rağmen, Türkiye'yi IŞİD'e destek vermekle suçladığını belirttiği ve *“Aydınlıkçı Mustafa Mutlu”* şeklinde ifade edilen yazarın, Paris saldırısı sonrası bir itirafta bulunmak zorunda kaldığı ve *“Biz Fransa'nın PKK'ya gösterdiği müsamahayı IŞİD'e göstermeyiz”* dediği vurgulanmıştır. Zaman Gazetesi'nin Gülen'in terörü lanetleme mesajına yer vermesine; *“terör örgütü lideri terörü lanetledi”* şeklinde bir başlığa yer verilerek, *“FETÖ'nün lideri olarak yer alan birinin terörü lanetlemesi sizce de manidar değil mi?”* sorusuyla dikkat çektiği, Posta'da yer alan Demirtaş'ın Paris'teki saldırıda da Türkiye'nin suçu olduğunu iddia ettiği ve *“Türkiye de dâhil IŞİD'i büyütüp tetikçi olarak kullananlar var”* şeklinde söylemde bulunurken, PKK'dan ve onu tetikçi olarak kullanan ülkelerden hiç bahsetmemesini vurguladığı görülmektedir. Son olarak, Sözcü ile Bir Gün gazeteleri öne çıkarılarak; *“Paris'teki saldırı sonrası ‘dinsiz’ medya yine kelimelerle oynayarak ‘din’e ve ‘dindar’lara hakaret etti. Sözcü ‘dinci’ ifadesinin arkasına saklanarak dindar Müslümanları töhmet altında bırakırken, PKK’lı teröristlere ‘terörist’ diyemeyen Bir gün ise IŞİD’li teröristlere de*

'terörist' demeyip, İslami bir kavram olan 'cihatçı' ifadesini tercih etti" şeklindeki söylemlerle yapılandırılan haberde, karşıt medya sert bir dille eleştirilmiş ve ideolojik üretime devam edilmiştir.

17 Kasım 2015 tarihli Yeni Akit Gazetesi'nin ilk sayfasında; "*Rakka'da Fransa katliamı*" ana başlıklı habere yer verilmiştir. Haberin içeriğinde; Paris'teki saldırılar sonrasında DAES'in Suriye'deki hedeflerine yönelik hava saldırıları düzenleyen Fransa'nın, sivilleri katlettiği ifade edilmiş, Rakka'ya 30 saldırı gerçekleştiren Fransız jetlerinin; çocuk hastanesi, müze ve spor kompleksi vurarak, geçmişte olduğu gibi yeni bir katliama daha imza attığı, öldürülenler Müslüman olunca tüm dünyanın yine üç maymunu oynadığı vurgulanmıştır. Gazetenin Paris saldırısına ilişkin haberlerden çok, bu saldırı üzerinden Fransa'yı eleştiri bombardımanına tuttuğu görülmekte, haberde açıkça ideolojik üretim yapılmaktadır. "*İçimizdeki Fransızlar*" başlıklı bir başka haberde; Ankara Mimarlar Odası Başkanı Tezcan Karakuş Candan'ın, Ankara'da yaşanan terör saldırısından sonra devleti suçlarken, Fransa'da yaşanan saldırı sonrası ise profil fotoğraflarına Fransız bayrağı koyarak teröre lanet okuduğu vurgulanmış, aradaki çelişki olumsuzlandırılarak öne çıkarılmıştır. "*Vicdansızlar Paris'ten ders alsınlar*" başlıklı haberde ise; Başbakan Davutoğlu'nun Ankara saldırısından sonra kendisine ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'a "*katil*" diyenlere seslendiği; "... *Fransa'daki olaydan sonra Fransız muhalefetinin, aydınlarının, basınının gösterdiği tepkiden ders alsınlar. Fransız medyasında bir tane ceset fotoğrafı gördünüz mü? Devletine 'katil' diyen muhalefet gördünüz mü?*" şeklindeki sert tepkisine dikkat çekilmiş bu kez Fransa olumlandırılırken, Türk muhalefeti ve basını eleştirilmiştir.

Gazetenin 8. sayfasında, Fransa'nın Rakka'da sivilleri katlettiğine yönelik verilen haberin ayrıntıları aktarılmıştır. Haberin içeriğinde, Fransa'nın, sadece 3 bin DAES'inin, 700 bini aşkın sivilin yaşadığı Rakka'yı vurarak, DAES'in şahsında Suriye halkını katlettiği vurgulanmıştır. Haberin devamında; Fransa'nın saldırıdan sonra Suriye'yi vurmasının, akıllara ABD'nin 11 Eylül'ünü getirdiği, Bush'in 11 Eylül saldırısından sonra Irak ve Afganistan' a girerek işgal ettiği ve sonrasında bütün yer altı ve yer üstü kaynaklarının Amerikan şirketlerine geçtiği hatırlatılarak, Fransa'nın Suriye'ye saldırmasını da bu şekilde meşrulaştırdığı mesajı verilmiştir. "*Bombalı saldırılardaki çifte standart*" alt başlığıyla devam eden haberde, Paris saldırılarından sonra Siyonistlerin kontrolündeki Avrupa medyasının dünyayı ayağa kaldırırken, Paris saldırısından bir gün önce Lübnan'ın başkenti Beyrut'ta patlayan 2 canlı bomba sonucu 43 kişinin yaşamını yitirdiği ve 200'den fazla kişinin de yaralanmasına rağmen, Paris'e gösterilen hassasiyetin Beyrut'a ve Ankara'ya gösterilmediğine dikkat çekilmiştir. "*Nefret endüstrisi geliştiriliyor*" başlıklı bir başka

haberde; TÖRKAD Genel Başkanı ve Öncü Kadınlar Platformu Sözcüsü Zeynep Alkış'ın; Paris katliamı ve IŞİD terörü üzerinden Müslümanların bir tehdit unsuru olarak araçsallaştırma politikası izleyenlerin olduğuna vurgu yaptığı ve IŞİD üzerinden bilinçli bir şekilde korku ve nefret endüstrisi geliştirildiği, yine bilinçli bir şekilde İslam'a leke sürülmeye çalışıldığı yönündeki açıklamalarına dikkat çekilerek ideolojik üretim yapılmıştır. Aynı doğrultudaki *“İslam düşmanlarına fırsat doğdu”* başlıklı haberde de; Fransa yönetiminin bazı camileri kapatacağı, nefret söyleminde bulunduğu tespit edilen imamların sınır dışı edileceği, bunun ise son yıllarda Avrupa'da tırmanan İslam karşıtı ırkçı politikaya prim verme anlamına geldiği belirtilerek Fransa'nın kararları ve politikalarının olumsuzluğu göz önüne serilmeye devam edilmiştir.

Gazetenin “politika” sayfasında, Davutoğlu'nun 26. Dönem milletvekilleriyle ilk grup toplantısında, ilk sayfada da değinilen; *“vicdansızlar Paris'ten ders alsın”* başlıklı haberin benzer yöndeki ayrıntılarına yer verilmiştir. 12. Sayfasında ise, yine ilk sayfada yer verilen *“İçimizdeki Fransızlar”* başlıklı haberin ayrıntılarına yer verilmiştir. Haberin içeriğinde, ilk sayfadakinden farklı olarak; 450 bini aşkın mimar ve mühendisten topladığı paralarla terör örgütlerine yardım ve yataklık etmekle suçlanan Ankara Mimarlar Odası Başkanı'nın PKK'ya *“terörist”*, katledilen asker ve polisler için de *“şehit”* diyemediği hatırlatılmış, TMMOB yönetiminin Türkiye'deki marjinal sol terör örgütlerine destek vererek kendi halkına nasıl *“Fransız”* kaldığını defalarca gösterdiği belirtilmiştir. Haberin devamında ise; 2015 yılının ilk aylarında TMMOB'nin Kobani'ye giderek terör örgütü yöneticileriyle görüştüğü, topladıkları yardımları teslim ettiklerine dikkat çekilerek geçmişe yönelik hatırlatmalarla söylem güçlendirilmiştir.

Aynı tarihli gazetenin, yandaş ve karşıt medyada yer alan gazetelerin haber ve yazılarını karşılaştırdığı “arşiv” sayfasında; olumsuz dikkat çektiği gazetelerden Taraf'ın; *“Paris bombacısında Türk pasaportu”* ve Cumhuriyet'in; *“Katliamın yolu Ege'den geçti”* şeklindeki başlıkları öne çıkartılarak; *“Adamlar kendi ülkelerine saldırmak için neyi kullanacaklarını şaşırıyorlar... Az kaldı, 'Davutoğlu ve Erdoğan yaptırdı' da der, bu utanmazlar”* şeklindeki eleştirileri dikkat çekmektedir. Çizgisine uygun bulduğu için büyük ölçüde yer verdiği Yeni Şafak'ın, *“Benim teröristim iyi senin teröristin kötü”* başlıklı haberinin ise olumlandırılarak öne çıkarıldığı görülmektedir.

18 Kasım 2015 tarihli Yeni Akit Gazetesi'ne bakıldığında ilk sayfada sadece, daha önce de benzer şekilde haberleştirilen; *“Fransız muhalefeti ders verdi”* başlıklı haberin yeniden üretildiği görülmektedir. 7. Sayfanın ise büyük ölçüde Paris saldırısıyla ilişkili haberlerden meydana geldiği görülmektedir. *“Batı'da Müslümanlara saldırılar yoğunlaştı”*

ana başlıklı haberde; Paris'teki eylemden sonra Müslümanların dünyanın dört bir yanında terörü lanetlerken, ırkçıların Müslümanlara ve camilere saldırıya geçtiğine dikkat çekilmiş, Kanada'nın Toronto şehrinde bir caminin yakıldığı ve Müslüman bir kadına saldırılarak başörtüsünün alındığı, Fransa'nın Cambrai kentinde bir Türk vatandaşının silahla yaralandığı ve İslam düşmanlarının Almanya'da sokağa döküldüğü belirtilmiştir. *“Trudeau: Paris saldırısı en çok Müslümanları mağdur etti”* başlıklı haber; Kanada Başbakanı Justin Trudeau'nun açıklamalarıyla yapılandırılmış, Toronto'da bir caminin kundaklanmasının kendisini derinden sarstığına, Kanadalı Müslümanların ülkelerinin sosyal ve ekonomik dokusuna çok büyük katkılarda bulunmuş saygın üyeler olduğuna, Fransa'daki işlenen vahşetin sorumlularını bulmaya odaklanması gerektiğine ve Kanada'da yaşayanların anlaması gereken önemli bir konunun da, dünyadaki Müslümanların da aynı kişiler tarafından zulme uğratıldığı ve mağdur edildikleri yönündeki açıklamaları olumlandırılarak öne çıkarılmıştır. Bu haberin hemen yanında ise, *“Trump camileri hedef gösterdi”* başlıklı haberde ise, Paris saldırısı sonrası Trump'ın başkan seçilmesi halinde ABD'deki bazı camileri kapatabileceğini yinelediği, bunu yapmaktan nefret edecek olduğunu fakat bazı düşmanlık ve fikirler yüzünden bazı şeyleri güçlü bir şekilde göz önünde bulundurmamak zorunda olduğunu ifade ettiği açıklamasına yer verilerek, bazı düşmanlık fikirlerinin ve nefretin camilerden geldiğini iddia ettiğine dikkat çekilmiştir. Aynı sayfadaki son haberde; Fransa İçişleri Bakanı Bernard Cazeneuve'nin Paris saldırısının faillerinin çoğunu istihbaratın tanımadığını, olağanüstü hal kapsamında önceki gece 128 yere baskın yapıldığını belirten açıklamalarına yer verilerek haber yeniden üretilmiştir.

Aynı tarihli Yeni Akit Gazetesi'nin “arşiv” sayfasında, Takvim'de; *“Fransızın aklı yok mu?”* başlığıyla yayımlanan yazıda öne çıkarılan, Fransızların bu vahim tabloya rağmen devletlerini, hükümetlerini, Başbakanlarını hele Cumhurbaşkanı'larını sorumlu tutup onlara yüklenmeyi düşünmeden hep birlikte terörü lanetlediklerine dikkat çekildiği, Milli Gazete'de ise; *“Teröre destek verenler şimdi terörden müşteki”* başlıklı yazının da kendi görüşlerini desteklediği için öne çıkartıldığı görülürken, *“Bravo Arman!”* başlıklı haberde de Hürriyet yazarı Ayşe Arman'a; *“Gerçeği gördüğün için tebrikler... O ahlaksız Batı'nın sözde insanlığının ve çağdaşlığının sadece kendilerine çalıştığını umarız başka konularda da fark edersin!”* şeklinde yorumlayarak, aslında yazının içeriği gazetenin savunduğu görüşlerle aynı doğrultuda olmasına rağmen, Hürriyet Gazetesi'ne olan genel eleştirel tavrını bu haberde de sürdürmeye devam etmiştir.

19 Kasım 2015 tarihli Yeni Akit Gazetesi'nde Paris saldırısına ilişkin haberlerin büyük oranda azaldığı görülmekle beraber, ilk sayfada sadece, *“Paris'te devlet terörü”*

başlıklı habere kısaca yer verildiği görülmektedir. OHAL'in 3 ay uzatıldığı vurgulanan haberde, Fransız polisinin Saint Denis banliyösünde yaptığı operasyonda 2 şüphelinin öldüğü, 7 kişinin de gözaltına alındığı, yakalanan kişilerden birinin tüm giysilerinin soyulup, çıplak olarak sokağa çıkarılıp götürüldüğü ve polise vur emrinin verildiğine dikkat çekilmiş, devletin aldığı bu kararlar ve uygulamaları eleştirilmiştir. 7. Sayfada da detayları verilen haberde; *“Yakaladılar, soydular, çıplak götürdüler”* başlığı kullanılmıştır. Haberin içeriğinde ise, Fransa'nın asker ve polisinin acımasız operasyonlara imza attığı, canlı bomba şüphesiyle soyduğu birini çıplak olarak götürdüğü, görenlerin dehşete düştüğü ifade edilmiştir. Aynı sayfadaki; *“Asıl dram Müslümanların Avrupa'da yaşadığı ayrımcılık”* ve *“Üstün'den Fransa'ya 'insanlık' uyarısı”* şeklindeki iki ayrı başlıklı haberde ise; gazetenin kendi görüşlerini desteklemek üzere, İstanbul Zürih Teknik Üniversitesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Selin Şenocak ve Ak Parti İnsan Haklarından Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı Ayhan Sefer Üstün'ün açıklamalarına yer verilmiştir. Fransa'da çifte standartlı özgürlük ve demokrasi anlayışının olduğunu belirten Şenocak'ın; Avrupa'daki Müslümanların hiç görmediği kadar büyük bir baskı altına gireceğine dikkat çeken ifadeleri öne çıkarılmıştır. Üstün'ün ise; Fransa hükümetine insanlık uyarısı yaptığı, bizim ülkemizde de onlarca insanın öldüğü ancak yetkililerin çıkıp ta *‘şunlar suçludur, sınır dışı edeceğiz, ülkeden atacağız’* gibi söylemler kullanmadıklarını, Avrupa'da Müslümanlara karşı oluşan önyargılı davranışın insan hakların aykırı olduğunu belirten açıklamalarına dikkat çekilerek söylem güçlendirilmiştir. Son olarak; *“Sömürgeci Fransa kendini vuruyor”* başlıklı haberde de öncekilerle benzer yönde Fransa'nın sömürgeci politikalarına dikkat çekilmiş ve bu politikaların kendisine terör eylemi olarak geri döndüğü vurgulanmıştır.

Paris saldırıları ile ilgili son olarak 20 Kasım 2015 tarihli Yeni Akit Gazetesi'nin ilk sayfasında; *“Avrupa Ortaçağa geri döndü”* başlığının ve yanındaki *“İşte Batı'nın hayvanlığı”* ifadesinin öne çıkarıldığı haberde, gazetenin ideolojisini savunmak uğruna haberciliğin çok ötesine geçerek ithamlarda bulunduğu görülmektedir. Haberin içeriğinde; insan haklarından dem vuranların, Fransız polisinin insanlık dışı uygulamalarına seslerini çıkaramadığı ifade edilmiştir. İnsan avı başlatan Fransa'nın adeta insan haklarını hiçe saydığı belirtilmiş, Müslümanların yaşadığı mahallelere yapılan baskınlarda adeta devlet terörünün estirildiği vurgulanmıştır.

Gazetenin 7. sayfasında; *“Kimyasal korkusu”* başlığıyla oluşturulan haberin spotunda; Fransa'nın hem korktuğu hem de korku saldığı belirtilmiştir. Fransa Başbakanı Valls'ın; *“Kimyasal ve biyolojik silah saldırısı riskinin olduğunu biliyoruz”* şeklindeki ifadesi öne çıkarılmıştır. Haberin içeriğinde olağanüstü hal kapsamında polise sınırsız yetki verilmesinin

ısrarla üstüne gidilerek eleştiriye devam edildiği görülmektedir. Aynı sayfadaki bir başka haberde; Paris'teki terör saldırılarının ardından, milyonlarca Müslümana ev sahipliği yapan Avrupa'nın İslamofobi sınavı verdiği ifade edilmiştir. Fransa İslamofobi ile Mücadele Derneği Sözcüsü Yasser Loutaoui'nin son saldırıların toplumun her kesimini hedef aldığı, hayatını kaybedenler arasında 19 farklı milletten insan olduğu, Müslümanların da en büyük mağduru olduğunu vurgulayan ifadelerine yer verilmiştir. Bir başka haberde ise; Belçika'da, Paris saldırılarının ardından, gözaltı süresinin 72 saate çıkarıldığı, nefret söylemlerinde bulunanların sınır dışı edilmesi, ek 400 milyon avroluk güvenlik bütçesi sağlanmasını içeren yeni bir güvenlik paketini yasalaştırmaya hazırlandığı belirtilerek yaşanan değişimlere dikkat çekilmiştir. Aynı sayfadaki diğer haberlerde ise; DAEŞ'le mücadelenin Birleşmiş Milletlerin gündeminde olduğu, Fransa'nın Suriye'ye gitmesiyle terörün geldiği, Hollande'nın saldırıların artırılması talimatı geldiği yönündeki bilgiler aktarılmıştır.

Gazetenin “politika” sayfasında, ilk sayfadaki haberin ayrıntılarına yer verilmiş, “Ortaçağ'a geri döndüler” başlığı kullanılmıştır. Haberin içeriğinin ilk sayfadaki haberde kullanılan ifadelerle çoğunluğu aynı olmakla birlikte; Fransa'nın insan onurunu ayaklar altına aldığı, Türkiye yapınca “otoriter”, Fransa yapınca “demokratik” olduğu, Müslümanlara vatandaşlıktan çıkarma tehdidinde bulunduğu ve Fransız askerlerinin kutsal mekânlara da saldırdığı yönündeki ifadelerin öne çıkarıldığı görülmektedir. Bir başka haberde Suriye'de de sivil katliama başladıkları belirtilmiş, verilen alt mesajda; Fransa'nın bu terör saldırısını fırsat bilip, görüntüde demokratik özgürlükçü bir ülke olmasına karşın sömürgeci ve soykırımcı politikalarıyla, olağanüstü halden de güç bularak, acımasız tavrını uygulamaya koyduğu, tüm bunlara İnsan Hakları kuruluşlarının gıcının çıkmadığı, Fransa'nın diktatörlüğe doğru bir gidiş sergilediği ne dikkat çekilmiştir.

Paris saldırısı haberlerinin incelendiği 20 Kasım 2015 tarihli gazetenin son olarak “arşiv” sayfasında; Barlas'ın Sabah Gazetesi'ndeki; Fransa'nın tutumunun IŞİD'e daha çok militan katılmasını sağlayacağı, Akşam Gazetesi yazarının stattağı ısıığı desteklediği yönündeki yandaş yazılara geniş ölçüde yer verildiği, karşıt görüşteki gazetelerin yazılarının ise eleştirilerek haber yapıldığı görülmektedir.

3.4.2.2.4 Paris Saldırısının Hürriyet Gazetesi'ndeki Söylemi

Paris saldırısının yaşandığı ilk gün olan 13 Kasım 2015 tarihinin ertesi günü Hürriyet Gazetesi'nin ilk sayfasında; büyük harf ve kalın puntolarla “Paris'te Terör” ana başlığına yer verilmiştir. İlk olarak başlığın sadece olayı duyurmaya yönelik olduğu ve ideolojik bilgi eksiltimine gidildiği görülmektedir. Haberin spotundaki; “Fransa yine terör şoku yaşıyor...”

ifadesine yer verilmesiyle, daha önce maruz kaldığı terör saldırılarına atıf yapılarak haberin sunulduğu görülmektedir. Devamında ise; Paris'in merkezinde beş ayrı noktada terörist saldırısı gerçekleştiği, bir restoran, konser salonu ve stadyum yakınlarındaki saldırılarda en az 60 kişinin öldüğü belirtilerek, olayla ilgili ilk bilgiler paylaşılmıştır. *"İŞİD Şüphesi"* ara başlığıyla verilen haberde ardaalan bilgisi verilmiş, Fransa'nın Ocak ayında Charlie Hebdo katliamıyla şok yaşadığı hatırlatılmış, bunun da İŞİD tarafından gerçekleştirilmiş olma ihtimali yönünde bir mesaj verilmiştir. *"Konserde 100 rehine"* ve *"Statta büyük panik"* alt başlıklarıyla devam eden haberde; İlk saldırının Bataclan Konser Salonu'nda olduğu, metal grubunun konseri sırasında teröristlerin otomatik silahlarla ateş açtığı, ardından Paris'in 10. Bölgesinde Le Petit Cambodge'da yemek yiyenlerin hedef olduğu ve çok sayıda ölü olduğu belirtilmiştir. Bu saldırılar olurken, Almanya Fransa hazırlık maçının yapıldığı Stad de France'ın yakınlarında iki patlama meydana geldiği, maçı izleyen Cumhurbaşkanı Hollande'ın stattan çıkarıldığı, izleyicilerin sahaya inerek beklemeye başladığı, teröristlerin bir metro istasyonuna da saldırarak kan döktüğü ifade edilmiştir. Bu haber içeriğiyle gazetenin ilk olarak olayla ilgili bilgileri aktarmaya devam ettiği ve ideolojik bir yaklaşımda bulunmadığı görülmektedir.

Gazetenin 15. sayfasına gelindiğinde; *"Terör yine Paris'i vurdu"* başlığı ile oluşturulan haberde, ilk sayfada olduğu gibi, ilk kez olmadığı vurgulanmıştır. Haberin detaylarında, ilk sayfadaki bilgilerin tekrar edilerek haberin yeniden üretildiği görülmektedir. Farklı yönde dikkat çekenler ise, ABD Başkanı Obama'nın saldırıyla ilgili bilgilendirildiği yönündedir. İŞİD şüphesi de tekrarlanan haberde; saldırıları hangi örgütün gerçekleştirdiğinin henüz açıklanmadığı ifade edilmiş, 12 kişinin öldürüldüğü Charlie Hebdo saldırısını El Kaide'nin Yemen kolunun düzenlediği, iki gün sonra ise bir İŞİD üyesinin koşer marketine saldırı düzenleyerek 5 kişiyi öldürdüğü bilgisinin hatırlatıldığı görülmektedir.

15 Kasım 2015 tarihli Hürriyet Gazetesi ilk sayfasında Paris saldırısını bu kez manşete taşımıştır. *"Teröre İnat Liberte, Egalite, Fraternite"* manşetinin kullanıldığı haberin spotunda; *"Özgürlük, Eşitlik ve Kardeşlik... 1789 Fransız Devrimi'nin üç büyük kavramı... Umarız Paris'teki trajedi, terör tehdidi altındaki bütün insanlığı bu kavramlar etrafında birleştirir"* ifadesi kullanılmıştır. *"129 ölü 99'u ağır 352 yaralı"* olduğu belirtilen haberde katliamları İŞİD'in üstlendiğine dikkat çekilmiştir. Savcı François Molins'in verdiği bilgiye göre, 3 ayrı ekibin 6 noktaya saldırı gerçekleştirdiği, dünyanın yas halinde olduğu ve saldırıların dört bir yanda protesto edildiği ifade edilmiştir. *"Cehennem gibiydi"* başlığının kullanıldığı haberde, konser salonundaki görgü tanıklarından birinin ifadesine yer verilmiş ve saldırganların ateş açmadan önce tekbir getirdikleri ve yaşadıklarının kâbus gibi olduğunu

belirten sözleri aktarılmıştır. Sayfanın en üstünde kullanılan, “*Avrupa’da OHAL*” başlıklı haberde; saldırılardan sonra tüm Avrupa’da güvenlik alarmı verildiği, Fransa’da 2. Dünya Savaşı’ndan sonra ilk kez olağanüstü hal ilan edildiği ve askerlerin sokağa indiği ifade edilmiştir. Fransa’ya komşu ülkelerin sınır güvenliklerini artırdığı, Avrupa ülkelerinde havalimanlarında güvenlik önlemlerinin artırıldığı, kriz toplantıları yapıldığı, Cumhurbaşkanı Hollande’ın bu saldırıların savaş sebebi olduğu ve Papa Françesko’nun bunun 3. Dünya Savaşı’nın bir parçası olduğu yönündeki açıklamalarına yer verilmiştir.

Gazetenin 2. sayfasında “*İnsanlık ölüyor*” başlığıyla verilen haberde; ünlü isimlerin sosyal medya hesaplarından terörü lanetledikleri belirtilmiştir. 10. Sayfasındaki haber ise; doğrudan G20 Zirvesi ile ilgili olup içeriğinde, zirvenin Paris saldırısının gölgesi altında sürdüğü ifade edilerek haber yeniden üretilmiştir.

Gazetenin “ekonomi” sayfasına gelindiğinde; “*Paris şoku*” ana başlığının ve üst başlık olarak da “*Fransa saldırıları G-20 toplantılarını derinden etkiledi*” ifadesi kullanılmıştır. Haberin girişinde; Başbakan Yardımcısı Cevdet Yılmaz’ın teröre karşı tüm ülkelerin tek yürek mücadele etmesi gerektiği sözlerinin büyük alkış aldığı ve iş dünyasının da tepkili olduğu açıklamasına yer verilmiştir. Detaylarında ise; tüm toplantıların Paris saldırısı için geçmiş olsun dilekleri ve terörü lanetleyen mesajlarla başladığı belirtilmiştir. Bir başka haberde; Paris’teki kanlı IŞİD terörünün G20 Zirvesi kapsamında gerçekleştirilecek, Cumhurbaşkanı Erdoğan ile ABD Başkanı Obama’nın görüşmesini de derinden etkilediği, “*üst düzey bir diplomatik kaynak*” şeklinde isim vermeden bahsedilen birinin kaynak gösterilmesiyle; Obama Erdoğan görüşmesinde IŞİD’le mücadele konusunun geçmişteki görüşmelere oranla çok daha farklı bir tonda ve bakış açısıyla ele alınacağını sürpriz olmadığını ifade ettiği belirtilmiştir. Ayrıca bu saldırının sıradan bir saldırı olmadığı, IŞİD’in Batı uygarlığını açıkça hedef aldığını ilan ettiği bir saldırı olduğu yönündeki açıklamalarına yer verilmiştir. Erdoğan’ın Putin’le yapacağı görüşmeden de bahsedilen haberde; IŞİD’le mücadele konusunda uluslararası komisyonun askeri faaliyetlerini artıracığı belirtilmiştir.

13. Sayfada ise kısaca, G20 Zirvesi’ndeki müzik dinletileri ve folklorun Paris saldırısı nedeniyle programdan çıkarıldığına değinilerek haber yeniden üretilmiştir. Gazetenin ekonomi sayfası olan 14. sayfasında; “*Piyasalar Sarsılabilir*” başlığı kullanılmıştır. Üst bilgi şeklinde eklenen ifadede; Paris saldırılarının pazartesi günü piyasaları hareketlendirebileceği vurgulanmıştır. Saldırının piyasaya olumsuz yansımaları yaşanabileceği, dışarıdaki hareket nedeniyle iç gündemin rahat fiyatlanamadığı ifade edilmiştir.

Gazetenin 20. ve 21. sayfalarının tamamı Paris saldırısı haberlerine ayrılmakla birlikte, iki sayfada ortak şekilde, büyük harf ve kalın puntolarla; “*Paris’te OHAL Postalı*” ana başlığı

kullanılmıştır. Saldırı anı ve saldırı sonrası, insanların anma törenleri, protesto yürüyüşleri, sokaklardaki asker ve polisleri gösteren bol miktarda fotoğrafa yer verilen haberlerin bazılarının öncekilerin tekrarı niteliğinde olduğu görülmektedir. Diğerlerinden farklı şekilde öne çıkan haberlerden birinde; CNN Muhabiri Arzu Çakır Morin'in saldırı gecesini betimlediği açıklamalara yer verilmiş, saldırı gecesini sabaha kadar sokaklarda sadece polis, asker, gazeteci ve ambulansların olduğuna, yaralı ve mağdurlardan başka bir tek insanın bile olmadığına, gün hiç ışımayacakmış gibi uzun bir gece olduğuna dikkat çeken ifadeleri aktarılmıştır. Sabah olduğunda ise bir tarafta Hollande'nin söylemiyle aynı doğrultuda, bunun bir terör saldırısı olmadığı, IŞİD'in Fransa'ya açıkça savaş ilan ettiğini belirten öfkeli insanların diğer tarafta da ellerinde mum ve çiçeklerle hayatını kaybedenleri anmak için sokaklara döküldükleri ifade edilmiştir. Türkiye'nin Paris Büyükelçisi Hakkı Akil, olay yerine gelerek, bu kadar panik yaratmamak gerektiğini, insanların normal yaşamlarına devam etmesi gerektiği, halkın bir psikoza girmesi engellenmezse, bunun sadece saldırganların istediğini yapmak anlamına geldiğini belirten ifadelerine yer verilmiştir. Ayrıca Fransız istihbaratının Hollande'ı maça götürecektik kadar gafil avlanmasını normal karşıladığını, terörle mücadelenin futbolda kaleci olmaya benzediğini, 90 dakika gol yemeyip son dakika topun ağlara gitmesine benzediği yönündeki ifadeleri de öne çıkarılarak, iktidar veya güvenlik güçlerine yönelik eleştirilecek bir şey olmadığı mesajı öne çıkarılmıştır. Devamında, daha önce de haberleştirilen, hayatını kaybeden veya saldırı anlarında insanların yaşadığı korku ve paniği öne çıkaran haberlere yer verilmiştir. Sayfanın en üstünde; “*Savaş Nedeni*” başlığı nedeni kullanılarak, Hollande'nin saldırıları mutlak bir barbarlık olarak nitelendirdiği, saldırının dışarıdan planlanıp, içerideki işbirlikçiler tarafından yapıldığı ve bu saldırılar karşısında acımasız bir şekilde davranacaklarını belirten ifadeleri öne çıkartılmıştır. Haberin devamında, katliamı IŞİD'in üstlendiği, Hz. Muhammed'e hakaret ve Suriye'nin IŞİD'e yönelik kampanyası nedeniyle Fransa'nın hedef alındığı ve hedef olmaya devam edeceği belirtilmiştir. Bir başka haberde ise, Fransa'nın OHAL nedeniyle güvenlik önlemlerini artırdığı, merkezi yerlerde devriyeleri artırdığı, sınırları kapattığı yönündeki bilgiler öne çıkartılmıştır. Diğer haberde ise saldırıyı üç ayrı ekibin gerçekleştirdiği, teröristlerden birinin Fransız, diğer ikisinde Suriye ve Mısır pasaportları olduğu ve mülteci gibi geçtikleri, saldırılarda Belçika bağlantısı olduğu yönündeki bilgiler aktarılmıştır. Son olarak, ilk sayfada manşet olarak verilen; “*Teröre inat Özgürlük, Eşitlik, Kardeşlik*” ifadesi başlık olarak öne çıkarılmıştır. Haberin içeriğinde, Fransız Devrimi'nin üç sloganının, dünyanın dört bir yanından insanları birleştirircesine, herkesin katliam acısını Fransa'yla birlikte yaşadığı belirtilmiştir. Dayanışma göstergesi olması nedeniyle bazı ülkelerin Fransa'nın bayrağının

renklerine büründüğü, en anlamlısını da ABD'deki 11 Eylül saldırısında yıkılan Dünya Ticaret Merkezi'nin yerine yapılan Yeni Dünya Ticaret Merkezi, One Trade Center kulesinin en uç noktasının Fransız bayrağının renkleri kırmızı, beyaz ve mavi renklere büründüğü belirtilmiştir.

Gazetenin 26. sayfasında; “*Avrupa Alarmda*” ana başlığı kullanılmıştır. Haberin girişinde, Fransa'ya komşu ülkelerin sınır güvenliğini artırdığı, Almanya, İngiltere ve Belçika'da kriz toplantılarının yapıldığı, İngiltere Başbakanı Cameron'ın; IŞİD'in evrildiğini, toplu ölümlü saldırılara yeni bir planlama ve koordinasyon gerektiği yönündeki ifadeleriyle, “*Bu zehirli radikal ideolojiyi kazımak için çabalarımızı iki misline çıkaracağız*” şeklindeki söylemine dikkat çekilmiştir. Başka bir haberde, Obama'nın üst düzey danışmanlarından oluşan Ulusal Güvenlik Konseyi'ni toplayarak Paris saldırılarıyla ilgili son istihbarat değerlendirmelerini aldığı ifade edilmiştir. Diğer haberde; Davutoğlu'nun teröre karşı ortak mücadeleye öncülük edeceği yönündeki ifadeleri aktarılmıştır. “*Yanınızdayız, acınızı paylaşıyoruz*” başlıklı son haberde ise; G20 Zirvesi'ne katılmayacağını açıklayan Hollande'ı, Erdoğan'ın telefonla arayarak, daha önceki haberlerde de verilen terörle ilgili açıklamalarına benzer yöndeki ifadeleri tekrar edilerek haber yeniden üretilmiştir.

Gazetenin “spor” sayfası olan 37. sayfaya gelindiğinde, “*2016 Tehlikede*” ana başlığı kullanılmıştır. Spotunda ise; Jacques Lambert'in, terör endişesi nedeniyle Euro 2016'nın ciddi tehdit altında olduğunu söylediği, Fransa Futbol Federasyonu Başkanı Le Graet'in, Euro 2016 için endişelerin iyice güçlendiği yönündeki ifadelerine dikkat çekilmiştir.

16 Kasım 2015 tarihli Hürriyet Gazetesi'nin ilk sayfasında; “*S Fişini Atladılar*” manşeti kullanılmıştır. Haberin spotunda; eylemcilerden kimliği belirlenen Ömer Mustafa'nın istihbaratta “*S Fişi*” kaydı olmasının, yani polis tarafından izlendiğinin ortaya çıkmasının çok konuşulduğu belirtilmiştir. Haberin içeriğinde; Ömer Mustafa'nın daha önce 8 kez gözaltına alındığı, polisin elinde DNA'sının bulunduğu, dünyanın en güçlü istihbarat örgütlerinden DST'nin bunu atladığı belirtilerek, Fransa istihbaratının güvenlik zafiyetine dikkat çekilmiştir. “*IŞİD'e en iyi yanıt*” ara başlıklı haberde ise; Fransa'daki “*acil durum*” uygulamasının tam olarak olağanüstü hal olmadığı, bir Fransız vatandaşının; IŞİD'in yaşam tarzlarına saldırdığı, ona verilecek en sembolik cevabın hayat tarzlarını korumak olduğunu söylediği ifadelerine yer verilmiştir.

Gazetenin 8. sayfasındaki, “*Gelin Paris'te Buluşalım*” ana başlıklı haberde; IMF Başkanı Lagarde'dan terör saldırısına karşı “*güçlü olmalıyız*” şeklinde çağrı bulunduğuna dikkat çekilmiştir. Haberde Lagarde'ın; “*Bu felaketin, bu nefretin üzerinden gelebilmek adına iş dünyası olarak güçlü duruşu sergilememiz gerekiyor. Bir şeyler yapabiliriz, bir sonraki*

toplantı Paris'te olmalı” şeklindeki sözleri direkt olarak aktarılmıştır. Haberin ayrıntılarında Lagarde’ın Cuma gecesi Paris’te olduğu ve o gece yaşadıkları ve hissetleri yönündeki açıklamalarıyla haber yeniden üretilmiştir.

Gazetenin 16. sayfasında; *“Türkiye DAIŞ’le Mücadelemizde Güçlü Ortak”* ana başlığı ile yapılandırılan haberde; G20 Zirvesi’nde Erdoğan’ın Obama ile 1 saat 8 dakikalık görüşmesine atıfta bulunulmuş ve Obama’nın Türkiye’yi IŞİD’le mücadelede *“güçlü ortak”* olarak tanımladığına dikkat çekilmiş, Erdoğan’ın ise; *“Model ortaklar olarak dayanışmamızı dünya barışına katkıda bulunmak için devam ettireceğiz”* şeklindeki ifadesine yer verilmiştir. *“Paris için saygı duruşu”* başlığının öne çıkarıldığı aynı sayfadaki haberde ise; G20 Zirvesi’nde Erdoğan’ın liderleri Fransa’daki terör olaylarını protesto için bir dakikalık saygı duruşunda bulunmaya davet ettiğine dikkat çekilerek haber yeniden üretilmiştir.

18. Sayfada ise; *“Kurşun Çiçekleri”* ana başlığı kullanılmış, dünyanın farklı ülkelerinden, saldırıda ölenler için gözyaşı döken ve karanfil bırakan insanların fotoğraflarına yer verilmiştir. Haberin içeriğinde; Fransa’da 132 kişinin can verdiği katliamın ardından kurbanların başta ABD, Rusya, Japonya, Hindistan, Filipinler ve Suriye olmak üzere dünyanın dört bir yanında anılırken Paris’te kurşun deliklerinin yerlerinin, çiçekler ve terörizme karşı mesajlarla doldurulduğuna dikkat çekilmiştir. Devamında; Parislilerin mumlarla, *“Dayanışma Paris Beyrut Ankara”* yazdığı ve Ankara’yı unutmadığı ifade edilmiştir. Aynı sayfada son olarak, Kılıçdaroğlu’nun söyleminin başlığa taşınmasıyla oluşturulan *“Yaşadıklarımız Avrupa’da”* başlıklı haber yer almaktadır. İçeriğinde ise; IŞİD’in yaptığı ve 102 kişinin hayatını kaybetmesine neden olan Ankara saldırısı hatırlatılmış, silah üreten ülkelerin yeniden düşünmesi gerektiğine ve IŞİD’in para kaynaklarının kontrol edilmesi gerektiğine dikkat çektiği ifadeleri aktarılmıştır. Bu yönüyle gazetenin hem iktidarın hem de muhalefetin söylemlerine yer verdiği dikkat çekmektedir.

28. Sayfada *“İki sahte Türk pasaportu iddiası”* ana başlığına yer verilmiştir. Haberin detaylarında, CNN Muhabiri Cristiane Amanpour’un stadyumun önünde kendini patlatan iki intihar eylemcisinin *“sahte Türk pasaportu taşıdığımı”* iddia ettiği belirtilmiştir. *“İddia”* ifadesiyle haberdeki bilginin kesin olmadığı algılanmakta ve gazetenin böylece haberle ilgili sorumluluktan kurtulduğu görülmektedir. MİT yetkililerinin ise sahte Türk pasaportu iddiasıyla ilgili Fransız makamlarının kendileriyle bilgi paylaşmadığı belirtilmiştir. Haberin devamının, daha önceki haberlerde de yer alan, katliamı gerçekleştirenlerle ilişkin bilgilere tekrar yer verilmiştir. *“Katliam fotoğrafı”* başlıklı haberde, Bataclan Konser Salonu’nda yerde kanlar içinde yatan birinin fotoğrafına yer verilerek, yaşanan dehşet gözler önüne serilmiştir. *“Fransız uçakları Rakka’ya bomba yağdırdı”* başlıklı haberde; 10 Fransız savaş

uçacağının, IŞİD'e ait komuta kontrol merkezi, eğitim üssü ve mühimmat deposunun da aralarında bulunduğu 20 noktayı hedef aldığı belirtilmiş ve bir başka haberde Hollande'nin OHAL'i 3 aya çıkarmak istediği bilgisi aktarılmıştır. Sayfanın en üstünde; *"Fransız polisi baş şüpheliyi elinden kaçırdı"* başlığıyla verilen haberde, Fransız istihbaratının Irak'ın IŞİD'in saldırı hazırlığıyla ilgili notunu ihmal ettiği belirtilmiştir. Haberin detaylarında, bahsedilen Abdelsalam Salah'ın AP Ajansı kaynak gösterilerek, cumartesi günü aracı kiralayan kişi olmasına rağmen yakalanmaktan kurtulduğuna dikkat çekilerek, güvenlik zafiyeti olduğu yönünde gizli mesaj verilmiştir.

Hürriyet Gazetesi'nin 18 Kasım 2015 tarihli sayısına gelindiğinde ilk sayfada; *"Fransa'yı uyarmışız"* başlıklı haber yer almaktadır. İlk sayfada kısaca verilen haberin içeriğinde; Fransız vatandaşı olan ve Fransa pasaportuyla Türkiye'ye giriş yapan Mustafa'nın daha sonra Gaziantep'e gittiği, yasadışı yollardan Suriye'ye geçtiği belirtilmiştir. Türk polisinin 2014 ve 2015'te iki kez Fransa ile istihbarat paylaşımında bulunduğu ancak dönüş olmadığı vurgulanmıştır. Bu yönüyle gazetede Türk istihbaratı olumlandırılarak sunulmuştur. *"Polis elinden kaçırdı"* başlıklı haberde, saldırının organizatörlerinden Salah Abdeslam'ın aracını polisin çevirdiği ancak atladığı belirtilmiştir. *"Salah için 100 polisle operasyon"* başlıklı haberde ise Fransa ve Belçika polisinin saldırının elebaşısı olduğu tahmin edilen Salah Abdeslam'ın yakalanması için Brüksel'de dört saat süren bir operasyon düzenlediği ancak sonunda kimsenin gözaltına alınmadığı ifade edilmiştir. Tüm bu haberlerde bir anlamda, Fransız güvenlik güçlerinin başarısızlığı öne çıkarılmaya çalışılmıştır.

14. Sayfanın tamamı G20 Zirvesi'ne ilişkin haberlerden oluşmakla birlikte, *"G20'den 9 söz"* ana başlığının altında, zirvenin kapanış gününde yayımlanan ortak bildiriyle IŞİD'in Ankara ve Paris'teki terör eylemlerinin kınandığı belirtilmiş, diğer maddelerde de teröre karşı ortak mücadele vurgusu yapıldığı ifade edilmiştir. 15. Sayfada ise Davutoğlu'nun *"Katil devlet diyenler Fransa'dan ders alsın"* söyleminin başlığa taşındığı görülmektedir. Haberin içeriğinde; *"Ankara saldırısında... devlete katil diyen, Sayın cumhurbaşkanımıza, bana, 'bu terörün sorumlusu sizlersiniz' diye hitap eden o vicdansızlar Paristeki olaydan sonra, Fransız muhalefetinin, aydınlarının, basının gösterdiği tepkiden ders almak zorunda..."* şeklindeki açıklamaları doğrudan habere aktarılmıştır. Aynı sayfada son olarak, Deniz Zeyrek'in *"Araftaki Türkiye'nin Fırsatı"* başlıklı haber analizine yer verilmiştir. Haberde öne çıkanlar, İslam karşıtlığının yükseleceği, Avrupa hükümetlerinin bu karşıtlıktan etkilenip, kriz yaratacak adımlar atabileceği, mülteci politikasının değişeceği, Türkiye'den beklentinin artacağı, Türkiye'nin IŞİD'le mücadeledeki konumunun kritik önem kazanacağı yönündedir.

Gazetenin 16. sayfasına gelindiğinde; *“Terör için çok uyardık Belçika bizi dinlemedi”* ana başlığına yer verilmiştir. Haberin spotunda 2005-2009 yılları arasındaki Bürüksel Büyükelçisi Fuat Tanlay’ın; *“Belçika zamanında bizi dinleseydi, teröre kucak açan ülke durumuna düşmezdi”* ifadesi aktarılmıştır. Haberin içeriğinde; Sabancı cinayetinden aranan Fahriye Erdal’ın Belçika’da olduğunu dünya bildiği halde *“kayıplara karıştı”* denildiği, sonunda Türk basınına; *“İnşallah başlarına gelir de anlarlar”* diye demeç verdiği belirtilmiştir. Aynı doğrultudaki mesajı dönemin Adalet Bakanı Cemil Çiçek’in de verdiği ancak Belçika’nın dinlemediği vurgulanarak söylem güçlendirilmiş, Belçika’nın bu konudaki politikası açıkça eleştirilmiştir.

19. Sayfaya gelindiğinde neredeyse sayfanın tamamının Paris saldırısı haberlerinden meydana geldiği görülmektedir. *“Saldırıların beyni Belçikalı”* ana başlıklı haberde, 132 kişinin öldüğü Paris saldırılarının ardından Fransa ve Belçika polisinin olayla ilgili bağlantılı kişileri yakalamak için zamana karşı yarıştığı, 7 teröristin öldüğü saldırıdan sağ kurtulan tek kişi olan ve eylemlerin elebaşı olduğu düşünülen Salah Abdeslam’ın yakalanması için Belçika’nın Molenbeek kentinde büyük bir operasyon gerçekleştirildiği, savcılığın, yakalandığı iddialarını doğrulamadığı, eylemleri ise, Salah Abdeslam’ın çocukluk arkadaşı olan *“Belçikalı”* lakaplı IŞİD üyesi Abdülhamid Abaaud’un planladığına kesin gözüyle bakıldığı yönündeki ifadeler yer verilmiştir. Haberin detaylarında; 1999-2000 eğitim yılında Belçika’nın en prestijli okullarından birinde okurken birkaç yılda dünyanın en çok konuşulan teröristlerinden biri haline geldiği ve hâlihazırda Suriye’de olduğunun düşünüldüğü, Fas kökenli Abaaud’un arkasına cesetler bağlanmış bir aracı kullanırken görüldüğü video ve 13 yaşındaki kardeşini Suriye’de kendisiyle birlikte savaşmaya ikna etmesi ile uluslararası kamuoyunda gündeme taşındığı belirtilmiştir. Aynı sayfadaki bir başka haberde ise; saldırıya adı karışan beş kişiye ait bilgilere kısaca yer verilmiştir. *“Hollande: Düşmanımız Esad değil IŞİD”* başlıklı diğer haberde; Hollande’ın daha önce Suriye Devlet Başkanı Beşar Esad’ı devirecek bir uluslararası müdahalenin yapılmamasının hata olduğunu söylediği sözlerine atıfta bulunularak, geçmişe yönelik hatırlatma yapılmıştır. Dünkü Fransız parlamentosunda konuşan Hollande’ın ise; *“Düşmanımız Esad değil, IŞİD”* diyerek örgüte yönelik operasyonlara hız verecekleri duyurulmuştur. Haberde ayrıca Hollande’ın IŞİD’i *“dünyanın en büyük terörist fabrikası”* olarak nitelendirmesine de dikkat çekilmiştir. Bu haberin hemen yanına da Dışişleri Bakanı Feridun Sinirlioğlu’nun Esad’ın kesinlikle seçimlere giremeyeceğini vurguladığı açıklamasının yer aldığı haber dikkat çekmektedir.

18 Kasım 2015 tarihli Hürriyet Gazetesi’nin Paris saldırısı haberlerine ilişkin ilk sayfasında yer alan haberlerin boyutu küçülmüş olmakla birlikte, *“Almanya’da Paris kâbusu”*

başlıklı haber dikkat çekmektedir. Almanya'nın Hannover kentinde dün akşam oynanacak olan Almanya-Hollanda dostluk maçında bombalı saldırı yapılacağı yönünde istihbarat üzerine 1 saat kala iptal edildiği, stadyumun boşaltıldığı, milli takımların geri çevrildiği, maçı izleyecek olan Almanya Başbakanı Merkel'in de havalimanından Berlin'e döndüğü belirtilmiştir.

Gazetenin 17. sayfasına gelindiğinde; “5 Kasım'da barı kapatıldı 13 Kasım'da katliam oldu” başlıklı haber öne çıkmaktadır. Haberde; “Polisin işleteni fişlemiş ama terörist olarak değil” ifadesi kullanılmıştır. İçeriğinde; olayın dördüncü gününde artık, Paris katliamının Belçika'nın Molenbeek kasabasında planlandığı, kilit adamın bu kasabada yaşayan Fransız pasaportlu İbrahim Abdeslam olduğu, polisin onu tanıdığı ancak terörist olarak değil, kasabada karanlık işlerin döndüğü bir barın sahibi olarak fişlediği belirtilmiştir. Ayrıca barın kriminal kişilerin, uyuşturucu satıcılarının uğrak yeri olduğu, IŞİD katliamının planlandığı yer olduğu ancak istihbaratın bunu atladığına dikkat çekilmiştir. “Fransız medyası Ankara'nın yaptığı ilk uyarıyı gördü” başlıklı diğer haberde; “Bugüne kadar IŞİD'e karşı mücadelede Ankara'ya hep eleştirel gözle bakan Fransız medyası dün ilk kez Ankara'nın yaptığı uyarıları gündeme getirdi” ifadesi kullanılmıştır. Bu ifadeyle Hürriyet Gazetesi üstü kapalı şekilde Fransız medyasını eleştirmiş, Ankara'yı ise olumlandırıcı şekilde öne çıkarmıştır. Le Figaro Gazetesi'nin bunu dün iç sayfasının manşetinden duyurduğu ifade edilmiştir. “Canlı bombalara ‘kamikaze’ demek doğru mu” başlıklı diğer haberde; Fransız gazete ve televizyonlarının teröristler için “kamikaze” ifadesini kullandığı, bu ifadenin kendini vatani için feda eden Japon pilotlarından geldiği, genel anlamda da bir dava için kendini feda eden kişi olarak tanımlandığı, bu ifadeyle terör olayını hafifleten bir anlam taşıdığı belirtilmektedir. “S fişli kişilerin ayağına elektronik pranga” başlıklı bir başka haberde; Fransa'da 10 bin S fişli kişi olduğu belirtilmektedir.

Gazetenin 22. sayfasına gelindiğinde, “Sabıkalı semt” ana başlığı dikkat çekmektedir. Üst bilgi olarak; “Hürriyet Paris saldırganlarının mahallesi Molenbeek'te” ifadesi kullanılan haberde; semtin daha önce de birçok terör eylemiyle gündeme geldiği, semtte yaşayan Türkler'in başta göz yumulmasaydı farklı olabileceği ama geç kalındığı yönündeki ifadesi öne çıkarılmıştır. Haberin devamında; “Avrupa'daki cihatçıların arka bahçesi” etiketini yiyen Molenbeek'in bu duruma düşüren süreci gazete: Hoşgörü, görmezden gelme, altından kalkamama şeklinde tanımlamıştır. Molenbeek'i ise; dar sokaklar, bakımsız binalar, kasvetli bir manzara, Brüksel'in en fazla yabancı barındıran, en fakir ve işsizlik oranının en yüksek olduğu yerleri arasında ve Avrupa Birliği'nin başkenti Brüksel'in dibinde olduğunun akla gelmeyecek bir yer olduğuna dikkat çekilmiştir. Bu yönüyle Molenbeek'i Belçika ve AB ile

ilişkilendirmekte güçlük çekilen haberde Molenbeek'in kontrolden çıktığı belirtilmiştir. “*Türkler ne diyor*” başlığının öne çıkarıldığı haberde ise; Molenbeek'te yaşayan Türkler kaynak gösterilerek, radikalleşme olduğu ancak, genellikle işsizlikten kaynaklanan mecburi bir radikalizme kayma durumu olduğu ifade edilmiş, radikalleşenlerin çoğunun Arap olduğu belirtilmiştir. Bir başka haberde ise, Molenbeek adının geçmişte birçok saldırıda adının geçtiğine vurgu yapılmıştır. “*Paris AB'den yardım istedi*” başlıklı haberde, Fransa'nın Lizbon Antlaşmasına göre bir AB üyesi ülkenin kendi topraklarında silahlı saldırıya uğraması durumunda diğer üyelerin yardım etmesi gerektiğine vurgu yapılarak, bu maddenin bu zamana kadar hiç işlemediği de hatırlatılmıştır. Saldırıda hayatını kaybeden Türk asıllı Elif Doğan için anma törenine dikkat çekilen diğer haberde, binlerce kişinin yağmura rağmen bulunduğu, mumlar, çiçekler ve çocukların çizdiği resimlerle andıkları ifade edilmiştir. Bir başka haberde ise; Paris saldırısını düzenleyenlerin arasında 9. bir kişinin daha bulunduğu iddia edildiği, AFP kaynak gösterilerek habere aktarılmıştır. Stade de France'daki intihar saldırısını gerçekleştiren ve yakınında Suriye pasaportu bulunan kişinin gerçek kimliğine ulaşabilmek için kamuoyuna çağrı yapıldığı, nitekim söz konusu pasaportun Suriye ordusunda savaşırken ölen Ahmad Al Mohammad olduğunun belirtildiği ifade edilmiştir. “*Anonymous IŞİD'e siber savaş açtı*” başlıklı haberde ise, diğer gazetelerde rastlanmayan, küresel bilgisayar korsanları grubu “*Annonymous*”un, Paris'teki terör saldırılarının ardından IŞİD'e siber savaş açtığı belirtilmiştir. “*PasteBin*” platformunda; “*Biz kitlesel irade olarak, (IŞİD'in) korku hükümdarlığınıza son vereceğiz. Bilgisayar korsanları, masum insanların başını kesmenizi, çocukları kaçırap katletmenizi, sonra da Fransa'da terör saldırıları düzenlemenizi seyretti. Annonymous üyeleri, IŞİD propagandası yapan internet sitelerini ve kişisel hesapları birer birer kapatacak*” şeklindeki yazısı direkt olarak habere aktarılmıştır. Bu haberle aslında terörün daima yaymak istediği “*korku kültürü*”ne meydan okuyan bir grup öne çıkarılmıştır. Son olarak aynı sayfada dikkat çeken bir diğer haber, “*Rusya ve Fransa'dan ittifak açıklamaları*” başlığıyla öne çıkmaktadır. Haberin detaylarında; Fransa'nın IŞİD'e yönelik saldırılarına dün de devam ettiği ve Rusya Devlet Başkanı Putin'in de Suriye'deki hava operasyonlarını iki katına çıkardıkları yönündeki bilgilerin detaylı şekilde yer verildiği görülmektedir.

Hürriyet Gazetesi'nin 19 Kasım 2015 tarihli sayısında, haberin “*İşte barmen bombacı*” manşetiyle verildiği görülmektedir. Haberin spotunda; Paris bombacılarından Brüksel'de bar işleten İbrahim Abdeslam'ı Türkiye'nin 2015'in başında sınırda yakalayıp geri gönderdiğinin ortaya çıktığı, ancak Belçika polislerinin ifadesini alıp serbest bıraktığına dikkat çekilmiştir. Burada da Türk istihbaratının çalışması olumlu şekilde öne çıkarılırken,

Avrupa'daki güvenlik açıklarına vurgu yapılmıştır. *“İzlemeye bile almamışlar”* alt başlığıyla ise söylem güçlendirilmiştir. *“Şafak vaktinde baskın”* alt başlığıyla devam eden haberde, Paris'in Saint-Denis banliyösünde bir apartmana yapılan baskında 7 kişinin gözaltına alındığı bilgisi aktarılmıştır. *“Kafelere geri dönün”* ara başlıklı haberde ise Hollande'ın; *“Hayat bütünüyle devam etmeli. Kafeleri, konserleri, spor müsabakaları, müzeleri olmadan Fransa ne olurdu?”* şeklindeki açıklamalarıyla haber yeniden üretilmiştir.

22. Sayfada yine ilk sayfada verilen haberlerin ayrıntılarına yer verilmiştir. *“Elebaşı bilmecesi”* ana başlıklı dikkat çeken haberin içeriğinin ise önceki haberlerin tekrarı yönünde ve daha ayrıntılı şekilde verildiği görülmektedir. *“Türkiye bombacıyı sınır dışı etmiş”* başlıklı diğer haberde, Türkiye'nin çalışması olumlandırılarak verilmeye devam ettiği gibi, 3 bin 200 kişinin geri yollandığına dikkat çekilmiştir. 2014 yılından beri, Avrupa'dan gelerek Suriye'ye geçmek isteyen 3bin 219 kişinin sınır dışı edildiği ve başta Fransa, Almanya, Belçika, İngiltere, Avusturya ve Balkan ülkeleri gibi ilgili ülkelere de bilgi paylaşımı yapıldığı, istihbarat paylaşımının ardından, Türkiye'nin 98 ülkeden 14 bin 876 kişiye ülkeye giriş yasağı getirdiğine dikkat çekilmiş, Türk istihbaratının Avrupa'daki etkinliği öne çıkarılmaya çalışılmıştır.

Son olarak Hürriyet Gazetesi'nin 20 Kasım 2015 tarihli sayısı ele alındığında ilk sayfada sadece; *“Elebaşı öldürüldü”* başlıklı haber yer almaktadır. İçeriğinde, Fransa katliamını planlayan Fas kökenli Belçikalı Abdelhamid Abaaoud'un önceki gün polis baskısıyla öldüğünün kesinleştiği belirtilmiştir. Teröristin teşhisinin cesedi tanınmayacak durumda olduğu için parmak izinden yapıldığı belirtilmiştir. Haberın ayrıntılarına ise 15. sayfada yer verildiği görülmektedir. İçeriğinde öncekilerden farklı olarak öne çıkanın; Paris saldırılarının teröristlere sadece 10 bin dolara mal olduğunun hesaplandığıdır. Haberın kaynağı olan Amerikan NBC News'a konuşan terör uzmanları gösterilmiş, ucuz otellerde kalan, hesaplı araçlar kiralayan teröristlerin en büyük masrafı AK-47 silahları için harcadığı belirtilmiştir. *“Nasıl olup da Suriye'ye gelip gitti”* başlığının öne çıkarıldığı bir başka haberde; Fransa Dışişleri Bakanı Laurent Fabius'un; *“Eğer Abaaoud, Fransa ve Suriye arasında seyahat edebilseydi bu tüm Avrupa güvenlik sisteminde açık olduğu anlamına gelir”* şeklindeki güvenlik zafiyetine vurgu yapan açıklaması direkt olarak aktarılmıştır. Haberde Fransa Başbakanı Manuel Valls'ın ifadelerine de atıf yapılarak; *“AB ülkeleri sorumluluklarını yerine getirmediği takdirde Schengen anlaşması tartışmaya açılabilir”* şeklindeki uyarısına dikkat çekilerek söylem güçlendirilmiştir. *“AB'nin ilk kadın intihar bombacısı”* şeklinde nitelendirilen Hasna Ait Boulahcen'in önceki gece Paris'in Saint-Denis banliyösünde polisin düzenlediği baskında kendini havaya uçurduğu belirtilerek haber yeniden üretilmiştir.

3.4.2.2.5 Paris Saldırısının Le Monde Gazetesi'ndeki Söylemi

Paris saldırılarının 13 Kasım akşam saatlerinde başlayıp, 14 Kasım'a bağlanan gece boyunca devam etmesi nedeniyle saldırıya ilişkin ilk bilgilerin 15 Kasım Gazetesinde yer aldığı görülmektedir. Le Monde ise 15-16 Kasım 2015 tarihiyle 2 günlük olarak çıkardığı gazetede Paris saldırılarına geniş ölçüde yer vermiştir. Gazetenin manşetinde; *“Paris'te terör saldırısı şoku”* ifadesi kullanılmış ve Paris'in ayrı noktalarında eşzamanlı olarak gerçekleştirilen terör saldırılarına ilişkin ilk bilgilere yer verilmiştir. *“Bataclan'ın her yerinde kan ve ceset var”* başlığıyla verilen haberin içeriğinde; Cumartesi günü 21.30 civarında saldırıların başladığı, otomatik silahlarla 4 erkeğin konser salonuna girerek insanları öldürüp, tam bir katliam yaptıklarına dikkat çekilmiştir. Voltaire Bulvarı'nda kalaşnikof silahlarla yapılan birçok saldırının ardından, kulakları sağır eden 3 şiddetli patlama gerçekleştiği ve ardından sokağı derin bir sessizliğin kapladığı ifade edilmiştir. Cuma gününü Cumartesi'ye bağlayan 14 Kasım gecesi saat 00.20 olduğunda 3 canlı bombanın kendini patlattığı, dördüncüsünün de polis tarafından öldürüldüğü vurgulanmıştır. Haberin devamında; güvenlik güçlerinin teröristlerin konser salonunda rehin aldığı rehinelere kurtardığında, konser salonunun tam bir savaş meydanı haline geldiği, zeminde adeta kan havuzu olduğu, yerde onlarca yaralı ve cansız cesedin karmakarışık durduğu ifade edilerek, saldırı yerinde insanların yaşadığı dehşete dikkat çekilmiş ve olayla ilgili ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir. Haberde son olarak, *“Death Metal Eagles”* grubunun konserine gelen en az 80 kişinin öldüğü vurgulanmıştır. Haberin devamında; *“Stade de France”* da Fransa Almanya dostluk maçı oynandığı sırada gerçekleşen saldırıya ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Ayrıntılarında, stadın dolu olduğu belirtilmiş, *“her zamanki gibi güvenlik önlemleri üst düzeydeydi”* ifadesi ile Fransa yaşanan olumsuzluğa rağmen olumlandırılarak sunulmuştur. Cumhurbaşkanı Hollande ve İçişleri Bakanı Cazeneuve'nin de orada olduğu belirtilen haberde, 15 dakika sonra patlama sesi duyulduğu, 2 canlı bombanın stadın ayrı giriş kapılarına yakın yerlerinde kendilerini patlattığı belirtilmiştir. Bu patlamaların stada çok yakın olan Events Cafe, Mc Donald ve Quick'in hemen önünde meydana geldiği, yaklaşık 1 saat sonra Paris'in başka bir semtinde, o saatlerde her zaman kalabalık olan Petit Cambodge ve Carillon restoranlarının önünde, teröristlerin arabayla durup kalabalığın içine rastgele ateş ettikleri belirtilmiştir. Saldırı anının detaylı şekilde anlatıldığı haberde, olay sırasında insanların yaşadığı kaos öne çıkarılmış, insanların çığlık atarak kaçtığı ve ne olduğunu anlamadan yere serildikleri, teröristlerin de diğer sokakları tarayarak ilerledikleri, polislerin ise her yeri aradığı ancak izlerini bulamadıkları belirtilerek saldırının boyutları öne çıkarılmıştır. 2 saat sonra ise tekrar saldırı olduğu, bir görgü tanığının; *“arabada biri kalaşnikofla ateş ettiğini gördüm”* şeklindeki

ifadesine ve yine bir başka restoran La Belle Equipe'e saldırı olduğu bilgisine yer verilmiştir. Kurtulanların, ölü ve yaralılar çok olduğu için ne yapacağını şaşırıldığı, korku, endişe ve şaşkınlığı bir arada yaşadıkları ifade edilmiştir. Son olarak, Paris katliamının en ölümcül saldırısı olarak akıllara kazındığı belirtilerek, saldırının boyutunun öne çıkarılmaya devam edildiği görülmektedir.

Bataclan konser salonunda yaşanan saldırıya ilişkin detaylara ve saldırıyı yaşayan görgü tanıklarının ifadelerine yer verilen bir başka haberde; insanların önce bir hoparlörün patladığını düşündükleri, bazılarının da şovun bir parçası olduğunu zannettikleri, ışıklar açıldığında ise yüzleri gizlenmiş ve her tarafa ateş eden insanlar gördükleri ifade edilmiştir. Amerikalı Rock Grup Eagles of Death Metal'i dinlemeye gelenlerden sadece birkaç kişinin acil çıkış kapısından çıkıp kurtulmayı başardığı belirtilmiştir. Dışarıda ise güvenlik güçlerinin etrafı çevirdiği, yakından geçenleri uzaklaştırdıkları, iş yerlerini kapattırdıkları ve çıkmayı başarabilenlere acil müdahalenin yapılması için sağlık ekibi ve polis çadırının kurulduğu belirtilerek, güvenlik önlemlerinin tam olarak alındığı mesajı verilmiştir. Haberin devamında, 2 saatlik beklemenin ardından polisin içeri girdiği ve o an 2 canlı bombanın kendini patlattığı, üçüncüsünün ise polis tarafından vurulduğu, 89 kişinin hayatını kaybettiği, 200'den fazla yaralı olduğu belirtilmiştir. Haberde ayrıca, Bataclan tiyatro ve konser salonunun Ocak ayında saldırıya uğrayan Charlie Hebdo dergi binasının 500 metre uzağında bulunduğu bilgisine yer verilmiştir.

Aynı tarihli Le Monde Gazetesi'ndeki bir başka haberde; bu feci olayın Müslümanların dışlanmasına sebep olduğu ve "islamofibi" döneminin başladığına dikkat çekilmiştir. Bazı Müslümanların internet üzerinden tüm Müslümanların aynı olmadığını, teröristlerden ayırt etmek gerektiğini savundukları belirtilmiştir. Bir başka haberde; 8 Ocak saldırısından sonra, milliyetçi Ulusal Cephe Partisi hariç, Fransa'daki partilerin birlik olduklarını göstermek ve terörizmi kınamak adına yan yana sokaklarda yürüdükleri, fakat bu saldırıdan sonra siyasi partilerin birleşemediği, farklı görüşlerin ortaya çıktığı belirtilmiştir. Ulusal Birlik'ten hükümetin yeterince önlem almadığına yönelik eleştirilerin gelmeye başladığı, birkaç sağ ve sol görüşlü partinin ise sadece dayanışma mesajı verdiği belirtilmiştir. Haberin devamında, Fransız ulusunun, hükümetin sağlam temellerini istikrarsızlaştırma, yabancı düşmanlığı, anti Müslüman bir devlet olarak görülmesi, ulusal kimlik tartışması, devletin yeteneğinin sorgulanması, sosyal ve ekonomik kriz gibi birçok kritik krizle karşı karşıya olduğu belirtilmiştir. Bu yönüyle haberde Fransa'da kaotik günlerin beklediği mesajı öne çıkarılmıştır. Hükümetin böyle bir durumu zaten beklediği, Ocak ayındaki saldırıda krizin atlatıldığı ancak yeni bir saldırı olursa toplumun tepkilerinden çekindikleri belirtilen haberde;

Başbakan Valls'in; *"Fransızlar, Ocak'taki saldırıda politikacılar gibi kendilerini ispatladılar, ama yeni bir saldırıda bu durum nasıl olur?"* şeklindeki ifadesi habere aktarılarak, Fransız vatandaşların iktidarla birlikte dayanışma halinde olduğu ancak bir saldırıya daha maruz kalırsa toplumun da tepki göstereceğinden çekindikleri mesajı öne çıkmaktadır. Haberde ayrıca, Fransa'nın eski Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy'nin; *"Olağanüstü hal ve sınırların kapatılması kararını destekliyorum. Bu trajik koşullarda tüm Fransızların dayanışma içinde olmaları gerekiyor. Teröristler Fransa'ya karşı savaş ilan ediyor, bizim cevabımız ise, her an sıkı ve kararlı durmak olmalı"* şeklindeki ifadelerine yer verilerek halk dayanışmaya davet edilmiştir. Eski Başbakan François Fillon'un; *"Cumhurbaşkanı Fransızların güvenliğini sağlamak için gereken bütün kararları aldı. Olağanüstü hal ilan edildi ve ulusal birlik artık bizim görevimizdir"* şeklindeki ifadesine de yer verilerek, bir anlamda hükümetin yaptıkları onaylanarak, güvenlik zafiyeti ile ilgili bir şüphe bırakılmamaya çalışılmış, halkın da tepkisini azaltmanın hedeflendiği görülmektedir. Bunu yanında sağ parti ve aşırı sağcıların ise hükümeti suçladığına dikkat çekilmiştir. Cumhuriyetçiler Partisi'nden Jean-Paul Fournier'in *"iç savaş"* cümlesini kurmakta hiç tereddüt etmediği, Alpes Maritimes ilinin milletvekili Lionel Luca'nın Fransa'nın pozisyonunu Yakındoğu ile karşılaştırdığı ve *"Bu akşam Paris, Beyrut oldu, Lübnanizasyon geçiren bir ülke için mantıklı. Komünizme karşı korkaklığımızı pahalı şekilde ödeyeceğiz"* şeklindeki sert ve açık eleştirisi doğrudan habere aktarılmıştır. Aynı taraftaki Fransız muhafazakâr sağ siyasetçi Philippe de Villiers'in; *"Fransa'da çok büyük dram, ihmalkârlık ve Fransa'nın camileştirilmesi"* şeklindeki ifadesine yer verilerek, iktidarın politikalarının açıkça eleştirildiği görülmektedir. Bu yönüyle Le Monde Gazetesi'nin iktidar yanlısı ve karşıtı olan siyasi liderlerin görüşlerine dengeli oranda yer vermeye çalıştığı dikkat çekmektedir. Haberde diğer siyasi liderin açıklamalarına da yer vermeye devam edilmiştir. Ulusal Cephe Partisi Başkanı Marine Le Pen'in *"korku"* düşüncesinin askıya alınması gerektiğini vurgulayan ve Fransa'nın Languedoc Roussillon-Midi Pyrenees Bölgesi'nden aday olan Louis Aliot'un bu korkuyu fırsat bilip saldırıların artabileceği, Aralık seçimiyle de paralellik gösterdiğini belirten ve Valls'e atıfta bulunarak Twitter hesabından; *"Valls Bey, saldırının nereden geldiğini görüyor musunuz? Gerçek, sorumsuzluk!"* şeklindeki ifadesine yer verilmiş ayrıca, Avukat Gilbert Collard Gard'ın sosyal ağ hesabından; *"Paris'te yayılım ateşi, yazık, yazık, terk edilmiş Fransa!"* şeklindeki paylaşımıyla söylem güçlendirilmiştir. Böylece iktidara yönelik, hem güvenlik zafiyetine hem de politikaların yanlışlığına vurgu yapan sağ ideolojideki liderlerin söylemleri öne çıkarılmaya devam edilmiştir. Gazetede Ulusal Cephe Partisi'nin hükümeti hedefleyerek, terörizme karşı ihmalkârlığın olduğu üzerinde yoğunlaştığı ve böylece bu saldırıyı politika için kullandığı

belirtilmiştir. Aksine Elysee Sarayı'nda ise soğukkanlılık olduğu ve Fransız Devleti'nin kapasitesinin övüldüğü ifade edilmiştir. Hollande'nin çevresinin, Ocak ayındaki saldırıyla bunun arasında karşılaştırmanın doğru olmadığı, ancak bu saldırıda da devletin sakinlik, güç ve cumhuriyetle terörizmi yeneceğini belirttiklerine dikkat çekilmiştir. Haberin ayrıntılarında Cumhurbaşkanı Hollande'nin Cuma gecesi saldırı arasında bir açıklama yaptığı ve açıklamada; *“Daha önce bu kadar şiddetli bir terör saldırısıyla karşılaşmadı. Onlarca ölü ve yaralı var ve bu korkunç. Benim kararım, terörizmi etkisiz hale getirmek için ve tüm ilgili yerleri güvenli hale getirmek için bütün güçleri seferber ettik. Ayrıca Paris'te yeni saldırıların önlenmesi için askeri takviyeler rica ettim. Ayrıca birkaç dakika içinde Bakanlar Kurulu'nu toplanmasını istedim”* şeklindeki ifadeleri doğrudan habere aktarılmıştır. Açıklamasının devamında ise; kurulda 2 karar alınacağı, olağanüstü hal ilan edileceği, bunun bazı yerlerin kapatılacağı anlamına geldiği, dolaşımın yasaklanabileceği, her yerde arama kararının verilebileceği ve tüm bölgede ilan edileceği belirtilmiştir. Devamında ise; yeni saldırıların yaşanmaması ve saldırganların ülkeyi terk etmek isterlerse yakalanmaları için sınırların acilen kapatılmasını istediği belirtilmiş, yeniden korkunç bir sınavdan geçtikleri, teröristlerin nereden geldiğini bildikleri, kayıplarla ilgili dayanışma içinde olunması gerektiği belirtilmiştir. Devamında;

“Teröre karşı Fransa'nın güçlü durması gerekiyor. Büyük olmalı ve devlet yetkilileri dayanıklı olmalı. Biz olacağız. Herkesi sorumluluğa çağırıyoruz. Teröristlerin istediği bizi korkuya kaptırmak. Aslında korkulacak bir şey yoktur, korkuya kaptırmak vardır. Ama korkuya karşı kendini korumayı bilen bir millet vardır ve bir kez daha teröristlerin üstesinden gelmek için güçlerini seferber etmeyi bilen bir millet vardır. Halkım, şu anda operasyonları bitirmedik. Ulusumuzu korumak için elimizden geleni yapacağız. Güveninizi istiyorum. Yaşasın Cumhuriyet ve yaşasın Fransa”

şeklindeki, halkı teröre karşı güçlü olmaları açısından motive etmeye çalışan, dayanışma ve güçlülük mesajı veren açıklamalarına büyük oranda yer verilmiştir.

Aynı tarihli gazetede verilen bir başka haberde; 13 Kasım saldırılarına ilk tepki gösteren Amerikan Başkanı Barack Obama olduğu, *“bu saldırılar sadece Paris e yapılan bir saldırı değil, bütün insanlığa ve inançlarımıza karşı bir saldırıdır”* şeklindeki ve Fransa'nın özdeyişi *“Özgürlük, Eşitlik, Kardeşlik”* değerlerini Fransızca dile getirerek; *“Sadece Fransız değerler değil, bütün insanlığın değerleri”* olduğunu belirten ifadelerine yer verilmiştir. Amerikan Devlet Başkanı'nın uyum konuşmasından sonra o gece tüm dünyadan tepkiler yağdığı vurgulanmış, Almanya Başbakanı Angela Merkel'in üzgün olduğunu paylaştığı, Avrupa Konseyi Başkanı Donald Tusk'ın; *“Fransa terörizme karşı savaşta ilk sırada. Ama yalnız değil. Bu kavga tüm Avrupalıların kavgası ve dünyanın tüm özgür halklarının kavgası”* olduğu, İngiltere Başbakanı David Cameron'ın verdiği sözün *“mümkün olduğunca yardım”*

olduğu, İtalya'nın; *"Fransız kardeşlerle beraberiz"* ve ardından Başbakan Matteo Renzi'nin Twitter hesabından; *"Paris ve Avrupa'ya acımasız saldırı"* olarak paylaşım yaptığı, İspanya Başbakanı Mariano Rajoy'un Fransa Başbakanı Manuel Valls ile olan telefon görüşmesinde; bu korkunç saldırılardan dolayı dehşet içinde olduğu ve İspanyol halkının dayanışmasını ifade ettiği, Vatikan'ın kınayarak *"Çılgın terörist şiddeti"* ifadesini kullandığı ve Avrupa Birliği Komisyonu Başkanı Jean-Claude Juncker'in, geçen saldırıya karşı da dayanışma içinde ve şaşkın olduğunu dile getiren mesajları direkt olarak habere aktarılmıştır. Devamında da; Moskova'da Kremlin'in güven vermek için bir bildiri yayınladığı, Rusya'nın insanlık dışı katliamı kınadığı ve terör suçlarını araştırmak için tam destek sağlamaya hazır olduğu, Devlet Başkanı Vladimir Putin'in, terörizme karşı savaş için Eylül sonu Suriye'ye müdahale ettiği, ama batı tarafının öncelikle İslam Devleti yerine, isyancıları hedef almakla suçladığı belirtilmiştir. Aynı dayanışma mesajının Türkiye'den geldiğinin de ifade edildiği haberde; Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın televizyondan; en derin taziyelerini sunduğu ve terörizme karşı Uluslararası toplum uzlaşması istediği vurgulanmıştır. İsrail Cumhurbaşkanı'nın François Hollande'ın ve Fransız halkının yanında terörizme karşı ortak savaşta olduğunu belirttiği ayrıca, İsrail Başbakanı Benjamin Netanyahu'nun 2. Channel Kanalı'nda yaptığı konuşmada, Paris'ten Yahudi kurumları, topluluk binalarını ve etrafında güvenliği güçlendirmelerini istediği, Mısır Devlet Başkanı Abdel Fattah Al-Sissi'nin baş sağlığı sunduğu ve *"güvenliği istikrarsızlaştırmayı hedefleyen, ayırım yapmadan dünyanın farklı yerlerinde istikrar sağlamak isteyen terörizm belası"*nı yenmeye çağırdığı, Birleşmiş Milletler Sekreteri Ban Ki-moon tarafından *"aşâğılık saldırı"* ifadelerinin kullanıldığı, Fas'tan Kral Muhammed VI tarafından gönderilen mesajda *"iğrenç saldırıya karşı yoğun duygu ve derin üzüntü"* içinde olduğu, Asya'da Güney Kore Cumhurbaşkanı Park Geun-hye'nin *"başsağlığı"* dilediği ve Fransa'ya *"terörizm insanlığa karşı eskimeyen ve dayanılmaz bir suçtur"* ve *"Saldırıları hangi sebeple olursa olsun, affedilmez ve son derece kınanmalı"* ifadeleri, Japon Dışişleri Bakanı Fumia Kishida *"Şok ve terör eylemlerini kınadığını"* bildirdiği mesajlara büyük ölçüde yer verilerek, tüm dünyanın Fransa'nın yanında yer aldığına dikkat çekilmiştir. Dayanışma tepkisinin Brezilya, Küba, Belçika, Hollanda ve Kanada'dan da geldiği belirtilmiştir.

Bir başka haberde, saldırı sonrası dayanışma tepkilerinin yükseldiğine dikkat çekilmeye devam edilmiştir. ABD'de New York'un One World Trade Center'da ve San Francisco'nun Belediye Binası'nın Fransız bayrağı renkleriyle donandığı, NBA maçları öncesinde saygı duruşlarında bulunduğu, Amerikan demokratik adaylarının kayıplar için; onları hatırlamaya ve dua etmeye dikkat çektiği, Berlin'de Almanlar ve Fransızların Fransa

Elçiliği'nin önüne mumlar yaktığı, aynı eylemin New York'ta da gerçekleştiği, Barselona'da saygı duruşu düzenlendiği öne çıkarılarak dünyadan gelen tepkilere dikkat çekilmiştir.

Le Monde'da yer alan diğer haberde ise; cihatçıların Fransa'dan nefret ettiği, Paris'in senelerce tehdit edildiği, özellikle Suriye'yi vurduktan sonra İslam Devleti için öncelikli hedef olduğu belirtilmiştir. Charlie Hebdo ve Casher marketine yapılan saldırı hatırlatılarak, Fransa sosyolojisine dayanan birçok faktör, değerler ve Yakın-Doğu ile arasındaki geçmişi bu saldırılar için hayal edilen bir hedef haline geldiği vurgulanmıştır. En belirgin nedeni ise Suriye'ye karşı, Fransa'nın Amerika'nın ilk ortaklarından olduğu hatırlatılarak, Amerikan Devleti tarafından yönetilen anti-IŞİD taahhüdü olduğuna dikkat çekilerek, saldırının arkasında yatan nedenler öne çıkarılmaya çalışılmıştır.

"Fransa önemli bir hedef" başlıklı bir başka haberde; 13 ve 14 Kasım tarihleri arasında terörist saldırılar sırasında DAEŞ sempatizanlarının *"#parisyandı"* ifadesini kullanarak, sosyal ağlar üzerinden saldırıları kutladıklarına dikkat çekilmiş, ancak örgütün kendisinin saldırıyla ilgili bir kelime bile etmediği, herhangi bir bildiri yayınlamadığı, henüz herkesin düşüncelerinin iddia ve şüphe boyutunda olduğu belirtilmiştir. *"Paris merkezinde 6 eşzamanlı saldırı"* başlıklı bir diğer haberde saldırıyla ilgili detaylara yer verilmeye devam edilmiştir. Haberin içeriğinde; en az 128 kişinin öldüğü, 200 kişinin yaralandığı, 8 teröristin öldüğü, bunlardan 7'sinin canlı bomba olarak kendini patlattığı ve 6 eşzamanlı saldırıyla Paris'in vurulduğu bilgilerine yer verilmiştir. Bataclan'da ise bilançonun çok ağır olduğu belirtilen haberde, 82 kişinin öldüğü, birisi polis tarafından olmak üzere 4 canlı bombanın patladığı belirtilmiştir. Madrid saldırısının da hatırlatıldığı haberde, 200 kişinin ölmesiyle, saldırının 40 yılı aşkın süredir Avrupa'da daha fazla ölüme neden olan saldırı olarak tanımlandığı ifade edilmiştir. Fransa'da ise ilk kez, teröristlerin *" karmaşık saldırı "* organize ettiği ve intihar bombacılarının eşzamanlı saldırılar gerçekleştirdiği öne çıkarılmıştır. Devamında alınan olağanüstü hal kararının yerinde olduğu vurgulanmış ve saldırıdan birkaç saat sonra, sınırda kontrollerin sağlanmış ve askeri takviyenin yapılmış olduğuna dikkat çekilmiştir. François Hollande'ın gecenin ortasında; *" korkunç bir sıkıntı yine üstümüze çöküyor "* ifadesinin doğrudan aktarıldığı haberde; Bakanlar Konseyi'nin Cuma gece yarısı toplandığı, planlanmış 6 saldırının yılın başından beri engellendiği, istihbarat servislerinin çok sıkı çalıştığı belirtilmiştir. Bu yönüyle haberde, çok ağır sonuçları olmasına rağmen saldırılardan sonra hükümete yönelik bir eleştiri yapılmadığı, hatta güvenlik önlemlerinin çok iyi olduğu yönünde bir algı oluşturulduğu görülmektedir. Devamında ise; yapılacak olan COP21 konferansının iptal edilebileceği, siyasi partilerin en önemli işlerini askıya alacağı,

tüm okulların ve üniversitelerin kapalı olacağı ve tüm okul gezilerinin iptal edileceği belirtilerek, saldırının yaşama etkilerine yönelik değişimler öne çıkarılmıştır.

“*Twitter’den Parislilere kapılarını açmak için teklif*” başlıklı bir başka haberde; saldırıların ardından sosyal medya üzerinden büyük dayanışma organize edildiğine dikkat çekilmiştir. Birçok Parislinin saldırıya maruz kalanları sığınmaları için evlerine davet ettiği, twitter üzerinden “*hashtag#opendoor*” ile gece yarısından sonra 200.000 kişinin davetinin olduğu öne çıkarılmıştır. Ayrıca, Paris’teki aileleri ikna etmek için de Facebook üzerinden “*güvenlik kontrolü*”nün devreye sokulduğu belirtilmiş, dünya çapında da “*#prayforparis*” ile dayanışma dalgası başladığına dikkat çekilmiştir. Sosyal medya hesapları üzerinden, saldırıdan sağ kurtulanların fotoğrafları da paylaşılarak yakınlarına bilgi verilmeye çalışıldığı belirtilmiş, Fransız halkının dayanışmasına dikkat çekilmiştir.

17 Kasım 2015 tarihli Le Monde Gazetesi’nde; “*Polis Fransa genelinde 150’den fazla baskın yaptı*” başlığı ile haber kurgulanmıştır. İçişleri Bakanı’nın terörden sonra hemen açıklama yaptığı belirtilmiş, ilk defa Fransa’da 150 den fazla polis baskını gerçekleştiği ve OHAL’den dolayı mahkeme izni olmadan yapıldığı vurgulanmıştır. Operasyonlarda cihadistlerin hedef alındığı belirtilmiştir. Burada kullanılan “*cihadist*” ifadesi dikkat çekmekte, IŞİD teröristlerinin ideolojik kimliklerinin öne çıkarıldığı görülmektedir. Manuel Valls, 16 Kasım Pazartesi günü; “*bu operasyonları yapmazsak cihadistler kazanır ve biz gerileriz*” ifadesine yer verilerek, operasyonların meşru görülmesi sağlanmıştır. Olağanüstü hal ile geceleri aramalar yapılabileceği, olağanüstü hale ilişkin aramaların, 3 Nisan 1955 kanununa dayandığı, bu aramaların sürdürülen soruşturmaya bağlı olmadığı ama adli yetkiye başvurmadan sadece şüphe üzerine yapılabileceği dolayısıyla, terörle mücadelede önleme aracı olarak kabul edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bir başka haberde; “*Hollande’a, ‘savaş durumu ne kadar sürer?’ diye soruluyor*” başlığı kullanılmış, haberin içeriğinde; “*Devlet başkanı meclisi savaşmaya nasıl ikna edebilir?*” sorusunun gündeme geldiği belirtilmiştir. Hollande’ın, 45 dakika boyunca televizyonda açıklama yaptığı, Cuma terör saldırısının bir “*savaş eylemi*” olduğu ve Fransa’nın buna hazırlanması gerektiğini vurgulayan sözleri öne çıkartılmıştır. Haberin ayrıntılarında; Devlet Başkanı’nın aramaları kolaylaştırmak için 1955 Yasası hükmü gereğince, güvenlik güçlerinin, ülkedeki askeri varlığının yanı sıra yeni malzeme ve insan kaynakları ile güçlendiğini açıkladığı ifade edilmiştir. Sınır kontrollerinin yeniden düzenlendiği, kararlılık ve güçlü bir irade ile Cuma günkü saldırıya acımasızca yanıt vereceği ve Suriye’deki Rakka bombalaması hakkında konuştuğu belirtilmiştir. Haberde ayrıca, öğretmen ve öğrencilerin hayatını kaybedenler için Sorbonne Üniversitesi’nde saygı duruşunda bulunduğu belirtilmiştir. “*Olağanüstü hal yasasında bir düzeltme*” başlığıyla

yapılandırılan haberde ise; yasanın 1961 yılında ilk defa kullanılmış olduğu ve “*nefret vaizleri*” veren radikal camileri kapatmak için daha kolay imkân verecek şekilde yeniden düzenleneceğine dikkat çekilmiştir. Bu yasanın ayrıca, elektronik kelepçenin yanı sıra Fransız uyruklu olsa bile “*Fransa’nın ruhunu ihlal edenlere*” bir müsadere (el koyma) içereceği ve Ulusal Kanal France 2’de, İçişleri Bakanı Bernard Cazeneuve’nun 2012’de 40 imamın Fransa’dan sınır dışı edildiğini söylediği ifade edilmiştir. Böylece bu haberle Fransa’nın “*özgürlük*”le anılan yaşam tarzının korunmaya çalışıldığı ve gözlerin tamamen camilere ve Müslümanlara çevrildiği görülmektedir. “*Ulusal Cephe: bağlantılar göçmenlerin saldırılarını göstermektedir*” başlıklı diğer haberde; aşırı sağ parti başkanı Marine Le Pen’in, Suudi Arabistan, Katar ve Türkiye için sert bir dış politika istediği ve “*teröristler, bir dizi göçmen arasından sızmış*” şeklindeki ifadelerine dikkat çekilmiştir. Le Pen’in saldırılara ilişkin; “*Ocak ayından farklı, gerçek bir öfke var şimdi*” ifadeleri de öne çıkarılarak, Rusya ve Suriye’nin karşılığını vermek için anlaşmaya hazır olduğu, aşırı sağ partinin ülkeye öncülük edebilecek bir parti olduğuna insanları ikna etmek ve Fransızların kafasına bu fikri yerleştirmek istediği belirtilmiştir. Haberin devamında ise; aşırı sol partilere göre, savaş isteğinin Fransa’da siyasi partiler arasında tırmanmasından endişe duyduklarına dikkat çekilerek, aşırı sağ partilerden sonra sol partilerin söylemlerine de yer verilmiştir. Radikal sol partilerin liderlerinin; Fransa’nın dış politikasının “*etkisiz bir politika*” olduğunu vurgulamıştır. Komünist Parti Genel Sekreteri Pierre Laurent’in; “*Olanlar, Fransa’nın 15 yıllık savaş mantığının bir sonucudur*” şeklindeki ifadesi öne çıkarılarak, iktidarı sorumlu tutan bir tavır sergilenmiş, “*BM kontrolü altında yeni hedefler ile uluslararası bir koalisyon*” istediği belirtilmiştir. Aşırı sol parti başkanı Jean-Luc Mélenchon; Fransız hükümetinin Rusya’ya bir adım atarak, Kürtlere karşı yalnız savaşmayı ve başka bir yol istemediğini gösterdiği belirtilmiştir. 3. Derecede aşırı sol parti başkanı Clémentine Autain ise; DAES’i yok etmek için polise ve askere sınırsız yetki vermenin doğru olmadığını, bu sorunun böyle çözülemeyeceğini, Fransa her yerle savaş yaptığı için şimdi DAES’in hedefi olduğunu belirten ifadelerine dikkat çekilerek, siyasilerin üzerinden iktidarın sorumlu tutulduğu, sağ ve sol partiler arasında farklı noktalara temas edildiği ancak, hepsinin de Fransa’nın politikalarını bir şekilde eleştirdiği görülmektedir.

Müslümanların yaftalanmaktan kaçmak için bir yol aradığının vurgulandığı bir başka haberde; bir vatandaşın yaşadığı endişeye yer verilmiştir. Sabah Zouaghi’nin evinden dışarı çıkmak istediği zaman korktuğu, Paris’te sokakta hakarete uğrama endişesiyle, eşarbını takmaya tereddüt ettiği ama dışarı çıktığında sokaktaki insanlarla yüzleştiğini ve herkesin ona güzel ve nazik davrandığını, otobüs sürücüsünün ona gülümsediğini gördüğü ve o anda,

DAEŞ'in Fransa'yı bu sefer bölemediğini fark ettiği vurgulanarak Müslümanlara Fransız halkının tepkili davranmadığı mesajı verilmiştir. Haberde ne yazık ki, bazı Müslüman karşıtı eylemlerin olduğunun da görüldüğü ifade edilmiştir. Créteil Sahabe Camisi'nin duvarlarına kırmızı boya ile nefret söylemlerinin yazıldığı belirtilmiştir. Bu yönüyle de gazetenin her iki duruma da haberlerinde yer verdiği görülmektedir.

Le Monde Gazetesi'nin 18 Kasım 2015 tarihli sayısında ilk olarak; *"Milliyet yoksunluğu siyasi değişimi"* başlığı dikkat çekmektedir. Bu başlıkta, Fransa'da yaşayan farklı etnik kimliklere sahip ancak Fransız vatandaşı olanlara ilişkin yapılacak yasa değişikliğine dikkat çekilmektedir. Haberin ayrıntılarında, François Hollande'ın; 16 Kasım Pazartesi günü, 180 derece bir değişiklik yapıldığını açıkladığı, buna göre; Fransa'da doğmuş ve çift vatandaşlığı olan bir Fransız'ın, terör riski varsa, Fransa'ya dönmesinin yasak olabileceği belirtilmiştir. Haberde, bu tekliflerin Ocak ayındaki saldırılardan sonra sağ taraftan yapılmış olduğu ancak, İçişleri Bakanı Bernard Cazeneuve'nun, *"hiç kimse milliyetinden yoksun bırakılamaz"* şeklindeki tepkisi ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne aykırı olduğu, kişinin ona ait devletin topraklarına girebilmesinin doğru olduğunu söylediği açıklamalarına dikkat çekilerek, Bakan üzerinden karar eleştirilmiştir. 2 Nisan'da Ulusal Meclis, Fransa'da doğmuş veya Fransız vatandaşlığına sahip olanlardan, terörist riski olanların Fransa'dan çıkarılabilmesini öngörmekte olduğu ancak, muhalefetin kanun önerisini reddettiği hatırlatılarak, Hollande'ın milliyet yoksunluğuna ilişkin; *"kişiyi vatansız birisi yapmak değildir"* dediği ve yaptığı konuşmadaki; *"biz onun Fransız uyruklu veya Fransa'da doğmuş olsa bile ulusun temel çıkarlarını ihlal etme suçunun düşünülmesi gerekir"* söylemleri öne çıkarılarak, kanun değişikliği, olumlu gösterilmeye çalışılmıştır.

"2012 yılından bu yana güvenlik güçlerinin sayısı azaldı" başlıklı diğer haberde; François Hollande'ın iki yıl içinde 5.000 ek istihdam yaratma vaadinin acil bir çözüm olmadığı belirtilmiştir. Devamında; Versaille ayrılmadan önce, Hollande'a iktidarda kaldığı beş yıl boyunca güvenlik için oluşturulan 10.000 kişi hedefine ulaşmak için 2 yıl içinde polis ve askere 5.000 ek istihdam yapılacağını açıkladığı bilgisine yer verilmiştir. Ancak, hedefe ulaşmak için Devlet Başkanı'nın iki önemli engeli olduğunu ifade ettiği, polis ve askeri okulların sınırlı kapasitesini hatırlattığı ve 2012 yılında polis ve asker sayısının artırma sözün unutulduğunu belirttiği, Ulusal Güvenlik Gücü'nde bile polis sayısında 143.997'den 143.050'e azalma ve askerde 96,213'den 95,195'e gerilediği, 2012 yılından bu yana artış olmadığı vurgulanmıştır. Bu koşullar altında Bakanlık'ta 2 yıl içinde 5.000 eğitimli personel nasıl elde edileceği sorulmuş, Sarkozy ile polis karakollarının ve polis okullarının azaltıldığı hatırlatılmış, bu nedenle hedefe ulaşmanın çok zor olduğu belirtilmiştir.

“Fransa komşularından yardım istiyor” başlıklı bir başka haberde; Fransız Cumhurbaşkanı Hollande’ın, AB üyelerinden birinin saldırganlık durumunda Avrupa Dayanışma ve Lizbon Anlaşmasının Madde 42.7’yi kullanmak niyetinde olduğu ifade edilmiştir. Avrupa Savunma Bakanı Drian’ın, 2004 yılında Madrid tren bombalama eyleminden sonra Avrupa’dan destek istediği zaman, Avrupa Birliği ülkelerinin destek sağlamayı taahhüt ettiği hatırlatılmış, bir üye devletin kendi topraklarında silahlı saldırı kurbanı olması durumunda, saldırı altında olan ülkeye, AB ülkeleri BM tüzüğü’nün 51. maddesi uyarınca tüm araçlar ile gücünü yardım ve destek için kullanacağını gerekliliğine dikkat çekilmiştir. Millet Meclisi önünde Hollande; “*Düşman Fransa’nın düşmanı değil, Avrupa’da bir düşmandır*” ifadeleri doğrudan habere aktarılarak da AB’den beklentisi vurgulanmıştır. Haberde ayrıca, Almanya ve bazı krallık gibi ülkelerin, “*savaş*” kelimesinin kullanılması konusunda temkinli olmaya davet ettiği belirtilmiş, Spiegel Gazetesine Merkel’in, bir politikacı olduğunu ve savaşta olmak istemediğini belirten ifadesine dikkat çekilmiştir. “*Fransa bir tehdit konusunda uyarı aldı*” başlıklı bir başka haberde; Paris ve St. Denis’te 13 Kasım’da saldırı olacağı ile ilgili Fransız makamlarının bilgisinin ne derecede olduğu sorgulanmıştır. Saldırıları Fransa’yı vurdu ama ölümcül olayları durdurmak için Fransa’nın bazı araçlara sahip olduğu vurgulanan haberde; ilk olarak Fransa’nın Suriye’de Rakka’da İslam Devleti kampının 8-9 Ekim gecesi bombalaması üzerine, Fransa’ya bir saldırı hazırlanması arasında bir bağlantı olduğuna dikkat çekilmiştir. Cihat eğitim kampının bombalanmasının ardından, Savunma Bakanlığı’nın bombalandığı ve bunun “*Fransa ve Avrupa’ya bir tehdit*” niteliğinde olduğu, kampın muhtemelen Fransız olan yabancı savaşçıları barındırdığının açıklandığı ancak, Fransa’nın bu savaşçıların kimlikleri hakkında hiçbir şey bilmediği ifade edilmiştir. Sorumlusu bir Fransız olan, 35 yaşındaki Selim Ben Ghalem, yine bir Fransız olan Cachan (Val de Marne) ve Frankofon mücahitleri’nin Molenbeek grubuyla yakından ilişkili olduğu ayrıca, Belçikalı Abdelhamid Abaaoud’un Brüksel ve Fransa’nın Belçikalı cihad grubu tarafından hazırlanan saldırılarla ilgili şüphelilerden olduğu ifade edilmiştir. Söylendiğine göre ayrıca, Fransa ulusal topraklarında saldırılar yapmaya sürüklenen insanlar hakkında bilgilerin de mevcut olduğuna dikkat çekilmiştir. Fransa’nın 27 Ekim’de Fransa’da saldırılar gerçekleştirmeyi amaçlayan tehditler hakkında CIA’den bilgi aldığı da belirtilen haberde, Iraklı yetkililerin gelip kendi topraklarında olabilecek nihai saldırılar hakkında Fransa’yı uyardığı da belirtilmiştir. Dolayısıyla haberde, bir sürü uyarı varken Fransa hükümetinin bunları görmemiş olmasında ihmal olabileceği mesajı verilmeye çalışılmıştır.

Aynı tarihli gazetenin bir başka haberinde ise saldırıların toplumda bıraktığı etki ve değişime yönelik bilgilere yer verilmiştir. Haberin içeriğinde; 16 Kasım Pazartesi günü, saldırıların kurbanlarının anısına okullarda, hükümette, işletmelerde ve kamusal alanlarda bir dakikalık saygı duruşunda bulunduğu ifade edilmiş, kara bir hafta sonundan sonra Pazartesi günü, Fransa'nın, genellikle korku ve endişe içinde olduğu belirtilmiş, çalışmak için hiçbir şeyin eskisi gibi olmadığı ifade edilmiştir. Birçok kişinin belki düşünmeden siyah giydiği, bazı çalışanların ayaklarını sürükleyerek işe geldiği ve işlerinde çok verimli olmadığını fark edip, bilgi aramak için sosyal ağlarda vakit geçirdiği öne çıkarılmıştır. Ayrıca, gün içerisinde Fransa genelinde okullarda ve işletmelerde Fransızların bir dakika saygı duruşunda bulunduğu, sık sık alkışlayarak ya da ulusal marşlarını söyleyerek protestolarda bulunduğu yönünde bilgiler aktarılmıştır. “*Paris’i korku nedeniyle Turistler boşaltıyor*” başlıklı son haberde ise; genellikle 3 yıldızlı otellerin, Pazartesi günü için rezervasyonlarını ve Versailles Fuarı’nın başarılı şekilde % 60’ı satılmışken, birkaç saat içinde satılanların %70’i gibi büyük bir bölümünün iptal edildiği ve odaların boş kaldığı belirtilmiştir. Noailles Paris Oteli’nin resepsiyonistinin açıklamalarına da yer verilen haberde; gece yarısı müşterilerinin endişe içinde çıkış yaptığı, bu gece ve Pazar günü üç iptal olduğu ve Aralık ayı için iptallerin çok yoğun olduğu belirtilmiştir. “*Shiseido*”nun CEO’sunun ifadesine göre, birçok iş adamının Paris’e Salı günü bekleniyorken iptal edildiğini, yurt dışından “*L’Oréal*” çalışanlarının da 23 Kasım tarihinden önce Fransa’ya yapacakları seyahatini iptal ettikleri ifade edilmiştir.

Le Monde Gazetesi’nin 19 Kasım 2015 tarihli yayınında; “*İslam devletine ‘fırsatçı’ iddiası*” başlığı kullanılmıştır. Terör örgütünün 13 Kasım saldırılarını medeniyetler savaşı olarak sunduğunun belirtildiği haberin içeriğinde; saldırılardan sadece 12 saat sonra, sosyal ağlar üzerinden birkaç kez çeşitli dillerde bir açıklama ve bir video paylaşarak saldırıları İslam Devleti’nin yaptığının doğrulandığı belirtilmiştir. Devamında; Mısır’da uçak kazasında Rus vatandaşlarının ölümünün ve Türkiye ile Lübnan’da yapılan saldırılar hatırlatılarak, bunlardan İslâm Devleti’nin “*iğrençliklerin ve sapıklığın başkenti*” olarak tanımladıkları Paris’in kalbini vurmak istediğini söylemesine dikkat çekilmiştir. İslam Devleti’nin açıklamasında; “*aptal François Hollande*” ve “*yüzlerce müşriklerden oluşan şer bir bayram*” ifadeleri kullanılmış ve medeniyetler arası bir savaş yapıldığı belirtilmiştir. Cihad hareketleri uzmanı Romain Caillet; bunun fırsatçı bir söylem ve bu saldırının onlar için bonus gibi eylem olduğunu ve onların Fransızları hedef aldığı için, Stade de France’ı seçtiklerini belirten açıklamasına yer verilmiştir. “*Belçikalı terörle mücadele hizmetleri üzerinde tartışma*” başlıklı bir başka haberde; “*Belçikalı terörle mücadele hizmetleri hata yaptı mı? Paris’e saldırıları önleyebilir miydi?*” şeklindeki sorulara yanıt arandığı ifade edilerek, güvenlik

zafiyeti konusu gündeme getirilmiştir. Parlamento ve Hükümet Kontrol Servisi R Komitesi'nin; *“saldırganların izlenmesi gerektiği bir gerçektir”* şeklinde bir ifade kullanarak, önlemin yetersizliğini bir anlamda kabul ettiğine dikkat çekilmiştir. Milletvekillerinin ise, Polis Kontrol Servisi P Komitesi'nden açıklama istediği ve iki komite birlikte işe yaramadıysa nedenini ve neden aralarında bilgi alışverişi olmadığını bilmek istediğini belirten ifadeleri haberde öne çıkarılmıştır. 19 Kasım Perşembe günü, Belçikalı Bakan Charles Michel'in yeni önlemleri açıkladığı ve bu doğrultuda ülkedeki istasyonlara, havaalanlarına ve hükümet binalarına olan tehditleri izlemek için yaklaşık 300.000 ek asker sağlandığı belirtilmiştir.

“Saldırıların çocuk kurbanları ‘devletin çocukları’ olacak” başlıklı diğer haberde; büyük saldırı sırasında yetim kalan çocukların özel destek ve mali yardım alacağı, bu çocukların 17 aylıktan itibaren 11 ve 13 yaş arasında oldukları belirtilerek 13 Kasım saldırılarında öldürülen ebeveynlerinin biri olmadan büyümek zorunda olmalarına dikkat çekilmiştir. Haberde, Devletin bu jestinin onların annelerini veya babalarını geri getirmeyeceği ama önümüzdeki yıllarda büyümelerindeki zorluklara destek olacağı vurgulanmıştır. 9 Eylül 1986 Yasası'ndan bu yana, Fransa'da olan bir veli bir terör saldırısına maruz kaldığı durumda, çocuklarına *“devlet çocukları”* dendiği ve devletin himayesine girdiği bilgisi aktarılarak bu durum, haberde olumlandırılarak sunulmuş, devletin mağdur olanlara sahip çıktığı mesajı verilmiştir. Bir başka haberde ise; *“Demokratik kriterler kaybı riski”* başlığına yer verilmiştir. Haberin detaylarında; İnsan Hakları Ligi Onursal Başkanı Jean-Pierre Dubois'in ifadelerine yer verilerek, olağanüstü halin parlamento tarafından kontrol edilmesi gerektiği belirtilmiştir. JP Dubois, 18 Kasım Çarşamba günü Bakanlar Kurulu'nda, ülkede üç ay olağanüstü halin uzaması tasarısını dikkate alarak, demokrasi açısından uyarıda bulunduğu ifade edilmiştir. Bu şartlarda kabul edildiği ama bunun nasıl ve ne kadar süreyle uygulanacağı sorusunun gündeme gelmediğine vurgu yapılmış, Cumhuriyette, orantılılık ve kontrol geleneğinin çok önemli olduğuna dikkat çekilmiştir. Hükümetin her ay parlamentoya danışarak acil olarak bir ay uzatılması talebinin geri dönebileceği üzerinde durulmuştur. Dolayısıyla haberde; OHAL'in ülkenin demokrasisine gölge düşürebileceği endişesi yaşandığı ve uzatılmasının bu nedenle her an engellenebileceği belirtilmiştir. Bunun ülkedeki kurumlarda monarşik anlayışın olduğuna bir nevi *“açık çek”* niteliğinde olduğuna vurgu yapılarak, diğer Avrupa demokrasilerinde böyle bir durum düşünülemez olduğu belirtilmiştir. Parlamentonun bu durumu kontrol etmemesinin ne kadar garip olduğuna da dikkat çekilen haberde; Dubois'in ifadeleri öne çıkarılarak, Fransa hükümetinin aldığı OHAL kararı ve meclisin buna müdahale etmemesi eleştirilmiş, diğer Avrupa ülkeleriyle kıyaslama yapılarak Fransa'daki durum olumsuzlandırılarak sunulmuş,

demokrasiden uzaklaştığı mesajı verilmiştir. *“Saldırıları siyasi gündemi sarsacak”* başlıklı son haberde ise; Paris saldırılarının ardından son günlerde habercilerin gündeminin değiştiği, kampanya haberlerinin askıya alındığı, bölgesel olaylardan siyasi takvimin çok rahatsız olduğu ifade edilmiştir İlk olarak Fransa Belediye Başkanları'nın dernek toplantısının bahar 2016'ya ertelendiği, kararın *“devletin talebi üzerine”* yapıldığı ama dernek 18 Kasım Çarşamba günü küçük bir toplantı düzenleyerek, *“cumhuriyetin değerlerine ciddiyetle bağlılıklarını göstermek”* istediklerine dikkat çekilmiştir. Elysee Sarayı'nda Başkan'ın danışmanlarının, gündemin olaya bağlı olarak değişebilmesinin muhtemel olduğunu, bu nedenle gündemin günlük yürütüldüğünü söylediği belirtilmiştir. Bakanlar gündeminin altüst olduğu da belirtilen haberde, Manuel Valls'in Le Mans ve Orleon bölgesel seçimleri için ilk kampanya mitingine katılacakken her iki mitingin de iptal edildiği bildirilmiştir. Parlamentoların çalışmalarında da ertelemeler ve değişiklikler yapıldığı, yine olağanüstü hal yasasına ilişkin tasarımı görüşmek üzere yapılacak toplantının Perşembe öğleden sonraya kaydırıldığı da haberde aktarılan bilgiler arasındadır.

Son olarak 20 Kasım 2015 tarihli Le Monde Gazetesi'nde; *“Bütün Fransa'da sadece terör konuşuluyor”* başlığı kullanılmıştır. Haberin içeriğinde; Paris'te bir araya gelen Fransa'nın Belediye Başkanları'nın, yaşanan şoku atlatmaları için destek olduğu, Sarragachies (Gers) Belediye Başkanı Rolland Daste'in; *“Köylerimizdeki insanlar Paris çok uzakta olmasına rağmen çok etkilendi ve üzüldü. Onlar da hayatını kaybedenler için mum yaktı ve bir dakika saygı duruşunda bulundu. Sadece Paris'te yaşayanlar değil biz de tehdit hissediyoruz”* şeklindeki ifadelerine yer verilerek, terör tehdidinin büyüklüğüne ve tüm Fransa'yı etkilediğine vurgu yapılmıştır. Başkentteki olaylarda, Saint-Denis'ten her bir kişinin ya oğlu ya kız kardeşi veya kuzeni ya da bir yakın arkadaşının olduğu ifade edilmiştir. Vicq-sur-Breuilh ve Haute Vienne ilçeleri Belediye Başkanı Christine Neuville ise; Ocak ayındaki Charlie Hebdo saldırılarından sonra, karikatüristlerin peygamberleri çizip çizemeyeceği üzerinde bir tartışma varken, Pazartesi günü okullardaki atmosferin, bu saldırının aynı olmaması sebebiyle, hepsinin terörün karşısında olduğunu vurgulayan ifadeleri öne çıkartılmıştır.

“13 Kasımdan sonra acil yardımı bilmek önemli oldu” başlığıyla kurgulanan bir başka haberde ise; saldırının boyutundan dolayı, yaralılara ilk yardımda yeterli olma konusunda sıkıntı yaşandığına dikkat çekilmiştir. Sağlık Bakanı Marisol Touraine, Paris terör mağdurlarının bakımının *“mükemmel”* olduğunu söylerken, insanların yoğunlaştığı soruların ise; *“ölen bazı insanların hayatlarını kaybetmesi önlenbilir miydi? İlk yardımda yeteri kadar uygun ekipman var mıydı?”* yönünde olduğu belirtilmiştir. Pazartesi günü, yangın söndürme,

acil doktor ve hastane yetkililerinin yeterliliği ile ilgili birçok sorunun geldiği ifade edilmiştir. Bir görgü tanığının ifadelerine yer verilen haberde; bir bistro-bar yanında olduğunu ve itfaiye siteye geldiğinde 19 kişinin boğularak hayatını kaybetmiş olduğunu, bir esnafa göre de; kendi ekipmanının yardım etmek için yetersiz kaldığını söylediği ifade edilmiştir. Bir başka görgü tanığının ise patlama sesini duyduğunda, ilk yardım kitini alıp insanları kurtarmayı denemek için sokağa çıktığını, saldırının boyutuna göre itfaiyenin imkânlarının yetersiz olduğunu ancak ellerinden geleni yaptıklarını söylediği ifade edilmiştir. İtfaiye komutanı Gabriel Plus ise, “*Her bir araç durumla başa çıkmak için yeterli oldu ve 2 yedek çanta ile donatılmışlardı*” şeklinde vatandaşların tersi yönündeki ifadesine yer verilerek, aradaki çelişkiye dikkat çekilmiştir. Bataclan Oditoryumu’nun önünde ise bir vatandaşın kravatla ile bir yaralının kanamasının durması için çalıştığını belirten ifadelere yer verilmiştir. Haber içeriklerinin genellikle birbirine zıt görüşlere yer verilerek oluşturulduğu görülmektedir. Paris Belediye Başkanı Anne Hidalgo’nun bir dahaki sefere talihsiz bir olay olduğunda daha iyi hazırlanmak amacıyla, 13 Kasım gecesi neler olduğunu ve yapıldığını öğrenmeye geldiği bilgisi verilerek, ilk yardımın ve önlemlerin artırılmasının gerektiği mesajı verilmiştir.

“*Bastille Operası sessizlik, ulusal marş ve şarkı eşliğinde yeniden açıldı*” başlığının kullanıldığı bir diğer haberde; 18 Kasım gününden bu yana, kulakları sağır eden terör saldırılarından 5 gün sonra, Donizetti’nin “*Elisire D’Amore*” müzikali ile Bastille Operası’nın açıldığı, Paris’te halkın o gün için hazır bulunduğu belirtilmiştir. Paris tiyatro Zenith’deki “*Simply Red*” konserine de Kültür Bakanı Fleur Pellerin’in halka örnek olmak istediği için katıldığı belirtilmiştir. Böylece halkın üzerinden terörün etkilerini silmek ve normal yaşama dönmek için harekete geçildiği mesajı verilmiştir. Haberin devamında ise; Devlet’in tiyatrodaki iptalleri telafi etmek ve tiyatroya yardımcı olmak için 4.000.000 € ödediğine dikkat çekilmiştir. Paris Opera Müdürü Stephane Lissner, bu saldırıların kültür, spor, gençlik ve hayatı hedeflediği, amacına ulaşmaması için tiyatro ve oyun oynama zamanının yeniden geldiğini söylediği ve oyuna başladıkları vurgulanmıştır.

“*Müslümanlar için büyük endişe*” başlıklı son haberde ise; Fransa’nın yaşadığı en kötü terörist saldırılardan sonra, Müslüman temsilcileri kendilerine yapılandırılan terörist yaftasından endişe duyduklarına dikkat çekilmiş, ama Fransa’nın bu duruşu karşısında tüm Müslümanların sokaklara çıkıp bu sorunla yüzleşmek zorunda olduğu ve kaçmaması gerektiği, yapılanların ise yeterli olmadığı ve Müslümanların organize olamadığı belirtilmiştir. Fransa’ya dışarıdan gelen imamların radikal olarak geldiği, hâlbuki Fransa’nın bu ideolojiye uygun olmadığı, cumhuriyetin ve demokrasinin varlığına dikkat çekilerek vurgulanmıştır. İslam’ın iyi bir din olduğu ancak bu söylemin tek başına içinin boş olduğu, gerçekten iyi bir

din olduğunu göstermek gerektiği ifade edilmiştir. Müslümanların sorumluluklarıyla ilgilenmek ve yaşadıkları mağduriyete sahip çıkmak zorunda olduklarına ve tepki göstererek, sorumlu davranmaları gerektiğine dikkat çekilmiştir.

3.4.2.2.6 Paris Saldırısının Libération Gazetesi'ndeki Söylemi

Libération Gazetesi'nin 14 ve 15 Kasım 2015 tarihli olmak üzere 2 günlük yayınlanan sayısında Paris saldırısı haberi; "*Korku*" başlığıyla verilmiştir. Bu başlıkla ilk olarak yaşanan duyguyu öne çıkarmayı hedeflediği görülmektedir. Haberin içeriğinde; Paris ve banliyölerinde koordineli şekilde gerçekleşen saldırılarda en az 42 ölü olduğu bilgisi verilmiştir. Ayrıca, stadyum yakınında birkaç patlama gerçekleştiği, Paris'in 10. Bölgesinde bir bar ve bir restoranda silahlı çatışma yaşandığı, gece yarısı Bataclan'da konsere gelenlerin rehin alınmasının ise hala devam etmekte olduğu belirtilerek, saldırının kapsamına dikkat çekilmiştir. "*Bichat Sokağı*" başlığıyla devam edilen haberde; saldırı sırasında yaşananlar öne çıkarılmış, barlar ve restoranların teraslarının insan dolu olduğu, 21.20'de silahlı saldırıların gerçekleştiği, "*Carillon*" adlı barda, aniden bir adamın müşterilere bir silahı işaret ettiği ve ardından birkaç kez ateş edildiği, bir müşterinin Carillon'da silahla defalarca ateş edildiğini ve çok insanın öldüğünü belirttiği yönde ilk bilgiler paylaşılmıştır. Kısa bir aradan sonra saldırganların "*Küçük Kamboçya*" restoranı yönünde devam ettiği ve insanların şok içinde bağırarak kaçtığı ifade edilmiştir. Gazetecilerin ise tanıkların çok farklı bilgiler verdiği belirtilen ifadelerine yer verilmiş, bazılarının olay yerinde 2 otomobil gördüğünü söylediği, polisin görgü tanıklarından bilgi almaya ve aynı zamanda güvenliği sağlamaya çalıştığı öne çıkarılmıştır. "*Stade De France*" başlığıyla devam edilen haberde, birkaç tanığın maçtan 20 dakika sonra patlamalar duyduğu, François Hollande'ın da stadyumda olduğu, çok hızlı bir şekilde emniyet önlemleri aldırıldığı, stadyumu kapattırıp maça devam edildiği ve hiç kimsenin giriş çıkış yapamadığı belirtilmiştir. "*Charonne Sokağı*" başlıklı haberde, aynı anda birkaç erkeğin barlara "*büyük takım ateşi*" açtığı, bir görgü tanığının; "*Biz 100'den fazla silah sesi duyduk*" dediği belirtilmiştir. Böylece haberde, silahlı saldırının boyutuna dikkat çekilmiştir. "*Bataclan*" başlıklı haberde ise; yine bir tanığın ifadesine yer verilmiş, 3 ila 6 saldırgan olduğu belirtilmiştir. Bir rehinenin verdiği bilgilere göre, özel tugayların 22.35'te rehineri kurtarmak için sahneye doğrudan girdiği ifade edilmiştir. 22.39'da 18 ölü olduğunun duyurulduğu, başka bir tanığın, teröristlerin geldiğini ve "*Allahü Ekber*" diye bağırıldığını söylediğine dikkat çekilmiştir. Bu bilginin öne çıkarılmasıyla, teröristlerin dini bir örgüte bağlı olduğu mesajının verildiği görülmektedir. 23.30'da verilen bilgiye göre ise 60'ın üzerinde ölü olduğunun konuşulduğu, 23.50'de Cumhuriyet Meydanı'nın neredeyse tamamen

sessizlik içine gömüldüğü, sadece polisin; *“Polis! Geri çekilin!”* şeklindeki bağırma seslerinin duyulduğu ifade edilerek, saldırının büyüklüğüne dikkat çekilmiştir.

Libération Gazetesi'nin 16 Kasım 2015 tarihli sayısında ise; *“Onlar kazanmış olmadı”* başlığına yer verilmiştir. Haberin içeriğinde; toplumun saldırılara yönelik tepkisine dikkat çekildiği görülmektedir. Bu doğrultuda, Paris'te ve Bataclan'daki kurbanları onurlandırmak için Cumhuriyet Meydanı'nda büyük bir kalabalığın toplandığı, Pazar öğleden sonra toplanan sessiz kalabalığın beyaz çiçekler, mumlar eşliğinde; *“Ben Bataclan'ı duyuyorum, canlı müzik, özgürlük, Bugün 128 kardeşimizi kaybettik”* şeklindeki mesajlar verdikleri belirtilmiştir. Bir tanığın; *“biz yine kafelere gideceğiz, bizi korkutamayacaklar ve onlar asla kazanamayacak”* şeklindeki ifadeleri öne çıkarılmıştır. Siyahlar, beyazlar ve Araplar'dan oluşan gençlerin; *“savaşa hayır, yaşasın özgürlük, yaşasın Cumhuriyet”* şeklinde sloganlar attığına dikkat çekilmiştir. Böylece Fransızların kozmopolit yapısı öne çıkarılmış ve birlikteliğe vurgu yapılmıştır. 16.15'te toplanan herkesin sessizce bir dakika saygı duruşunda bulunduğu ifade edilmiştir. Saldırıdan sonraki gün, bir yanlış alarm nedeniyle, Rue Croix de la Bretonnerie sokağındaki kalabalığın panik yaşadığı da belirtilerek, halkın yaşadıkları korkuyu hala üzerlerinden atamadıkları öne çıkarılmıştır. *“Fransa ve Belçika arasında onbeş tutuklama”* başlıklı bir başka haberde; birkaç şüphelinin tanımlandığı, Fransız üç kardeş dâhil olmak üzere, Voltaire Caddesi ve Bataclan intihar bombacısıyla, 8 teröristin *“POLO”* marka araçla gittiği ve 3'ünün gözaltına alındığı belirtilmiştir. Tahkikatın Fransa ve Belçika arasında birçok şüphelinin yakalanması ile hızlandığına dikkat çekilmiştir. Tutuklananların 30 Temmuz 1984 doğumlu İbrahim Abdesalam olduğu, kardeşi Salah Abdesalam'ın Belçika'da şu anda kaçak olduğu belirtilmiş, 1995 doğumlu intihar bombacısı Bilal Hadfi'nin eski bir terörist olduğu ve Belçika Molenbeg'de yaşadığının öğrenildiği bilgileri öne çıkarılmıştır. *“Omar İsmail Mostefai: küçük suçlarla radikalleşti”* başlıklı diğer haberde benzer yönde bilgiler verilmeye devam edilmiş, Bataclan'da bulunan bir parmak tespiti sayesinde, 29 yaşında, Fransız ve bilinen bir suçlu olduğu, polis tarafından 2004 ve 2010 yılları arasında 8 kez gözaltına alındığı belirtilmiştir. Bu yönüyle haberde, teröristin bilinmesine rağmen tutuklanmamış olmasının öne çıkarıldığı görülmektedir. Adından 2010 yılında radikalleştiği için polis tarafından *“S fişi”* dosyasına alındığı, polisin onun kimliğini biliyor olduğu ve doğrudan ailesini ele geçirdiği belirtilmiştir. 7 aile üyesinden 5'inin gözaltına alındığı vurgulanmıştır. Ayrıca, teröristlerden çıkan pasaportların sahte olup olmadığını belirlemek için müfettişlerin araştırmalarını sürdürdüğü, ikinci pasaportun ise Mısırlı kurbanı ait olduğu bilgisine yer verilmiştir. *“Olağanüstü hal, bir istisna olarak uzatılacak”* başlıklı diğer haberde; olağanüstü halin, en az 3 ay süreyle uzatılacağı bilgisi öne çıkarılmış, devamında Başbakan Manuel

Valls'in; *"Soruşturmalar devam edecek, polise kaynak sağlaması için olağanüstü hal istisnai bir ölçüdür"* şeklindeki ifadesi doğrudan habere aktarılmıştır. Olağanüstü halin tüm topraklarda bildirilmiş olup, 1961 yılından bu yana ikinci kez ilan edildiği vurgulanmış, dolayısıyla yaşanan durumun ciddiyetine dikkat çekilmiştir. Şüphelilerin tutuklanmasını kolaylaştırmak için gündüz veya gece aramalarında olağanüstü halin devam ettiği belirtilmiştir. *"Müslümanlar; "Biz terörist olmadığımızı her zaman kanıtlamak zorundayız"* başlığıyla yapılandırılan haberde; Nouredine, Lazreg ve tüm diğer Müslümanların, Montpellier şehir merkezinde İslam'ın böyle olmadığını insanlara anlatmak ve aynı zamanda insanları etkilemek için toplanmayı planladığı ifade edilmiştir. Ancak, yaralar hala açık olduğu ve bu tür konuşmaları yapmak için uygun zaman olmadığı için iptal edildiği belirtilmiştir. Nouredine, şimdi bir Müslüman olarak, *"Ben tüm yetkililer için bir tehdit olmaya devam ediyorum"* şeklindeki ifadesi öne çıkarılarak, Müslümanların kendini daima kanıtlamak zorunda kaldığına dikkat çekilmiştir.

Aynı tarihli Liberasyon Gazetesi'nde; *"Fransa cevap vermek için araştırma pesinde"* başlığına yer verilmiştir. Haberin içeriğinde; 13 Kasım saldırısında kurbanların portresi çizilmiş ve Bataclan neslinin genç, eğlenceli, açık ve kozmopolit olduğu ifade edilmiştir. 15 şüphelinin tutuklanmasıyla, adli soruşturmanın yeniden hızlandırıldığı belirtilen haberde, şüphelilerin hepsinin Fransız olduğu, 3 kişinin de kardeş olduğunun tespit edildiği, Batanclan'ın önüne katilleri bırakan Polo'yu kiralayan intihar bombacısının arandığı ve 3. sünün ise gözaltında olduğu belirtilmiştir. Ayrıca, saldırıların Suriye'den yönetildiği, Belçika'da hazırlandığı ve Fransa'da düzenlendiğine dikkat çekilmiştir. Haberin devamında; Belçika, Molenbeek'te tutuklamaların olduğu ve kötü itibar bıraktığı belirtilmiştir. Bruxelles yağmasından olduğu ifade edilen bu şehrin, geçmişte sık sık damgalandığı, birçok teröristin yaşadığı şehir olduğu öne çıkarılmıştır. Gazetelerde Molenbeek'in teröristlerin yuvası ve İslam Devleti'nin arka tabanı diye adlandırıldığı, Paris'teki saldırıları düzenleyenlerin de bu şehirden olduğu belirtilmiştir. Bir başka haberde, Musee Juif de Bruxelles adlı Yahudi müzesine yapılan saldırının sorumlusunun ve Paris'teki market Hyper-Cacher'i katledenlerin silahlarını orada bulunan ve Selefi evleri denilen 5 camiden tedarik ettikleri ifade edilmiştir.

Bir diğer haberde ise; Federal İçişleri Bakanı, Flaman milliyetçi parti üyesi Jan Jambon'un Molenbeek'i temizleyeceğini belirttiği ifade edilmiştir. Bu doğrultuda, Molenbeek'te mahallelerin arandığı, arabaların kontrol edildiği, yolların kapatıldığı ve ajanların araziyi işgal ettiği ifade edilmiştir. Kasaba meydanı etrafında, kapalı alanlarda, sakinlere eşlik edildiği, sosyal konutlarda birçok tutuklanan olduğu da habere eklenmiştir. Evine girmesi engellenen bir vatandaşın; *"Paris'te olanlar normal, sizi uyardılar"* şeklindeki

ifadesi üzerinden, Fransa'nın politikaları sonucu bunların yaşandığı mesajı verilmiştir. Devamında, “*videodaki adam söylemişti. Eğer Fransa İslam Devleti'ni bombalarsa, saldırırız*” dediğine dikkat çekilmiştir. Gazetede, vatandaşın bu ifadesiyle, durumun kaçınılmaz sonuç olduğu yönünde bir mesaj verilmiştir. Fransa'nın politikalarına üstü kapalı şekilde eleştiri getirilmiştir. Bir başka haberde, Gazeteci Marie-Cecile Royen'in; bu şehirde saklanmanın, yok olmanın kolay olduğunu, 10 sene önce vefat eden birinin isminin posta kutusu üzerinde kullanılarak, içeride 20 kişi bulduklarına dikkat çekilmiştir. Devamında, kapalı kadınların rahat bir şekilde sokaklarda yürüdüğü, kamera gören çocukların, “*Biz terörist değiliz, biz terörist değiliz*” diye bağırdıkları belirtilerek, mahallede hem teröristlerin hem de vatandaşların içinde buldukları yaşam koşulları öne çıkarılmıştır. Bir başka haberde; Saint-Denis'de bulunan Suriye pasaportunun, intihar bombacısına ait olduğunun ortaya çıktığı, araştırmacıların sahte mi ya da çalınmış bir pasaport mu olduğunu bilemediği ifade edilmiştir. İkinci pasaportun ise, Mısırlı bir kurbanı ait olduğu belirtilmiştir. Yunan Adası Leros'ta, mültecilerin geçmelerine izin vermeden önce Avrupa verilerine dayanarak tespit edildiği, burada bir göçmenin Mısırlı yaralının pasaportunda kayıtlı olduğunun görüldüğüne dikkat çekilmiştir. Suriye pasaportunun da 3 Ekim 2015'te Leros'ta kayda geçtiği ifade edilmiştir. Pasaportların stadın yakınlarında, kendilerini patlatan teröristlerin olduğu bölgede bulunduğu belirtilmiştir. Avrupa medyasında, Türkiye'de yapılan sahte bir pasaport olduğu duyurulmuş ancak, Libération Gazetesi bunu onaylamadığını ifade etmiştir.

“*Hollande, saldırıya cevap verme arayışında*” başlıklı bir diğer haberde; Cumhurbaşkanı'nın parlamento önünde konuşma yapmadan önce, tüm partilerin önerilerini ve fikirlerini aldığı belirtilerek, iktidar olumlayıcı şekilde sunulmuştur. Bernard Cazeneuve'nun; “*yanıt vermemiz için ilerlememiz gerekiyor*” söylemine dikkat çekilen haberde, bir yönetici danışmanının; “*vereceğimiz cevap 3 büyük eksen üzerine olmalı. Suriye de operasyonlar, terörizme karşı kavga ve radikal İslamcı savaşı*” şeklindeki ifadesi de eklenerek, iktidardan acil şekilde harekete geçilmesinin beklendiği yönünde söylem güçlendirilmiştir. Devamında, Başbakan Manuel Valls'in; “*Bir savaşta gerekli olan, kutsal birlik*” ifadesine yer verilmiştir. Toplantı sonrası Marine Le Pen'in, Hollande'ın rakipleri ve müttefiklerini ayırt etmesine ikna olmadığı, Bachar Al-Assad ve Vladimir Poutine arasında seçim yapmanın çok açık olduğunu dile getirdiği belirtilmiştir.

Bir başka haberde, Güvenlik Sorunu Uzmanı Pascal Popelin; “*Ciddi ve yararlı olan her şeyi değerlendiririz ama demagojik olanı duymazdan geliriz*” ifadesine yer verilerek, elektronik bileklik takma önerisini gereksiz bulduğu belirtilmiştir. Haberde, bazı sol

taraflların, sağ tarafllara cumhuriyet yükümlülüklerini hatırlattığına dikkat çekilmiştir. Devamında ayrıca, Sarkozy'nin televizyon programında, milli birliği görmezden gelerek, liderliğini daha iyi savunmak için hükümet politikasını eleştirdiği, Rusları dâhil ederek, benzersiz bir koalisyon oluşturmak istediği belirtilmiştir.

17 Kasım 2015 tarihli Libration Gazetesi'nde "*Savaş dönemi*" başlığının kullanıldığı görülmektedir. Haberin içeriğinde; François Hollande'ın parlamentoda Pazartesi günü; "*Terörizm Cumhuriyeti imha edemeyecek çünkü Cumhuriyet terörü imha edecek*" söyleminde bulunduğu ve yeni bir yasama ve güvenlik önlemi sunduğuna dikkat çekilmiştir. Charlie Hebdo ve Hiper Kasher saldırılarından sonra, devletin küçük adımlar attığı, eğitim veya laikliği içine alan ve %100 güvenliğe dayanan tasarının ise ancak, dokuz ay sonra tekrar konuşulduğuna dikkat çekilmiştir. Bu tedbirlerin, terörizm konusunda tüm milliyetten mahkmları da kapsadığı vurgulanan haberde ayrıca, Suriye'den Fransa'ya dönüşlerin herkese yasaklandığı ve Fransa'ya tehdit teşkil eden yabancılardan hızlı bir şekilde sınır dışı edilmesinin kararlaştırıldığı ne çıkarılmıştır. Devlet Başkanı'nın; "*Bizde nefsi müdafaa vardır, istediğimizi yapabiliriz*" şeklindeki ifadesine de dikkat çekilerek, yapılanlar meşrulaştırılmıştır. Haberde son olarak, François Hollande'ın, iki yıl içinde polise ve askere 5000 ek istihdam yaratacağını açıkladığı bilgisi aktarılmıştır. "*Katliamın arkasındaki adam: Abaaoud*" başlıklı diğer haberde; bu yüzün iyi bilinen ve İşlam Devleti'nin en korkutan adamı olarak bilindiği ve uzun siyah sakallı, keskin bakışlı gözlerinin olduğu belirtilmiştir. 27 yıl Belçika'da yaşadığı ve kesinlikle Paris saldırılarının planlayıcısı olduğu vurgulanmıştır. Suriye'de DAESH içinde birkaç üst hiyerarşik seviyeye yükseldiği, Avrupa'da saldırıları yürütmek için Fransız mücahitlere yol gösterdiği ifade edilmiştir. Haberin devamında ise Polisin, Abaaoud ve Salah Abdesalam arasında büyük bir bağlantı olduğunu kanıtladığı belirtilmiştir. 2010 yılında, bu iki kişinin hırsızlık suçundan Belçika'da bir hapiste birlikte kaldıkları, Abaaoud ve Cezayirli ğrenci olan Sid Ahmed Ghlam arasında bağlantı olduğu, olası şüphelenilen bağlantının, kiliselere karşı saldırılar gerçekleştirmek istemeleri olduğuna dikkat çekilmiştir. "*Okullarda, sessizlik ve sorular vardı*" başlığıyla kurgulanan son haberde ise; ilk Pazartesi günü hâkim olan korku hissi nedeniyle, öğretmenlerin çocukları dinlemek ve onlara açıklama yaparak güven vermek zorunda kaldığı ifade edilmiştir. Ocak ayındaki hiçbir olayda yapılmamış olmasına rağmen, Paris saldırılardan iki gün sonra, Eğitim Bakanı'nın bu diyalogun kolay olmadığı yönündeki ifadesine yer verilerek, öğretmenlere, çocukların sorularını cevaplamaları için talimat verildiği belirtilmiştir. Öğretmen Eric, her zaman okulda çocukların arkadaşlarıyla şakalaştığını ancak, "*Pazartesi herkes ilk defa sessiz*" dediği, öfkeli olduğu ve korkularından bahsederek, Fransa'yı ileriye taşımak için öğrencilere ihtiyaç

duyulduğunu ancak, öğrencilerin kaygılarının çok büyük olduğunu belirten ifadelerine yer verilmiştir.

Libération'un 19 Kasım 2015 tarihli gazetesinde; "*Abaaoud, sınırları olmayan cihad*" başlığına yer verilmiştir. Haberin içeriğinde; teröristlerin Avrupa ve Suriye arasında sık sık giriş çıkış yapmış olduğu ancak, polislerin yakalayamadığı ve bu durumun birçok soruyu beraberinde getirdiği ifade edilmiştir. Bu yönüyle haberde şüpheli bir duruma dikkat çekildiği görülmektedir. Paris saldırılarının beyni olduğu iddia edilen Abdelhamid Abaaoud'un, İslam Devleti'nin cihatçılarından en tehlikelilerinden biri olarak kabul edildiği, 2015'ten önce, Belçika ve Suriye arasında geçişler yaptığı, 2013 yılında Suriye'de, Avrupa'da ve Fransa'da çeşitli saldırılar gerçekleştirdiğinin tespit edildiği öne çıkarılmıştır. Şaşırtıcı şekilde tüm teröristlerin Avrupa'ya ya da Suriye'ye giriş çıkışlarının arttığı ve bunların çoğunun özellikle Fransız vatandaşı ve bir veya daha fazla Avrupalı anti-terör kuruluşlarına üye olduklarının bilindiğine dikkat çekilmiştir. Stade de France'daki canlı bomba Ömer İsmail Mostefai, Samy Aminour ve Bataclan'daki Bilal Hadfi'nin, sahte belgelerle seyahat ettiği ve tüm Avrupa kurumlarının gözünden kaçtığı ortaya çıktığı belirtilmiştir. Serbestçe hareket ile ilgili Avrupa'da polis kuvvetleri arasında bilgi paylaşılmadığına çünkü devletlerin terörle mücadelede bilgiyi kendine gizlemeye çalıştıklarına dikkat çekilmiş, Lille Üniversitesi'nde Araştırma Profesörü Pierre Berthelet'in, genel olarak ülkelerin aynı anda birkaç ülke ile bilgi paylaşımında bir ikili alışveriş olmasının gerektiğine dikkat çeken ifadelerine yer verilmiştir.

"*Paris'te tüketim düştü*" başlıklı diğer haberde; Parisli oteller için zor bir hafta olduğu, müşterilerin olaylardan korktukları için rezervasyonları kitlesel olarak her gün iptal etmeye başladıkları, Parisli Özel Cabinait MKG Oteli'nin ciro düşüşünü değerlendirerek, geçen yıldan bugüne kadar bağıl olarak %29 bir düşüş olduğunu açıkladığı, otel sektöründe diğer uzmanların %50 düşüş yaşadıklarını belirttiği, Accor Hotels'in; "*Ocak ayında saldırılarından sonra daha büyük bir etki bekliyoruz*" şeklindeki ifadelerine yer verilerek, terörün turizme olan olumsuz etkisi değerlendirilmiştir. Haberde ayrıca, 4 ve 5 yıldızlı otellere rezervasyonların en çok iptal yaşadığı belirtilmiş, bazı müşterilerin saldırıdan sonra otellerden çok çabuk ayrıldığı, bazı büyük otellerin Cuma gününden itibaren 700.000 € kaybettiği, otellerin de stajyer ya da sözleşmeli çalışanları işten çıkardıkları belirtilmiştir. "*Ulaşımında olağanüstü trafik*" başlıklı son haberde ise; Fransızların hala korktukları için toplu taşımayı tercih etmeye isteksiz oldukları belirtilmiştir. Trafik sıkışıklığının Çarşamba sabahı 540 km rekora ulaştığı, sabah 8.00'da tek bir yol için 300 km üzerinde bir zirve ile tüm Paris yollarının sıkıştığı ifade edilmiştir. Paris'te, taksilerin sokakta hiç kimse kalmadığı için para kaybettiği, Cuma ve Cumartesi gecesi genel aktivitede düşüş olduğu vurgulanmıştır. Haberde

ayrıca, Fransa hava yolu şirketlerinde de müşteri kaybı başladığı ve borsanın % 6 azaldığı belirtilmiştir. Easy Jet havayolu şirketinin açıklamasına göre, bu hafta sonu Fransa'dan gönderilerin iptal olduğu ifade edilmiştir. Böylece terör saldırısının Fransa'daki yaşam şeklini büyük oranda değiştirdiğine dikkat çekilmiş, durum olumsuz boyutuyla habere yansıtılmıştır.

3.4.2.2.7 Paris Saldırısının Le Figaro Gazetesi'ndeki Söylemi

15 Kasım 2015 tarihli Le Figaro Gazetesi'nde; Paris saldırısı ile ilgili ilk haber; *“Daesh'in Fransa'ya yeni şiddet tehdidi”* başlığıyla verilmiştir. Sadece birkaç saat sonra Paris saldırılarını gerçekleştirenlerin DAEŞ olduğunun iddia edildiği, Fransa'nın Suriye'ye düzenlediği saldırıların sonucu, 8 kişinin patlayıcı kemerlerle ve kalaşnikof silahlarla Fransa'nın başkentinin kalbinde saldırı gerçekleştirdiği ve DAEŞ'in internette yayımlandığı bilgiye göre önceden özenle seçilmiş yerleri hedef aldıkları belirtilmiştir. DAEŞ'in medya kolu tarafından yayınlanan bir videoda DAEŞ'in Fransızları tehdidine devam ettiği ve Fransa'daki saldırılardan sonra Fransızlara, *“pazara gitmeye bile korkacaklar”* dediği belirtilmiştir. *“Kan vermek için acele etmeyin”* başlıklı diğer haberde; Cuma gecesi, birçok kişinin kan bağışi yapmak için sosyal ağlar üzerinden çağrıda bulunduğu, bunun oldukça duyarlı bir davranış olduğu ancak, özellikle Paris'te, Fransız Kan Kurumu'nun (EFS) yaralıları için yeterli kanın mevcut olduğunu ifade ettiğine ve hastaneleri kalabalık etmemek için harekete geçmeme çağrısında bulunduğu belirtilmiştir. Ayrıca, Dr. François Charpentier'in kan ürünlerinin çok kısa bir ömrü olduğu ve bir donörle bağış arasında minimum zaman geçmesi gerektiği yönündeki açıklamasına yer verilmiştir. *“Saldırlardan sonra aramalar yetersiz”* şeklindeki başlıkla kurgulanan haberde; Cumartesi günü geç saatlerde bile Paris'te saldırıların kurbanları belirlemek için çok az bilginin bulunabildiği, hayatını kaybedenlerin kimlik bilgilerinin yeterli oranda açıklanmadığı ifade edilerek, çalışmaların yavaşlığına dikkat çekilmiştir. Hayatını kaybeden veya yaralananların yakınları için kurulan bir telefon hattının ve internet üzerindeki platformun endişeleri yatıştırmak için yeterli olmadığı vurgulanmıştır. *“Sosyal ağların önemi”* başlığıyla devam edilen haberde; Cuma akşamından bu yana, internet kullanıcılarının sevdiklerinin resimlerini sosyal ağlar ve twitter üzerinden yayınladığı belirtilmiştir. Bu mesajların genellikle bilgilerin yayılmasına katkıda bulunmak için bir dizi anahtar kelime ile verildiği, #aramaParis, arıyorum #, # Bataclan ve Twitter hesapları gibi @ SOSParis1311, #aramakParis şeklinde 400.000 tweet olduğuna dikkat çekilmiştir. Aramaların saldırı gecesi Bataclan'da konser verecek olan rock grubu Death Metal Eagles'in Facebook sayfalarında da yer aldığı ifade edilmiştir. Haberin devamında paylaşılan mesajların içeriklerine yer verilmiş, çoğunun genç olduğu ve gülümseyen fotoğraflarının paylaşıldığı,

yakınlarının, yaralı, kurtuldu veya kaybedildiği yönünde içerikler paylaştıkları belirtilmiştir. “*Mağazalar kepenk kapattı*” başlıklı bir başka haberde; Paris’teki galerilerin ve mağazaların Cumartesi günü perdelerini indirdiği, hem gerçekleşen barbarlığa tepki için hem de hala korktukları için yapmış olabilecekleri belirtilmiştir. Forum des Halles ve Karusel Louvre alışveriş merkezleri ile lüks butikler ve merkezlerin de kapalı oldukları belirtilmiştir. Aynı tarihli son haberde; “*Tren istasyonları ve havaalanlarında güçlendirilmiş Kontroller*” başlığına yer verilmiştir. Haberde Paris’te Cumartesi günü tüm istasyonların ve havaalanlarının kapatıldığı, metroda normal dolaşan çok az yolcu olduğu, çoğunun evde kalıp gelişmeleri takip ettiği ifade edilmiş, çoğu turistin de seyahatlerini iptal ettiği belirtilmiştir. SNCF’nin bir yöneticisine göre, hükümetin tüm trafiği ve istasyonları açmak için jandarma ve polis güçlerinin seferber edilmesi ve güvenliğin sağlanması gerektiği yönündeki ifadelerine yer verilerek, kurumların ve vatandaşların ulaşım ile ilgili yaşadığı sorunlara dikkat çekilmiştir. Haberde ayrıca, ilave 1500 askerin takviye edildiği, RATP ağında 300 asker ve polisin güvenlik için istasyonlarda bulunduğu bilgisine yer verilmiştir. Bu yönüyle de haberde saldırı sonrası, yaşam şartlarındaki olumsuz değişime ve alınan güvenlik önlemlerine dikkat çekildiği görülmektedir.

16 Kasım 2015 tarihli Le Figaro Gazetesi’nde ilk dikkat çeken; “*Hollande tepkili; ‘bir mücadeleyle karşı karşıyayız’*” şeklindeki ifadesinin öne çıkarıldığıdır. Terörist saldırılarından üç gün sonra Cumhurbaşkanı’nın; “*Saldırıları, acımasız bir savaşa yol açacaktır, meclis İslam Devleti tehdidine karşı, iç ve dış güvenlik tasarısı önlemlerini açıklayacak*” şeklindeki ifadeleri direkt olarak habere aktarılmıştır. Nicolas Sarkozy’nin katıldığı televizyon programında, güçlü önlemler ve özellikle şüpheli kişilerin göz hapsine alınması ve bunların elektronik bileklik takmak zorunda olmalarını istediği açıklamasına da yer verilen haberde, Paris Belediye Başkanı’nın, Le Figaro gazetesine yaptığı röportajında “*Radikal İslamcı mücadelemizde ileri gitmemiz gerekir*” dediği belirtilmiştir. Haberin devamında, Fransa ve dünyayı korkutan o saldırının ardından, François Hollande ve Manuel Valls’in; dehşete düşen Fransızları İslamcı terörizme karşı meydan okumaya davet ettikleri, “*Fransa Acımasız ve düşmanlarını yok etmek istiyor*” şeklindeki sözleri öne çıkarılmıştır. Bunun nasıl sağlanacağına dikkat çekilen haberde; iktidarda olan sol partinin, bu savaşı kazanmak niyetindeyse, kendinden vazgeçip yollar bulmak zorunda olduğu belirtilmiştir. Hollande’ın Radikal Sol Partisi’nden; Adalet Bakanı olan Christiane Taubira’ya saldırganlardan birinin Fransız olduğu ve birçok suçu olmasına rağmen hiç hapiste bulunmamış olması nedeniyle ona hukuken adli bir prosedür uygulayıp uygulamayacağını merak edildiği belirtilmiş, tüm ceza zincirinin gözden geçirilmesi ve tüm imkânların

sertleştirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Hollande'ın başarılı olmak istiyorsa Christiane Taubira'ya ve ayrıca Angela Merkel'e de hayır demesi gerektiği ifade edilmiştir. Böylece iktidarın karşıt partilerden aldığı tepkinin öne çıkarıldığı görülmektedir. Hristiyan Demokrat Birliği'nin (CDU), göçmenlere karşı cömert politikasının müthiş bir tarihsel hata teşkil ettiği, Akdeniz'in diğer kıyısındakilerin Büyük Halifelik adına, bu büyük göçün bir nimet olduğunu gördüğü ve Batı'da kan dökmek için hayal kurduğu ifade edilmiş, "*Sol parti bu gerçekleri itiraf edebilir mi?*" şeklinde sorgulayıcı bir tavır sergilenmiştir. Burada da Hollande'ın göçmen politikasının nelere mal olabileceği yönünde sert eleştirilerin öne çıkarıldığı görülmektedir. "*Hollande kendi kimliğini belirleyen tarzını terk edecek mi?*" şeklindeki soruyla da iktidara yönelik güvensiz tavra devam edilmiştir. Devamında, François Hollande'ın kararlılığını ispatlamak istediği ve karşılık vermek için aldığı önlemleri meclis önünde duyurmak istediği belirtilmiştir. Bu konuşmanın amacının, merhamet etmeden ve amaca yönelik hareket ettiğini göstermek olduğu ifade edilerek, Hollande'ın bu saldırıların savaş hareketi olduğunu nitelendirdiği, Fransa'nın belirlenmiş bir düşmana karşı olduğu, DAESH'in hazırlanıp, Suriye ve Irak'tan, Avrupa'ya dayanarak eylemleri koordine ettiği ifade edilmiştir. Hollande'ın, istihbarat yasasının acımasız olarak tanımlanmasını kınadığı ve eleştirileri önlemeyi umut ettiğinin de belirtildiği haberde, Konut Bakanı Emmanuelle Cosse'nin herhangi bir demokraside olağanüstü hal olursa, özgürlükleri garantiye almak için bir parlamento denetimi gerektiği konusunda Devlet'i uyardığı belirtilmiştir. Önceki yasaların terörizme uygun olduğunu, muhalefetin ise daha da sıkılaştırılması çağrısında bulunduğu ve Sarkozy'nin Hollande'dan köklü değişiklikler istediği, mesajın açık olduğu, sadece bu şartla Ulus birleşimi olacağı yönündeki ifadelerine yer verilmiştir. Haberde ayrıca, bazı siyasetçilerin Suriye ve Irak'a Fransız asker gönderilmesine karşı olduğu, bazılarının da müdahale edilmesini, sessiz kalınmamasını istediği, sağ taraftaki partilerin liderlerinin böylece, milli birlikteki ilk çatlakları ifade ettiği belirtilmiştir. Başbakanın kutsal birlik çağrısı yaptığı, muhalefete el uzattığı ve önerilere çok özenli olacağına güven verdiği ifade edilmiştir. Parlamenterlerin ise müdahalesiyle, Hollande'ın toplantısından sonra bir tartışma yaşandığı ve milli birliğin daha çok çatırdadığına dikkat çekilmiştir. Millet Meclisi Başkanı Claude Bartolone'un, hükümetin herhangi bir önlem düşüncesini Meclis'in inceleyeceğini ve Devlet'in saldırılara cevabını düzeltereğinin öne çıkarıldığı görülmektedir. Dolayısıyla siyasetler arasındaki tartışmalı ortam olumsuz bir tavırla haberde sergilenmiştir.

Paris saldırılarına ilişkin bir başka haberde; hala kimliği belirlenemeyen kurbanlar olduğu, bu durumun ailelerin dramında yeni bir patlama oluşturduğu, bu yüzden Sarkozy'nin iklim konferansının ertelenmesini istediği belirtilmiştir. Devamında; Antalya'daki G20

zirvesinde, Paris saldırılarının herkesin görüşmelerinin ve tartışmaların ana konusu olduğu ifade edilmiştir. En zengin ülkelerin liderlerinin, cihatçı tehditlere karşı sert olma kararlılıklarını teyit ettikleri belirtilmiştir. Bir başka haberde; gösteri yasağına rağmen saygı duruşu ve toplanmaların Paris'in bütün sokaklarında görüldüğü ve protesto edildiği, günün sonunda yanlış bir bomba alarmının ise ortalığı karıştırıp insanları paniklettiği ifade edilmiştir.

Bir diğer haberde; Sarkozy'nin, devlet liderine tepki gösterdiği ve politik başarısızlıklarını işaret ettiği belirtilmiştir. Hükümeti eleştirmek veya varsaymak konusunda, Alain Luppe ve Sarkozy'nin ters düştüğü ve Cumhurbaşkanı'nın rakiplerinden François Fillon'un bu olanların sorumlusunun Hollande olduğunu söylediği ifade edilmiştir. Ayrıntılarında; anti terörizm savaşında 4 maddenin oylandığı ama herhangi bir değişiklik olmadığı duyurulmuştur. Ulusal Cephe Partisi'nin, bu öfkeden yararlanarak, etkili bir politika sunabileceği ifade edilmiştir. Ulusal Cephe Partisi Lideri Marine Le Pen'in birçok teklifte bulunduğu dikkat çekilen haberde; Schengen'e bağlı çıkışları sınırları tutmak, askeri eylemleri iyileştirmek, saldırılar ve göçmenler arasında bir bağlantı olabileceğine karşı araştırma yapmak gerektiği yönündeki ifadelerine yer verilmiştir. Manuel Valls'in ise sol tarafın çözümlerini inceleyeceğini duyurduğu ve özellikle gözaltına alınma, milliyetten düşüş ve değerleri ihlal eden radikal imamların sürülmesi konularına önem vereceği belirtilmiştir. Ayrıca Le Pen'in, Avrupa'nın her yerinde güvenlik kontrollerinin güçlendirilmesi gerektiği yönündeki ifadesi de vurgulanmıştır. Bir başka haberde; Sarkozy'nin yine bir televizyon programında, tutuklama ve Suriye'den gelen Fransızları kontrol etmenin daha sıklaşmasını istediği, Fransa'nın daha saldırgan olması gerektiği ve herkese özellikle Ruslara ihtiyaç duyulduğunu ifade ettiği açıklamasına yer verilmiştir.

Aynı tarihli bir başka haberde ise; Cumhuriyetçilerden bir milletvekilinin, Devlet Başkanı'na bizzat sunduğu halde, terörizm savaşına karşı mücadele için önerdiği 28 önerinin incelenmediğine dikkat çektiği ifade edilmiştir. İktidarın terörizme karşı önlemler almak için çok hafif davrandığı, Hollande'a karşı olan partilerin kendisini bu sebepten dolayı suçladığı belirtilmiştir. Ama çözüm için, birlik ve uyumun mutlaka gerektiğinin de vurgulandığı ifade edilmiştir. Sağ partilerin geniş bir yasa çerçevesi istediği, ülkeyi yönetenlerin cezaların uygulanmasını ayaklar altına aldığı oysaki bunların çok önemli konular olduğunun belirtildiği öne çıkarılmıştır. Fransa'nın teröre karşı savaşmak istediği ama bunun için yeterli bütçesi olmadığı, yeni ekipmanlar, eğitimler ve araçları karşılamaya gücü olmadığı ifade edilmiştir. Bir başka haberde; Fransa'da terörizmi yok etmek için imamların sınır dışı edilmesinin yetmediği, interneti kullanmayı bilen insanların tehlikede olduğu, çünkü İslam'ı kullanarak

cihat etmeye çağırdıkları, özellikle gençlerin kandırıldığı, Fransa'da İslam'ın sosyal ağ gücüne karşı çaresiz kaldığı öne çıkarılmıştır. Böylece haberin büyük oranda siyasi liderler arasındaki tartışmalarla detaylandırıldığı görülmekte, ortada bir siyasi anlaşmazlık olduğu algısı yaratılmaktadır.

“*Soruşturma, Fransız ve Belçikalı ağında odaklanıyor*” başlığıyla devam edilen bir başka haberde; araştırmalar sonucu, üç intihar bombacısının Fransız olduğu, ikisinin Molenbeek'te yaşadığı belirtilmiştir. Molenbeek'in teröristler için arka taban olarak bilindiği, intihar bombacısının, Brüksel'den Bataclan'a kiralık arabayla geldiği, ikinci aracın, kontrollü şekilde Cumartesi günü sekiz teröristi taşıdığı ifade edilmiştir. “*Misilleme olarak, Fransa, Rakka'da İslam Devleti'ni bombaladı*” başlıklı bir başka haberde ise; Fransız uçaklarının dün gece Rakka kentini bombaladığı, bir eğitim merkezi ve bir cihad komuta merkezinin hedeflendiği, İslam Devleti'ne saldırıyı Fransa ve ABD'nin birlikte organize ettikleri belirtilmiştir. Ayrıca, Fransız ve Amerika'nın DAESH'le mücadelede işbirliği açıklamasında bulunduğu, uçak gemisi “*Charles de Gaulle*”ün bu hafta alana katılacağı bilgisi aktarılmıştır. “*Fransa'da sahnede Leros Adası: intihar bombacılarından birinin pasaportla inanılmaz yolculuğu*” şeklinde öne çıkarılan bir diğer haberde; “*Türkiye'den geçerek Yunanistan'ın adası Leros'ta, mülteci kartı aldıkları doğru mu? Aslında intihar bombacısına mı ait?*” şeklinde sorular yöneltilerek, intihar bombacılarının sahte pasaport alabilme hikâyelerine dikkat çekilmiştir. Suriye pasaportu bulunan canlı bombanın Suriyeli mülteciler arasından teröristlerin sızmasını kanıtladığı ifade edilmiştir. Bu mültecilerin binlercesinin yılın başından bu yana Avrupa'ya geldiği belirtilen haberde, Avrupa'da güvenlik görevlilerinin korktukları şeyin başlarına geldiğine vurgu yapılmış, dolayısıyla haberde, mülteci girişlerinin büyük problem olacağını herkesin bildiği ancak politikalar gereği izin verildiği mesajı yatmaktadır. Cumartesi günü, Yunan Sivil Savunma Bakan Yardımcısı Toskas Nikos'un, pasaport sahibinin 3 Ekim'de Leros Adası'nda kaydedildiğini doğruladığı ifade edilmiştir.

“*Psikiyatristler hayatta kalanların başucunda*” başlıklı diğer haberde; ailelere daha iyi destek vermek için, “*mağdurlara yardım*” adı verilen ve sağlık, iç güvenlik, adalet alanında gruplar ilk kez kurulduğu, aynı zamanda derneklerin, çeşitli yönetimlerin temsilcilerini bir araya getirdiğine ve görevlerinin, kurbanların ailelerine psikolojik destek vermek olduğuna dikkat çekilmiştir. “*Uzmanlar açıklıyor; Radikal imamların kovulması yeterli değildir*” başlıklı bir başka haberde ise; Radikal dincilerin eskiden sınır dışı edilirken şimdi bu kuralın yeterli olmadığı, çünkü insanların camide değil internet üzerinden videolarla radikalleştiği ve asıl buna çözüm bulmak gerektiği şeklindeki açıklamaları öne çıkarılmıştır. İçişleri Bakanı'nın açıklamasına göre; Fransa'daki camilerin % 3.5'inin Salafist yani radikal

dinci ve şiddet yanlısı olduğunun tahmin edildiği belirtilmiştir. Bunun 2.500 camiye kıyasla 150'sinin böyle olduğu, 2012 yılından bu yana 45 tahliye yapıldığı, İçişleri Bakanı Bernard Cazneuve'nun, bütün camilerde cihat çağrısının olabileceğinin doğruladığı ama asıl tehlikenin internetten geldiği çünkü Katar ve Suudi Arabistan gençlerinin imam videoları izlemekte olduğu ve bu imamların nefret ve şiddet vaazlarının gençleri beslediği, bu gençlerin de İslam'ın gerçek temellerini görmezden geldiklerine dikkat çeken açıklamasına yer verilmiştir. Filozof Bernard Godard, *“Gençlik ağırlıklı olarak internet üzerinde telkin edilmekte, imamların tahliye zamanı bitti”* şeklindeki ifadelerinin habere eklenmesiyle de söylem güçlendirilmiştir.

“Stade de France bilmecesi” başlıklı diğer haberde; Almanya karşısında Fransa'nın maç sırasında 80.000 seyircisi olduğu, intihar bombacılarının oyunun başlamasından sonra 17 dakika neden beklediği, bunun mantıklı olmadığı, herkes stadyuma girdikten sonra neden patladığı, 17 dakika önce herkes dışarıdayken neden patlamadığı sorgulanmış ve şüpheli bir duruma dikkat çekilmiştir. Spor Bakanı Thierry Braillard'ın; *“koordinasyon veya iletişim eksikliği olabilir, onlar eşzamanlı girmek istedi ama yapamadı”* şeklindeki ifadesi cevap olarak habere eklenmiştir. *“Doğu Paris, DAES'in saldırılarının merkez üssü oldu”* başlıklı diğer haberde saldırılara ilişkin detaylara yer verilmiştir. Teröristlerin 10. ve 11. Bölge üzerinde seçim yapmalarının rastgele olmadığı, Paris'in doğusunda, kalabalığın, barların, restoranların bulunduğu yer olması nedeniyle özellikle seçildiği ifade edilmiştir. Buraların *“yeni Paris”* sembolü olan ve gençlerin dinlenmek, barlarda alkol almak, müzik dinlemek için bir arada buldukları yerler olduğunu gösterdiği ifade edilmiştir. DAES'in orada her hafta sonu eğlenen 20 ile 30 yaş arasında bir nesli hedef aldığı, DAES'e göre, şeytani bir eğlence anlamında *“Şer bir bayram”* şeklinde tanımladığı yerleri hedeflediği vurgulanmıştır.

Le Figaro Gazetesi'nin 17 Kasım 2015 tarihli sayısında; *“Hollande Fransa'daki eylemin 'terör' olmadığını söyledi”* başlığına yer verilmiştir. Haberin içeriğinde; Cumhurbaşkanı'nın parlamentoda üzgün bir ifadeyle ve yavaş adımlarla kürsüye gelerek; *“Fransa da artık savaşıyor”* dediği ifade edilmiş, bunun bir savaş olduğunu, sıradan bir terör eylemi olmadığını ve her şeyin daha sert geçeceğini belirttiği ifadelerine yer verilmiştir. Özellikle Cuma gecesi, herkesin dışarıda olduğu bir gece, Paris eylemlerinin savaş gibi ortaya çıktığını belirten ifadelerine de yer verilirken, *“Ülkemizin, kendi değerlerine, kendi yaşam tarzına karşı bir saldırıdır”* söylemi doğrudan habere aktarılmıştır. Devamında Hollande'ın, Manuel Valls'in; *“medeniyetler çatışmada”* söylemini reddettiği, *“Kültür medeniyet çatışması değil, bu savaşa yol açan bir terör eylemi”* dediği vurgulanmıştır. Olağanüstü halin üç ay boyunca uzatıldığına dikkat çekilen haberde, parlamentoda bir güvenlik tasarısı ile

güvenliği güçlendirmek için önlemler sunulacağı, ama teröre karşı daha etkin mücadele için, sürpriz bir şekilde Cumhurbaşkanı'ndan Anayasa reformu istemesinin beklendiği öne çıkarılmıştır. Haberin sonunda Hollande'ın, patlamalara kadar terör eylemlerine karşı daha toleranslıyken, artık daha sert kurallar istediğine dikkat çekilmiştir. *“Yapılan araştırmalara göre adli ve polis hataları ortaya çıktı”* ifadesinin öne çıkarıldığı bir başka haberde; intihar bombacılarından birinin denetimli serbestlikten faydalanan birisi olduğu ve eylemin gerçekleştiği gün imza atmadığı, buna rağmen polis tarafından kontrol edilmemiş olduğu ve o gün intihar saldırısı gerçekleştirdiği vurgulanarak, polisin ihmaline dikkat çekilmiştir. Fransız yetkililere göre; daha önce, Ankara tarafından Fransa'ya rapor edildiği, çünkü teröristin Suriye'den gelip Türkiye üzerinden Fransa'ya geçtiği, ancak, Fransa'nın bunu dikkate almadığı belirtilmiş, güvenlik güçlerine yönelik eleştirilere devam edilmiştir. Fransız polisinin; *“S dosyası”*na sahip 11.000 kişi olduğunu, hepsini takip edemediğini açıkladığı ifadelerine de yer verilen haberde, sadece Irak ve Suriye'de 520'den fazla Fransız terörist olduğunu, herkesin genel olarak takip edilmediğini, daha tehlikeli kişileri takip ederek, uyuyan hücrelere ve örgütün başındakilere ulaşmaya çalıştıklarını ifade ettikleri açıklamalarına yer verilmiştir. Son olarak haberde; Türk yetkililerin 2014 ve 2015 yılında, terörist İsmail Omar Mostefai'yı iki kez rapor ettikleri ancak, Fransa'nın bir cevap vermediği vurgulanmıştır.

“Aileler dayanılmaz bir acıyla hayatını kaybedenleri teşhis için bekliyor” ifadesinin öne çıkarıldığı bir başka haberde; ailelerin yaşadığı drama dikkat çekilmiş, acıyla yakınlarından haber almak için bekledikleri ancak, prosedürler nedeniyle cevap alamadıkları, doktorların ise yaralıların tedavisinin haberden daha önemli olduğunu ve hayatını kaybeden 129 kişiden 103'ünün kimliğinin belirlendiğini ifade eden açıklamaları öne çıkarılmıştır.

“Paris Suriye'de baskınlarını yoğunlaştırdı” başlıklı diğer haberde; Fransa'nın terörizme karşı savaşta *“acımasız”* olacakları yönünde uyarıda bulunduğu belirtilmiştir. Paris saldırısına tepki olarak, Fransız uçaklarının Rakka kentini bombaladığı, François Hollande'ın baskınların devam edeceğini söylediği, *“hiçbir ateşkes olmayacak! Bizim düşmanımız DAESH”* şeklindeki ifadesi vurgulanmıştır. *“Salah Abdeslam Belçikalı polisten kaçmış”* başlığıyla yapılandırılan son haberde ise; katliamdan üç gün sonra, Salah Abdeslam'ın hala kayıp olduğu, suikastçılarının Cumartesi günü, bir çalıntı araba ile Belçika'ya döndüğü, haberde olumsuzlandırılarak sunulmuştur. Tüm firari araçları bulmak için Pazartesi günü, yüzden fazla polisin ve özel kuvvet mensuplarının hazırlandığı, Federal Polisin saat 11.00'de failerin ailesinin yaşadığı yere geldiği ve bir kişinin yakalandığı belirtilmiştir. Salah Abdeslam'ın yakalandığına inandıklarına dair televizyonda söylentilerin başladığı ancak yetkililerin

doğrudan haberi yalanladığı belirtilmiştir. Salah'ın kaçışının ne zamana kadar sürecektir olduğunun sorgulandığı haberde; Brussels'de olduğuna dair kanıtların olduğu, Molenbeek'in "terörist yuvası" olduğuna yönelik bilgilerin bulunduğu dikkat çekilmiştir. Bu şehrin genellikle teröristleri barındırmakta ve Belçika Hükümeti'nin gerçekten bu tehlikeyi ortadan kaldırmak istediği, Belçikalı siyasetçi Charles Michel'in; "risk almıyoruz, her duruma hazırlıklıyız" şeklindeki söylemi de öne çıkarılarak vurgulanmış, saldırıyla ilgili Belçika'nın içinde bulunduğu duruma dikkat çekilmiştir.

18 Kasım 2015 tarihli Le Figaro Gazetesi'nde; "Daha fazla güvenlik için daha az özgürlük Fransız hazır" başlığına yer verilmiş, haberin ayrıntılarında; yapılan ankete göre, terör tehdidinin %98 olduğu ve 1992'den beri böyle bir seviyeye hiç ulaşmadığı belirtilmiştir. Terör tehdidinin Charlie Hebdo saldırılarından sonra % 93' yükseldiğinin hissedildiği, aradaki farkın ise, kurbanlarının türü ve teröristlerin çalışma biçimi ile açıklanabileceği belirtilmiş, tüm Fransa'nın saldırılardan endişe duyduğu vurgulanmıştır. Haberde, solun her zaman bireysel özgürlükleri savunduğu ancak, ankete katılanların %84'ü gibi büyük bir bölümünün, güvenlik boyutuna geçiş yaptığı, onların kendi güvenliklerinin sağlanması için daha fazla kontrol ve kendi özgürlüklerine bazı sınırlamalar getirilmesini kabul etmeye hazır olduklarını söyledikleri belirtilmiştir. François Hollande ve Manuel Valls'ın "savaş"ı konuştuğu, Fransızların %59'unun bu ifadeleri onayladığı vurgulanmıştır. IFOP'un (Kamuoyu Fransız Enstitüsü) yaptığı ankete göre; Fransızların %85'i Fransa'nın Suriye'ye müdahalesini onayladığı ama onların sadece %38'inin, geçen ay ise %49'unun göçmenleri barındırmayı kabul etmek istediği belirtilmiştir. "Uzmanlar Hollande'ın planı hakkında ne düşünüyor?" başlıklı bir başka haberde; François Hollande'ın zorlukla açıkladığı güvenlik paketinin, güvenlik uzmanları arasında bazı soru işaretleri yarattığı ifade edilmiştir. Kriminoloji Profesörü Alain Bauer'ın; François Hollande'ın polisin artmasını istemesine karşılık, hukuku değiştirmek gerektiğine inandığı yönündeki ifadeleri vurgulanmıştır.

"Telegram uygulaması, istihbarat ajanları için gerçek bir sorun" başlıklı bir diğer haberde; bu konunun 13 Kasım saldırıların ardından terörle ilgili tüm tartışmalarda, vazgeçilmez bir unsur haline geldiği, teröristler tarafından şifreli iletişim araçlarının kullanımını engellemek için seslerin yükseldiği ifade edilmiştir. Bu işlemin, sadece sahibi tarafından bilinen bir anahtar ile gerçekleştirildiği belirtilmiş ancak, yine de imkânsız olan bir şifre çözme anahtarının olmadığı vurgulanmıştır. "İstihbaratın baş ağrısı" şeklinde nitelendirilen "Telegram" uygulamasının ana özelliğinin, alınan mesajları bir süre sonra kendi kendine imha etmesi olduğu belirtilen haberde; cihazlar arasında çok popüler olduğu, bu tür uygulamalarda, başka bir kişinin diyalogları görmesine izin verilmediği ve şifreli oluğu

belirtilmiştir. Bunun dışında “WhatsApp” uygulamasının da cihatçıların en iyi haberleşme kaynağı olduğuna dikkat çekilmiştir. Haberin ayrıntılarında; Belçikalı cihatçıların kan dondurucu videosunun bir kaç gündür Facebook sosyal ağında yayınlandığı ve bu propagandaya yönelik görüntülerde, yapacakları barbarca eylemleri Fransızca tanımladıkları vurgulanmıştır. 17 milyon kere izlendiği belirtilen videonun, duygu ve sosyal ağ ılımlılık politikasına keskin eleştirileri kışkırttığı ifade edilmiştir. Bu sosyal ağlarda rahatlıkla paylaşılan dünya kullanım kurallarına göre insanları şoke eden resimleri, nefret, tahrik, tehdit ve nedensiz şiddet içeren her şeyin kaldırılması gerektiğine dikkat çekilmiştir. Ama bazen, resimlerin amacının kınamak veya bildirmek isteyen yönde istisnalar olabildiği de habere eklenmiştir. Bu videonun da silinmeme nedeninin bu olduğu ifade edilmiş ve bu videoyu Paris saldırısından sonra DAESH terör örgütünün değil, İtalyan bir milletvekilinin paylaştığı belirtilmiştir.

Bir başka haberde Twitter’ın da İslam Devleti destekçileri arasında popüler bir sosyal ağ olduğu belirtilmiştir. Ancak, artık cihatçıların bu platform üzerinde paylaşım yapmalarına izin verilmediği, Nisan 2015’te cihatçıların ve destekleyicilerinin video ve fotoğraflarını paylaştığı hesaplardan 10000 hesabın silindiğine dikkat çekilmiştir. Ancak, Bataclan’daki saldırıdan hemen sonra konser salonunun içerisinin fotoğrafının paylaşıldığı da vurgulanmıştır. Son olarak haberde; bu iletişim uygulamalarında şifreleme özelliği bulunduğu ve bu nedenle teröristler için çok avantajlı olduğu ifade edilmiştir. Böylelikle rahatlıkla birbirleriyle konuşabildikleri ve sürekli irtibat halinde oldukları hatta saldırıları bunun sayesinde rahat bir şekilde bile düzenlemiş olabilecekleri vurgulanmıştır. Böylece haberde, terör örgütlerinin iletişim stratejilerindeki değişime dikkat çekildiği ve bireysel iletişim sistemlerinin, eylemlerini gerçekleştirmelerine ve izlerini nasıl kaybettirdiklerine yönelik bilgiler öne çıkarılmıştır.

“Kalmak veya gitmek? 11. Bölgede insanlar bu soruyu merak ediyor” ifadesinin öne çıkarıldığı haberde, 11. Bölgede yaşayan ve 10 ay içinde ikinci kez saldırıya uğrayan mahallelinin, mahalleyi terk etmekle, kalmak arasında ikilem yaşadıklarına dikkat çekilmiştir. İnsanların “Neden biz? Neden bizim mahalle?” şeklinde saldırıyı sorguladıkları vurgulanmıştır. Belediye Başkanı François Voglin’in ise nüfusu ikna etmeye çalıştığı ifade edilmiştir. Ayrıca, o mahallede büyüyen 43 yaşındaki Florent adlı vatandaşın, mahalleyi terk edeceği ve güvenli bir yerde çocuklarını büyütme kararı verdiği ifade edilmiştir. Sol partililerin ise; korkuya rağmen, mahalleden gitmeyecekleri ve mahalle hayatının eskisi gibi olacağını söyledikleri belirtilmiş, mahallede yaşayanların kendilerini korumak için farklı çözümler bulmaya çalıştıkları öne çıkarılmıştır.

Paris saldırısı haberleri ile incelen tarihler arasında son olarak 19 Kasım 2015 tarihinde karşılaştığı görülmüştür. “*Fransız topraklarında ilk defa bir kadın intihar bombacısı*” başlığıyla verilen haberde; DAEŞ’in korku içinde farklı bir adım atarak, Fransa’da ilk kadın intihar bombacısını görevlendirdiğine dikkat çekilmiştir. Özel harekât polislerinin operasyon düzenlediği sırada, kadın intihar bombacısına teslim olmasını söylediği ancak, kadın bombacının kendini patlattığı bilgisine yer verilmiştir. Haberin devamında; resmi olmayan kaynaklara göre, kadın teröristin Abdelhamid Abaaoud’un kuzeni ve herkese göre sorunsuz, normal bir kadın olduğunun açıklandığı ancak, genç kadının cihad için Suriye’den gönderildiği belirtilmiştir. Haberde ayrıca, “*Cihadist*” olarak tanımlanan 570 kişinin arasında yaklaşık 200’ünün kadın ve aralarında çok fazla da gençlerin olduğu belirtilmiştir. Fransa’dan Suriye’ye 30 kadar 18 yaş altı çocuk ve özellikle internetten propagandaya maruz kalan çok fazla kadın nüfusun kolaylıkla Suriye’ye gidebildiği belirtilmiştir. Haberde kullanılan, “*cihadist*” kavramının Fransızlar tarafından kullanıldığı ve dini terör anlamına geldiği görülmektedir. Bu bağlamda Fransa’nın “cihad” kelimesinin gerçek anlamını dikkate almadığı ve terörü “dini terör” olarak göstermek için “cihadist” kavramını kullandığı görülmektedir. Fransa’nın sol kesim siyasilerinin bazılarının, teröristlerin isimlerinin gazetelerde verilmemesi gerektiği yönündeki sözlerine yer verilerek, hepsinin Arapça isim olmasından dolayı, Müslümanlığın aleyhinde bir atmosfer yarattığı belirtilmiştir. Filu Üniversite’sinden Jean-Pierre’in, İslam dinine en büyük fanatizm duyanların Batılı kadınlar olduğunu, onların “*şeytan gibi*”, chatlerle internetten çocukların beynini yıkadığını ve Suriye’ye çektiğini ifade eden sözlerinin öne çıkarıldığı görülmektedir.

Teröristler için havaalanlarının süzgeç gibi olduğunun belirtildiği bir başka haberde; teröristlerin serbestçe dolaştıklarına dikkat çekilmiş ve bu durum eleştirilmiştir. Eski bir teröristin ifadesine de yer verilen haberde; genellikle kendi gerçek pasaportu ile Avrupa’da gezdiğini açıkladığı vurgulanmıştır. Kontrollerden kolaylıkla geçtiği, böylece nihai hedefi cihada birçok Avrupa ülkesinden geçerek rahatlıkla ulaştığı öne çıkarılmıştır. Fransız yetkililerin, bir teröristin Schengen vizesiyle Avrupa’da bir saldırı yapacaksa, direkt hedef noktaya gitmediğini, önce Paris’ten İstanbul’a sonra Paris’ten Münih’e ve sonra İstanbul’a giderek, “*fraksiyonel uçuşlar*” yaptığı böylece, ülkeler arasında izini kaybettirdiğini, kolaylıkla saldırısını gerçekleştirebildiğini belirten ifadelerine yer verilmiştir. Avrupa kurallarına göre Şhengen’le Avrupa’da gezenlerin kişisel bilgileri başka ülkelere verilmemektedir. Fransız polisi yolcu adı kaydının yapıldığı PNR sisteminin güvenlik için işe yaramadığını söylediği belirtilmiştir.

“Kardeşlik Camisi polis tarafından basıldı” başlığının dikkat çektiği son haberde ise; ibadet yerinin aranmasının nadir bir eylem olmasına karşın, Cuma gecesi yaşanan saldırılardan sonra olağanüstü hal ile böyle bir arama yapıldığı belirtilmiştir. Pazar gecesi, İçişleri Bakanı Bernard Cazeneuve bir açıklama yaptığı, Müslüman dernekleri, cemiyetler, camiler, dini okullar gibi yerlerin kontrol altına alınması gerektiği hatta gerekirse yok edilmesi gerektiği yönündeki açıklamasına dikkat çekilmiştir. Bunun üzerine 16 Kasım Pazartesi gecesi polisin camiye baskın yaptığı ifade edilmiştir. Dini Cemiyet Başkanı Chiheb Harar’ın 24 saat boyunca gözaltına alındığı ve daha sonra serbest bırakıldığı çünkü suçsuz olduğunu söylediği belirtilmiştir. Haberde Harar’ın arama esnasında Kuran’ların yere atılmasına, caminin hasar görmesine kızdığı, polisin gelmesinde sorun olmadığı ama camiye zarar verilmesine tepki gösterdiği vurgulanmıştır. Haberde ayrıca, bu caminin iki imamının *“şiddet içeren vaaz”* ve *“demokrasi karşıtlığı”* suçlamalarıyla 2012 ve 2013 yıllarında ihraç edildiği ve bu nedenle camiye polisin baskın yaptığı belirtilmiştir.

SONUÇ

Medya bugün sahip olduğu güçle, gerçeği yeniden inşa ederek kitleleri şekillendiren, yönlendiren, siyasal, ekonomik ve sosyo-kültürel anlamda tüm yaşamı yapılandıran bir işleve sahiptir. Tarihin, medyanın olanakları sayesinde kazanılan zaferler veya gücünün dikkate alınmaması nedeniyle kaybedilenlerle dolu olması, medyanın bu işlevinin önemini kanıtlamaktadır. 21. Yüzyılın özellikle küreselleşmenin etkisiyle bilgi, iletişim ve teknoloji çağı olması nedeniyle farklı bir boyuta geçen dünyada medya, odak noktayı oluşturmaktadır. Ayrıca medyanın, toplumsala etki eden siyasal ve sosyo-kültürel tüm oluşumları halka ileterek kitleleri manipüle etme gücüne sahip ve ekonomik anlamda da oldukça büyük bir endüstriyi yönetiyor olması, egemen güçler tarafından kısıtlanmasını kaçınılmaz hale getirmektedir. Geçmişten bugüne her çağda ve her toplumda var olan egemen güçler kendi ideolojilerini yaymak ve kamuoyu oluşturmak için çağın teknolojik imkânları doğrultusunda medyadan yararlanmışlardır. Bu fayda beklentisinin doruk noktasına ulaşması ise 21. yüzyıl bilgi, iletişim ve teknoloji çağına girilmesiyle gerçekleşmiştir.

Terör ise bugün tüm dünyayı sarsan, örgütlenmeler ve eylemler bakımından farklı bir boyuta geçen durumuyla, dünyaya korku salmaya devam etmektedir ve terör kuşkusuz medyada en çok yer kaplayan ve temsil edilen oluşumlardan biridir. Kuvvetler ayrılığı olan ülkelerde medyanın da dördüncü güç olduğunun kabul edildiği günümüzde, medya organları ulusal ve uluslararası boyutlarda ülkelerinin iç ve dış politikasını da şekillendirmekte ve bu politikaları dünyaya servis etmektedir. Dolayısıyla her yeni güne dünyadan bir terör haberiyle uyanılan ve yayın organlarından en azından birkaçından uzak durulamayan içinde bulunduğumuz yüzyılda, terörün medyada nasıl temsil edildiği ve bunun yanında terör örgütlerinin de kendi ideolojileri doğrultusunda medyayı nasıl kullandığı araştırmaya ve analiz edilmeye oldukça değer bir konudur.

Bu gelişmeler ışığında terörün 21. yüzyılda medyada nasıl temsil edildiğinin analizini yapmak ve medyanın yayın politikalarının, ideolojilerin yayılması noktasında nasıl bir role sahip olduğunu ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada, 2015 yılı içerisinde Türkiye ile Paris'te meydana gelen iki farklı terör eyleminin gazete haberleri analiz edilmiştir. Bu bağlamda kuramsal olarak propaganda modeli temel alınarak, medyanın yayın içeriklerinin egemen güçlerin baskısı altında ancak bazı filtrelerden geçerek yapılandığı haberlere ilişkin, geliştirilen hipotezlere cevap aranmıştır.

Ankara ve Paris saldırıları ile ilgili haberlerin gazetelerde nasıl sunulduğunun analiz edildiği çalışmada, haberler çalışmanın ana yöntemi olan eleştirel söylem analizi ile

çözümlemiş, haberlerde yer alan ve var olan niceliksel değerleri ortaya koyabilmek amacıyla da içerik analizi uygulanmıştır.

Öncelikli olarak örnekleme dâhil olan 4 Türk, 3 Fransız gazetesinde tarama tekniğiyle haberler sayılmış ve toplamda 1613 adet Ankara saldırısı, 1815 adet Paris saldırısı haberlerine ulaşılmıştır. Ayrıca, Ankara ve Paris saldırılarının tüm terör haberleri içerisinde ne kadar yer kapladığı da incelenmek üzere iki ayrı hafta boyunca gazetelerde yer alan diğer terör konulu haberler de içerik analizine dâhil edilmiş, bu kapsamda da 11-17 Ekim haftasında Ankara saldırısı haricinde 622 adet terör konulu habere ve 14-20 Kasım haftasında ise Paris saldırısı hariç 912 adet diğer terör konulu haberlere rastlanmıştır. Ele alınan 11-17 Ekim 2015 tarihli haftada, ilk olarak Ankara saldırısına ilişkin haberlerin sunumunda ulusal gazeteler ve Fransız gazeteleri arasında birtakım farklılıklar tespit edilmiştir.

İçerik analizi sonucunda Türk gazetelerinden Ankara saldırısına ilişkin haberlere en fazla yer veren gazetenin Cumhuriyet Gazetesi, en az yer verenin Yeni Akit Gazetesi olduğu görülmüştür. Toplamda ise Türk gazetelerinde 1564 Ankara saldırısı haberinin yer aldığı görülmektedir. Fransız gazeteleri olan Le Monde, Libération ve Le Figaro'nun ise toplamda sadece 49 habere yer verdiği tespit edilmiştir. Bu sayının Paris saldırısına örnekleme dâhil edilen ulusal gazeteler Sabah, Cumhuriyet, Yeni Akit ve Hürriyet'te toplamda 688 habere yer verilmesiyle kıyaslandığında çok düşük olduğu görülmektedir. Le Monde, Libération ve Le Figaro gazetelerinin ise Paris saldırısına ilişkin haberlere toplamda 1127 kez yer verdiği tespit edilmiştir. Bunlardan Paris saldırısı haberlerine en fazla yer veren gazetenin ise 547 haberle Le Monde, 221 haberle de en az yer verenin Libération olduğu görülmektedir.

Diğer terör konulu haberlere ise Ankara saldırısının yaşandığı hafta içerisinde ulusal gazetelerde toplam 599 habere, Fransız gazetelerinde ise toplam 23 habere yer verildiği, Paris saldırısının yaşandığı hafta ise ulusal gazetelerde diğer terör konulu haberlere toplam 883 habere, Fransız gazetelerinde ise aynı hafta toplam 29 habere yer verildiği görülmektedir. Bu haber sayıları dikkate alındığında, Türkiye ve Fransa'nın gündemlerinde terörün ne kadar yer aldığı arasındaki uçurum öne çıkmaktadır. Aynı şekilde, Ankara saldırısına Fransız gazetelerinin yer verme oranıyla, Paris saldırısı haberlerine Türk gazetelerinin yer vermesinin arasında da oldukça büyük bir fark olduğu dikkat çekmektedir.

Gazetede sunulduğu yer bakımından incelendiğinde; Ankara saldırısı haberleri ulusal gazetelerde toplam 26 kez manşetten verilirken, Fransız gazetelerinde 2 kez verildiği, Le Figaro'da ise manşette hiç yer almadığı görülmektedir. Paris saldırısı haberlerinin ise ulusal gazetelerde toplam 7 kez manşetten verildiği, Sabah Gazetesi'nde ise manşette hiç yer almadığı buna karşılık, Fransız gazetelerinde ise toplam 16 kez manşetten verildiği

görülmektedir. Fotoğraflı haber sayıları incelendiğinde ise; Ankara saldırısı haberlerinde ulusal gazetelerde toplam 683'ü fotoğraflı haberken, Fransız gazeteleri sadece 11 fotoğraflı habere yer vermiştir. Paris saldırısında ise ulusal gazetelerde toplam 366 fotoğraflı haber kullanılırken, Fransız gazetelerinde toplam 357 fotoğraflı habere yer verilmiştir. Bu durumda Paris'te yaşanan bir terör haberine Türk gazeteleriyle Fransız gazetelerinin neredeyse eşit oranda fotoğraflı habere yer verildiği, buna karşılık Türkiye'de yaşanan terör saldırısında ise arada uçurum olduğu görülmektedir.

Diğer terör konulu haberler dikkate alındığında, Ankara saldırısının yaşandığı hafta, ulusal gazetelerde manşette verilen 4 terör haberi yer alırken, sadece Le Figaro'da 1 kez manşetten verilen terör haberi ile karşılaşılmış, Paris saldırısının yaşandığı hafta ise ulusal gazetelerde Paris saldırısı hariç diğer terör konulu haberler toplamda 10 kez manşetten verilirken, yine Le Figaro'da sadece 1 habere manşette yer verilmiştir. Fotoğraflı verilen terör haberleri incelendiğinde ise; Ankara saldırısının yaşandığı haftada, ulusal gazetelerde toplam 327 fotoğraflı diğer terör konulu haberlere yer verilirken, Fransız gazetelerinde ise bu sayının 16 olduğu görülmekte, Paris saldırısının yaşandığı hafta ise ulusal gazetelerde diğer terör konulu haberlere fotoğraflı şekilde 363 kez yer verilirken, Fransız gazetelerinde 17 kez verildiği görülmektedir.

Konularına göre dağılımına bakıldığında Ankara saldırısına ilişkin haberlerde en fazla; saldırıyla ilgili genel bilgilere ve ardından da siyasi liderlerin açıklamalarına yer verildiği görülmektedir. Paris saldırısına ilişkin ise en fazla saldırıyla ilgili genel bilgiler ile Fransa'ya etkisi ve yaşam şartlarındaki değişime yönelik haberlere yer verildiği görülmektedir. Ankara saldırısı ile ilgili Türkiye'nin siyasi liderlerinin açıklamalarına yönelik haberlere 329 kez verilmişken, Paris saldırısından sonra Fransa siyasi liderlerinin açıklamalarına ilişkin toplamda sadece 68 haberin yer aldığı görülmektedir. Sabah Gazetesi'nin maksimum oranda siyasi liderlerin açıklamalarına yer verirken sadece 1 kez güvenlik zafiyetine yönelik habere yer vermesi, Cumhuriyet Gazetesi'nin ise; en fazla güvenlik zafiyeti ile ilgili haberlere yer vermesi gazetelerin ideolojik duruşlarını öne çıkarmaktadır. Aynı doğrultuda Yeni Akit Gazetesi'nin siyasi liderlerin açıklamalarına en yüksek oranda yer verirken, yayın yasağı, diğer ülkelere etkisi ve yaşam şartlarındaki değişim ve güvenlik zafiyeti konularına minimum oranda yer vermesi, gazetenin ideolojik tavrıyla doğru orantılıdır. Hürriyet Gazetesi'nde ise daha dengeli bir dağılım görülmekle birlikte, en fazla güvenlik zafiyeti ve saldırıyı yaşayanların hikâyelerine ilişkin haberlere yer verilmiş olup, en düşük oranda topluma etkisi ve yaşanan değişime yönelik haberlerin yer aldığı görülmektedir.

Haberlerin konu dağılımındaki oranların gazetelerin ideolojik duruşlarıyla büyük oranda örtüştüğü dikkat çekmektedir. Fransız gazetelerinin Ankara saldırısına ilişkin haberleri sunarken öne çıkardığı konular ise üçünde de saldırıya ilişkin genel bilgileri içeriyor olmasıdır. Diğer konulara ise genel olarak dengeli şekilde yer verildiği, anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir. Aynı haber konuları Paris saldırısının yaşandığı hafta incelendiğinde; Sabah Gazetesi'nin saldırıyla ilgili genel bilgilerle Fransız siyasi liderleri dışındaki siyasi liderlerin açıklamalarına en fazla yer verirken en az sayıda güvenlik zafiyetine ilişkin haberlere yer verdiği görülmektedir. Cumhuriyet Gazetesi'nde ise; genel bilgiler içeren haberler en fazla sayıda yer alırken, yayın yasağı haberinin 1 kez verildiği görülmektedir. Yeni Akit Gazetesi'nde genel bilgilere en fazla oranda yer verilirken, güvenlik zafiyetine ilişkin haberlere sadece 1 kez yer verildiği ve yayın yasağına ilişkin haberlere ise hiç yer verilmediği görülmektedir. Hürriyet Gazetesi'nde de benzer yönde genel bilgilere yoğun olarak yer verilirken yayın yasağı ile ilgili haberlere hiç yer verilmediği görülmektedir. Le Monde Gazetesi'ne bakıldığında en fazla oranda genel bilgilerin yer aldığı haberler ile Fransa'ya etkisi ve yaşam şartlarındaki değişime ilişkin haberler yer alırken, yayın yasağı haberlerine sadece 5 kez yer verilmiştir. Libération Gazetesi'nde ise; genel bilgiler ve yabancı siyasi liderlerin açıklamalarına ilişkin haberler en fazla sayıda yer alırken, yayın yasağı haberi hiç yer almamış ve güvenlik zafiyetine yönelik haberlere ise 1 kez yer verildiği görülmektedir. Son olarak Le Figaro Gazetesi'nde ise; en fazla Fransa'ya etkisi ve yaşam şartlarındaki değişim ile saldırıyı yaşayanların hikâyelerine yönelik haberlere yer verilmiş, diğer ülkelere etkisi ve yaşam şartlarındaki değişime yönelik haberlere en düşük oranda yer verilmiştir.

Fransız gazeteleri dikkate alındığında, gazeteler arasında ideolojik farklılıkların Türk gazetelerinde olduğu kadar çarpıcı şekilde öne çıkmadığı görülmektedir. Kendi ülkelerinde yaşanan bir terör saldırısı karşısında küçük farklılıklar olmakla birlikte çoğunlukla aynı doğrultuda haberlere yer verildiği tespit edilmiştir. Ancak, Fransız gazetelerinin Paris saldırısı dışında, Ankara saldırısı da dâhil olmak üzere, diğer terör konulu haberlere çok az yer ayırdığı, dolayısıyla gündemine almadığı dikkat çekmektedir. Türkiye'de ise gazetelerin Paris'te yaşanan saldırıyı büyük oranda gündemine taşıdığı görülmektedir. Ankara saldırısının ulusal gazetelerde yer alma oranları ve konulara göre dağılımı dikkate alındığında ise ulusal gazetelerin arasında çarpıcı yönde bir farklılık görülmektedir. Haber sayıları, sunum yerleri ve şekilleri ile özellikle konularına göre dağılıma bakıldığında hepsinin kendi ideolojileri doğrultusunda haber ürettikleri dikkat çekmektedir.

Ankara saldırısıyla ilgili haberlerde eleştirel söylem analizi yapıldığında da bulgular dikkat çekicidir. İlk olarak Sabah Gazetesi'ndeki haberler ele alınmıştır. Sabah Gazetesi'nin iktidar karşıtı görüşlere haberlerinde çok sınırlı sayıda yer verdiği, haber içeriklerinin büyük bir kısmının Cumhurbaşkanı Erdoğan, dönemin Başbakanı Davutoğlu ve Ak Parti temsilcilerinin açıklamalarından oluştuğu, bu açıklamalar rehber alınarak, gazetenin söyleminin güçlendirildiği ve gelişmeleri meşrulaştırdığı dikkat çekmektedir. Sabah Gazetesi'nin Ankara saldırısıyla ilgili genel olarak, siyasilerin sorumluluğunun üstünü kapatan, suçu bireyselleştiren bir haber söylemi geliştirdiği görülmektedir. Nitekim haberlerinde, siyasilere yönelik hiçbir eleştirel, sorgulayıcı bir söyleme rastlanmamıştır. Sabah Gazetesi'nin haberlerinde iktidarla aynı yönde söylemlerle haber içerikleri geliştirdiği, saldırıya ilişkin olumsuz detayların gizlendiği, olumlu girişimlerin ise tekrar haberleştirilerek yeniden üretildiği görülmektedir. Hürriyet ve Cumhuriyet Gazetesi'nin ısrarla üzerinde durduğu “*güvenlik zafiyeti*” konusu Sabah Gazetesi'nde hiç gündeme gelmezken, canlı bombaların arananlar listesinde yer aldığı bilgisine de hiç rastlanmamıştır. Çoğunlukla Bakanlıkların, Emniyet ve İstihbarat kurumlarının saldırıdan sonraki çalışmalarını öne çıkararak, herkesin sorumlu ve titiz davrandığı ve gerekenleri fazlasıyla yaptığı yönünde bir alt mesaj vermeye özen gösterdiği görülmektedir. Muhalefetin söylemlerine kısıtlı şekilde yer veren Sabah Gazetesi'nde, parti adı kullanmamaya özen gösterilerek, Cumhurbaşkanı ve Başbakan'ın açıklamalarına büyük oranda yer verilmiştir. Çoğunlukla birlikteliğe ve bütünlüğe vurgu yapan açıklamaların ve görüşmelerin haberleştirildiği, gazetenin bu yönüyle haberi olumlandırarak sunduğu dikkat çekmektedir.

Analize dâhil edilen tüm gazetelerin haberlerinde dikkat çeken bir diğer konu ise; IŞİD/DEAŞ/DAESH terör örgütü hakkında kullanılan isimle ilgili yaşanan karmaşadır. Açılımı Irak Şam İslam Devleti olan örgütün adı tüm dünyada ilk olarak; “*IŞİD*” olarak telaffuz edilmiş, ancak örgütün hiçbir ülke tarafından devlet olarak tanınmaması ve terör örgütü olarak ilan edilmesinden dolayı “*IŞİD*” ifadesinin kullanılmaması gerektiği gündeme gelmiştir. Türkiye'de de ilk defa Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından “*DAEŞ*” olarak kullanılmıştır. Ayrıca konu Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından G20 zirvesinde de gündeme getirilmiş, “*IŞİD*” tanımlamasının kullanılmaması gerektiği belirtilmiştir. Dolayısıyla gazetelerin bu terör örgütünün adıyla ilgili yaptığı tercihin, kendi ideolojisiyle orantılı olduğu söylenebilir. Bu doğrultuda; Sabah Gazetesi'nin özenle “*DAEŞ*” ifadesini kullandığı ve bu yönüyle iktidarın söylemiyle paralel olduğu görülmektedir. DAEŞ terör örgütünün adı ile ilgili olarak başta Fransa ve İngiltere olmak üzere , “*ISIS*” (Islamic State of Iraq and Syria-

Irak ve Suriye İslam Devleti) ya da “ISIL” (Islamic State of Iraq and the Levant) olarak da kullanılmaktadır.

Cumhuriyet Gazetesi’nde ilk dikkat çeken unsurların da sözcük seçimlerinde olduğu görülmektedir. Gazetede tüm haberlerde “İŞİD” adı kullanılmaya özen gösterilmiş, yine tüm haberlerinde iktidar partisi “AKP” şeklinde ifade edilmiştir. Ayrıca saldırıdaki canlı bombalara ilişkin tanımlamalarında “terörist” kavramı daha az kullanılırken, “zanlı veya fail” kavramlarını daha çok tercih ettiği dikkat çekmiştir. Cumhuriyet Gazetesi’nde Ankara saldırısına ilişkin haberlere oldukça geniş ölçüde yer verildiği, saldırıya ilişkin güvenlik güçlerine ve iktidara yönelik sert eleştiriler öne çıkarılırken, muhalefetin söylemlerine daha çok yer verildiği ve özellikle HDP’nin söylemleri üzerinden iktidarı suçlayan ifadelerle dikkat çekildiği görülmektedir. Canlı bombaların arananlar listesinde olduğunu defalarca haberlerine taşımış, dolayısıyla güvenlik zafiyetine vurgu yapmıştır. İktidarın açıklamalarına çok az sayıda yer verilmiştir.

Yeni Akit Gazetesi’nde ise; haberler oluşturulurken, çoğunlukla iktidar partisinden birinin açıklamalarına yer verildiği ve bunların kendi görüşlerini desteklemek üzere, hep olumlu taraflarıyla öne çıkarıldığı görülmektedir. Muhalefet partilerinin liderlerinin açıklamalarıyla bir haber yapılandırırken ise; genellikle olumsuzun öne çıkarıldığı ve bazen de alaya alınan ifadelerle oluşturulduğu dikkat çekmiştir. Dolayısıyla van Dijk’ın yönteminde dikkat çeken, *“bizim olumlu yönlerimizi öne çıkar, olumsuz yönlerimizi sakla”* tekniğinin Yeni Akit Gazetesi’nde sıklıkla yapıldığı görülmektedir. Yeni Akit Gazetesi’nin birçok haberinde ideolojik üretimin açıkça yapıldığı görülmekte, kendi ideolojisinde olmayan gazetelerin haberlerini ve kendisine ters düşen söylemleri ise oldukça ağır şekilde eleştirmeye, özellikle yer ayırdığı görülmektedir. İktidar yanlısı olduğu haberlerinin çoğunda öne çıkan gazetenin, iktidarı koruyan, savunan, sadece iktidar partisinin açıklamalarını ve görüşlerini öne çıkaran söylemlere yer veren bir tavrı olduğu dikkat çekmektedir. Ancak haberlerinde iktidarın söylemlerinin de ötesine geçerek, kendi ideolojisine ters olanlara karşı açıkça nefret söylemleri kullandığı görülmüştür.

Hürriyet Gazetesi’ndeki haberler analiz edildiğinde ortaya çıkan bulgular çoğunlukla, belli bir siyasi ideolojiyi üretmeye yönelik haberlere diğerlerine oranla daha az rastlandığı yönündedir. Genel olarak Ankara saldırısının Cumhuriyet tarihinin en kanlı saldırısı olarak tanımlanmasından yola çıkılarak ortaya çıkan vahşeti öne çıkaran yönde haberler ürettiği, hayatını kaybedenlerin, yaralananların ve yakınlarının yaşadığı acıyı tasvir etmeyi merkeze alan bir yaklaşım sergilediği gözlenmiştir. Daha çok terörün acımasız yönünü öne çıkarmak için, *“kan gölü, ceset parçaları, katliam yeri”* gibi sözcükleri kullandığı görülmüştür. Olayla

ilgili olarak iktidarın ve diğer siyasi liderlerin tümünün açıklamalarına dengeli şekilde yer vermeye çalışsa da özellikle güvenlik zafiyeti ve yayın yasağı ile ilgili haberlere eleştirel bir duruş sergileme yönünde olduğu ve bunu benimsediği görüşe yakın siyasi liderlerin açıklamalarına doğrudan atıfta bulunarak yaptığı, kendi yorumunu bu ifadelerin altına sakladığı tespit edilmiştir. Saldırının yaşandığı günü takiben ilk 3-4 gün boyunca haber üretirken daha temkinli ifadelerle yer vererek, “*iddia edildi, öne sürüldü*” gibi daha çok belirsiz ifadeler kullanılırken, dördüncü günden sonra elde ettiği bilgiler doğrultusunda daha net, sorgulayıcı hatta suçlayıcı ifadelerle de yer verdiği görülmüştür. Hürriyet Gazetesi’nin DAEŞ ifadesinin kullanılmasında, Ankara saldırısıyla ilgili olarak genellikle siyasi liderlerin açıklamalarına direkt olarak yer vererek haber ürettiği için, açıklama yapan siyasi lider söz konusu terör örgütü için hangi kavramı kullandıysa haberde o şekilde yer vermiştir. Dolayısıyla hem IŞİD hem de DEAŞ tanımlamalarına rastlanmıştır. Aynı yaklaşımla, iktidar partisi için de yaşanan AK Parti ve AKP ikilemi çerçevesinde bu ifadelerin kullanımının da gazetenin ideolojisiyle ilgili olduğu düşünülmektedir. Hürriyet Gazetesi kendi ifadelerinde iktidar partisinin onayladığı şekilde “*Ak Parti*” ifadesini kullanmış, ancak siyasi liderlerin kasıtlı olarak “*AKP*” şeklindeki telaffuzu aynen habere eklemiştir.

Sabah Gazetesi’nin Paris saldırısına yönelik haberlerinde ilk göze çarpan, haberler yapılandırılırken ideolojik bilgi eksilimine gittiğidir. Bunda saldırının Türkiye dışından bir ülkede gerçekleşmiş olmasının etken olabileceği gibi, gazetenin genel tavrının, incelenen diğer gazetelere göre tarafsız yayın anlayışı prensibine uymak istemesi de etkili olabilmektedir. Nitekim özellikle Yeni Akit ve Cumhuriyet’te direkt dikkat çeken propagandaya yönelik habercilik anlayışının, Sabah Gazetesi’nde çok açık şekilde görülmediği dikkat çekmektedir. Ayrıca sayıca ve kapladığı yer bakımından da diğer gazetelere oranla Paris saldırısı haberlerine daha az yer verildiği görülmüştür.

Cumhuriyet Gazetesi’nin Paris saldırısı haberlerine geniş ölçüde yer verdiği görülmüştür. Gazetede, Ankara saldırısında büyük oranda hükümeti sorumlu tutan yönde haber içeriği oluşturmasına rağmen, Paris saldırısına ilişkin haberlerinde Paris hükümeti aleyhinde söylemlere neredeyse hiç yer verilmediği görülmüş, “*cihatçı*” kimlikleriyle öne çıkarılan IŞİD’ci canlı bombaların Türkiye üzerinden yaptığı seyahatler konusunda, Türk hükümeti açıkça eleştirilmiştir. Ankara saldırısı ve Paris saldırısına ilişkin haberlerin karşılaştırmalı şekilde de yer verilen Cumhuriyet Gazetesi’nin benzer yöndeki durumlarda dahi Paris saldırısındaki olumsuz durumları yok saydığı, Ankara saldırısıyla ilgili olumsuz durumların ise ısrarla üzerine gidildiği dikkat çekmektedir.

Yeni Akit Gazetesi'nin Paris saldırısına ilişkin haberlerinde olayın ilk anından itibaren, Fransa'ya karşı eleştirel duruşunu haberlerinde açıkça sergilediği görülmektedir. Paris saldırısı haberlerinde sadece saldırı dikkate alınmamış, Fransa'nın politikaları tarihsel bağlamda ele alınarak, sömürgeci bir ülke olduğu yönünde mesajlara sıklıkla yer verilmiş ve Paris saldırısının neredeyse meşrulaştırıldığı görülmüştür. Haber içeriklerinin çoğunda haberciliğin ötesine geçilerek Fransa aleyhinde propaganda yaptığı ve nefret söylemlerine sıklıkla yer verdiği dikkat çekmektedir.

Hürriyet Gazetesi'ndeki Paris saldırısı haberleri incelendiğinde, genel anlamda ideolojik olarak bilgi eksiltimine gidildiği dikkat çekmektedir. Haberlerinde daha çok, terör ve IŞİD ile ilgili alınan kararlara ve önlemlere yer verildiği görülürken, doğrudan Paris saldırısı ile ilgili haberlerin de makul sayıda olduğu dikkat çekmekte, saldırının 4. gününden sonra azaldığı görülmektedir. Büyük oranda saldırıya ilişkin bilgilerin aktarıldığı ve farklı sayfa ve günlerde bazı haberlerin tekrarlandığı görülmektedir. Haberlerin küçük bir kısmında Fransa ve Avrupa'daki güvenlik açığına yönelik ifadeler kullandığı, bununla beraber, Türkiye'deki istihbaratı olumlandırarak sunduğu öne çıkmaktadır. Türkiye'deki siyasilere, kuvvetle muhtemel, G20 Zirvesi'nin de bu tarihlerde yapılması nedeniyle iktidarın söylemlerinin daha çok öne çıkarıldığı, muhalefetin ise oldukça sınırlı sayıda kaldığı tespit edilmiştir.

Fransız gazetelerinde hem Ankara'da hem de Paris'te aynı terör örgütü DAESH tarafından gerçekleştirilen saldırılarla ilgili haberlerde eleştirel söylem analizi uygulandığında, haber söylemlerinde, gazetelerde oldukça farklı ifadeler yer verildiği görülmüştür. İki ayrı terör saldırısını haberleştirirken, Türkiye ve Fransa için farklı söylemler geliştiren gazeteler, ikisi de terör saldırısı olmasına ve hatta aynı terör örgütü tarafından gerçekleştirilmesine rağmen, Türkiye ve Fransa için farklı tavırda haber içerikleri oluşturmuştur. Le Monde Gazetesi'nin Ankara saldırısı haberlerinde; Türkiye'nin büyük bir kriz içinde olduğu, toplumun saldırıya ilişkin iktidarı suçladığı yönünde mesajlar öne çıkarılırken, HDP'nin söylemlerine büyük oranda yer verildiği ve Kürt kimliğine dikkat çekildiği görülmüştür. Türk iktidarı saldırıdan sorumlu tutulmuş ve Kürtlere karşı olumsuz politikalar uyguladığı ima edilmiştir. Paris saldırısı haberlerini yapılandırırken ise; iktidarın söylemlerine büyük ölçüde yer verirken, sağ görüşlü liderlerin açıklamalarına da yer verildiği görülmüştür. Fransa'nın güçlü bir duruş sergilediği ve tüm dünyanın desteği öne çıkarılmış, güvenlik zafiyetine ilişkin yaklaşımlar Belçika hükümetine mal edilmiştir. Saldırı sonrası alınan önlemleri ve yeni kararları olumlandırıcı bir tavırla öne çıkarmıştır.

Paris saldırısıyla ilgili haberlerinde ise Fransız gazetelerinin fotoğraflara yer verirken genellikle, hayatlarını kaybedenleri anmak için karanfil bırakan vatandaşların görüntüleriyle,

olağanüstü hali öne çıkaran asker ve polis görüntülerini içeren fotoğraflara yer verdiği, katliamda yaşanan kaosa ilişkin fotoğrafları çok fazla öne çıkarmadığı dikkat çekerken, aynı gazetelerin, Ankara saldırısı haberlerinde ise yaşanan can pazarını, hem fotoğraflarla hem de haber içeriklerinde kullanılan söylemlerle öne çıkardıkları görülmüştür. DAESH terör örgütünün nasıl ifade edildiği konusunda ise Fransız gazetelerinin çoğunlukla “İslam Devleti” ifadesine yer verdiği dikkat çekmiştir.

Libération Gazetesi, Ankara saldırısı ile ilgili haberlerinde, Türk iktidarını açıkça eleştirmiş, Türkiye'nin kaos içerisinde olduğu ve toplumda büyük huzursuzluk yaşandığı yönünde mesajlara yer vererek, bu durumdan iktidar sorumlu tutulmuş, iktidar ve HDP arasında rekabet olduğuna dikkat çekmiştir. Benzer bir saldırı olan Paris saldırısını haberleştirirken ise, kuvvetle muhtemel sol çizgide ve Fransa hükümetinin de sol ideolojide olması nedeniyle aynı eleştirel ve suçlayıcı ifadeleri Fransız hükümeti için kullanmadığı dikkat çekmiştir. Hatta haberlerinde güvenlik zafiyetine ilişkin imalarda dahi bulunmadığı görülürken, aksine saldırı sonrası iktidarın duruşunu ve yaptıklarını onaylayarak sunduğu görülmektedir. Ancak, saldırı nedeniyle ilan edilen olağanüstü hal çerçevesinde alınan önlemlerin demokrasi ve cumhuriyete gölge düşürebileceğine ilişkin söylemlere de rastlanmış, böylece özgürlükçü tavrını korumaya da özen gösterdiği dikkat çekmiştir.

Le Figaro Gazetesi'ne bakıldığında ise ideolojisi sağ çizgide olmasına rağmen Ankara saldırısı ile ilgili haberlerde, sol çizgide olan Libération Gazetesi ile aynı doğrultuda içerik oluşturduğu görülmektedir. Bunun sebebinin ise saldırının Türkiye'de olması ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Le Figaro Gazetesi de haberlerde, Ankara saldırısı sonrası halkın iktidara karşı sert tepki gösterdiği ve iktidarın HDP ile rekabet etmek için bu saldırıların yaşandığı yönünde mesajlara yer verilmiştir. Paris saldırısı söz konusu olduğunda ise Le Figaro Gazetesi'nin, sağ muhafazakâr bir ideolojiyi benimsediği için teröristlere karşı sert ve katı müdahaleyi meşrulaştırdığı hatta bu zamana kadar Fransa iktidarı tarafından Fransa'da ve Avrupa'da serbestçe dolaşıyor olmasına izin verilmesine eleştiri getirdiği görülmektedir. Saldırının sebebi olarak Fransa'nın Suriye politikalarını ima eden söylemlere de yer veren gazetenin, saldırı sonrası vatandaşlar için yapılanların yetersizliğini ve saldırı sonrası halkın yaşamındaki olumsuzlukları öne çıkaran bir tavır sergilediği görülmektedir. Ayrıca diğer gazetelerden farklı olarak, sağ görüşlü siyasi partilerin liderlerinin açıklamalarına da büyük oranda yer verdiği görülmektedir.

Sonuç olarak, çalışmanın başında belirlenen ana ve yan hipotezlere, yapılan içerik ve eleştirel söylem analizleriyle cevap bulunmuş, öne sürülen hipotezlerin büyük oranda doğrulandığı görülmüştür. Bu doğrultuda, ulusal gazetelerden Sabah ve Yeni Akit

gazetelerinin ana akım yönünde bir haber söylemi geliştirdiği, Cumhuriyet ve Hürriyet'in ise muhalif söylemlerle haberlerini yapılandırıdığı tespit edilmiştir. Ancak bu gazetelerden Yeni Akit'in ve Cumhuriyet'in zaman zaman haberciliğin ötesine geçerek, kendi ideolojisini yayma ve karşıt ideolojiyi karalama adına haberciliği açıkça bir propangada aracına dönüştürdüğü görülmüştür. Sabah Gazetesi'nin iktidarın ideolojisi yönünde haber içerikleri oluşturmakla beraber, siyasi liderlere daha dengeli şekilde yer vermeye çalıştığı ancak, iktidara yönelik olumsuz söylemlere yer vermemeye özen gösterdiği, Hürriyet'in ise yine siyasi liderlerin söylemlerine dengeli şekilde yer vermeye çalışırken, iktidara yönelik olumsuz durumları da saklamadığı görülmüştür. Paris saldırısı söz konusu olduğunda ise ulusal gazetelerden özellikle Cumhuriyet ve Yeni Akit'in haber söylemleri nedeniyle dikkat çektiği görülmüştür. Cumhuriyet Gazetesi Ankara saldırısı haberlerinde Türkiye aleyhinde haber söylemi kullanırken, aynı yönde bir terör saldırısı olan Paris saldırısında Fransa iktidarını sorumlu tutmanın aksine, söylemlerini ve saldırı öncesi ve sonrası yapılanları onaylayan yönde haber içeriği oluşturmuştur. Yeni Akit Gazetesi'nin ise aynı olayı Cumhuriyet'in tam tersi yönde haberleştirdiği adeta Fransa'yı karalamayı amaç edinerek, Fransa iktidarını uluslararası politikaları nedeniyle geçmişten bugüne suçlayan oldukça radikal yönde ve nefret söylemleri kullanarak haber içeriği oluşturduğu tespit edilmiştir. Sabah ve Hürriyet gazetelerinin ise ideolojik mesajlara daha düşük oranda yer verdiği görülmüştür. Çalışmaya dâhil edilen Fransız gazetelerinin ise yine benzer terör saldırılarını, saldırılara maruz kalan ülkelere göre yapılandırıdığı dikkat çekmiştir. Öncelikle Ankara saldırısını gündemine geniş ölçüde taşımaya gerek duymadığı, buna karşılık Paris saldırısına büyük oranda yer verdiği görülmüştür. Hâlbuki Türk gazetelerinin Paris saldırısına en az Ankara saldırısı kadar yer verdiği tespit edilmiştir. Bu durum Chomsky'nin "değerli kurban" anlayışını akıllara getirmektedir. Bu doğrultuda, Avrupa'da gerçekleşen bir terör saldırısında insanların hayatını kaybetmesine daha büyük bir önem atfedilerek geniş ölçüde yer verilirken, Türkiye'de gerçekleşen bir terör saldırısını minimize ederek sunmanın, hayatını kaybedenleri değersizleştirmek anlamına geldiği düşünülmektedir. Le Monde, Libération ve Le Figaro gazetelerinin üçünün de Ankara saldırısını haberleştirirken, Türkiye'nin aleyhinde söylemlere yer verdiği ve Türkiye'yi krizin ortasında bir ülke olarak sundukları görülmüştür. Haberlerinde çoğunlukla, toplumun iktidarı suçladığı belirtilmiş ve büyük oranda HDP'nin söylemleri üzerinden iktidar eleştirilmiş ve saldırıdan sorumlu tutulmuştur. Fransız gazetelerinde dikkat çeken ortak yönlerden bir diğeri de Türkiye'de iktidarın karşısında muhalefet olarak büyük oranda HDP'nin görüldüğüdür. Paris saldırısı söz konusu olduğunda ise haberlerinde filtre kullandıkları dikkat çekmektedir. Fransa iktidarının sol çizgide olması,

gazetelerin ise liberal-sol, sağ ve merkez sol çizgide olmasına rağmen, haberleri birbirlerinden çok farklı yapılandıkları söylenememektedir. Bu durumda Fransız basınının, ulus değerlerini haberciliğin üstünde tuttuğu ve medyanın manipülasyon gücünü primer olarak kullanmadığı görülmektedir. Le Monde ve Libération gazeteleri tarafından, sol çizgide olması sebebiyle genellikle iktidarı onaylayıcı yönde haber üretimi yapıldığı ancak, saldırı sonrası alınan önlemleri zaman zaman Fransa'nın "özgür" imajına ters düştüğü ve demokrasiyi tehlikeye soktuğu gerekçesiyle eleştirildiği, Le Figaro'nun sağ eğilimli olması sebebiyle iktidarı zaman zaman olumsuz bir atmosferde sunduğu, saldırıya Fransa'nın politikalarının sebep olduğu ve saldırı sonrası önlemleri yetersiz bulduğu yönünde haberleri öne çıkardığı tespit edilmiştir.

İncelemeye dâhil edilen gazetelerde Türk ve Fransız basınının habere ve haberciliğe birbirinden büyük bir farklılıkla baktığı, olayları farklı habercilik ilkelerinin ekseninde değerlendirdiği açıkça görülmüştür. Fransız basını ulusal çıkarlarını daha değerli bulan bir basın algısı oluşturarak, kanuni denetime gerek kalmaksızın meslek etiği ilkeleri çerçevesinde habercilik yaparken, Türk basınının çoğunlukla bir propaganda aracına dönüştüğü görülmüştür. Hâlbuki demokratik öğretiye göre medya kime neye hizmet etmesi noktasında propaganda modelinin süzgeçlerine takılmadan, halka haber verme ve doğru bilgiyi yayma önceliğini ilke edinmelidir. Özellikle ülkelerin birbirinin güdümünde olduğu, egemen devletlerin siyasal, ekonomik ve sosyo-kültürel alanlarda tüm dünyaya hükmetmeye çalıştığı günümüz küresel dünyasında, Türkiye'nin Asya, Avrupa ve Ortadoğu noktasında içinde bulunduğu konum nedeniyle, dış güçlerin desteğiyle birçok terör örgütünün hedefinde olması Türk medyasının ulus çıkarlarını asla göz ardı etmeden hareket etmesini gerektirmektedir. Ayrıca, terör saldırılarına kurban giden asker, polis, sivil, çocuk, bebek ayırmadan yüzlerce insanın ve ailelerinin mahremiyetinin korunmasının da habercilikte temel ilkelerden biri olarak görülmesi oldukça önemlidir. Bu doğrultuda Türk medyasının haber içeriklerinin ve görsellerinin bu mahremiyete saygı duyularak son derece dikkatli ve ölçülü şekilde oluşturması noktasında daha özverili olması gerekmektedir. Kendimizi en üstün varlık saydığımız içinde bulunduğumuz gezegende, her türlü kötülüğün, acımasızlığın ve caniliğin yaşandığını ve bunun da yine en üstün saydığımız insan canlısı tarafından yapıldığını, terörün de bu caniliklerin en başında geldiğini vurgulamakta yarar görülmektedir. İnsan zekâsı, duygulardan ve en önemlisi vicdandan soyutlandığında, sadece kötülük üreten bir canavara dönüşmektedir. Adı, kimliği, niteliği, niceliği, amacı ne olursa olsun, vicdanını içinden söküp atmış, etiği hiçe saymış hiçbir canlının, örgütün var olamaması için, medyanın misyonunu

tekrar gözden geçirip, elindeki manipülasyon gücünü daha yaşanılır bir dünya oluşumuna katkı sağlamak için kullandığı bir gelecek yaratması gerekmektedir.

Sonuç olarak aynı olayları, farklı gazetelerin birbirinden çok farklı söylemler geliştirerek haberleştirdiği ve dolayısıyla gerçeği yeniden ürettiği ayrıca, gazetelerin haberlerini hizmet ettikleri ideoloji çerçevesinde şekillendirdiği tespit edilmiştir. Bu farklılık Türkiye’de faaliyet gösteren gazeteler arasında daha anlamlı şekilde ortaya çıkarken, Fransa da ortak ideolojinin ülkelerinin ulusal değerleri olduğu görülmüştür. Dolayısıyla medya 21. yüzyılda geline nokta, nesnellik, şeffaflık, doğru bilgiyi aktarma gibi genel prensipleri göz ardı etmekte ve haber vermenin ötesinde gerçeği yeniden inşa etmekte ve kitleleri yönlendirerek dünyayı şekillendirmektedir.

KAYNAKÇA

- Ahmadi, A. (2011). *Dini Tarihi ve Sosyolojik Boyutuyla Taliban Hareketi*. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Ahmetbeyoğlu A. (2002). *Afganistan Üzerine Araştırmalar*. Tatav Yayınları, İstanbul.
- Alkan, N. (2000), *Psikolojik Harekât, Polis ve Terörizm*. EGM Yayınları, Ankara.
- Alkan, N. (2003). “*Türkiye’nin Terörizmle Mücadelesi*”, Aylık Strateji ve Analiz E-Dergisi, (9).
- Alkan, N. (2012). *PKK’da Semboller, Aktörler, Kadınlar*. Karakutu Yayınları, İstanbul.
- Althusser, L. (2000). *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*. (çev. M. Özışık), 4. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Althusser, L. (2003). *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*. (çev. Alp Tümertekin), İthaki Yayınları, İstanbul.
- Altuğ, Y. (1995). *Terörün Anatomisi*. Altın Kitaplar, İstanbul.
- Arıboğan, D. Ü. (2005). *Tarihin Sonundan Barışın Sonuna & Nefretten Teröre*. Ümit Yayıncılık, Ankara.
- Ataman, N. (2004). “Kuzey İrlanda: Bir Etnik ve Dini Milliyetçilik Sorunu”. K. İnât, B. Duran ve M. Ataman (ed.), *Dünya Çatışma Bölgeleri*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Aydın, A. (1992). *Kürtler, PKK ve Abdullah Öcalan*. 4. Baskı, Kitap Yayın Dağıtım, Ankara.
- Aydın, N. (2009). *Küresel Terör ve Terörizm*. Kum Saati Yayınları, İstanbul.
- Aydınalp, H. (2011). *İntihar Eylemleri Ekseninde Din Ve Terör*. Birleşik Dağıtım Kitabevi, Ankara.
- Ayhan, A. (2007). *Propaganda Nedir? Propaganda ve Halkla İlişkiler Ekseninde A.B.D. Dış Politikası*. Literatürk, İstanbul.
- Aykın, H. ve Gümüşay, K. (2008). “Terörle Mücadelede Yeni Boyut: Terörün Finansmanı İle Mücadele”, S. Aydın (ed.), *Kara Para Aklama ve Terörün Finansmanı*, Adalet Yayınevi, Ankara, 341-417.
- Aykol, H. (2010). *Türkiye’de Sol Örgütler: Bölüne Bölüne Büyümek*. Phoenix Yayınevi, Ankara.
- Baharçiçek, A. (2000). “Etnik Terör ve Etnik Terörle Mücadele Sorunu”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (1).
- Bal, İ. (2006). “Türkiye’nin Terörle Mücadele Deneyimi: Hizbullah Terör Örgütü Örneği”, İ. Bal (der.), *Terörizm, Terör, Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler*, USAK Yayınları, Ankara.

- Bal, İ. ve Laçiner, S. (2001). "The Challenge of Revolutionary Terrorism to Turkish Democracy". *Terrorism and Political Violence*, 13(4), 90-115.
- Bal, M. A. (2003). *Savaş Stratejilerinde Terör*. IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul.
- Başeren, S. (2003). "Terörizm ve Uluslararası İlişkiler", *Stratejik Araştırmalar Dergisi*, S. 1.
- Başibüyük, O., Özeren, S. ve Sözer, A. (2012). "Bireylerin Terör Örgütüne Katılmasına Etki Eden Faktörler Üzerine Bir Alan Çalışması: PKK/KCK Örneği", *Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Dergisi*, 3(2), 57-83.
- Başpınar, N. Ö. ve Çakıroğlu, D. (2011). *Meslek Etiği*. Nobel Yayın, Ankara.
- Baudrillard, J. (1995). *Kötülüğün Şeffaflığı*. (çev. I. Ergüden), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Baysoy, E. (2011). "Bir Güvenlik-sız-leştirme Aracı Olarak Terörizm", *SAREM Stratejik Araştırmalar Dergisi*, (17).
- Bilbilik, E. (2007). *İşgal Örgütleri CIA-NATO-AB*. Asya Şafak Yayınları, İstanbul.
- Bilge Adamlar Kurulu Raporu (2015). "Terörün Geldiği Yeni Boyut: IŞİD Örneği". *Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi (BİLGESAM)*, Rapor No-67, İstanbul.
- Bilir, H. (2009). *Terör Medya ve Devlet*. IQ Kültür ve Sanat Yayıncılık, İstanbul.
- Bingöl, O. ve Varlık, B. (2014). "IŞİD'e Karşı Olası Operasyonun Boyutları: Stratejiler, Riskler, Öneriler". *Merkez Strateji Enstitüsü*, Rapor-002.
- Birand, M. A. (1992). *Apo ve PKK*. Milliyet Yayınları, İstanbul.
- Can, A. V. (2010). "Muhasebe Ekonomik Terörün Bir Aracı Olabilir mi?", *Akademik Bakış Dergisi*, (19).
- Chomsky, N. ve Achcar, G. (2007). "Tehlikeli Güç, ABD'nin Dış Siyaseti ve Ortadoğu, Terör, Demokrasi, Savaş ve Adalet Üzerine Diyaloglar", S. R. Shalom (ed.), (çev. Y. Alogan), İthaki Yayınları, 2. Baskı, İstanbul.
- Chomsky, N. (1991). *A.B.D. Terörü-Terörizm Kültürü*. Pınar Yayınları, İstanbul.
- Chomsky, N. (1995). *Dünya Düzeni: Eskisi Yenisi*, (çev. A. Çakıroğlu, T. Birkan), Metis Yayınları, İstanbul.
- Chomsky, N. (1999). "Uluslararası Terörizm: Görünüş ve Gerçek". (çev. B. S. Şener), *Terörizm Efsanesi*, Ayraç Yayınları, Ankara.
- Chomsky, N. (2001). *Amerikan Müdahaleciliği*. (çev. T. Doğan, B. Zeren), Aram Yayıncılık, İstanbul.
- Chomsky, N. (2002). *11 Eylül ve Sonrası*. Aram Yayıncılık, İstanbul.
- Chomsky, N. (2012). *Medya Gerçeği*. (çev. A. Yılmaz, O. Akınhay), Everest Yayınları, İstanbul.
- Chomsky, N. (2013). *Medya Denetimi*. (çev. E. Baki). Everest Yayınları, 3. Basım, İstanbul.

- Chomsky, N. ve Vltchek, A. (2014). *Batı Terörizmi Hiroşima'dan İnsansız Hava Araçlarına*. (çev. A. Yıldırım), bgst Yayınları, İstanbul.
- Cirhinlioğlu, Z. (2004). *Terör ve Toplum*. Gündoğan Yayınları, İstanbul.
- Clutterbuck, R. (1990). *Terrorism, Drugs and Crime in Europe After 1992*. New York.
- Cockburn, P. (2014). *İslam Devleti'nin Yükselişi IŞİD ve Yeni Sünni Ayaklanması*. (çev. O. Akınhay), Agora Kitaplığı, İstanbul.
- Cronin, A. Kurt (2004). "Behind the Curve: Globalization and International Terrorism". M. E. Brown, O. R. Cote, S. M. Lynn-Jones, S. E. Miller (ed.). *New Global Dangers Changing Dimensions of International Security*. MIT Press, Cambridge.
- Curran, J. (1999). "Kitle İletişimi Araştırmasında Yeni Revizyonizm: Bir Yeniden Değerlendirme Çabası". (der. ve çev. M. Küçük), *Medya İktidar İdeoloji*. Ark Yayınları, 2. Basım, Ankara.
- Çalışır, K. T. (2016). *15 Temmuz ve FETÖ Bir Terör Örgütü'nün Anatomisi*. Kaynak Yayınları, İstanbul.
- Çam, T. ve Taşgın, S. (2016). "Kendine Özgü Özellikleri ile İBDA/C (İslami Büyük Doğu Akıncıları Cephesi) Terör Örgütü". B. Sevinç, İ. Çiftçi (ed.), *Terrorism, Türkiye, Avrupa, Amerika*, Karınca yayınları, Ankara.
- Çeşme, A. (2005). *Kanlı Mücadelenin Kansız Yüzü Psikolojik Harekât ve PKK*. IQ Kültür ve Sanat Yayıncılık, İstanbul.
- Çevik, A. (2010). *Politik Psikoloji*. Dost Kitabevi, Ankara.
- Çınar, B. (1997). *Devlet Güvenliği, İstihbarat ve Terör*, Sam Yayınları, Ankara.
- Çiçek, Y. (2008). *Türkiye'de Faaliyet Gösteren Yasadışı Sol Örgütlenme Olarak TKP/ML-TİKKO*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çitlioğlu, E. (2005). *Gri Tehdit: Terörizm*. Ümit Yayınları, Ankara.
- Çomu, T. ve Halaiqa, İ. (2015). "Web İçeriklerinin Metin Temelli Çözümlemesi". M. Binark (ed.). *Yeni Medya Çalışmalarında Araştırma Yöntem ve Teknikleri*. Ayrıntı Yayınları, İstanbul, s. 26-87.
- Çulhaoğlu, M. (2002). "Türkiye'de Sosyalist Düşüncenin Doğuşu: Konjonktürün Başatlığı", *Praksis Dergisi*, 6(9-21).
- Dallal, Jenine A. (Novamber 2001). "Hizballah's Virtual Civil Society", *Television & New Media*, 2(4): 367-372.
- Demirel, E. (2001). *Terör*. IQ Kültür-Sanat Yayıncılık, İstanbul.
- Demirkıran, S. (2001). *PKK, Olaylar, Belgeler, Hatıralar*. Kipa Yayınları, İzmir.

- Denker, M. S. (1997). *Uluslararası Terör, Türkiye ve PKK*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul.
- Devrimci Doğu Kültür Ocakları Dava Dosyası (1975), Komal Yayınları, Ankara.
- Dilmaç, S. (1997). *Terörizm Sorunu ve Türkiye*, Emniyet Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.
- Dilmaç, S. (2011). *Terörizmde Tanım Sorunu ve Yaklaşımlar*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Polis Akademisi, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Doğan, G. (2007). *İki Kutuplu Sistem Sonrasında Oluşan Uluslararası Sistem ve Terörizm-PKK Örneği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Doğanoğlu, M. (2016). “Devrimci Doğu Kültür Ocakları (DDKO) ve Siyasal Ayrışma”, *Ankara Üniversitesi, SBF Dergisi*, 71(3): 941 – 959.
- Döner, İ. (2005). “Uluslararası Hukukta ve Türk Hukukunda Terör ve Terörizm”, *Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi*, (43).
- Dursun, Ç. (2003). “Haber, Habercilik ve Gazetecilik Üzerine Düşünmek”, S. Alankuş (ed.), *Haber ve Habercilik Üzerine Düşünmek*. IPS İletişim Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Dursun, Ç. (2004). “Haberde Gerçekliğin İnşa Edilmesi Ne Demektir?”. Ç. Dursun (ed.), *Haber, Hakikat ve İktidar İlişkisi*. Elips Kitap, Ankara.
- Dursunoğlu, A. (2005). *Dördüncü Dünya Savaşı ve Ortadoğu*. Anka Yayınları, İstanbul.
- Erdem, Ç. (2001). *Terör ve Terörizm Kavramları Üzerine Bir İnceleme*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Erdoğan, İ. (2006). *Teori ve Pratikte Halkla İlişkiler*. Erk Yayınları, Ankara.
- Eriş, H. E. (2000). “IRA (İrlanda Cumhuriyetçi Ordusu)”, Ü. Özdağ ve O. M. Öztürk (ed.), *Terörizm İncelemeleri*, Asam Yayınları, Ankara.
- Esposito, J. L. (2003). *Kutsal Olmayan Savaş; İslamcı Terör*. (çev. N. Yılmaz ve E. Yılmaz), Oğlak Yayınları, İstanbul.
- Exum, A. (2007). “Illegal Attack or Legitimate Target? Al Manar, International Law, and the Israeli War in Lebanon”, *Arab Media & Society*, February.
- Fiske, J. (2015). *İletişim Çalışmalarına Giriş*. (çev. S. İrvan), Pharmakon Yayınevi, Ankara.
- Fowler, R. (1991). *Language In The News Discourse and Ideology in the Press*. Routledge, London.
- George, A. (1999). “Terörbilim Anabilim Dalı”, *Terörizm Efsanesi*. (çev. B. S. Şener), Ayraç Yayınları, Ankara.
- Geray, H. (2011). *Toplumsal Araştırmalarda Nicel ve Nitel Yöntemlere Giriş*. Genesis Kitap, Ankara.

- Göksel, A. B., Gültekin, B. ve Bitirim, S. (2008). “Kültürlerarası Farklılıklardan Kaynaklanan Önyargılar ve Halkla İlişkiler”, Göksel, A. B. ve Gültekin, B. (ed.), *Medya Analizleri*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Gül, T. (2012). *Terör & Terörizm*. Ark Yayınları, İstanbul.
- Güller, M. A. (2014). *IŞİD Kara Terör*. Kaynak Yayınları, İstanbul.
- Gündüz, M. (1995). *Basın ve Terör*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Gündüz, Ş. (2002). *Dinsel Şiddet: Sevgi Söyleminden Şiddet Realitesine Hristiyanlık*. Etüt Yayınları, Samsun.
- Halıcioğlu, M. B. ve Sevinç, B. (2016). “Türkiye’nin Dini İstismar Eden Örgütlerle İmtihani: Hizbullah-İlim Örneği”, *Terrorism Türkiye, Avrupa, Amerika*. B. Sevinç, İ. Çiftçi (ed.), Karınca Yayınları, Ankara.
- Hall, S. (1999). “İdeolojinin Yeniden Keşfi: Medya Çalışmalarında Baskı Altında Tutulmanın Geri Dönüşü”. (der. M. Küçük), *Medya, İktidar, İdeoloji*. Ark Yayınları, 2. Baskı, Ankara.
- Herman, E. S. ve Chomsky, N. (2006). *Kitle Medyasının Ekonomi Politikası, Rızanın İmalatı*. (çev. E. Abadoğlu), Aram Yayıncılık, İstanbul.
- Herman, E. S. ve Chomsky, N. (2012). *Rızanın İmalatı Kitle Medyasının Ekonomi Politikası*. (çev. E. Abadoğlu), bgst Yayınları, 2. Basım, İstanbul.
- Herman, E. S. ve Chomsky, N. (1998). *Medya Halka Nasıl Evet Dedirtir*. (çev. B. Akyoldaş), Minerva Yayınları, 2. Baskı, İstanbul.
- Herman, E. S. ve O’Sullivan, G. (1999). “İdeoloji ve Kültür Endüstrisi Olarak Terörizm”, *Terörizm Efsanesi*. (çev. B. S. Şener), Ayraç Yayınları, Ankara.
- Hoffmann, B. (1998). “Inside Terrorism”. *Columbia University Press*, New York.
- Höke, M. (2000). “Milliyetçilik Akımında Partileşmeye, Partileşmeden Teröre, Baskı Milliyetçiliği”. Ü. Özdağ, O. M. Öztürk (ed.). *Terörizm İncelemeleri*, ASAM Yayınları, Ankara.
- Huntington, S. (2004). *Medeniyetler Çatışması ve Dünya Düzeninin Yeniden Kurulması*. (çev. C. Soydemir), Okyanus Yayınları, İstanbul.
- Huntington, S. P. vd. (2005). *Medeniyetler Çatışması*. (der. M. Yılmaz), Vadi Yayınları, Ankara.
- Işık, M. (2006). *Terör Örgütlerinin Söylem Stratejileri ve Eylemlerini Meşrulaştırma Yöntemleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. T.C. Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Işık, M. (2009). *Terör Örgütlerinin Bir Propaganda Aracı Olarak İnterneti Kullanması: Örnek Olay PKK Terör Örgütü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Işık, M. (2013). *Şiddetin Dili Değişmez: DHKP-C ve İBDA-C Terör Örgütlerinin Söylemlerinin Benzerliği Üzerine Bir İnceleme*, Zinde Yayınları, İstanbul.
- İnal, A. (1996). *Haberi Okumak*. Temuçin Yayınları, İstanbul.
- İşeri, R. (2008). *Türkiye’de Etnik Terör: ASALA ve PKK Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Juergensmeyer, M. (2000). *Understanding the New Terrorism*. Current History.
- Kara, İ. (2012). “Devrimci Yol Hareketinde Popülist Eğilim ve Kırılmaları”. *Kültür ve İletişim*, (15(2)), Ankara.
- Karakaya, G. (1998). *Medya ve Terör İlişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Karlsson, I. (2005). *Din, Terör ve Hoşgörü*. (çev. T. Kayaoğlu), Homer Kitabevi, İstanbul.
- Kaya, S. (2005). “İTERPOL, EUROPOL ve Uluslararası Terörizm”. *Stratejik Araştırmalar Enstitüsü Güvenlik Stratejileri Dergisi*, (2).
- Kaynak, M. (2004). *Sonuçlardan Sebeplere*. Timaş Yayınları, İstanbul.
- Kazgan, G. (2010). *Küreselleşme ve Ulus Devlet: Yeni Ekonomik Düzen*. Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Keith, J. (2006). *Amerikan Derin Devleti ve Beyin Yıkama Operasyonları*. (çev. S. San), Nokta Kitap, İstanbul.
- Kınacı, S. (2011). *Türkiye’de Polis Algısı ve Algılama Yönetimi: Bir Alan Araştırması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kısacık, R. (2010). *Kürt Sorunu ve Etnik Örgütlenmeler-1*, KAWA. Ozan Yayıncılık, İstanbul.
- Kısacık, R. (2015). *Kürt Sorunu ve Etnik Örgütlenmeler-2, Rızgari ve Ala Rızgari*. Ozan Yayıncılık, İstanbul.
- King, A. D. (1998). *Kültür, Küreselleşme ve Dünya Sistemi*. G. Seçkin, (çev. Ü. Hüsrev Yolsal), 2. Baskı, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- Kingston, S. (1995). “Terrorism, The Media, and The Northern Ireland Conflict”. *Studies in Conflict and Terrorism*, (18): 203-230.
- Knightley, Philip (2001). “Dezenformasyon Kampanyası”. (der. M. A. Civelek), *Küreselleşme ve Terör I; Terör Kavramı ve Gerçeği*. Ütopya Yayınları, Ankara.
- Korkmaz, G. (1999). *Terör ve Medya İlişkisi*. EGM Yayınları, Ankara.

- Kurubaş, E. (2004). *Kürt Sorununun Uluslararası Boyutu ve Türkiye*, Cilt 2, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Laçiner, S. (2002). "MED-Tv'nin Etki ve İşlevleri". *Stratejik Analiz*, 3(27).
- Lerner, K. ve Lerner B. (2006). "Introduction to Religious Terrorism". *Terrorism: Essential Primary Sources*. Thomson Gale, Detroit.
- Macit, B. (1995). *Terörle Mücadele ve Terörle Mücadelede Anti-Terörist Yapılanma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Maraşlı, R. (2010). "Rizgarî'nin Sosyalist Hareket ve Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesindeki Yeri Üzerine Bir Deneme". *Mesafe*, Bahar, s. 68-93.
- Marx, K. ve Engels, F. (1999). *Felsefe Metinleri*. Sol Yayınları, Ankara.
- McLellan, D. (2012). *İdeoloji*. (çev. B. Yıldırım), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 3. Baskı. İstanbul.
- Michael, B. (2007). *Soykırımdan Sonkırımı Savaş Hukuku*. (çev. H. Dikici Bilgin), Detay Yayıncılık, İstanbul.
- Ortaylı, İ. (2002). *Dünyada ve Türkiye'de Tarihte Terör*, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası, Ankara.
- Öksüz, O. (2007). Kamuoyu Oluşum Sürecinde Basın-Siyaset Etkileşiminin Etik Açısından Değerlendirilmesi: "Kıbrıs Müzakerelerinin Hürriyet Gazetesinde Sunumu". *Selçuk İletişim Dergisi*, 5(1), Konya.
- Önal, H. ve Baykal, K. C. (2011). "Klasik Oryantalizm, Yeni Oryantalizm ve Oksidentalizm Söylemi Ekseninde Sinemada Değişen 'Ben' ve 'Öteki' Algısı". *Journal of World of Turks*, 3(3): 107-128.
- Ördek, H. (2014). *PKK Terör Örgütünün Çocukları Kullanma Usul Ve Yöntemlerinin Analizi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Örnek, S. (2012). "Onbir Eylül Olayları ve Afganistan Operasyonu". *Yalova Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1(1): 107.
- Özcan, A. (2007). *İmparatorluk Çökerken, Yeni Bir Ulus Tahayyülü*, Lotus Yayınevi, Ankara.
- Özcan, M. ve Özcan, L. (2015). *IŞİD ve Kökenleri, Haricilik ve Selefilik*. Safa Yayın Dağıtım, İstanbul.
- Özdağ, Ü. (2014). *Algı Yönetimi*, Kripto Basım Yayın Dağıtım, Ankara.
- Özer, A. (2010), *Beş Büyük Tarihi Kavşakta Kürtler ve Türkler*, Hemen Kitap Yayınları, İstanbul.

- Öztürk, S. ve Çelik, K. (2009). “Terörizmin Türkiye Ekonomisi Üzerine Etkileri”. *Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, (2).
- Öztürk, Ü. (2004). “Bask Bölgesi: İspanya’da Ayrılkçılık Sorunu”. K. İnat, B. Duran ve N. Ataman (ed.), *Dünya Çatışma Bölgeleri*, Nobel Yayım Dağıtım, Ankara.
- Pape, R. A. (2005). *Dying to Win: The Strategic Logic of Suicide Terrorism*. NY: Random House, New York.
- Parmaksız, A. (2009). *PKK Gerçeği Terör Örgütünün İç Yüzü ve Çözüm Önerileri*. Pozitif Yayınları, İstanbul.
- Post, Jerrold, M. (1994). “Terrorist psycho-logic: Terroris behavior as a product of psychological forces”. Walter Reich (ed.), *Origins of Terrorism*, Cambridge University Press.
- Purvis, T. ve Hunt, A. (2014). “Söylem, İdeoloji, Söylem, İdeoloji, Söylem, İdeoloji”. (çev. S. Çoşar), *MomentDergi*, 1(1): 9-36.
- Raşid, A. (2001). *Taliban, İslamiyet, Petrol ve Orta Asya’da Yeni Büyük Oyun*. (çev. O. Akınhay), Everest Yayınları İstanbul.
- Ross, J. I. ve Miller, R. R. (1997). “The effects of Oppositional Political Terrorism, Five Actors Based Model”. *Low Intensity Conflict&Law Enforcement*, Winter, 6(3): 76-107.
- Said, E. (2008). *Medyada İslam, Gazeteciler ve Uzmanlar Dünyaya Bakışımızı Nasıl Belirliyor*. (çev. A. Babacan), Metis Yayınları, İstanbul.
- Salur, H. (2009). *Küresel Çağda Din ve Terör*. Çizgi Kitabevi, Konya.
- Saraçlı, M. (2007). “Uluslararası Hukukta Terörizm”. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, (1-2).
- Saran, M. ve Bitirim S. (2010). “Terörle Mücadelede Sosyal Pazarlama ve İletişim Stratejileri”. *Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Dergisi*, (2).
- Selçuk, A. ve Şeker, M. (2012). *Danıştay Saldırısı Haberlerinde Söylem ve İdeoloji*. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Sevinç, B. ve Çiftçi, İ. (2016). “Türkiye’de Sol Kanat Terörizm Perspektifinden MLKP (Marksist Leninist Komünist Partisi) Terör Örgütü”. B. Sevinç ve İ. Çiftçi (ed.), *Terrorism, Türkiye, Avrupa, Amerika*. Karınca Yayınları, İstanbul.
- Sevinç, B. ve Halıcıoğlu, M. B. (2016). “Türkiye Merkezli Bir Marksist Leninist Örgüt: DHKP/C”. *Terrorism Türkiye, Avrupa, Amerika*. B. Sevinç, İ. Çiftçi (ed.), Karınca Yayınları, Ankara.

- Shoemaker, P. ve Reese, S. D. (2014). “İdeolojinin Medya İçeriği Üzerindeki Etkisi”. (der. ve çev. S. İrvan), *Medya Kültür Siyaset*. Pharmakon Kitap, Ankara.
- Singer, P. (2006). “The New Children of Terror”, *The Making of a Terrorist Greenwood Publishing, USA*.
- Sökmen, İ. (2009). “Ağ Tabanlı Terörist Organizasyonlar El Kaide Terörist Örgütü”. *Beykent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 1(4): 107-137, İstanbul.
- Sözer, M. A. ve Eski, U. (2011). “Dünden Bugüne Hizbullah”. S. Özveren ve M. Sever (ed.), *Terörizm Paradoksu ve Türkiye*. Karınca Yayınları, Ankara.
- Şeker, M. (2009). “Dağlıca Baskını Haberlerinin Söylemi”. M. Şeker ve N. T. Şeker (ed.), *Terör ve Haber Söylemi*, Literatürk, İstanbul.
- Şenocak, H. E. (2006). *Avrupa Terör Örgütleri ve Ülke Uygulamaları*. Platin Yayın, Ankara.
- Şimşir, B. (2000). *Şehit Diplomatlarımız*, Bilgi Yayınevi, 2 Cilt, Ankara.
- Şüküroğlu, H. (1994). *Türkiye’de Anarşi ve Terörün Sosyo-kültürel Sebepleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tan, A. (2009), *Kürt Sorunu*, Timaş Yayınları, İstanbul.
- Tarhan, N. (2014). *Psikolojik Savaş & Gri Propaganda*. Timaş Yayınları, 20. Baskı, İstanbul.
- Taşdemir, F. (2006). *Uluslararası Terörizme Karşı Devletlerin Kuvvete Başvurma Yetkisi*. USAK Yayınları, Ankara.
- Tekin, A. (1999). *İmralı’daki Konuk*, TUTİBAY Yayınları, Ankara.
- Temizkan, A. C. (2014). “Mahir Çayan ile On’ların Hikâyesi: 30 Mart 1972 Kızıldere Olayı’nın Dönemin Gazetelerinde Sunumunun İncelenmesi”. Ö. Özer (ed.), *Masumdular 1970’li Yıllardaki Önemli Siyasal Olayların Basındaki Yansımaları*. Litera-Türk Academia, İstanbul.
- Topal, A. H. (2004). “Uluslararası Hukukta Terörizmin Tanımlanması Sorunu”. *e-Akademi*, (37).
- Topal, A. H. (2004). *Uluslararası Hukukta Devlet Destekli Terörizme Karşı Kuvvet Kullanma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tosun, R. (2009), *Cumhuriyet ve Azınlıklar*. Berikan Yayınları, Ankara.
- Tuğ, A. B. (2010). *Apo’dan Barzani’ye Terör ve Açılım*. Boğaziçi Yayınları, İstanbul.
- Türk Dil Kurumu (2005). *Türkçe Sözlük*.
- Türkdoğan, O. (1996). *Sosyal Şiddet ve Türkiye Gerçeği*. Timaş Yayınları, İstanbul.

- Unsur, Ö. (2003). *Şefik Hüsnü Değmer: Türkiye Sol Hareketi İçindeki Yeri ve Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ülgen, C. (2017). *TC Anayasası*. Beta Yayınları, İstanbul.
- van Dijk, T. A. (2003). “Söylem ve İdeoloji: Çok Alanlı Bir Yaklaşım”. (çev. B. Çoban, Z. Özarlan ve N. Ateş), *Söylem ve İdeoloji, Mitoloji, Din, İdeoloji*. B. Çoban (ed.), Su Yayınları, İstanbul.
- van Dijk, T. A. (2010). “Söylem ve İktidar”. (çev. P. Uygun). *Nefret Suçları ve Nefret Söylemi*. A. Çavdar ve A. B. Yıldırım (Haz.), Uluslararası Hrant Dink Vakfı Yayınları, İstanbul, s. 9-44.
- Wilkinson, P. (1986). *Terrorism and Liberal State*. London: Macmillan.
- Wilkinson, P. (1997). “The Media and Terrorism: A Reassessment”. *Terrorism and Political Violence*. 9(2), Published By Frank Cass, London, Summer.
- Wilkinson, P. (2003). *Terrorism Versus Democracy The Liberal State Response*, Frank Cass, Londra.
- Yalçın, S. (2006). “Soğuk Savaş Sonrası Uluslararası Terörizmin Dönüşümü ve Terörizmle Mücadele”. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (4).
- Yanardağ, M. (2016). *Kuşatılan Türkiye Gülen Hareketinin Perde Arkası*. Destek Yayınları, İstanbul.
- Yavaşgel, E. (2014). *İletişimin Sosyo-Politiği*, Derin Yayınları, İstanbul.
- Yayla, A. (1990). “Terörizm: Kavramsal Bir Çerçeve”. *A.Ü.S.B.F. Dergisi*, 45(1-4), Ankara.
- Yazıcı, T. (2015). “Kişilerarası İletişimde Anlık Mesajlaşma Uygulamalarının Yeri: Whatsapp Uygulaması İle İlgili Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir İnceleme”. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 1(4): 1334-1356.
- Yeniçeri, Ö. (2003). “Terör ve ABD: Terörün Hegemonya Aracı Olarak Kullanılması Sorunu”. *2023 Dergisi*, (32).
- Yıldırım, Z. (2010). *Hukuksal Açıdan Terörizmin Finansmanı, Önlenmesi ve Vergisel Boyutu*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Zafer, H. (1999). “Ceza Hukukunda Terörizm Milletlerarası Metinler ve 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu Işığında”. *E-Akademi*, İstanbul.
- Zeydan, M. (2010). *Taliban'ın Yükselişi*. H. Afacan (çev.), Mana Yayınları, İstanbul.

İnternet Kaynakları

<http://aa.com.tr/tr/kurumsal-haberler/.aadan-10-baslikta-terror-haberleri-nasil-yapilir-kitapcigi/847222> (erişim tarihi: 23.06.2017).

<http://gazetetirajlari.com/2017/04/01/> (erişim tarihi: 27.04.2017).

<http://haberturk.tv/program/diger/simdi-ve-burada/202341> (erişim tarihi: 12.04.2016)

<http://haberturk.tv/programlar/video/yeni-bakislar-26-mart-2016-5-bolum/175521> (erişim tarihi: 28.03.2016)

<http://m.sabah.com.tr/gundem/2016/07/10/terror-orgutu-medyasi-sokta> (erişim tarihi: 31.10.2016).

http://scholar.google.com.tr/scholar?q=related:UmRCNq5I3JkJ:scholar.google.com/&hl=tr&lr=lang_tr&as_sdt=0,5 (erişim tarihi: 12.09.2016)

<http://tr.euronews.com/2015/04/02/boko-haram-nedir-boko-haram-kimdir> (erişim tarihi: 14.03.2017)

<http://web.archive.org/web/20160506234755/http://www.aydinlikgazete.com/turkiye/fethullah-gulen-terror-orgutu-cinsel-icerikli-konusmalari-baski-amacli-arsivlediler-h63543.html> (erişim tarihi: 01.11.2016)

http://wikisosyализm.org/T%C3%BCrkiye_%C4%B0htilalci_%C4%B0%C5%9F%C3%A7i_K%C3%B6yl%C3%BC_Partisi (erişim tarihi: 14.10.2016)

<http://www.abcgazetesi.com/iste-kapatilan-televizyon-ve-radyolarin-listesi-29558h.htm> (erişim tarihi: 27.04.2017).

<http://www.aljazeera.com.tr/dosya/islami-direnis-hareketi-hamas> (erişim tarihi: 25.10.2016)

<http://www.bilgesam.org/IcerikAra/atilla%20sand%4%b1k1%c4%b1/> (erişim tarihi: 12.05.2017)

<http://www.bilgesam.org/incele/1222/-terror-orgutlerinin-medya-siyaseti--pkk-terror-orgutu-ornegi/> (erişim tarihi: 20.09.2016)

<http://www.bilgesam.org/incele/937/-silahli-guc-kullanabilen-devlet-disi-aktorlere-karsi-uluslararası-isbirliği--devletler-sisteminin-direnci/> (erişim tarihi: 01.05.2017).

<http://www.cnnturk.com/bilim-teknoloji/internet/reina-saldirisi-mesajlasma-uygulamasi-telegrami-gundeme-getirdi?page=1> (erişim tarihi: 11.02.2017)

<http://www.haberalp.com/gundem/fetoculerin-kullandigi-by-lock-nedir-h80333.html> (erişim tarihi: 30.10.2016.)

<http://www.milliyet.com.tr/bylock-ta-ikinci-dalga-geliyor-siyaset-2316658/> (erişim tarihi: 31.10.2016).

- <http://www.milliyet.com.tr/isid-tek-orgut-10-farkli-isim/dunya/detay/1965988/default.htm>
(erişim tarihi: 01.11.2016)
- <http://www.milliyet.com.tr/pkk-propagandasi-yapan-5-tv-kanali-gundem-1574306/> (erişim tarihi: 04.10.2016).
- <http://www.ntv.com.tr/turkiye/12-tv-kanali-kapatildi,TiPHW-GLTECh0zT8RoAxNQ> (erişim tarihi: 27.04.2017).
- <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/07/20160727M2-1..pdf>
- <http://www.sabah.com.tr/gundem/2016/08/23/pdy-nedir> (erişim tarihi: 01.11.2016)
- <http://www.sabah.com.tr/gundem/2017/02/14izmirde-fetonun-darbe-girisimine-iliskin-dava>
(erişim tarihi: 01.11.2016)
- <http://www.stratejidusunce.org/Detay/Haber/1001/amaclari-ve-neticeleriyle-15-temmuz-darbe-girisimi.aspx> (erişim tarihi: 31.10.2016).
- http://www.tasam.org/tr-TR/Icerik/849/terorizmin_psikolojisi (erişim tarihi: 02. 09. 2016).
- <http://www.terororgutleri.com/ibda-c-islami-buyuk-dogu-akincilar-cephesi/> (erişim tarihi: 25.10. 2016).
- <http://www.turkishny.com/headline-news/2-headline-news/85699-evinizde-nasil-bomba-yaparsiniz> (erişim tarihi: 27.04.2017).
- <http://www.yenisafak.com/terorist-fethullah-gulen-kimdir-feto-nasil-bir-orguttur-h-2497582>
(erişim tarihi: 01.11.2016)
- <http://yuruyus.info/2015/01/dhkc-aciklama-439-tarih-9-ocak-2015/> (erişim tarihi: 05.04.2015).
- <https://istihbaratveanaliz.wordpress.com/tag/bylock/> (erişim tarihi: 13.02.2017)
- <https://tr.sputniknews.com/turkiye/201608091024284835-feto-istihbarat-mit-haberlesme-sistemi/> (erişim tarihi: 01.11.2016)
- https://tr.wikipedia.org/wiki/2016_T%C3%BCrkiye_asker%C3%AE_darbe_giri%C5%9Fimi
(erişim tarihi: 31.10.2016)
- [https://tr.wikipedia.org/wiki/Meydan_\(gazete\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/Meydan_(gazete)) (erişim tarihi: 31.10.2016)
- https://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye_%C4%B0htilalci_%C4%B0%C5%9F%C3%A7i_K%C3%B6yl%C3%BC_Partisi (erişim tarihi: 31.10.2016)
- https://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye_%C4%B0htilalci_Kom%C3%BCnistler_Birli%C4%9Fi (erişim tarihi: 14.10.2016)
- https://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye_Devrimci_Kom%C3%BCnist_Partisi (erişim tarihi: 14.10.2016)
- <https://www.whatsapp.com/features/> (erişim tarihi: 31.10.2016)

<https://www.youtube.com/watch?v=Dd1DvDrv3EQ> (erişim tarihi: 12.03.2017)

<https://www.youtube.com/watch?v=emYbnO5vkgc> (erişim tarihi: 12.03.2017)

https://www.youtube.com/watch?v=KZaXfH_4Pbl (erişim tarihi: 12.03.2017)

<https://www.youtube.com/watch?v=LrUGH9biquw> (erişim tarihi: 12.03.2017)

Ö Z G E Ç M İ Ş

Adı ve SOYADI : Fatma ÇAKMAK

Eğitim Durumu

Mezun Olduğu Lise : Gazi Lisesi, Isparta, 1999.

Lisans Diploması : Selçuk Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü, Konya, 2005

Yüksek

Lisans Diploması : Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Ana Bilim Dalı, Konya, 2010

Tez Konusu : Müşteri İlişkileri Yönetimi ve Halkla İlişkiler: Turkcell Şirket Uygulamaları Örneği

Doktora Diploması : Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İletişim Ana Bilim Dalı, Antalya, 2017

Tez Konusu : 21. Yüzyılda Terör ve Terörün Medyada Temsili: Ankara ve Paris Saldırılarının Türk ve Fransız Basınında Sunumu

Yabancı Dil : İngilizce

Bilimsel Faaliyetler

1. Yüksek Lisans Tezi, “Müşteri İlişkileri Yönetimi ve Halkla İlişkiler: Turkcell Şirket Uygulamaları Örneği”, Haziran 2010, Konya.
2. Intermedia International E-Journal; “Demokratik Bir Çıkış Yolu Olarak Sivil İtaatsizlik İçin Şiddet Olgusu ve Hukuksuzluk Paradoksu”, 2015, İstanbul.
3. 2. Uluslararası Medya Çalışmaları Kongresi, 2016; “Sultanahmet Saldırısı Haberlerinin Gazetelerdeki Söylemi”, Nisan 2016, Antalya.

İş Deneyimi

Çalıştığı Kurumlar : Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla Meslek Yüksekokulu, Radyo ve Televizyon Yayıncılığı Programı, Öğretim Görevlisi, 2010- 2012.
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Fethiye A.S.M.K. Meslek Yüksekokulu, Turizm ve Otel İşletmeciliği Programı, Öğretim Görevlisi, 2012-...

E-Posta : fatmayayla@yahoo.com, fatmacakmak@mu.edu.tr